

Grzbiet rękopisu
wyrestaurowany
w zakładzie in-
troligatorskim
Roberta Jahody
w r. 1934.

Anno domini etc.
[illegible]

Primo quadragesimale bonum
Tractatus de pseudo prophetis
Pharetra Iudeorum
Talamut
Tractatus de oculo spirituali morali
et plura alia

Postilla continens Sermones Quadragesimales
Tractatus de Pseudoprophetis
Pharetram fidei contra Iudaeos, et alia.

Epistole eius ... d(omi)nica pri(m)a
viii ieiu(nii). In die ciner(um)
natis ... Hoc
d(icendu)m q(uia) tempus est nunc q(uia) hoc
incipit. est tempus ieiu
nii et abstinentie. et est temp(us) faciende
mi(sericordi)e. ex quo in celo thesaurum reponim(us) de
quo refectum vivimus. Et de his duob(us)
agitur in ev(angelio) hodierno. quia in principio
docet d(omi)n(u)s qualiter debe(mus) esse in n(ost)ro ieiunio.
Secundo ut in celo ponamus n(ost)r(u)m thesaurum
q(uod) fit per elemosinas et opera mi(sericordi)e. Math.
Vade et vende omnia que habes et da pa
uperib(us) et thesaurum in celo. Dicit ergo
s(e)c(un)d(u)m ev(angelium) hodiernum d(omi)n(u)s instruens discipulos su
os in persona omnium dicens. Cum ieiunatis.
i(d est) q(uando) venit tempus in quo vos et alii ex
meo ieiunabitis. nolite fieri t(ristes) apparere
... in vultu ... in corde. sicut faci
unt hypocrite qui exterminant facies s(uas) suas
signa tristicie ostendendo. quia non lavant
vultum non radunt barbam non componunt
capillos. Et permittunt ante eorum oculos
stare. facies declinant ad terram. que omnia
sunt signa tristicie. ut pareant ab hominib(us) ie
iunantes. Dico vobis q(uia) tales receperunt
mercedem suam. qui ieiunaverunt pro sua lau
de non pro dei honore et ut solum hominib(us)
placerent. et non deo. et ideo nullam merce
dem accipient a deo. sed solum ab homini
b(us) qui eos laudabant. Et certe hoc iustum
est. quia ipsi de suo ieiunio nihil aliud
acquirunt. O miserabiles et insipientes
qui de suis ieiuniis et aliis operib(us) bonis
perdunt perpetuam eternam gloriam. que contempta
eligunt humanam laudem cito transitoriam.
Sequitur. Tu autem cum ieiunas etc. Ubi
tangitur ... s(cilicet) ieiunantis decretio. De
autem ieiunantis in decoro sunt ad h(ec). Primum
est debilitacio hostis. secundum sanacio pec
toris. tertium elevacio mentis. quartum conservacio cor
dis. Primum est debilitacio hostis. qui
est fomes peccati qui regnat in membris no
stris. et hoc quidem fit per subtractionem ciborum.

Pro(verbiorum) 26. Cum defecerint ligna extinguitur
ignis. Hoc exemplificatur in collat(ionibus) patrum. ubi dicit
abbas Johannes. Si volueris aliquam civita
tem obtinere aliquamdiu(?) prius terras aquas et escas
eorum qui sunt in civitate. ut fame perdi
tam subiciant tibi. Ita est de passionibus
viciorum. si in ieiunio et fame conservantur
omnes inimici eius qui sollicitant animam
infirmantur. Unde notandum quod subtractio
ciborum debet modum habere. Non enim debem(us)
nos hic sic ab hoste in continente. Secundum
est sanacio pectoris. Contraria contrariis
curantur. peccatum autem initium sumpsit per
viam gule. igitur remedium peccati debet esse
per ieiunium et abstinentiam. Tertium est eleva
cio mentis. per ieiunium enim subtiliatur intellec
tus et ad contemplationem dei perspicacior
redditur. Sicut videmus in naturalibus
aer in per elevationem nebularum et vaporum
obscuratur et solis claritas nobis occultatur.
Sic per sumpcionem multarum escarum fit men
tis obscuratio. ad quam sequitur intellectus
obtenebratio. propter quod homines non acuti ad in
telligendum post cibum quo consumant. Ber.
Qui corporali ieiunio vitia compr(imis) mentem elevas
et c(etera). Quartum est conservacio cordis. In conte
n(?) vita principaliter consistit. vita autem per
ciborum moderantiam conservatur. Eccl. 37. in
multis escis non deerit infirmitas. et
propter crapulam multi perierunt. Qui autem ab
stinens est adiciet vitam. Exemplum huius habetur
in collat(ionibus) patrum. ubi dixit abbas Apollo.
videmus frequenter videmus homines secula
res pro egritudine a deliciis abstinere.
multo magis pro salute anime debem(us)
abstinere ut possimus ad delicias paradi
si et celestis regni gloriam pervenire.
Ubi autem s(e)c(un)d(u)m litteram procedamus. Tu autem
cum ieiunas. i(d est) tu homo imperfecta vivi
cens qui ieiunas non eris similis illis. Sed
unge caput tuum et faciem tuam lava. ne
videaris ho(minibus) ie(iunans). Hoc est noli per aliquod sig
num sive faciei sive vultus appetere pla
cere hominibus ut ab eis lauderis. Sed so

v. vis[a] et est p fidem i absconditu

lu patri tuo celesti qui est in abscod
ito cordis tui. et ille in celo reddet tibi
in cete ieiunii tui. Potest. et aliter di
ci. qui ieiunas. i. qui ieiunare intendis
laua prius mente et faciem tuam aq
pure pe. Laua amaritudinem cordis tui interius
et facies tunc que turpis ex peccato reddit
sicut visus ex macula. Si in dyabolus
per unum peccatum faciat certa turpis. sic
dicit Crisogo. et c. Lauatur autem ista
facies p confessione. Laurentius. Qua
in confessione lauatur. Set istam lauacio
nem aliquando impedit dyabolus diuersis mod.
aliquando suadendo longam vitam. Cum tamen
dicat Ezech. Precisa est velud a tex
ente vita mea. unde subito uenit mors
et inspirata est quia sit vincendum est qui
semper mortui. ut dicit Seneca. hac
deberet quilibet xpianus semper habere p o
culis. Exemplum de Johe. Elyacio. et
hac de causa dicitur hodie ecc. Menito
que cinis es. et c. Aliquando dyabolus impedit p
ponendo turpitudinem peccati verecundia
Aliquando incutiendo timore ad recidiuandum. Set
omnia hec tamquam dyabolica sunt repudia
da. et confessio accelerada. quia mora
secum trahit periculum. Et quia peccatum diffi
cilius de anima recedit. quam macula
de panno quando diu hic steterit. et quia suo ponde
re mox ad aliud trahit. ut dicit Greg.
Et quia per moram maiorem penam recipit.
Et unge caput tuum. i. xpm. Ephe. Ipsum
i. xpm dedit deus caput super omnem
ecclesiam. Unge inquam unguento spei me
deuocionis feruentis dilectionis. superne
compassionis. et sic ieiunium tuum erit deo ac
ceptum et meritorium. Quod ergo vult di
cere dominus nisi in verbis suis nisi quod ieiunium nostrum
sit sanctum et deo acceptum et nobis meritorium
quod sit sibi vult. ergo tria docens. Prima est
quod ab hoste sit. i. p puritatem sanctitatis si
cut Johel. Sanctificate ieiunium. et tunc ap
tum ieiunium. sine alicuius sacrificium fiunt ab
eo qui est in mortali peccato. unde tamen eterna n

merentur. Tunc sanctitas pure debet ieiunium precedere.
Est est quod sit verum non simulatum. i. bona
intencione factum. scilicet ad honorem remis
sionem peccatorum. carnalem concupiscentie re
frenacionem. et eterna retribucionem. nunquam propter tamen
humanum fauorem. vel propter inanem gloriam.
Est est quod sit perfectum et non diminutum.
Qui in ieiunio et lingue potes scilicet sua
voluntate minuit. i. quis ad magis retribucionem
puenire poterit. plura meritoria destruunt.
et perdit. Quartum est. quod. i. ieiunium sit bene as
sociatum. s. oracione et elemosyna. quia oracio facit ho
minem deo deuotum. Elemosyna facit deo accep
tum. et sic ieiunium cum istis associatum
et ita iudicium fit sanctum. quia ieiunium sanctitatem
et bono confirmat. Ex hiis que
dicta sunt apparet quod xpo in verbis suis vult
nos instruere ut ieiunium nostrum a fauore
hominum sit separatum deo acceptum. et nobis fru
ctuosum. Sequitur. Nolite vobis thesaurizare. ut
quia fiunt. hic ordinat appetitum nostrum
contra sui peruersum. vult xpus dicere in omni
bus verbis istis. Nolite non ponen
tes fiduciam in rebus terrenis cito perituris
quia qui confidit in eis cum eis deficiet.
unde Seneca. qui labenti inheret cum labenti
labitur. ps. diuicie si affluant nolite cor
apponere. nec in eis ponatis amorem vestrum quia
de eis faciatis thesaurum. Et hoc propter duo propter
quod talis thesaurus aliquando per se consumitur. et a
liquando a furibus capitur. Et quoque quamcumque sit
cito in morte dimittitur. ps. Dormierunt
sompnum suum et nichil inuenerunt omnes viri diuina
ciis. Et sepe contingit. quod possessor talis
thesauri propter ipsum punitur. et ad infer
num demergitur. unde vult dicere dominus. Nolite
diligere mundum. quia mundus transit
et concupiscentia eius. Et hoc quia talis amor in
cordibus hominum amorem dei non solum
minuit. verum sepe ex toto tollit. et
sic homo miser coram deo nullius va
loris existit. Amor .i. dei est tota pro
prietas hominis unde si amor tuus in homine
fuit magnus. homo erit coram deo magnus.

ma[nu] Johis .ii.

· si prauus prauus · si nullus nullus · Ex
hijs colligitur quod in terra congregare et colli-
gere thesauros diuiciarum et in illo ponere
amorem suum non solum inutile est et uanum
· sed etiam et corpori periculosum ualde · Et co-
ntrarium est consilium christi dicentis · Nolite the-
saurizare uobis thesauros in terra · et cetera · Sequitur thesaurizate
uobis thesauros in celo · ubi nec erugo et cetera ·
Superius ostendit dominus quod thesaurus non est
in terra querendus · nec congregandus · et
super hoc sufficientes plures rationes assignate · hic
ostendit ubi congregandus sit · et dicit quod in ce-
lo · Omnia enim bona que facimus in statu
penitentie · puta · elemosina · orationes et ieiu-
nia et cetera in celo reponimus tanquam thesaurum in quo
tempore victuri sumus · Qui hunc thesau-
riatorem fecit · tanto maiorem in celo gloriam ha-
bebit · Et quando tempus habemus quod modicum
est · et tempus modicum incertum est · non cessemus
operari · ubi acquiramus nobis thesaurum cel-
estem qui est super omnia diligendus ¶ Et
hoc ratione securitatis · quia nulli aduersarii
nullus ingreditur · puta · latronum · hominum
perfectis timore malorum sublato · Durabi-
litatis quia nunquam corrumpitur · nunquam minu-
itur · nunquam diminuitur · sed semper integra ha-
betur · et possidetur · Et hoc est quod dominus inter
hec dicit hic · quod thesaurum illum · nec erugo
nec tinea demollitur · id est destruitur · nec
fures durripiunt · quod dicitur · celestis thesaurus
sicut reponitur · sic sine diminutione · sine
sollicitudine · sine fine conseruatur et habetur ·
¶ Quod non accidit de terreno thesauro · Primo
cum labore acquiritur · cum timore custoditur ·
cum dolore dimittitur · uel diminuitur · Pre-
ciositatis · quia licet sit dictum super · quod opera
nostra bona reponenda sint in thesaurum celeste
tamen aliud est · quod preciosius est celestis
thesauri · quia in eius quantitate istius preciosius in-
uenitur · Consistit autem iste thesaurus in rebus
uidet uisione · in angelorum et sanctorum societate
· Et in corporis et anime glorificacione · Postea
dominus conclusione dicens · Ubi est thesaurus
tuus et cetera · quod dicitur · Si cor tuum est in congre-

gandis temporalibus in terra posuisti cor tuum ·
et ideo ibi requiescat · quod pro nichilo habens celum et
non solum terra · immutat eloquium tuum ·
et de thesauro isto te reliquisse prouidis · Si
non penam egeris pro celestibus diuiciis ac-
quirendis non est dubium quod thesaurum tuum
in celo habebis · et ideo ibi erit et cor tuum ·
Rogemus ergo dominum · Feria quinta
Cum intrasset ihesus capharnaum · accessit
ad eum centurio · et cetera · hoc ewangelium ex-
positum est · dominica tercia post octauam ephiphanie · ubi
agitur de leproso · Legitur autem in xl · quod est te-
mpus penitenciale · quod ibi ostenditur sub figura pa-
ralitici quanta sit misericordia saluatoris in sanitate
saluandorum · et quam habundans sit miseria pec-
catoris · quibus consideratis peccator ad penitenciam
inducitur · In hoc ewangelio sentencie · ad no-
stram edificacionem proponitur · que circumstanci-
am peccatoris · id est puer meus et cetera · Reuerenciam
saluatoris · id est domine non sum dignus · Ho-
norificencia centurionis ibi amen dico uo-
bis · non inueni tantam fidem · Et sciencia
saluatoris · amen dico uobis · et cetera · dicit
hystoria ¶ Circa primum notandum est · quod
peccatum quod per paralisim designatur · quatuor in nobis
mala operatur ¶ Primo enim tollit priui-
legium · quod notatur ibi puer meus ¶ Secundo im-
pedit exitum · id est iacet in domo ¶ Tercio destitu-
tum · id est paraliticus ¶ Quarto tollit solacium
ibi et male torquetur ¶ Primo tollit quia
de priuilegium · ideo dicitur puer meus
Et secundum aliud ewangelium dicitur ser-
uus · cum enim homo factus esset dominus omnium
creaturarum · sicut quod dicit psalmista · Omnia subie-
cisti sub pedibus eius et cetera · Sola clemencia · id est ele-
uitata ei subiecta erant · Gen i · ut presit
piscibus maris · et uolatilibus · et bestiis · et cetera · An-
geli quia omnes sunt administratorij
spiritus celi cum omnibus astris · Qui modo
dicens suo superiori · omnibus suis infe-
rioribus · factus est seruus · et cum deo factus
similis esset · per peccatum hanc nobilitatem per-
didit · et similis factus est cum aliis bru-
tis · psalmista · homo cum in honore esset non intellexit · Si est

scd'm q' homo ad diuersa peccata afficit-
ur. Sm hoc diuisio anime ab corpore sequitur ut
dicit Boecius exemplum de ps. Secundo
Quarto peccatum tollit estuum ibi iacebat in co-
mo. Ubi est notandum q' peccatum mortale op-
ponitur amori spirituali. et ideo perdit pedes
anime. Sicut enim homo per pedes mouetur
et ambulat de loco ad locum. ita anima
mouetur per amorem in deum et creaturam. Unde
dicebitis q' quilibet homo ad diligit
et semper illo cogitat. dicitur esse ibi. Aug. A-
mor meus pondus meum. eo feror quo-
cumque feror. Item desiccat radices. desic-
cata autem radice arbor cadit. Et destruc-
to fundamento domus corruet. Caritas
autem est fundamentum et radix. Secundum illud.
In caritate radicati et fundati. Sed
peccatum destruit caritatem. Quia caritas est
fundamentum quoddam spirituale et causa motiua
bone operationis. et ideo caritate remota
cessat omnis operatio bona. ideo dicitur q'
iacebat. Quarto tollit sensitiuum. Sicut enim per paraly-
sim omnes meatus clauduntur per quos
calor naturalis et spiritus a cerebro ad membra
deberet tendere. fiunt membra insensibi-
lia. hoc exemplum apparet quia dormitabat pe-
des eo q' spiritus non potest tendere. Similiter huius-
modi impedit sensus spirituales per peccatum
ideo perdit visum. Facta lucida uidentur et
tenebrosa et e contrario. Secundum illud Ysa. Ve qui
dicitis bonum malum et cetera. Et perdit au-
ditum. accidit enim peccatori sicut aspidi
surde obturantis aures. ne audiat
uocem incantationis. que est predicator in-
cantans peccatores uerbo predicationis. Sic
ipsi aures obturant ne audiant. Ier. Nolo
audiem uerba domini. Quinto tollit olfactum.
q' fetida uidentur peccatori odorifera.
Trenorum. Qui nutriebantur in croceis am-
plexati sunt stercora. Unde delectatur in
peccato q' est fetidum. Sexto de peccato thu-
re corrupit gustum. q' amarum uidetur
eis dulce. et e contrario. Ier. Scito et vide q' malum et
amarum est reliquisse te dominum deum tuum. Ie-

corrupit tactum q' durum uidetur molle. Pec-
catum enim spinosum ualde est et acutum q'
non solum pungit sed et diuidit. Osee.
diuisum est cor eorum nunc interibunt. et tamen
uidetur eis ualde molle q' sicut dicitur
Job. esse sub sentibus delicias computabant.
Septimo tollit solacium id est et male torquetur. Sta-
tim enim cum homo peccatum mortale committit de-
tinetur dei ciuitate et ab amicis et consangui-
neis separatur. id est ab angelis et sanctis cum qui-
bus deberet solatium. et suis bonis ex-
poliatur id est uirtutibus et bonis operibus. et
eternis delectationibus priuatur. Ideo debe-
remus peccata dimittere. q' sit per penitentiam.
ad quod istud tempus est deputatum. ne tot
mala incurramus. et tot bonis priue-
mur. Rogemus dominum ut. Feria vi.

Audistis q' dictum est antiquis. diliges
proximum et odio habebis inimicum
tuum. Mt. v. Sicut a sanctis dicitur et
uerum est. Quadragesime tempus est institutum ad
sanctificandas animas. et ideo singulis diebus legitur
iniuncta unum eorum per que indurimur. Siue
ad penitentiam per quam anima sanctificatur. siue ad
opera pene iustitie diuine per quam sanctitas peni-
tentium augetur et conseruatur. Unde ho-
diernum euangelium loquitur de tribus. scilicet de pro-
ximi dilectione. elemosinarum largitione. scilicet et deuo-
ta oratione. que valet ad tria. ad acqui-
rendam gratiam diuinam. ad sanctitatem anime
multiplicandam. ad deuotionem et puritatem
pene consummandam. Qui ergo ea hic re-
tecta in corde habuit. et iuxta posse imple-
uit. sine dubio sanctus est. Dominus igitur
informans discipulos. immo omnem christianum
de modo viuendi. et sanctitate habenda. docu-
it eos et nos. de tribus que sunt valde
necessaria et vtilia. Volentibus penitentiam fruc-
tuosam. et elemosinam deo gratam. scilicet de proximi
dilectione. elemosinarum largitione. scilicet et deuota
oratione. Que ergo penitentiam orantem et elemosinam
sanctam reddit. Dicit ergo dominus. audis-
tis q' dictum est. scilicet in lege moysi. que est
lex dei. sed data est per moysen populo dei. ut

obseruantes eam · habeant uitam eternam ·
Mt. 19. Si uis ad uitam ingredi serua · s. man
data legis moysi · Diliges amicum tuum
et odio habebis inimicum tuum ¶ Primum u
bum uerbum est legis et dei · Secundum non · immo
magis iudeorum per se et a se malicioso se inuen
tum · quod uidebatur hic placere iudeis · Primum
est suadendum et intelligendum · sic diliges · s. cor
de salutem anime desiderando · de bonis pre
sentibus congratulando · in tribulationibus compatiendo
¶ Item ore pro eo · s. oratione cum salutatione et
de eo tam in presentia quam in absentia bona
loquendo ¶ Tertio opere si unquam noceto sed ei
in necessitatibus subueniendo · proximum · s. omnem ho
minem · quia omnes sumus creati ab uno deo
ad unam similitudinem dei scilicet · ab uno pre
sentem parentem procreati · s. adam omnes unam
naturam sumus sortiti · Pro adinuicem sumus
fratres · et proximi · et sic nomine proximum omnis
homo accipitur ¶ Queritur quare proximum
sit diligendus · dico quod propter 3a. Primo hoc re
quirit naturalis equitas · unde omne animal
instinctu nature diligit sibi simile · ideo ani
mali bruto uidetur esse in filiorum · qui non u
titur naturali iure quod animal utitur · et diuini
precepti auctor · deus · n. hoc preceptum cuius pre
cepti transgressio est mors anime · unde se
quitur · Qui non diligit manet in morte · s.
est paratus ad mortem gehenne ¶ 3o quia
huius dilectionis utilitas est multiplex · s.
peccatorum remissio per eam · Caritas operit mul
titudinem peccatorum diuine legis impletio · Ro
Qui diligit proximum legem impleuit ·
¶ 2o · et odio habebis inimicum tuum · Di
uerbum non dominum est legis non est · ut dicitur · Et
magistrorum iudaicorum per · quod tanquam ceci boni
tate dei ignorabant · unde deus uolens
maledictum de cordibus nostris amouere subdit
· Ego autem dico uobis · Diligite ini- mi
cos · usque talis in infidelibus · Hec doctrina sa
nctissima et a sancto doctore prolata ¶ Dominus ergo
uolens ostendere suo exemplo · qualitas dele
amur esse dictum · Ego autem dico uobis · di
ligite inimicos · ea ponit per ordinem · unde

primo · s. diligere · hic non est solum iniuria di
mittere · Sed de bonis inimicorum gaudere · etiam
tribulationibus suis compati · benefacere · s. in pa
upertate in necessitate · cum expedit subuenire · o
rare · s. pro eius et spirituali · uel sic · quod preceptum
est diligere inimicos · sic est intelligendum ·
ut · s. quis non letetur in aduersis inimici ·
nec tristetur in prosperis · Non autem tenemur eis
appetere temporalia bona · quia hoc solum est
perfectorum · benefacere etc · Sed quis ante sic esset
in casu necessitatis · Orare quod sic intelligitur
Unus homo tenetur orare pro se · et pro eius et pro
proximis · et in illis communibus orationibus · debet pro
hendere inimicum · unde si diceret quis deus mi
serere omnium preter inimicorum meorum · hic non
esset in statu salutis ¶ Contra ergo sunt
genera peccatorum · s. cordis · ut odium · oris ut
detractio · operis · ut rape aliena · Contra quod
dominus sic docet satisfacere · Contra primum dicit
diligite · i. caritate debetis esse dilatati · et pectora
odii · ut non solum extendatis ad amicos
· sed et ad inimicos ¶ Contra secundum dicit · O
rate · i. non solum debetis quis non blasphe
mare aut detrahere inimicis · Sed et pro eis ora
re ¶ Contra 3um dicit · benefacite · id est si solum
aliena non sit rapienda · Sed et de tua in inimi
cos in casu necessitatis sit danda ¶ Et hoc sequitur
quod sitis perfecti · sicut pater uester celestis perfectus est · qui
solem suum oriri facit · super bonos et malos · quod dicit
Deus pater uester celestis beneficia sua · s. solis
et lune et pluuie et huiusmodi ministrat bonis
et malis · iustis et iniustis · i. amicis et inimi
cis · Deus igitur pre ceteris uestram imitationi sitis
ut filii dei eius · Ephesios · Imitatores dei es
tote · sicut filii karissimi · Et ad dictum alia ratione
dicens · si diligitis eos tantum qui uos dili
gunt · quid mercedis habetis · et si salutaueritis
fratres uestros tantum quid amplius facietis · s. quod
ethnici et infideles · diligunt · n. diligentes
se · Vos ergo fideles · fide christi habentes · si
tis perfecti in fide · et in penitentia · et in caritate ·
In caritate dei et proximi · Exemplo patris
uestri celestis · qui est perfectus in omni bonitate ·
et sic expositum est primum uerbum dictum quod fuit

de primi dilectione. ¶ Sequitur secundum quod est de
elemosinarum largitione cum dicitur: Attendite ne iusti-
ciam vestram faciatis coram hominibus ut vi-
deamini ab eis, id est opera caritatis et pietatis
nolite hac intentione coram hominibus facere
ut eis tantum placeatis et ab eis laudemini,
quia per hoc apud patrem celestem mercedem vestram
perdetis. Postea subdit. ¶ Cum ergo facis
elemosinam noli tuba canere ante te sicut ypocrite fa-
ciunt in synagogis et vicis ut honorificentur ab homi-
nibus. Amen dico vobis receperunt mercedem su-
am, id est laudem humanam quam solam quere-
bant, et ideo non habebunt vitam eternam, quia
amore illius intencionis non dabant.
O magna dementia pro opere digno vita eter-
na querere laudem cito transitoriam. Propterea sub-
iungit dominus. ¶ Te autem faciente elemosinam
nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut elemosina
tua sit in abscondito, et pater tuus qui videt in
abscondito reddet tibi. Dextera est elemo-
sina et omnis bona operatio. Sinistra est i-
nanis gloria, quia non debet scire elemosinam.
Sed fiat in abscondito, id est in pura et
recta intentione, ut solum intentione sit ad honorem
et gloriam dei et inanis gloria eam videre non pos-
sit. Et pater vester qui videt in abscondito,
id est qui approbat opera taliter facta, reddet tibi
mercedem, scilicet non transitoriam sed eternam. Et
licet omni tempore sit danda, ut facien-
da elemosina, tamen magis indigenti, qui pro pri-
ma gratia dei querere quod acquirat pro opera
nostra. ¶ Modo videndum est qualis sit elemo-
sina. Debet autem habere elemosina quatuor
conditiones. ¶ Prima quod sit iusta, id est de iu-
sto et licite acquisita facta, non de usuris
aut rapinis pauperum. Honora dominum
de tua substancia. ¶ Secunda est quod sit equalis, id est secundum equ-
alitatem divitiarum facta, ut qui multum habet
multum tribuat et qui parum et illud libenter
tribuat, ut ait Thobias. Tercia est quod sit
discreta, id est tribuendo sit discretio, ut scilicet de-
tur indigenti et magis indigenti, et non tot-
um de quo possit pluribus subvenire
omnibus. Plena est discretio in ipso pau-

De elemosina

Tobie 4º capitulo: Si multum tibi fuerit habundanter
tribue etc.

peris dato cum mensura tamen. ¶ Quarta est quod sit
secreta, bona et intentione facta, hoc est solum
pro amore dei et compassione proximi et
retribucionem eternam sperans, nunquam autem causa
terrene intencionis temporalis aut humane lau-
dis sive alicuius vanitatis. ¶ Sequitur tercium
verbum domini quod est de oratione. Cum oratis no-
lite fieri sicut ypocrite qui amant et cetera. Et quam-
vis licet orare bonum sit, tamen in oratione in-
tendendum est inanis gloria et intentio mala.
Sciendum circa orationem nota quod oratio habet v ex-
cellencias. ¶ Prima quia est opus hono-
rificum, quia qui orat cum deo loquitur, cum deo
delectatur et ad amorem dei provocatur. Si
magna est gloria loqui domino, quanto magis cum
eo loqui et solaciari et in amore eius
accendi. ¶ Secunda quia est opus facillimum,
quia in oratione nichil expenditur, labor corporis non
requiritur, sed solum devocio cordis attenditur
et exigitur. ¶ Tercia est quia est opus neces-
sarium, quia in ista conversatione et presentis vite
corporalis non cessat, et quia temptaciones mun-
di, carnis, dyaboli non cessant impugnare
nos, necessarium est adiutorium
dei, sine quo in istis deficimus et temptati-
onibus et peccatis resistere non possumus. Ipse
quod dicit dominus: Oportet semper orare et non defi-
cere. ¶ Quarta quia est opus utilissimum, quia per ora-
tiones devotas et sanctas a peccatis mundamur,
gratiam dei acquirimus, devocio circa deum
in nobis crescit, mundus cum delectacionibus
suis vilescit, caritas in nobis accenditur, o-
racio assidua familiares et domesticos dei
efficit. Ephesios: Vos estis cives sanctorum et do-
mestici dei. ¶ Quinta quia est opus effica-
cissimum. Oratio enim habet efficaciam in celo, sicut pa-
tet in Josue qui fecit stare solem orationibus
suis. Item habet efficaciam in elementis, primo in
igne, exemplum de tribus pueris. ¶ Item
in aere, exemplum de Elya qui oravit ad dominum
ut non plueret. ¶ Item in aqua, exemplum de Jona
in ventre ceti. ¶ Item in terra, exemplum de
apostolis quibus orantibus commotus est lo-
cus. ¶ Item habet efficaciam in inferno, ut patet

De oracione

de filio vidue resuscitato ab elya.
Item efficaciam habet contra demonum potentiam. Ex-
emplum de illo tempore quo mittebat Julianus apo-
stata. qui detentus est pluribus diebus in
heremo. orationibus cuiusdam heremite. Vnus
igitur orationis opus bene dicitur beatorum
qui bene compleuit. Et bellum quod usque
ad mortem continuauit. ¶ Et est sciendum
quod oratio bene disposita est deo grata. et ora-
ti fructuosa. si habeat iiij conditiones. Pri-
ma est quod sit deuota. hoc est quod fiat cum reueren-
tia et intenta affectione ut quod lingua loqui-
tur intelligat. apostolus Orabo spiritu orabo et
mente. ij quod sit fidelis ita ut nichil dubi-
tet de impetratione. siue ad uotum siue ad
utilitatem. Ja. Postulet autem in fide nichil he-
sitans. Qui orat deum non credat ipsum tante
bonitatis quod uelit ipsum exaudire. uidetur
deum irridere. et ideo talis oratio est inutilis. iij quod
sit humilis. hoc est ut orans coram deo sic se
humiliet ut non credat se suis meritis ex-
audiri. sed sola dei bonitate. Eccli. Oratio
humiliantis se nubes penetrabit. Sic faciebat ab-
raham. Gen. Loquar ad dominum meum cum sim puluis.
quarta est quod sit iusta ut scilicet nunquam in oratione pe-
tat inimici uindictam. quia hoc esset contra diuinum
preceptum. Nec prosperitas terrena. quia hoc esset in
anima graue periculum. Prov. Prosperitas stultorum
perdet eos. Nec unquam fiat pro inani gloria.
quia tunc orans perderet meritum. nec oratio haberet
effectum. ¶ Debet esse iusta. ut solum pro hiis
fiat spiritualibus siue corporalibus siue spiritua-
libus. ad mouendis pro spiritualibus bonis opti-
nendis. scilicet pro gratia patientia [illegible] et huiusmodi
Pro bonis adipiscendis eternis. quia [illegible] Primum
querite regnum dei et iustitiam eius et hec
omnia. scilicet superdicta adicientur uobis. De a-
more proximi. Nullus impossibile est
quod amator sit iustitie [illegible] non [illegible]
dari. Beda super lucam. Hec est amor
ordinatus ut [illegible] dili-
gas te bonum diligas. te malum odias
¶ [illegible] ab [illegible] homine. iustitia diuina
exigit. ut [illegible] sit amator ueritatis

et iustitie. quia felicitatis sue compatiente. ¶ De
anima bona in sirone. ad ymaginem quam
pe dei facta est [illegible] cetis hominibus
occupari non impleri non potest. Sabbato
Cum esset sero factum. Sermo primus
Mar. vj. In hoc euangelio agitur de Christi
benignitate. qui amicos suos. scilicet ipsum
timentes in periculis et tribulationibus uisitat
et confortat et liberat misericorditer et pietate.
quia omnes infirmos sibi putatos tamquam
nos quos pro uos plenissime sanat. et ideo
legitur in primo [illegible] ut penitentes in Christum
confidant. Qui consolatur eos in omni tribulatione
eorum. ys. lxvj. Ego ipse consolabor uos.
Peccatores ergo sumant audaciam recurren-
di ad Christum. qui sanat omnes contritos cor-
de. Qui enim fuit paratus ad exhibendam
sanitatem corporum. multo paratior est ad
dandam sanitatem animarum. eis qui se peni-
tuerint coram [illegible] suo. et infirmitates
ostenderint. [illegible] detegas [illegible]
¶ Mittit [illegible] Mar. In hoc euangelio quod
dominus noster quadam uice refecit. v. mi-
lia hominum ex quinque panibus et duobus pi-
scibus. iuxta mare galylee. Et post refecti-
onem. antequam populus recederet. precepit di-
scipulis ut ascenderent nauim. et transeuntes
ad litus ubi expectarent eum. ut ipse in-
terim licentiaret populum. erat autem mare latum
forte x miliaria. Discipuli uero Christo obe-
dientes ascendentes nauim nauigare
ceperunt. Et dominus licentiato populo. ascendit
in montem solus orare. hic mos est in quo
Christus sermone facto. ac per [illegible] orat
[illegible] quod dicitur [illegible] pro
[illegible] post refectionem suam scilicet [illegible] meditetur
[illegible] Et cum iam sero esset factum na-
uis discipulorum erat in medio maris. et ualde
de longe [illegible] et discipuli laborabant in
remigando. et ultra procedere non ualebant.
quia uentum habebant contrarium et mare intume-
scebat. Unde [illegible] timebant. et quid po-
stea [illegible] nesciebant. ¶ Dominus autem stans
in litore. et uidens laborem timorem et afflictionem

comitum ipsorum conpassus est eis. et circa quartam
vigiliam noctis .i. quasi media nocte ve
nit ad eos ambulans super mare. ¶ Mister
ium quod dominus dimisit discipulis. quos
misit ante se premittere aliquando motus pericu
li. et insurgere tot labores timores et
tribulaciones. Cum esset enim familiaris et a
mici. et in hoc negocio obedientes sibi domino. quod
hic dimisit propter duo. Primo ut ex mira
culo quod occasione ista facere volebat discip
los in fide sua amplius firmaret. qui vero
adhuc erant infirmi debiles in fide. vnde
magis et novis mirabilibus indige
bant confirmari. ¶ Secundo ut daret intel
ligi. quod sepe amicos suos permittit
incidere in afflictiones et varias tempta
ciones et tribulaciones ut se examinent
et cognoscant an deum vere diligant.
Quia ut dicit Gregorius. Ille deum vere tunc
diligit in prosperitate. qui in tribulacione po
situs contra ipsum non murmurat. Sed magis
gratias agens eque omnia portat. et ut ha
berent occasionem recurrendi ad ipsum et pe
tendi eius suffragium. ¶ Sed eciam quod dominus
super mare ambulabat et navi discipulorum
appropinquans. ostendit ex modo cedendi quod
vellet ipsorum navem intrare vel preterire. disci
puli autem propter noctem eum non cognoscebant.
Sed videntes hominem super fluctus. quasi super
terram solidam ambulare. putaverunt fantas
ma esse .i. aliquem spiritum sive bonum sive
malum. qui in forma hominis se ostenderet eis.
magis ad deludendum. quam ad nocendum vel ad
iuvandum. Sed ex pavore in quo erant ex visi
one illius hominis. amplius clamave
runt fortiter. Sed quid dixerint non dicit e
vangelium. Puto quod dixerint. deus adiu
va nos ¶ Dominus autem volens non diu
te periclitari. sed de omni tribulacione eos eripere
locutus est eis. ut ex voce et loquela
cognoscerent eum esse magistrum suum. et ait.
Confidite ego sum nolite timere. quasi di
cat ego sum qui liberabo vos. Ecce quod xpc
ita cito audivit eos. postquam clamare

quod ipse est prope omnibus invocantibus eum. Pos
tea ascendit navem. et statim ventus cessa
vit. et mare quievit et sedata est tempes
tas. et facta est magna tranquillitas. dis
cipuli obliti laboris et timoris repleti sunt
gaudio. tum propter presenciam domini sui. et propter eva
sionem periculi. et propter evidenciam tanti novi mi
raculi. Ista mare se calcabile pedibus xpi
prebuerat. fluctus ad eius imperium conpresserat
et ventus ad voluntatem eius quievit.
Mira res creature insensibiles suo obedi
unt creatori. et homo racionalis et obedire contem
pnit. ¶ Dicit textus quod discipuli huius mi
raculis visis. et in ipsius presencia. obstupu
erunt et hoc quia cor eorum obcecatum erat.
nec intelligebant .i. non recordabantur
de miraculo panum quod fecerat precedenti die
Sed hic potuit esse causa timoris. quia timor
multum inducit oblivionem. ¶ Nota quod
navis xpi est penitencia qua transitur per mare
huius mundi. que sepe ventis tribulacionum
et fluctibus temptacionum quassatur. ex qui
bus affliguntur existentes in ea. Sed non de
bent timere. Sed potius corde. ore. ope
re debent ad deum clamare. quia quicumque invo
cavit nomen domini salvus erit. huius navis gu
bernator et rector est ipse xpc. sine quo non
potest ad portum reduci ut patet hic. ¶ Duo sunt
remiges .s. amor et timor. et hii semper
penitenciam ordinant alto hora deficiente. pe
nitencie navis submergitur. Obvia navis
in qua xpc est socius et gubernator po
tentissimus. qui omnes in se perseverantes per
ducit ad portum salutis. qui cito per fluct
uum lesa et educit de periculo mortis. ¶
Et submersos in mari recepit et salvat. in
qua et per quam deus mittit nobis dona sua
.s. graciam virtutes et consolaciones spirituales
que non dat nisi existentibus in hac navi.
¶ Et statim navis fuit ducta ad terram ge
nazareth que est in galylea. in qua dominus
cum discipulis suis aliquando fuerat. .s. quidem
homines invenerunt ineptos. exeuntes de du
obus obsessis. et non victi miraculum. Ista

nauis qui erat i medio mari · statim in
momento uenit ad terram · ad quam ire uolebant
· Et clarescente die · habitatores illius terre
cognouerunt xpistum · aliqui ex facie quia forte
pluries eum uiderant · aliqui ex fama · nam de
ipso magna audierant · Et eo cognito sta
tim congregauerunt omnes infirmos suos
· non solum suos · sed etiam circumierunt per uni
uersam regionem illam · prouocantes homines ·
ut suos infirmos ad xpistum adducerent
· quia omnes saluandi essent · et sic factus est
magnus concursus populorum ducentium infir
mos suos · aliquibus eos in lectis portanti
bus · aliis in humeris · aliis in brachiis ·
secundum eorum diuersas infirmitates ¶ Et congrega
tio arcta cum omnibus infirmis · ipse tamquam
pius pater et compatiens salutauit eos . Et
quo statim recessit ab eis · et ambulabat per ci
uitates villas et castella · et ubicumque audi
ebatur esse · ibi portabantur omnes infirmi · et quicumque
quem tangebant sani fiebant ¶ Multi ergo sunt
de hominibus quorum sic solliciti · sunt de corporis sa
nitate · quod cito moritur · de eternali salu
te · qua in eternum viuunt · non curant · Dicitur non ali
cubi esset medicus · ad cuius tactum omnis
infirmus sanaretur · non est dubium · quod certe
diu omnis infirmus tangeret · et tamen xpistum
medicum animarum tangere negligunt · Dum in
si tangeretur · corde per fidem contritionem et compun
ctionem · ore per orationem et confessionem · peccatorum
confessione · opere · i · per penitentiam · animarum et com
passionem bona · non est dubium quin ipse sana
ret omnes · sicut sanauit magdalenam · Luc
xii · quam tamen ad tactum suum sanauit · Ecce
ipse cotidie tangit corda peccatorum · per inspi
rationem predicationem · et conscientie reprehensione
· et tamen pauci sunt qui modo predicto tangant
eum · Ipse ad hoc nos inducat qui viuit
et regnat · De beata virgine · ii°.

de beata virgine ii°

Nauis erat et cetera · Sicut dies dominica
dedicata est domine resurrectioni ·
et feria vi · eius passioni · Sic dies sab
bati beate virgini · et ideo in sabbatis quando in ple(n)a
occurrunt · aliquid de ipsa loquimur · ad eius glo
riam et honorem ¶ Dedicauit autem ecclesia
hanc diem beate uirgini multiplici de causa
¶ Prima causa de quibus ad presens duas
tangemus ¶ Prima est quia in die sabbati
periit tota fides · sed in sola virgine remansit
· et ideo hic dies nomine eius dedicata sunt ¶ Secunda est
quia sicut deus diem sabbati benedixit · sic beata virgo
ab omnibus sit benedicta · et a deo qui
ipsam elegit · et ab angelo qui eam saluta
uit · et a toto mundo · qui eam veneratur et lau
dat ¶ Hec ergo virgo per nauem intelligitur ·
de qua agitur in euangelio hodierno · de qua duo
dicuntur · Primum est eius dignitas quia
nauis est · Secundum eius pietas quia in medio
maris ¶ Circa primum nota · quod beata virgo di
citur nauis · quia in mari huius mundi · in
carnatorem magnum · scilicet xpistum portauit · Prouerbiorum · Vlti
mo · facta est quasi nauis et cetera · Et non quod portauit
eum in utero per incarnationem · Luce · xi · Beatus
uenter qui te portauit · Que est magna dignitas
· In gremio per nutritionem · Vnde cantatur de ea ·
Quem celi capere non poterant · tuo gremio contulisti ·
· In animo per amorem · Canticorum · i · fasciculus
meus inter · In opere per imitationem · In o
peribus enim virginis resultabant opera xpisti · super
hoc dicitur · Canticorum 8 · Deliciis innixa super
dilectum suum · quia in deliciis scilicet operacio
num imitabatur semper dilectum suum eius
uestigia in operibus sequendo · Circa secundum quod
hec nauis dicitur esse in medio maris quadru
pliciter ¶ Primo sit in medio maris id est in
medio peccatorum · quia omnibus peccatoribus ex
hibet se ad mundandum · qui dicuntur mare
ysaie · lvii · Impii quasi mare feruens · et cetera · In
fluctibus maris ambulaui · animarum peccatori
bus exhibendo ¶ Secundo sit in medio maris · id est
tribulationem patientium · qui sunt in amaritudine vel
dolore culpe · vel potestate gratie · vel pro timore
pene ad consolandum eos · Ecclesiastici · xix · Transi
te ad me omnes et cetera · Dicitur precipue · nam meus su
per mel dulcis · Tertio sit in medio maris · id est in
medio mundi · qui dicitur mare · Psalmus · Psalmus
hoc mare magnum et cetera · Propter nomen eius si salua
eius in ihrusalem quod est in medio terre habitabit

per imitationem

his fratri ps. Paratus est salutem in me.
et hoc ut per totum mundum nunccietur. ex eius
scriptis etc. .i.q. Memoria vira in generatio
nes seculorum. ¶ Quod sit in medio maris . i. in pro
funditate amaritudinum vel dolorum. que fuit
tempore passionis filii. Unde . n . venit in alti
tudinem maris. et tempestas dimisit
ea. ipsa que dicit Ruth. Et uocate me mara. quia
amaritudine repleuit me dominus. Rogemus
ergo dominum. Dominica . i . in quadragesima

Ductus est ihesus in desertum ut temptaretur a
dyabolo. Mt. .q. Legitur in uitas pa
trum quod sanctus Macharius vidit sathanam
descendentem in habitu hominis. habentem ues
tem lineam lacatam. per cuius diuina foram
ina pendebant ampulle. quem Machar
ius interrogans quo iret. Respondit
prouocare fratres. Rursum interrogans. cur
tot ampullas portaret. dixit. Gustum fratri
bus porto. si vnum alterum non placebit offeram
eis reliquum. Et tunc ampulle et potio
nes quibus ampulle plene erant. ut in
tendit dicitur temptationes dyabolice sunt qui
potat et inebriat homines huius mundi.
et quod hoc dicit in exemplo. experimentum in
proprio sancto. i. in uiribus ipsis. apparet et
domino ihesu christo. qui triplici temptatione ag
gressus est. scilicet per gulam per vanam gloriam et
per auariciam. ut dicitur in euangelio hodierno
¶ Vel sic quia tempus quadragesime est tempus pugne
in quo homo pugnat contra delicia corporis
siue delectabilia mundi. et temptationes
dyaboli. Est et tempus abstinencie in quo homo
ieiunans non solum abstinet a cibis verum etiam ab actione
que est bona. Sed et a licitis cibis et a deo con
cessis. Deuocionis et orationis continue. que
sequitur abstinentiam. quia oratio et abstinentia
sunt sorores. nec una sine alia laudab
lis est. et ergo hic sermo excitat domini christi
amicos de cetero nunc etiam. ne ipsi efficiantur ted
io pusillo animo. et efficiantur tedio le
uius in principio quadragesime in quo agitur de
pugna. abstinentia. oratione. et contemplatione
deuota. Christus in initio eius fecit. quia

omnis vita eius et actio nostra est in structio
nem. ¶ Dicit ergo eius ductus est ihesus in
deserto a spiritu. ut in textu. a spiritu scilicet sancto non dicit hoc.
et ps. dicit. Spiritus tuus bonus deducet
me in terram rectam. i. in desertum. quod est in
ter iherusalem et iericho. Vel a parte a iericho. que
quarantena dicitur. sub qua quarta fluit ri
uulus fontis quem sanauit helyseus. et ibi
sub penitentia. eam propter loci asperitatem. eam quia
sicut de deserto illo intratur iherusalem terrestre
sic de penitentia in iherusalem celeste. Est et non quia
christo in hoc deserto durissimam fecit penitenciam. quia
ibi hominem durissimam et nuda per lecto te
lis pretecto. nullo prorsus usus est cibo et
caruit humano solacio. ¶ Deus meus
si iste qui peccatum non fecit. et qui peccata hominis
relaxare uenit. tam duram penitenciam fecit.
cur homo peccator duram penitenciam non facit. quare
tur non erubescat. si in penitencia non uiuit.
Certe qui penitencia non est de familia christi non
est. Gal. Qui christi sunt carnem suam crucifixe
runt cum uiciis et concupiscentiis. ¶ Dicitur ut temptaretur
a dyabolo. hoc inde secutum est. quia dyabolus
ex hoc sumpsit occasionem temptandi eum unde dicitur
Ieiunans ¶ Quia penitentem dimisit et dei filius
ipse. ¶ Primo ut ostenderet se verum hominem
et humanam naturam assumptam se esse fratrem
illorum qui assidue temptantur. et qui cotidie
die dicunt. et ne nos inducas in temptationem. i.
in ducere permittas. ¶ Secundo ut dyabolus qui
temptando deuicit primum hominem. uinceretur
ab homine. nam temptando nouum hominem.
¶ Tertio ut ostenderet quod dyaboli temptationes timende
non sunt. quia ipse uiolenciam inferre nulli potest.
Debilis est hostis qui non potest uincere nisi
volentem. ut dicit Ieronimus. Et ideo quia
filius dei temptatus fuit. paratus est ad
iuuare temptatos. ¶ Sequitur et cum ieiu
nasset. xl. diebus et xl. noctibus postea
esuriit. Noctes addidit ut non putetur no
cte comedisse. contra iudeos quibus non
sufficit dies et manere isto tempore. Quia
autem tot dies ieiunare potuit. et non
esurire deitatis fuit. Nec mirum cum ipse

hoc moysi concessisset. Quare non fuerit
ieiunus esuriuit humanitatis fuit nec
mirum. Hic sunt due questiones. Prima est
quare christus ieiunare voluit qui ad nullum ie
iunium obligatus erat. Cum nec peccatum ori
ginale contraxerit nec actuale commiserit
quorum occasione ieiunium est inductum.
dicendum quod ipse ieiunavit propter tria. Primo
ut suo ieiunio nostrum ieiunium commenda
ret. sicut enim primo baptizatus est et
postea et postea instituit baptismum. ita
et primo pro nobis penitentiam fecit et postea
penitentiam precepit. Unde primo fecit. postea do-
cuit. Similiter ad ieiunandum nos induxit. Secundo
ut doceret nos vincere. sicut ipse ieiuna
do vicit. Tertio ut daret intelligi quod et ie
iunantes temptantur. ipse enim ieiunando
temptatus est. Unquam ille qui ieiunat
temptatur recurrat ad christum qui adiuvat
ieiunantes. Tercia est questio. quare tot diebus
ieiunare voluit. dicendum quod propter tria.
Primo ne putaretur inferior. aut infe-
rior. moysi vel helye qui in figura
sui ieiunii tot diebus ieiunaverunt. Secundo
ut suo ieiunio nobis quadragesime ieiunium consecraret.
Unde est precipua causa. quare quilibet christianus
debet libentius quadragesimam ieiunare. quia christus capud
ieiunavit. Unde quam miser est homo. qui
ex ordine salvatoris ieiunare contempnit. Mi
les militare est ad bellum accinctus. et eo apud
nobiles. sua nobilium recitantur. sicut ro-
landi. et oliveri et huiusmodi. multo magis christia
nus est christi. Tercio ut daret intelligi quod sicut
quadragenarius numerus consurgit ex decem et quater.
ita illi qui ieiunant quadragesimam debent
servare precepta legis. et quod in quatuor evangeliis
precipiuntur. Unde quia christus post ieiunium esuriuit. ideo
dyabolus ad eum temptandum statim accessit.
Sequitur. Et accedens temptator. hic sunt
due questiones. Prima est quare dyabolus non in
principio nec in medio ieiunii. sed in fine
accessit ad temptandum eum. dicendum quod expec-
tavit quousque esuriret. ut tunc eum consentiret
sicut et nos facit. Quia enim peccator consuetus
non statim eum temptat. sed expectat quousque
eum videat in aliqua tribulatione sive opportunita
te peccandi. Et ideo amicus dei semper debet
esse munitus contra dyabolum et temptationes. scilicet
contemplatione orationibus. sanctis meditationibus
ieiuniis. elemosinis. assidua recorda
tione dominice passionis. proprie mortis. et e-
terne retributionis. Tercia est questio quis fuit ille qui
temptator eius extitit. et in qua forma
ei apparuit. Et dicendum quod fuit ille. qui
temptavit adam et evam. post quorum temp
tationem reclusus est in inferno. et credi
tur fuisse liberatus. Sed quia christus venit redi
mere adam et filios eius. ideo voluit ab
eodem demone temptari. ut qui hominem vi
cerat ab homine vinceretur. Accepit autem
formam hominis. ut christum commodius po
sset tentare. et cum eo loqui. et ut minus
suspectus esset sua malicia heremum et in
ad desertum. ad christum esurientem. et forte
pretendens se ire ad ciuitatem. ut comederet. et
huiusmodi verba proferens. voluit dominum in
terra et habitum religiosum. pretendebat ex-
terius sanctitatem. Primo loquitur. multa pro
tervitate et maturitate. et qui videbatur
venisse causa visitandi et consolandi eum
Et sic eum alloqui. Si filius dei es. quasi
dicat. Audivi a multis quod tu es filius dei.
et vita tua sancta. et aspectus et loquela hoc
bene indicant. quod ego libenter scire. si verum
est. nam propterea ad te veni. et libencius
hoc scire per miraculum. quam per verbum. cum et hec
magis certum iudicium faciendi. quia multo
tempore ieiunasti. et in fame multum es at
tenuatus et in persona es debilitatus. et
credo quod multum famelicus. et ecce multi
lapides sunt hic. iube ergo eos converti in panes
ut comedas et subvenias debilitati tue
et ex hoc sciam te esse filium dei. Ista temp
tatio non videtur mala. secundum Fulgentium. quia
convertere lapides in aliud. quando panes non est
malum. et homo indigens pane comedere non
est peccatum. Ad hoc dicendum est. quod prius temp
tatio non videatur mala. tamen in tercio dy-
abolus

erat mensa · q̄ᵃ ẽ duo erat · Ēp q̄ uole
bat scire p miraculum nouũ et īsolita
tū · an eēt filius dī · et sic impedire pa
ssionē eius et redēptionē nrām · Sz nō
potuit hoc scire · Ĝo · quia p tantū an
glorꝫ · aduentū in egypt · p testimoniū ecce Joh Bapt
agnus dī · ꝛ c · p uocē pris in baptis°
qui dixit · h̄ est filius meus dilectū
q̄ pista aliquo mō credidit · Sz uides
postea infirmitatē eius p esurire · fal
tū superbie · nō discernebat · ꝛ iō uole
bat p h̄ miraculum certificari · Ite si feci
set panes · volebat suggerē auiditatē
comedendi · p comestionis superflui ta
te · Sz x̄ cognoscēs intentionem eius
noluit aliquid facē · nec fecisset ꝛ si bonū
opus ei suggessisset · vñ qui respondens
ei · R̄ndit dicēs · Scriptum ē · nō in
solo pane · ꝛ c · q · dī · Tu ostēdis te sa
pientem ꝛ piū · Sz ego ostēdo tibi q̄ tu
nō es sapiens · neqꝫ pius · ut te ostēdis
ꝛ simulas · Nam ī lege dicitur · Qz ipe
homo uiuitur nō solū cibo corꝑli quī p
panē intelligitur · Sz etiā spirituali · qui in
telligitur p u̇bum dī · vñ cū aīa nobi
lior q̄ corpus · debuisti pˢ loqui de
cibo anime q̄ coris · ꝛ iō nō est audiend⁹
In h̄ instruimur · q̄ qui religiosi ꝛ seruīt
ad aliquos declinati · debent aūt omēz ac
tū aliquid de deo loqui · Cx° debes sumendo
ꝛ sacerdote qui p̄cauit et refectionem in
festo pasche · Tunc dyab⁹ uidēs se uic
tū michi · R̄ndit · Sz cogitauit apd
se · ego temptaui pᵐ hominem ꝛ uici eū
ꝛ primo de gula · ꝛ mō uicē nō potui
t · modo uolo recurrē ad uanā gloriā ·
de quo ĝa loco temptaui adam · ꝛ c̄ ᵃ fuit
sequitur in ev° · Tunc assumpsit eū dya
b⁹ · i · p⁹ responsionē · in sc̄am ciuitatē · i
ih̄rlm · q̄ dicitur scā ꝛ pp angelorꝫ habita
conē ꝛ patrum deditacionē ꝛ xp̄i sang
nis aspsionē · Et est sic dic̄ · dyab⁹
dixit xp̄o · debilis es / nō bñ stas in deser
to · q̄ nullus potest h̄ tibi subuenire · sed

eam in ciuitate · et ego adiuuabo te · a
podiāre · ꝛ ᵒ te sup me · vl ascende sup me
i · sup scapulas meas · xp̄s aūt no
lens occultare se · fecit q̄ ille dixit · asce
dit sup eū · ut dicit · Crisost⁹ · Et q̄ uis
dyab⁹ et illuderē · ostēdendo se p uiū qui volus
eēt ubi eēt multitudo hoim · q̄ xp̄c
magnus erat · xp̄s amplius ipsū
delusit · q̄ eū bñ grauabat · ꝛ ita
faciebat q̄ a nemine uidebatur · et sic
duxit eū dyabolus in templū uidēs
p medium ciuitatis · ꝛ ubi erat ppli
multitudo · ibiqꝫ voluit ipam tempta
conem exercere · Nec mireris de hoc q̄
cotidie ducit homines ꝛ mulieres
ad choreas · ad festa · ad predicaciones ·
ppᵗ inanē gl'am · vana spectacula · et
alterius rei causa · Duxitqꝫ eū sup py
naculum templi · locus erat eminēs
ad modum pulpiti · vñ ppl'o p̄dicabatur
· et cū magna multitudo eēt in teplo
dixit ei · Mitte te deorsū · q · d · Nolui
sti facē miraculū in deserto ubi nullus e
rat · ꝛ bñ fecisti · q̄ frustra q̄ ᵃ p̄dictū
debent miracula fieri in conspectu ppli · ut
deus inde honoretur · Proice igitur te deor
sū · q̄ scriptū ē q̄ deus mittet anglos
suos ꝛ tollet te in manibus · ne forte of
fen · ꝛ c · ꝛ ex h̄ hebis magnā gl'am · ꝛ
vbiqꝫ p̄dicabitur · xp̄s nō considerās q̄
ille p scripturas induxerat eum ꝛ mi
hi … sumpti · ꝛ ipe p scriptura ostendit sibi
q̄ male dicebat · ꝛ ait illi · Scriptū ē
Nō temptabis dn̄m dm̄ tuū · h̄ est
dic̄ · Cū ego habeam humanū auxiliū ·
q̄ possum p gradus descendē · Si expo
nerem me piculo / dicendo / deus iuuet me
si uolt · esset temptare dm̄ · q̄ ac̄ p̄ceptū
dī · No ergo bona exortacio tua · Tunc
dya⁹ uidens se confusum in hac sc̄a temp
tacōe · huit recursum ad terciā · ꝛ temp
tauit adā · i · auaricia · Hoc enī est
prium cuilibꝫ demonis · ut cū superatur
ī una temptacōe recurrat ad aliam

Et Cerlogonius · Vt de mito de quo
sel' supant amplius nō temptat
eum · et q̄ uicti sunt. Et duxit eū dya
bolus et tunc · et credit ꝑtauit eū
siue ī humo · siue ī brachus · qui deblem
sup̄ monte magnū · et sciuellet eū ibi de
solari. Mons est ꝑo miliario a q̄
rentana et Galilea · de hōc dcm̄ est su
p̄. Et ibi ei ondit omnia regna mūdi · de
signato et demonstrato ptes v̄sus quas
sūt regn̄ · p̄uincie · et in q̄bus loc̄s ha
bundat. Nō aut h̄ fecit coram oculis eius
addicendo ul' visū eius amplificādo ut
q̄ uesciret indicando sibi · s; dr̄ ondisse
tribz modis. Primo mō s̄m crisogonū
ondit ei si aliquis in loco excelso posit'
manū extederet dicēs · Ecce ex illa pte ē
ytalia · et ex illa francia · et sic de aliis.
Vl' s̄m Rabanū ondit · q; vanitate
pompe mūdane · p̄ q̄ regnat ī mūdo q̄
sit delectabil' et speciosa ondit. Vl' s̄m
glosā · ondit qualit̄ regnabat ī mū
do p̄ diuisa uicia · puta ī aliq̄bz p luxu
riam · in aliquibz p auariciā · ut ex
multitudis · posset facilius ad consenci
endū inclinari. Cū aut̄ omnia ondis
set adiecit in codacit omnia sua ee · nō
eruduit mitur · q; ab inicio mēdax ē
et p̄r eius ē inventor mēdacii est · et pret
est inuētor mēdacii · sicut p̄m ordinis
p̄ditatorz dicitur ? b̄ti dnice · q; ip̄m
ordinē inuenit · Vn quicumq; libēter
mitit l' est assuetus mendaciis · et nō
corrigitur · est filius dyabl'. Et addidit
ad mēdaciū · hec omnia possū dare cui
volo. Ponat xp̄c respondisse · si tua sūt oi
· et es tante potencie · quā tā ꝑ seruus
et vilius huc me ꝑtasti · et vbi sūt tui
Pri'o q̄ est tibi nomi · q' tolus es vrsibli
sit co? · Insup si tantes in omnia · tu q̄
homo iudicis · paup remanēs · et sn̄
gl̄a · s; ad hec omnia tacuit xp̄c ut de
sciū p̄stet · et multos qui ī dicēdo alii
os nō expectant · Et subiecit dya?

hec omnia tibi dabo · si cadēs ad pedes
meos adoraueris me · Cogitauit dya
Si filius ē ita indignabitur et me · q
apte zemōstra eū · Si nō purus est
hō · forte inclinabitur ad auariciā · et sic
deceiuam eū · Sz xp̄c de eius mēdacijs
nō cauit · sed de blasphemia adoracio
nis que diuine ēat et dm̄ · vn q̄ iratus
tus dixit · Vade sathanas · i · adu
sator huane gñis · Dcp̄tū est · n · dn̄
dm̄ tuū adorabis et illi soli seruies ·
· In aliis temptacōnibz xp̄c paciēs
fuit · s; in hac ondit se iratū · q; ut
dicit Crisost̄ · In ꝑpriis iniuriis ēe q̄
piam paciēte est laudabile · Iniuri
as nō dei dissimulari · ip̄ium est · Deq
q; dyab' tunc · i · post xp̄i rusione · ui
des se in omnibz superatum · reliq' eū · p
ceans · deni' p uideos occidi · Angli
nō qui a longe respiciebant agonē dni
sui statī p̄ recessū dyabli · accesserunt
et ministrabant ei · i · ptauerit · et in adu
ice · s; q̄ · nō dicit' tm q' q' fuit · credēd'
est · q' cōuēnie tibū supsit · Sed dya' in
passioe xp̄i redijt · et stetit sup bra
chiū crucis · qui expectās eius aīam
q; xp̄c s̄m bn̄ · Crucis affixit dicūm
to · et ligauit eū in iferno usq; ad te
pa antexp̄i · Tūc · n · solueci exigenti
bz pcc̄is homū · ut eis tempted · et
induitat fortius ad peccādū · Et nō
q; ex xp̄i hui' inis dicit p̄ualui est
in ecc̄ · vn̄ et post ephyphāz nō sta
tī ieiunat ecc̄ · Sz post alios dies · q
ip̄m ieiuniū · cōsequeciū sit dicit ie
ieiu · ob h̄ eciā ut p̄ mā ondat̄ nos
ascende ad requiē · Si tn̄ quadragena
rius nūs ascēdit · ad quinq̄genariū
ē · n · nūs sup habūdās · et cōiectatis
omnibz ptibz suis · ad quinq̄genariū

Qū venit filius Feria · ij · ascēdit ·
Ihesus ve' Matthi · 14 · pates ī
cape sicut ca dnica de aduētu · vl' sic
dicit Io' · Siue cōmeda siue bibā sui

Mō

Dei es.

.b.

si voluisset

peu

ff Da

iustificandos & deo reconciliandos · & ad penitentes scilicet simplices sanctificandos ·

aliquid aliud faciam · semper uidetur michi il
la tuba in sonitu ¶ Surgite mortui
uenite ad iudicium · tum semper debem
habere memoriam · exemplum de tyranno · et de episcopo
te quod sepe in suis predicationibus · meo
ria faciebat · ¶ Preterea ut tu ingedam per
dilectione · quam michi est rentatur · precede ut
dominus tibi dabit · Vel sic tempus aduentus
institutum est · ad peccatores iustificandos ·
secundum istud · qui sanctus est · sanctificetur adhuc ·
& ideo in aduentu leguntur euangelia que peccato
ribus blandiuntur · et eos ad penitentiam alli
ciunt · penitentes ad perseuerantiam indu
cunt · quia et alii peccatores duris comina
tionibus terrentur · & penitentes amore
diuino replentur · ut sit modus per blanda
omoto per comminatoria et boni quam ma
li sic sicut potest trahantur ad bonum · Unde euangelium
hodiernum consolatur bonos · et terret ma
los · ut mali fiant boni · et boni ma
la fugiant · & in bono perseuerent · Dicit
templis comminatur · et assequatur boni que
promittit ¶ Dicit ergo euangelium hoc discipulis
quedam uiuentes eidem uolebant scire a do
mino · quod sepe de iudicio predicabat · quando
ad ipsum esset uenturus · & qualiter & quod esset
futurus in ipso · dominus autem de tempore nichil cer
tio dixit · uolens eos & nos illam diem sem
per habere suspectam · tamquam nobis incertam · ut semper
simus parati · apparere cum fiducia coram ipso
ut dicit Ambrosius · Celauit ut paratos nos inue
niat extrema necessitas · quam sepe inue
nit inparatos · Deinde et ueniendi apparatum
exponit sed non totum · & dixit sic · Dico uobis
quod cum filius hominis ueniet ad iudican
dum non dixit filius dei · uel rex celi · uel sal
uator mundi · quod tamen totum erat uerum · Et
hoc propter duo ¶ Primo quia ipse iudicatus
fuit sicut homo · et ab homine peccatore ·
et in iudicio apparebit oculis pec
catorum in forma hominis · & illa forma peccatores
arguet et iudicabit · & cum forma
illa non tantum sit hominis sed immo totius
trinitatis · Secundo quia in tali forma ueniet

& sic apparebit · ideo solum filium hominis
& non dei se nominauit ¶ Tertio ut daret nobis
exemplum humilitatis · quia ex ea parte · quam
erat minor dimissa nobilitate & dig
nitate se appellauit · ut non gloriemur in
nobilitate generis · nec in propria honoris
· sed quantum possumus nos humiliemus · Eccl. iii.
Quanto maior es humilia te in omnibus
Et dicit · Cum uenerit filius hominis in
maiestate sua · in apparitione & oblatio
ne regali · ac diuine maiestatis super
parabit · quia rex regum & dominus dominantium &
dominus uniuerse creature existit ¶ Primo
ex resurrectione omnium hominum tam bonorum
quam malorum quam in aduentu suo ad uocem ar
changeli dicentis · Surgite mortui · uenite
ad iudicium · subito in ictu oculi resurget ·
sed dissimiliter · quia iusti cum corporibus glori
osis · Mali uero & sicut corporibus incorru
ptibilibus · tamen cum passionibus grauibus ob
scuris & turpibus ¶ Secundo non solum ex con
gregatione omnium hominum · tam bonorum quam ma
lorum · sed etiam omnium demonum · Nam & omnes
uelint nolint · ante ipsum · sicut ante simi
torem congregabuntur · Tertio ex societate innume
rabili quam secum ducet · Unde sequitur in littera
Et omnes angeli · &c ¶ Et cum angeli non
debeant iudicari · nec iudicare · quia iudi
cium solum ad homines & demones pertinet
· quare ad iudicium uenient · dicendum quod propter
quatuor ¶ Primo ut appareat regis iudi
cantis honor & gloria · qui associatur non so
lum a suis hominibus · sed & ab omnibus celes
tibus ciuibus ¶ Unde xx · a militibus superi
ore regni · Secundo · ut de actibus ipsorum
quorum fuerunt custodes · perhibeant testimo
nium · ut dicit Beda · Tertio ut sicut ministri
dei sententiam iudicis latam exequantur ·
mittentes eos ad infernum supplicium ·
Mathei · separabunt malos de medio iustorum
et mittent eos in caminum ignis ¶ Quarto
ut regem suum ad celum redeuntem associ
ent hominibus quos duo chori angelorum &
hominum deducant cum leticia ¶ Deinde

Tunc sedebit sup sedem maiestatis. Non est
credendum q sit ibi sedes mat'ialis in qua se
deat. Sz dicit sedere qz se habebit ad
modum regis sedentis in throno iu
dicantis. Et congregabunt ante eum omnes
gentes. s. boni et mali. et separabit eos
ab inuice pcul. sicut pastor segregat
oues ab edis. et statuet oues a dextris
edos uo a sinistris. Hoc est dice non ha
bunt sil' boni et mali. ante bonis sicut in
Nam qz modo boni possunt et mali et e
o simul viuunt et conuersant. nec sepa
ri possunt. In iudicio non poterit ampli
uolutas simulari. Sz unusqsqz in statu
suo in quo mortuus est. semp stabit
Et qz diuisa est sincta bonorum et malorum
et qz mali non digni habitare cum bonis.
io dns separabit eos ab inuice pcul
ita q magis distantia erit int' eos. quia
boni stabunt in aere mat'ialiter eleuati a
terra. a dextris xpi. cui similes erunt. et pro quo
multa sustinuerunt. qui per celum attenderunt.
Mali uo stabunt in terra qua dilexerunt
a sinistris xpi. quem contempserunt. Et notanda
te q xpus nominat bonos oues. Sz ma
los edos. et hoc pp duo. Primo ut osten
dat. qz sicut non est conuenientia edis
cum ouibz. sic nec mali cum bonis. et io
separabuntur. Scdo ostendit. q boni sicut
oues humiles. et pastori suo. s. xpo o
bedientes. mali uo sicut dissoluti. so
lacijs corporis additi. nec obedientes pas
tori suo. Sequitur q omnibz sic dispositis
et iacentibz dicet rex his qui a dex
tris eius erunt. Vide mirabile. xpus in
principio euangelij loquens de aduentu
suo ad iudicium. nominat se filium hominis
Cum uo dicit se iudicaturum. nominat se
regem qui dicet. licet appeat sicut ho
eius tamen rex constitutus a patre. ad proferenda
verba sine. Et ideo tunc dicet his qui a
dextris erunt. Primo istis loquitur et de
lectabilem sententiam dat pro eis. et hoc pp quatuor.
Primo quia digni sunt. ut in placide

sine alijs pferant. Scdo qz bonorum sententia
erit non solum absolutionis. sz et multe be
nedictionis et exultationis. Malorum uo
erit condempnationis et eterne confusionis.
et iura tam diuina quam humana priori
sunt ad absoluendum quam ad condempnandum
io bonorum sententia tamquam dignior malorum
sine pferetur. Tertio qz mali digni sunt confu
sione et angustia. io prius bonorum audi
ent sententiam. ut audita et uisa gloria bono
rum. quam per delectationem modicam pdiderunt amplius
torqueantur et confundantur. Quarto qz in iudicio
principaliter fit pp malos puniendos.
io eorum sententia in fine seruabitur. ita ut ip
sis condempnatis. et a facie xpi eiectis. iu
dicium finiatur. et dns ad celum cum bonis
uadat. imppetuum regnaturus. Modo uide
amus verba sine quibus dicet. Venite be
nedicti etc. Tria verba sunt. et si pauca om
ni dulcedine plena. Primum est. venite.
s. ad angelorum consortium. et diu desiderastis
celeste conuiuium pro quo ieiunastis. Et tandem
requiem pro qua laborastis. numquam talis iui
tatorium est auditum. Scdm est benedicti patris
mei. benedicti. s. benedictione gratie. qua sanctifica
ti in mundo fuistis. ephe. Et gratia dei sal
uati estis. Tertium est. percipite regnum. hoc est
a constitutione mundi. parauit deus suum reg
num fidelibus suis. et tales uos fuistis. et
io percipite regnum. quod est sine fine. quod non
habz regnum mundi. Deinde qz posset in
terrogare quare dat nobis tanta. cum non meru
erimus? qz non sunt condigne passiones hui
us etc. Subiungit causam esuriui. Ubi vi. po'
opa mie. et vij. est sordine. Tobias
Vide tibi. Dns in vobis sit. in vice qz nisi
omnia tua opa. magis deo placeat opa
mie. cum alijs obmissis. solum de istis
conmemorat electos. et tamen alia multa sunt. que
hijs maiora uidentur esse. sicut missa pre
dicatio. martirium et huius. Multi enim inter
electos. qui opa mie non fecerunt. pp defectum
etatis. aut pp negligentiam. siue impote
tiam. l' penuriam. et tamen omis sit de opi

bus mundi commedantur. dicendum quod appellatio-
ne operum misericordie omnia opera que ex caritate
fiunt intelligi voluit. Sed solum de istis fa-
cit mentionem specialiter. quia clarius in sola dei misericordia ap-
paruerit. vel ideo quia super omnia misericordie operibus in-
stiterit per que ad dei misericordiam pervenerit.
Sed et si parvuli hec opera non fecerint, tamen ex
sola dei misericordia sunt salvati. c. Queritur
utrum hec omnia commendatio. Maior electorum
est vocalis an mentalis. dicendum quod erit
mentalis. possibile est tamen quod erit vocalis. quia
sicut littera sonat. super dampnatorum increpatio-
nem confusionem. et electorum maiorem commendationem.
Sed quocumque modo fiat. ipsa commendatio
erit. Quod scilicet dominus convertet se ad malos
qui stabunt vultibus ad terram demissis o-
culis lacrimosis. trementibus omnibus membris
et dicet eis. discedite a me etc. Que
sententia continetur que verba graviora quam numquam dicta
fuerint vel dicentur. Primum est discedite a
me. quasi diceret. quia me pluries recepi-
stis in hospicio cordis vestri. ideo nec ego vos
recipiam in palacio celi. quia renuistis fa-
miliaritatem meam et amicitiam meam.
quia me contempsistis. quasi nichil petentem et
ego vos tamquam abhominabiles despiciens
dico. Discedite a me. ut numquam me in-
tueamini. que est gravior pena dampnatis
quam sit gehenna ut dicit Crisostomus. Augustinus
dicit quod mallent dampnati esse in penis
tam inde quam esse extra penas et deum in-
tueri numquam. Secundum est maledicti a deo per te. scilicet
pluri maledictione. Prima est quia nec ab
ipso nec ab angelo nec ab aliqua crea-
tura recipient aliquam consolationem. Secunda est quod in
penis numquam habebunt requiem. Tertia est quod
de ore ipsorum numquam egredietur verbum bonum
sed semper maledictiones clamores et lamen-
tationes. Tertium verbum est in ignem eternum. Et
terribilis locus. qui reprobis assignatus est.
ignis qui numquam succenditur. et semper
ardet. quia lignis non nutritur sed corporibus pu-
nitorum et semper integer remanet. de hoc
quere dominica ii. ante adventum. rationes

Augustinus. Qui calore omnium ignium supere-
dit et numquam deficiet. Quartum est qui paratus
est dyabolo et angelis eius. quia scilicet dominus
dyabolo qui primo peccavit et deus ei in- igne
ferno paravit eternum. et quia homo pec-
cando se dyabolo sociavit. ideo cum ipso in
eodem igne permanebit. et qui socii fue-
runt in culpa. fient et in pena. Post
sententiam affliget deus tam dampnatos
ipsorum dicens. Esurivi et cetera. Isti autem
volentes peccata sua occultare et excusare.
sicut hic fecerunt. dicent. Domine quando te
vidimus esurientem et cetera. quasi involute loquentur.
quia cum se in peccatis deprehensos conspiciet
tum tamen vitia aperte declarare singula Christi
verba repetam. quod erit pro fiducia quam habe-
bunt. Hic queritur cum mali dampnatos
vel etiam scient qui opera misericordie fecerint. quare ipsi
et si non fecissent reprehendantur. dicen-
dum quod hic verbum utilis dicet in utilitatem damp-
natorum. qui non ideo dampnabuntur. quia di-
lectione dei ac proximi caruerunt. et non
compati [illegible] pro [illegible] nescient
vel si quod opera misericordie fecerint. non recorda-
buntur. quia peccata. Sed [illegible] finita per-
lata sententia aperiet se terra et absorbebit
dampnatos. et ibunt in supplicium eternum
in infernum impingentibus eos angelis et
demonibus eos trahentibus. Et dominus
cum angelis et electis omnibus ibit ad glo-
riam paradisi. Timeat ergo quicumque
in peccato est. neque evenire sententiam iudice-
tur. et curat ad vicarium Christi ut absolu-
tione percepta. Et pro benedictione alle-
quatur. vel ita. Ite in recedite. quia
non possum pati vos videre. sicut homo
qui valde offensus. dicit illi se offen-
dit. Et quia posset dicere. mitte nos
ad locum delectabilem. non ait ad ignem.
Et quoniam de tempore eterno ibi mansuri per so-
cietate dat vobis demones quibus vos
sociastis in peccatis. ideo addidit qui pa-
ratus est dyabolo et angelis eius. Et quia
possent dicere quod commedemus ibi dicit ys.

Unusquisque carnes brachii sui vora
bit. Vinum eorum fel draconum. Balne
um eorum ab aquis [illegible]. ad colorem ni
mium. Lectus et coopertorium [illegible]. Sub
tus te sternetur tinea. et operimentum tu
um erunt vermes. Rogemus ergo dominum.

Cum intrasset ihesus iero. Feria ii.

Ad C. Mt. xxi. Quia tempus xl. mane
est tempus quo mundandum est purga
tori uni corporis quod est templum et ha
taculum dei. Oportet nos totos dare devo
cioni et orationi. Debemus et laudare deum
qui ipsum laudaverit et [illegible] assidu
e [illegible] est et audiendum verbum di
vinum et de hiis per ordinem instruit nos
ewangelium hodiernum. ¶ Dicit ergo beatus math(eus)
qui fuit scriptor huius ewangelii. Quod dominus qua
dam vice in ramis palmarum cum discip
ulis intravit ierusalem. et fuit a talibus tam civi
bus quam forensibus tam iuvenibus quam seni
bus. tam a viris quam a mulieribus tam ma
gno honore susceptus. ita ut homines
tollentes ramos de arboribus sterne
bant in via. et pueri clamarent osanna et
c. ¶ Hoc videntes scribe et pharisei omnes
admirati sunt. scilicet hominem pro honoris
et respectu. sic ingredi civitatem. et cum
tanto honore. Et tota commota est uni
versa civitas. i. cives universaliter admi
rati sunt dicentes. quis est hic cui tantus
honor exhibetur. Aliqui dicebant bonus
homo. et sanctus propheta est. Alii ergo popul
ares. i. homines in [illegible] dice
bant quod ihesus est a nazareth galylee.
Aliqui despectione sive admiratione di
cebant. nunquid potest [illegible] esse. Cum tan
ta gloria civitatem intravit ut omnes
admirarentur. tamen [illegible] nullus fuit
qui eum invitaret. nec ad [illegible]
nec ad hospitium. cum [illegible] ipsum redire
oportuit extra civitatem in bethaniam
ad domum familiarium suorum. scilicet marthe
et marie. qui libenter eum recipiebant. Et
non [illegible] capientes et nobiles de [illegible] non [illegible]

A nazareth

bant. sic hodie. Boni [illegible] et ydiote dice
bant quod erat ihesus salvator et propheta a
nazareth. de quo scilicet dixit moyses quod esset
salvator mundi. ¶ Sequitur illis scilicet
muratoribus et istis sic dicentibus. ihesus in
gressus [illegible] intravit in templum et
invenit ibi [illegible] glosa. Sacerdotes qui
vendebant animalia que debebant offerri et
oblata ea recipiebant. Et alios ministros
templi qui vendebant columbas paupe
ribus non habentibus unde animalia in [illegible]
emerent. que duo [illegible] mala non erant
nisi [illegible] quia in templo illud [illegible]
fiebat. ¶ Invenit et ibi laycos qui
habebant [illegible] pecunias ut per
mutarent argentum de longe venientibus
et mutarent pecuniam non habentibus
et quia lex prohibebat usuras imponebant
et aliud nomen. scilicet ut nomine huius
[illegible] reciperent fructus. et hec stabant
de voluntate et ordinatione sacerdotum. Ibi
erat duplex malum. Nam exercere usu
ras est mortale peccatum. sed hoc facere in templo
erat pessimum. ¶ Videns ergo ihesus abhomi
nacionem fieri in templo. omnes istos scilicet sacer
dotes ministros et usurarios eiecit de
templo. qui dimissis rebus suis. omnes
fugierunt extra templum. ¶ Cum dominus sedes
vendencium columbas evertit. i. mensas num
mulariorum et pecuniam sparsit per templum. ut
omnes qui vellent acciperent. Et cum homi
num maxima multitudo esset in templo et mi
litatores potentes et divites qui pecu
niam diligebant. cum uno funiculo omnes
eiecit. nec fuit ausus [illegible] aliquis contra
eum stare. Cum [illegible] fuit hora [illegible] Ma
ius ceteris miraculis que fecit xpistus illud fu
it potissimum et maximum. Nam de facie ei(us)
tunc exibat quidam fulgor sive sple
ndor qui lucebat quasi radius stelle.
Et [illegible] potant ei resistere. ymo
quanto citius fugiebant atque gaudebant. ti
mentes ne ex eius aspectu omnes more
rentur. ¶ Nota quod in hoc facto dominus [illegible] nos

docet. ¶ Primo quia in ecclesia non stat
nisi ea adque instituta est. s. ut ibi dicantur ora
tiones. predicaciones. peccatorum confessio. et bre
uiter ea que sunt ad dei honorem et animarum
salutem. Alia vero non possunt ibi fi
eri sine offensa dei. Oratorio nemo
aliquid agat. nisi ad quod ... ¶ IIº ut daretur
intelligi quod multa que extra ecclesiam licite
fieri possunt. in ecclesia sine peccato fieri non pos
sunt. ¶ IIIº quia usurarij stare in ecclesia non sunt
digni. et quia diuicie eorum non sunt accepte
in oculis dei. et hac de causa dominus istorum pe
cunias non dedit eis. nec suis filijs.
sed distribuit alijs. ¶ IIIIº ut eius exem
plo mundemus templum spirituale. s. cor
nostrum. ab omni immundicia peccati. et sic
fiat habitaculum dei. quia deus mundo. i. in
loco mundo. stat et habitat. ¶ Hic nota
quod omnes fideles christiani sunt templum
dei. Apostolus. Templum dei sanctum est. quod es
tis vos. Item templum dei est ecclesia. in
qua sunt multi mercatores. immo omnes
mercantur. et vendunt. quorum aliqui sunt cam
psores. aliqui uendunt boues. ali
qui columbas. alij pecudes. ut alij ew
anglice dicitur. ¶ Campsores sunt qui
dant unum denarium pro alio. Isti sunt pec
catores qui bonum denarium. i.
animam preciosam. habentem ymaginem
dei. sicut denarius regalis ymaginem. Genesis
iº. ad ymaginem dei factus est homo.
Istum denarium falsificant imprimentes ei
ymaginem dyaboli. imprimentes eius se
dicio mencientes. tunc ... ei dyabolus im
primit suam formam. ut eam postea cognos
cat. Talis est malus campsor. qui
dat bonam monetam. et accipit malam
et postea eicitur de templo dei. Mathei. fecit
templum speluncam latronum. Vendentes
boues in ecclesia sunt. qui uendunt intelli
genciam discrecionis et memoriam. Bos enim
est animal ruminans utile et discretum.
... illos quamuis ... ad predicatorem
et ad tempus statutum bona opera repo
nentes in animo. sed non bene ruminant. ut in
de nutriantur. et sic verbum dei quod cecidit in
cor eius. dyabolus aufert. et non sinit
fructificare. quia non sunt solliciti
ruminare. ¶ Vendere dyabolo boue. i.
intelligenciam. ¶ Qui autem uendunt
columbas. sunt illi qui uendunt innoce
nciam. quam cum puer est baptizatus. ta
est sicut columba innocens. in cuius sig
num spiritus sanctus. s. super christum in baptismo
descendit. Item alio quam tercium. statim
uendit columbam. i. innocenciam suam. pec
cando et viuendo luxuriose. quam dyabolus emit
... peccato et c. Qui uendunt pecudes
sunt qui uendunt opera misericordie et iusticie.
Pecus enim valde utile est. in lana et
lacte. in fimo et carne. omnia bona habet
in se. Sed homo peccando ad suggesti
onem alicuius temptacionis pro vili precio
uendit oues suas. i. perdit opera sua.
¶ Et nota quod omnium istorum dyabolus est emptor
et eos habebit eis. s. dyabolus cum in iu
dicio. quando dicet angelis. Ligate eos
in fasciculis ad comburendum et proicite in
ignem eternum. ¶ Sed cum illi extra templum
fugissent. dominus clamabat dicens. Scriptum
est. s. in ysaia. Domus mea. i. dei. deus enim
est qui loquitur. domus oracionis vocabitur
uos autem fecistis eam speluncam latronum. Vocat latro
nes usurarios. et eos qui non exhibent
reuerenciam ecclesijs. Sed eas tenent
sicut stabulum vel thabernam. Istos deus
faciet suspendi in inferni patibulo. sicut
latrones et raptores. ¶ Et quia ecclesia dici
tur domus dei propter hoc nunc deceberet a nobis
sepe uisitari. quia ibi deus nobiscum
loquitur. Osee. Et loquar. s. in ecclesia ad cor
eius. Deus nobiscum paciatur a prin
cipio. Cenabo cum illo et ipse mecum. Deus
nobis sua bona largitur. Exodi. Iu
medio ecclesie aperiam os eius. Et
Precipue tamen in xlª. est frequentanda ecclesia
cum sit tempus deuocionis. ¶ Dicitur quod hic
pactis dominus posuit se ad partem. qui pater

Aug.

respondere · siquis vellet eu̅ inter rog
are · aut paruus facere gratiam · siquis
ea petere voluisset · et ecce Ceci et
claudi · et alii infirmi · qui erant in
templo · sive pro petenda · s · elymosina · sive
pro sanitate · ab ipso xpo expectanda · si
ve ex alia causa · videntes xpm̄ sta
re · et non esse occupatum ab aliis · cum re
verentia et devocione accesserunt ad ipm̄
et alii voce · alii corporis prostratione · alii
infirmitatis ostensione · sanitatis bn̄
ficium petiverunt · Dn̄s autem benedixit eis
et sanavit omnes · Videte mirabilem
bonitatem et pietatem xpi · Aug̃ aliquis
sive paganus · sive iudeus · sive gentilis · sive peccator · si
ve iustus · petiit ab eo beneficium sani
tatis · aut indulgentiam pro peccatis · qui
totum facere non fecit amplius quam fuit
petitus · Erubescat igitur humana pig
ricia illorum qui timent ad divine pietatis
gremium accedere · sive pro peccatorum multitu
dine · seu enormitate · sive diuturnitate ·
Non enim xpc̄ ista attendit · sed cordis contricio
nem · et absistendi a peccatis voluntatem · Nota
quod in ecclesia · aliqui sunt ceci · aliqui claudi · ali
qui surdi · etc̄ · Qui si ad xpm̄ acce
dunt · sani fiunt · Ceci sunt qui ratione omnes
sunt · qui rationem perdiderunt · Aug̃ · Ratio in
mente · quod oculus in corde · Illi vero qui non
agnoscunt dominum · nec se ipsos · ceci sunt duo
bus · s · enim bonum cognoscerent · utrumque sibi dis
pliceret · Aug̃ · si cognosceres te · displi
ceres tibi · et placeres michi · Sed quia non te vides
non cognoscis · displicens michi et tibi ·
tamen quia dampnaberis · tibi quia arridebas · Se
cundo quod principes sacerdotum et scribe · id est magistri
qui docebant legem moysi · videntes mi
rabilia que dn̄s fecerat · tam in reccione
tot hominum de templo quam in beneficiis sanita
tum · et pueros multos clamantes in templo
et laudantes dominum et dicentes · Osan
na filio david · Indignati sunt dicen
tes · Audis quid isti dicunt · q · d · compes
ce eos ut sileant · Ipsi enim soli conve

nerant docere populum et convenerant ab ipso et
non videbant xpm̄ publice predicare mi
racula facere populum ad ipsum confluere · moti
vehementer ex invidia · non quod eis noceret
· sed quia sua fama descendebat · et xo
primo et devocio cottidie augebatur · Di
xerunt · Audis quid isti dicunt · q · d · Non per
tinebat te laudare · quia videtur quod appe
tes inanem gloriam · et maxime a pueris qui
nec intelligunt linguam suam · Sed puer de
verbis istorum · non curantes · nec eos timen
tes · dicere non cessabunt · Osanna etc̄ · O beati pu
eri qui nos docuerunt · sic scire · sic bene
sit digne laudare salvatorem nostrum ·
Certe credendum est quod spiritus sanctus · qui lin
guas infancium facit disertas · docuit e
os · Sequitur quod dn̄s respondens phi
seis dixit · Aug̃ legistis · Quia ex ore
infancium etc̄ · q · d · Si pueri me sicut
salvatorem suum laudant · faciunt quod de
bent · et quod sic scriptura dicit · Aug̃ placet
deo laus puerorum innocencium · quam virorum
peccatis involutorum · Vere pueri non sunt a di
vinis laudibus prohibendi · Isti erant equi "*siles*
paruis · qui non curiosi · nec alios cu
rare permittebant · Ipsi enim nec xpm̄ lauda
bant nec alios laudare volebant ·
Tales sunt imitatores dyaboli · quorum
officium est · retrahere homines a servicio et
laude dei · contra quos dicitur · pro v · a · Aug̃
bonum facit noli prohibere · Sed vales · et ipse
bene fac · Sequitur quod dn̄s videns duritiam
et incredulitatem eorum · et quod non proficeret a
pud eos predicare dimisit eos · et civitatem
exivit in bethaniam · s · parvulam villam · ut
ibi fructificaret · alibi enim maiorem fructum
fecit in unius ubertatio predicatur quam in civi
tatibus · ubi frequenter predicatur · Et ibi
docebat eos de regno dei · id est de hiis que
ducunt ad regnum dei · sicut de pnia · oraci
one et elymosina · Rogemus · *Feria quinta*

Accesserunt ad ihm̄ scribe et pharisei
etc̄ · Mt̄ ix · Quia sicut sepe di
ctum est et ita est · Omne tempus vite nostre

Fer̄ iiii

est temp' pnie · s3 papue temp' xlme
q est ad h' ab ecca 9stitutu · xpi ieiunio
9secratu · longa 9suetudine · obserua
tu · id ne peccor se p ignorancia excuset ·
cotidie in offo ecce · tam in eplis q in
ewangeliis · p notaui in initam ad pni
a diligedam · faciedam · et obseruadam
propter · ¶ Primo exemplo xpi qui
pniam fecit p peccis nr'is delendis · et p
nobis in pnia informadis ¶ Sco ex in
nimitate qui ad una pdicacom · Ione
pphe fecerut pniam ¶ Tercio exemplo regi
ne austri · q a finib3 terre uenit au
dire sapiam salomonis · i · xpi · qui
ad hoc pncipalit' uenit · ut peccor
pniam agat · et pniteo ea nd relinqt ·
· Qrto ex 9sideracone diapni · et pcli q inc
rit · qui pniam desit · q dyab' sup eu
maiore ptate recipit · et mult difficili
pcca relinq ¶ Qnto · ex utilitate et di
gnitate · q peccor p pniam acqrit · et
mr soror et frater xpi efficit' · et hec o
p ordine meto 9tinetur · s3 aliqtulu
obscure · Cum hystoria uideam' · Di
cit bts mt ¶ Cu du xpo quada uice
pdicaret in medio ppli · quida scribe · i ·
iudeor doctores · et pharisei · qui sacdo
tes a pplis putabant · eu predicacoe to
ta omib3 dixert ei · Magr uolum' a
te signu uide' o q grm uocat · nd q
intellet ee discipli eius · aut quia re
putaret eum meliorem se · s3 ut ex h
allicerent eu · ut 9descedat petitoi · cor
Vn ubu adulacois fuit · q sup' mo
du displicet deo · Et licet peterent mira
clm · tn quia erat eius inimici · et pse
cutores · nolebat ab ipo uide miracu
lu · s3 ideo petebat · ut si nd faceret ·
vituparet eum in pplo · Si uo face
ret · detraherent · Modo nd inuenit ali
qs · si habet inimicos et detractores · q
filius dei in pdicacoib3 · et miraclis i
ssis opib3 tales sustinuit ¶ Xpo uo si
cut deus 9gnita nequicia illor' mira
clm nd fecit · s3 dirigens sermone ad
pplm · uitupauit eos dicens · Gna
co mala et adulta signu querit · hec
societas ista scribar' et phariseor' mala
e · quia me psequit' ex inuidia · et ise
plem a uaritia · et excellant' in eam gla
· et nitunt' obfuscare dei miracla ¶ Et
est h' 9 societas adulta · sic eos uocat
· quia uiderant p fidem deo 9iuncti
· et deus dicat' sponsus aie fidelis ·
· et quia ipi a deo sposo aiar' recesse
rant p pctm · et ad heserat dyablo · io
genacio adultera dicit' · Et h' hetur
q quilibz xpianus · cui aia in bapti
xpi spsa efficit' ¶ Cu peccat morta
liter · adultiu spuale 9mittit · et exos'
fit xpo · sicut adulta uiro suo · Et cu o
min dixisset · gnacio hec signu querit
stati subiunxit · Et signu nd dabit' ei ·
ei qr · quia nd sunt digni certe · quia
mala peticom petunt · Non · n · hoc
petunt · ut dns glificetur · aut ppls
edificet' · s3 solu ut uitupent' mi
raclm · et ubis si possunt 9fundat' · Ex"
· · · q ex h nd meliores · s3 deteriores
fci fuissent · Multa · n · miracla · xps
fecisse uiderat · et tn ad credendu sp
duriores fiebat ¶ Et io dicebat xps
· Nd dabo eis signu nouu · s3 sufficiat eis antiqu" · s · signu Ione pphe ·
quia sicut fuit Ionas in uentre ce
ti trib3 dieb3 et n · Sic erit filius ho
mis · i · xpi · in corde terre · i · in sepl'
chro · trib3 dieb3 · et trib3 noctib3 ¶ Isti
dies et noctes inueniuntur ab hora qa x"
fuit captus · fia v · in sero · usq3 ad
auroram diei dnice · et sunt h' fuert
tres noctes integre · et duo dies in
teg · s · fia · vi · et sabbm · et ps diei do
ce · q a caput p toto · sy nodoche · et h
hoc sciti Ione pphe fuit signu · i · si
gnificat passione et morte xpi · et se
pulturam xpi · Sed ior' passio xpi · si
gnu est pnie nre · Dicit aut de xpo

Luce .ii. quod positus est in signum cui contradicetur. quia multi in signum penitentie et penitentiam fugiunt. ¶ Istud signum semper debet esse ante oculos christiani. Unde dixit moyses. Sanguis iste erit vobis in signum. et postea subditur. erit quasi appensum ante oculos tuos. Hoc signum datum est hominibus a deo. ut fugiant a facie arcus .i. extremi iudicii. ut cognoscant viam paradysi. Luce ult. Nonne sic oportuit pati christum et c. Glosa. Sed dum gloriam oportuit per viam crucis intrare in gloriam suam. per quam intrabit servus. non per illam in gloriam alienam. ut despiciat carnis delicias. fallaces divitias cito perituras. vanas leticias mundi blanditias. Phil. Omnia arbitror sicut stercora ut christum lucrifaciam. ¶ Et veniam ad cognoscendum christum et imitatores eius configuratus morti illius. Consueverunt in viis dubiis poni signum crucis. per quod peregrini diriguntur in via recta. Sic qui viam paradysi nesciunt. levant oculos ad crucem. et ad pendentem in ea. et consequenter via conducit ad celum. de hac via dicit Ys. Hec est via ambulate in ea. ¶ De hoc signo non considerato conquerentur christiani dampnati in inferno dicentes. Signa nostra .i. christi et imitatorum eius non vidimus .i. attendere et imitari noluimus. et iam non est propheta .i. predicator nobis notus. et iam deus non cognoscet nos amplius .i. ad aliquam consolationem seu benedictionem nobis impendendam. sed solum ad suam iusticiam extendam. Hoc signo signati sunt de familia christi. Gal. Qui christi sunt carnem .i. vo. Recipientur intra portas celi. Ps. Introite portas eius in confessione. Stabunt in iudicio ad dexteram christi. Mathe. Statuet oves a dextris et c. Postquam autem dominus dixit de signo Jone statim addebat. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione hac et condempnabunt eam. quia penitentiam egerunt ad predicationem Ione. et ecce plus quam Jonas. ¶ Attendendum quod niniuite fuerunt gentiles. et deo peccatores. quod deus

volebat civitatem eorum cum magnis et parvulis et mulieribus subvertere. Ubi notandum quod et hoc propter malorum multitudinem. alia mala depelia peccaverunt. Et licet essent ita mali. tamen deus pro habundantia bonitatis sue misit ad eos Jonam prophetam qui predicavit eis ninivitam dei dicens. Adhuc .xl. dies super sunt et Niniue subvertetur. ¶ Et niniuite considerantes bonitatem dei. qui eos tot diebus ad penitentiam expectabat. statim induunt se saccis et predicantes ieiunium quod non fecerunt solum magni. sed et parvi utriusque sexus. Et fuerunt in angustia et tristicia magna. minori districtiori tribus diebus et tribus noctibus. Deus autem videns penitentiam eorum misertus est eis. et revocavit sententiam. et remisit penam quam eis fuerat comminatus. Vide mirabilem virtutem penitentie de qua dicit Bernardus. O bona humilitas et felix lacrima penitentium. quanto vilior in [illegible] contemptibiles quanto severissimum iudicem mutas in pijssimum patrem. Voluit dominus ... in verbis sic dicens. Viri niniuite numquam viderant in Jona sanctitatem et miracula facientem. et tamen ad eius unicam predicationem conversi sunt ad penitentiam. Sed isti scribe et pharisei viderunt vite mee sanctitatem. me multa et insignia miracula facientem. tota die predicantem. et tamen predicationem meam contempnunt. nec penitentiam agunt. et ideo in iudicio accusabunt eos. in corde suo dicentes. Nos ad predicationem unius hominis nobis ignoti. legem dei non habentes conversi sumus. hii qui alios docebant per legem domini congestam tot miracula a christo viderunt fieri. et tot predicationes audierunt ab ipso. et tamen semper in incredulitate remanserunt. nec penitentiam egerunt. et ideo magis quam nos digni sunt morte. In isto facto niniuitarum secunda sunt que ostendit nobis christus. ¶ Primum est quod penitentia debet. sive quod fit in iuventute. sive quanto fit post peccatum. sive quod fit ad modicam predicationis suasionem. deo mirabilis

placet. ¶ Tertium est quod primam est singulare
refugium peccatori. Nam per penitentiam ira dei
tollitur peccatum remittitur et peccator ami-
cus dei efficitur. ¶ Quartum est quia peccator diu
spiritualis viuens longo tempore predicationem
audiens et tamen penitentiam semper fugiens
est a deo odiosus et diuina maledi-
ctione dignus. ¶ Postquam autem dominus iu-
deis exprobrauit quod neglexerunt penitentiam fa-
cere per predicationem multarum personarum. sed ad
ninivitas. in de eis improperat. quod nolebant
audire sapientiam per quam peccatum mitigatur
per peccatorum vindictas. Regina austri
que dicitur regina sabba. surget in iu-
dicio. et condempnabit generationem istam. quia
venit a finibus terre. relicto regno longo
itinere spatio. labore nimis suscepto et
cum magnis sumptibus audire sapientiam
salomonis. Et ecce hic scilicet in me nos plus quam
salomon. id est maior salomone. In sa-
pientia quia in ea est diuina et humana.
In doctrina quia michi docere non competit
ad salutem anime. In sanctitate quia ille mu-
lierem multam fecit. et ego nullam et tamen
scilicet doctrinam meam et predicationes addis-
cere noluerunt. sed semper contradixerunt et ideo
sunt digni maledictione. Et in hoc in-
sinuatur quod utile sit. ac necessarium libenter au-
dire verbum dei. Nam hoc frequenter audire et est
signum diuini amoris. tamen valde periculo-
sum est audire et non implere opere. sed
gloriam. ¶ Hec duo sunt necessaria ad salu-
tem anime. que dominus consequenter ostendit. Primum
est penitentia sub figura niniuitarum per quam peccatum
relaxatur. Secundum est sapientia sub figura
istius regine per quam vitantur peccata. Se-
quitur. Cum immundus spiritus exierit ab ho-
mine et cetera. usque ibi dixit dominus sub tri-
plici exemplo. quod penitentia est ualde diligen-
da. et illa eo animo suscipienda. hic
ostendit quod nunquam est deserenda propter periculum
lum quod inde sequitur. ut dicitur. Cum immundus
et cetera. usque ad illum locum. ad huc eo lo-
quente. totum est expositum. dominica tertia in
quadragesima. Erat ihesus eiciens demonium. Se-
quitur ultima pars euangelii. in qua ostenditur
nobilitas et dignitas quam homo consequitur
ex penitentia. Cum enim dominus dicta verba
loqueretur. Ecce mater eius et fratres. id est consan-
guinei. qui secundum iudeos dicebantur fratres.
stabant foris. id est extra turbam volentes
eum loqui. Unus autem iudeus malicio[sus]
nolens scire. utrum amore matris preferret
opus spirituale. scilicet predicationem. et animarum sa-
lutem dixit ei. Mater tua et fratres tui hic
sunt et querunt te. quasi diceret. Dimitte
predicationem tuam et uade ad eam. Ihesus autem
uidens cogitationem ipsius dixit ei. Que
est mater mea. et qui sunt fratres mei. ille ac-
tauit. Et dominus extendit manum in
discipulos et dixit. Ecce mater mea et fratres
mei. et addidit quandam sententiam dicens.
Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui
in celis est et cetera. Modo attendite sing-
ularia verba. dicit enim. Quicumque. scilicet diues
pauper. bonus vel malus. ita quod nullus ex-
cipitur. fecerit. Non dicit cognouit vel au-
diuit. vel dixit. sed fecerit. Matthei. Non omnis
qui dicit michi domine domine et cetera. Ro.
Non auditores legis. sed factores iustifi-
cabuntur. Voluntatem meam non propriam
quia hoc ducit ad infernum. ordine et cetera.
Considerantur scilicet in voluntate sua non pa-
tris carnalis. quia illa sepe est iniusta.
Sed patris celestis que semper est bona.
Ro. et cetera. ut probetis que sit voluntas
dei bona et cetera. qui sic fecit frater meus
est. quia factus est filius dei per gratiam.
et ideo sicut frater participabit mecum he-
reditatem paternam. Et soror. quia amore tam
quam soror accipietur. non vna dote sed uil-
itas et magnas. quia tres in anima que sunt
Contritio. confessio et dilectio et cetera. in cor-
pore que sunt agilitas subtilitas.
Inpassibilitas et claritas. Mater.
non dicit pater. quia parturit quodam
maioritate in filium ratione generationis et po-
testatis quam habet in eum. Sed xpc in eo quod

homo . nõ habuit aliquẽ maiorẽ . nec
prem̃ . et io nõ prẽm hñe carnalẽ
voluit . Sz dicat mater est . qz mv
nulla ptate habet vt homines . tam
mr̃ est digna honorari a filio . ppt
3a. Primo quia filiũ de carne sua
vestiuit . 2o quia cũ magno labo
re eũ in vtero portauit . 3o quia cũ do
lore magno ac mortis piclo eũ pe
perit . 4o quia cũ magna diligentia
ipm nutriuit . et ei necia pauit
5o qz dns pcepit . Est igr in pma deo
similes . et voluntate eius faciens . sicut
mr̃ xpi . Qui xps eos vt mrẽ ho
norabit diliget . et pmouebit . et ex

Dicebat *feria quinta* exaltabit .
ihc ad eos qui crediderunt ei iudeos
etc. Jo . 8 . Dum quada vice dns pdi
caret et essent ibi discipli sui . Feria ...
de nouo 9uersi . nichil dt aly iudei nõ
dũ 9uersi . Dns ergo direxit sermonẽ su
ũ ad eos q de nouo fuant cõuersi .
Et dixit . Si manseritis in me etc . In qui
bz vbis ondit . q̃ si sermonẽ suũ dn̄ t
nauit ea bona mic 9sequitur . Primo
qz uc sui discipli erunt . io dicit Si
manseritis etc . Audire n . libenter et reti
nẽ vba dei . indicat quis sit homo dei .
Jo . 8 . Qui est ex deo vba dei audit . Et
quia 9gnoscent vitate dt . vñ subdit . et
9gnoscetis vitate . Verbũ n . dei intellectũ
illuminat vt ei vitate 9gnoscat . ps . Lu
cerna pedibz meis vbũ tuũ . 3 qz libia
bunt a seruitute pctĩ . io addidit . Et ve
ritas libabit vos . Verba n . recondita
faciunt vitare pctã . ps . In corde meo
abscondi eloquia tua . et nõ peccẽ ti
bi . Audientes iudei qui erant ibi . nec
nõ dũ 9uersi . grauit tollauerunt . ma
xĩe pp eo q dixerat . et vitas libabit vos
putantes q dixit . ex . de libtate et seruitu
te . Judei n . volebant ondere se ee libos
quia hnt triplicẽ libtatem . Primo que
cat2 ex rõne pagacoe . qz hnt libũ

prem̃ dites . Semẽ abrahe sum . et ita pri
mus abraham est . 2o dixerũt se hñe libta
te q causatr ex aĩmi vtute . cũ dicunt . Et
nemini seruiuim9 vnq̃ . ac si dicant . Tã
te sum9 magnimitudinis . et 9stitutis .
q nulli voluim9 vnq̃ seruire . nisi soli
nisi deo . 3o dicunt se hre libtate . que
causatr ex diuina facultate . filiacoe . et
adopcoe . cũ dicunt . Nos ex fornicacoe
nõ sum9 nati . Sz vnũ prem̃ . i . hẽm9
dm̃ . Ex hys igr tribz voluerunt ondere
se libos ee . et qz ex libo pre sunt nati .
et qz habet libtate aĩmi . et qz sunt iu
dei filij adoptati . Xps aut ondens
q nulla de dcis libtatibz hnt . Et pmo
ondit q nõ hñt illa q causatr ex cri
mis ppagacoe . qz licet abrahe fuit pri
cor . ipi tam ab eius filiacoe degene
raũt . eo q ipm in suis opibz nõ imi
tant . Abraham n . tria opa 9mdabilia
fecit . Vnũ qn a dño . pceptũ filiũ
voluit imolare . in hñ deo 9tinue so
bediuit dicenti sibi . Gen . 12 . Egredere
de tra tua etc . 3o qñ vitati credidit
dicenti sibi . Semini tuo dabo terram hanc .
Abraham dei pceptũ addidit . filiũ occide
voluit . sermoni dei obediuit . et vi
tati dei credidit . Judei aut 9ũso 9tra
pceptũ dei xpm occide volebant . vñ
ait . Scio qz filij abrahe estis . Sz q
ritis me interficẽ . Sermoni xpi nolebant
obedire . vñ subdit . qz sermo meus
nõ capit in vobis intellectũ . Qui n . sicut
hauri capit ñ capit . Et vitati q eis
pdicabat nolebant credere . vnde 9
ingit . Si filij abrahe estis . opa ab
he facite . Nunc aut queritis me interfi
cẽ hominẽ qui vitã lo . sũ vobis . 2o ondit
quia nõ hnt illa libtate . q causatr ex vir
tute aĩmi . qz . s . sũt sui pcti . pc . et a quo
quis supatus est . huius et seruus est .
et qz sũt serui . io sunt exheditandi . io sb
dit . seruus . aũ nõ manet in domo in etnũ .
Ista aut libtate nõ possunt hre . nisi p

filiū· vnde aut· Si filius vos libe
rauit· uere liberi estis· Gal· Qua libertate
xp̄s nos liberauit· 3° ostendit q̄ nō habebant
libertatem illā que causatur ex diuina fi
liacione· ¶ Si· n· deus pr̄ eorum esset· dili
gerent xp̄m tanq̄ filiū suū· Ideo dicit·
si deus pr̄ uester esset· diligeretis utiq̄
me· tanq̄ nunciū et legatū suū· ideo subdit·
neq̄ enim a meipso ueni· s; ille me mi
sit· 3° diligeret eū tanq̄ u̇bū suū· q̄r est
filius u̇bū pr̄is· Ideo dicit· quare lo
quelā meā nō cognoscitis· q̄si di· me
cognoscere ad loquelam deberetis· q̄r ego lo
quor uerba pr̄is· Dicit autem iudei
ex inuidia· xp̄m nō poterant uidere· ita
nec audire· ideo addidit q̄r nō poteratis
audire sermonē meū ¶ Postq̄ auctor
xp̄s ostendit qualiter defecerint· q̄r de filiaco
ne dei ceciderunt in filiacōm dya· et q̄a
sic euenerat hic dn̄i inprem· Modo
hūt dyabolum in filiale· Ideo dicit· Vos
ex pr̄e dyabolo estis· et q̄ dyabolus
sit pr̄ eorum ostendit· q̄r ipsi in tribus imi
tantur· Ille n· est iniquus in deside
rando· crudelis in occidendo· mendax
in fallendo· eodem modo hūt se iudei er
ga xp̄m· dyabolus n· est iniquus in
desiderando· sic et iudei contra xp̄m· iniq̄
cogitabant· Vn̄ dicit· desideria pr̄is
uestri uultis facere· Ie· 8· Venite cogite
mus contra iustū cogitaciones· 2° dyabolus
est crudelis in occidendo· eodē modo iudei
xp̄m crudeliter occidere disponebant· ideo dicit
Ille homicida erat ab inicio· vn̄ dicit
glo· Nota homicidā esse· nō qui fer
ro· s; ex quo uerbo occidit· ut dyabolus primos
parentes· ps̄· lingwa eorum gladius acutus· 3°
dyabolus est mendax in fallendo· eodē modo
iudei xp̄m sicut mendacijs diffama
bant· Vn̄ dicit· in ueritate nō stetit· q̄r
ueritas in eo nō fuit· Cū loquitur me
ndaciū· ex proprijs loquitur· q̄r mendax est
et pater eius· Sic et iudei xp̄m sicut
mendacijs infamabant· dicentes ipm esse

peccatorē in corde· Io· 9· Nos scimus q̄r hic
homo peccator est· Seductorem eciam· n· ē ore· Mt·
27· Recordati sumus q̄r seductor ille
dixit· Et transgressorē in ope· Io· 9· Nō
est n· hic homo a deo· qui sabbatū nō cus
todit· Et quia magis iudei contra xp̄m
sic inique cogitabant· sic crudeliter eū
occidere disponebant· sic mendaciter infama
bant· ideo ex pr̄e dyabolo erant· Ps· sic·
Quia ualde periculosū est in peccato diu ui
uere· Sz precipue tempore quadragesime· quo
homines debent seruire in sanctitate· ideo legitur hodie
euangeliū· in quo xp̄s disputans cū iu
deis· ostendit q̄ uilis sit condicio peccatoris
· Et q̄ facilis sit regressus ad statū
sanctificacionis· Vt ex hoc peccator· peccata pec
cator relinquat· sanctis statim· et in sanctita
te firma ducat· Dicit ergo euangeliū
· q̄ dn̄s nr̄ dn̄i quadam uice predicasset
magne multitudini iudeorum in templo
salomonis ¶ Finita predicacōe· multi ex iu
deis· propter eius dulcia u̇ba sanctitatis ext̄· et p
rius uisa miracula· crediderunt in eū· Ad
quos dn̄s se u̇tens dixit· Si manseritis
in sermone meo· i· si seruaueritis doctrina
meā· quam modo audiuistis· et etiam audi
etis· ita tamē q̄ nō sitis auditores u̇bo
rum· s; et factores operum ¶ Quod hic ea contin
get uobis· s· q̄ estis uere mei discipuli
et q̄ cognoscetis ueritatem· et q̄ ueritas li
berabit uos ¶ Vbi nota q̄ doctrina xp̄i
est commendabilis propter 3a ¶ Primo est faci
lis ad discendū· nā litteratus et ydio
ta masculus et femina pr̄ eam addis
cere· cū sit solū de dei et proximi dilectione·
de prime operacōe· et de peccati uitacōe·
2° q̄r est delectabilis ad audiendū· et ser
uandū propter dei graciam adiuuante· spiritus sancti
consolacōe infusam· Et propter eternā retri
bucionem ¶ Tercio q̄r seruata est· ultimo modū
utilis ad fructificandū· q̄ apparet ex hijs
tribus q̄ dn̄s ponit per ordinem· s· dicens
uere discipuli mei eritis· q̄ est mag
ne dignitatis ¶ Ecc· 13· Magna

fructificando

gl'a sequi dnm̄ · siue seruato doc
tna · siue imitato uita · Et ꝯ̄ magne
ꝑfcōnis · Luc · 6 · Pfc̄us aūt oīs
erit · si sit sicut mḡr eius · Et est mḡ
ne seruitutis · quia ubi est mḡr ibi
et discipli eorum · Jo · Accipia uos ad
me ip̄m · ut ubi ego sū et uos sitis
· Et ꝯ̄gnoscetis ueritatem · i · me qui sū
ueritas · a quo est omnis ueritas cuiusc
cūq; nature · cuiuscūq; loquele · cuiusc
cūq; scripture · ¶ Et ueritas libabit uos
· i · ego qui sū ueritas · libabo uos a ser
uitute p̄cc̄i · captiuitate dyaboli · et seruitu
te corrupcōnis corporis ur̄i · quia cor
q̄ nūc subiacet corrupcōi · suscitabo in
die iudicii · et reducā in libertate gl'e
filiorum dei · Hec mirabile gaudiū de
o sūmo uenit · q̄ a tot seruitutibz nos sūbi
libere libabunt ꝯ̄ tate gl'e reddunt
· Et cū dns̄ h̄ ūbū expleuit · Veritas li
berabit uos · statī iudei qui nō credide
rant in ip̄m · imo eū odiebant · quorum
ibi erat maxima multitudo · Accipie
tes ūbū xp̄i · de seruitute hominū · Indig
ti dixerūt · Semen · i · filij abrahe sumus ꝗ̄
fuit nobilissimus hōm seclin · et magn̄
apud dnm̄ · Et nemini seruiuim̄ nūq̄ · i ·
te nūq̄ fuimus serui hominū · Quō igi
tu dicis · liberi eritis · cū nō sumus nec
unq̄ fuimus serui · Tunc dns̄ ad ūtes
eos nō dicere de alia seruitute · n̄ carna
le ꝯ̄ tēpale · Voluit eis ondere q̄
erant alia seruitus grauior · de q̄ ip̄e intel
ligebat · Vn̄ dixit · Amē amē dico uo
bis · quia omnis qui facit p̄ctm̄ ser
uus est p̄cc̄i · i · dyaboli qui dicitur p̄ctor · q̄
p̄ hominē peccare fecit · ꝯ̄ cotidie hoī
nes ad peccandū inducit · ¶ Vere tū ser
uus est p̄cc̄i ad litterā · q̄ p̄ctm̄ q̄ p̄
p̄niām nō diluitur · suo pondē mox ad
aliud trahit · et quia a iugo p̄cc̄i nul
lus p̄ se · n̄ adiutus a deo · libari pote
st · Dauid · Adiuto tua ysl' · tm̄ expec
auxiliū tuū · h̄ est seruitus de q̄ xp̄s

intelligebat q̄ est omnibz grauior · ꝯ̄ p̄i
culosior · Ilis seruus nō manet nec mane
bit in domo dei · s · in celum · imo habita
bit in inferno · Filius autē qui ad
heret deo p̄ gratiā ꝯ̄ uiam penitentie
· tanq̄ heres manet in domo p̄ris in
eternū · Et adiecit dns̄ · Si ergo fi
lius uos libauit · h̄ est si ego qui sū
filius dei · libauero uos · p̄ morte me
ā ꝯ̄ fide meā a uobis accepta · uere liberi
eritis · a seruitute dyaboli ꝯ̄ p̄cc̄i · Et q̄
isti iudei gl'abantur · nō solū de libta
te · q̄ nūq̄ serui fuerant · Sꝫ ꝯ̄ de no
bilitate generis · eo q̄ erant filij abrahe
· Dicit · Gl'a eorum captiui ꝯ̄ abiecto ¶ Ideo
dns̄ subiunxit · Scio q̄ filij abrahe estis
· Sꝫ queritis me interficere · i · cogitastis
quomō possitis interficere · Quia ceci estis ·
q̄ sermo meus · s · q̄ a me audistis
q̄ sū filius dei · mḡr ueritatis · libator
ꝯ̄ saluator mundi · Nō capit in uob · i ·
nō inuenit locū in cordibz urīs · Ego
tū loquor uobis · Vos aūt facitis
ea q̄ uidistis apud p̄rem urm̄ · et intelli
git de dyabolo · sicut statī appet · Apud
quē uidebant iniusticiā ꝯ̄ mendaciū ·
Sꝫ illi nō intelligentes eum · Respondert
p̄r noster abraham · ꝯ̄ q̄ dicere · ita fui
t bonus ꝯ̄ scis p̄r noster · q̄ apud eū
opa nr̄a bona sunt · Tunc dns̄ dixit
eis · Si filij estis abrahe · opa abrahe
facite · h̄ est nō est · magnū ee filios
abra · p̄ naturā · nisi sitis p̄ imitatio
nē · Vos · n · queritis me interficere · q̄
loquor ueritatem · q̄ audiui a deo · q̄ a
braham nō fecit · s · q̄ uellet q̄ uellet hoī
ne locutū ueritatē · ꝯ̄ sine p̄cc̄o occi
dere · Sꝫ uos facitis opa p̄ris urī
· Et tunc ip̄i intellexerūt · q̄ nō de p̄re
carnali · s · de alio loqueretur · Et ideo
ad suā defensionē dixerūt · Nos ꝯ̄ unū
p̄rem habemus deū · q · d · Nolumus gl'a
ri de p̄re nō abraham · sed de deo p̄re
Deus · n · p̄r noster est · q̄ nō dices

In hiis verba dixerunt. Unde sciendum quod deus dicitur pater noster triplicitur. ¶ Primo per creacionem et sic est pater bonorum et malorum. Deut. 32. Ipse enim est pater tuus qui fecit et creavit te. ¶ Per imitacionem sicut in misericordia mundicia pacientia primorum dileccione. Compassione subvencione iniuriarum dimissione et sic est pater solum iustorum. ¶ 3° per hereditatis celestis donacionem et sic est pater solum iustorum. ¶ Primo modo deus erat pater iudeorum sed 3° modo non. Dominus hec audiens dixit eis. Si deus pater vester esset diligeretis utique me quia ego ex deo patre processi per eternam generacionem et veni secundum carnem et non veni a me ipso tamen sed ille me misit qui in carne me constituit. quasi diceret si filii dei essetis loquelam meam non cognosceretis et sermonem meum audire non potestis id est non vultis. Causam dicam vobis quia vos ex patre dyabolo estis non per creacionem aut generacionem sed per imitacionem et desideria huius patris vestri vultis facere. Quod desiderium dyaboli est ut homines peccent. Quicumque igitur peccat desiderium dyaboli tamquam filius patris sui implet. Et sic ostendit quod secundum opera sua non erant filii dei sed dyaboli. ¶ Deinde describit opera dyaboli quorum 3^m est homicidium non tantum corporis sed et anime quod est gravius. Unde dicit. Ille homicida erat ab inicio non ferro sed lingua quia suggestione sua occidit primos parentes in anima et occasione in corpore quia per hoc dampnati sunt ad mortem. Quicumque ergo occidit hominem corde ore vel manu corporaliter vel spiritualiter est filius et imitator dyaboli. Mendacium vero dicit. Cum loquitur mendacium ex proprio loquitur. Ex quo enim recessit a prima veritate scilicet domino non amplius cavit cogitare loqui sive docere nisi mendacium. Sicut enim deo proprium est semper verum dicere et non posse mentiri ita dyabolo semper mentiri. Quicumque libenter igitur et frequenter contra proximum mendacium loquitur filius et imitator dyaboli efficitur. Suggerendo mendacium unde dicitur. Mendax est et pater eius scilicet mendacii. ¶ Quicumque igitur in se et in aliis mendacium diligit suggerit sive defendit est filius et imitator dyaboli. Et ut dominus probaret eos quod ipsi erant filii dyaboli eo quod diligebant mendacium ait. vos autem non creditis quia veritatem dico vobis. ac si diceret. Vos odio habetis veritatem et diligitis mendacium sicut pater vester diligit. ¶ Faciendo epylogum in hoc evangelio possumus dicere quod dominus in toto evangelio volt ostendere solum duo. ¶ Primum est quod duplex est servitus. una carnalis quo homo homini servit et hec est indifferens quia nec est peccatum nec est meritum. potest enim servus hominis libere servire deo et libere peccare si volt. Unde talis servitus non imputatur homini quo ad malum anime vel bonum. ¶ Alia est spiritualis quod homo per peccatum efficitur servus dyaboli vel peccati et ab hac peccator non potest liberari per se sed per graciam dei. 3^m est quod duplex est filiacio. una carnalis qua homo de patre et matre nascitur secundum carnem et hec est indifferens quia nasci de bono vel malo patre nichil interest quo ad animam ut de hoc patet exempla. Alia est spiritualis quod per imitacionem bonorum vel malorum operum. qui enim deum imitatur in operibus sanctis eius filius efficitur. Qui enim dyabolum imitatur in malis operibus dyaboli filius efficitur. Feria vi.

Erat dies festus iudeorum etc. Jo. v. Moraliter. Omnis peccator dicitur infirmus in infirmitate letali. ps. Miserere mei domine quoniam infirmus sum et timidus timiditate horribili. ps. Infixus sum in limo profundi. ps. quia clamat ps. Amplius lava me domine ab iniquitate etc. quo ad primum et secundum in tantum quod ad 2^m et quia quelibet infirmitas

Feria vi

dicitur hic medicamine. et quibus percunctis
sunt remedium. Secundo praesens eius loquitur
de quodam infirmo diu in infirmitate
iacente, quem dominus sanitati restituit. Et
de piscina aque in qua animalia in
sacrificium offerenda lavabantur. Que significat pe
nitentiam, in qua omnis immunditia pec
catoris abluitur. Curratur igitur peccator
infirmus ad medicum Christum et sanabitur,
et peccator immundus ad aquam penitentie et mun
dabitur. Dicatur igitur littera eius quod quadam
vice erat apud iudeos magnum festum
scilicet pentecostes vel cum quodam et confluebant
multi in ierusalem tamen quia tenebantur
ex legis mandato. Nunc quia una sola erat
civitas iudeorum populo. Tunc autem Christus erat
cum discipulis suis extra ierusalem et videns
multitudinem ire ad festum venit et ipse
cum discipulis suis. Quod fecit propter duo.
Primo quia multi conveniebant ad
festum ut praedicatione in eos lucraretur
et miracula faceret et per hoc sapientiam et
bonitatem et potentiam virtute sua ostenderet.
Secundo ut suo exemplo nos instrueret et
quod festa celebremus et ecclesias frequentemus.
Erat autem in ierusalem quedam piscina
manibus fabricata que dicebatur probati
ca a probaton quod grece est pecus. Eo quod
pecora et animalia que debebant offerri
ibi lavabantur. Ad quam venit Christus tamquam
pius medicus ut infirmos sana
ret qui iacebant in porticibus piscine.
Habebat enim v porticus in circuitu quasi ad
modum claustri in quibus homines infir
mi iacebant vel contra tempore pluvie
vel tempestate quiescebant. Et in medio erat
aqua huius mirabilis virtutis. Nam tempore quo
Christus praedicabat descendebat de celo huius pi
scine talis virtutis quod in dominum angelus de
scendebat de celo et commovebat et con
turbabat aquam piscine et tunc quicumque
prior descendisset in piscinam sanabatur
a quacumque detinebatur infirmitate. Prop
ter quod ibi erat magna multitudo cecorum

claudorum aridorum et aliorum infirmorum
expectantium commotionem piscine. Et di
citur piscina eo quod caret pisce. Sicut
lucus eo quod careat luce. Nam aqua
pluvialis ibi congregabatur et in talibus
aquis non nascuntur pisces. In hystoria
grecorum legitur quod angelus ramum de ligno
in quo peccavit adam ei tradidit quem
super tumulum patris plantavit qui cre
vit in arborem pulcherrimam et duravit
usque ad tempora salomonis. Quod salomon po
suit in domo saltus. Cum igitur regina
sabba venisset visitare salomonem mon
stravit in spiritu quod propter dominum lignum ade et filij
eius recuperari debebat. unde ita tamen
quod in ipso suspendendus erat quidam propter
cuius mortem regnum iudeorum deleri debebat.
Ideo salomon illud lignum in profundis
terre visceribus abscondi fecit in quo
loco postea dicta piscina facta est. Sed
tempore passionis Christi illud lignum ena
tavit et de eo crux domino parata est. Piscina
significat penitentiam propter v. Primo
quia in illa descendebat angelus, unde gra
tia dei que est angelus id est nuntius bo
nus de terra longinqua. Secundo quia angelus
movebat et conturbabat aquam. Et sic
recipiebat virtutem sanitatis et gratia
dei movet et conturbat cor peccatoris contra
seipsum et peccata ut non solum commissis
doleat sed omnino abstinere proponat. Tertio
quia in illa lavabantur corpora deo in
sacrificium offerenda et in hac scilicet in penitentia
lavantur anime deo offerende. ysaias. Lava
mini mundi estote et iterum lava a ma
litia cor tuum. Quarto quia in illa sanabatur
omnis infirmitas corporis et in ista spiri
tualis. Quinto quia in illa sanabatur tantum unus
id est unitus deo et primo unitate caritatis
coniunctus. Iste hec piscina v porticus
habebat et penitentia habet v conditiones que
sunt quasi introitus ad ipsam penitentiam.
Prima est consideratio dampni quod homo
incurrit quod est duplex. Primum est consideratio

mortis · circa quam cautius attendenda ¶ Primo
quia infra modicum tempus ueniet · et
tamen illud modicum est omnino incertum · et ideo
magis est timendum · Job · Nescium quod diu
subsistam ¶ Secundo mors sit subito sepe uenit
et preoccupat hominem · quod et uolens · non
potest sibi prouidere · nec de anima · nec de re
bus nec de filiis · I Thess · Cum dixerint pax
et securitas et cetera ¶ Tertio quia post mor
tem · non est tempus · nec locus penitentie
agendi · aut ueniam inueniendi · sed
qualis quisque inuentus fuit in morte sic
iudicabitur · 3a est consideratio passionis
Christi qui passus est pro peccatis nostris tol
lendis · qui ergo in peccato viuit · beneficium
passionis Christi contempnit · et de
manu eius mortem suam Christus requi
rit ¶ Quarta autem est consideratio excellentie
ad quam peruenerunt maximi peccatores per
penitentiam · sicut David · Paulus · Magdalena
¶ Quinta est consideratio punitionis · scilicet et se
ueritatis · in eos · qui in peccatis finiunt
uitam · quos punit penis multiplica
bus · super modum grauissimis et eternum
duraturis · Ideo dicitur Hebr. · horrendum
est incidere in manus dei uiuentis ¶ Se
quitur cum transiret · iuxta probaticam piscinam ·
forte ut uisitaret infirmos · qui ibi
erant · ibi enim erat magna multi
tudo cecorum et claudorum aridorum · qui ex
spectabant aque motum · ut tunc sal
tem unus eorum sanaretur · Erat autem
inter alios unus · ibi qui iacebat in
lecto portabili paruo · qui se iuuare non
non poterat · nec adiutorem habebat · hunc
cum uidisset Ihesus et cognouisset · quod esset an
tiquus etate · et longeuus in infir
mitate · utpote iacens in ea · 38 · an
nis · motus misericordia super eum dixit · Vis sa
nus fieri · Non cum interrogabat dominus
quasi nesciens · Dominus quod sciebat per dominum · Pu
ta · doceat quod a peccato · nullus liberetur · in
uolens ¶ Item ut prouocaret eum ad sa
nitatem petendam · de qua iam desperabat · Io

respondit autem · Domine hominem non habeo · ut
cum motus fuerit aqua mittat me in piscinam · et
ego uadens per me ipsum ita tarde per
uenio propter infirmitatem · quod alius citius
me peruenit · ac si diceret · quantum ad meam
uoluntatem recipiendi sanitatem tamen fa
cultas deest · et adiutorem non habeo · et
diu exspectasse non prodest · forte melius
esset michi recedere · Dominus autem uo
lens ostendere pietatem et uirtutem suam dixit
Surge tolle grabbatum tuum et ua
de in domum tuam · Mira res quod non sa
nat eum verbo · aut tangendo sed sola
uoce · Vt ostendat quod ipse est · qui omnia
quecumque uoluit et fecit · Ille autem sen
tiens se sanatum · non quesiuit ab eo quis
esset · qui me tam potenter tam liberaliter
sanasti · sed super modum de sanitate ga
udens · et sanatori suo uolens esse obe
diens · statim sicut dominus iussit · ita fe
cit ¶ Ecce infirmus suo exemplo · docet
esse magis penitentem · qui debet suo confes
sori in omnibus obedire · suo sanatori ex
actis exhibere · Sic ergo sanatus a
domino · tulit lectum suum super humeros · ut
iret in domum suam · Hoc mirabile quod
cum sic infirmus esset ab alio portatus · modo
portat lectum sicut sanus ¶ Est autem h
figura peccatoris · qui prius iacuit in lecto
carnis · desideria eius implendo · postea
corpus portat ad libitum suum · eius de
sideria refrenando ¶ Erat autem sabba
tum in illa die · quod erat magnum festum erat a
pud iudeos · in quo non licebat operari
· sicut modo in die dominico apud nos ·
Sed hodie est magnum festum · quando peccator
ab infirmitate peccati · reducitur ad sa
nitatem gratie · quod fit per penitentiam ¶ Sequitur
quod uidentes Christo inuidentes · et uolentes detra
here operibus eius · dixerunt illi sanato
hodie sabbatum est · non licet tibi secundum le
gem tollere et portare lectum · quasi dicerent · Iste qui
dixit tibi quod portares · non seruat legem
· et ideo tibi non debet · et tamen scires me

credi

cedebant. quia per alienum lectum de domo in
domum non est opus in lege prohibitum.
Ille autem respondit eis. Qui me sanum
fecit. ille michi dixit. Tolle lectum tuum
et ambula. quasi diceret. Credo quod ille qui me
sanavit solo verbo sit tante sanctitatis
atque virtutis quod potuit michi precipere
et ego sibi obedivi. Dum ergo ut dixe
runt ei. Quis est ille qui dixit tibi hoc. ille
autem non cognoscebat eum. nec nomine.
nec fama. eo quod conspiciens se ubi erat
eum. nec ipse sibi apparente nesciunt
eos respondere. postea uero eadem die uel se
quenti ihesus invenit istum sanatum in templo
et dixit ei. Ecce sanus factus es. scilicet in
anima et corpore. Sicut enim dicit glosa
Nullus christus nullum sanavit in corpore
quem prius non sanavit in anima. Et ad
didit dominus Iam etc. decetero noli peccare
ne deterius tibi aliquid contingat. In istis
verbis nos dominus tria insinuat. Primum est quod
iste propter peccata sua tam longa infirmi
tate fuerat ferierat percussus. Ex quo
nos habemus quod homo propter peccata sua sepe in
firmitate et paupertate et aliis multis affli
gitur. Et hoc est quod dicit gregorius. Omnia il
la que hic patimur peccata nostra meruerunt. et
hoc fit ut homo peccata dimittat. et bonus
fiat. sicut paulus. et ut penitentiam peccatorum
suorum hic incipiat sic homo iste. Secundum est
quod homo post acceptam remissionem
peccatorum. et post sanitatem. debet voluntatem et
propositum firmare. ne amplius peccet.
Non enim dixit dominus non peccabis amplius. quia
hoc non est in potestate nostra. sed voluntas pec
candi in nobis est. quam dum homo non habuit. gratia dei
ipsum adiuvat. ut non peccet. Tertium est
ut homo primitus timeat recidivare. quia
valde periculosum est. ideo dixit. ne deteri
us. Augustinus. Vulneratum iteratum tardius sana
tur. quia tunc dyabolus assumit alios septem
spiritus nequiores se. et fiunt hominis illius no
vissima peiora prioribus. Sequitur quod iste cognito
Christo cucurrit ad iudeos et nunciavit

eis quod ihesus christus esset qui fecit eum san
um. O quam bonitas istius hominis. qui
magnificaret salvatorem. iudeos non
timuit quam nunciaret eis virtutem et potes
tatem. ut ipsi autem crederent in ipsum. et si
cut iudei autem semper retorquent. Rogemus etc.

Sabbato

Assumpsit ihesus petrum. Sabbato
Evangelium Mathei. In. Quia homines me
lius ardescunt exemplis quam verbis. ideo
ecclesia sancta mater nostra. que in hac quadragesima mul
ta premisit penitentibus usque modo ut ap
paret in epistolis et evangeliis. Modo ut
omnes alliciat ad amorem celestis patrie. po
suit evangelium in quo continetur. quam
dominus ihesus in persona sua ostendit. quam eternam
gloriam promiserat. ut audientes atte
nderent desiderio tante glorie. et inflamme
tur desiderio celestis patrie. tunc quam ad illam g
loriam omnes pervenient. Et cum quo omnes
homo pervenit. Et cum qua omnis homo
ad illam ingreditur. Videamus igitur evangelium.
Dicit matheus quod dominus noster quadam vi
ce vocavit discipulos suos. scilicet Petrum et
Jacobum. Iohannem et duxit eos in quendam montem va
lde altum. et cum ibi fuissent. secessit ab eis
aliquantulum. et cepit orare. Iste est mons
thabor. quinto miliario a nazareth. in
cuius descensu melchisedech obvia
vit abrahe cum rediret a cede et cetera.
Signat primam gloriam propter tria. Primo quia inter omnia
loca mons est celo vicinior. Sic patria
quia inter illam et celum nullum est medium
de illa enim immediate intratur ad celum.
Secundo quia mons inter omnia loca est purior.
In vallibus enim sunt feces et immundicie. in
monte est puritas et mundicia. Sic in
patria debet esse puritas et mundicia. scilicet
in corde. in ore. et in opere. Nunquam autem
in aliquo istorum est immundicia peccati. sa
nus est. scilicet mons. sed immundissima vallis.
Tertio quia inter omnia loca mons est sanior.
sic in patria est sanitas summa. ideo
patria in scriptura dicitur medicamentum
anime. removens omnem morbum peccati

· sacerdotum restituens gratiam dei · lavat que immunditie delens abhominabile peccatum diabolicum · In hoc monte duxit discipulos suos · ut ostenderet quia ideo prius stetit · cum ipso in celo mecum manebit. Iste non quidem omnibus discipulis duxit tamen tres · ut ostenderet · quod quamvis sint multi ad penitentiam vocati · tamen pauci sunt electi ad gloriam · Duxit autem tres propterea · quia penitentia consistit in tribus · scilicet contritione · confessione · et satisfactione · Sequitur quod cum dominus oraret · discipuli levantes oculos · viderunt duos viros loquentes cum ihesu · Unus erat moyses · qui mortuus erat per multos annos ante · Alter erat helyas habitator paradysi terrestris · Unus venerat de regione vivorum · alter de regione mortuorum. Loquebantur autem de morte et passione christi · quam subire debebat in iherusalem · Et dicitur sic videntibus illis transfiguratus est ante eos · facies enim eius resplenduit sicut sol · et vestes eius sicut nix facta sunt alba · Modo queritur quomodo discipuli cognoverunt moysen et helyam · quos numquam viderunt · Dicendum quod audierunt dominum nominantem eos · cum loquetur cum eis · et dominus per inspirationem revelavit eis.

Queritur quare dominus in sua transfiguratione voluit habere istos duos · Et dicendum quod propter tria. Primo ut ostenderet quod ipse est iudex vivorum et mortuorum et salvator. Secundo ut instrueret discipulos · quod cum ipse veniet ad iudicandum · apparens in maiestate sua · convenient coram ipso · illi de paradyso · et de inferno et de mundo · Tertio ut si volunt cum eo esse in celo · sint hic similiter vivi et mortui · Vivi quidem deo · quantum · scilicet per vitam nostram et eius voluntate · mortui mundo ut vanitates et carnis delicias fugiamus · Col. Mortui enim estis · scilicet mundo · et vita vestra abscondita est · scilicet a secularibus qui eam non intelligunt · cum christo · scilicet eius conformitate in deo · et discretionem ad dei voluntatem et

honore · et cetera. Queritur quare dominus ante mortem · voluit discipulis gloriam resurrectionis ostendere · Dicendum quod hoc fecit propter duo · Primo ut ipsi videntes in corpore eius tantam gloriam · et tres homines ad eum venisse · de paradyso et de inferno · ut in fide sue divinitatis solidaretur. Secundo ut ipsi et ceteri christiani cognoscerent · quod si penitentiam egerint · ad similem gloriam pervenirent · et ut ex hoc ad amorem penitentie provocarentur. Ex hac autem visione · delectabiliter repleri se tanta suavitate · quod petrus pro se et pro aliis dixit · Domine bonum est nos hic esse · id est bene esset nobis · Si toto tempore hic essemus · Et dicit evangelista quod nesciebat quid diceret · id est non intelligebat · et hoc propter tria. Primo quia non videbatur curare de aliis discipulis · qui presentes non erant · sed solum de se et duobus sociis · Secundo quia nesciebat quod per mortem et resurrectionem christi · mundus deberet salvari · ria aliorum salute neglecta · solum de sua consolatione curabat. Tertio quia non videbatur curare de iusta cena · Credebat enim sibi sufficere · si semper cum christo simul esset in illo monte · Sed excusat eius bona simplicitas · quia erat illectus ex dulcedine illius glorie christi · quod credebat sibi satisfacere · scilicet si semper cum christo esse posset · et quia timebat aliquam separationem a christo si de monte descenderet · eligebat potius in tanta securitate esse cum christo · Cum autem petrus dixisset · Bonum est nos hic esse · statim subiunxit · Si vis faciamus hic tria thabernacula · tibi unum moysi unum et helye unum · Mirum videtur quod non curavit de se et de sociis · sed solum de christo et aliis ·

Racio istius est · quia putabat quod dominus reciperet eum in suo thabernaculo · et alii duo reliquos discipulos in suis · Vel ecce immensa simplicitas · dum credebat in terra permanentibus domibus · et cum paucis hominibus regnaturum · cum tamen ipse dicat · Regnum meum non est de hoc mundo · Luca

dicit quod petrus fuit stupefactus de vi
sione illius glorie et ideo nesciebat quid di
ceret. Et tamen commendanda est eius bonitas
quia semper cum christo esse cupiebat et ab eo
separari timebat. ¶ Sed ecce quod petro adhuc
loquente et domino nichil respondente. Ecce nu
bes lucida non aqua obumbravit eos. Et ti
muerunt illi in nube. moyses et helyas discesse
runt. apostoli non timentes valde cecide
runt in terram et vox de nube facta est.
Hic est filius meus dilectus in quo
michi complacui. ipsum audite. quod dicit qui vult vo
ce dei consolatoria audire. debet nube can
dida intueri. id est cordis munditiam. Dis
cipulis propter timorem et in terra iacentibus
nubes discessit. ¶ Et christus accedens ad
eos. tetigit eos dicens. Surgite nol
te timere. ¶ Quam bonus dominus et laudabi
lis nimis. qui ad amicos turbatos
consolandos accedit. ysaie. Ego ipse conso
labor vos. amicos in terra iacentes. id est pig
ros accidiosos tangit et excitat di
cens. Surgite id est sursum vos erigite.
Coloss. 3. Que sursum sunt querite. ami
cos pusillanimes confortat dicens.
Nolite timere quia ego vobiscum sum. tam
quam adiutor et protector. ¶ Sed quod discipu
li visiones aliquas neminem viderunt, quia mo
yses et helyas recesserant. quia factum est ne vox
patris. hic est filius meus etc. dubia rema
neret. ad quod nullus fuisset. si illi duo fuis
sent ibi. Discipulis tertio certis et conforta
tis. precepit eis de monte descendentibus et di
xit. Nemini dixeritis hanc visionem donec
a mortuis resurgat. ¶ Hoc autem dix
it propter tria. Primo ne tanta gloria que fuit
ostensio future glorie fieret incredibilis propter
passionis ignominiam subsequentem. ¶ Secundo
ut nos instruat de gratiis et donis non
querere humanam laudem sed divinam. Gal.
v. Non simus inanis glorie cupidi. Tertio ut
doceat quod nullum ante mortem ne lau v
dauis quemquam. Ecclesiastici xi. Sermo de b.
Hic est filius meus dilectus etc. Dic

laudem etc.

ta verba hystoria ewangelii. ¶ Potest
sic procedere. christus salvator noster habuit mate
rialis precium seu in terris matrem si
ne patre carnali. Et quamvis patrem celestis
de quo verbum propositum dixit. pie et ma
devotissime convenire. Unde dicit. hic est
filius meus etc. Unde habetur quod nunc convenit tria
de filio suo dicit. ¶ Primo quod ipsum tamquam
unicum genuit. et hereticos cum dicit
hic est filius meus. ¶ Secundo quod ipsum singula
ri amore dilexit. cum ait dilectus. ¶ Tertio
quod sibi semper in omnibus complacuit cum
addidit. In quo michi bene complacuit.
¶ Circa primum nota quod beata virgo fuit chri
sti mater. et tota mater. alie mulieres et
si sint vere matres. non sunt tote matres
quia in generatione filii partem habent. ipsa non
virgo gloriosa tota mater fuit. quia to
tius corporis christi de suis visceribus assum
pta fuit. itaque nulla creatura ibi par
tem habuit dicitur. Ieremie 31. Creavit dominus
novum super terram. mulier circumdabit virum.
Solent homines circumdare quod suum proprium
est. non quod alienum est. Cetere matres non
circumdant. quia caro pueri non est tota pro
pria ipsarum. sed de alieno est. Sola virgo christum
in utero circumdedit. quia in eius carne
nichil de alieno fuit. sed tota virginis
fuit et ex ea sumpta. Unde ipsa dicit. de me
is visceribus deum genui et hominem. ¶ Cir
ca secundum nota quod beata virgo singulari amo
re dilexit christum filium suum. Et ut magis
pateat dicemus quod et nos sic debemus christum dilige
re dulciter. sapienter. fortiter. Dulciter ne caro
nos alliciat. ¶ Fortiter ne nos mundi ad
versitas frangat. Sapienter ne dyabolus
nos decipiat. hec omnia fecit beata vir
go. Primo siquidem dilexit cum dulcedi
ne tam quod pre nimio amore tota liquefacta fuit
sicut enim aurum liquescit ad ardorem ignis
sic anima beate virginis. tota liquefacta
fuit ad ardorem dei et divini amo
ris. Cant. v. Anima mea liquefacta est
et non extasim frequenter patiebatur. Unde

in medio inimicorum manebat. nec ex-
pavescebat. Secundo dilexit eum fortiter
in tantum quod facilius fuisset ei mori quam ab
eius dilectione separari. Unde iuxta crucem a-
liis fugientibus immobilis ipsa stetit.
Jo. 19. Stabat iuxta crucem ihesu mater eius.
Tam fortiter eum dilexit quod totam
fidem retinuit. Unde Prov. ult. Non extin-
guetur in nocte lucerna eius. id est in tri-
bulacione passionis fides eius. Tercio dil-
exit eum sapienter. quod patet per tria signa. Pri-
mum est quod quantumcumque filius eius fuit
puer et delicatus. tamen in hiis que dece-
rent. sibi parcere nolebat quantumcumque eum di-
ligeret. Unde numquam eum dissuadere voluit
quin crucem ascenderet. et pro humano genere
mortem sustineret. Secundo quod quamvis sciret
filium suum in cruce positum. gravissimos
pati dolores. numquam tamen dissuasit ut
de cruce descenderet. et doloribus suis parceret.
Ex quo instruuntur parentes quod a puericia bo-
nis studiis debeant assuescere filios. nec
a bonis propositis. et ab operibus penitencie e-
os retrahere. nec ut penitenciam deserant
debent eis suadere. Circa 3um notandum quod
christo matri placuit semper. Iste enim filius
matri placet. qui de matre sollicitudinem ha-
buit. Christus autem de matre tantam curam ha-
buit in sua infancia. quod sigillum pudo-
ris sibi illibatum servavit. In sua pueri-
cia. quia in omnibus sibi subditus fuit.
Luc. 2. Venit nazareth et subditus il-
lis. In sua iuventute. quia in nupciis
ad preces matris aquam in vinum convertit. In
sua passione quia in cruce permanens eam
Jo. commendavit. Post suam resurrectionem.
quia sicut dicit sedulius. christus resur-
gens primo matri apparuit. quia ad eius
mortem venit. et in anima et in corpore
ipsam assumpsit. et in sua dextera col-
locavit. Rogemus ergo. Dominica secunda

Egressus ihesus. secessit in partes tyri
et sydonis. Mt. 15. In ecclesiastico di-
citur quod tempus perdendi et tempus acquirendi
et ecc. 3. tempus perdendi et tempus acquire-
ndi. perdendi scilicet amiciciam dyaboli. et acquire-
ndi amiciciam cum deo. Ad que duo ad-
ducimur exemplo mulieris chananee
que sicut in evangelio dicitur. nutis et precibus su-
is demonem separavit a filia. Et in tantum
se iunxit cum christo in amicicia. ut ipse la-
udaret eam et demonem expelleret. O
bona mulier. que numquam fuisti docta in sco-
lis hominum. et modo per evangelium ubique do-
ces corda fidelium. Dicit ergo evangelium de
hac muliere. quod dominus quadam vice cum dis-
cipulis recessit de iudea. ubi contra phari-
seos et scribas multa dixerat. scilicet quod erant
ypocrite. qui erant similes sepulchris de-
albatis. et quod erant ceci et duces cecorum.
Ex quibus verbis versi sunt in odium contra
christum. quorum fovit cedes. Secessit in partes
tyri et sydonis. que erant due civitates gen-
tilium. super mare mediterraneum. Venit
autem in confinibus utriusque. Interpretatur autem ty-
rus angustia. sydon venacio sive per-
secucio. Unde innuebat a dextris et sinistris,
et sinistris. que per significacionem exposita
sunt. Nam per sinistram intelligitur vita
presens in qua christus huiusmodi angustiam paupe-
tatis tam in principio quam in medio. quam in
ultimo vite sue. a multitudinis corporalis
quia obsessus calumpniatus consputus
alapis cesus. flagellatus. spinis cor-
onatus. toto corpore laceratus. Unde bene po-
tuit dicere cum ps. Tribulacio et angus-
tie invenerunt me. Per terciam vitam intelligit spiri-
tualis in qua venatus est et persecutus
est peccatores. sicut feras. predicacionis sa-
gittas emittendo. miracula faciendo.
ut eos caperet et divino conspectui presen-
taret. Sequitur quod cum dominus sic transiret
ecce quedam chananea sed dicta. quia erat
de populo chananeorum qui erant gentiles.
et erat syro fenissa gente. quia nata fu-
erat ex syro patre et phenissa matre. Unde
ex syris et phenicis erat orta. qui tam-
pus expulsi fuerant de terra chana

neorum vel dicitur tyro vetusta. quia sicut phe
nissa erat que et tyria nominatur eius proprium ta
cetur. quia non erat de populo iudeorum. Hec habebat
filiam que ivis pauper esset. summe multum dilectam.
que demonio super modum affligebat. Hec
audiens miracula. que xpistus faciebat.
scilicet quod demones expellebat. et quod erga
peccatores pussimum se habebat. confidentiam concepit
quod xpistus eam exaudiret. et claudens ostium
domus sue. relicta ibi filia cum demo
ne. scilicet cum malo hospite. cucurrit ad
xpistum. quod xpistus a longe videns intravit
quandam domum cum discipulis suis forte ad
quiescendum. quia ex itinere fatigatus e
rat. venit illuc mulier. Sed xpisto ne
a supervenientibus molestaretur. fecit cla
udi ostium. Sed mulier tam diu pulsavit
et infestavit quod optinuit ostium aperiri. quo
ingressa proiecit se ante ihesum. et flexis ge
nibus et extelatis manibus et lacrimosis
vocibus rogabat. ut filiam suam a demo
ne liberaret. Ihesus autem qui convenerat
peccatores benigne recipere. et rogantes se
exaudire. qui contra morem est suum fecit. quia mu
lieri non respondit. Sed stans surgens ea re
licta. recessit cum discipulis suis. mulier
vero non recedens a spe sua. cucurrit
post eum. et pre nimio dolore quem sen
tiebat pro afflictione filie sue. elevans
voce clamabat dicens. Miserere mei
fili david. Sic vocavit eum quia dicitur. Tu
es salvator mundi. tu es natus de
patre meo. Ut igitur non videatis te dig
ne miserere mei. est non quaedam inductio
ad beneficiendum. recordatio precedentium
cum pace. De hoc verbo miserere. quere su
pra dominica quinquagesime. Miserere tu quoniam me
non tantum filie mee. quia eius passio
materna viscera mea contristat. et animam
affligit. Miserere mei et filie. Ut v
no beneficio subvenias. Utique non demon
eam ad terram allidit. modo oculos subver
tit. modo capillos discindat. modo eam
spumare facit. et filia mea tanto dolore

vivo pro dolore clamat. et non eam aliquis
iuvat. melius mihi esset si mortua esset.
quia sine cordis angustia videre eam
non possum. quia sua infirmitas est mea ca
lamitas. Sed quid fecit dominus ihesus. Dicit
evangelium quod non respondit ei verbum. Mirum videtur de
bono ihesu. Cecus clamat. Miserere
mei. et visum recepit. leprosus idem re
petit. et mundatus est. Meretrix hoc
verbum clamat. et remissionem peccatorum percepit.
Ista petit miserere mei fili david. et tu
michi dicis. Sed non est mirandum. vo
lebat enim eam exaudire. tamen pro augenda et
ostendenda fide eius. et paciencia et sapien
cia. sic voluit differre. Sed quid fecit pru
dens mulier. Cogitavit inter se non sum
digna exaudiri. Sed si discipuli qui sibi sunt
familiares et amici pro me intercedent. ex
audiret. Cepitque eos rogare omnes
communiter. et postea singulariter. Ita inde in
festabat istum modo illum. ita quod ipsi tedi
o affecti compulsi sunt rogare dominum pro
ea. et dixerunt. Dimitte eam. quia clamat
post nos. quasi dicant. Tenes eam et non
exaudis. et ipsa non cessabit ab in
festatione tua et nostra. nisi peticionem eius
impleveris. Interea tacebat mulier exspec
tans quod dominus discipulis responderet. et cogi
tabat intra se. Ut tempto loqui metui. i
ta pre doloris vicerit. et verba dicam
quod se defendere non potuit. quam faciat quod pe
to. Dum illa hoc cogitat. et discipuli xpistum
precibus pulsant. respondit discipulis in auri
bus mulieris dicens. Non sum missus nisi
ad oves que perierunt domus israel. Sed
videtur hoc terribile verbum. Numquid solum pro sal
vandis iudeis venisti. quod michi sunt comparatione
ad alias naciones. Quod faciet
pro talia sunt. Sed est sic intelligendum.
Non sum missus ad predicandum. scilicet et mi
racula faciendum. nisi omnibus que perierunt domus
israel. Sed ista non est de omnibus israel.
ideo non debetis rogare pro ea. Illi vero populo
tamquam digniori. ut pote de quo natus

fuerat. erat primo predicandum. et uolo uniuer-
sos saluare. omnes ueniat. qui fecerat omnes
et ideo dicitur saluator mundi. O beata
ca. ideo ista eos repulsa. nam quem in domo
ipsum rogas te fugit. quem in uia post ipsum
clamans non tibi respondet. Modo per te apostoli
rogati et dicit quod non sunt audiendi. Quo
tempus. Recede ne amplius confundaris
Prudens autem mulier uidens quod Christo ro-
gabilis loquebatur cogitauit quod non erat de
iustitia sed supplex de gratia. Unde ueniens
ad ihesum prostrauit se ad pedes eius di-
cens. Domine adiuua me. quasi dicat. et si non
sum de omnibus israel. tu potes me de gratia
adiuuare. Sed audite quod respondit fons
pietatis. Non est bonum sumere pa-
nem filiorum et mittere canibus ad manducandum. Fi-
lios uocat iudeos. gentiles canes. sic
nos uocamus sarracenos. panem dicit
doctrinam et miracula. que danda erant
iudeis non extraneis. Ecce mulier que expe-
ctabat gratiam. et recepit uerecundiam. fi-
liam suam non liberat. et caniculam uocat. For-
te melius erat quam simile quod audire sit
Sed mulier bona et a spiritu sancto doc-
ta potuit intra se dicere. Postquam cepi
tractare tam mecum ipso. quamuis uide-
at duriores responsiones. adhuc uerbum u-
le dicam sibi. forte propitiabitur michi.
Unde ait. Et domine. nam et catelli edunt de
micis que cadunt de mensa dominorum suorum. quasi dicat.
Uerum est quod tu dixisti canem me uocan-
do. tamen fac mecum secundum similitudinem tuam. Nam et ca-
telli etc. Hoc est ego non peto pa-
nem magnorum miraculorum que fecisti
inter iudeos filios tuos. scilicet de suscitatione
mortuorum. mundatione leprosorum et huius-
modi. Sed unum modicum miraculum. quod apud
illos minutias computaretur. scilicet ut fili-
am meam a demone liberes. Postquam me
sicut canem computasti. fac michi non sic
magno tamen. sed sicut catellus fieri consue-
uit. ut saltem edam de micis filiorum.
Deus meus quam huic mulieri tanta

humilitas. tanta prudentia. certe si longo
tempore fuisset discipula et Christi doctri-
nam audiuisset. satis esset. Dominus ergo
fidem eius attendens et sibi compatiens
quia uictus humilibus uerbis. Primo confun-
dat eam deinde exaudit. Cum commendatione
autem dicens. O mulier magna est fides tu-
a. que sic fortiter credidisti. Sic exposu-
it dicere. magna est patientia tua. que to-
tiens repulsa et contempta non recessisti a
spe quam primo posuisti. Magna est
humilitas tua. que comparata canibus te
caniculam uocasti. Ecce mulier que non erat
genere de populo dei. facta est per fidem filia dei.
Mulier ignota legis diuine. facta est exem-
plar omnibus spiritualis uite. et ideo audire meru-
it. Fiat tibi sicut uis. Non dicit fiat
filie tue. sed tibi. nam non filia gratiam
hanc meruerat. Unde fiat sicut uis. quasi
eam pono in tua libertate et uoluntate ut
tu eam si uis. O summa largitas do-
mini. qui puellam absentem. non petentem
et fidem Christi non habentem. sanauit ab om-
ni infirmitate corporis. liberauit a potestate de-
monis. et mundauit ab omni labe crimi-
nis. quia sicut dicit Crisostomus. Christus nullum
sanauit in corpore quem prius non sanaret
in mente. Mira res qui decem apostolorum au-
dire noluit. mulierem peccatricem in omni-
bus exaudiuit. Hic nota quod sancti in
precibus suis acquirunt graciam. quod illi
qui se indignum petere. sine et obti-
nere non possunt. exemplo de moyse. qui pec-
cati populo ueniam impetrauit. et de a-
braham. qui loth et filiabus suis obti-
nuit liberationem de subuersione. Deque
et sanata est filia eius ex illa hora
uere sanata. quia et in corpore et in anima
liberata. nam maior erat infirmitas ani-
me quam corporis. Infirmitas anime causa
erat infirmitatis corporis. Curatur
exemplo huius mulieris ad Christum pec-
cator. ut liberaretur a potestate dyaboli
mundetur a sordibus peccati. et efficia-

filius dei. Et pulsata dixit ex illa hora
qua scilicet verbum Christi de ore exivit. Non dum
mulier a Christo recesserat et filia iam
sanata erat. Item dicit alius evan-
gelista quod inveniens filiam in lecto
iacentem a demone liberatam. Queritur
utrum demon possit aliquem vexare. Et est
dicendum quod ymaginationem sive fan-
tasiam potest inmutare. Sicut enim materia corpora-
lis obedit angelo ad motum localem. Ita et
spiritus et humores in humano corpore existentes
et ideo per commotionem spirituum et humorum potest ip-
sum inmutare. Quemadmodum et potens vi-
num. Potest et sensus exteriores inmu-
tare vel humores intus commovendo. ut
patet in febre ex distemperantia calore cui
dulcia videntur amara. Vel ex appositione
alicuius sensibilis circa sensum. Voluntatem
autem inmutare non potest. quia solus deus menti il-
labitur ut dicit Augustinus. Sed persuadendo vel
aliquid delectabile apponendo. Queritur utrum
liceat uti in incantationibus vel brevibus et
huiusmodi. Dicendum quod in incantationibus vel scrip-
turis que suspenduntur vel aliis duo videntur
cavenda. Primo quod sit quod profertur vel quod scribitur.
Quia si est ibi aliquid ad invocationem
demonum pertinens illicitum est. Similiter cau-
endum est si contineat ignota nomina ne
sub illis aliquid occultum lateat. Unde dicit Crisostomus
Aliqui aliqua nomina hebraica confingunt
et ea collo alligant. Quod non intelligere me-
tuenda videntur. Est et cavendum ne ali-
quid falsitatis contineant. quia sic eius
effectus non posset expectari a deo. qui non
est testis falsitatis. Secundo cavendum est ne
cum verbis sacris contineat aliqua vana
ut puta karacteres scripti preter signum
crucis. aut si spes habeatur in modo scri-
bendi sive ligandi. et in quacumque huius-
modi vanitate que ad divinam reverentiam non
pertinet. Unde dicitur in decretis xxvi.
distinctione questione v. Non liceat christi-
anis etc. Nec in collectionibus herbarum
que medicinales sunt aliquas incantationes
seu observationes liceat attendere
nisi tantum cum simbolo aut oratione dominica.
Queritur utrum liceat demones ad-
iurare. Dicendum est duplex modus ad-
iurandi. Unus per modum deprecationis vel
inductionis. Alius per modum compulsio-
nis. Primo non licet demones adiu-
rare. quia videtur ad quandam benivolentiam per-
tinere. Secundo modo quod ad aliquid licet demones
adiurare. Demones enim in hac vita
nobis adversantur. non autem nostre dispensa-
tioni subduntur sed divine et sanctorum angelorum.
quia ut dicit Augustinus Spiritus ma-
lus regitur per spiritum iustum. Possumus
ergo demones per virtutem divini nominis
adiurando tamquam inimicos repellere ne nobis
noceant. Non tamen est licitum eos adiurare
et aliquid ab eis addiscendum vel per eos ad
aliquid obtinendum. quia hoc pertinet ad
societatem cum eis habendam. nisi forte ex
permissione dei. Sicut aliqui sancti ad
operationem demonum ad aliquos effectus usi
sunt. Ut legitur de beato Jacobo qui per de-
mones fecit Hermogenem ligatum ad se
adduci.

Feria secunda

Ego vado et queretis me. et in pec-
cato vestro moriemini. Jo. 8. Quo-
niam Christus sepe predicabat ut peccatores ad pe-
nitentiam reduceret. Ideo legitur hodie evangelium
in quo dicitur quod dominus noster semel predicabat
iudeis ut converterentur ad fidem eius. Et
ex ista predicatione multi crediderunt in eum. et
multi in sua duritia permanserunt. quos
dominus comminatur sic. Si non credideritis quia
ego sum scilicet salvator mundi filius dei.
In peccato vestro moriemini. Ut ista vobis
ita adhereant ut semper maneant vo-
biscum. Et ideo pro eis semper penam portabi-
tis. quia pena persequitur culpam. Dicitur
in Gemma evangelii hystoria que est talis.
Dicit beatus Jo. qui ipsum scripsit quod cum
predicaret in templo Salomonis. in ingen-
ti multitudine iudeorum ~~scripsit~~ cum multa
de se iam fuisset locutus. et nullus vide-

tur et iuit ad ipsum. quia iam ordinaue
rant principes eorum ipsum capere et occide
re. Ipse autem continuat predicationem dicens eis. Ego
vado. scilicet ad mortem crucis. quam iam ordina
stis et de cruce ad patrem. et vos queret
is me. scilicet interficere. sed hoc non est in potestate
vestra. sed mea. quia potestatem habeo ponendi animam
meam. et iam in peccato vestro moriemini. scilicet infide — vado
litatis. Et hoc scitote quia ego scilicet
in celum per passionem. ubi vos (non) potestis
venire. quia nullus peccator ascendit in celum
post illum ascendentem. Iudei non verba eius
quia obscura erant non intelligentes dix
erunt ad invicem. Numquid interficiet se? nunquid
interficiet semetipsum. quia dicit quo ego
vado. vos non potestis venire. Ubi dicit
glossa. quod verba iudeorum stulta fuerunt. quia
si solum de morte corporis intelligant. non
ne et ipsi interficere potuerunt semetipsos
Sed ipse de gloria ad quam ibat. ipse per mortem
crucis intelligebat. ad quam nullus nisi
per fidem Christi potest pervenire. Io. Ego sum
ostium. Et ideo Christus istis iudeis tanquam car
nalibus et solummodo terrena sapienti
bus. Respondit dicens. Vos de deorsum est
is. ego de supernis sum. et statim ex
ponens hoc verbum addidit. Vos de hoc
mundo estis. ego de supernis sum. Et vos
estis mundani. quantum ad conversationem quia
solum cogitatis et diligitis que in mundo
sunt. et de celestibus non curatis. ego autem
de supernis sum. id loquor in predicationibus
et in conversatione de celestibus. et animarum
salute. et ista verba non recipitis. Propter
ea dico vobis quod in peccatis vestris moriemini. Quam — non
miser est homo qui in peccato vivit. Sed
miserabilior qui in peccato vivere disponit
Et miserabilissimus qui in peccato suam vitam
finit. Hic peccata sua semper secum habebit. in
ter peccatores et demones. quia eternas penas
pro eis debitas semper sustinebit. Iude
i autem irati de verbis domini dixerunt ei. Tu
quis es. qui dicis quod credamus tibi. homo
nonne es similis nobis. et tamen sic audacter

dicis. quod nisi credideritis tibi morie
mini in peccatis vestris. Cuius auctoritatis vel
potestatis es. Et dominus respondit. Ego principium
qui et loquor vobis. ac si diceret. Ego sum
ille. ante quem nullus est. et a quo sunt omnia
quia omnium que sunt. ego sum auctor et
principium. Non potuit melius dicere
Ego sum deus. Ego sum dei filius. Post
ea subdit. Multa habeo de vobis loqui
et iudicare. Sed qui misit me verax
est. Et ego que audivi ab eo. hec lo
quor in mundo. Voluit dominus dicere sic
Ego deberem vobis multa loqui. scilicet arguen
tes docendo. et iudicare eos qui non
credunt. sed non veni ad iudicandum.
ille autem qui misit me. modo hic iudi
care. Ego autem postea in meo adventu iu
dicabo omnes. et ille verax est in iudi
ciis in comminationibus et promissionibus. Et
ego loquor in mundo. que audivi ab
eo. Sed ab eo non potui audire nisi veri
tatem. et omnia que loquor vera sunt. propterea
deberetis michi credere. Et ex hoc habetur. quod
qui loquitur et diligit veritatem. et odit men
dacium. est servus et filius dei. Et dicit — dei
evangelista quod iudei non intellexerunt Christum in verbis
suis. scilicet quod diceret patrem se habere deum. Verum
putantes eum hominem purum. non curantes
derisione sua sed siluerunt. Dominus autem
videns eos silere. et verba sua intelligere
adiecit ad verbum. ex quo potuerunt ma
nifeste cognoscere. quod ipse dicebat deum
esse patrem suum. Et dixit sic. Cum exal
taveritis filium hominis. id est me qui sum filius
virginis hominis tantum. Levaveritis mar
te ut ibi moriatur. tunc id est post illam pas
sionem. cognoscetis non omnes sed aliqui
ex vobis per predicationem apostolorum quia ego
sum filius dei. et quod nichil facio a meipso
solo. sed sicut pater meus me docuit. sic
facio et sic loquor. Ecce filius dei glo
riam dat patri cui erat equalis. ut do
ceat nos minores de omnibus dare glo
riam deo. ut docet glossa. Et dicit Christus

mirabile v̄bū · Cū exaltauitis me
· t· cū passio mea · p manꝰ iudꝫ fu
it cōpleta · tūc aliq̄ ex uob̄ cōuertent̄
ad fidē meā · ꝫ cognoscet̄ me q̄d dix̄
sicut h̄etur · in glō · Vt nullꝰ despe
ret quocūq̄ scele · Sꝫ ꝫ illi qui x̄pm̄
occiderāt · cōūsi sūt ad fidem · et deo
ꝑ pn̄iam reconciliati ¶ Nota q̄
x̄ps mortuus eo die · loco et gn̄e
mortis quo uoluit · Sꝫ que · q̄r
x̄ps mori uoluit · nō in celo nō in
t̄ra · ꝫ int̄ celū et t̄ram · dicendū q̄
ꝓ 3ͣ ¶ Prima q̄r passio eius fuit
vtil' duobꝫ ꝑplis · s' celesti · ꝓ eoꝝ
restauracionem · Et t̄restri ꝓ eoꝝ li
bacōnem ¶ Aͦ · q̄r ꝑ passionis humilita
tem debebat exaltari · Philipū · 3ͦ · ꝓ
q̄d ꝫ deus illū exaltauit ꝫc̄ · 3ͦ q̄r cor
eius nō debebat sepeliri īt̄ra · ꝓ eī
dignitate · nec a v̄mibꝫ corrūpi · nͦ
in t̄ram resolui · ꝓ eius s̄ctitate · nec
pedibꝫ hoīm̄ conculcari · ꝓ grandē et
humilitatem · Sꝫ uoluit mortꝰ t̄ra
eleuatus · sepeliri in petra · et īuol
ui cū aromatibꝫ ī syndone munda ·
tāq̄ deꝰ sup̄ omēs creaturas p̄cio
sissima ¶ Sequitꝰ finis euāgelij
· ꝫ est v̄bū ipius euāgeliste · h̄ īmo
loq̄nte · multi crediderūt in eū · Ecce fr̄
ctꝰ p̄dicacōis · multi erant peccores cū
uenerūt ad p̄dicacōm · ꝫ tn̄ sūt
ūsi in p̄dicatoē diuini v̄bi ¶ Nū
q̄r · n · p̄dicat · qū faciat fructū · licꝫ
h' p̄dicator ignoret · sicut ap̄ꝫ · ī
multis locis · et exempl' · Et ualde
vtile est · omībꝫ p̄dicacōm audie
tibꝫ · quia multis ē ad initū · ꝫ diui
ne gr̄e nutrimētū · peccoribus ꝫ est ini
te cōtinuatū · suo saluacōnis augm̄ꝰ
ꝫ relīq̄da uanitate cōsiliū · In agente
pūne vehiculū · b̄ti g̃ꝰ qui audiunt dī
ꝫ custodiūt illd̄ ¶ Nota q̄r x̄ps describi
q̄r uiator · ꝫ c̄ · ego uiato q̄r ꝓlocutor
p̄ncipiū qui ꝫ loquor · q̄r iudex l' as

sessor · multa h̄eo de uob̄ loqui ꝫ iu
dicare · q̄r speclator · s' exaltat' · Viator
fuit ī exemplū · ut sequam̄ eum · Lo
quela in docimentū · ut credam' ei · As
sessor ut iudex · ut timeam' eum · Sp
eclator in refugiū · ut cōfugiam' ad
eū · Via fuit laboriosa · loquela fr̄
tuosa · assessoria est formidolosa ·
Speculacō fuit studiosa ¶ Quo ad
uiā x̄ps fuit ꝑegrinus · Quo ad loq̄lā
fuit aduocatus · Jo · aduocatū h̄e
mus · quo ad sessoriā · erit iudex se
uerꝰ ¶ Quo ad speculatoriē fuit tu
tos securus · Iste ꝑegrinus · s' x̄ps
ih̄c · fuit ꝑegrinꝰ · q̄ descendit de ce
lo ad t̄ram · ꝫ v̄ginis vterꝰ intro iuit ·
Sꝫ in t̄ram · ꝫ v̄bū dei seminauit · q̄r
semē eius est v̄bū dei · seminator x̄ps ·
¶ Deinde sub t̄ra vbi infim̄ spoliau̇ᵗ
Inde celū ad ip̄m ap̄iendū · ꝫ nob̄ lo
cū in celo parandū · Vado parare uob̄ lo
cū · Dic quo paradysus clausus fuit ·
ꝫ ꝑ igne gladiū ꝫ angelū · ut h̄etur
ī · Gen̄ ¶ Impedimēta aūt x̄ps remo
uit ¶ Aͦ dicit x̄ps ꝓlocutor · vbi nō
q̄r loq̄la eius fuit fructuosa · dū ecc̄
i mūdo · ꝑ p̄dicacōm · nūc in celo apd̄
deū p̄rem · ꝑ intercessione · Sꝫ ¶ Vñ hō
securꝰ h̄es accessū ad dm̄ · q̄r an̄ filiū
habes matrē · ꝫ filiū an̄ p̄rem · Alle
gant ꝓ nob̄ infirmitates ꝫ miserias
q̄s patim' ex ꝑte triūs · delectacōnes
ex ꝑte mūdi · ꝫ suggestiones ex ꝑte
dyaboli · Circa 3ᵐ nota · q̄r tāq̄ iudex
h̄ꝫ multa loqui · et iudicare · loquit' · q̄r
ad opa iūie · q̄r disceptabit cū pecca
toribꝫ · sicut h̄es · ffa · fa · post p̄ma cōta
in ꝫ clima · Iudicare de cogitacōibꝫ · om
issiōībꝫ · locucōībꝫ · ꝫ opibꝫ · qui te
ne poterit · reddē rōm ¶ Aͦ describit' si
cut speclator · Cū exaltatus · sicut
· n · speclator · tempe gu'rre ascendit ī
altū ut longius uideat · ꝫ clamat · ut
deuitet p̄dones · Sic x̄ps cuftos n̄r

Dic ī de expatore p̄d
amef

ascendit in altum · ut longius audire
tur · clamauit fortiter ut nullus excu
saret · lacrimas · addidit ut homo compate
tur · dicitur · enim · xpi aduentum ponamus
dicente propheta · Signa nostra non uidi
mus · et cetera · Modo autem non uidimus signa
in spectacione crucis · tamen uulnera xpi · Aug[ustinus]
Aspicite uulnera pendentis · cicatrices resur
gentis · sanguinem morientis · precium
credentis · tormentum redimentis · Hec quantum ua
leant cogitate · hec in corde statera appendi
te · ut quantum amoris habetis impendite · totus
uobis figatur in corde · qui pro uobis totus
fixus fuit in cruce · Sed ipse de quibus
dam dicit · Ro[manos] · x · Vocaui et renuistis
me · extendi manus meas · et non fuit
qui aspiceret me · et cetera · Vos autem signa
eius aspicite · clamorem audite · consilium
credite · disciplinam seruate · et fugite a
facie arcus · Rogemus ergo · Feria tercia
Super cathedram moysi · se[derunt] · scribe · et phari
sei · et cetera · M[atthei] · xx[iii] · Qui uult seruare perma
in sanctitate et deuocione tam ad hec institutus
sit · debet duo facere · scilicet frequenter audire uer
bum dei · et auditum in corde tenere · et ser
uare · et conseruatum opere adimplere · et
ideo frequencius predicatur in ecclesia quam in a
lio tempore · Et uiuere in humilitate sem
per · ita quod humilitas sit in corde · in o
re · in opere · et in exteriori conuersacione · et
ad ista nos hortatur presens euangelium
De primo agitur in prima parte usque
ad medium · De secundo a medio usque ad
finem · Ideo hystoriam uideamus · Dicit
beatus matheus quod dominus noster discipulis
suis et populo coram se stante exspecta
te uerbum dei ex more dixit · Super ca
thedram moysi · id est in ueteri doctrina mo
ysi · Unde uult dominus dicere · Vos ha
betis scribas · id est doctores legis · et phari
seos · qui uidentur seruare legem · Sed ip
si erant simulatores · Isti scilicet cum
scribis · faciebant ex se graues ordi
naciones · super tradiciones legis · et qui

omni die sabbati · [illegible] legem mo
ysi · et istas suas ordinaciones · legebant
et exponebant populo in templo · et in
synagoga · Isto dicit dominus · Audi
te quociens predicatur · Scilicet frequenter ire ad
predicacionem · in bonis est signum diuine
dileccionis · Sed in malis est · motiuum
et causa conuersionis · Et addidit dominus
omnia que dixerint uobis · scilicet pertinencia
ad doctrinam legis seruate · scilicet in corde
et memorie retinete · Verbum enim dei
in corde retentum · et conseruatum · quattuor bona
facit · Primum est quod ignem diuini a
moris in corde accendit · et nutrit ·
est enim ignis · Je[remias] · xxiii · Nonne uerba mea quasi ig
nis · et ignem ignis accendit · Luc[as]
Nonne cor nostrum ardens erat in nobis ·
Istum namque ignem extinguit carna
lis amor · Et hoc est quod dicit aug[ustinus] · Pes
anime amor est · ligatus ergo a malo amo
re · impeditur a dei amore · nil enim ita
impedit a dei amore · ut malus amor ·
Et origenes dicit · Si amator car
nis es · amorem spiritus non capis · Secundum · bonum se
ue peccati uitare facit · ps[almus] · In corde me
o abscondi eloquia · tua · ut non peccem · tibi · Tercium est
quod deuocionem et cordi dulcedinem indu
cit · Cant[ica] · v · Anima mea liquefacta est
· id est · in deuocione resoluta · ut dilectus
locutus est · scilicet in corde · per uerbum in se repo
situm · Quartum est · quod in tribulacionibus et angus
tiis pacienciam et consolacionem inducit · Et
tamen dominus dixit · seruate · adiecit · et fa
cite · id est operibus implete · Non enim prodest
audire uerbum dei · et in corde retinere · nisi
ponatur in opere · Ro[manos] · ii · Non auditores
legis · iusti sunt apud deum · sed factores ·
Secundum uero opera eorum · nolite facere · di
cunt enim · et non faciunt · Isti scribe · siue doc
tores erant auari · et in mundo pharisei
erant simulatores · et inanis glorie
cupidi · qui ex omnibus que faciebant
solum humanam laudem querebant · Et ideo
dicit dominus · Seruate doctrinam · uicia non

fidem

cathedra

sectatum. Sine dubio uita docto
ris concordare debet verbo predicationis
Et tamen frequenter predicator non est bone
uite. et doctrina eius bona est. Tunc
auditor debet seruare doctrinam. et di
mittere uitam. Assignat autem dominus
tres rationes siue causas propter quas
isti doctores non erat bone uite. Prima est
quia hominibus imponebant honera grauia
scilicet tabulas non solum legis sed et aliarum
ordinacionum et sacrificiis et oblationibus
ieiuniis et aliis multis que omnia dice
bant seruanda esse. ipsi autem parum uel nichil horum
faciebant. Faciebant largam conscienti
am de alieno corio. Alia est. quia omnia
opera sua faciebant. que erant de genere
bonorum. non ad dei gloriam sed laudem huma
nam. Tertia quia excellentia et doctrina inflati
erant. et ideo in omnibus amabant locum
honorabilem in synagogis cathe
dram magnam et magistralem. In foro
et ubi erat frequentia hominum saluta
tiones cum reuerentia. et ubique uocari
magistri. Hec tria continentur in ewo por
dine. Ex primo ipsi erant iniqui. Ex
secundo inanis glorie cupidi. Ex tercio superbi
et ambitiosi. talis uita est coram deo de
testabilis. Sed quia eorum doctrina erat
de uerbis sacre scripture et de salute anime
ideo erat seruanda. uita non fugienda
Praeterea dicit dominus discipulis suis.
Vos autem non eritis eis similes. immo di
co uobis nolite uocari magistri id est non
sitis superbi et ambitiosi. Vel nolite id est
nullam uoluntatem habeatis uocari ma
gistri. ex desiderio honoris. quia quia unus
est magister uester. qui est magister ange
lorum et hominum. Sed quis sit iste magister
dicit statim. Et ad confirmacionem istius
verbi addidit dominus dicens. Vos autem non uo
cemini fratres estis scilicet per fidem et amorem et conformitatem
et hereditatis celestis participacionem. Pa
trem nolite aliquem hominem uocare uo
bis patrem super terram. quia unus est

pater uester. qui in celis est. pater scilicet
creacione. dilectione. gubernacione. bonorum
collacione. et celestis hereditatis conser
uacione. estis igitur omnes filii dei et fratres.
Vnum patrem habetis deum. et eodem mo
do uobis ne uocemini secundum gloriam
ab hominibus uocari magistri. quia magister uester
unus est christus. Iste magister eius instituto
discipulos id est christianos .v. regulas docu
it. quibus seruatis digni sunt uita eter
na. Prima est de obedientia exhi
benda deo in suis preceptis. et ecclesie
institutis. Confessori et prelatis et potes
tatibus suis maioribus in rebus licitis et
honestis. sicut filius patri. monachus
abbati. vxor uiro. christianus suo episcopo.
Alia de penitentia agenda diligenda contin
uanda. et usque ad mortem conseruanda. Ter
tia est de pena habenda in temptationibus
et tribulationibus. siue a deo illatis. siue
ab omnibus irrogatis. siue a nobis as
sumptis. Luc. In pacientia uestra etc. Quar
ta de ira proximo impendenda. scilicet corporali et
spirituali. que consistit in corde compassione
et iniuriarum dimissione. Quinta de dilectione fra
terna. Et cum dominus instruxisset discipulos
de fugienda inani gloria. ambitione et
superbia. Consequenter informat eos
de humilitate habenda. Qui maior est
vestrum. fiat uester minister. Hoc est qui in
uos est maior. dignitate officio. et scientia
doctrina. sanctitate. et gratiarum habundantia.
sit minister uester. id est in corde suo. ita sci
at humilis. quod reputet se in preciis omni
bus inferiorem. ut scilicet magis uideatur ser
uus quam dominus. et magis gaudeat a quo
quod sibi seruiet. et quanto fuerit maior. tan
to sit humilior. dicit Bernardus. quia quanto persona
est maior et nobilior. tanto humilitas est
in eo preclarior. Et subdit dominus causam. quare
sic sit humiliandum. Quia omnis qui
se humiliat. scilicet in corde proprie se cognos
cendo de peccatis scilicet commissis dolendo. nec
non ipsi despiciendo in ore et opere. preca

non erat

ne optetis uocari

dicens

·s· ꝯfitendo · nulli malū dicendo · de se
nō alta loquendo · l[ra] in exterioꝛ ꝯ iu[n]ctiōe
offa h[umi]lia libent[er] amplectendo · ꝛ opi
bꝫ mīe et p[er]ue se exercendo · talis exal
tabit[ur] apud deū magn[us] h[ab]ebit[ur] · et in
gl[or]ia celi · tanto erit sublimioꝛ · q[uan]to h[ic]
fuit humilior · Et q[uan]to magis h[om]o in uita fu
it sup[er]bus · et uoluit exaltari · tanto
uilioꝛ ꝛ despectioꝛ ap[u]d d[eu]m reputa
bit[ur] · et in inferno sub alioꝝ pedibꝫ co
culcabit[ur] · ¶ Nota sup[er] illo u[er]bo vnus
est p[ate]r ꝛ c̄ · Qꝛ in sac[ra] sc[ri]ptura multip[li]c[ite]r
p[at]r[es] in[ue]niunt[ur] · s[cilicet] Carnal[e]s q[ui] debꝫ filios
suos corrige[re] · Eccī · ꝫ° · Qui diligit fi
lium suū · assiduet illi flagella · De
bent aut[em] eos corrige[re] · du[m] sunt p[ar]ui · s[icut]
ibid[em] · eccī · q° · Curua eius ceruice[m] in
iuuentute · ꝛ tunde latera eius · q[ui]a ip[s]e
valde punitus est heli · R[eg] · ꝫ° · No
luit · n[on] · filios suos male age[re] · et nō
corripuit · Dic q[uo]d multi audientes fi
lios suos male age[re] · ridēt · Ex° · de il
lo · Ex° · de illo · q[ui] cu[m] duceretur filius su
us ad suspendendū · amputauit nas[um]
p[at]ri · Item debꝫ filijs thesaurizare de
rebꝫ licite acquisitis · Ex° · de duob[us]
fr[atr]ibꝫ ꝛ p[at]re · ¶ Al[ius] · est pater sp[irit]ual[is] cui
debet[ur] honor ꝛ reuerentia · sicut s[un]t sa
c[er]dos ꝛ p[re]dicatoꝛ · ꝫ° est p[ate]r infernal[is]
· s[cilicet] · dyab[olu]s · de quo dicit[ur] · Jo · 8 · Vos ex pa
tre dyabolo estis · Iste p[ate]r · magna p[ro]
cu[ra]tela ꝯtraxit in hoc mundo · p[er] vij · fi
lias q[ua]s ibi maritauit · s[cilicet] · vij · vicia ca
pitalia · Et multi sunt q[ui] acceperunt vxo
res quibꝫ dat dote[m] valde mala[m] · ꝛ i[n]
h[oc] mundo · ꝛ in futuro · s[cilicet] · in inferno · Pu[ta]
dat sup[er]bis · quibꝫ in mundo sepe dat
casū · q[ui]a p[er] p[ri]ncipi[um] cadit · p[salmu]s · Deiecisti
eos du[m] alleuarent[ur] · p[er] gradus ad
mo[dum] scalaꝝ · facit eos ascende[re] · s[ed] sic
to q[uan]to sunt i[n] sup[er]ioribꝫ gradibꝫ · sic
d[e]scendendo · facit eos cade[re] in inferno · ꝛ
supponit eos co[n]culcatos ab omi
bꝫ qui sunt · Et io[d] tius · Thobias di
cebat filio suo · Sup[er]bia[m] nu[m]q[uam] in
tuo sensu dominari p[er]mittas · ī ip[s]a · n[on] ·
i[ni]tiu[m] su[m]psit omnis p[er]ditio · Alijs de
dit auaricia · q[ue] multi acceperunt · sic
ut dicit · Jer̄ · Omnes auaricie student a
maiore usq[ue] minore[m] · a p[ro]pheta usq[ue]
ad sacerdote[m] · S[ed] istis dat i[n] mundo
· laborem ꝛ sollicitudine[m] · timore[m] et
dolore[m] · q[ui]a res temp[or]ales cu[m] labore ꝛ so
llicitudine acquirunt[ur] · cu[m] timore cu
stodiunt[ur] · cu[m] dolore p[er]dunt[ur] · ꝛ in fine · [sunt]
diminuunt[ur] · Et est mirabile q[uod] isti
auari · diuicia ista nu[m]q[uam] saciant[ur] · Et
dicit[ur] in eccī · Qꝛ auarus nō i[m]plebi
t[ur] pecunia · nec i[n] inferno saciabunt[ur]
appetitu · Ex° · de diuite ep[iscop]o · ¶ Alijs
dedit inuidia · s[cilicet] · omnibꝫ qui dolent de
p[ro]sp[er]itate alioꝝ · quibꝫ inuidia ista
dat p[ro] dote cruciatu[m] · in a[n]i[m]a et in
corp[or]e · quia inuidus de bono cruciat[ur]
alterius · ꝛ de malo gaudꝫ · p[ro]p[ter] q[uod] dic[it]
quida[m] ph[ilosoph]us · q[uod] bonū est · q[uod] inuidus
haberꝫ · tot oculos q[uo]t memb[ra] · ut ubi
q[ue] cruciaret[ur] · Versus · Inuid[us] inuidi
ꝯburit intus ꝛ ext[ra] · Alijs dedit lu
xuria · istis in mundo isto · p[ro] dote dat ex
ticcat[ur] · ꝛ d[e]siccationes corporis · tot
· n[am] · s[cri]ptura d[e]siccatur · p[er] sa[lo]mon · Sp[iritu]s
tristis exsiccat ossa · S[ed] in futuro dat
eis q[uo]d dicit p[salmu]s · Ignis grando nix gla
cies sp[iritu]s p[ro]cellaꝝ · Alijs dat gula · q[ui]bꝫ
p[ro] dote sepe dat pau[per]tate[m] · sicut uide
m[us] ad oculu[m] · q[uod] qui sunt diuites p[er]
gula · ueniunt mendicando · Dat [etiam] infirm
itate[m] stomachi · pedis · capitis · lateris
ꝛ accelerat ad morte[m] · q[ui]a p[ro]pter crapulam
multi perierunt · Et similiter estas uo de
cet infirmitas · Et in inferno fel d[raco]
nu[m] uinu[m] eoꝝ · et ibi fame cruciab[unt]
Jon[as] · Difficile · imo i[m]possibile est · ut
p[rese]ntibꝫ ꝛ futuris q[ui]s fruat[ur] bonis ·
ut hic uentrem · ibi mente[m] impleat ·
ꝛ de delicijs transeat ad delicias · et i[n]
vtroq[ue] seclo p[ri]mus sit · ut in celo et in

de eodem in fine secu[n]tis ewangelii

terra appareat gloriosus. ¶ Aliis dat luxu-
rias quas multi acceperunt quibus pro terre-
nis ista dat egestatem. sicut sepe iudi-
cium quia non curabat de filiis suis. tum quia
expendunt bona sua cum meretricibus. et quia
in vita sua quesierunt lectum molle. ideo in
inferno dat eis instabilem. quia subter
eos sternetur tinea &c. Aliis dat ac-
cidiosis. quibus dat fastidium in se ipsis
et in aliis. et inutiles efficiuntur. ac in
firmitate sepe incurrunt. non capiunt
vicium. in ista in illa docuit ociositas
maxime quantum ad cogitaciones. Infer-
no autem dat eis omnem defectum. quia hic no-
luerunt operari. prius propter frigus. piger ara-
re noluit. id est operari. mendicabit in estate
in igne inferni. ¶ Quis est pater celestis.
Io. Ego eo illis nepcem. Iste pater
thesaurizat filiis hereditatem eternam. sed
interdum aliqui filii exheredantur. Pri-
mo patrem vituperant vel blasphemant.
secundo si se hostibus patris sociant. tercio si et indi-
gentes non subveniunt. Expone ut dominus
dabit. Rogemus &c. Feria quarta

Ascendens Ihesus Ierosolimam. assumpsit
secum xii discipulos suos et ait illis.
Mt. xx. Quia tempus quadragesime est tempus
in quo debent animas homines et corpora
doloribus ieiuniis et abstinenciis pro pec-
catis abluendis affligere et crucem peni-
tencie assumere ut consequantur donum de-
liciate vite. iccirco dominus in eius hodi-
erno loquitur de cruce et passione sua.
hortatur nos verbo et exemplo ad calicem
sue passionis bibendum. id est ad Christum
asperitate et pacientie ad imitandum. Di-
cit Mt. quod dominus noster vadens ad locum
in quo iudicium celebrat ad mortem pro sa-
lute hominum. prevenit diem sue passionis
per plures dies per tria. ¶ Primo ut osten-
deret quanto affectionis fervore cupiebat
ad salutem generis humani operanda. E-
rubescat ergo homo miser. qui sua
salute negligit. quam Christus tanto labo-

re ac precio acquisivit. ¶ ii. ut si ad mo-
rtem quereretur et non inveniretur. putaretur
quod pre timore mortis fugeret et se abscon-
deret. Ideo tempestive venit ad locum
ubi posset facilius inveniri. Ex quo christianus
sumat exemplum ut pro defensione fidei
et honore Christi non fugiat. sed audacter
se offerat morti. ¶ iii. ut ostenderet quod non quesi-
tus. non invitus. non coactus. sed volun-
tarius se obtulit morti. et tu quoque fac
similiter. Et cum esset iam tunc. vocavit ad
se discipulos xii. secreto. sicut amicos
et secretarios et dixit eis. Ecce ascendi-
mus &c. Ascendimus dixit. quia Ierusalem erat
in monte sita. In quo datur intelligi. quod
cum labore pene oportet nos ascendere ad
Ierusalem celestem. ¶ Et nota quod dominus sepe
discipulis passionem et resurrectionem pre-
dicabat. Sive ut in hoc se deum esse
ostenderet. qui futura predicabat. sive ut
discipulorum animos corroboraret. ne
adveniente passionis scandalizarentur sepe
quia sicut dicit Gregorius. Iacula previsa mi-
nus ledunt. sive ut passionem videntes
futuram sperarent resurrectionem et subiunxit
dominus. Et ibi filius hominis. id est Christus cum
esset discipulis tradetur principibus sacerdo-
tum et scribis. Non dixit a quo deberet
tradi. quia hoc erat occultum apud eum.
¶ Hoc autem fecit ne discipuli nimis con-
tristarentur et ne Iudas qui peccatum suum
non dum commiserat. sine causa confun-
deretur. Et ut omnes doceret quod peccatum oc-
cultum non publicemus. Et adiecit quod
principes sacerdotum condempnarent eum
morte. Et quoniam condempnabunt sub-
dit dicens. Et tradent scilicet dabunt eum
principes et alii in manus gentilium id est
Pylati et ministrorum eius ad illudendum
et penas. que ipse sustinuit. ¶ Primo ad de-
ludendum. sicut delusus in domo Hero-
dis. indutus veste alba quasi fatuus
et in domo Pylati veste regali et
spinis coronatus. et illusione salu-

tatus

aiur

s[er]uabat

·aucrex uideor· ¶ ·ad flagellandu̅ ·flagellatus h[oc] modo· q[ui]a fuit uestib[us] nudatus· nudus ad columpnā ligat[us] deinde nodosis corrigiis· totu̅ corp[us] g[ra]ui[ter] [et] uulneratum ¶ 3º ad [con]spuendu̅ h[oc] modo· n[am] in domo p[ri]ncipis sacerdo tu̅· anteq[uam] pylato p[re]sentaret[ur]· fuit uela ta eius facies· i· oc[u]li [et] alt[er] dabat ei alapas· alij cedebat eu̅ colaphis ·Alij spuebat in faciem eius· i· tm̅· q[uod] fetor sputoru̅· que erat sup[er] facie sup[er] modu̅ nares n[ost]ri saluatoris ¶ 4º ad crucifigendu̅· fuit q[ui]a p[ri]mus [con] tempnatus ad morte̅ crucis· dei de baiulās sibi cruce̅· Ductus est ad locu̅· vbi erat crucifigendus· et in hora vi· in ligno crucis· clauis affixus est· in pedib[us] et i[n] manib[us] [et] p[re] nimio uulneru̅ dolore· [et] totius sa[n]guinis effusione· hora nona ex spirauit· Ideo xp̅c qui nolebat oc cidi· p[ro] pecc[at]is homi̅u· uoluit has pe nas sustine[re]· q[ui]a homo peccato· his penis sp[irit]ualib[us] affligit[ur]· homo n[am] cu̅ peccat moraliter· ¶ Primo a dy abolo illudit[ur]· sicut auis ab aucu pe· q[ue] aspicit escam· [set] no̅ [con]siderat laqueu̅· Job· Nu̅q[ui]d illu. ei. q[uas]i aui ·Et sicut piscis a piscat[o]re· qui uid[et] cibu̅· [set] no̅ uidet hamu̅· [et] cu̅ cibu̅ capit· ab hamo capit[ur]· Abbac· Fa cies homi̅s q[uas]i pisces maris· Sic pecc[at]or solu̅ delectac[i]one· q[ue] est in actu pecc[at]i attendit· [et] laqueum pecc[at]i quo li gat[ur]· ut ad infernu̅ ducat[ur]· no̅ adu[er] tit· Iste laqueus obligat ad pena inferni· a q[uo] no̅ p[otes]t absolui· a q[uo] no̅ potest absolui n[isi] p[er] xp̅m· Osee· P[er] dicio tua isr[ae]l ex te· tn̅ m[od]o ex me auxiliu̅ tuu̅ ¶ 2º flagellis attrit[ur]· quia nudat[ur] donis v[ir]tutib[us]· [et] in[sup]er tis uulnerat[ur] in n[atur]alib[us] [et] debilitat[ur] i[n] sensib[us] sp[irit]ualib[us]· et tot plagas mortales recipit· q[uo]t pecc[at]a mortalia

[con]mittit· Luce· Expoliauerunt eu̅· [et] pla[gis] i[m]po[sitis]· abie[runt]· semi[uiuo] re[licto]· p[ro]p[heta]· In fla gella paratus su̅· Ab hijs plagis cu rari no̅ p[otes]t· n[isi] p[er] samaritanu̅· i· xp̅m· qui infundit· vinu̅ mordentis [con]pu[n] ccionis· [et] oleu̅ siue misericordie· [et] alli gat· [et] curat uulnera p[er] v[ir]tute̅ [con]fessio nis ¶ 3º in facie [con]spuit[ur]· i· tanq[uam] res ph[et]idissima putida· [et] abhominabilis a deo a[n]geli[s]· a demonib[us]· ab omnib[us] despicit[ur]· Osee· abhominables fa[ct]i sunt· sicut in ea q[ue] dilexerunt· p[ro]p[heta]· Vir sanguinu̅ [et] dolo· abhomina[bitur] do[minus]· Vn[de] bn̅ potest pecc[at]or dice[re]· q[uo]d sc[ri]ptu̅ est in Job· Faciem mea̅ no̅ ver[e]ntur spue[re]· i· deus angelus demo[n]· [et] homo iust[us] quia fa[ct]us es pecc[at]or· p[ro]p[heta]· Ego sum illoru̅ miseri a[rum]· canticu̅ eoru̅ tota die Dicit[ur] in lege moysi· q[uo]d si q[ui]s renuit accipe[re] vxorem fr[atr]is sui p[ro] mortui· ut susci tet semen fr[atr]i suo· Debz mulier illa spuere in facie̅ eius· ut sit [con]fusus semp[er] [et] despectus i[n] p[er]gemisius· [Dom]i nus n[oste]r noster est xp̅c· vxor eius est anima· q[uam] q[ua]n[do] talis abiicit· semp[er] i[n] [con]fusi one est ¶ 4º crucifigit[ur]· i· cruce a maritudinis· [et] remorsu [con]sci[enti]e sp[irit]u[aliter] affligit[ur]· [et] h[ec] est v[er]mis· q[ui] nu̅q[uam] mo rit[ur]· Quia diu ho[mo] est in pecc[at]o· siue i[n] mu[n]do· siue in inferno· [con]sci[enti]a eius semp[er] rodit· [et] mordet eu̅· q[ui]a ipse deu̅ [con]tempsit· celu̅ p[er]didit· p[ro]ximu̅ negle xit· penas inferni no̅ timuit· [set] eas sup[er] be [et] miserie incurrit· talib[us] cruci atib[us] miser pecc[at]or crucifigit[ur]· Apoc· cruciatus eoru̅ i· pecc[at]oru̅· cruciatus scorpionu̅· qui solu̅ cauda mordet· sic pecc[atu]m no̅ a p[ri]ncipio· [set] post fine̅ c[ru]ciat animam· [et] remorsu̅ [con]sci[enti]e in[m]i tit· Dominus g[ra]tiosus pecc[at]or· qui uult ab hi[s] penis liberari omnino· ex[e]umat a xp̅o· [et] curat ad cruce̅ sce penite[n]cie· i[n] qua om[n]e peccatu̅ dimittit[ur]· [et] pecc[at]ori diui[n]e gr[ati]e restituit[ur]· [et] filius dei effi

i. suas

c. suam

tur. ¶ Sequitur quod tu dominus passionem
et mortem: sic per ordinem nunciasset, sic
uixerit eciam quod 3a die resurgeret, quod fecit
propter 4or. ¶ Primo ut scilicet discipuli qui
audita passione et morte contristati essent
tamen de resurrectione subsequenda, ut in hoc
in consolarentur. ¶ 2o ut in die passionis
non timerent, sed uiderent eum mortuum, quia
iam per ipsum certificati erant de resurrectione.
3o ut exemplo eius desolatos et tribulationi
positos libentius consolemur. ¶ 4o ut nos
certificaret de nostra resurrectione, quia si caput
resurgeret et membra resurgent. Ro. 8.
Qui suscitauit ihesum a mortuis
uiuificabit et mortalia corpora uestra. Et
quod dominus resurrectionem suam sic asserit du-
o ex discipulis suis, Ja. et Joh. frater
eius putantes eum statim post resurrectio-
nem suam mundo regnare. Rogauit
matrem suam ut ab eo peteret aliquam graciam
pro ipsis. Cogitauerunt enim quod Christo ratione pa-
rentele, tum soror matris Christi erat, statim
deberet eam exaudire. Ipse miserunt ma-
trem eo quod mulier melius scit blandiri
quam uir. Vnde dicitur mulier quam molles
hec. Ipse scierunt in petendo, minus re-
prehensibile est. Ipse quia secundum fragilita-
tem deus exaudit. Isti discipuli adhuc
erant noui in discipulatu et credebant
male quod Christo regnaturus esset in hoc mun-
do, cum tamen regnum eius non esset de hoc
mundo ut ipse dicit. ¶ Isti erant ambicio-
si, quia sine meritis uolebant se aliis pre-
ferri. Mater uero que secundum carnem tenerrime
diligebat eos, uenit cum filiis ad ihesum
et in presencia aliorum discipulorum petiit ab
eo flexis genibus ut unam peticionem graciam
sibi daret. Voluit autem dominus ut illa
coram omnibus peteret, ut omnes scirent
quod peticionem non concederet, et ut istos disci-
pulos coram omnibus de presumpcione redar-
gueret. Et dixit ad illam: Quid uis
ut faciam tibi. Vnde dicit glosa: Non in-
terrogat dominus ex ignorancia, sed ut illa

palam desiderium suum aperiat, et ipse oc-
casionem docendi habeat. At illa dixit:
Dic ut hi duo filii mei sedeant
unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram tuam in regno tuo. ita quod non
oporteat me te amplius rogare, nec
alius posset me preuenire, quod hii duo
filii mei consanguinei et discipuli tui
sedeant iuxta te ubicumque fueris. Vnus
a dextris et alius a sinistris tuis. Cer-
tas bona mulier putas Christum in mun-
do regnare. Sed audi quid dominus dicat: Nescitis.
Cum respondit mulieri, quia uerba que dix-
erat non erant sua sed filiorum quorum u-
tilitatem procurabat, et quia etiam mise-
rat, et ideo dixit illis conuertens se ad illos:
Nescitis quid petatis, sicut carnales et
amore carnali pleni bonorum cupidi
secularium, insipientes credentes sine
meritis coronari, et ideo non estis exau-
diendi. ¶ Vnde notandum quod 4or sunt peticiones
quas deus non exaudit, non propter indig-
nitatem petencium sed propter indignitatem peti-
cionum. Primo est qui petit rerum tempora-
lium affluenciam que est sepe hominum cau-
sa superbie, gule, luxurie, auaricie.
Thi. Qui uolunt diuites fieri incidunt
in temptacionem. Eccl. Diuicie congregate in malum
domini sui. Et ideo temporalia tamquam nociua ac-
to peritura malorum incitamenta petenda
non sunt. Col. Que sursum sunt querite
non que super terram. ¶ Secunda est qui petit
inimicorum uindictam, que recte se opponit
caritati, et scriptum: Qui enim sic petit of-
fendit, quod si iniuriam illatam non dimittit
fratri et proximum non diligit, immo odit
et tamen petendo dicit contra ordinacionem
domini dicentis: Dimittite et dimittetur
uobis. ¶ Iste si non dimiseritis, nec pater uester
dimittet uobis. Joh. Qui odit fratrem
suum homicida est. 3a est qui petit
dignitates siue honoris secularis uel ec-
clesiastice eminencie. Hanc peticionem ex
cordis uanitate uel ex fastu superbie
procedere nulli dubium est, et ideo est om-
nino contraria ordinatori domini dicentis:

No

dilectioni

Qui maior est inter vos erit vester
minister. Nescit quid petit, quia quanto
est in loco superiori, tanto periculo
maiori subiacet. Propterea dicit dominus:
Nolite vocari ab hominibus rabbi.
Quartus est qui petit prolixiorem vitam, non
animo deo serviendi, sed solum ex appetitu
vivendi. Quia enim vita plena est periculis,
ille enim animae suae diligit periculum,
qui tempus vivere cupit. Ecclesiastici: Qui amat
periculum in illo peribit. Dicit Ambrosius:
Quia vita prolixa non potest duci sine peccatis,
ille qui plus vivit magis recedit. Inmixtus peccatis. Propterea viri sancti
appetunt vitam suam finiri. Dicitur
in psalmo: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Omnibus aliis istorum modorum petentibus dicit dominus: Nescitis
quid petatis. Et beatus Jacobus dicit: Petitis et non accipitis, eo quod male petatis.
Debemus autem petere a domino peccatorum
absolutionem, vitam divinam, gratiam
per quam homo peccatis resistit et in bono persistat, amorem dei et proximi, dei timorem et
adversis patientiam, et in persecutionibus
et operibus bonis exercitationem, continuam
mortis memoriam, cordis munditiam,
dei regnum et gloriam. Et quia petitiones
iterdum non exaudiuntur, sicut require circa
post octavam pasche. Sequitur: Et interrogavit eos dicens: Potestis bibere
calicem quem ego bibiturus sum, id est, estis
pati sustinere passionem et mortem pro me,
sicut ego pro vobis, ut dicit glossa. Et
licet Christus sciret quod possent eum imitari
in passione, tamen interrogat eos ut illorum
responsionibus audiamus quod nemo
potest cum Christo regnare nisi passione eius
in tante prius fuit imitatus. Et circa
hoc verbum potestis bibere. Nota quod triplex
est calix Christi. Primus est calix sanctissime passionis. Johannes: Calicem
quem dedit mihi pater non vis ut bibam illum.
Nono ... calicis, quamvis sint carne fuit amarissima, tamen nobis id est quantum ad salutem fuit suavissima, quia ipsa est
causa salutis omnium nostrorum. Christus pro nobis mortuus est. Et hoc est vinum quod ad sufficientiam. Secundus est calix sacramentalis quem apostolus vocat. Corinthios: Calicem
benedictionis cui benedicimus et cetera. Quod excellentius dicitur benedictionis, quia per ipsum
multipliciter benedicimur participantes, id est, hic
calicis augetur in nobis gratia dei, dilectio
proximi, corroboratio fidei. De isto calice dicitur in psalmo: Calix meus inebrians, quia oblivionem vanitatum delectationum inducit, quam preclarus est, quia ad
claritatem celestem ducit. Tertius est calix
imitationis, de quo dicitur hic: Potestis bibere calicem, id est, potestis me imitari
in passione, vel saltem inceptanda cum
temptationibus. Marcus: Qui vult venire post
me abneget semetipsum et cetera. Hunc calicem id est passionis et mortis Christus vult ipse quod semper
in memoria habeamus. Tren. 3. Recordare paupertatis et passionis transgressionis
mee, id est passionis mee, que transgreditur aliorum
passiones in tribus. Primo scilicet in nobilitate. Johannes: O vos omnes qui transitis per viam
attendite et videte et cetera. Pro indignitate.
Nam quanto nobilior et dignior est qui patitur, tanto maior est eius passio iudicatur. Sed Christus omnes excedit. Tertio in utilitate. Nam passio aliorum sanctorum solum
eis sunt ad meritum et nobis ad exemplum.
Passio vero Christi est que sunt ad meritum.
Phil.: et per quod et deus exaltavit illum et cetera. Nobis meritum et exemplum. Petrus: Christus pro nobis passus est nobis relinquens exemplum. Et
toti humano generi in remedium. Ro. 4.
Reconciliati sumus deo per mortem filii eius.
Sequitur: discipuli autem interrogati a domino,
id est Christo, an possent calicem eius bibere, Responderunt possumus, quasi dicerent pati sumus
et bibere. Sperabant enim post hanc
resurrectionem statim de sessione petita hic
promissum. Et dicit glossa: Quia ipsi

Nota

Acquirit

licet non quo ad efficaciam

ad huc inexperti erant · leuius uide
bat eis q̄ experti timuissent · Que
postea dn̄s reddit · Calicē meū bi
betis · q · d · vobis a deo donatū est · ut
habeatis fidē passionis mee · et p me
penā patiamini · Sed sessionē q̄ petitis
· nō est meū dare uobis · sic ambitio
sis · et suꝑbis · sed humilibꝫ · quibꝫ reg
nū celoꝝ paratū est a patre meo · Estote
ergo humiles · et uobis paratū erit · ¶ Et dicit
glosa q̄ regnū celoꝝ nō est dantis · sed
recipientis · qꝛ nō est ꝑsonarū acceptor
apud deum · sed omnis qui dignus est
accipit · nō tamen ꝑsone · sed uite ꝑsonarum
datur · ¶ Decem ex discipulis · hoc audientes
· s · quid esset duo uolebant p̄ferri aliis
indignati sunt · et moleste ferebant · sed eis
et aliis p̄ferrentur · et dicit glosa · q̄ ad
huc carnales erant sicut alii · Et ideo
dn̄s aduertens · uocauit eos ad se mi
tigare illoꝝ · et omnibꝫ aliis licentiatis
· Et cepit eos humilitatē docere uerbo et
exemplo ¶ Vos scitis q̄ homines secu
lares et infideles · rectores sunt principes
qui regunt eos · et isti sc̄ dicti · potestatem
quā habent exercent sup eos · qꝛ uolunt
assiduis honorari · sicut maiores
eoꝝ ubique et fidei et omnia perficiunt
eis cum imperio · et inobedientes grauiter
puniuntur · ut tamq̄ potentes timea
tur · Sed ego uolo et ordino · q̄ hec
nunq̄ fient inter uos · immo hec est reg
la q̄ semp seruabitis · ut ille qui
maior est in uobis · siue officio · siue p
latione · siue alio quocumq modo · sit
seruus et minister omnium alioꝝ · et in
omnium et inspali · nō ex similitudine ꝯditione
· sed ex humilitate et caritate · Ut sicut
alios precedit platione · ita eos ante
dat humilitate · qꝛ ille est in uobis omni
modo maior · qui fuerit humilior · et ide
o · docui uos uerbo uolo docere exemplo
· Ego · n · qui sum dn̄s · celestium terrestri
um et infernoꝝ · ueni in mundum · nec uo

lui q̄ ministraretur mihi · immo ueni sicut hu
mano genus in diuino seruitio · qꝛ ueni dare
animā meā · et uitā meā ad mortē et
martirium · pro redemptione multoꝝ · id
omnium saluandoꝝ · Ergo sicut boni discipuli
xp̄i · imitemini doctrinā magistri · et sicut
boni serui · imitemini exemplū domini · ha
bentes inter uos caritatē et humilitatē · p
quas ꝑueniatis ad eternā beatitudinē · ad q̄
nos ꝑducat ihs̄ xp̄s dn̄s noster ·

Homo quidam · Feria quinta
erat diues · Luce · 16 · Istud euan
gelium expositum est sup dn̄ica prima
post festum trinitatis · Sed legitur m̄ · 3ª ·
· quia i agit de auaritia diuitis · q̄ et
uiri paupis ꝯpati noluit · Propterea dei
miam ꝯsequi nō potuit · sed iusto dei
iudicio · ad infernum descendit · Iste
de humilitate et patientia pauperis · propter q̄ ui
ta eius cō placuit · et post mortē ad
requiē sanctoꝝ tradiuit · ut dictam ꝯexsti
loꝝ ꝯsideratione · aliis materiā ꝯtendere · et in
humilitate se reprimere · semꝑ uiuere et ꝑma
nere · et in omni tribulatione patientiam habere q̄
est custodia anime · Luce · 21 · In patientia
uestra possidebitis animas uestras ¶ No
tes sic proceditur · Super brevium aug · Status
hominis triplex ꝯsideratur · s · in uita · in mor
te · et post mortem · et q̄ ad hunc triplicem
statum describit hic diues et paup ·
Status siquidem diuitis · fuit in ui
ta in magnis delitiis in magnis diui
tiis · in magnis honoribꝫ · qꝛ indue
batur purpura et bysso · et in magnis diuiti
is et deliciis · qꝛ epulabatur cotidie spl
endide · nō autem reprehenditur eo q̄ diues
erat · sed cura diuitias amplius pec
cabat · ¶ Nam auare eas retinendo ·
qꝛ nec pauperi dare uolebat · hoc · n · est p
prium · auari · ut omnia bona sua ꝯtine
at · et nulli aliquid tribuat · Unde in ꝑsona a
uari dicitur · Luce · 12 · In ueni requie
m · et nunc de bonis meis manducabo
solus · Notus fuit allexandr · q̄ nichil

fiat quinta

1°

hre volebat. quia suis militibus diui
de non posset. Unum cum quadam vice pro
da silua pergeret et ipse cum exercitu suo
fere siti deficeret. quidam pro magno
munere ciphum aque ei dedit. quod ille ma
dauit effundi noluit. n. solus bibe
2o postquam alijs non potuit communicare. Secundo
vane eas exponendo. quia diuicias
suas expendebat in vestibus candidis et
epulis delicatis. debemus quidem bona tem
poralia utiliter expendere. cum non sint nostra
propria. Et ideo ad dissipandum pauperibus
nobis commissa. Quia autem non sunt nostra pro
pria. patet in morte quia nobiscum portare eas non
possumus. Exemplum. Sicut qui canis
sequitur duos homines cuius sit igno
ratur. Et quando homines ad inuicem separantur
tunc canis sequitur dominum suum. Quidu
ersione sunt homo et mundus. et cuius
sint diuitie hominis uel mundi in uita
non apparet. Set in morte nam in mundo rema
nent. et homo nudus de mundo rece
3o dit. Tertio ipsas diuicias nimis ama
do. nimis. n. iste diues diuicias a
mabat. et in eis cor suum posuit. Con
tra istud dicit psalmista. Diuicie si affluant
nolite cor apponere. Et merito non debemus
cor apponere. quia se amantes mergunt
in interitum. Unde istud thy. 6. Et ideo eas
pauis uigere debemus sic fecit craton et seruatis
thebanus. quod statim refertur. Iste magnum
auri pondus in mare proiecit. dicens. Abite
male cupiditates in profundum. ego uos
mergam ne ipse mergar a uobis. Quarto eius
status fuit in honoribus. quia induebatur
purpura et bisso. ad ostentacionem et uanam
gloriam. Consilium est autem de uesti
bus gloriari. homo quidem propter peccatum fuit
vulneratus excecatus et in furto dep
hensus. et ideo deus qui sibi uestes de
dit tamquam vulnerato ligaturas apposuit
tamquam cecato. uelamen superposuit. tamquam
quod furi cautum inpressit. Tale est ergo
de spolijs uestium gloriari. quale si as

vulneratus gloriaretur de sua ligatura. vel
cecatus de uelamine deaurato. uel fur de
cauterio quod esset pulcher. Bernardus. Qui
gloriatur in uestibus similis est furi qui
gloriatur. Quinto status eius fuit in delicijs de cauterio
Faciebat n. conuiuia lauta. Ideo dicitur
quod epulabatur cotidie splendide. Nam epule
ab opulencia sunt dicte. et talia diuicie homi
nem et ad inopiam perducunt. Qui in diligit
epulas in egestate erit. Conuiuia conti
nua. Unde dicit cotidie. Et talia ducunt
ad intemperanciam. Conuiuia delicata
Unde dicit splendide. et talia ducunt homi
nem ad luxuriam. Set plene semper epulas
comitatur voluptas. Status me
ndici contrario fuit. Ille n. fuit in diui
ciarum ubertate. Iste in extrema paupta
te. Ille purpura et bysso indutus. Iste ul
ceribus circumdatus. Ille habundans deli
cijs. Iste indigebat micis. Patieba
tur iste paup. simul tria incommoda.
paupertatem. infirmitatem. et indigenciam. Et
eciam temptacionem. Magnas temptatio
nes paciebatur. cum uidebat se habere pane
neque salute. et diuitem uidebat habere tan
ta salute. et tanta uoluptate. et ta
men quolibet istorum ad penam sufficiebat.
Set paupertas sine infirmitate. et in
firmitas sine paupertate. Et deus approba
cionem hanc sibi dedit. Certe quidem la
zarus iste aurum dei fuit ut igne probaretur
istud autem positum est in fornace paup
tatis. et non est corruptum. Posita est
ista margarita in sterquilinio ulcerum
se infirmitatis et non potuit inficii.
Posita est ista stella in nebula temp
tacionis. et non potuit obscurari. Set
extractum est modo aurum de camino pau
pertatis. et positum est in celesti the
sauro. leuata est margarita de sterqui
linio. et posita est in regali orna
mento. purgata est stella ab omni ne
bula temptacionis. et refulget nobis
per exemplum. Tertio describitur status ist 2o

tor' i morte · quia uerq; mortuus est
verq; de mudo raptus est · Sed diuersimo
de · Ita diues mortuus erat · morte
culpe · q separat aiam a deo · Postea
mortuus est morte nature · q separat
aiam a corpe · tandem mortuus est mo
rte gehenne · q separat aiam a dei visi
one · et beator societate · Lazar' ec mo
rtu' est · vnica morte · morte s. nature
Vterq; ec est raptus de mudo · Sed diuersi
mode · qr lazarus sinu abrahe ab an
gelis deportatus est · q deportacio fca fuit
pp custodia · ps · Angelis s. madauit
de te · et c. pp reuerencia · sic epi · qn in
tronizant' · et pp leticia · Crisogonus
suffragabat ad portandu paupem vni'
angelus · Sed pp ea pstes venerut · ut chor'
leticie facerent · Diues aut prothi
anus depabilr ad tormentum inferna
le ductus fuit · et i sepultura sepelu
tur vsurarij et vix iniqui · Je · xx ·
Sepltura asini sepelient' · Asini sep
ultura sepelient' · Asini sepulta talis
est · qd pelle excoriat' · et ipa pell' a do
mino suo possidet' · Carnes a ca nibz
lacerat' · Ossa pluuijs et grandinibz ex
ponunt' · Sic qn aliqs diues iniquus
morit' · parentes cu omnibz bonis spoliat
Vermes carnes lacerant · et grandines
infernales aiam cruciant · q aia na
tura ossis habet · Ecc · x · Cu morit' ho
hereditabit serpentes · s. infernales
quo ad aiam · et bestias · i · parentes ua
stantes eius terrena sbam · bestia qi ua
stia dicit' · et vmes corrodentes carnes pp
3o as · Post morte paup in sinu abra
he requiescit · Et dicit' sinus abrahe
locus superior inferni · hns aliqt luce ·
q dicit' sinus pp tranquillitate · sicut
sinu matris dicim' locu aliq quietis
quietu · Diues aut fuit i diuersis tor
mtis sicut fuit i diuersis pctis · Na
sicut dr sapie · xi · Per que quis peccat
1o per h' et torquet' · Peccauit quide ide
diues i duitiar' vbertate · et io punitur
inestimabili necitate · Na no petebat
balsamu · neq; vinu · nec stulla aq
s; vnu digitu intingi in aqua · et tam
no potuit obtine · Et h est q Ja · 2o · di
cit' Judiciu sine mia · fiet ei q no fe
2o cit miam · Itm 2o peccauit i uestiu ua
rietate · Ideo punit' penar' diuersitate
· hz · n · duo mutatoria penar' de qui
bz Job · 24 · ad calore nimiu trāseat
ab aquis niuiu · Qui · n · induebat
pur' q hebat colore igneu · mo indu
it ueste ignita · et qui induebat bysso
qui habet colore candidu · mo indu
3o it' uestimto niuiu · Itm 3o peccauit pec
cato gule · io punitus est · ad ustione
lingue amp torqbat · Tripli' pec
cauit in lingwa · po s. paupem irri
dendo · 2o nimis voluptuose edendo ·
Petrus raue · Lingwa mag ardet · qr
paupi insultabat · et uina degustat
~~ebatur~~ · qui pciosos cibos · et odorata
pocla degustauit · 3o peccauit in lin
gwa mri bruuia · ad detcoem et clara
to · Crisost' · Qui in conuiuio mag in
loqcitate peccauit · lingwa atrocius
ardebat · Multi sut hodie · qui de hoc
triplici pcto punient' · s. qui paupibz ir
risiones faciut · voluptuose comedut
et bonus detrahe no desinut · Rogo
Homo q̄dam
erat prfamilias · q plantauit vi
neā · Mt · 21 · Quia ewangelij moral' expo
sicio ad aime spectat · io sic exponem' · In q
comedat' · Primo vtilitas et nobilitas
anime sb figa vinee · et h ibi dicit · ho
erat pfa · et c. 2o · bonitas et pietas
dei · cu nos sb figa dni vinee · Et h ibi
· Et loca · 3o seueritas diuine iustic · cotra
dissipatores et deceptores sue anime
sb figa iusticie · q exercuit dns i ma
los vinee cultores · et h ibi · Malos
male pdet · Et finaliter eius hortatur nos
ad assumpcoem anime · Dilecione totalē fer. vj.

diuine · et timore diuine iustitie · Di
cit enim euangelista quod dominus iesus cum predicabat po
pulo iudeorum · et dixit hanc similitudi
nem · homo quidam erat et cetera · Hic homo de
us est · qui est pater noster · qui est in ce
lis · et dicitur paterfamilias · qui habet multiplicem
diuine familiam · Vnam in celo quam reficit
omnium consolatione et gaudio · Aliam in infer
no · quam replet penarum supplicio · Aliam
in mundo quam pascit temporali et spirituali
subsidio · Iste plantauit vineam · id est insti
tuit statum penitentie · que vinee comparabi
tur · Primo quia vinea in hyeme est
turpis et despecta · sic penitentia aspera videtur
propter proprie voluntatis abnegationem · quia
oportet penitentem omnino voluntati diuine subiacere ·
ut dicat non mea sed tua voluntas fiat
Desideriorum carnalium mortificationem · eo
quod militet aduersus animam · Col. Mor
tificate membra vestra · que sunt super terram ·
uitiorum motus · Carnis afflictionem · quia
oportet non solum a consuetis et licitis abstinere
sed et similibus afflictionibus subiacere · ut pro
preteritis peccatis puniatur · et crucifigatur ·
ne germinet iterum spinas et tribulos · sed in
humilitate teneatur · Secundo quia de vinea pro
cedit · quedam medicinalis lacrima · de hoc
Scriptura ex doctorum · sic penitentis magis est et
doctorum auctoritates · et hoc probat lacrime
christi · quas pro peccatis nostris abluendis · pluries
lacrimatus est · Sic lacrima penitentis
tis est anime medicinalis · Mat. 4 · Beati qui
lugent · Tertio quia odor vinee serpentes ex
pellit · Sic penitentie lacrima · non solum de
mones · sed et ipsorum suggestiones · et ui
tiorum temptationes fugat · Tantus est
enim odor penitentis · quod deus dicit cum · Ge.
27 · Ecce odor filii mei · Quarto quia vinea
quanto magis respicit solem · tanto facit fruc
tum meliorem · Sic et in penitentia vineis · quan
to magis iusti uel solis · id est christi · considerat et
se ex parte suo posse conformat · tanto melio
rem fructum portat · Eph. · Estote imitato
res dei · et ambulatis in dilectione et cetera · Luc. Fa

cite fructus dignos penitentie · Quinto quia vinee
cultoris sui · magnam exigit diligentiam ·
oportet enim ut putetur · ligetur · foliis denudetur
ad radicem fodiatur · et fructibus custodiatur ·
Vinee stultorum negligentes sunt · et sine fructu
erit · et parum ualebit · Ad aptationem huius vi
nee · id est penitentiam quam deus plantauit · id est in
stituit · a principio mundi · quando dixit ade
post peccatum · in sudore vultus tui · id est in af
flictione penitentie · uesceris pane tuo · id est refec
tione celesti · de quo luc. 14 · Beatus qui
manducabit panem in regno dei · Et dicitur
quod sepe circumdedit eam · scilicet vineam · et posuit in
ea torcular · et locauit eam agricolis · que omnia
ad commendationem penitentie dicta sunt · et maxime ad
structionem · Sepes enim obedientia est mandato
rum · quam dum homo durat · nec fures nec ma
le bestie possunt nocere huic vinee · Tor
cular enim est memoria dominice passionis
et dicitur torcular crux christi · quia in ea
pressa sunt illa uua benedicta · que nata est de
uite benedicta · Et emanauit inde li
quor preciosus · quo sanatus est mundus
Hec memoria laborantes in vinea mi
rabiliter confortat · et omnem eam altitudine
alleuiat · unde dicitur bern. · Omnes amari
tudines mentis sanat · dulcis recordatio
crucis petentis · Exemplum de nouicio qui
uolebat recedere · Turris est fir
ma spes quam habent penitentes de peccatorum
remissione · Ro. · Gloriamur in spe glorie
filiorum dei · Spes autem non confundit · id est audaciam
tribuit · per spiritum sanctum qui datus est nobis · Et
non quia hic triplex · scilicet sepes · id est obedientia uoluntatis
diuine · Torcular memoria passionis
dominice · Turris est spes percipiende gratie et
percipiende glorie · immo iam exornatur et con
fortatur penitentes · et habitatione diuine gratie
et glorie expectatione et cetera · Sequitur et pe
regre profectus est · bonitas et pietas dei · in hoc
quod dominus vineam locauit agricolis · id est penitentiam
et agendam commisit hominibus · et peregre
profectus est · id est ad modum recedentis se
habuit · quia homines in libro arbitrio dimi

[Marginal note:] Est differentia in primo loco
... ...

sit. ut si vellet penitentiam ageret. Cum autem
appropinquasset tempus percipiendi fructus
.i. inquirendi si homines dignos fruc-
tus penitentie fecerant. quod fuit post datam le-
gem moysi. Misit dominus aliquos prophetas si-
cut ysaiam, ieremiam, ut hominibus predicarent
et de fructu penitentie diligenter inquire-
rent. Judei autem qui super omnes homines
debebant diligere penitentiam. ipsi accepta lege
audientes istos prophetas predicantes et e-
orum peccata arguentes ceperunt eos et alium
ceciderunt .i. ieremiam. alios occiderunt. sicut
ysaiam. alium lapidaverunt .s. zachariam.
Dominus autem patienter sustinuit. et post
modicum misit plures servos misit .i. ma-
iori multitudine prophetarum. de quibus iudei
multos occiderunt. et alios a se eiecerunt. Et
dominus adhuc dissimulans vindictam et
dans locum penitentie misit filium suum natum
de virgine ad commonendum et docendum eos
de penitentia verbo et exemplo. principes autem
iudeorum cogitaverunt. Hic occidamus istum
heres in hereditate .i. summum dominium in omnibus
populis sine contradictione. quia per legem moysi quam
docemus. Ita et hunc filium innocentem occi-
derunt. Et cum dominus hanc hystoriam sine
aliqua expositione dixisset iudeis. statim
interrogavit eos. Cum venerit dominus
vinee quid faciet agricolis istis. Et ipsi de
se dicam non intelligentes dixerunt. Ma-
los male perdet. quia fuit dicere. illos homi-
cidas sicut dignum sunt interficiet et vine-
am locabit non heredibus suis. nec he-
redibus sue generationis sed extraneis qui sint
fideles ad reddendum fructum. Et ista
est .2.a pars evangelii. ubi ostenditur severitas
divine iustitie. Unde iste ignorabant quia
dicerent prophete habebant. quia ipsi peccata sua et
quia legem sibi traditam non servabant fi-
lium dei occisuri erant. de terra sua eicien-
di erant et per totum mundum dispergendi
et regnum eorum transferendum erat ad gen-
tes. sicut factum est tempore vespasiani
post .xl. annos a bascensione domini. ita quod

hodie nec habent regnum nec civitatem. sed di-
spersi sunt inter christianos. sarracenos pa-
ganos et alias nationes. et sunt sub ob-
probrium omnibus gentibus. Dominus autem post
confusionem eorum dixit eis. Legistis quod
in scripturis vestris lapis qui reprobatus est
ab edificantibus templum .i. ecclesiam dei
factus est in capud anguli .i. positus est in
capud anguli ut duos parietes in unum
edificium coniungeret. et hoc factum est a domino
non ab hominibus. et est mirabile in
oculis nostris. Hec est expositio eorum
verborum. Ego sum lapis missus a patre
in mundum ad edificandum ecclesiam dei.
sed vos qui debebatis eam edificare re-
probastis me. vitam meam despicientes di-
centes quod sit vinum potator publicanorum
amator. legis dei destructor. miracula
mea detrahendo dicentes. In beelze-
bub eicit demonia. non est homo a deo
qui sabbatum non custodit. morte me
a mach[...] et michi ... licet paucos
de iudeis et multitudinem gentium ego con-
verti in fide vera etc. Et ideo dico vobis
quod auferetur a vobis regnum dei .i. eternum
et ecclesia eterna et dabitur paganis qui
convertentur et illi faciant iustitiam eius
.i. penitentiam. per quam pervenient ad illud. Vinea
.s. regnum a gente in gentem transfertur propter
iniustitiam et iniurias. Unde contumelias
et dolos. Et cum viderent ad hec
scelerati .i. ausultarent sed dominus ad alia
diceret. ipse subiunxit. Ita dico vobis
quod quicumque ceciderit super lapidem istum de
quo dixi vobis confringetur. super quem vero ipse
ceciderit conteret eum. Hoc est sicut est
inter me et hominem. sicut est inter vas fic-
tile et lapidem. Si .i. vas fictile si
cadit super lapidem confringetur et scinditur
in duas vel tres partes. sed adhuc est locus
reparationi. Si vero lapis magnus ca-
dit super vas fictile ita comminuit ipsum
quod numquam est spes reparationis. Sic est
inter me et hominem. quia si aliquis ceciderit su-

me per infidelitatem · sicut pagani
vel Sarraceni vel etiam qui fidem iam non
habent · et per culpam mortalem · sicut christia
ni · qui licet sint fideles · tamen preceptis
meis sunt inobedientes · ad hoc ut pos
sint reparari primum per fidem · hii per peni
tentiam · et hic vivus est si vivit ¶ Si non est
te lapis · id est christus ceciderit · super hominem
peccatorem · in morte ipsum in suo iudicio · et
in die iudicii sententiam generalem · et omnis
perfectio ipsius · id est cum ita comminuet · quod non
quoad possit reparari ¶ Cum dominus ista verba com
plevisset · quesierunt principes iudeorum
quod de eis loqueretur · et cogitaverunt apud
se eum occidere · sed timuerunt turbas · quia
sicut prophetam eum habebant · Ecce homines
maledicti · unde debebant corrigi · et meli
ores fieri sunt deteriores · Dicitur enim homines mu
lti · dum a deo corripiuntur · sive in infirmi
tatibus · sive tribulationibus · sive paupertatibus
deteriores fiunt · de talibus nulla spes corre
ctionis sive conversionis habenda est ¶ Et
inde mirabile · turbe · id est simpliciores et pa
uperiores in populo christum libenter audie
bant · laudabant · et sicut prophetam eum ha
bebant ¶ Principes vero et alii maiores ·
eum peccatorem dicebant · et occidere cogita
bant · Dicitur enim hodie qui sunt ditiores et
potenciores omnibus aliis sunt deteriores
[illegible] Sabbato [illegible] primus

Homo quidam habuit duos filios · et dixit adolescentior ex illis patri · etc · Luc. 15 · Omnis
predicatio que fit in ecclesia · tendit
ad ista duo · scilicet ut peccatores convertantur
et sic a peccato recedant · et ad penitentiam cur
rant · Et ut peccatores consolentur de divina
misericordia et sic penitentiam diligant · et in ea cum
gaudio permaneant · et hec duo manifeste
facit presens evangelium · cuius hystoria quere ipsa
sic exponitur ¶ Dicit enim beatus lucas · quod
dominus noster cum semel predicaret · acces
serunt ad eum multi peccatores · ut melius
intelligerent eum · quod dominus benigne sus
cepit · Iudei autem ceperunt murmurare dicentes

iudeorum divites · Quia iste hic qui pec
catores recipit · ac si dicat · quia peccator
est · ideo peccatores honorat et recipit ·
Sed dominus videns nequitiam eorum et igno
rantiam quia nesciebant quod deo placeat sa
lus animarum peccatorum · proposuit eis unum exem
plum ¶ Homo quidam habuit duos filios · et
dixit adolescentior ex illis patri · pater da michi
porcionem substancie que me contingit · et divisit illis substanciam
¶ Iste pater significat deum · qui habuit duos fi
lios · bonos et malos · vel unum antiquum id est sa
pientem · quia in antiquis est sapientia · et alium
iuvenem · et parum discretum · quia iuventus
magis sequitur voluptatem quam rationem · per
antiquum intelliguntur boni · per iuvenem
vero mali · Modo dicit quod iuvenis pe
tivit porcionem a patre · scilicet ut sic esset
liber a regimine patris · quod sic exponitur · Sub
stantia dei patris est · tempus quo vivimus
et omne bonum naturale · sive sit corporis si
ve anime · Hanc substantiam deus inter fili
os dedit · quia tempus dat omnibus dispen
sat tamen singulis prout vult · Filius iunior
id est malus porcionem petere dicitur · non ver
bo sed facto · quia cum delectatur se regere suo sen
su · per liberum arbitrium a dei regimine recedit
et solum naturalibus bonis contentus · non
curat de bonis gratie · quibus mediantibus
homo a deo regitur · et tunc deus pa
tris substantiam dividit · quando hominem suo ar
bitrio dimittit ¶ Sequitur quod iste filius
accepta sua porcione a patre recessit · et
ivit in regionem longinquam · et ibi dissipavit sub
stanciam suam · scilicet vivendo luxuriose · et tunc scilicet facta est fa
mes in regione illa · et ipse cepit egere · et ex hoc constitu
it servitorem et famulum cuiusdam civis re
gionis illius · qui misit illum in villam ut
pasceret porcos · Verba ista sic exponuntur ·
¶ Nam cum homo vult vivere propria voluntate ·
dimissa et contempta voluntate divina ·
statim cadit in peccatum · Et vi genera
mala incurrit · que in hoc evangelio per ordinem
ponuntur · Primum est quod ipse a deo patre su
o recedit in regionem longinquam · De quo pro

regio status peccati · ubi non habitat deus nec
angelus · nec sanctus · nec homo iustus · sed
solum ibi habitant demones et peccatores
et peccata · et hec est societas infernalis · Et
dicitur regio longinqua a deo · non loco sed
dissimilitudine · quia quociens homo perpetrat peccatum · et
tamen adhuc addit aliud peccatum · et aliud
maior fiet distancia · Et quanto plura fe-
cerint peccata · tanto longior erit via · et di-
fficilior regressus ad deum ¶ Tercium est quod ip-
se dissipat · omnia bona sua · scilicet bona
naturalia a patre tradita · quia racione · voluntate ·
et memoria · ingenio industria · et aliis
quibuslibet bonis · male usus est · et omnia meri-
toria opera que fecit · per peccatum mortificata sunt
¶ Quartum est · quia eo sic nudato · fit fames va-
lida in loco in quo habitat · id est in statu peccati
quia ibi est defectus divine gratie · et consola-
cionis spiritus sancti · et donorum boni ¶ Quintum est · quia effi-
citur miser peccator · servus dyaboli · et ipsius
peccati cui servivit · quia quodlibet dominatur sibi · quia a
quo quis superatus est · huius et servus
est · Petri · et sicut dicit Augustinus · tot dominorum
peccator est servus · quot viciorum ¶ Sextum est · quia
ipse constituitur custos · et nutritor porcorum
Porci sunt demones · qui delectantur et pa-
scuntur in spurciciis peccatorum · Ideo ipsa peccata que
sunt inmundiora et fetidiora porcis · sunt
homines peccatores in quibus demones resi-
dent · et quiescunt · sicut porci in luto · u-
nde demones exeuntes ab homine ob-
sesso miserunt in porcos · Istos porcos pa-
scit · et nutrit homo in peccatis vivens · et
tunc inmundiciam peccati servando · extunc
est malum plenum · O vile officium pascere
porcos et cum porcis vivere · Miser homo est
qui magis delectatur in luto esse cum porcis ·
quam in floribus virtutum cum angelis ¶ Septimum est quod ad
tantam miseriam deducitur · ut concupiscat
implere ventrem de siliquis porcorum · id est sa-
ciare animam de vilitudine peccatorum · Et
dicitur quod nemo illi dabat · quia dicit hoc esse
impossibile · quia peccata quantumcumque fiunt
multa · numquam voluntatem implent · nec sa-
ciant sed maiorem famem faciunt · Et sic per
ordinem enumerata enumerata sunt vi mala
genera · que homo incurrit quando a deo patre suo
per peccatum recedit ¶ Unde sequitur quod iste fi-
lius famis necessitate compulsus · elegit
potius abiectus esse in domo patris · quam
sic crudeliter fame perire · Et reversus ad
cor suum · cepit cogitare · ad quam vilem statum
pervenerat eo quod propriam voluntatem secutus
a regimine patris sui recesserat · Et ideo
dixit in corde suo · Quanti mercenarii in
domo patris mei · habundant panibus · ego autem hic fa-
me pereo · Surgam et ibo ad patrem meum et
dicam ei · Pater peccavi in celum · et coram
te · et iam non sum dignus vocari filius tuus · fac
me sicut unum ex mercenariis tuis ¶ Modo habe-
mus in isto filio exemplum · quod si homo peccator
eius exemplo peccatum suum cognoscit · et reversus
ad cor · considerat · quod graviter deum offendit
· quod per peccatum perdidit · in quantam miseriam per
peccatum devenit · in quanto periculo vivit · Et
quam pius pater celestis ipsum revertentem beni-
gne paratus est recipere · Ex hoc statim commo-
vebitur ad compunctionem · et ad cordis contricionem
cogitabit de sua salvacione · confidit de
patris pietate · preparabit se ad humiliacionem
et sue pene observacionem · et odio habebit
omnem iniquitatem · Et sic securus et le-
tus veniet ad patrem ¶ Unde sequitur · quod iste
post cogitacionem et consideracionem suam surrexit
id est sursum se erexit a miseria in qua iacuerat
et cepit venire ad patrem · sicut ipse
deliberaverat · Et cum adhuc longe esset · pater
videns eum · misericordia motus est super eum
et occurrens ei · cecidit super collum eius
et osculatus est eum ¶ Sic et contingit
peccatori contrito · Dum enim post contricionem va-
dit ad confessionem · pater celestis occur-
rit ei · scilicet misericorditer peccata sua dimitten-
do · et eum sibi reconciliando · cadit super col-
lum eius · graciam sibi restituendo · osculatur
amore · scilicet caritatis infinite · O quam mi-
rabilis dei pietas et inestimabilis patris
bonitas · que sic peccatori penitenti omnem

inuria relaxat. q̄ sic de p̄nia exultat
. qui sic penitentem suis donis magni
ficat. ¶ Sequitur q̄ postq̄ recepit pa
tris osculu̅. dixit. et qui diligit filiu̅
et a se fugiente. Ego sicut malus fi
lius peccaui. contra te ma̅ tua. tu̅sgre
diendo et deserendo peccaui i celu̅. q̄ cō
tempsi et pupendi. coram te. qui vbiq̄
uides. et nō solu̅ exterius. s; etiā inti
us. q̄ tu solus intueris cor. et tu̅ nō
erubui coram te. i. coram oculis tuis co
gitare loqui et opari illicita. Et ideo sus
indignus. Et ideo nō sum dignus exigen
tibus culpis. m. uocari filius tuus. O co
fo huius reg̃ et uera. et ideo omni lau
de dignissima. Et q̄ p̄ri tuo celesti
placeat. audi q̄ pater fecit. post conf
filij. Statim uocatis seruis dixit. filius
meus. qui nudus et discalciatus ue
nit. induite. et date illi stolā p̄mā.
i. uestē p̄ciosam. et anulu̅ i manu eius
. q̄ erat signu̅ nobilitatis. ¶ Nullus .n.
i terra illa. nisi nobilis anulu̅ portat. et
calcet. i pe. eius. et parate conuiuiu̅ et uoca
te amicos et notos. et epulemur et gaude
mus. q̄ filius m. mortuus fuerat. et re
perie et iue. est. ¶ Exemplo istius filij
ad prem reuertentis. considera. quomodo
homini p̄ ... de statu pcti/ad p̄niam
de culpa/ad gratiā/regressus sic faci
les. q̄ nō est ibi nisi mutatio volunta
tis. ¶ Quā cito homo de pecō penitere
proponit. solu̅ abstinere. et cōfiteri. et satis
facere. tā cito ē a pcō liberatus. et p̄mi
tēcia constitutus. ps. Dixi confitebor in
corde contritus. proposui cōfitēri. et sequi
. Et tu remisisti. impie. p̄cti mei. Su
auis et dulcis confō. q̄ eunti ad confess.
et ad hc a sacerdote distanti. occurrit pr
celestis. pacē sibi offerens. gratiam sibi
conferens. amore sibi infundens. deū
et deuotionē. cor eius pfundens. patet h
milita. ¶ Super modu̅ vtilis est p̄nia
q̄ p p̄niam sit homo. pctore iustus de

seruo filius. de mortuo viuus. de ini
mico amicus. de spoliato et paupe di
ues et plenus. de obligato ad penas
inferni. dignus glia celi. et cui nomi
erat deletu̅ de libro viuentiu̅. statim inscri
bit in libro supnorum ciuiu̅. ¶ Vnde beata pe
tena. q̄ glosa dicta sunt de te. et ideo be
atus homo qui habitat tecu̅. s; beatior
est si i morte sua secu̅ habitum ... q̄
tu associaueris ante dnm. q̄ fidelis
simu̅ et approbatissimu̅ ē testimoniu̅
tuu̅. ut ex eo percipiat regnu̅ eternu̅.
hc ē de qua scribitur in p̄u. Cu̅ ea suus
amplexatus. dabit coronā capiti tuo
. ¶ Hic ē filius prodigus. qui cu̅ tanta
fiducia et spe reuersus ē ad prem. dat
nobis exemplu̅ sperandi in dnm. ¶ Vn
notandu̅ est. q̄ debem sperare in deu̅
p̄p multa. ¶ Primo quia pr est. ps.
Quomodo miseretur pr filiorum. ¶ Sco. rogat
ut petam eum. Jo. Petite et accipie
tis. ¶ 3o. quia largus est. Jaco. Dat o̅i
bus affluenter. ¶ 4o. quia diues est. Pro
longitudo dierum in dextera eius. et in sinistra il
lius diuicie et glo. ¶ 5o. q̄ assuetus ē
misereri. ps. Reminiscere miseracionu̅ tu
arum et miseri. tu. q̄ a seclo sunt. preterea dicitur.
Sp pate in eo omnis congregacio ppli.
¶ Modo no. q̄ omnia ista vba et opa de
suo filio reuertente. sunt pris nri celes
tis de peccatore penitente. ¶ Primo .n.
dat ei stolā p̄mā. i. uite innocentia. et sa
tate et i die iudicij. dat ei stolā sca
. i. corporis i mortalitate. ¶ 3o. anulu̅
i manu dextra. i. gram bn̄ opandi. p
q̄ efficitur filius dei. Et quia in opan
do bonu̅ multa adusa sepe incurrit
. q̄ indiget forti pacia. et hoc est q̄ di
citur. et calceamenta in pe. eius. Calciamenta
. n. pedes muniunt. contra diuicia iniu
. et ideo signant constancia contra adusa.
. 4o. parat sibi conuiuiu̅. et consolones et
dona sps sci i mittit i anima. et sic
pr congratulatur cu̅ filio et filius cu̅ pre.

de

erat

Et assignat racio istius gaudii · q[ui]a fi
lius iste mortuus est p[er] culpa · et reui
xit p[er] gratiam · perierat recedens a patre · et
sorore · et modo inuentus est · i · red
itus est ecclesie collegio ¶ Sequitur q[uod] pre
dictis conuiuantibus · uenit filius antiquior
et audiens in simphonia letitie · et causa
conuiuii · nolebat intrare · Et pater cepit
rogare eum · Ille autem indignatus dixit ·
Ecce tot annis seruiui tibi · et numquam
mandatum tuum preteriui · et numquam dedisti michi e
dum ut cum amicis meis epularer · Hec ea uerba dixit
contra patrem ¶ Primo imputat sibi seruitium
i · Ecce tot annis seruio tibi ¶ Secundo iactat
se q[uod] custodiuit eius preceptum · et tamen quod n[on]
quod fecit non conuenit · i · Numquam preteriui · mandatum
Deinde dixit ea contra fratrem ¶ Primo
despiciat eum · nec dignatur eum noma
re fratrem · set · Postquam uenit hic q[ui] · desp
tum cum digito ostendens · filius tuus · q[uasi]
non frater meus ¶ Secundo impugnat patrem
ea dimissum per penitentiam · i · Qui deuo
rauit substantiam · cum meretricibus · Contra istos q[ui]
dicitur in ecclesiastico · Non despicias hominem a
uertentem se a peccato · nec improperes ei ¶ Tertio
ostendit ex inuidia fratrem suum tanto hono
re non fore dignum · i · Occidisti ei uitulum
saginatum · q[uasi] d[iceret] · indigno non dedisti
uitulum · non enim bonum uiator et dedignor ·
· Et sic patet q[uod] iste antiquus filius in his
ui fuit reprehensibilis ¶ Modo uideamus
q[uod] pater respondit · et certe sicut filius osten
dit reprehensibilis · sic pater ualde commenda
bilis ¶ Primo quia uerba filii superbe loquentis
patienter audiuit ¶ Secundo quia ad illius
uerba tamquam ab irato · et inordinate pro
lata non respondit ¶ Tertio quia blandiendo ira
placans ad amorem suum allicit · et
super hoc debere letari de filio perdito et i
uento · ex ratione ostendit · O mirabilis
sapientia patris bonitas · et pietas erga
filios · semper secum stantes · et tanta e
gra fugitiuos tamen reuertentes ¶ Sed credendum
est tamen q[uod] hec q[uae] dicuntur de isto antiquiore

filio sunt duobus modis intelligenda ·
¶ Primo sic si aliquis qui semper seruauit
innocentiam uideat aliquem penitentem · specialibus
gratiis adornari · quas ipse non habet · non
illum despiciat · nec de hoc contra dominum mur
muret · ne similis ille reprehensibilis fi
at · Non enim prius donum accepit · quam ab
ipso habuit · unde semper innocentem uiuere
potuit ¶ Secundo sic quia si aliquis in
corde suo · annunciet · deuotus et mitis pe
nitentiam · cogitet q[uod] sibi a deo pater respondet
pater · sicut pater iste respondet filio suo · et sic a
murmuratione desistat · et de bonis
fratris sui gaudeat · Rogemus dominum · ut
det nobis istum filium penitentem · taliter
in patria imitari · q[uod] possimus in celo cum
penitentibus coronari · Sabbato sermo
ii · de uerbo uirginis

Fili tu semper mecum
es · et omnia mea tua sunt · Quamuis
ista uerba dixit pater filio suo · qui secum
remanserat · ut ipsum placaret · possunt
tamen esse uerba beate uirginis loquentis ad filium
suum · et dicentis · Fili tu semper mecum es ·
In quibus uerbis tria notantur ¶ Primum est
excepte uirginis materna dilectio · cum uocat
eum filium dicens · Fili ¶ Secundum est excepte christi cum
matre et indiuisibilis habitacio · cum dicit
· Tu semper mecum es ¶ Tertium est excepte matris
et filii bonorum omnium communicacio · cum addit
· Et omnia mea tua sunt ¶ Circa primum
notandum est · q[uod] beata uirgo fuit uera mater · et
et fuit studiosa mater · et pia mater ¶ Vera
quidem mater fuit · quia materiam carnis
sibi dedit · conuenientem locum in utero tribu
it · et conueniens nutrimentum et exhibuit
· Ista enim ea fatetur eam esse ueram matrem
Sap[ientie] vi · In uentre matris figuratus sum
caro ¶ Ecce quia christus in utero locum conuen
ientem a matre habuit · decem mensium tem
pore coagulatus sum in sanguine ex semine
hominis · Ecce quia materiam corporis a uirgi
ne totam accepit · Ecce dicit ex semine
hominis · Alii enim formantur ex semine homi
num · christus autem ex semine hominis · i · uirginis

Et sequitur. Delectamento corporum conve
nientis. Ecce quia accepit convenientis
nutrimentum quo in utero delectabatur et nu
triebatur. ¶ Secundo fuit sollicita et studio
sa mater. Adeo studiosa fuit quod sicut di
citur. Omnia opera matris erga filium perfecta
exhibuit. ¶ Ipsum enim indumento carnis indu
it. Ipsum hospitio ventris sui novem mensibus
hospitatum fuit. Ipsum lacte virgineo nu
trivit et potavit. Ipsum per infantilem e
tatem infirmum induit. Ipsum in carcere c
rucis positum visitavit. Eius sepulture in
terfuit. ¶ Tertio fuit pia mater. Fons
enim pietatis novem mensibus in utero suo ha
bitavit. Et ideo tanta pietate resplenduit.
Ideo assimilatur aurore lune soli et
acie castrorum. Cant. vi. ¶ Que est ista
que progreditur quasi aurora consurgens pul
chra ut luna electa ut sol terribilis ut
castrorum acies ordinata. Assimilatur
aurore quia eius misericordia omnibus est ne
cessaria. ¶ Sicut enim aurora est medium in
ter noctem et diem. sic et ipsa est media
trix inter nos peccatores et deum. Assimilatur
lune quia eius misericordia omnibus est vicinior.
Sicut enim luna pre ceteris planetis terre est
magis vicina. sic et ipsa pre ceteris sanctis peccato
ribus est magis propinqua. Assimilatur soli quia omni
bus eius misericordia est communior. Sicut enim sol
luce sua et calore omnibus communis est.
et ipsa lucem gratie et calorem misericordie omnibus om
nibus impendit. Assimilatur acie
castrorum. quia eius misericordia omnibus est pro
tectior. quia ipsa hostes et demones contri
vit et expulit. et eis terribilis extitit. Similiter
et assimilatur stelle maris. quia eius
misericordia omnibus est diuturnior. Sicut enim
omnibus stellis occidentibus stella maris
non occidit. sic ceteris sanctis non exaudi
entibus. Maria tamen non desinit exaudi
re. ¶ Secundo ponitur exceptio Christi. cuius sibi
lis cum matre habitatio cum dicitur. Dum sp
lendens es. Christus enim semper fuit in matre triplici
statu suo. scilicet dum esset tempore in utero
matris. dum viveret in mundo. et dum recessit
de mundo. Nam dum in utero esset. ipsam
sanctificavit. dum viveret in mundo. ipsam ab
omnibus peccatis conservavit. Dum recessit
de mundo. ipsam tota gloria et luminosam
fecit. ¶ Primo ipsam in utero sanctificavit.
¶ Tres quidem sunt conceptiones et nativita
tes. Una qua quis sine peccato concipitur et
sine peccato nascitur et hoc modo fuit Christus con
ceptus et natus. unde versus. Solus Christus qui
fuit sine peccato conceptus et sine peccato
natus. Alia est qua quis cum peccato
concipitur et cum peccato nascitur. et ista est nostra
conceptio et nativitas. quia cum peccato concipi
mur et cum peccato nascimur. ¶ Tertia est media
qua quis cum peccato concipitur. sed sine peccato
nascitur. Et ista fuit conceptio et nativi
tas beate virginis. fuit enim cum peccato o
riginali concepta. sed sine peccato nata. quia
a spiritu sancto fuit sanctificata et ab ipso pec
cato mundata. Et ideo secundum Bernardum
fuit ante sancta quam nata. Istam triplicem
diversitatem tangit Job iii. Ubi legitur de no
cte originalis culpe dicitur. ¶ Pereat dies
in qua natus sum. et nox in qua dictum
est conceptus est homo. ¶ Et sequitur. Ob
tenebrentur oculi stelle eius caligine.
Expectet lucem et non videat. nec
ortum surgentis aurore. Ecce quia nox
ut hic luce aurora et stellas per solem
Christus per auroram virgo gloriosa. per stellas
ceteri sancti intelliguntur. ¶ Nox ergo origina
lis culpe non vidit Christum. nec quantum ad
conceptum. neque ad ortum. ideo dicitur ex
pectet lucem et non videat. auroram
autem id est beatam virginem vidit quantum ad con
ceptum. sed non quantum ad ortum surgentis
aurore. ¶ Stella autem id est viros sanctos
ipsa nox originalis concupiscentie vidit
et in conceptu et in ortu. et ideo ex toto
obtenebrati fuerunt. quia habuerunt tenebro
sum conceptum. et tenebrosum ortum. Et ideo
dicitur. Obtenebrentur stelle eius caligi
ne. ¶ Secundo fuit sancta dum viveret in mu-

do · quia ipsam ab omni peccato originali · mortali · et veniali mundavit et custodivit · Sancti sunt qui sanctificati sunt et ubi cavent ab omni peccato mortali · Sanctiores qui sanctificati cavent a veniali · Sanctissimi · qui nascuntur · sine originali · Isti sanctissimi · quia non fuerunt nisi tres in novo testamento · scilicet Christus · beata virgo · et Iohannes baptista · De virgine enim dicitur · Canticorum iiii · Tota pulchra es amica mea et macula non est in te · Ipsa enim fuit pulchra · quia ab omni peccato mortali preservata fuit et electa · Ipsa fuit tota pulchra · quia interius et anima ab omni peccato originali peccato mundata · Ipsa fuit sine macula · quia ab omni veniali immunis extitit · Ipsa fuit sicut sol qui exivit de mundo · quia ipsam totam electam sanctam et totam lucidam fecit · Hec est enim illa mulier · de qua dicitur Apocalypsis xii · Mulier amicta sole et luna sub pedibus eius · et in capite eius corona xii stellarum · et in utero habens · Ipsa enim est luminosa a parte superiori · quia habet coronam xii stellarum in capite · xii stelle · scilicet xii ordines angelorum et sanctorum hominum · scilicet martirum confessorum et virginum · Isti omnes eam coronant · quia decorem eam exornant · Et luminosa a parte inferiori · Iohannes dicitur · Et luna sub pedibus · Per lunam significatur · ecclesia quam sub pedibus habet · quia eam sub protectione tenet · Et luminosa a parte exteriori · quia in utero christum habuit · Ipsa enim dicitur · in splendore in utero habuit · et non tota luminosa remansit · Tertio ex parte interius et filii fuit honor omnium communicatio · Iohannes dicitur · Omnia mea tua sunt · Omnia enim que fuerunt filii · fuerunt et matris · et e converso · Filii tria habuit · scilicet carnem · animam deitatem · Et ista fuerunt virginis · scilicet caro per generationem · anima per amorem · deitas per fruitionem · Canticorum vii · Que est ista que ascendit de deserto · deliciis affluens · innixa super dilectum suum · Caro virginis et christi fuit terra · sed non terra orti · sed deserti

· quia ab omni humore concupiscentie fuit arida · et nulli vitio unquam fuit apta · et non a bono in deserto habitaverunt · et carne clausa et in tegra habuerunt · Fuit et affluens eius deliciis · in quibus delectabatur in contemplatione et fruitione deitatis · Fuit et super dilectum · innixa · in quantum ipsa eius anime per amorem fuit coniuncta et unita · Omnia enim que fuerunt matris · fuerunt filii · et a filio · scilicet eius humilitas · virginitas et fecunditas · A filio quidem habuit humilitatem suam · que tanta fuit · quod dominum de celo ad se traxit · Canticorum i · Dum esset rex in accubitu suo · id est in sinu patris · nardus mea dedit odorem suum · Nardus est herba parva · et significat humilitatem beate marie · ad cuius odorem · christus in uterum eius venit · Iohannes de christo · qui a vertice capitis potest · in a puella · dum in sinu eius capud reclinavit · Secundo a filio habuit virginitatem suam · que tanta fuit · quod etiam aliorum corda penetrabat · et omnes motus pravos extinguebat · Unde quamvis pulcherrima fuit · a nullo tamen unquam potuit concupisci · ex eo quod eius puritas penetrabat omnium corda · et ea reddebat casta · Iohannes assimilatur nive et cedro · Sicut enim odor nivis expellit vermes · et odor cedri expellit serpentes · sic eius puritas expellebat de cordibus illorum omnes motus brutales · Tertio a filio habuit fecunditatem · que tanta fuit · quod totum mundum saciavit · Fuit enim tamquam arbor fecunda · que nobis illum fructum protulit · de quo dicitur · Luce i · Benedictus fructus ventris tui · Cuius odor premium recreavit · et reconciliavit · ut posset dicere · Genesis xxvii · Ecce odor filii mei · sicut odor agri pleni · et cetera · Cuius sapor totum mundum delectavit · Ecclesiastici xi · Brevis in volatilibus est apis · et initium dulcoris habet fructus eius · Cuius color · id est species et visio facit beatitudinem facit · Iohannes xvii · Hec est vita eterna · ut cognoscant te

solum deum verum et quem misisti ihesum christum
cognoscunt ergo dominum. Dominica tertia
Erat ihesus eiciens demonium et c. luc.
xi. Duo grossa corpora non pos
sunt simul stare in eodem sacco. Et quia
dyabolus est magnus per superbiam. Deus au
tem per potentiam. ideo in eodem loco non pos
sunt esse simul. Et quia deus est fortior
dyabolo. ideo oportet quod debilior exeat
expulsus a fortiori. Et quia deus forti
or dyabolo existit. ideo ipsum eicit. ut
dicitur in ewangelio hodierno. vel sic. ubicumque
habundat demonis malicia. ibi
semper habundat divina clementia. In
isto autem demoniaco malicia demonis
multum superhabundavit. quia eum tene
bat obsessum. ipsum fecerat mutum et
surdum et secundum [illegible] cecum. Sed di
vina tamen habundavit. quia demone de
obsesso eiecit. loquelam ei restituit. et
auditum reservavit. Per istum hominem
sic curatum intelligere possumus peccatorem
iustificatum. Cui deus spiritualiter in be
neficia supradicta concedit. Nam dyabo
lum ab eo expellit. linguam ei ad lau
dem dei reddit. Lumen restituit et audi
tum. Quia duo sunt in homine. scilicet anima
et corpus. patet declaratio hec. In corde autem sic
est. quia in rebus quanto est nobilius. tanto in
firmitas est periculosior. sicut oculi quam
calcanei. per quem modum periculosior est in
firmitas anime quam corporis. Sed de cor
pore sunt homines satis multum solliciti. mit
tentes illi medico. Sed de anima parum. quia
tamen tot letales infirmitates a dyabolo in
feruntur. Legitur de Machario quod si debent
curari. oportet ut ostendantur. Boecius
quia oportet ut vulnus detegas. si curam
medicantis expectas. Istas infirmita
tes venit christus sanare. et hoc patet in ewangelio
hodierno. Sanavit enim unum quem
dyabolus multipliciter vexabat in anima et
corpore. quia mutus [illegible]. Sed duo ve
cis [illegible]. Expone quod ista verba se

efficit. Et quo in aliis sanavit. Se
citate quia saliva [illegible] cecitate quia linguam
tangendo. Surditate quia digitos in
aurem mittendo. Vel sic tempus ta
cendi et tempus loquendi. Summa fa
tuitas est homini infirmo tacere et ab
scondere infirmitatem suam medico. Et
summa sapientia est homini infirmo loqui
medico. et diligenter ei exponere su
am infirmitatem. ut eius auxilio possit
recipere sanitatem. Boecius oportet ut vulnus
detegas si curam. Sic fatuus est ho
mo qui in peccato mortali vivit. qui cum sit in
firmus. non solum ad mortem anime sed
et corporis. Tamen tacet et quasi mutus infir
mitatem suam abscondit. et sanitatem
suam recipere neglegit. Hanc sanitatem
ewangelio hodierno dominus ostendit. [illegible]
[illegible] demoniati. Surdum mutum
sanavit. ut ille qui antea tacuerit
et infirmitatem suam absconderit. Modo
tempore [illegible] quod est tempus spiritualis me
dicine. [illegible] ad medicum accedat
per confessionem infirmitatem suam ostendat.
ut sanitatem divine gracie recipiat.
Dicit glosa ewangelii quod cum quadam vice dominus
predicasset [illegible] [illegible] miraculis
fecisset. presentatus est ei quidam homo
quem dyabolus possidebat. Et dominus pieta
te motus. demonium eiecit in conspectu omnium.
Hoc enim officium est sibi proprium. scilicet expellere
demones a conspectu suo. Eiecit enim primo
principem demonum cum exercitu suo de ce
lo. ne staret in conspectu suo. Non enim po
test dominus sustinere quod peccator vel peccator in con
spectu eius stet. psalmus. Non habitabit iuxta
te malignus. Eicit eos de corpore
hominis obsessi. ut patet hic et in aliis locis
ewangelii. Eicit eos [illegible]
quia per virtutem sue passionis abstu
lit eis potestatem quam habebant in omnibus
quo ad corpora et quo ad animas quas se
cum ducebant ad inferos et captivos
retinebant. Iohannes. Nunc princeps huius

Dominica tercia

sup

patitur que habet peccata mortalium. que infirmitates

nota

mundi et cetera. Liceat et eos in die iudicii
intus sunt cum omnibus peccatoribus ut semper
ibi sint, et tamen non appareant super ter-
ram. Demonium illud erat mutum, non per na-
turam sed per effectum, quia hominem quem possidebat
mutum faciebat. Dicitur tamen in Matheo quod erat cecus
sed quia dyabolus nititur in genere hominum auferre
hos sensus scilicet linguam et visum quam alios.
Attendendum quod isti duo sensus scilicet visus
et lingua principaliores et directores
sunt aliorum. Et quamdiu dyabolus tenet is-
tos ligatos in homine, numquam potest eum perdere.
Unde non timet dyabolus si peccator aperit
manum et dat elemosinam. Si vadit
ad ecclesiam. Si audit aliquem predicato-
rem dum modo cordis oculos teneat sic clau-
sos quod non consideret quam graviter peccando
periclitatur in quo vivit, quia tam cito sit mo-
riturus, quanta sit per maximam utilitatem conse-
cuturus. Unde super omnia conatur linguam
peccatoris tenere ligatam ne petat consilium
anime sue et ne confiteatur peccatum suum.
Sciens enim per confessionem stare perditionem eius. Ex-
emplum de illo qui per verba dyaboli fecit homagium
et de sacerdote de Scotia. Et ut dyabolus
peccatorem melius teneat ligatum ne confi-
teatur, modo immittit in cor eius verecun-
diam confitendi, modo timorem penitentiam agen-
di. Modo promittit longam vitam. Modo
suadet infinitam dei misericordiam. Modo fa-
cit sperare saltem in fine conversionem suam.
Sed expectare in fine fatuum est. Au-
di quod dicit Boetius. Sic animadversione
punitur peccator ut qui vivens oblitus
est dei moriens obliviscatur sui. Ecce quam
miserabilis est condicio peccatoris cum tot re-
tia opponuntur, non potest ea evadere nisi
adsit gratia salvatoris. Miserabilis
peccatoris condicio qui quamdiu sic tacitus
sit mutus, semper est dyaboli servus et
sic mortuus est et tamquam in inferno sedens.
Nichil est quod deo tam placeat et dyabolo
displiceat et homini utile existat sicut vera peccati
confessio. Hec animam mundat, deo asso-
ciat, gratiam et virtutes dilatat, super omnia
cor letificat et in paradysum portat. O
salvator pie qui huic loquendi fecisti mu-
tum, fac et nos coram vicario tuo peccata
confiteri ut possimus utilitatem consequi
confessionis. Debet autem fieri confessio ex
toto corde sicut dicit propheta. Con-
fitebor tibi domine in toto corde meo. Sed
cordis sunt iiii partes scilicet cogitatio, memo-
ria, intelligentia et voluntas. Debet
autem peccator confiteri ex cogitatione ut scilicet
premeditatus ad confessionem accedat.
Ysaias. Recogitabo tibi omnes annos meos.
Et memoria ut scilicet que cogitavit dicere
non obliviscatur. Genesis. Quousque pre-
ceps memento te deprehensum. Et intelli-
gentia ut scilicet quam graviter deum offendit,
quam grave dampnum per peccatum incurrit. Ieremias.
Vide vias tuas in convalle, scito quid feceris. Ex
voluntate scilicet cum proposito satisfaciendi
et peccatum dimittendi. Psalmus. Ex voluntate
mea confitebor illi. Item debet fieri cum
spe venie, gratie et glorie. Et cum eie-
cisset demonium locutus est mutus.
Vide ordinem: primo eiectio demonium, et post
per confessionem. Postea laxatur lingua ad
confessionem. Illa enim est utilis et vera confessio
que procedit cordis contricione. Nam in contricione
peccatum dimittitur. In confessione peccator abso-
lutus ostenditur et sic ecclesie a qua recesserat
restituitur. Et admirate sunt turbe,
scilicet layci et mulieres, de tam manifesta ex-
pulsione demonis, de tam subita infir-
mi sanacione, quia quem diu demonium hominem sui
tam diu tacuit semper, quam cito recessit
tam cito os aperuit ad laudandum deum. Et
quidem admiracio ipsis plebeis fuit
causa salutis. Sapientes non et lit-
terati qui erant in predicacione vel miraculo
tamen sunt detractores eos invidia stimulante
et ceperunt miraculum calumpniari. Unde
quidam eorum dixerunt Christo ut faceret hoc mi-
raculum ut ignem de celo faceret descendere
sicut fecit Elyas, et istis dominus non respondit.

intelligat

pp eorum puersas cogitationes · Cogita
bant enim · si non potuit facere quod dicitur
consultabunt et · et si fecerit adhuc calum
pniam inueniemus / Alii uero nequiores
huius publice dixerunt in psalmo · In beelze
bub principe demoniorum · homo iste
eicit demones · id est tantam habet famili
aritatem · et amiciciam cum principe demo
niorum · quod ad inuocationem eius eicit de
monia · Et quia hoc uerbum erat blasphe
mia in dominum xpistum tacere non potuit · nec
debuit · quia ut dicit · Crisostomus · Iniuri
as in iniuriis esse conspicuum patientem laudabi
le est · iniurias non dei dissimulare impium
est · Et ideo saluator noster patienter contra
omnibus · tam humiliter et racionabiliter · ostendit
dit eos falsa dicere · multiplici racione Pri
ma similitudo per regni demonum durabilita
tem · quod non potuisset esse · si inter eos fu
isset discordia Secunda · per expellentium demo
nes · similitudinem · quia alii qui demones
expellebant · non erant maioris sanctita
tis quam xpistus · Et tamen attribuebat spiritui · sancto ·
ergo · item saltem debeberet attribuere xpisto
Tercia · per pugnacium adinuicem maiorem for
titudinem · quia sicut fortior uincit mi
nus forte · Sic xpistus dyabolum · uirtute non
indiguit · sed auxilio alicuius demonis
Quarta · per dissimilitudinem operum comparacionem · Sed non
opera xpisti contraria operibus dyaboli · ergo non
huic familiaritatem adinuicem sed discor
dia · Unde auxilio uel operibus eius non
utitur · nec est has raciones singulariter in
tendamus Prima est omne regnum
in quo est diuisio · et sibi partes diuise pu
gnantes adinuicem desolabitur · id est destrue
tur uel extra · Ubi sunt partes · ubi una po
tuit aliam superare · et ex hoc pugnant
adinuicem · et tandem una pars expellitur · et
domus et edificia destruuntur · Et a
liqua pars expulsa · pugnando superat a
liam · et expellit · et fiunt noue ruine
domorum · et sic paulatim ciuitas · et per
sequens regna destruuntur · hoc patet in lombar
dia · et domus · id est congregacio · uel familia
in qua fuit diuisio supradicta · cadet
pro ruina quod patet a simili argumento Sa
thanas princeps demoniorum · eicit sa
thanam · diuisio est in regno suo · et ideo
tum ipsorum incepit a constitucione mundi ·
ita quod tam mirabiliter sunt separati ut · quod amorem
· similiter eos esse dicit · immo in firmius quo
ad demones esse euacuacio · et regnum
illud esse destructum · Sed uidemus quod eius
regnum durat · ergo · non est diuisio inter
eos · ergo demonem non persequitur · nec expellit
demonem · ipsi enim · quamuis inter se sint fortes
· ad inferendum hominibus mala · tamen ad mo
lestiam mutue concordant Secunda uero est talis ·
si ego sed in assercionem uestram eicio demones
in uirtute beelzebub filii uestri exorciste ·
in quo eiciunt · qui cotidie per exorcismos
· id est per adiuraciones diuinas · expellunt
demones / et apostoli quasi filii uestri · quia na
ti ex iudeis · qui cotidie sacramento mira
bilia · expellunt demones de hominibus
· in uirtute eos eiciunt · dei · sed a dyabolo Sed
constat quod istam expulsionem · attribuitis deo
· quia ergo mea attribuitis dyabolo · igitur ex inui
dia loquimini · cum non uideatis in illis maiorem
sanctitatem · uel uitam · uel maiora opera uirtutis
quam in me · Et ideo ipsi iudices uestri erunt ·
scilicet in die iudicii in conspectu angelorum et
hominum · ipsi iudicabunt uos male et in
ique dixisse · attribuendo opera illorum deo ·
et meum dyabolo · cum uideatis in me ma
iorem sanctitatem · quam in illis Tercia eque for
tis · si in digito dei eicio demonia et cetera
Modo dominus probauit duabus manifes
tis racionibus · aduersarios suos male
dixisse · et illi tamquam uicti et confusi ta
cerent · ideo dominus illud prouerbium subiunxit · et
quasi uituperans eos dicit Porro si in di
gito dei eicio demonia et cetera · hoc est quod pro
bauimus et uerum est · quod non uirtute dyaboli · sed
diuinis · sed in uirtute dei eicio demonia ·
profecto · id est certum · et uerum est · quod regnum dei
· id est diuina scientia uenit · id est uenerit uos

·i· contra uos per maliciam uestram. ¶ Vel regnum dei ·i· filium dei quem modo iniuste iudicastis peruenit in uos. uos iuste iudicatos inde iudicaturus. ¶ Et post hanc increpacionem uel uerbum. dominus adhuc assignat racionem ad conuincendum eos de falsitate dicti. ¶ Cum fortis armatus custodit atrium suum ·i· domum suam ·in pace· ·i· in securitate. Ea omnia que possidet. sed si fortior superueniens et pugnans cum eo uicerit eum. arma eius auferet. et de domo ipsum eiciet. Sic est et de me et sathan. ipse enim est fortis secundum fortitudinem cuiuslibet hominis. armatus peccatis et suggestionibus malis. Et possidebat hunc hominem peccatorem quem fecerat mutum in pace ·i· magna securitate. nec de potestate eius se potuit liberare. Sed ego qui sum fortior eo. superueniens uici eum et eieci de domo ·i· de corde et corpore eius. Et arma aufero peccata in quibus confitebat destruxi dimittendo ea. Et spolia eius ·i· istum et alios peccatores. quos rapuerat distribuam ministris ecclesie. et ex eis constituam prelatos. alios predicatores faciam. alios faciam clericos. Ergo quia fortior illo sum. non est credendum quod ego utar uirtute alicuius demonis. Nec tamen debemus sic dyabolum dicere fortem. quia christus princeps suus forcior est. ipse enim per passionem a deo debilis factus est. quod non potest uincere nisi uolentem. ut dicit Gregorius. ¶ Qui non est mecum contra me est. ¶ Alia racio est per comparacionem operum. nam opera mea contraria sunt operibus suis. quia ego creatio opera iusticie. dyabolus autem opera culpe. ego laboro saluare animas. ille perdere. Ego colligo animas per unam uiam et diuisos errores dispersos et reduco eos in unitate fidei et dilectionis. ille non congregatas dispergit. Ego amo concordiam. ille discordiam. ¶ Ita dicit. quod non est mecum per conformitatem operum. non congregat mecum sed dispergit. Sic dyabolus non est meus adiutor. et ideo constat quod non est meus familiaris. sed inimicus et contrarius. Vel non uolun-

tate eius uel ad adiutorio michi facto. Ergo manifestum est falso et inique dixisse. ¶ Et cum illi tamquam uicti et confusi tacerent. dominus eos et totum populum docere uoluit. quod dyabolus faciat. quem per suam puritatem de corde peccatoris expulerit. et quid uidet cum de caritate et solo. Post autem aliquis dicere ex quo tu dyabolum expulisti de homine sic ut de eo uindicaret. non oportet plus timere eum. unde dicit. ¶ Cum immundus spiritus ·i· dyabolus qui dicitur immundus spiritus propter ... quia semper habet in immundicia peccati sui et quia omnes animas quas possidet immundas facit. quia nisi suggereret inest immundum. Exierit ab homine non propria uoluntate. sed diuina uirtute. quod fit in uia cordis contricione. ambulat per loca inaquosa ·i· per corda iustorum arida et desiccata. ab omni humore carnalis concupiscentie uel temporalis cupiditatis. et secularis uanitatis. querens in eis requiem ·i· consensum eorum. in suis prauis suggestionibus. et non inueniens. dicit. Reuertar in domum meam ·i· que olim fuit mea. unde exiui. Sed non dicit de qua expulsus sum. ¶ Dyabolus enim non peccat iustis. quia ab ipsorum temptacionibus non desistit. uel ... per primam partem. sed illos fortius persequitur iratus. quod sic de sua expulsus possessione. Et cum uenerit ·i· ad temptandum redierit inuenit eam scopis mundatam ·i· scopa contricionis et confessionis et ueritate sermonis. ·i· oracio sancta. Licet autem penitentes dicit oracio suis. qui in bono non perficit. proximo in dignitate non subuenit. oracionem et elemosinam negligit. ieiunia et opera penitencie contempnit. diem mortis sue non recolit. diem extremum iudicii non metuit. sibi in futurum prouide nescit. temptacionibus non resistit. ¶ Tunc uadit dyabolus uidens penitentem esse talem. quia ipse infirmus ad resistendum. et paratum ad eum recipiendum. assumit .vij. alios spiritus secum nequiores. per .vij. spiritus intelligitur uniuersitas uiciorum. sicut dicit

Gregor'. Et quia dya ab' eterna. si fue
rit ocio sum. forcius et instancius te
ptat de singulis et vniuersis uiciis do
nec vincat. et multiplicat pecca in eo.
Et dicunt' pecca. q post primam arce
illabunt'. Ipse nequiores dya' perfe
ctum. quia facuit homiem deteriorem
q' prius dya' face potuit. Et seq' qe
nigelli. s. et amen eos hitant. s. ibi dya'
et pecca. Et fiunt no. ho. illius
peiora prioribus. i. deteriori statu pom'
q' prius est. sic recedum' et h. pp. ¶ Pe
pp ingratitudine. qz det uocacoem
intimam et graciam sibi collatam contempnit.
¶ 3° pp patiti. ter. inter se et omni fractioni
penitens eum cum deo pacisit'. cora in
carto. i. coram sacerdote. de satisfacien
do de pecco. et de amplius no offendendo deum.
Dz de aliquibus dicit' ille. ps. te. di
uerterunt se. et non seruauerit pactum. ¶ 3.
pp recadiuacom. Semp. n. solz ee pe
ior recadiuacio et periculosior. q' prima
infirmitas. ¶ 4° pp confitendi maiore co
fusione. Oz. n. q' si uult de pecco egre
confiteri. itm prora pecca. et q. confessionem
et primam contempsit. et pecca que addidit
et sic hec cogitans confundit' et diffi
cilius ad confessionem et primam reuertit.
hoc pp diuine bonitatis obliuione.
ita post peccando contempnit bonitate
et pietatem dei. et graciam sibi factam
et sic iustificatur. q' nouissimi error
e peior priore. ¶ Sequitur tercium est quod cum
hoc diceret. Extollens uocem et c. Que
nec nobil' nec diues erat. qz ille sub
nimis solicite erat honore seculi. mi
nus deuote ad illa det. Sz deturba
et deuili condicione. fuit solum. tm nobilis
apud deum. Et dicit' fuisse ancilla be
ate Marthe. Marcella noie. fuit ab'.
Mr' mirer quis illa mulier. et naturam et
consuetudine mulierum. q no consuenerit ee
pp'o contempta uerecundia. postposito
phareor' timore. dnd adhuc loqte.

aula fuit corpa tanta mulitur' ne. sic so
la exclamasse. xpm laudare. matrem
beatificare. ¶ Deuocionu q' hec mulier
locuta e ex deuocoe. Deuocio e dulce
do cordis. procedens ex vehemencia amo
ris. amor non uerecundiam nesciat. De
uocius nd q' facit amor. timore conte
pnit. audacia induit. Ml'. Ex habu
dancia cordis os loquit'. et q' dixit
Sequitur dixit illi. Beatus venter q' te c.
Que v'ba licet sint aulitere plata.
sunt tm a spu sco inspirata. in quibz co
mendat' mater. et filius q' beatificat matrem
et q' portauit mundi saluatorem et prez
dicit ergo. Beatus uenter qui te c.
qz fuit thalam' filij dei. in q' contecta est
parentela inter deum et homine. Ciuitas regis
eterni. in qua dei filius. ix. mensibz
habitauit. et dicit aug'. q' beacior est
maria. xpm in corde portando q' tuencq'
et nisi eum plus in corde portasset nunq' in
uentre ipm habuisset. ¶ Sequitur Et vbera
que suxisti. hoc addidit. uidens eum
tm gl'ose loqui. Cogitauit. n. Iste
huit graciosam matrem et bona. ita puer
multum sequit' naturam matris. plus. n.
stat cum ea. q' cum patre. tempe quo fact'
lac' mores ipimit et. Bonitas et filij
multum ex nutricio dependet. et to cogi
tauit ista. filius bonus no posset ee
q'n huerit bona matrem. q' illa sola
lactauit et nulla alia. Et quia hec
sic xpm laudauit et matrem eius.
io statim ipse et reddidit nice. d. Qui
imo et c. q. dt. Verum est et bn dixisti.
cum no sola illa beata est. imo et illi qui
audiunt v'bum dei. frequenter libenter et
reuerent. sic tn et custodiunt. i. in corde
semp rememorando. ore benedicendo. i
ope faciendo q' deus iubet. et dimitte
do q' ue' prohibet. ¶ Nota q' sic beata v'go
lactauit filium suum. ita quelibz mu
lier deberet facere si posset. qz nunq' alterius lac
est ita nale. Debet et diligencius caui'. ne

nutr sit ebriosa · et altari turpi uicio
dedita · qr pui ad similia facile inclinat
ut exemplu de alex. Feria secunda

Quanta audiuim' facta in caphar · luc
· iiij° · Quia temp' xlme est temp'
ieiuniij · et ieiuniu · et elya · habet quandam
conueniencia ad inuice · na altru ab alto
sibilat · et quia est temp' castitacionis
et mundacionis animar · que fit p aq
confessionis · et lauatr confessionis · ideo legit
hoc tempe pns ewangliu · in quo agit de
istis duobz · s · de elya qui fecit paup vi
dua · p qd magnifice remunerata est ·
Et de mundacone lepsi · p qd signficat p
cator sta in aq iordanis · p qd pnia si
gnificat · Dicit g hic scriptor hui ewangli
q dns nr cur et quadam uice de
chaphanaum · vbi fecerat multa miracu
la · i ciuitate nazareth · vbi fuerat concep
tus · et nutritus · et intrauit in synagogam
i · scola iudeor · et legit cora eis
vna lecionem · ysa · in qua dicebat · q
qn xps ueniret · faciet magna et diui
sa · q · inumerabilia miracla · Et lecta
lecone dixit · Hodie impleta est p
heta hec in auribz uris · hoc est di
cere · miracla magna que ego feci ·
et quor fama audistis · manifestere
clarant · q ego sm ille de quo loquitur p
pheta · et sic impleta est i me · nec
debetis aliu expectare · et cu hoc dix
isset · siluit · Tunc iudei mutuo se res
picientes · ad inuice dixert · Quis e
hic qui se iactat sic · nonne est ipe fi
lius Joseph · et marie · qui nutritus
est apd nos · Et fr · n · consanguinei ·
Jacob · Judas · Symo · Justus Joseph ·
mult' cu est magne condicionis · ut sibi cre
dam' · et eu tale pheta reputem' ·
quia uidebat eu esse natu · de uili et
paupe pgenie · et inuidia no potat
crede eu esse tante sctitatis · et uirtu
tis · ut dicebat · et hoc pterea nale
est · ciues ciuibz inuide · ut dicit · Jerun ·

· Et q est ille de quo pphya loqbatur · eis
Inpossibile uidebat · vnde tanq inui
di · et incredul · indignates dixert ·
Nos audiuim' p fama q fecisti mi
racla i caphar · nescim' vt sitt ita ·
q sepe mittit · fama et in bonu et in
malu · Si ita e · fac et hic i patria tu
ut pntes et vicini tui uideant et cognosc
cant sctitate tua · et nos uideamus ·
Dns aut uides incredulitate eor
et nequicia cordis · no · n · credebat · q
posset face signa · et si fecisset dapna
sset ea · et ido noluit ad eor peticoni
miracla facere · qr eius iusticie repug
bat · cu no esset digni talia face ui
de · ut pote · qr ei inuidebant · et oderant ·
Sz ruttens malicie eor dixit eis ·
In uitate dico uobis · q nemo pph
acceptus est · i · bn gratus · et accept
sive honoratus i pria sua · q · dicer
et uiri · et amici dei · ab extraneis et
ignotis honorant · · a suis ciuibz
despiciunt · sicut et de me · Ciues · n · ca
pharnaum honorant me · et laudant
miracla mea · et no pdicant · Et ido
p me di bnficia pcipiunt · Vos aut
vita mea et opa mea despicitis et di
ffamatis · et ido no estis digni mira
cla mea uide · Q aut pphia no hono
ret a suis · ondendo no p exempla
pphar · que fuert i pplo iudeor · s ·
helyam et helyseu · na helyas fuit
tante sctitatis · q mortuos suscitabit ·
· q qd a deo petebat impetrabat · nec
in mundo sctior eo reputabat · Iste pe
tiuit semel a deo · p pcta ppli · ut tris
clauderet cela · et no pluit sup tram
anis tribus et dimi · Et du magna
fames omez tram occupasset · ille ops
ille · no potuit inuenire i tra iudeor
qui eu pasceret · Et io dixit ei deus
Vade in sarepta sydonior · qui erant
gentiles · et ibi inuenies vidua pau
pez que pascet te · Dico uob · q mo

multe vidue erant in populo iudeorum. Forte plures quam duo milia. et tamen ad nullam illarum missus est helyas. quia non erant devote nec digne eum recipere. Una forte allegasset penuriam. alia compassa esset illius calamitatis miseriam. alia in multitudine set sermo quod nollet operari. et alia a facie ei fugisset et clausisset ostium. et sic habuit non invenisset hospitium nec habuisset cibum. Set missus ad viduam alienigenam et pauperrimam. cibo refecit et hospicio recepit. non uno die set pluribus annis. Vide mirabile. Vidua enim illa nichil habebat ad victum suum et filii nisi modicum farine et parum olei quod sufficere poterant ad unam refectionem. et postea expectabat ad mortem. cum nichil eis super esset ad vescendum. et cum vidua oblita sui et filii totum victum suum dedit prophete. quod deus mittens prophete sustentavit. cum filio toto tempore famis. ita quod in hac vita recepit elye sue mercedem. et in celo dignam retributionem. Audiant hoc qui servant elemosine ieiunium. et elyam fatiant et si nolunt de necessariis. saltem de superfluis ut ieiunium elya comedet. et de elya ieiunium adiuvet. Thob. Bona est elya cum ieiunio. ¶ Deus propheta fuit helyseus post elyam maior caritate fama quam aliquis qui fuit tempore suo. hic naamanem de populo gentili ad se cum devotione scilicet venientem sanavit a lepra. Et cum multi leprosi essent in populo iudeorum nullus tamen ab eo curatus est. Unde abiectus reputabatur et honorabatur. et a suis contempnebatur. Exemplo ergo istorum duorum ostendit vobis quod nullus propheta est gratiosus et honoratus in patria sua. Unde non estimetis me non honoratis. Et cum hec dixisset siluit. Iudei non hec audientes. irati sunt contra eum. et tum quod voluerunt eum occidere. et rapientes eum duxerunt usque ad supercilium montis. super quod civitas illorum erat edificata. ut inde eum

precipitarent. adhuc ostenditur locus miliario a nazareth. contra meridiem qui dicitur saltus domini. per quod dominus descendens de manibus illorum lapsus est. ¶ Cum in rupe latere vellet. subito ad tactum dominice vestis saxum retro subterfugit. et ad instar cere resolutum. quoddam sinum quasi latibulum in quo dominicum corpus reciperet effecit. tante etiamque capacitatis. quante ipsius corporis exstitit quantitatis. in quo vincula lineamenta et ruge vestis que a christo domini fuerant. veluti de manu sculptoris expressa servantur. Ecce homines maledicti unde debuerunt proficere. facti sunt deteriores. Set vide mirabile quod fuerit ibi. christus voluntatem eorum mutavit. ita quod nullus eorum audebat eum tangere. nec ei loqui. Set omnes stabant stupefacti. et ihesus libere transiens per medium illorum ibat. i. nullo se movente. recedens ab eis dimisit eos. Ecce quomodo ostendit verbum expresse verum. s. nemo propheta. ¶ Sed quare christus noluit mori. dicendum quod propter duo. Primo quia non dum venerat hora in qua elegerat mori. ¶ Secundo quia noluit mori tali morte. quia in ligno crucis. ¶ Consequenter quia hic dicitur de naaman curato a lepra ab helyseo dicendum est in figura. ut omnis peccator qui leproso comparatur. non vadat ad ipsum helyseum. s. ad christum. qui paratus est curare omnes ad se venientes. Et ita hic duo consideranda sunt. Primum est quare peccator comparatur leproso. dicendum quod propter tria. ¶ Primo quia leprosus a sanis despicitur. et a nullo nisi a leproso in societate recipitur. Sic peccator a deo et sanctis tanquam abhominabilis reputatur. nec a societate ecclesie vel celestis curie. set solum infernus eum recipit. ubi peccatores et demones tanquam leprosi habitant et conversantur. prius. conversantur peccatores in infernum. ¶ Secundo quia leprosus propter pruritum et ardorem et dolorem. quem habet continuum. non potest bene quiescere. nec bene dormire. Sic peccator stimula

tus dovine consc̄e intus nec pace n̄
quiete fuerit. ys. cor impij q. mare
feruens q̄ quiesce n̄o p̄t. ¶ Et qz lepsus
sp̄ plagas h̄ et anhelitus fetore et
membrorum deformitate inter sanos sta
re et apperere erubescit. Sic pecca
tor coram deo et s̄cis. p̄ erubescentia
peccatorum apperere n̄o audet. ps. Erubes
cat impij et d̄c. Nichil est enim ita eru
bescibile. sicut peccatum. n̄ fuiss; peccatum
primi hominis. nulla fuisset erubescē
tia. Queritur. quod leprosus mū
datur ab isto morbo. dicendum q̄ hely
seus mundauit naaman. faciendo
eum lauare in iordane. eodem modo xp̄s
mundat peccatorem. uolente a peccato mū
dare. ut lauet se in p̄ma. q̄ p̄ iorda
ne significatur. ¶ Interpretatur n. riuus iu
dicij. Et p̄ma est riuus purgans o
ne maculam pecc̄i. Unde dicitur s̄ca ta
bula. post naufragium. i. p̄o baptis
mus. Dicitur et locus iudicij. qz ibi
peccator coram iudice. i. sacerdote. se ip
sum accusat. q̄ sacerdos p̄ uirtutem absol
uit. p̄ q̄ absoluitur morbus lepre ta
tur. Exeat autem ista curatio. ut
peccator recurrat ad cor suum. et consyde
ret statum periculum in quo est. et ac
cipiat pati p̄mē remedium. Loge
ḡ dum. ¶ Feria iiij

Fēa iiij

Respiciens ihūs in discipulos dixit
r̄ pe. Si peccauit in te. Hic o.s.
is. Tempus xl̄me. h̄t duplicem auctorita
tem et nobilitatem. qz dicitur tempus sc̄ifi
cationis. est. n. institutum. ut hōies
se sanctificent. ut in die sc̄o pasche. sc̄i
et digni inueniantur. ad recipiendum
corpus xp̄i. Miseracionis in quo om̄s
conuertit curarum ad dī miam. et mag
mouentur ad miam petendum pn̄ie et
afflictionis. in quo hōies magis studē
ant deo placere. q̄ alijs temporibus. p
orationes. s. et abstinentias et alia bona
opa. ¶ Sz homina n̄ valet. nisi ho

de puro corde. dimittere omēs iniu
rias s̄ illatas. p̄pea eius hodiernum nos
instruit. ut ab iniurijs penitus abstine
amus. et offendentibus nos cito dimit
tamus. ut ex hoc citius deo reconcilie
mur. et utilitatem q̄ pacificos p̄mittit
consequamur. Et q̄ ita sit. ex hystoria
euangelij colligitur manifeste. q̄ dicitur q̄
dns̄ in p̄dicans. inter alia dixit. Si
fr̄ tuus. i. q̄cumq; homo. qz om̄s eun
de p̄rem habemus deum. peccauit in te.
i. contra te. vl te solo sciente. siue p̄ iniu
rias verborum vel rerum. l. verbum. vade et cor
ripe. i. dulciter reprehende. inter te et ip̄m
solum. ¶ Sz q̄ n̄o in publico dicit. glo
ne forte publice correptus uerecundi
am p̄dat. q̄ p̄dita in peccato p̄maneat.
Et si ip̄e sit correptus te audierit. i. cor
reptionem tuam susceperit. et tibi satisfe
cerit. tunc lucratus es fratrem tuum. i. p̄ salu
te illius q̄ tu curasti. Salus tibi
acquiritur. Si uero te n̄o audierit. i. qui
de curans fuit. q̄ correptionem tuam sus
cipe noluerit. tunc adhibe tecum unum. l
duos fideles homines. qui sint ydonei
testes et coram illis s̄ca uice corripe et
admone dulciter. ut de peccato suo satis
faciat. et et illi tecum admoneant. ut
si necesse fuit possint de ista s̄ca correp
tione testimonium p̄hibere. et illorum testimo
nio est firmiter credendum qz in lege
moysi scriptum est. q̄ in ore duorum l
trium testium stabit. i. firmum est omne
verbum. Et si ille adhuc ita p̄tinax fu
erit. q̄ nec illos nec te audire velit. ter
uate ad prelatum ecclesie. et denuncia ei. ut
illum corrigat. et si ip̄e monitis plati
acquieuerit bn̄ quidem. sin autem prelatus
ecclesie conuincet eum. et q̄ salutaribus
monitis saluari noluit. saltem rubore
sequestrationis emendetur. Si uero contumax
et ita induratus fuerit. q̄ sententiam ecclesie d̄i
no contempnat. tunc sit tibi sicut ethnicus
i. hereticus eum sicut infidelem et incorrigi

Nota de gratia et pace

nemo

ulem · & te amis de eius correpcione nō
inimicitias · Et quia potant dicere a
pli tō vnde est tanta auctoritas p
lato eccē · q sna eius sit sic penabilis
sic stabilis · q quicq̄ ꝯtepsit sit ut infidel
heatur · Dns̄ statī ꝟ mt xviij · d · Amē
dico vobis · q quecūq ligata · sup tra e
· u · et i celis · q dicat dns · sna uira
& successor ur̄ · siue sit ꝯtempna
coīs · siue absolucōis diuina sna firm
mabit̄ · & ideo nō est solū uira · sꝫ dei.
Pterea sna pastoris · siue sit iusta si
ue sit iniusta timeda est · ut dicit · G ·
Ex hoc colligit q̄ sit magna ꝯtem
ptus · regius culpe · pcepcis & sine
ecce · ꝯtumaci nō obedire · sic est ma
gna iusticia simplicit obedire
¶ Vult g̃ dns fr̄m bladis monitis
diuīs̄ & increpacōibꝫ · et ecce flagll
is · q sunt p sniam excōicacōis ad
fr̄s ꝯcordia · et pace reduci · Hoc n
est · q sup oīa dnō placet · & ut pa
ce & ꝯcordia heamus · et q ita sit · sta
t ꝟ mt xviij · d · Dico vob q si duo ex vo
bis ꝯsen · i · pace & dilcōne adiuice
huerint de omī re q̄ cūq petierint fieret eis a pre meo · Et ad huc
plus dico · q ubi duo vl tres i nōie
meo · i · ad honore meu sunt ꝯgre
gati · i · dilcōe & pace vniti · ego i me
dio eor · s · ad erudiendū · defendendū
et ꝯsoladum · Ro · pace hete · et ds
pa · & di · erit nobiscū ¶ Modo uidete
q est bonum pacis & dilcōnis tene ·
cui tlis sit pmissio · & tlis retribucō ·
· mt · v · Beati pacifici qm fi · di · uoca
ta · ꝯ imīacō · hebr · xij · Pace sequimī
cū omībꝫ sine q nemo uidet dm̄ · Et
q potest hre pace cū deo n heat cū
pximo · et hoc est · tps pacis & reco
ciliacōis · ideo uiꝯ ꝯsiliū hui · ꝯ eius i ·
caueam ab offensiōe pximi · stu
deam pximū nos ledente · nō p se
qui · sꝫ eū nobis recōciliare nob · Tu

rem caritate · si aliq̄ offendimꝯ nō
solū ueniā petere & pace offerre · sꝫ &
omī humili obsequio eū amplecti ·
¶ Sciendū q e triplex pax · mala ·
et adeo maledicta · que e oīo fugi
enda ¶ Pma est · cū carnis desi
deriis · Ro · si fm carne vixitis · mo
riemini · Pe · Obsecro uos absti · a car
nalib · q mi · ad aī · ¶ 2ª est cū mundi
oblectamētis · q sunt diuitie delicie
honores vane laudes letitie & aliee
mundi psperitates · ista dilige est cū
pris pace hre · h pax siue amici
cia fugienda est · Jacob · amicicia
huiꝯ mundi · est inimicicia deo ¶ Johs
Nolite dilige mundū · 3ª est cū uicijs
· s · cū homo gaudet de pctis · ꝯtinue
cogitat de faciendis multiplicandis
ꝑponit nō abstinere ab eis · Tal est
de illis · q leta cū ma · fe · & exult · & c
Hec pax · q est adeo phita · nō est ser
uanda · et qui eā seruauit · pate et
na nō habebit · & insup ꝯ deo inimicū
maledictus erit · Hec pax sola est · q
oīo & fugere · & fugē · est deo gratis
simū · & hoī sup oī utilissimū · Vn
isto tempe i inituram ad guerram ꝯtra
ista tria · q sunt saluti aīe inimica · &
qui huiꝯmoi guerre victor extiterit i
celo coronabit · Arma aūt istius
pugne · nō sunt carnalia · sꝫ spiualia
· s · opa sce piē p q oīs inimicus
aīe vincit · & corona celestis acquirit
Et qr aīa ordinata est ad agenda
pīnam · ꝯtra ut omīs homo ut saluus
fiat ¶ Item triplex e pax bona · sca a
deo ordinata · et aīme ncc̄ia ¶ Pa
est cū amico nō · s · cū ꝯscīa nra ·
ut ibi nō sit repheniō · aīmi aīs in
ortal pti · nec morū ielaus aliq̄
ꝑtendi · et sit ibi pmpta uolūtas
bn̄ opandi & deo seruiendi ¶ 2ª est
cū pximo · q debꝫ esse in cordis di
lectione · ꝯpassione omīu i inirtat

in hac paccione deus et homo. homo non committit sacerdoti

dimissione et honore eius congratulacio
ne. In oris salutacione bona exhor
tacione et dulci correctione. In operis be
niuolencie boni exempli demonstracione et
familiari conuersacione. Secunda est cum deo quantum
ad ueram cordis contricionem. humili peccatorum confessio
ne. et debita satisfactione. Residui uite
dierum quam in satisfactione seruabit preceptum scilicet
in corde suo proponit coram deo. de cetero ab
stinere a peccatis. dei obedire mandatis. et
insistere omnibus operibus bonis. Deus ex
parte sua remittit peccata. et graciam infun
dit. et promittit et apud se disponit quod
si penitens pacta sua seruauit. ipse eum con
solabitur in tribulacionibus. promouebit in
multiplicibus uirtutibus. conseruabit in bono usque
ad mortem. et post mortem deducet eum
ad uitam eternam. Hoc pactum paratus est
deus semper seruare. si penitens non ue
lit ab eo recedere. Tercio sequitur quod cum do
minus ista complesset. beatus petrus pro se et
pro aliis loquens dixit. Domine quociens
peccabit in me frater meus et dimittam ei
et penitenti usque septies. quasi dicens. Et
si bonum est fratri dimittere iniuriam. et tamen
eo pacto hic tamen dubitatur utrum si quociens me
offenderit tociens tenear dimittere. Quod
ergo dicis nobis. Et dominus respondens dixit.
Non dico tibi usque septies in die tantum. sed
et septuagesies septies. si totiens te of
fenderit. quasi diceret. ita sis semper paratus
ad indulgendum. sicut ille ad offenden
dum. Iesus qui pacis sue dedit nobis et qui edi
ficacionis sit in uite custodiam.

Fe. iiii.

Accesserunt ab iero. **Feria iiii.**
ad ihesum scribe et pharisei. Mathei xv°.
agitur In euangelio hodierno de quatuor. circa
que bonus christianus debet se omni tem
pore sollicite exercere. sed maxime in quadragesima.
Primum est de mandato dei seruando.
et statuto hominum contra hoc prohibendo. ibi
quare uos transgredimini etc. Secundum de honorando
parentum non simulatorie. sed debito modo
in populus hic labiis me honorat. Tercium de

post dominicam oculi.

duce. id est de confessore eligendo. non ceco sed
prouido qui sciat uiam salutis ostendere. in
Cecus si ceco ducatum prestet. Quartum de seruando
mundo corde. ne ibi peccata concipiantur. et
ex inde exeant. et animam coinquinent. Inde
corde exeunt etc. Dicit ergo. Scimus euangelium quod quidam
scribe id est magistri legis et pharisei qui au
steriores erant in exterioribus et inuidia obser
uabant christum et discipulos eius ut si in
eorum dictis aut factis inuenirent aliquid ac
cusacione dignum uel reprehensione unde
infamaret eum in populo. Isti fecerant sta
tuta sua. que uolebant a populo obseruari
sicut precepta dei. et dicebant homines gra
uiter peccare si unum de illis etiam leuiter
uiolaret. Et quadam uice uenerunt ad
christum et dixerunt ei. Quare discipuli
tui transgrediuntur precepta seniorum. Non
enim lauant manus suas cum panem
manducant. quando ueniunt ad prandium
uel ad cenam. quod est contra statuta maiorum.
unde uolebant hic dicere. Ipsi sunt transgresso
res statutorum. ideo sunt peccatores. Et
quia tui discipuli sunt. forte hoc a te habent.
quia et tu hec statuta non seruas. et sic illi et
tu peccatores estis. Credebant sic fa
tuitatem huius questionis nescisse respondere.
Cum uero ipsi siluissent dixit eis. Et uos
quare transgredimini mandatum dei propter statuta uestra. dei
quasi diceret. Vos interrogastis me de transgressi
one quam faciunt discipuli mei in statuta
hominum. Sed ego antequam uobis respondeam.
interrogo uos de transgressione manda
torum dei. que facitis propter statuta uestra
seruanda. que sunt mandatis dei contraria.
Nam sic probo. Deus precepit in lege. Ho
nora patrem et matrem. Et qui male Exo. xx°
dixerit patri uel matri. morte moriatur. Quod sic
est intelligendum. quo ad primam partem.
honora patrem. scilicet celestem. sibi obediendo.
Spiritualem. scilicet episcopum uel confessorem et re
uerenciam exhibendo. Carnalem eum reueren
do. et sibi necessaria ministrando. non dico tan
tum iuxta posse. sed et si fas est dare super

posse. Item honora patrem non solum vivum, sed et defunctum testamentum eius implendo, male ablata restituendo, et elemosinas pro eo dando. Quod ad patrem spiritualem intelligitur. Qui maledixerit patri suo scilicet celesti vel carnali, vita sua de
14 bet[ur], quia debet lapidibus obrui. Quod non maledixerit patri spirituali debet iudicis arbitrio puniri. Vos autem fecistis irritum mandatum hoc statuendo contrarium dicentes. Si quis huic patrem indigenti et ipse istud subsidium quod erat daturus patri offerat deo super altare, cum pater celestis sit preferendus carnali, sufficit si deo dicat patri. Munus quod ego obtuli deo pro me et pro te proderit tibi ad meritum. nec expedit quod ipse aliter honoret vel sustentet vel sustineat patrem. Et sic per statutum vestrum iniquum et avaricia inducitis homines ad offendendum bona sua deo et irritastis mandatum dei quod ex vobis est. licet quod inde est semper est firmum. Et tamen ipsi nesciunt respondere et tacentibus eis dominus dixit eis. ypocrite bene prophetavit de vobis ysaias dicens. Populus hic labiis me honorat. cor autem eorum longe est a me. Sine causa colunt me. id est frustra adorant.
xpo xo
Ista est ypocrisis eorum quia ipsi docent homines doctrinas et mandata sua esse preferenda divinis quod est valde iniquum. Nota quod honorare deum non est reprehensibile sed laudabile. Sed honorare eum tantum ore et non corde est vituperabile et videre esse quedam illusio. Illusores autem ipse deludet. ut dicitur in proverbiis. Et tamen sciendum est quod deus a nobis honorandus est scilicet Corde credendo amando et memorando eius beneficia. Confitendo eius passionem. Et iniuriis et aliorum salvacionem conservando cor mundum. ut sic templum dei et habitaculum spiritus sancti.
Vos templum dei sanctum est quod estis vos
Ore predicando et confitendo. gratias referendo. Opere beneficia. scilicet agendo. orando et solvendo salutis pro eo. in omnibus operibus eius

nomen suum invocando. Opere oblaciones offerendo et elemosinas dando. item operibus misericordie insistendo. Item nota quod tria nos maxime inducunt ad deum honorandum. Primum est naturalis equitas quia ipse prius honoravit ipsum hominem ad ymaginem suam creando omnibus creaturis preponendo. morte sua redimendo angelos sibi in ministros deputando. Secundum est preceptum summe auctoritatis. In lege enim moysi et prophetis et lege evangelica et doctrina apostolica est preceptum de honorando deum et cetera. quod quicumque facit dignus est pena temporali et eterna. Tercium est honorantis utilitas quia honorans sibi acquirit meritum in celo et in terra. iuxta illud qui honorificaverit me glorificabo eum. Honorat autem deus honorantes se quadrupliciter. Primo vivente in mundo quia eius curam spiritualem suscipit. Secundo egrediente de mundo quia celum sibi aperit et angelos sibi obviam mittit. et eum alacriter recipit. ut patet in beata martha que honoravit eum in hospicio et quo modo invitavit eam in morte ad celeste palacium. Tercio existente in celo quia pro honore recepto ab eo ei infinitum honorem rependit quia centuplum accipiet et cetera. Quarto apparente in iudicio quia coram hominibus eum commendabit dicens. Esurivi et dedistis michi manducare. ut dicitur in Matheo. O quam beatus est et erit qui in hac vita deum honorat quia ab eo ineffabiliter honorari exspectat. Sequitur quod dominus videns turbas et phariseos ex verbis suis esse confusos in verecundia non loquentes dixit eis. Audite et intelligite racionem quam ego faciam contra phariseos. Quia non quod intrat in os hominis id est cibus non coinquinat hominem. id est non maculat animam. Sed quod procedit de ore hominis id est verbum malum coinquinat hominem id est animam. xpo
Tunc pharisei videntes quod sic audacter veniunt ad accusandum apostolos turbati scandalizati ex verbis domini murmurantes

recedebant. Apostoli non adhuc rudes
dolentes de scandalo illorum vocaverunt
Christum seorsum et dixerunt ei. Scis
id est advertisti quia pharisei audito hoc ver-
bo quod modo dixisti coram turbis scanda-
lizati sunt, id est turbati recesserunt.
Quibus dominus dixit: Omnis plantatio
quam non plantavit pater meus, id est omnis
religio hominis societas que facta est a deo
non inspirante eradicabitur, id est destrue-
tur. Qualis est congregatio ista phariseo-
rum qui sunt ypocrite. Sinite illos,
id est non curetis de illis, quia ceci sunt et duces
cecorum, id est laycorum et mulierum qui nesci-
unt per se ire ad viam paradysi nisi instruan-
tur. Hoc autem scito te: Si cecus ceco du-
catum prebeat, ambo in foveam cadunt. Vel
prelatus cecus qui habet regere populum sibi com-
missum, sive confessor quilibet diriget pecca-
torem sibi confitentem. Non discernit inter cul-
pam venialem et mortalem, et ordinacionem de-
bite penitentie. Si fuit cecus, id est peccator
publicus et omnium scripturarum inscius,
ipse per malum consilium et saluti contrarium quod
dedit peccatori, et qui sciens elegit ducem
cecum et secutus fuit cecum consilium, cadunt
ambo in fossam scilicet peccati. Et est hic
unus casus anime concessus in quo
licet prelatum prochialem suum dimittere et
eligere scientem et bonum. Et tamen contra hoc fre-
quenter errant homines, quia de salute anime
curam habent modicam, sed de salute corporis
et conservatione rerum temporalium habent curam
maximam. [illegible] Si peccator esset infirmus
in corpore, libenter haberet medicum bonum.
Si causam aliquam coram aliquo iudice haberet, advo-
catum peritum inveniret. Diceret enim nunc
et ad villam petere vellet, haberet ducem per
bivium scientem vias et loca. Sed heu hoc
peccator est infirmus ad mortem eternam et
de bono medico anime non curat. Habet
causam cum deo difficilem [illegible] de omni-
bus sibi a deo datis, et habere advoca-
tum peritum recusat [illegible] quo per

ad eternam salutem, et ignorat viam, ne-
gligit habere ducem viam scientem, quod est val-
de periculosum. Multum enim confessorem
est valde periculosum ignorantem et valde
necessarium scientem. Duo enim [illegible] que
requiruntur in confessore. Primum est scien-
tia, ut sciat discernere inter peccata levia et
gravia, et que sint circumstancie aggravan-
tes, et que sit penitentia iniungenda. Sci-
at de casibus matrimoniorum, et de resti-
tutionibus male ablatorum, et de abso-
lutionibus excommunicatorum. Secundum est compassio, quod
peccatorem dulciter audiat, reprehendat,
ignorantes examinet, verecundiam confortet, de
modo confitendi instruat. Tercium est discretio
qua sciat peccatorem [illegible] communibus
bonis [illegible] bonis promissi-
onibus ad deum trahere, quod peccatum deo sit
expositum, quod sit in eo manere [illegible]
[illegible]. Quartum est bonitas, ut se gau-
deat de eius confessione [illegible] et eum in
suis orationibus [illegible] et
frequenter pro eo intercedat. Est enim in [illegible]
[illegible] mundum [illegible] Moab et
tamen [illegible] sine rege auxiliante sed
repulsum illum eligit [illegible] et vere
anime quod nollet habere per rectorem et consilia-
re corporis, quod est valde reprehensibile. Bo-
num consilium [illegible] ductus est [illegible]
tendus et sapiens est eligendus. De-
inde Petrus de voluntate sociorum [illegible]
bo dominum dixit: Domine, expone nobis hoc
verbum quod dixisti. Non quod intrat in os [illegible]
Dominus autem qui admiratus ruditatem eorum
dixit eis: Et vos qui sinistris diu mecum
adhuc sine intellectu estis. Nescitis
ymo scire debetis quod cibus qui per os va-
dit in ventrem et non tangit animam
[illegible] est. Sed ea que procedunt de cor-
de coinquinant animam. Dico vobis
ut vos plene intelligatis, quod de cor-
de exeunt ista: cogitationes male, ho-
micidia, furta, adulteria, fornicationes,
falsa testimonia, blasphemie, et huiusmodi.

hec sunt que coinquinant animam. Vult di
cere dominus. solum peccatum mortale . coinquinat
animam. sed ergo sunt illa .6. adque omnia
alia reducuntur. quia omne peccatum aut est co
rdis . sicut peccatum cogitacionis . aut oris
. sicut falsa testimonia vel blasphemie .
aut operis . sicut furtum . homicidium . ad
ulterium . et huiusmodi. Et ideo consequitur secunda
uerba . Sed non lotis manibus man
ducare non est peccatum nisi ueniale . id est non
maculat animam . quia sicut dictum est . non nisi
peccatum mortale . coinquinat animam
Ista non ideo leguntur in ecclesia . ut non so
lum peccata caueamus . sed et laboremus habere
mundiciam cordis . per quam ad uidendum di
uinitatem ueniamus. quia beati mundo corde
quoniam ipsi deum uidebunt. De x. preceptis
Quia de preceptis nichil euangelium tangit
ut de ipsis aliquam noticiam ha
beamus. debetis scire . quod sicut
dicit augustinus. Bonum est scire omnem sci
enciam . Nam bonum est scire bonum . ut
amemus et operemur illud . Bonum est sci
re malum . ut uitemus et fugiamus.
Bonum autem non possumus amare . nisi sci
uerimus. nec malum uitare . nisi cognoscerimus
Precepta autem docent bonum facere et
malum uitare . et ideo maxime vtilitatis
sunt et magne dignitatis . utpote
quia per moysen a deo data sunt . Exodo . 24.
Ascende ad me in montem . dabo quoque tibi
duas tabulas lapideas et legem . De
istis autem preceptis 3a nos ordinant
ad deum . et 7 . ad proximum . Et quia prius
debemus ordinari ad deum . Ideo illa
3a posuit . et in prima tabula continentur.
Primum est non habebis deum preter
me . nec adorabis sculptile siue ydo
lum . Sed contra hoc faciunt cristiani uel
uiterii . qui adorant crucem . et hoc . ideo dico.
quod non adorant eam tamquam deum . sed tamquam
representatem deum . uel eius passionem
Multi tamen non faciunt . contra hoc preceptum . scilicet
auari . sicut dicit apostolus . auaricia est ydo
lorum seruitus . Faciunt enim . auari de pe
cunia deum . retinendo vsuras . et ma
le ablata . vel tamen retinendo pecuniam quod
nichil uolunt dare indigentibus . Item contra
hoc preceptum faciunt gulosi . apostolus . Quorum
uenter deus est . Item contra hoc preceptum
faciunt diuinatores . qui diuinacio
sunt multis modis . nam aliqui diuinant
aspiciendo in aqua . aliqui in terra . aliqui in
aere . aliqui in igne . aliqui in cultra
to cingulum . aliqui in sortibus sicut in
geniatica . et multis aliis modis . Re
tinetur autem deum a contrario . Sicut pi
scina dicitur eo quod caret pisce. Secundum est
non assumes nomen dei tui in uanum . scilicet
falso iuramento . vel uano modo . sicut
qui pro nichilo iurat. Debet autem iura
mentum . ut sit iustum tres habere comites
. scilicet iudicium . quia debet iurans iudicare .
vtrum sit iuramentum faciendum uel non .
Item iusticiam . quia iniustum iuramentum esset uel
tum non tenetur . Item ueritatem quia nullus de
bet iurare nisi uerum . unde Ieremias . Et aduer
tendum est . ut iuramentum hos tres ha
beat comites . scilicet iudicium . iusticiam et
ueritatem . et si aliquis istorum defuit . non est
iuramentum . sed periurium . Alii assumunt
nomen dei in uanum . blasphemando deum
uel sanctos eius . alii attribuendo crea
ture quod est proprium dei . sicut esse omnipo
tentem et huiusmodi. Tercium est . ut diem sabbati
sanctifices . deus creauit mundum . a domini
ca usque ad 6. feriam . in qua formauit
hominem . tamquam vltimam creaturam . die
sabbati requieuit ab omni opere . et ideo ad
recolendum beneficium creacionis . Pre
ceptum fuit iudeis . ut celebrarent sab
batum . Sed christo adueniente . quod precep
tum illud erat cerimoniale . cessauit sab
batum . nichil aliud est . quam in sabbato . nichil
aliud nisi sanctum facere siue in festo . Sed
contra hoc preceptum faciunt qui peccant homines
in sabbato . in peccatum quod tam pondat . ut
dyabolum de celo traheret ad infernum

Fornicacio

nota

de x . preceptis

loco eius habemus diem dominicum . Sanctifi
care sabatum

Tales sunt qui festis peccant in festis qui
bus plura peccata fiunt quam in aliis diebus
destlibus dicit aug. Unde magis faciunt
contra preceptum dei qui peccant in festo
quam qui operantur in agro. Quartum est. Honora
patrem etc. Unde quod dicitur ut sis long
euus super terram. Cum multi boni fi
lii parentes honorent qui non multum vi
uunt. et multi male se habeant de pa
tribus qui multum viuunt. quare est hoc.
Responsio. hoc est profundo dei iudicio.
Sed quod quod fit non est dubium quod deus facit
gratiam bono quem uocat eum ad se. et
uocat quem nimius est malus quod post
ea fiunt. Debent autem filii honora
re parentes in corde diligendo in ore
honorando in opere sustentando. Quintum est.
non occides. Hoc aliqui exponunt heretici. ali
ter exponunt. heretici dicunt quod non licet occi
dere piscem vel volucrem et hominis. Sed contra
stat [illegible] eorum. Si enim vnus pu
teps diceret pro [illegible] suo non puniendus
aliquis [illegible] certe non. Unde quem di
cit non occides non excludit quod homo
non possit occidere cum alia ratione ca
retia. alias non dixisset deus quod ho
mines vescerentur uolucribus et pis
cibus. Item dicunt heretici quod non licet
potestati iudicium facere de malefactoribus contra
quos dicit dominus. Maleficos non pa
tieris viuere super terram. Sed multi occidunt
corde quod odiunt fratrem suum. Jo. Qui
odit fratrem suum homicida est. Ore
auferendo famam. Opere occidendo proximum.
Sextum est. non mechaberis adulterando vel
fornicando. Et sunt plures species huius pec
cati de quibus non dicendum nisi in confessione.
Septimum est. Non furtum facies. Totus mun
dus quasi contra preceptum hoc facit. quia si ali
qui principes faciunt furta faciendo collec
tas. sine causa recipiendo seruitia
preter iustas causas. Iniuriores tota die furta
committunt faciendo malas mutaciones
nes. et alia multa que longum esset enar

rare. Octauum est. non dices falsum testimonium
contra proximum tuum. Mentiendo. Est autem
triplex mendacium secundum august. scilicet ioco
sum quod fit causa solacii vel placendi. Item
officiosum quod alicui prodest et nulli nocet
et sunt peccata venialia. Item perniciosum
quod alteri nocet in personis rebus vel fama quod semper
est mortale peccatum. Nonum est. non concupis
ces vxorem proximi tui quod intelligitur
de omni muliere que non sit vxor sua. Et
intelligitur concupiscentia cum deliberatione et consen
su. Unde dicit Math. v. Quicumque ui
derit mulierem etc. Et istud preceptum differt
a sexto. Non mechaberis. quia illud ad ac
tum. istud quo ad voluntatem. Decimum est. non
concupisces rem proximi tui. Homo enim non
debet hoc ~~enim non debet~~ desiderare domum
agrum et similia vicini sui cum dampno
eius debet procurare ut auferat sibi
expellendo de ciuitate. ponendo ad confi
nia etc. Qui ista seruauerit ingredietur
ad vitam. Secundum quod dominus ait. Si vis
ad vitam ingredi serua mandata.
Continentur autem in istis iiii versibus.
Ydola sperne. dei non sumas nomen in va
ne. Sabbata sanctifices. habeas in honore pa
rentes. Non sis occisor. testis fur mechus
iniquus. Non alii nuptam. neque rem cu
pias alienam. Feria quinta

Surgens ihesus de synagoga. introi
uit in domum Symonis. Luc iiii. Quia
homo infirmus est sollicitus pro re
cipienda sanitate. ideo medicum querit
infirmitatem ostendit. consilium sollicite que
rit dietam sibi impositam custodit. et sic
procurante medico et cooperante infir
mo. infirmitas recedit. Ita peccator omnia
contingit in anime infirmitate que est peccatum
mortale. peccator enim quando statum suum et
infirmitatem anime inspicit considerate peccatum
abhorret in corde dolet. animarum medi
cum querit. peccati infirmitatem confitendo
ostendit. liberacionem appetit. absolucionem
recipit. penitenciam sibi iniunctam deuote cu

scodit. Et sic de infirmo sit sanus
de debili fortis. de immundo mundus
de peccatore iustus. Et quia hoc xl.
le ieiunium. animabus corporibus quasi tri
radis salubriter institutum est. ideo
eo debent peccatores infirmi currere ad
medicinam salutis. que est penitentia. ut
sanitate recepta et satiate levi possit
ad resurrectionis leticiam pervenire. et
ut ad hoc provocentur et inducantur.
Legitur hodie ewangelium in quo continetur quomodo
dominus mulierem fortiter febricitantem sa
nitati restituit. cuius hystoria talis est.
Cum dominus sanasset leprosum descendens
de monte. et centurionis puerum in caphar
naum intravit synagogam. ubi post
doctrinam multos curavit. Et post circa
vesperas intravit in domum symonis
ut ibi cenaret et quiesceret. Erat
autem socrus symonis leprosi. fortis
sime febricitans. et quia ista bona
domina. propter instantem accessionem erat
miserabiliter afflicta. et quia diligebatur nimis
rat. cum tota familia sua. ideo omnes
ei compatiebantur. Unde flexis genibus.
plausis manibus. humilibus vocibus
ceperunt rogare dominum ut sua pi
etate eam ab illa infirmitate liberaret
Multum quia laudabile est ut homo vel mulier. sic
in familia vel congregatione se habeat. ut
omnes de suo. malo doleant. et de
bono gaudeant. et expedit pro ipso in
tercedant. Dominus autem cum propter afflictio
nem febricitantis. tum propter devotionem fa
milie rogantis. et propter orationem sue
virtutis pietate motus. accessit ad
lectum infirme et stans super eam. tamquam do
minus cui obediunt omnia. imperavit febri. ut
discederet. et statim discessit. et sanita
ti precepit. ut veniret. et statim venit.
ita ut subito efficeretur a deo fortis et
sana. sicut erat antequam infirmaretur
Solet febricitans. quando a febre dimitti
tur. remanere debilis. ut diu cum baculo

vadat. ad omne opus domus inutilis
existat. et indiget bona et longa
recreacione. antequam bene possit vires
resumere. Sed hec ita perfecte et subito
sanata est. ut sanior et fortior esset
quam ante infirmitatem. quod apparet ex hoc.
quia statim de lecto surgens per se ipsam
domino et discipulis cenam paravit. et so
liciter ei ministravit. et usque ad
finem cene servivit. Modo attende
bonitatem domini. sanitatem conferentis
Et bonitatem mulieris ministrantis.
Dominus enim qui debebat eis refici et ho
spitari. voluit eos de beneficiis preveni
re. quia sanitatem infirme contulit. pre
ces rogantium exaudivit. totam do
mum gaudio replevit. Vide mira
bile. numquam eam rogavit pro beneficio
sanitatis. sive per se. sive per alium. qui
fuit exauditus. Currat ergo peccator
ad christum pro salute anime. quia paratior est
illa conferre quam corporis sanitatem. Ex hoc
facto datur intelligi. quod quando suos dei
dispositos ad predicandum suscipi
unt. a eis beneficiatur a christo cum
cum suis receperit multa bona. Mulier
et videns se a christo beneficium sanitatis ac
cepisse. noluit esse ingrata. sed surgens
pro ea sollicitate laboravit. et cenavit ille
et servivit. Ex quo habemus exemplum quod
homo sentiens se a peccati febre libera
tum. debet in signum sue liberationis se
totum in christi obsequium mancipare.
Nota quod febris corporalis. peccatum significat propter
3a. Primo. quia febris dolorem capitis
facit. sic homine peccatum est causa doloris
maximi. unde ex. Si homo de peccato peni
tet. oportet eum dolere omnibus diebus
vite sue. quia nichil aliud est penitentia
quam dolor de peccatis. Et quanto magis homo
dolet de peccato. tanto magis illud consequitur
cet. Eccl. Minuendo etiam addit
et dolorem. Si vero non penitet. in eter
num dolebit in inferno. 2o. quia fe mo

frigus modo calore inordinatum ad-
ducit. sic peccatum inducit inordina-
tum timorem. qui per frigus significatur.
Nam peccator plus timet modicam af-
flictionem corporis quam cruciatum inferni.
plus temporalem penam quam eternam. plus
hominem quam deum. Inducit et inordina-
tum amorem. qui per calorem signatur. quia peccator
plus diligit corpus quam animam. presentem
mundi felicitatem quam eternam gloriam. mundum plus
quam deum. Secundo quia febris appetitum turbat.
sic peccator ab hominatur saluberrima. et ap-
petit noxia. Abhominabile enim verbum dei
eis. et aliud est eis delectabile. quod est contra
salutem anime. Et de illa dicitur in psalmo. Omnem
escam abhominabitur anima eorum et appropinqua-
verunt ad portas mortis. Liberatus est homo ab ista infirmitate
eius. sicut per Christum. sicut vir absolutus peccatoris
statim per Christi ministrum et per manum eius. Tertio in-
de mirabilem occasionem. huius primi
miraculi. multa et magna secuta sunt
miracula. Nam cum dominus hanc sanasset
et ipsa sanata ministraret. huius mi-
raculi fama diffusa est super terram
illam. et omnes habentes infirmos cum eis
congregaverunt se ante ianuam expec-
tantes cum appareret. statim eos porrige-
rent ei. Tunc autem ceciderunt et est.
se vero apta est ianua domus habentes
infirmi ante dominum deposuerunt eius
miseriam implorantes. Ac ipse singulis ma-
nus imponens curavit eos omnes.
Hic queritur quare Christus cum solo verbo pos-
set curare. voluit singulis manum
imponere. dicendum quod propter tria. Primo
quia in exemplum humilitatis. ut nullus
crederet quod ipse propter infirmitatem aliquem
despiceret. et ne aliquis homo dominum despiceret
propter infirmitatem. quia sicut sanus ita
et infirmus est dei filius. et ad vir-
ginem dei fuit. Hic introducitur exemplum de sacer-
dote. qui audiens confessionem unius
leprosi. et abhorrens eum. et vertens
sibi potentem unam ad fenestram. per te sibi ...

sic sana remaneret. alia pars facta est
leprosa. Exemplum de martiro mona-
cho. qui portavit leprosum ad ecclesiam.
Secundo in signum caritatis. quia sicut sanum
ita et infirmum diligit. Solemus
in signum dilectionis amicos. sive per
tactum sive per amplexum tangere. Sic
Christus istos tetigit. quasi diceret. ita diligo
vos infirmos. sicut sanos. immo for-
te plus. sicut solet compati mater filio
infirmo. et quedam signa dilectionis
ostendere quam sano. Tertio in signum sacerdo-
talis benedictionis. Cum enim sacerdos pec-
catorem vere confitentem absolvit. a febre
peccati. ex Christi levat manum. et super ca-
put absolvendi ponit. sicut est mos. Di-
cendum est in levitico. tunc manum quam levat
. sed propter honestatem caput eius non tan-
git. Tamen ipsa manus elevatio di-
citur impositio. et talem manus impositionem
dat deus multam gratiam absoluto. Multa-
ple. Super egros imponent. et bene habe-
bunt. Quoniam a multis istis curatis
exierunt demonia clamantia. quia tu es
filius dei vivi. et ipse non sinebat ea
loqui. quia sciebant. ut firmiter credebant.
ipsum esse Christum in lege promissum. Christus autem
nolebat per demones manifestari. ut
cognosceretur. sed per virtutem miraculorum et per
predicationem apostolorum. Non enim est lauda-
bilis commendatio malorum. quia non est specio-
sa laus in ore peccatoris. Et cum dominus
nocte in domo quievisset. facto mane
egressus. ivit in desertum locum. et ad
tempus ubi nulla erat habitatio. et ibi loque-
batur cum discipulis de his que futura e-
rant. Et ecce populus loci illius. venit
ad eum. rogans ne discederet ab eis.
Volebant enim propter beneficia accepta sibi
servire. Cupiebant predicationem eius
audire. et presentiam semper habere. credentes
quod ubi presens erat. nulla adversitas locum
ibi haberet. Dominus autem respondens eis. E-
go a patre missus sum in mundum. ad p

ecce

manus

dicandū regnū dei · nō tm̄ nobis · s;
& alijs ciuitatib; · Pn̄ eatis in pace.
Illis abeuntib; cepit ihs ire p castel
la gallilee & ciuitates pdicans regnū
dei · Et in hoc argumentū habemus · q
in omni loco hitant · v̄l boni uel meliore
tur · Rogemus &c. Feria sexta

vbi hoies hitat siue boi siue mali sint. est pdicandū. s; uc mali hitant

Venit ihs in ciuitate samarie q di
cit̄ sychar · Jo · 4 · Cū quadā uice
saluator noster pdicasset · & multa mi
racula fecisset · & ob ipsorū inuidiā multa
dixissent · scribe & pharisei in tantā seuic
ciā exarserunt · q si nō timuissent ple
bem · ex toto interfecissent eū · q sciens
ihs · recessit in galylea · eundo aūt · op
tebat eū transire p samariā. ¶ Vl' sic
tempus xlme ē institutū · ad refre
nandū sitim · mundane & carnalis concu

[illegible]

piscentie · q a nobis extingwi nō pt ·
pmo oportet q xps pparet nobis aquā ui
uā · t · spc sci gratiam · q quidē aqua so
lis penitentib; debetur · Et hoc ondit̄
in euangelio hodierno · vbi dicit · q xps
petiuit potū aque a quadā muliere · Di
cit · n · salutē nrām · & tūc sibi potū da
mus · qn̄ nrām salutē ppriam · p
curamus · Ipse aquā viuā · t · spc sci gra
ciā · q solis penitentib; debetur · mulieri
· t · penitenti exhibuit · ergo hystoriā euangelij
videamus. ¶ Dicit ergo q xps quadā ui
ce transiens p samariā · cū discipulis p
uenit · ad quādā ciuitatē · q dicebat̄
sychar · q olim dicta est syche · Et di
cebat̄ ciuitas samarie · eo q p uilla
erat · & posita iuxta ciuitatē samariā ·
& sibi subiectam · Erat extra ciuita
tē · quidā fons · factus ad modū · q olim

·putei

fecerat patriarcha iacob · Et dicit glo.
Vbicumq; emanat fons tm̄ · Dicitur nō
pfundo · & fons & puteus dicit̄ · Et
io in isto euangelio · nūc fons · nūc puteus nōi

de terra et in superficie emanat d'r fons

natur · Dns autē fatigatus ex itinere se
debat · et sedet sup puteū · t · sup la
pide · qui erat iuxta puteū · vel sup firi

te · Dicit ergo fatigatus sup puteis nris
sedit ut aliquantulū quiescam? · Et erat
q hora vi · aūt sicut · n · usq; tūc labo
rauerat in eundo · ita q illa hora
prandij transierat · & multū & p labore
& calore qui iā ascenderat · sitiebat
¶ Vnde expectabat · q aliquis ueniret ha
urire aquā · Et ardius aliquantulū ibi
sedisset · & misisset discipulos in ciui
tate · ut cibos emerent · et ipse nō ma
gis fatigatus erat q discipuli · ipsi

remansit. q qua ... dis vacat?

tm̄ laborauerant in eundo q ipse · dicē
dum q quanto aliquis homo ē melioris co
plexionis · et melius ht humores p
porcionatos · tanto magis est passibilis
et io in labore amplius fatigat̄ · &
in dolore magis patit̄ · Sicut uidet̄
in rustico & nobili · Dic xps fuit no
bilissime cōplexionis · sup omnes hoi
nes temꝑato · ita q naliter nunq; hu
isset aliq infirmitatē accidentalē · &
hec est una causa q ei⁹ passio fuit
grauissima &c. ¶ Sz apli erant homines
rusticani & duri · ppter q nō erant
sic fatigati · ¶ Possent & alias querere
quare misit omnes in ciuitatē · ut solus
remaneret · cū duo sufficerent · dicendū
q xps nō solū ūbo · s; facto discipulos
uolebat ad humilitatē inducere · Vnde
ppter hoc · sic humiliter remansit · Sz ad
huc uidet̄ mirabile · pmo apli omnē
humilitatis causam habebant · cū essent vile
cōdicionis · ut pote piscatores · dicendū
q xps q tanq̄ deus omnia sciebat co
siderauit unū · q · s · qn̄ homo paupe cōdi
cionis · subito assumit̄ ad magnū sta
tū · ut plurimū in ipsa magnitudine
nō bn̄ se habet · ut pote q nō est exp
tus · s; supbit · & ex precipitatē incedit
Sic apli deinceps assumpti erant ad ma
gnū statū · quia erant fres & socij
xpi · quo nichil est maius · Vnde no
lens eos p̄euertere · docebat eos ad
humilitatē ūbis & factis · ¶ Sequitur sede

bat sic sup fontem. Moralit̃ xp̃c
sedet sup fontem mīe · s · a die · ascen
sionis sue in celū · usq; ad diem iudi
cij · tot · n · sūt pctā · q̄ si nō eēt fons
mīe · mō multos destruxisset mundū
Sedet sup fontē · et cū sedet fatiga
tus ẽ · Laborare me fecisti in iniqui
tatibz tuis. Modus loq̄ di est · sic
homo qui sb̃stinet ab aliq̄ uiā ī iuri
am · ⁊ paciencī tulit · sustinet bis ·
ut laborat in sustinēdo · unde dicit ·
nō possū amplius portare · Sz pctō
res infinitas īiurias inferūt xp̃o ·
qr q̄ pctā sunt tot īiurie sunt ei · q̄s
nullo posset portare mō · nisi sederet s
fontē · ex quo refrigeriū q̄dam sunt.

Sic autē sedebat sup fontē. Ecce muli
er ueniēs de ciuitate portans simul
ī uas ad hauriendā aquā · ⁊ puenit ad
fontē ubi sedebat xp̃s. Sciendū ē
q̄ in samaria · q̄ erat ī mōte sicha · ca
ruerunt aque · l' fonte nō erat ibi bō
aq̄ ad bibendū · Et io hec mulier ue
nit p aqua usq; ad hunc puteū · cui
dixit xp̃c · Da michi bibē · nō pete
bat dns nec sciebat cui aq̄ fontis
· q̄ aq̄ uite salutis · unde Da michi bi
be · i · heas uram sitem · ⁊ agas pniã
am · et tuc extinxisti sitī meã · q̄ sic
uo cupiaz salute · Mulier nō credēs
eū petē aq̄ fontis dixit ei · Quō
tu cū sis iudeus petis a me bibē · q̄
sū mulier samarit̃. Ubi seq̄t̃ est verbū
ewāgliste · Nō n · coutunt iudei sama
ritanis · Iudei abhominant samari
os sicut ī mūdos · qui nō sunt de ppl'o
iudeorum · nolētes uti cū eis in negociis
vel conmertiis ⁊ huiusmodi nec ī bibē in uase ī
quo samaritan' bibisset · Vel sic qui
erasp̃cū · ueste loq̄la · ⁊ aliis indicijs
appes iudeus · quomō a me petisti ·
bibē cū ego bibo · q̄ sū · mulier sa. Mi
rabat̃ mulieris multū · ⁊ io petebat unde
hoc est ⁊ ideo dixit ei. Si mulier sci
res donū dei · ⁊ q̄s ē qui dicit tibi · Da
michi bibē · tu forte pe · ab eo · ⁊ dedis
set tibi aq̄ uiuã · xp̃s · n · nolēs pau
latī eā ducē ī cognicōm sui / cepit spū
alit̃ loq̄ · unde loquit̃ hic de grã · sps
scī · q̄ dicit̃ aqua · ppt̃ 3a. Primo quia
aīam lauat ⁊ mundat · Io · 10 · Acci
pite spm scm quor̃ remisi̇ · pctã · re
mit · eis · gl' · p spm scm fit remissio
pctor̃ · q̄ ē aīe mundacō · Effunda
sup nos aq̄ mundã ⁊ mūdabimini
Ezechiel · 16 · Scđo · q̄ sitim mundane
ɔcupiscencie · ⁊ auaricie supbie · et i
amis glē extinguit · et sedat · Io · a · Si
quis sitit ⁊ c · Passionibz amoris
· s · ⁊ bibat · Glosa · s · spm scm · quia
ipa ē aq̄ sapiē salutaris · qua dns
potat amicū suū · Ista aqua potan
apo · ɔ mūd crucifixus est · et ego m
do · Tercio quia estū carnaliū desideior̃
q̄ mitigat ad illius aīa refrigat ⁊
refrenat · Ro · 8 · Si spu facta carnis
mor · viuens · Ideo dicit aqua uiua · ē
a q̄ dat uitã aīe · ut ad modū ar
boris uiue faciat fructus reponēdos
ī celo · ⁊ quia ducit ad uitã glē · ut sta
tī dicet̃ infra. Istam aquam dat xp̃s pe
tentibz · io dicit · tu petisses ab eo et ego
dedisse tibi. Petit aut nō tm ore · sz
ī corde · s · desiderio seruiendi deo · ppõito p
cata delendi · uoluntate · pniam agēdi
the deuocōem ⁊ ppositū xp̃c ad iuuat
⁊ grãm sps scī tribuit · ⁊ pdicē ad pe
nitenciam inducit · Ro · Benignitas
dei · ad pe · te · ad · Tūc mulier ad iuita
ta de ubis dni dicens · q̄ daret sibi a
q̄ uiua · ait ad eū · dne tu nō habes
unde nec uas ī quo haurias aq̄ · n'
ī manu potes accipē · qr puteus al
tus est ⁊ pfundus · unde nō potes hrē aq̄
uiuã · Nō q̄ pat̃ nr̃ · Iacob dedit nob' hc
puteū · et bibit ex eo ipe ⁊ filij eius
⁊ oms moraū sc̃i · nunq̄ tu maior eo
es · ut heas aq̄ · Sz ī uide de ubis

tuus. Tunc ait dominus. Hec siccitas nulli
est. quia omnis qui bibit ex aqua huius
putei sitiet iterum. quia extinguit so-
lum sitim temporalem et ad horam. Sed qui
biberit ex aqua quam ego dabo ei. non siti-
et in eternum. Intelligebat dominus de siti spi-
rituali non corporali. Unde nota. quod aqua christi
est gratia eius que extinguit sitim viciorum et
dat quandam virtutem anime. per quam facit eam
salire in vitam eternam. Et ideo sequitur. Sed
aqua quam ego dabo ei. fiet in eo fons
aque salientis in vitam eternam. id est faciens
salire. Est enim contrarium ab aqua huius de qua quanto quis
amplius bibit. tanto plus sitit. Fa-
cit enim homines ydropicos per gulam. Ava-
rus non implebitur pecunia. Et augustinus
dicit. Extra plenus. intus vacuus mens. cor-
pore crepat. corde mendicat. et sic de aliis.
Et postea facit eos salire in infernum.
Mulier autem verba domini carnaliter in-
telligens. dixit ei. Domine da michi
hanc aquam ut non sitiam. neque veniam
huc haurire aquam. Hoc dixit. quia
domus eius distabat a fonte. et iam
erat mala. Videns autem christus quod nec
eum intelligebat. voluit eam in admira-
cionem inducere. aliquid occulta revelando ei.
Unde dixit. Vade voca virum tuum. et veni
huc. At illa respondit. Non habeo virum. Cui
christus. Bene id est vere dixisti. quasi diceret licet consue-
veris multociens maritari. sicut mos est
mulieribus. tamen non veritate dixisti. Quin-
que enim viros habuisti. et hunc quem habes non
est tuus vir. Ista que habet mulier cum v. viris
viris honeste stetit. et tamen postea in
miserum statum decidit. Ex quo habemus
exemplum. quod nullus debet confidere de seip-
so. nam quidam homo in religione vel in
prima vel in quocumque statu stabit mul-
to tempore et postea cadet. Quia sicut dy-
abolus tales numquam cessat impugnare. Dy-
abolus enim eos qui de suo dominio
recedunt. fortius insurgit in eadem illa.
Cum autem christus mulieri hoc dixisset videndo

quanto avarus plus habundat. tanto amplius affectat. et ideo dicit.

ta est. et tamen ex hoc credidit ipsum esse
aliquem magnum. scilicet prophetam. Unde voluit
querere de rebus istis. sicut qui aliquis re-
prehendit in peccato. statim vult se transfer-
re ad aliquam materiam. Propterea dixit
christo. Domine ut video propheta es tu. Mu-
lier non cognoscens quod ipse erat propheta
dei. sed et ibi unam questionem valde pro-
fundam dixit. Domine sicut aperte te video
tu es nec propheta dei. dic ergo michi. Con-
tencio est inter iudeos et samaritanos de
loco adoracionis. Iudei dicunt quod in Ieroso-
limis oportet adorare. propter templum quod Sa-
lamon ibi edificavit. et ideo con-
secravit. Samaritani dicunt quod patres
eorum adoraverunt in monte Samarie
id est in monte garizim. ubi antiqui patres ado-
raverunt. et tamen placuerunt deo. Unde di-
cunt quod sufficit eis adorare ibi ubi pa-
tres eorum adoraverunt. Modo igitur de hoc di-
cendum est. Respondit ihesus et dixit ei. Mulier
crede michi. quia venit hora. quando est predicatum
fuit eius in qua nec in Ierusalem nec in monte
Samarie oportebit adorare. id est non requiretur
locus specialis ad adorandum. immo veri
adoratores. id est unam fidem habentes. ado-
rabunt patrem in spiritu. id est in corde quod est tem-
plum dei spirituale. et in veritate. scilicet absque se-
ctionis adulacionis. et iuste peticionis.
Unde locus materialis non facit ut exau-
diatur oracio sicut dicunt iudei. sed solum
cordis devocio. et iusta peticio. Modo tamen
in ecclesia. sic ad hoc specialiter ordinata
ut magis ibi excitetur orantis devocio. et
ubique tamen potest fieri oracio. utrumque tamen precia exau-
diatur. Sciendum est igitur quod circa oracio-
nem sunt attendenda. Primo scilicet quod sit de-
vota. id est facta cum cordis intencione et humi-
litate et fiducia impetrandi. Apostolus. Ora-
bo spiritu. et lingua. orabo et mente. id est cordis
attencione et devocione. ut quod lingua foris
pronunciat intus affectus senciat. Secundo
quod sit iusta. id est non debet esse pro rebus tem-
poralibus. non pro consolacionibus corporis. non propter

nocumentis et uindictis. Sed solum pro his
que pertinent ad salutem anime et ad consola
cionem cordis. et acquisitionem glorie celestis
quod Querite primum regnum dei et iusticiam (omnia)
eius. id est salutaria et ad iusticiam omnia
peruenire ad regnum glorie. Tercio. Christus
sicut scitis quod non quam super terram. Secundo quod sit con
tinua [?] luce. Oportet semper orare et
non deficere. id est non pretereat dies sine oratione
saltem mentali. Secundo multa sunt que nos in
ducunt ad continuandam orationem.
Primo importunitas temptationum que
nos assidue impugnant. Secundo est in
stancia diabolorum et predonum qui nos contin
ue inuadunt. et hec omnia per sanctas orationes
et deuotas et tolluntur et uincuntur
uel saltem per patientiam tollerantur. Tercio est necessi
tas deuotionis. Ista deuotio est dul
cedo de corde procedens ex uehementia
amoris. Sine hac homo efficitur ari
dus et negligens. et quasi a deo alienus.
Sed per orationem continuam augetur hu
iusmodi deuotio et nutritur. et sicut in bello
corporali homo est inutilis sine armis
ita penitentes in bello spirituali demonibus
si resistunt ab orationibus suis. Exemplum huius
habemus in moyse. qui cum eleuasset ma
nus in oratione uincebat populus israel. Sed cum
deponebat manus ab oratione uince
bat amalech. Ipsa id est deuotio facit
deo homines obedire. se sibi uilescere.
proximum feruenter diligere. celestia ama
re. in desiderio mortem habere. uitam in pati
entia portare. O quam beatus qui sic fuit deuotus.
Mulier autem cum dixisset quod christus ei dix
tam de se quam de questione sua et quomodo sapi
loquebatur recordata quod audierat a sapi
entibus quod christus debebat uenire in mun
dum. uocata [?] gente sua et omnes [?]
hec. suspicata est ipsum esse christum. Sed
curialiter de hoc interrogauit eum di
cens Scio quod messyas uenit. id est ue
niet et cum uenerit annunciabit nobis omnia.
Cui christus ego sum qui loquor tecum. Et cum

hoc dixisset et mulier taceret. continuo
uenerunt discipuli. et mirabantur quod cum
muliere loquebatur. Mirabantur non quia
cum muliere simpliciter. sed cum muliere ita hu
milis condicionis. quia si mulier in donat ui
litate. non denotat sexum. Erat. id est so
litus conuersari cum mulieribus. sicut cum mar
tha et cum magdalena et multis aliis. Immo
sequebantur eum de ciuitate in ciuita
tem etc. Quod si modo fieret omnes homines admi
rarentur. Et quamuis discipuli de hoc mirarentur
quia in tantum reuerebantur eum. quod nullus dixit
quid loqueris aut quid facies cum ea.
Mulier autem super uenientibus relicto ibi ua
se mulier cucurrit ad ciuitatem. nar
rare que audierat. hoc id est est proprium muli
eribus. quod libenter referunt que audierunt. et
dicebat. uenite et uidete hominem qui
dixit omnia que feci. Numquid ipse est christus.
Et exierunt homines ad uidendum. Sed
antequam peruenirent ad eum discipuli ro
gauerunt eum ut manducaret. Ipse
autem dixit eis. Ego cibum habeo quem uos
nescitis. Tunc discipuli estimantes
aliquem transeuntem dedisse sibi manduca
re. uel per mulierem dicebant plane ad in
uicem. Numquid aliquis attulit ei manducare. Quibus (manducare)
christus aduertens dixit. Meus cibus est
ut faciam uoluntatem eius qui misit (me)
etc. Hoc uerbum debet dicere quilibet
christianus. Sed que sit uoluntas dicit
apostolus. Hec est uoluntas dei sanctificatio
uestra. hoc est ut sitis sancti et sancta opera faci
atis. Huius cibus ita pascit animam
ut corpus panis et aliis uictualibus.
Sed sicut ad cibum utile est corpori. quod sit non ni
mis coctus. salsus. non nimis non
parum dulcis. et quod sumatur debito tempore
ita oportet cibus anime. id est bona opera
eo. ista est que spiritualiter habeat. scilicet quod sit
coctus igne caritatis. Nam cum opus
bonum facit sine caritate nihil confert
anime. sicut nec crudus cibus. Tercio quod (corpori)
sit salsus sale discretionis. ne de in dis

certo dicit. Non est bene calcatus.
Sed sunt alii qui nimis calcant carnem
suam. sicut qui nimis duram faciunt
penitentiam. alii parum. alii nichil. Dicunt
illi qui ita parcunt. quod nullam volunt
facere penitentiam. sed velint nolint oporte
bit eos facere in futuro. Penitentia debet esse
temperata. ut nec nimis sit. nec parum
ut teneamus nos contra corpus ut ad
hostem et civem. ut dicitur. Tercio 3°
debet imponi dilecto. id est corde leticia.
Mt. Cum ieiunatis nolite fieri sicut ypo
crite tristes. Quarto debet suo tempore debi
to id est in vita presenti. quia est tempus ad hoc
deputatum. Unde apostolus. Dum tempus habe
mus operemur bonum ad omnes. Augustinus.
Inutiliter vivit in hoc tempore sta
tim quod ad emendandum vivit. quo decima
te vivat. Cum autem Christus dixisset me
cibus est etc. Et discipuli eum non intellexe
runt. et respicientes viderunt samaritanos
qui ad eum veniebant dixit. Vos dici
tis quod nondum est quod usque ad tempus me
ssium. Quasi diceret. ista verba fuerunt circa
finem marcii. Sed et levate oculos et
videte quod segetes albe sunt. id est parate
ad messem. hoc est videte samaritanos
venientes ad me qui parati sunt ad crede
ndum. Unde ego mitto vos ad metendum
quod alii seminaverunt. id est quod debitis ad predi
candum post ascensionem meam istos sa
maritanos de terribus mulieris. quod ex
predicationibus meis. invenietis paratos
ad reponendum in horrea fidei. et ecce
quod illi facilius crederent predicatori nostre.
Et cum aliquantulum comedisset cum eis. ecce
samaritani venerunt. et mulier cum eis.
Et cum audissent eum loquentem breve ser
mone. rogaverunt eum ut apud eos ma
neret. Multis dilatis acquiescentes in
vit cum eis civitatem. et mansit ibi du
os dies predicando eis. et multi credide
runt in eum. Et mulieri dicebant. iam non
propter loquelam tuam credimus. Sermones

tales audivimus ex ore eius. quod credimus
eum esse salvatorem mundi verum humani
generis. Rogemus dominum. Sabbato secundo post oculi.

Perrexit ihesus in montem olyveti. Jo. 8.
Quia tempore isto peccatores reco
nciliantur per penitentiam. ideo ostendit in evangelio
hodierno quod copiosa sit apud deum miseri
cordia peccatori. qui exercere in eum iusticiam. Cur
rat ergo peccator cum fiducia ad gremium
misericordie. ut deo reconcilietur. antequam timitus
puniatur. ante tribunal divine iusticie.
Dicit ergo Jo. quod Christus quadam vice predica
vit in templo salomonis. et sero vespe
re perrexit in montem olyveti in bethaniam que
erat iuxta montem olyveti. ad domum mar
the hospite sue. et in crastinum scilicet feria
secunda post ramos palmarum. summo di
luculo iterum venit in templum ut predica
ret. In quo facto docet nos duo. Primum
quod ille qui vult intrare in templum dei. scilicet
celestem gloriam. prius debet in monte oly
veti quiescere. id est in prima. Quod dicitur mons
eo quod peccatorem levat in altum. scilicet ad aro
res celestium. Dicitur olyveti. id est miseri
cordie quia in ea penitentes dei misericordiam consecuntur.
Secundum est quod bonus christianus ex
debet singulis diebus summo diluculo. id est an
tequam ad alia opera se convertat. ire ad ecclesiam
et ibi deo gratias agere de beneficiis acce
ptis. devote petere veniam de peccatis. scilicet
in nocte humiliter dei gratiam. ipsum defe
ndente a periculis et facientem fortem in tol
lerandis malis. Postulare dei amorem
quo inflammetur ad faciendum opus bonum
diligendum proximum. despiciendo mundum
commendare se totum deo. ut semper sit
sub protectione dei. et semper sit deus in me
moria cordis sui. Et sic facit deo de
votus exercitium. scilicet in anima. scilicet vitam
sollicite custodit. vitam. scilicet ad bonum fi
nem deo cooperante perducit. Et cum dominus
intrasset templum. omnis populus qui erat
ibi venit ad eum. ipse vero sedens doce
bat. Pharisei vero invidentes ei. et vo

sabbato secundo

et volens
magis facere misericordiam

leges predicacionem eius impedire · et po
pulum ab eo auertere · conabantur inuenire
causam · per quam possent eum accusare et de templo
expellere. ¶ Et uenientes ad eum duxerunt
secum vnam mulierem · in adulterio deprehensam ·
quam statuentes in medio populi ante eum dixe-
runt · Magister · magistrum uocant · dicit
Crisostomus · cuius uoluit esse discipuli · et adul-
ando dicunt · ut ipse non cauens eos melli-
tos eloqui · sed uenientes simplicius re-
sponderet · Hec mulier modo deprehensa
est in adulterio · In lege moysi huiusmodi
iubet lapidari · Tu uero quid dicis · ¶ Et
dicit ewangelista quod hoc dicebant temptantes
eum · ut possent eum ex sua responsione ac-
cusare · quia si dixisset · lapidanda est · ut
dicit lex · statim clamassent in populo · Ecce
iuste sequitur hominem crudelem et sine mi-
sericordia · qui tam hanc miseram posset mi-
sericorditer liberare · potius uoluit eam crudeliter
occidi · Et sic eum scandalizassent in po-
pulo · Si uero dixisset · non est bonum quod
lapidetur · sed quod misericorditer parcatur · sta-
tim accusassent eum quod legi contrarius esset
et per hoc dignus morte · Moraliter no-
te quod grauius peccatum sit inuidia ¶ Isti pha-
risei solum inuidia tenebantur cum omni fal-
sitate et dolo populum auertere a Christi predica-
cione · et ipsum in populo diffamare · deuocionem
populi et predicacionem Christi per quam homines sal-
uabantur omnino impedire · ipsum ex falsa
causa de capitali crimine accusare · hec omnia
fecit fluxit ex inuidia · Vt dicit Gregorius inui-
dia · Inuidia est que ponit dissensiones
et discordias in ciuitatibus congregacionibus
et familiis · de hoc dicitur in Genesi de Iose-
ph · ¶ Videntes ioseph a longe et cetera ·
Ipsa est que introduxit mortem corporalem
et spiritualem in mundum · Vnde in libro sapientie
Inuidia dyaboli mors introiuit in orbem
terrarum · Extinguit amorem pacem et con-
cordiam mundi · et omnem deuocionem ·
Tradidit Christum occidendum gentibus
non ea intencione · ut per mortem illam mun-
dus saluaretur · sed ut eius memori-
a omnino de mundo tolleretur · quod sciebat
quia per inuidiam tradidissent eum · Inter omnia
peccata spiritualia · inuidia uidetur esse maius
et grauius · quia sine causa sine vtilita-
te de alieno bono tristatur · et de alieno
malo letatur ¶ Et potest probari tali exemplo ·
Quidam uocauit vnum auarum · et vnum in-
uidum · et dixit eis · quod vnus peteret
quicquid uellet et daret sibi · sed alii quod posterior
a peteret daret duplum · Et cum nullus eorum
primus uellet petere · dixit inuidus · domine ego
primo petam · volo et peto · quod facias
primo michi eruere vnum oculum · et socio meo du-
os · Et cum pharisei dixissent domino · Tu uero
quid dicis · statim Christus inclinauit se · et ce-
pit digito in terra scribere · Sed quid scriberet non
dicitur in ewangelio · ¶ De hoc tamen est triplex opinio
¶ Primo dicitur quod scribebat terra terram ac-
cusati · i. peccatorem peccatorem accusantem · quod est in-
iustum · vel homo terrenus terrenum ho-
minem terrenum · quod est contra consuetudinem
celestium · qui sic se mutuo amant · quod non
mutuo se accusant ¶ Secunda dicit
quod scribebat quasdam figuras · quas pharisei
aspicientes singuli peccata sua uidebant
et erubescebant Christum · corda et opera eorum
scire eum uidentes ¶ Tercio dicitur quod
scribebat sic · quod postea ore protulit
Qui sine peccato est uestrum et cetera · Vel forte
uerius est · quod ista uerba que hic pro ordine
posita sunt · scripsit in terra · ut pharisei magis
timerent et confunderentur · Et cum diu in-
starent inclinatus et non respondens · Tunc
erigens se dixit eis · Qui sine peccato est
uestrum ¶ Vnam mirabilem et sapientem respon-
sionem et talem per quam nullam habuerunt · Non
enim dixit · non lapidetur · ne uideretur
contrarius legi moysi qui erat lex dei
Nec dixit quod lapidaretur · ne de crudelitate
reprehenderetur · Sed dixit · vt ille de ac-
cusatoribus primus in eam lapidem mitte-
ret · qui sine peccato esset · Mos enim apud
iudeos fuit · ut accusatores primi in

tales maledictores lapides mitterent.
deinde omnes astantes. Voluit dicere do(minus)
Vere sicut dicitis. haec mulier in actu pec-
cati deprehensa et coram tanta multitu-
dine accusata et tacendo peccatum confes-
sa digna esset lapidari. Sed a iustis non
ab iniustis qui similia vel maiora commi-
serunt quam morte digni essent. Si accusare
vultis quales non estis qui accusastis eam. Et
cum hoc dixisset iterum se inclinavit se et
scripsit in terra. Pharisei et ceteri accusato-
res statim post inclinationem Christi recesse-
runt. Et primo seniores qui forte ma-
ioribus erant culpis. deinde alii post
eos. Et quia alii in scriptura Christi aperte in-
tellexerunt omnia peccata sua. et cognove-
runt Christum scire omnes eos peccatores esse. et
ideo erubescebant dicere Christo te sine peccato esse.
Unde antequam Christus erigeret se omnes confusi
recesserunt. Ecce mirabilis iustitia dei
Ista eos qui venerant Christum Christum confun-
dere. oportuit cum confusione recedere. Sed
attende quod pulchra doctrina datur no-
bis in visione. Qui sine peccato est et cetera.
Nullus enim qui in peccato mortali est. et eo
vivit. debet alium in publico seu in oc-
culto de aliquo mortali peccato accusare seu
reprehendere. hoc enim prohibet apostolus. Ro. ii.
In quo alium iudicas te ipsum condempnas.
Illis autem recedentibus surrexit dominus
et vidit mulierem stantem in medio discip-
ulorum et illius populi. qui prius venerant
audire predicationem eius. Stabat
autem mulier sola. i. ab accusatoribus
derelicta sola vel sola sine mulieribus socia-
bus propter verecundiam. quod nulla voluit eam
associare. Et dixit ei dominus. Mulier
ubi sunt qui te accusant. At illa hoc
verbo audito tota obstupuit. et in-
de nescivit. Cogitabat enim forte quod mitteret
eos ut me traderet eis. et ipsi me du-
cerent ad lapidandum. Dominus autem videns
eam sic tremere de peccato. et dolere. et sic
confusam esse propter suam castitatem dixit

ei quod leta facie. Nemo te condempnavit
mulier. Cum mulier videns quod dominus erat
propicius super fiducia dixit. Nemo domine.
i. nemo est hic de illis. Et dominus ad eam. nec
ego te condempnabo. quasi diceret. Si accusatores
tui pro eo quod sunt peccatores nolunt te
condempnare. nec ego. i. ego tibi veniam pec-
catorum. Et ideo dico tibi. Vade amplius
noli peccare. i. vade libera et absoluta
ab ista accusatione. et ab omni peccatorum ob-
ligatione. ab omni pena tibi debita pro-
pter peccatum. tamen amplius noli peccare. Et si
enim propositum habeas de cetero non peccandi.
alias nec penitentia tua esset deo placibilis
nec absolucio tibi facta esset utilis. Et no-
ta quod non dixit ei. de cetero non peccabis. quia
hoc non est in hominis potestate. immo est divine
gratie donum. Sed dixit. noli peccare. i.
habeas firmam voluntatem de cetero non pec-
candi. ne deterius tibi aliquid contingat
sicut gravius periculum ante in animas vel
corporis. sicut dictum fuit in firmo sanato
ad piscinam. Hic potes dicere quomodo ho-
mo incurrit penas corporales et spiritua-
les et eternales propter peccata. Rogemus do-
(minum).

Sermo ii. de beata v(irgine).

Ihesus autem inclinatus deorsum
digito scribebat in terra. Ista
Christi inclinatio significat humilitatem. qua se tantum
inclinavit quod in uterum virginis descendere
voluit. Inclinando autem se digito me-
um scripsit. i. in maria virgine. quae terra
significat. quia fructum nobis protulit.
de quo dicitur in psalmo. Aperiatur terra et ger-
minet salvatorem. qui est omni benedictione
dignus. Sicut dictum est. Benedictus fructus
ventris tui. Dicitur autem duo de ipsa virgi-
ne in verbo proposito. scilicet quod terra sit et quod terre digni-
tatis et excellentie. quia scripta sive
picta a deo. Quantum firmitatis et constan-
tie. quia comparata firmissimo elemento. Quan-
tum ad primum sciendum quod tota trini-
tas in ea scripsit. pater sua potencia
filius sua sapientia. spiritus sanctus sua pi-
etatem et clemencia. Et ideo potes esse

·domi

ad adiuuandum. Sapiens ad aduocan-
dum. Clemens ad miserendum. ¶ Primo quidem
est potens ad adiuuandum. Eccli. xxiiii.
Et in ierusalem potestas mea. Est enim ita po-
tens quod potest iuuare in uita et in morte et
post mortem. Unde cantat ecclesia. O maria mater
gratie. Adiuuat quidem in uita. Sed in ui-
ta quidem sunt iusti quidam peccatores.
Iustos adiuuat quia conseruat eos
in gratiam. Unde dicitur mater gratie. ¶ Peccatores
adiuuat quia impetrat eis ueniam. Unde
sequitur. Mater misericordie. Adiuuat in
morte quia tunc a dyabolo nos defendit. quod
est ualde necessarium. quia non tantum ad peccatores
sed etiam ad uiros sanctos qui moriuntur ue-
nit. scire uolens si aliquid iuris in eis
habet. sicut in beato martino. Sed tunc ma-
xime nos defendit beata uirgo. et eius gra-
tia ad celum deducit. Unde dicitur. Tu
nos ab hoste. ¶ Secundo [illegible] sepeliuit
in ea suam sapientiam ad aduocandum.
Unde significata est per illam mulierem sapien-
tissimam de qua dicitur. Reg. xiiii. Misit ia-
cob thecuam et tulit inde mulierem sapien-
tissimam. que pro absolone apud david aduocauit
allegans generalem infirmitatem cum dicit
omnes morimur et tamquam aqua dicit. que
aqua dilabimur. In terram irreuocabiliter. ubi quod
non reuertuntur. ¶ Homo enim est spiritus uadens
et non rediens. Ista aduocata habuit
illa que in bono aduocato requiruntur. scilicet
diligentiam sapientiam et gratiam. Habet
diligentiam quia semper a dextris iudicis
Christi. Astitit regina a dextris tuis. ut
semper pro peccatoribus intercedat. Sapientiam
unde dicitur. In uestitu deaurato. per
aurum enim sapientia intelligitur. Christus autem
uestiuit eam auro qui nouem mensibus
in eius uentre habitauit. Gratiam cum dicitur
Circumdata uarietate. Id est [illegible] fuit
et gratiosa in curia celesti. quia omnes cir-
cumdant. ¶ Unde cantat ecclesia. Sicut di-
es uerni circumdabant eam flores rosarum et
omnes societates martyrum et lilia conual-
lium. id est sanctorum omnium societates angelorum. uir-
ginum. et confessorum. ¶ Tertio spiritus sanctus
sepeliuit in ea clementiam ad miserendum. Un-
de dicitur secundum pietatis et misericordie. ¶ Eccli. xxiiii. de
illa dicitur. ego sum mater misericordie. Unde dicit
Bernardus. Ab omnibus sanctis nemo sit apertum
in non sit qui se abscondat a calo-
re eius. Uel sepeliuit in ea Christus digito
id est spiritu sancto opera uirtuosa et miraculosa.
¶ De gratia dona. et ideo dicitur. Gratia plena.
Item sepultura et hospitalitas maior est. ¶ Secundo
ostendit quod in uirgine fuit firmitas
constantie. que terra uocatur. Terra autem
ra et in eternum stat. Unde in passione Christi
fugientibus apostolis perierit. quia fidem amisit sed
in resurrectione aduenerit. quia Christus eam re-
cuperauit. Sed terra id est beata uirgo cadere non
potuit a fide. quia multitudine diuine
sapientie fundata fuit. Unde ipse. Funda-
menta eius in montibus sanctis. Unde significatur per
stellam maris. que ceteris stellis occiden-
tibus ipsa non occidit. Sic beata uirgo ce-
teris apostolis a fide cadentibus ipsa cadere non
potuit. Rogemus dominum. Dominica iiii in xl

Abiit ihesus trans mare galylee et cetera. Io.
vi. Circa istud dicitur miracula que in dominis
ad credendum tamen multo tempore fuit. Cum
autem non haberent ad obuians dissolui-
tionis et quieuit. ¶ Ista sicut audacter
bis hominibus spetiose intellexerunt. Facta
te mollitia cor est et transitum. propterea Christus fu-
rore ex plurimis signis mitigauit
et galileam uenies. ideo ascendit in uiam iudeam
et uenit transmare galilee. ¶ Uel sicut quia per-
tentes et plurima obstinates affligunt
longo tempore. ideo ecclesia [illegible] ne filii
eius deficiant in uia. proponit eis in medio re-
fectionem quam conuiuium. scilicet de quo ihesus tur-
bis sequentibus eum. et hoc conuiuium collata
nobis tunc cum magnam multitudinem.
cum hoc ut legitur et exponitur diligenter.
reficit spirituales multo plures. Et quia
omnes euangeliste loquuntur de isto conui-
uio. et quod uirtus diuinitatis supplet ab

sicut

alio loco. secundum omnes textum historiam
Dicit ergo euangelista. Abiit ihesus trans mare. Dominus noster
ihesus volens discurrere ad predicandum mo
re solito cum discipulis suis et declinare ab ho
de qui decollato iohanne volebat ipsum christum
uidere. quadam uice transiuit aquas ultra mare
galilee non quod salsum sed secundum consuetudinem
iudeorum omnes congregationem aquarum appel
lant mare. Quod ipse etiam appellatur mare
galilee vel gallilea ciuitate. Mare tybe
riadis propter tybriadem ciuitatem. que primo
uocabatur zeneth quod sonat generans a
uram. eo quod exeunt in illum venti propter valles
circumstantes. Cuius latitudo usque in syro
niam. Longitudo usque in arabiam vadit.
Et protendebatur usque in latum .6. mili
aria. et in longum .xl. ut dicit Beda. Et
hoc mare christus cum suis discipulis transiuit.
Docemur autem exemplo predicatorum et docti
ut mare peregrinorum isto tempore sua
in cruce penitentie ut possimus mare i. a
maritudinem huius mundi transire et perue
nire ad litus uite eterne. ubi christus
nos exspectat cum suis discipulis. Cum
dominus exiuisset de naui. homines et mul
ieres de partibus illis. tam de ciuitate quam de
uillis ~~hantes~~ miracula que faciebat super
hiis qui infirmabantur. cupientes eum uidere.
et audire doctrinam eius. ceperunt ad eum
cum infirmis suis. filiis et filiabus. Et
infirmos quidem ducebant. ut ab ipso cu
rarentur. Filios vero. ut visis miraculis
et predicatione audita. ipsis. i. que sunt dei
attinerent. Sequebatur autem eum multitu
do maxima pauperum. Unde alius euuan
gelista dicit. quod ibant ibi pedestres. Sed
de diuitibus nulla fit mentio. quia tales nolunt la
borare ut christum uideant et sequantur. nec
de predicationibus curant. Cum ergo uidisset tan
tam multitudinem. misertus eis fecit eos se
dere et docuit eos multa de regno dei. i. de
hiis qui ducunt ad regnum dei. Et post
predicationem omnes infirmos eorum cura
uit. Postquam facta est exultatio magna in

l. audientes

populo. Tunc dominus volens eos dimittere
ut redirent in domos suas. ascendit
quendam montem. ubi erat planum. et her
ba viridis de nouo secata. et ibi sede
bat cum discipulis suis. populi vero propter predi
cationem delectationem quam audierant. et mi
racula magna que uiderant. et letitiam
magnam quam de sanatione infirmorum suorum
receperant. obliti famis et prandii. ad
huc ceperunt currere post eum. non cogi
tantes quod multum distabant a domibus
suis. et quod secum non habebant quod come
derent. et quod in loco deserto erant. in
quo nullus habitabat. nec panis nec
uictualia poterant inuenire. et quod di
es iam incipiebat declinare. iam uespe
erat. Et cum turba iam appropinquaret mo
nti quo dominus ascenderat. Subleuauit ocul
os. in quo innuit quod oculos habebat oppressos
non eleuatos ad uanitates. ex quo
multa mala sequuntur. In quo datur
exemplum quod oculos debemus subleuare
ad inuisendum. nec eos auertere ab
ullo paupere. Tobyas. Noli auertas fa
ciem tuam ab ullo paupere. ita non fi
et. ut nec a te auertatur facies domini.
Et uidit quod hec maxima multitudo
adhuc ibat ad eum. tunc christus hoc uidens
nichil dixit. Sed hoc uidentes discipuli
christo dixerunt. dimitte turbas. i. li
centia ut uadant in uillas proximas.
et emant escas. quia locus iste desert
us est. et hora iam preterijt. Quibus dominus
respondit. Non est necesse. Sed date uos
illis manducare. Ipsi autem putabant
quod christus uellet eos reficere propriis sump
tibus. Et dixerunt. Vis eamus in proximas
uillas. et emamus panes .CC. dena
riorum. et dabimus eis. Forte tot habebant
denarios. Sed christus non respondit eis. ymmo
conuertens se ad philippum. dixit. Unde
ememus panes ut manducent hii.
Magis dixit philippo quam aliis. quia ipse
magis solicitabatur de turba quam alii

ut pte · quia de ptib; eor oriūdus
erat · Et dicit eu^s q hoc dixit eū
teptās eum · t pbās · q2 deblis ad
huc erat in fide · Ipē eī · sciebat q^d
eēt factur^9 · Et rndit philipp^9 · cc.
denarior^2 panes · nō sufficiūt eis · ut
vnusquisqz modicū q^d accipiat · for
te hoc dixit · q2 discipli dixerāt se
uelle panes p · cc · denariis emē · q.
nō bndicerēt · q q^titas illa nō e
rat sufficiēs · Plus aūt iā ascen
derat mōte · et expectabat · q aūc
dns pdicaret · et aliq nouū mira
clm faceret · et eos cū sua bndictōe li
berāt · Tunc post rn̄sionē philippi
statī dixit andreas dno · Dne est
puer vnus hic · et cet · Et q2 ad huc
deblis erat · sicut philippus · et ne
simplex i hoc dco reputaretur · statī
subiūxit · Sz q^d hec īt int tantos · Forte
iste puer ibat cū discipulis · sicut ser
uiēs · et aliqū portabat post eos necc̄ia
· Iste puer dicit^r postea fuis fuisse dis
cipulis · et uocatus est marchial^9 ·
Cui^9 corpus cū tocie quiescit · ubi
stans depictus · cū cuictis · ipse digi
to ondit dicēs · Hic uideo passu
q me fateor pastū fore · Et alius v^sus
dicit · q dedit et v · panes in deserto · No
q famil^i religiosor^2 · possūt in cōsilii assu
mi · ad societatē · sicut pz i isto mar
chiali · Qz uite mirablem uitā xpi
et austerā et disciplor^2 eius · nā cōe
debāt panē ordeaceū · et de illo hēbāt
ita modicū · q cū essent 12 · nō hēbāt
n̄ · v · Tūc dns cōuocans discipulis
dixit eis · Facite homines discūbe · A
pli aūt dixerūt omnibz apte · ut se
deres separet ad prandiū · qui iussa
cōpletes · fecerūt sibi sedes de feno · q
erat ibi i habūdantia · Qz fenū est nō
cau · Sz prudentia xpi · q2 scdm ys · Om
nia fenū · ps · Hō sicut fenū · Tunc
aūt homo · i cōuiuio xpi cōmedit sr
fenū · qn̄ sedet sup carnē suā · eius de
sideria calcādo · et supando · Fecerūt aūt
discipli eius sede p societates · Cen
tenos et quinquagenos · ut dicit · Ori^9 · h^o
cōmō · quia ex vna pte · pti steterūt os
quinquagene p ordinē · ita q erat spaci
ū · int vnā et altā ptem · et eodem
mō ex alia pte fecerūt stare cente
nos · Mulieres uō et puos fecerūt sta
re sepatī · Qz fecit dns p duo · Pmo ut
discipli melius et ordinatius simul
et ut numer^9 cōmedētiū facilius
ab omnibz sciri posset · Hec ordinatō
sedētiū et cōmedētiū sigt ordinē q est
i uita eterna · Nam oms bti in celo
vno pane uescet^r · i · visione dī · q sca
la visio pstat uitā eternā · Io · 8 · h
est uita eterna · Et oms sedebūt i
pate p societates · Centenas · et qn̄
quagenas · i · maiores simul · et mino
res simul · Apli · n · erūt i vna · Sz pua
· Patriarche in alia · Phete in alia ·
Martyres in alia · Confessores in ali
· Virgines i alia · Religiosi i sua · Con
iugati in sua · q sola forte maior erit
aliis · Et hec est illa turba · q nemo
numare potest · de q dicit in apoc · Et
sicut in isto cōuiuio erat distanti int
societate et societatē · sic erit dra i uisio
ne diuina · q2 alii plus · alii min^9 ui
debūt · i · clarius · ul min^9 clare · Et
q2 aplius uidebit ille beatior erit ·
Et qui min^9 uidebit ita cōtentus erit
· q nichil amplius desiderabit · Hic est
mirable · q2 discipli · qui prius dice
bant · vis eam^9 emēe panes · q · nō cre
detes · q dns tanta multitudinē pas
ce posset i deserto · ex mō ad iussū fa
ciūt oms discūbe · et ad prandiū sepa
re · q · pata sint omnia · cū tn̄ nichil p
atū uiderīt · Et mirablior fuit obedia
istor^2 homī · q sic ipleuerūt co uisio
ne · Omnibz a^t sic sedentibz · et quies
centibz · iussit dns afferri s^9 panes

ordeaceos .v. et duos pisces. ¶ Et acci-
piens eos in manibus more solito bene-
dixit. In quo instruens nos ut ea que comedi-
mus et bibimus benedicamus. faciendo signum
crucis. que quidem benedictio fit propter .ii. Primo ut
creaturis vel potius qui dat. hostis in se
ad maliciam non noceat corpori. Legitur de
moniali. que comedit lactucam. Secundo
quod per accidens non noceat anime. Pre-
terea gratias egit deo patri sicut homo
Docens quod nos de spiritualibus beneficiis
sed et de corporalibus alimentis deo gratias a-
gere debemus. Unde versus. Sicut dicit bernar-
dus. Non est dignus dandis. qui non a-
git gratias de datis. Et dicit Ysidorus. Ingra-
titudinis actio est invitacio ad plus dan-
dum. ¶ Sed hic oritur triplex questio. ¶ Prima
est. quare christus ad ostendendum divinitatis
sue potenciam. non creavit panes de no-
vo in magna quantitate. dicendum quod hoc fe-
cit propter hereticorum errorem. qui dicunt. quod omnia
visibilia sunt creata a dyabolo. Si e-
nim panes illi ordeacei. fuissent a dyabolo
creati. numquam eos benedixisset. nec pro
eis gratias egisset. Et eadem racione non
creavit vinum novum in nupciis. sed
fecit de aqua vinum. ¶ Secunda questio est quare
multiplicando panes non fecit triticeos
dicendum quod hoc fecit ad ostendendum
virtutem miraculi. quia iste panis sic multi-
plicatus fuit melior quam potuisset a-
liqua creatura producere. Et quia panis tritice-
us naturaliter est bonus et sapidus. non i-
ta apparuisset virtus miraculi. Sed sic fuit
sapidior solito. sicut apparuit in pane
ordeaceo. quia naturaliter est asper et insipi-
dus. ¶ Tercia questio est. quare christus voluit istos
panes esse .v. et non plures. dicendum
quod hoc voluit ut nos instrueret .v.
sensus corporis semper tenere in asperita-
te penitencie. quia sicut isti quinque panes as-
peri erant. Dominus autem post benedictionem
divisit .v. panes .x. apostolis. ita quod si-
gillatim habuerunt singulas medietates ad

distribuendum turbis. duos vero pisces
dedit duobus aliis apostolis. ¶ Frangebant ergo apostoli
frangendo panes et dabant omnibus. et
quia panes crescebant in manibus eo-
rum dabant cuilibet tam magnum frustum. quod
nullus amplius petebat. Illi vero qui pis-
ces portabant pisces frangentes dabant om-
nibus habentibus panem. frangentes quantum
plus vellet. et sic sufficiebat ei quod vole-
bat. Hec piscium distribucio. que fit post pa-
nes ordeaceos. significat consolacionem vite
eterne. que datur post asperitatem penitencie. et da-
tur omnibus qui volunt. prout scribitur in
bonis desiderium tuum. Et postquam dederunt
omnibus hominibus. dederunt postea mulieri-
bus et parvulis. ¶ Sed queritur quare dominus in cena
vel convivio post panes et pisces non paravit
aliquod pulmentum. dicendum quod fecit propter duo
Primo quia panis ille et pisces fuerunt ita deli-
catus cibus et ita habundanter dati quod nichil amplius
voluerunt. ¶ Secundo ut instrueret quod in omni
tempore sed maxime in convivio est tempera-
te vivendum. que quidem temperancia est utilis
et corpori. quia in nimietate escis non decet
infirmitas corporis et anime. Quia quanto
magis corpus impletur tanto plus anima cru-
ciatur. ¶ Sed queritur quare dominus in illo convi-
vio non paravit vinum. Ad hoc potest
esse duplex racio. ¶ Primo quia si ibi fe-
cisset vinum fuisset optimum. et forte mul-
ti eorum sumpsissent ultra necessitatem. ad quod se-
quuntur risus inordinati clamores et illo-
quencie que in christi presencia non decebat. ¶ Secundo
quia cibus iste fuit tante virtutis. quod sitim ex-
tinguebat. Unde ex hoc miraculum maxime a-
paruit. Cum enim lassati essent ex itinere
calescunt ex altercacione multis et calore so-
lis et repleti ex cibi sumpcione. ex hiis omnibus
homines admirabantur quod non siciebant
et ad invicem. ¶ Cum autem omnes comedis- q̄ ferebāt
sent. et saturati essent. iussit dominus ut
colligerent que superaverant de fragmentis
hoc autem fecit propter duo. Primo ut comme-
dentes dum viderent fragmenta superflue ro-

triplo · et excrevit quantitate panum · que distri-
buti fuerant eis decies cognoscentes virtu-
te miraculi ¶ Tercio ut nos instrueret · quod
ea que nobis super sunt · non proiciamus cani-
bus canibus vel porcis · sed colligamus et servemus
pauperibus · propter quod dixit · colligite ne pereant
Sed aliqui ista tempestate faciunt contrarium
quod nichil super est ad sustentacionem pauperum
Job xx · Nichil remansit de cibo eius · pro-
terea nichil remanebit de bonis eius
scilicet avari · quia nichil habebit post mortem · quia
nec oblata restituerentur · nec legata
solventur · nec heredes sibi compacientur · nec
in celo munus consequetur · Exemplum de divite
epulone · Sunt et alii qui faciunt quod super habun-
dant · dant tamen quod super est canibus vel porcis
Sequitur · Et collegerunt xii · cophinos frag-
mentorum · id est canistros · quos forte mini-
stri portaverant · cum fructibus vel aliis rebus
ad parvulorum sustentacionem · Et si queritur quid
fecerint quia fecerunt de fragmentis · cum statim
inde recesserint · et in monte nullus habita-
ret · dicendum quod inter pauperes diviserunt
Dicit autem ewangelista quod numerus virorum come-
dencium fuit v · milia · quod scito potest sci-
ri · quia sedebant centeni et quinquageni ·
Unde numeratis ordinibus de facili sciri
poterat · quot erant · Et dicit exceptis muli-
eribus et parvulis · quia in sacra scriptura fles
non numerantur ¶ Tamen potest credi sine
periculo quod iste porcione plures fuerunt viri quam
mulieres · ita quod possumus secure dicere · quod
plures quam comederunt de isto pane · fuerunt
x · milia forte plures ¶ Nota quod mira-
cula concurrunt · ad huius miraculi commenda-
cionem ¶ Primum est quod tam pauci panes · scilicet v ·
et ii · potuerunt tam cito · tam pacifice · tam
sufficienter sine tanti multitudinem pa-
scere sine aliquo defectu ¶ Secundum quod tanta multitudo
· virorum mulierum ac parvulorum · ad volunta-
tem tam paucorum hominum · sic se ordinate
locaverunt · et pacifice se habuerunt · sic una-
nimiter post refectionem expectaverunt · do-
nec omnia fragmenta collecta sunt · Tercium est quod de

---

tanta copia fragmentorum · prius v · panes
et ii pisces · steterunt in uno catino · sed
post refectionem tante fuit multitudinis · quod
fragmenta vix stabant et xii · cophinis ·
¶ Quartum est quod illi homines · viso miraculo / mi-
re mirantes · una voce dixerunt · Hic est
vere propheta · qui venturus est in mundum ¶ Et
potes addere · Ihesus autem cum cognovisset quod
homines illi volebant eum facere regem ·
quia sibi esse regem · non videbatur eis posse esse
· abscondit se in quodam loco in monte ut
oraret · quod modo est in quo fecit sermonem
a quo per milliare distabat locus refectionis
huius · qui hodie dicitur mensa · infra quod est
locus ille · in quo post resurrectionem co-
medit partem piscis assi ¶ Sub quo vero est
illa porta marmoris super quam dominus ambulavit
et quam alia vice excitatam sedavit ¶ Ro-
gemus ipsum qui tot corporaliter pavit · ut
dignetur nos spiritualiter hic pascere · cibo
verbi · et gracie · et in celo pane glorie ·

Prope erat dies festus Feria secunda
iudeorum · Jo · vi · Potes hic dicere
istam que habes feria iii · post primam do-
minicam quadragesime · Sed istud factum est post mira-
culum de vino in nupciis · illud autem in di-
e palmarum ¶ Sciendum quod licet omni
tempore servanda · sicut munditia anime
tamen tempus quadragesime est specialiter constitutum ad
purgacionem et munditiam ipsius · ut scilicet
que immunda invenit · cum aliquis peccat eam invenerit
per aquam contricionis · per scopam confessionis
et pluviam satisfactionis purget · ut in ie-
iunium · et observacio quadragesime impleatur cum
devocione · et sic per usque in fine · Huius
purgacionis figura legitur in ewangelio hodierno
quod Christus templum Salomonis purgavit a
malis hominibus · et immundiciis multis
quos ibi invenit · nichil inveniens · quod deus di-
ligit munditiam templi spiritualis · quod est
anima nostra · Videamus ergo ystoriam ¶ Dicit
Jo · quod appropinquante pascha iudeorum · quod scilicet fie-
bat in marcio · propterea Johannes fuit in civita-
tis quod erat unum de maioribus festis

apud iudeos · d(omi)n(u)s n(oste)r iuit ih(e)r(usa)l(e)m (et) ista
(et) visitauit i(n) t(em)plu(m) · sed i(n) (con)suetudi(n)e
sua · ut uidet(ur) q(uod) deuote uide(re)t sep(ar)ent(ur)
ad sollep(n)itate(m) pasche · Dic(itur) e(ni)m i(n) ho(c) t(em)p(or)e
festu(m) pasche · ap(u)d x(rist)ianos fit i(n) maxi(m)e
sollep(n)itates · quib(us) x(rist)ianus deb(et) e(ss)e
deuoti(us) (et) s(an)ctus · so(lempn)itas est (et)i(am) i(n) illa
i(n) qua x(rist)ianus deb(et) p(er) p(ri)ma(m) · ieiu(n)ia o(rati)
o(n)es · el(emosin)as · (et) alia bo(n)a op(er)a s(an)c(t)us (et)
deuoti(us) fie(r)i · ut in festo dignus sit
tu(n)c filius dei ad m(en)sa(m) x(rist)i acced(er)e · Q(uia)
n(on) tu(n)c i(n)uenit(ur) i(n)dignus · n(on) est i(n)di
tandus i(n)uenire x(rist)ianus · (et) x(rist)i i(n)i
micus · Seq(ui)t(ur) q(uod) d(omi)n(u)s ingrediens tem
plu(m) i(n)uenit ibi multos ho(m)i(n)es (con)tem(p)t(i)
a(n)te ibi stare · quor(um) aliqui h(ab)ebant
m(er)ces suas · ut uenderent · alii oues ·
· alii columbas viuas · Erat (et) ibi usura
rii t(r)acte(n)tes sup(er) co(n)ti(n)uis · q(ui) posuerat i(n) illa
pall(iis) coop(er)tas et pecu(n)iis refertas ·
No(n) solu(m) ad arge(n)tu(m) p(er)mutandu(m) · s(ed)
(et) ad usuras facie(n)du(m) · Ita q(uod) in te(m)
plo erant m(er)catores a(n)i(m)aliu(m) · et p(ro)
s(ecund)u(m) iudeorum · templu(m) erat s(ecund)u(m) stabl(um)
(et) p(ro)p(ter) pec(uni)a(m) usurar(um) · s(ecund)u(m) erat tab(er)
na in dextru(m) · et c(aus)a o(mn)i(um) istor(um) erat
auaricia s(ac)erdotu(m) · qui (con)se(n)tiebant
q(uod) h(ec) i(bi) fierent · ut ho(m)i(n)es a lo(n)
ge uenientes i(n)uenirent p(ar)ata a(n)i(m)alia
ad emendu(m) · et qui n(on) h(ab)uerunt p(ec)u(nia)m
de facili possent (con)tra h(ec) cambiu(m) · ita
q(uod) oblaciones (et) sacrificia nu(m)q(uam) deesse(n)t
(et) credit(ur) q(uod) sacerdotes i(n) h(ii)s a(n)i(m)a
lib(us) q(ue) uendebant(ur) h(ab)erent p(ar)tem ·
Dominus g(ra)t(ia)m uidens hec abh(omi)nacio(n)e
fieri i(n) templo · et ea(m) sustine(re) n(on) ualens
fecit de funiculis p(ar)uis quos i(n)uenit
unu(m) flagellu(m) · et (con)uertens se ad uende(n)
tes a(n)i(m)alia · leuauit manus · q(uasi)
volens p(er)cut(er)e · et fugerunt o(mne)s ext(ra)
templu(m) · (et) ille q(ui) b(e)ator erat · q(uo)n(iam) tam
fug(er)e pot(er)at · de i(n)de eiecit o(mn)ia a(n)i
malia post eos · usurarii h(ab)et n(on) ui
dentes relictis pecuniis et m(en)sis · fu

gerunt ext(ra) templu(m) · quor(um) m(en)sas cu(m) pe
cuniis euert(it) d(omi)n(u)s · et delicta eius qui
aliq(ui)s uoluit sine p(re)cio accepit · Et q(uia)
n(on) a facie uni(us) paup(er)is ho(m)i(n)is · fug(it)
tanta multitudo ho(m)i(nu)m · dicendu(m) q(uod) x(rist)o
cu(m) dedit uoce(m) sue uoce(m) (con)t(ra) eos · ita
q(uod) (con)t(ra) quos loq(ue)bat(ur) · tim(or)e p(er)territi
o(mne)s fugerent · Exibat aut(em) de facie ei(us)
ut dicit Jo(hannes) · q(ue)dam splendor · p(ro)p(ter) q(uem) n(on) po
terat in facie(m) eius aspice(re) · Et h(oc) f(a)c(t)o (con)u(er)
tens se ad uendentes columbas · q(ui) n(on)d(um)
recesserant · dixit eis · Aufferte ista hi(n)c ·
(et) n(on) fac(i)te do(mum) pa(tris) mei do(mum) negacio(n)is
Recesserunt (et) de eccl(es)ia · q(uia) stabli(m) p(ro)p(ter) a(n)i(m)a
lia que ibi fieba(n)t · (et) q(uia) locu(m) abhor(ra)
bile(m) p(ro)p(ter) usuras · q(ue) ibi fiebant · et q(uia)
for(um) p(ro)p(ter) uendentes et eme(n)tes ibi · In
h(ac) au(tem) templi purgac(i)o(n)e · d(omi)n(u)s docet no(s)
t(r)ia · p(ri)mo · q(uod) in eccl(es)ia nich(i)l deb(et) fieri · n(isi) q(uod) ad
laude(m) dei spectat · ul(tra) a(n)i(m)ar(um) salute(m) ·
Et q(uod) ea q(ue) p(e)cc(at)a p(er) se su(n)t · ubi(cum)q(ue) fiant · s(ed)
si(n)t in eccl(es)ia fiant · p(e)cc(at)a aggrauant · Et io
sciendu(m) q(uod) su(n)t plures circu(m)stancie aggra
uantes p(e)cc(at)a · de quib(us) peccator deb(et) (con)fit(eri)
· et ubi eas tacet · l(ice)t nesciat · d(ebe)t au(tem) (con)fes
sor diligent(er) i(n)t(er)rogare · s(ed) locus temp(us)
(con)dic(i)o p(er)sone · s(ed) locus tempus (con)dic(i)o
p(er)sone · scandalu(m) · infamia · desp(er)atio · q(uia) m(odo)
d(ictu)m secu(n)du(m) est · i(n)teru(m) temporis longitudo ·
Ecc(lesia) q(uod) a(n)i(m)a n(ost)ra · que est templu(m) dei
sp(irit)uale · debem(us) (con)seruare mu(n)da(m) · et si est
ad i(n)mu(n)dicie(m) · salte(m) isto tempe(re) debem(us) p(er)
ueram p(e)nitenciam amouere · Et n(on) q(uod) mu(n)
dicia(m) a(n)i(m)e n(ost)re diligit · q(uod) p(at)z ex eo · q(uod) i(n)m
dicia(m) p(e)cc(at)or(um) suor(um) sa(n)gui(n)e suo lauit
Ho(c) q(uod) deus mu(n)dicia(m) nos h(ab)ere p(re)
cip(it) · p(er) ysaia(m) · Lauami(ni) mu(n)di estote · It(em)
laua a malicia cor tuu(m) · Tercio q(uia)
h(ab)et mu(n)dicia(m) · d(omi)n(u)m amicu(m) n(ost)r(u)m et fa
miliare(m) nob(is) facit · P(ro)u(erbiorum) · Qui diligit
cordis mu(n)diciam et c(etera) · Q(ua)rto q(uia) h(ec)
mu(n)dicia a(n)i(m)a(rum) deu(m) h(ab)itato(r)em facit
· p(re)s(ertim) tu(n)c aut(em) i(n) isto h(ab)itat · Et ys(aias) dicit ·
q(uod) sp(iritu)s s(an)c(t)us requiescet s(upe)r eo(rum) c(or)p(or)a q(uia)

Alibenter debemus (con)s(er)uare · p(ro)pt(er) v ·
primo q(uod) deus sup(er) o(mn)i(a) mu(n)dicia(m)
anime

ornati
omibz

Animi

Qui vero

significatur mundicia. ¶ Hoc quia ipsa
est que ad dei visionem nos perducit. Ostendit
Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt.
¶ Iste non quia mundicia anime acquiritur et conser-
vatur per puram peccatorum confessionem. Ps. Con-
fessionem et decorem induisti. Per sacre scripture divi-
ni verbi auditum. Ioh. Iam vos mundi
estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Per devotam et
orationibus continuam orationem. Per lacrimas. mundabit per
elemosinarum largitionem. Luc. Date elemosinam et ecce
omnia munda sunt vobis. Per carnalium
desideriorum mortificationem. Gal. Spiritu
ambulate et desideria carnis non perfici-
etis. ¶ Tu autem domine omnes peccatores eiecisti
Sed iudei qui in templo remanserant di-
xerunt ei. Quale signum nobis potes osten-
dere. per quod cognoscamus quod habeas a deo au-
ctoritatem faciendi hec que tu facis. quia
dicis. domus mea etc. ac si tu esses
deus. ostende nobis aliquod signum per quod appareat
ita esse. Quibus dominus ait. Ego do vobis
tale signum. quia solvite templum hoc.
et ego in tribus diebus etc. ¶ Iudei attenden-
tes quod dixit de templo in quo erant admi-
divinis rantes. dixerunt. 46. edificatum est te-
plum hoc. et tu dicis in tribus diebus re. illud. Te-
plum salomonis primo edificatum est tem-
plum .n. annis postea fuit destructum. et
cepit reedificare zorobabel. Sed impedi-
entibus inimicis. edificatum est in 46. an-
nis. ex quo arguebant iudei esse inpos-
sibile. quod tantum opus quod multis operatum an-
nis fieri posset tam cito construi. Sed dicit
evangelista quod ipse hoc dicebat de templo
corporis sui. quod fuit in cruce dissolutum per
mortem. Sed ipse tercia die reparavit. cum
a mortuis resurrexit. Nota secundum au-
gustinum quod conceptio humani corporis sic proce-
dit. quia primis sex diebus quasi lactis habet si-
militudinem. ¶ Sequentibus ix. diebus converti-
tur in sanguinem. deinde xii. diebus soli-
datur. xviii. formatur usque ad perfectam li-
neaturam omnium membrorum. Et in reliquo tempore
usque ad tempus partus in magnitudine augetur.

Sex autem et ix. et xii. et xviii. in unum con-
iuncti faciunt 45. Quibus si addatur unus
in quo anima infunditur erunt. Qui cum 46.
fuerint multiplicati per septenarium. qui
huius ordinationis caput tenet fiunt. cc.
lxxvi. id est ix menses et sex dies. Non igitur ab-
surdum 46. annis dicitur edificatum tem-
plum. quod corpus christi significat. non quod tot anni fuerint
in formatione dominici corporis. ¶ Nos autem vocat
corpus templum sancti dei. propter 3a. ¶ Primo
quia deus in templo habitat deus laudatur
venditur peccatores reconciliantur. Sic in
templo corporis christi plenitudo divinitatis
corporaliter inhabitat. Col. ¶ ii. in ipso et in uni-
tione incarnationis et in operibus que per corpus
gessit deus laudatur et predicatur potens
sapiens et clemens. Cor. Quod infir-
mum dei fortius est hominibus. et quod stultum dei
sapientius est hominibus. ¶ Secundo quia in ipso et in operibus illius
corporis passione. sanguinis effusio-
ne et morte omnes peccatores. qui a princi-
pio mundi usque in finem salvabuntur
deo reconciliati sunt. Non enim in isto si-
cut in templo salomonis pauci recon-
ciliantur. sed omnes qui salvantur. Ro. Re-
conciliati sumus deo per mortem filii eius.
Hoc templum est corpus domini. quod debe-
mus continue videre. non solum in ligno crucis
depictum. sed in corde per iugem memoriam
impressum. et in manibus sacerdotis ipso
auditi. et sic meliores tantorum beneficiorum
dei debemus esse deo grati. Coll. Gratiarum actio
de gratia de omnibus beneficiis. ¶ Hec gratiarum actio
in tribus consistit. ¶ In continua dei bene-
ficiorum recordatione etc. Ps. Memor ero
ab initio mirabilium tuorum. Sed de ingratis dicitur.
Obliti sunt beneficiorum eius. In operum sancti-
tatis christi imitacione. Ro. Induite vos
dominum iesum christum. gloria et forma vivendi ip-
sius. Eph. Estote imitatores dei sicut
filii karissimi. In continua de beneficiis actione
patris et spiritus vocali gratiarum actione
vel saltem mentali. Thessalo. In omnibus
gratias agentes. hec est enim voluntas

dei in omnibus nobis in christo ihesu. Iste est er-
go deo gratus qui beneficiorum eius iugiter
est memor in corde. Sed ille est magis
qui assidue gratias agit ore. Sed ille si-
bi omnibus gratissimus qui exemplum vite
christi tenet in opere. ¶ Sequitur quod discipuli tunc
non intellexerunt hoc dictum. Sed quando sur-
rexit a mortuis cognoverunt quod de corpore
suo dicebat. His dictis dominus stetit in
ierusalem usque ad diem pasche. Et illa di-
e iterum venit in templum et ibi fecit mul-
ta miracula super diversos infirmos quos
sanitati restituit ut dicit magister. Et ex
hoc multi iudei crediderunt in eum. Sed heu
quid possumus nos dicere. Quia miracula que
fecit audivimus et quotidie fiant
in peccatoris conversione videmus et tamen pau-
ci sunt qui vere credant in eum. Credunt quidem
tamen sicut demones qui credunt eum
esse christum sed non credunt in ipsum quia per amo-
rem non inherent ei serviendo et precep-
tis scilicet obediendo vel honorem debitum in peni-
tendo scilicet penitentiam quam ipse portavit et
decimis et testamento relinquendo non faciendo
¶ Sequitur ihesus autem non credebat semet-
ipsum eis id est non plene confidebat cum e-
is et se non communicabat tamen eis sicut cum di-
scipulis nec illa secreta aperiebat eis
que discipulis et reddit racionem in ewangeli-
o quia ipse sicut deus videbat corda
ipsorum et cognoscebat quod ipsi adhuc non
erant firmi vel in fide et quod de faci-
li a fide recessissent nec de hoc requi-
rebat testimonium hominum qui non videt
nisi que foris sunt. Ipse enim sciebat
quid esset in homine in corde hominis. Ex hiis
eliciuntur duo. ¶ Primum est quod christus non
habitat nec conversatur cum hiis qui non habent
verum fidem. ¶ Secundum quod christus omnium corda no-
vit et cogitationes eorum. Rogemus igitur domi-
Iam die festo mediante. Feria iiii.
ascendit ihesus. Io. vii. Inter iudeos e-
rat divisio qui diversimode sentiebant
sicut exprimitur in ewangelio. Quidam enim mi-

rabantur de sapientia sua unde dicebant quomodo
hic litteras scit. Alii tractabant de mor-
te sua unde dicit. Quid me queritis
interficere hominem. Alii indignabantur de cu-
ratione sua scilicet quod in sabbato curabat. Unde dixit
eis. Indignamini quia totum hominem salvum
feci in sabbato. Alii dedignabantur scilicet de pauperta-
te sua dicentes hunc scimus unde sit. Christus
autem cum venerit nescit unde sit etc. Alii
sentiebant de capacitate sua unde dicit
Querebant ergo eum apprehendere. Et in
hiis omnibus dicenda est hystoria cuius
que talis est. ¶ Dicit Io. quod in instante sem-
el die festo iudeorum scilicet tabernaculorum quod fiebat
in memoriam habitationis in deserto et fiebat
in septembri et dicebatur scenophegia
id est papilionacia quia habitabant vii diebus
in papilionibus et umbraculis. Dominus
noster existens in galilea dixit discip-
ulis suis. Ite in ierusalem ad diem festum
ego autem veniam post vos alio die.
Racio quare non ivit primo die cum eis
fuit quia multi iudei tractabant iam de m-
orte eius et illa die veniebat maxi-
ma multitudo et dominus noluit quod pro
sua presentia fieret scandalum in populo.
et sequenti die quando propter solacia esset in-
quietatio animorum iudeorum venit in templum
et convocans populum qui ibi erat cepit
predicare et docere eos de regno dei et
sacram scripturam exponere. Et mirabant-
tur omnes audientes eum et dicebant
ad invicem. Quomodo iste scit litteras cum non
didicerit. Potuit esse triplex causa
huius admirationis. ¶ Prima quia nunquam
viderant vel audierant eum esse in scolis
fuisse vel litteras didicisse et tamen ita lo-
quebatur litteraliter ita discrete et ita sub-
tiliter exponebat scripturam ac si lon-
go tempore studuisset. Et quia impossi-
bile est quod homo solo ingenio et studi-
o sine humano magistro possit scien-
tiam habere nisi divino miraculo sic
factum est in apostolis. Ergo mirabatur.

¶ IIm. quia ipse unus erat . et tamen soli
lius et profundius predicabat quam docto
res legum . qui longo tempore studen
do didicerant ¶ IIIa quia verba que procede
bant de ore eius erant dulcissima . et
super modum delectabilia . unde dicit Luce
IIII Mirabantur omnes de hiis que proce
debant de ore eius ¶ Sequitur quod dominus
audiens eos de se loquentes . et de sua do
ctrina dixit eis . Mea doctrina non est mea
sed eius qui misit me patris . i. dei . q. d.
Ego sum filius dei . et ea que loquor habeo
a patre meo . et ideo verba mea non sunt
hominis sed dei . Et addidit . Siquis vo
luit voluntatem dei eius . i. patris dei fa
cere . cognoscet utrum doctrina mea sit
ex deo . an ego sicut homo loquar a me
ipso ¶ Voluntatem domini debemus libenter fa
cere propter tria ¶ Primo quia ad hoc nos in
ducit naturalis equitas . quia ipse est noster con
ditor . et dominus bonus et magnus dominus . et ideo
nos servi debemus libenter voluntatem face
re boni domini . D. in luca . quia boni servi di
xerunt domino suo . Domine factum est ut imperasti
Et dominus in evangelio . Ille servus sciens vo. do.
sui et non faciens plagis vapulabit multis . Qui
enim vere reputat se servum dei . sine diffi
cultate implet voluntatem domini sui .
¶ Secundo quia hic requiritur divine volunta
tis bonitas . Ro . ut probetis que sit volun
tas dei bona ¶ Sciendum quod voluntas
dei dicitur bona . quia est solum de bonis . scilicet
de dei et proximi dilectione . dulci et specta
bili amplexione . sancte penitentie satisfactione . et sal
vatione anime . paucorum et levium preceptorum
observatione vitanda peccata . et demo
nis societate . minorum nostrorum multipli
catione . et hoc patet ex exemplis bonorum operum . scilicet per
ordinem ieiunium . elemosinam . et huiusmodi . volu
it deus vitam nostram esse mixtam . ut possit
nobis mixtam conferre gloriam . quia unusquisque
mercedem accipiet secundum suum laborem . Cor. 3. quia
hoc hortatur faciendis dei voluntatem mul
tiplex utilitas . Prima qui voluntatem dei

bene et diligenter exequitur ¶ Primo fi
lius dei et frater efficitur . Mt . Quicumque fe
cerit voluntatem usque hic meus frater et c.
de hoc sequitur frater iiij . post suo tanta
certa sive ¶ IIo in suis orationibus melius a
deo facilius exauditur . ps . Voluntatem timen
tium se faciet . et deprecationem eorum et c. Io . Si quis
dei cultor est . et voluntatem eius facit . hunc et c. ¶ IIIo
Animam eius hereditatem constituit deus . Io.
Qui me misit . mecum est . et non reliquit me so
lum . Mecum est ad consolandum in tribulatione . ad
adiuvandum in temptatione . et inflammandum
cor divino amore ¶ IIIIo post mortem porta
paradysi celestis sibi aperitur . Mt . Non omnis
qui dicit michi domine domine ¶ Vo deus vo
luntatem eius implebit in celis . qui dum vix
it implevit voluntatem dei in terris . ps . Im
plebit in bonis desiderium tuum . Sed cum am
plificari modo debemus quia homo fa
cit voluntatem dei modico tempore . deus
autem facit voluntatem eius in perpetuum sine fi
ne . Et hic arguitur quod predicatio et
doctrina christi non est utilis . nec cogno
scitur nisi ille qui facit voluntatem . Et
addidit dominus . Qui a semetipso loquitur
gloriam propriam querit . qui autem querit
gloriam eius qui misit illum verax hic
est . et iniustitia in illo non est . Volunt
dicere dominus secundum glossam . Post me veniet
antichristus . qui docebit et loquetur a semet
ipso . i. secundum propriam voluntatem . non direc
tus non instructus a deo . sed a dyabolo . et
ideo ipse est mendax et non est credendum . Sed e
contra christus . quero gloriam eius qui misit
me . i. dei patris . quia in predicationibus meis
et operibus omnibus meis ipsi soli
non michi tribuo gloriam et honorem . et ideo
verax sum tam in verbis quam in operibus . et in
me non est iniustitia . i. aliqua culpa vel ma
litia . In hiis verbis instruit nos dominus
quod de bonis operibus virtutibus et gratiis sui
aliis meritis que videmus in nobis nichil
nobis attribuamus . nisi soli deo . et ei
gratias agamus . Ipse enim est qui operatur omnia

dei.

est

s. demonium habes

in omnibus yo. 16. Omnia opera nostra operatus est in nobis ¶ Deinde quod interis tacentibus dominus adhuc addidit dicens. Nonne moyses dedit nobis legem. et nemo ex vobis facit legem. Quid me queritis interficere. voluit dicere dominus vos gloriamini quod habetis legem dei datam nobis per moysen que precepit. Non occides. et contra hoc preceptum nullus vestrum facit. scilicet qui temptant me occidere sine causa. Sed quia pauci erant ibi qui scirent tractatum hunc ¶ Undique multitudo respondit et dixit. Quis nostrum querit te interficere. hoc dixerunt ignorantes huius tractatum. et admirantes de verbis eius. Dominus autem ut daret nobis exemplum pacientie non respondit ad iniuriam sibi dictam. sed humiliter se excusavit. deo quod exponebant sibi. propter quod aliqui eorum volebant ipsum interficere. Et dixit sic. Unum opus feci. et omnes miramini. quod totum hominem salvum feci. scilicet in anima et in corpore. et hoc feci in die sabbati. et ideo contra me indignamini dicentes. hoc est contra legem moysi. qui precepit nullum opus fieri in die sabbati. Et secundum vos. ego sum violator legis. Sed ego ostendo vobis per legem. quod tale opus licet fieri in die sabbati. Unde sequitur. Moyses mandavit in lege. quod circumcisio fiat octava. Sed sepe contingit quod octavus est sabbatum. et tamen illi die circumciditis pueros. nec propterea dicitis sabbatum violari. nec solum legem moysi. Et hoc quia circumcisio est opus salutis. Similiter facere opera salutis. cuiusmodi sunt. orare. elemosinam dare. communicare. et similia. in die sabbati. non est malum. Nam in die festo licet hominibus bene facere. Sed sanare hominem ab infirmitate corporis et anime. id est a peccato. est opus salutis et deo placens. ergo non sum violator legis vel sabbati. si totum hominem salvum feci die sabbato. Tantum dicat. quia sicut sepe dictum est. quod

ceus christus sanavit. aliquid in corpore sanabat et in mente. Vel totum. quia quecumque erant infirmitates in homine. et si pro una sola sananda rogatus fuisset. tamen semper sanabat omnes. ut ex hoc nobis innueret. quod infirmitates anime que sunt peccata. scilicet non curant per partes. sed aut omnia dimittunt. aut nullum ¶ Et non quod magnum est sanare hominem corporaliter. Maius sanare spiritualiter. maximum utrumque. modo quod christus fecit. Unde sicut verus et perfectus medicus ad nos de celo missus fuit. ut omnes infirmitates curaret. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Augustinus. Magnus de celo venit medicus. quia per totum mundum magnus iacebat egrotus ¶ Postea concludit dominus dictum suum. et ait. Nolite iudicare secundum faciem. sed iustum iudicium iudicate. quasi diceret. Nolite iudicare secundum personarum acceptionem. ut dicatis. quia bene licuit moysi concedere circumcisionem fieri in sabbato. et michi non liceat miracula facere in sabbato. et totum hominem sanare. id est in anima et corpore. quod tamen non est opus humanum. sed divinum. Iudicate ergo iustum iudicium. id est secundum veritatem quam cognitam non me dampnabitis moysi esse contrarium. ¶ Deinde quod quidam iudei de civitate iherusalem dicebant ad invicem. Non est hic ille. quem querunt principes occidere. Ecce palam loquitur et nichil ei dicunt. numquid vere. id est forte in veritate cognoverunt. quia hic est christus in lege promissus. et ideo timent mittere manum in eum ¶ Sed hoc videtur mirabile nobis. quia nos scimus unde est iste. scilicet de bethleem ubi natus est. et inde est ioseph qui dicitur pater eius. Sed sicut dicunt nostri sapientes. quando christus venerit. nemo potest scire unde venit. aut unde sit. Istis autem hoc dicentibus. et mirantibus super hoc crescente populo. christus elevata voce ut bene audiretur ab omnibus dixit. Vos me scitis. id est faciem et

in templo

conversatione mea cognoscitis · et unde sim scitis
· quia de bethleem secundum naturam car
nis · Sed scitote quod ego non veni a memet
ipso · Sed a patre meo qui misit me quem vos
nescitis · id est non cognoscitis · Et ille verax
est · id est in sua stabilitate · quia semper est id
quod est · et numquam in sapientia mutatur · nec in bo
nitate · nec in voluntate · Malachie · Ego
deus et non mutor · Boecius · stabilis
manens dat cuncta moveri · Sed ego sci
o eum · quia ab eo exivi · et ipse me misit ·
et si dixero · quia non novi eum · ero simil
vobis mendax · Sed scio · id est cognosco eum · quia
ab eo exivi per eternam generationem · et ipse
me misit · id est incarnari voluit ¶ Sequitur
quod maiores iudeorum qui ibi erant fue
runt scandalizati · quia filium dei se nomina
vit · et eos mendaces esse dixit · Voluerunt
eum apprehendere ut occiderent · id est occi
dendum eum pylato traderent · tamen nemo
fuit ausus in eum mittere manus · Et
reddit evangelista racionem · quia nondum venerat
hora eius · id est qua occidi disposuerat
¶ Nota de hora · ipse enim scilicet diem horam · et ge
nus mortis in sua potestate retinuit
nec ante capi · aut occidi potuit · quam
cum voluit · et ideo mors sua que fuit re
demptio nostra · solum de sua benignita
te processit ¶ Sequitur finis evangelii ·
ubi dicitur quod multi de turba · id est layci po
pulares · et pauperes crediderunt in eum ·
Ecce utilitas predicacionis · quia et si non
omnes tamen multi ex predicacione convertuntur ·
Ideo beati qui audiunt verbum dei
et custodiunt illud · [illegible] · Fer iiii

Preteriens ihesus vidit hominem
cecum a nativitate · Jo · 9 · In evange
lio predicatur de hiis tribus · de peccato quod
sit dampnosum · ut vitetur · de dei misericordia quod
sit magna · ut desideretur · de penitencia quod sit
fructuosa · ut ametur · id est aliter parte
ti · et de hiis tribus agitur in evangelio hodier
no ¶ Primo quod magna sit peccatoris
miseria · ubi figuratur ceditas ceci ¶ Secundo quod ha
bundans sit misericordia christi · in sanatione ipsius
ceci ¶ Tercio quod fructuosa sit penitencia · ubi figuratur
lavacionis eius · Et ideo presens evangelium est
cum multa devocione audiendum · cum multa di
ligentia memorie commendandum · et cum promp
ta voluntate a nobis exequendum · ut scilicet
quod a christo dictum est · de eo de locucione libe
faciam ad anime nostre salutem ¶ Dicit
ergo evangelista quod christus semel cum discipulis suis per
quandam viam iter faciens · vidit quendam
mendicum sedentem et elemosinam petentem ·
qui erat cecus natus · et stetit · id est ultra
non processit · et respiciebat eum · et disci
puli stabant iuxta eum ¶ Modo attende
quod hic dicitur · Vidit cecum · quociens legitur
quod christus vidit aliquem semper · sequitur quod fecit
ei misericordiam · verbi gracia · Vidit quendam sedentem in the
lonio · et fecit eum apostolum · Vidit turbam
ad se venientem · et fecit eis magnum con
vivium · Vidit duos fratres symonem · et
andream · et vocavit eos ad suum consorcium
In cruce pendens · Vidit matrem et conso
latus est eam · dans ei Jo · in filium · Vidit
hunc cecum · non tantum oculis corporis · sed et mentis
et illuminavit eum ¶ Sequitur quod discipuli
considerantes dominum intuentem hunc cecum sic
diligenter dixerunt ei · Rabbi quis peccavit
hic · aut parentes eius · ut cecus natus sit
In quo notatur quod propter peccata parentum · sepe filii
in utero parentum nascuntur deformes · Legitur
de Rupto rege francie · qui accepit consan
guineam suam in uxorem · huic cecum filium ca
po et collum habentem asininum ¶ Et respon
dit dominus · neque hic peccavit · neque paren
tes eius · id est illo peccato propter quod sit cecus na
tus · Sed ut manifestentur opera in illo
id est ideo natus est voluntate dei · ut ego
ipso manifestem opera dei · Opus est enim
dei facere miraculum · hoc est opus quod nemo
homo nec natura facere potest · scilicet illuminare cecum
qui numquam vidit · et ego illuminabo eum ut
cognoscatis me esse non tantum hominem · sicut in
terris creditis · Sed eciam divinitus · quem non
videtis · Et scitote quod me oportet operari

opera patris mei dum dies est. id est dum sum in mun-
do. Venit nox. id est tempus antichristi. in
qua nemo potest operari. id est dei opera non appa-
rebunt. sed solum opera dyaboli. vel nox id est tem-
pus mortis vel tenebrarum inferni. Sed quam-
diu sum in mundo. lux sum mundi. id est missus
ad illuminandum mundum per doctrinam. et vi-
tam et operacionem miraculosam. ¶ Hys di-
ctis coram disciplis spuit in terram.
et ex sputo et pulvere fecit modicum lu-
ti. et de illo luto linivit oculos ceci. dixit-
que ei. Vade et lava oculos tuos in nata-
toria Syloe. id est in piscina Syloe. Est autem
Syloe fons ad radicem montis Syon.
qui non iugiter manabat aquis. sed certis horis
ebulliebat. cuius aqua ut exciperetur. quod sta-
gnum non longe a fonte factum erat. quod col-
lacionem non piscinam. modo natatoria
vocat scriptura. ¶ Modo considera opera
christi. potuit enim solo verbo curare. dicendo
Respice. sicut dixerat alii ceco. qui confesti-
m vidit. Tamen in istius illuminacione fecit tria
propter hoc ad nostram instructionem que spiri-
tualiter mistica nota sunt predicto ceco. ut
lumen gracie recipiat. ¶ Primum est quod
de sputo et de terra fecit lutum. et signi-
ficat quod de saliva sue divinitatis. et ter-
ra nostre mortalitatis. fecit unum lutum
id est unum hominem. in quo erat deus. id est per-
sona filii dei. et homo de massa Ade.
qui primus est formatus de limo terre.
¶ Secundum est quod posuit lutum super oculos
ceci illuminandi. et significat quod peccator cecus
qui vult illuminari. debet memoriam huius
passionis et mortis dominice. et proprie
e mortis ante oculos mentis. Unde Bernardus. De
tribus humanis morte ceteris [illegible]
hora mortis. ¶ Nichil sic ad doman-
dum appetitum desideriorum carnalium tam
valet. quam quod unusquisque illud quod nunc
diligit mortuum penset. ideo nichil
est ita utile ad illuminacionem peccatoris. si-
cut memoria mortis. Proverbia. Memora-
re novissima tua. et in eternum non peccabis.

¶ Tercium est quod misit eum ad lavandum in pisci-
nam que dicitur piscina propter quatuor. Primo quia in ea
immundicie lavantur. ¶ Secundo quia in ea anima-
lia sitibunda potu refocillantur. ¶ Tercio
quia in ea pisces non habitant. Talis est
penitencia. quia per eam homo ab immundi-
cia peccati purgatur. ¶ Sitis carnalium de-
sideriorum extinguitur. pisces immunde
consolacionis in ea non inveniuntur. ¶ Et
non quod predictus cecus propter v. Primo quia cecus
nescit ubi sit. quo vadat. aut quid fa-
ciat. Secundo nescit quid de ipso aut circa ipsum
agitur. Tercio quod sicut contemptus ab hominibus des-
picitur. Quarto quod omni gaudio exteriori priva-
tur. ¶ Quinto quod ad operandum omnino inutilis
esse probatur. ad apta hec sicut nos per-
scis. ¶ Sequitur quod cecus ad iussum domi-
ni ivit et lavit oculos in piscina. et venit
videns. Quem videntes vicini. et alii qui
noverant eum in cecitate. dicebant ad invi-
cem. Nonne hic est ille qui sedebat ad pe-
tendum elemosinam. et erat cecus. et quomodo
videt. Quidam dicebant sine dubio
ipse est ille. alii dicebant non. sed similis
est ei. Ille vero affirmabat quia ego
sum. Et tunc dixerunt ei. Quomodo ergo aperti
sunt tibi oculi. Qui ait. Ille homo
qui dicitur christus lutum fecit ex sputo. et
posuit super oculos meos et dixit mi-
chi ut lavarem in piscina. et lavi oculos
et ecce video. Tunc eum duxerunt eum ad
phariseos dicentes quod ihesus sanaverat eum. Illi autem
interrogaverunt eum quomodo videret. et quis fece-
rit ei hec. Ipse autem reddidit eis dicens. Ille
homo qui dicitur ihesus etc. ¶ Pharisei non
invidentes operibus christi. quia sabbatum erat
illa die dixerunt. ille ihesus non est a deo.
quia sabbatum non custodit. quia magnum pec-
catum erat benefacere in sabbato. Et tamen non cre-
dentes illi quod prius fuisset cecus. quesive-
runt a patre et matre. et cum dixissent quod ce-
cus fuisset. tunc dixerunt ei. Da gloriam
deo qui te illuminavit. quia iste homo quem
tu nominas peccator est. nec potuisset te

te illuminare. Ille non dixit. Si peccator
est sicut dicitis nescio. unum scio quia cum es-
sem cecus. presentialiter modo video. Et est
mirabile de vobis quia non vultis michi
credere quod ille potuit michi lumen dare. Illi
autem non credentes sibi. vocaverunt parentes
eius. interrogantes eos. si hic erat. qui
prius fuerat cecus. et quomodo sanatus
fuisset. Metuentes de hoc. noluerunt ple-
nam responsionem dare. Sed dixerunt. quod filius
noster sit. bene scimus. quomodo sanatus
factus sit nescimus. Tunc iterum vocaverunt
eum qui cecus fuerat. interrogantes eum quo-
modo sanatus factus esset. Et ille quasi commotus
dixit. Dixi vobis iam et audistis. quid iterum
vultis audire. Numquid et vos vultis dis-
cipuli eius fieri. At illi dixerunt creden-
tes eum iniuriam sibi inferre. Tu disci-
pulus eius sis. nos autem discipuli sumus
moysi. Tunc ille respondit. Vos dicitis.
quia iste homo peccator est. nos scimus quod pec-
catores deus non exaudit. Sed si quis
dei cultor est per fidem et voluntatem eius
facit per mandatorum impletionem hunc deus
exaudit. quasi dicat. peccator non est dignus ex-
audire. Et si aliquando exaudit. hoc non est
ex eius meritis vel precibus. sed sola dei bo-
nitate. Qui vero iustus est. et voluntatem
dei facit. dignus est exaudire. Sed
plenus spiritu sancto locutus est iste cecus.
nec umquam a se sciuisset talia verba dice-
re quia litteras ignorabat. Unde non fuerunt ver-
ba eius. sed spiritus sancti. Et quia cecus iste
phycos dixerat. numquid et vos vultis dis-
cipuli eius fieri turbati dixerunt. In
peccatis natus es totus et tu doces nos.
quasi dicat. propter peccata tua es cecus natus. et
modo vis nos docere. et predicare nobis.
Et eiecerunt eum extra synagogam. Ihesus
autem inveniens eum dixit ei. Tu credis
in filium dei. At ille dixit. Quis est domine
ut credam in eum. Tunc dominus. Vidisti
eum. et qui loquitur tecum ipse est. Et ille
dixit. Credo domine. Et procidens adora-
vit eum. Duo commendabilia fecit iste
cecus. Primum est quod ipse cito credidit
Filio quod cito dixit ei dominus. ego sum filius
dei. ipse dixit ei. Credo domine. hoc est
contra illos qui multas predicationes audi-
unt. et tamen hiis que dicuntur non cre-
dunt. et si aliquando credunt. tamen operibus contra-
dicunt. Tales redarguit dominus dicens. O
stulti et tardi corde. etc. et redargu-
it incredulitatem eorum. Legitur autem surgen-
ti undecim. Secundum est quod ipse gratus fuit
deo de beneficio illuminationis accepto. Unde
procidens adoravit eum. et prius sicut deum
et creatorem suum. Sed sicut dominum et bene-
factorem suum. Et sicut iste gratus fuit
beneficium illuminationis corporalis. Ita et
multo magis debemus penitentes esse gratiosi de
de beneficio spiritualis illuminationis. quia
de tenebris peccatorum reductus est. ad
lumen gratie. et cognitionis. quo cognoscit peccati
vilitatem. mundi vanitatem. vite brevitatem.
mortis necessitatem. diaboli dolositatem. in-
ferni horrorem. et inde timet et deo ser-
vire studet. Item quo cognoscit dei mag-
nificentiam paradysi gloriam. et anime dig-
nitatem. scripture utilitatem. et vite gaudia
et in bonitate et caritate. quod perseveret se retinet
Sed tunc stabit et non cadit. et de bono in
melius proficiet. Si autem hoc esse recogi-
taret corde ore deo gratias egit. et ibidem
In omnibus gratias agite. Hec est enim volun-
tas dei in vobis. eius qui de tene-
bris nos vocavit in admirabile lumen. Dei
gratias non dicunt. Ro. Quia cum cognovissent de-
um non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt. et
obscuratum est insipiens cor eorum. Possumus
autem dicere moraliter quod homo excecatur
seu cecus efficitur per multa. Primo
nobilitate generis. hic est cecus esse autem
et hunc illuminavit dominus. Plurimus hyra
mitatis. et mortalitatis istorum oculos
cordis. In habundantia rerum tem-
poralium. hoc est. Tobi. qui stercoribus
hirundinum excecatus est. sed felle piscis

suppósito oculis · et passi(o)ne sancta lu
men recepit. ¶ Exaltatione honoris · ps.
Ho(mo) cum in honore esset non intellexit · et quia
in honore est non intelligit · hic est hely ·
similis sacerdos · qui non potat ince
lucernam dei · nisi prius extingueret · et
in corde suo vilipenderet honorem. ¶ Ex in
flacione sciencie naturalis · Ro · i · Dicentes se
sapientes stulti facti sunt. Jer. Stultus
factus est omnis homo a sciencia sua. Cor.
· sciencia inflat · propterea dictum est paulo
multe litterae faciunt te insanire. Hic per cari
tatem illuminatur · quia sciencia inflat · caritas
tamen edificat · et ad deum et sui ipsius cog
nitionem iterum revocat. ¶ Ob sanitate
peccati mortalis. Sap. Excecavit eos ma
licia eorum. ps. Comprehenderunt me iniqui
tates · et non potui ut viderem eos. Propterea
in persona huius orat david. Illumina o
culos meos · ne umquam obdormiam in morte
peccati. Dicit sibi consulit in apocalipsi. Vnge collirio
oculos tuos ut videas · et lumen
ergo recipiet. Ro. Deum ut det per graciam su
am · ita lumen peccatoribus · lavare cum Christus
tina scientie purius quam polluit · ut sibi servi
re in puritate consciencie · et tandem pervenire
ad visionem claritatis eterne quam nobis presta
re dignetur. Feria quinta
Ibat ihesus in civitatem que vocatur naim
Luce. vii. Quia in plurima solent peccatores et pro
catis mortuis surgere a morte peccati · ad
vitam gracie per veram penitenciam · ideo legitur hodie
ewangelium in quo agitur de resuscitatione cuiusdam
iuvenis defuncti · quem dominus suscitavit · de quo
quia in mane. ¶ Dicit ergo sanctum ewangelium quod
dominus noster cum ad predicandum discurreret · volens
ostendere virtutem sue divinitatis · ut suie pre
dicationi fides adhiberet · ut ius salvatorem
mundi ab omnibus crederetur · fecit unum o
pus grande · quod nemo potest facere nisi solus
deus. Suscitavit enim quendam mortuum · qui
ad foveam portabatur · solo verbo coram
magno populo · ex quo letum magis nar
tur · deus benedictus · et Christus salvator mundi

dicitur et consuetum. ¶ Hoc ewangelium narrat · quod cum
dominus diu predicasset in capharna
um civitate nobili et magna · et virtu
tes multas fecisset · voluit venire ad
predicandum in aliam civitatem parvam que
vocatur naym · et est in galylea. Na
ym interpretatur motus · per quod duo possumus
accipere. ¶ Primum est quod non solum in mag
nis civitatibus · et populosis · sed etiam
in parvis predicandum est · aliquando enim maior
fructus fit in parvis · quam in magnis.
¶ Est quod semper fit motus aliquis in
cordibus hominum ad penitenciam in adventu
predicatoris · quia dominus dat voci sue · id est pre
dicatoris · vocem virtutis · ut numquam predicatoris vox
prestatur sine aliquo fructu. ¶ Et dum
sic ireret dominus associabat eum discipuli
· et turba multa virorum · ac mulierum.
Sciendum est quod naim distabat parum a
capharnaum · et tanta multitudo se
quebatur eum · tum ut exhiberet ei re
verenciam et honorem · tum ut audiret
eius predicationem · tum ut ad novum mi
raculum videret. Et dum sic associatus
appropinquaret porte civitatis naim · Ec
ce quidam mortuus · Ecce quidam mor
tuus iuvenis efferebatur in lecto ad sepul
chrum. ¶ Audiat hoc iuvenis · et expectes
certam mortem · quia pauci sunt · qui ad senec
tutem perveniunt · in templo sunt enim qui
iuvenes moriuntur quam senes. Et hic de
functus erat unicus matri sue · quam asso
ciabat magna multitudo populi · tum propter
passionem · quia tristis et desolata rema
nebat. Tum propter eius bonitatem · quia ma
trimonia [illegible] pacifica et
devota deo existebat. Tum propter consola
tionem · qui voluit non solum eos quos
diu paravit · sed et in ceteros alios vite ma
tutinum quod futurus erat · unde sic multi es
sent testes miraculi · et multi laudato
res dei. ¶ Et in exeuntibus de civitate omnibus
dominus videns respiciens lacrimas effun
dente · et sedens lavacione · et gemitum pau

cientem. unica motus est super eam. Ha-
bebat hec mulier completam causam. Na-
erat vidua. perdiderat seculi honorem.
et depositis vestibus et ceteris signis le-
ticie preindicabat insignia tristicie. Se-
cundo erat orbata filio. perdiderat suum
solatorem. defensorem familie guberna-
torem. Quia destituta viri et filii au-
xilio. remanserat absque omni solacio. Er-
rat enim hic defunctus sibi unicus. non
parvulus sed adultus. non preterius (?). Et
sibi dilectus. Et ideo revolvens in pectore
replebatur dolore. non cessabat flere.
et anxiabat clamore. Et ideo dominus mo-
tus misericordia. dixit ei. Noli flere. Scito
quare. quia statim lacrima tua vertetur in gau-
dium. et quem ploras defunctum. statim ha-
bebis vivum. Dolor tamen eius cumulatur
ex .iiij^or^. Primo ex eo quod erat mulier. quod erat
mater. quod erat vidua. mater. que erat vidua
mater. Be. in iacobo devorata (?). Tunc mulier
statim solvitur. et verbis domini firmiter credi-
dit. Domini non solum feretrum in quo iacebat
defunctus tetigit. et qui portabant vir-
tute domini sedentes steterunt. et lectum de-
posuerunt. et omnes qui aderant siluerunt.
Iuvenis forte nobilis erat. non erat
pannis involutus. nullus consutus. sicut con-
suetum mortuis est. Sed ad modum viven-
tis indutus. et facies discooperta ei erat.
tunc dominus locutus est viventi. non sicut
mortuo. sed sicut viventi dicens. Ado-
lescens tibi dico. Sed hodie dicit dominus unicui-
que peccatori. Surge. Primo a peccato. quia si in illo
tenueris vix et numquam ab illo recedes.
Nubi. adolescens unius sua. Di-
cendum est quod iste mortuus signat peccato-
rem in peccato mortali existentem. cuius anima spiri-
taliter mortua est. Ezechiel. Anima que
peccaverit morte morietur. Mors na-
turalis corpori confert. hoc facit peccatum anime.
contra gratiam. Mors separat animam a corpore. quod
est vita ipsius. Sic peccatum ab anima
deum. sive dei gratiam. que est vita eius

augustinus. Vita corporis anima. vita anime est
deus. Item aufert a corpore omnem deco-
rem et formam. sic peccatum ab anima. Trenorum.
Egressus est a filia syon omnis decor eius.
et in terram. ut deus querat iudicio (?). Cu-
ius est ymago hec et quid. Tertio reddit cor- mors.
pus abhominabile omnibus. Sic peccatum
animam coram deo. abhominabilem facit. Sicut Nō
dicitur est in peccato que dicitur quod dimittitur cor-
pus fetidum. super omnem fetorem in tan-
tum ut nullus cum eo possit habitare. Sic
peccatum animam facit fetere. et ideo in infer-
no pleno fetore sulphureo punietur.
hoc facit corpus tradi vermibus ad
corrodendum. sic peccatum animam ipsius. Scilicet
te seternum tynea (?). Item sicut ip-
sum corpus portabatur a quatuor ad sepelien-
dum. sic sunt quatuor peccatores maledicti qui
portant animam ad sepulturam inferni.
Primus est amor inordinatus circa
presentes. divicias. et carnis delicias.
Secundus est timor pusillanimis. quo quis timet
a recedere (?). et penitenciam non posse portare.
Tertius est spes maledicta. qua quis sperat
se longo tempore vivere. et in fine penite-
re. de qua dicitur in ecclesiastico. Spes nequissima
multos perdidit. Quartus est verecundia. de qua dicitur
in ecclesiastico. Est confusio adducens mortem. Hy
omnes peccatores sunt omnino cavendi. Sicut
cum dominus vocasset iuvenem dicens. Tibi dico
surge. Ille statim oculos aperiens. et pala-
te faciem ostendens. erexit se in lecto. et cepit
sedens loqui. Sed quid dixit non est scriptum. cre-
dendum tamen est quod ipse primo dominum laudavit
et christo gratias egit. Et tunc dominus accipiens
eum per manum. dedit illum matri sue. quasi di-
cens cognosce. quod ego sum ille qui te suscitavi.
et omnes resuscitabo in fine mundi. Sic
aperte innuitur quod solus christus peccatorem a mor-
te culpe suscitat. et cum matri ecclesie reco-
ciliat. a cuius gremio et participacione re-
cesserat. Omnes autem huius miraculo presentes
ciati. valde timuerunt. id est vehementer ad-
mirati sunt. Tunc pro mirabilem novitate

Marginalia: nō (left of "mater. Be. in iacobo…"); dico tibi surge (left of "lescens tibi"); Nō (right margin, lower); qm (right of "cesserat. Omnes autem…"); [illegible] (four small lines of notes in the right margin beside "animam coram deo…")

Cum per christi pietatem et benignitatem. Et
excitati a spiritu sancto omnes tam pueri quam mag-
ni mulieres quam viri una voce clamaue-
runt. Quia propheta magnus surrexit in
nobis. id est hic est ille propheta qui promissus
est in lege moysi. mittendus a deo ad
saluandum mundum. Et est magnus
super omnes alios. sapientia. clementia. et po-
tentia. ¶ Et addiderunt verbum. quia deus
visitauit plebem suam. scilicet mittendo istum
sicut magistrum ad erudiendum plebem
medicum ad sanandum. amicum ad consolan-
dum. Et certe qui tunc visitauit visi-
biliter numquam non cessat visitare inuisibiliter
et spiritualiter. modo per predicationem modo
per consolationem. modo per tribulationem. etiam
aliis multis modis. Rogemus ergo dominum
ut qui hunc reduxit ad vitam corpora-
lem. nos reducat ad vitam spiritualem. que
est vita gratie. et tandem perducat ad vi-
tam glorie. qui est benedictus in secula seculorum
amen. ... Feria sexta. fe. vi

Erat quidam languens lazarus etc.
Io. xi. In proxima solent homines
colere homines libenter audire qui predicant
de christi pietate peccatorum reconciliatione et iu-
stificatione. de hiis duobus plenissime
agitur in ewangelio hodierno. sub exemplo laza-
ri resuscitati a domino iam fetentis in mo-
numento. et hoc melius apparebit. si ewangelii
hystoria recitetur. que talis est. ¶ Cum christus
quadam vice in ierusalem predicaret. et inter
cetera diceret. Ego et pater unum sumus. iudei
ipsum cum discipulis lapidare voluerunt. Sed
ipse de manibus eorum euadens abiit trans
iordanem in bethaniam. apud eundem scilicet iuxta
salim oppidum. ubi olim melchisedech
regnauit. Ubi quiescente domino cum disci-
pulis. lazarus frater marthe et marie
infirmatus est citra iordanem in iuxta
montem oliueti non ab ierusalem longe scilicet
stadiis xv. Et est magis distans inter v-
tramque bethaniam. quia una dieta secundum
quosdam ¶ Sunt ii. ut iam tactum est. due
bethanie. secundum glosam. Una trans iorda-
nem. et alia citra. Et quia infirmitas laza-
ri erat grauis. sorores sue per nuncium
miserunt christo dicentes. Domine ecce quem a-
mas infirmatur. nichil aliud ei dice-
tes. quia sufficit amanti nunciare
necessitatem amati. ¶ Sed queritur quare
non venerunt personaliter sicut regulus
et centurio. Ad hoc respondetur. Crisostomus quia de he-
mitate(?) de christo confidebant. et ideo sperabant
quod per nuncium faceret quod petebant. ¶ Vel secundum
quosdam quia a luctu detinebantur et circa fra-
trem seruiendum occupabantur. ¶ Vel secundum theophilum
quia non decet mulieres de facili exire.
¶ Aliam questionem facit hic augustinus. Quare
non dixerunt. veni sana vel iube et hic
fiet. centurio dixit. tantum dic verbo. Sed tantum
dixerunt. Ecce quem amas infirmatur. Et
respondet augustinus. amanti tantum insinuandum fuit
non autem mandandum(?). Vel potest dici quod ideo sani-
tatem fratris non petiuerunt. sed christi volun-
tati commiserunt. quia sciebant quod magis saluti
fratris expediret scilicet utrum sanari vel mori.
Et cum nuncius retulisset ambasiatam fratris
coram discipulis ait illi. Vade et dic
eis. Infirmitas hec non est ad mortem
sed pro gloria dei. ut filius dei per ipsum glori-
ficetur per ipsum. Sed videtur quod dominus non verum
dixerit. nam lazarus ex ipsa infirmitate
mortuus est. sicut statim sequitur. Quid(?)
ergo non fuit ad mortem. Respondeo. Non ad
mortem detinendam. sed potius ad mira-
culum. per quod multi crederent. Et dicit
ewangelium quod hec verba consolatoria mi-
sit illis sororibus. quia eas diligebat et
etiam lazarum fratrem earum. Cuius dilec-
tionis duplex erat causa. Una scilicet fi-
des caritas et bona fama. alia quia
sepe hospitabatur et comedebat in
domo earum. ex quo familiaritatem et
dilectionem contraxerat cum eis. ¶ Sequitur
quod recedente nuncio christus in eadem(?) ma-
sit in loco in quo erat duobus diebus.
quousque scilicet lazarus ex spiritum emisisset. se

pultus iaceret. atque feteret. et sic
miraculum clarius appareret. Deinde dixit
iterum discipulis suis. Eamus in iudeam. id est in
ierusalem. et in partes illas. Quo audito
discipuli timentes dixerunt. Magister adhuc
modicum tempus est. quia iudei uole
bant te lapidare. et propterea fugisti. et
modo uis redire illuc. ut te occidant. Ac
si dicerent. Consilium tibi hoc dicimus propter duo. primo
ne magistrum quem diligebant occiderent. adhuc
enim erant modice fidei. Unde nolebant
eum mori. Secundo propter se. quia timebant si magister
occideretur. quod et ipsi quererentur ad mortem.
Sed dominus confortauit eos dicens. Nonne duodecim
sunt hore diei. Si quis ambulat in
die non offendit. quia lucem huius mundi uidet. Voluit
sic dicere dominus. Ego sum lux illuminans mun
dum. et uos sicut duodecim hore. que illumi
namini a die. et sequimini diem. id est dies horis
Videtur quod tunc fuit equinoctium. Si ambu
laueritis in die. id est presentie fruitis illuminati
lumine fidei. non offendetis. et non cadetis
in aliquod periculum. Vel uoluit dicere. Sicut mu
tantur hore. sic affectus hominis. Unde for
te non perseuerant in illa uoluntate. Qui
non ambulat in nocte infidelitatis. cadit
in terrore. et peccatum. quasi diceret dominus. Ego de
beo uos precedere. uos me sequi. Et quam
diu mecum fueritis. non timeatis. Disci
puli uero non intellexerunt. quod uellet dicere
dominus. et ideo tacuerunt. Tunc dominus di
xit eis. Lazarus amicus noster dormit.
Illi autem credentes quod super hoc recipis
set nuntium nouum. et quod de dormitione cor
poris hoc diceret. dixerunt omnes. ac si es
set medicina. Si dormit saluus erit.
quia dormitio solet esse infirmis causa
salutis. Magna ruditas discipulorum credebant
quod uellet facere iter longum ut excitaret
dormientem. Sed quare dominus mortuum dor
mientem dixit. Ideo propter spem resurrectionis
quia sicut speramus quod dormientes resur
gant. ita quod mortui reuiuiscant. Thes
sa. iiii. Nolumus uos ignorare de dor
mientibus. id est propter facilitatem resuscita
tionis. Sicut dicit Augustinus. Ita facilius
deus suscitat mortuum. sicut homo
dormientem de lecto. Et plus dicit quia mi
chael laborat ibidem. propter meliorationem.
Sicut enim dormientes surgunt meliora
ti sic suscitati in melius meliorantur.
Cor. xv. Seminatur corpus animale
surgit spirituale. Seminatur in corruptione
surgit in incorruptione. Tunc dominus
dixit eis manifeste. Lazarus mortuus
est. et gaudeo propter uos. quia non e
ram ibi. hoc est. ut essetis magis firmiores
in fide. et crederetis quod nichil me lateret. quia
cum sim deus. Gaudeo quia non eram sec
sitatis. etiam absens scio quod mortuus
est. Et hijs dictis statim surrexit. Eamus
omnes ad eum. nec dixit. eamus ad uisitan
dum uel consolandum sorores. Sed intellige
bat ad eum suscitandum. Discipuli au
dientes quod uellet adhuc ire in iudeam ita
fuerunt territi. quod nichil potuit inducere.
Sed unus ex eis. scilicet Thomas. qui er
at audacior. et in amore christi ferue
tior. ait ad condiscipulos. Eamus et
nos post eum. quasi diceret. Si contingat eum
occidi. tunc melius est nobis mori cum
eo. quam uiuere sine ipso. O quam bonus disc
ipulus. qui potius eligebat mori cum
christo. quam uiuere sine ipso. Cum autem uenis
set iuxta bethaniam. nuntiatum est mar
the quod dominus ueniret. et in porta castelli.
et procidens ad pedes eius dixit. Domine
si fuisses hic frater meus non fuisset mor
tuus. quasi diceret. Ubi tu es uita omnium. ibi
mors esse non potest. et in aduentu quia in presen
tia tua abiit mors. Et certe si fuisses hic
et uidisses amicum tuum in tanta infir
mitate iacere. lacrimas sororum eius deuo
tarum pro ipso supplicantium. Totam fami
liam plorantem. et ad pedes tuos humi
liter procumbentem. non potuisses te conti
nere. quin sanasses eum. qui sanasti
uniuersos modo tua pietate omnes infirmos

et ipsa statim obuiam illis omnibus statim occurrit ei quem inueniente?

tibi prout eratum · tum scio · quia quodcumque pop
scis a deo · scilicet prece tuo dabit tibi · ¶ Volu
it hec mulier dominum habere gloriam · Nescio
quidem resuscitacio sit utilis fratri meo · sed tu
hoc scis · et id in arbitrio tuo relinquo · quia
potes eum suscitare · et in morte relinquere
vel dimittere · Cui dominus dixit · resurget
frater tuus · Et quia non dixit quando · Martha vero
hoc in terra dicet te promittere an in fine generali
resurrectione · et volens certificari de hoc ad
iecit · Domine scio · quod ipse resurget cum omni
bus aliis in novissimo die · quasi diceret · si non est hoc
nescio · ¶ Dominus autem volens confirmare fidem
propter quod mereretur fratris suscitationem · dixit ei
· Ego sum resurrectio et vita · quasi diceret · Tu
dicis · frater tuus resurget in novissimo die · sed
nec et ego tibi plus · quod omnis qui
credit in me · etiam si mortuus fuit ·
sicut modo mortuus est · frater tuus
· vivet · scilicet post mortem corporis anima eius
¶ Item quod omnis qui modo vivit et cre
dit in me · non morietur in eternum · hoc est
et si moriatur ad tempus secundum corpus
non morietur in anima in eternum · sed cum deo
vivet semper donec resurgat corpus
et anima in novissimo · Ecce magna conso
lacio deo servientium · quia et si moriantur
secundum corpus ad modicum anime tamen
ipsorum cum deo semper vivunt · et cito resument
corpora sua gloriosa incorruptibilia · et clari
tate et in eternum victura · ¶ Et cum do
hoc dixisset · interrogavit eam si hoc
crederet · dicens · Credis hoc · at illa fide quam
habebat in corde ore confitens ait · Utique
domine · scilicet credo · quod quod dixisti · Et ut omnes sci
rent scientiam quam habeo de te · dico quod credo
· quia tu es filius dei vivi · qui in hunc mun
dum venisti · scilicet ad mundum redimendum
et salvandum · Et cum Martha verba sua
complesset · dixit ei dominus · Vade voca so
rorem tuam Mariam · Et illa cito vadens
silencio · id est sub nulla voce vocavit eam
dicens · Magister adest · et vocat
te · Illa autem in continenti surgens venit

ad eum in loco ubi Martha dimiserat
eum · non dum enim appropinquaverat domum eorum
¶ Multi autem iudei qui venerant a consola
dum eas · credentes quia iret ad monumentum
ut fleret post eam ierunt · Maria autem
ut appropinquaret ihesu · cecidit ad pedes
eius · et dixit · Domine si fuisses hic · etc.
· Eisdem verbis usa quibus et soror · et
quod eodem spiritu loquebantur · et quod hoc frequenter
dicebant in planctu eius · ut ex hoc
innotesceret quod fides earum erat una · Et
cum hoc dixisset · cepit flere fortiter · ¶ Ihesus
autem videns eam plorantem · et iudeos
qui cum ea venerant · fremuit spiritu et
turbavit seipsum · id est ostendit se condolere
· et compati eis · facie · et motibus corporis
· sic · et nos debemus facere · si aliquem vo
lumus consolari · secundum Gregorium · Et dixit · Ubi
posuistis eum · Et duxerunt eum ad monu
mentum · Dominus vero iterum suspirans · dixit ast
antibus · Tollite lapidem · Et martha
respondit · Domine iam fetet · quatriduanus enim
est · Hec mulier incerta · utrum dominus
fratrem suum resuscitare vellet · et cre
dens quod solum eum vellet videre · sciens
quod in motione lapidis · magnum exalare
fetorem de monumento · et ne dominus ex
hoc gravaretur dixit · Domine iam fetet · quasi
diceret · Non expedit ut aperiatur monumentum
· aut videre defunctum · quia ex hoc nichil
habebimus · nisi fetorem magnum · ¶ Et
dominus reprehendens eam dixit · Nonne
dixi tibi · quia si credideris · videbis gloriam
dei · scilicet in resuscitatione fratris tui · quia nullus
potest suscitare · quia nullus potest suscita
re nisi solus deus · ¶ Astantes autem
ad verbum christi tollunt lapidem · quia forte
alias viderant miracula eius · Et ecce
apparuit corpus lazari pannis involutum et ver
mibus plenum · terribile ad videndum · omnes
provocans ad fletum · maxime qui viderant
eum in flore iuventutis · et habundancia deli
ciarum divitiarum · Aliqui tamen ex iudeis et
sequaces pharisei · id est scribe · invidentes christo · in omnibus

apibus suis. et timentes ne hoc face
ret miraculum quod multum divulgaretur.
cum per sui eminentiam cum per nobilitatis et
nominis dixerunt. Non poterat iste facere ut
hic non moreretur. qui aperuit oculos nati o
culos. quod dolentes de tanto miraculo et cetera.
Dominus autem videns lazarum sic iacente
levatis in celum oculis dixit pater tibi
gratias ago. quia audisti me. Ego autem
scio quoniam semper me audis. sed propter populum
qui circumstat hoc dixi. ut videndo hoc mira
culo credant quod me filium tuum in hunc mun
dum misisti. Non dixit hoc eo quod indige
ret orare. sed ut ostenderet se cum deo concor
dem quia iudei dicebant quod virtute
demonis miracula faciebat. Et statim
voce magna clamavit dicens. Laza
re veni foras. Attende quanta fecit
dominus in suscitatione istius. Nam suspira
vit. ploravit. lapidem removeri fecit.
Oravit et fortiter clamavit. Signum
quod peccator sub lapide consuetudinis iacens
difficile surgit. tamen per magnam dei vo
cem suscitatur. id est per magnam dei misericordiam et
ad gratiam iustificatur dum penitet. Plora
vit christus ut se verum hominem esse ostenderet
secundum theophilum. Et quia cogebatur la
zarum suscitare ad istum miserum mundum
secundum idem. Sequitur quod ad vocem domini la
zarus qui iacebat mortuus statim
prodiit. id est in pedibus se erexit et de mo
numento saliens extius coram deo ste
tit. et fuit hoc grande miraculum quod homo
sic ligatus potuit se erigere de mon
umento prosilire et sic extius stare. Sed
quia ligatos habebat manus et pedes
pannis et ciglis et faciem velatam su
dario. nec ambulare nec loqui poterat.
Ideo dominus dixit discipulis. Solvite eum et
sinite abire. Statim vivum et sanum et
de pietate morte liberatum. In hoc facto 3a
nobis insinuantur. Primum est quod qu
ando peccator in peccato iacet hic omnes sen
sus ligatos. scilicet oculos manus ligatas

petes. ita quod nichil intuitum operari potest.
Tertium est quod peccator de monumento id est de fetore
peccati exire non potest nisi prius deus sua
pietate lapidem duricie a suo corde remo
veat. et eum voce magne gratie ad cordis
contritionem et penitentiam vocet. Ro. benigni
tas dei ad penitentiam te adducit. Tertium est
quod peccator quamvis per contritionem cordis sit vi
vus absolutus a culpa debet nichilominus
extius absolvi a pena et restitui per
sacerdotis absolutionem gremio sancte matris
ecclesie. et suscipere monita satisfactionis
debite. et insignita sancte penitentie sicut est
ieiunium orationes et cetera. Secundum magistrum hy
storiarum hoc miraculum creditur factum ex ea
die qua hoc ewangelium legitur in ecclesia feria vi.
ante istos sunt dies. prima scilicet mensis primi.
Sequitur quod multi qui presentes erant in
illo miraculo conversi sunt ad fidem et
crediderunt in christum. Sic et hodie quando mi
sericors christus tangit cor alicuius peccato
ris. et convertit eum ad penitentiam debent se
totos commovere et eius exemplo confugere
ad dei misericordiam per penitentiam. et discedere ab
hominacione peccati et societate diaboli. et
transire in familiam dei ut sic efficiantur
digni pervenire ad celi gloriam. ad quam
nos perducat qui sine fine vivit et reg
nat amen. Sabbato sermo primus

Ego sum lux mundi. Jo. 8. Quia dominus
noster ihesus christus pro peccatis nostris laudis
magnam penitentiam fecerat in deserto et
postmodum penitentiam predicaverat. et pa
pulos eam predicari mandaverat. id cir
co ut nullus eam contempnat. sed eam assu
mere studeat. docet in ewangelio hodierno ostendit
quod ipse sit dignitatis et potestatis. id est quod ea
instituit. et eam hominibus commendavit. et
facientibus promisit regnum celi. contemp
nentibus penam eternam. quia est filius dei.
lux mundi et iudex seculi. Dicit ergo. Ego
sum lux mundi. id est deus verus. Nam deus
lux est. et tenebre in eo non sunt ulle. Lux
mundi. id est illuminans corda hominum. scilicet lu

nitie gratie. fidei vere cognitionis divine.
Illuminans exterius omnes homines per do-
ctrinam tam salutaris doctrine per exemplum
bone et sancte vite. et per opus omnium po-
tentie quod apparet in miraculis. que fecit in multitudine
facere miracula opus est divine potestatis et
supra naturam. et multa talia opera fecit. Jo.
Io. Nemo potest hec signa facere que tu facis
et cetera. quia sum deus de deo. lux de luce.
filius dei de patre deo. qui sequitur me non
ambulat in tenebris. Hoc est dicere. Qui
sequitur doctrinam meam. et imitatur vitam meam
que tota est exemplar perfectionis. quia est sine peccato
reprehensionis. et est in austeritate. humilitate
paupertate. oratione. devotione. proximorum com-
passione. et inimicorum dilectione. hic non am-
bulat in tenebris ignorantie seu culpe
sed habebit lumen vite. id est gratie in presenti et lu-
men vite eterne in futuro. et ideo Bernardus dicit.
Gloria magna est sequi dominum. Ecce in-
genua bonitas domini qui invitat servos
ad conformitatem vite sue. ut digne
possit eos remunerari premio vite eter-
ne. Sed maior est iniquitas et perversitas
servi qui dedignatur esse sicut dominus eius
et ideo non habitabit in atrio eius. Et
non quia tria sunt que nos inducunt ad sequendum
seu imitandum salvatorem nostrum. Primum
est ipsius benignitas. qui cum posset sicut
deus precipere et cogere nos ad sequendum eum.
ipse tamen rogat et benigne invitat. Secundum
est ipsius largitas. quia sequentibus se promit-
tit illud quo nichil potest melius cogitari
aut haberi. scilicet gratiam in presenti. et gloriam in
futuro. ps. Gratiam et gloriam dabit dominus.
Tertium est necessitas. quia qui eum non seque-
retur tenetur velit nolit ad infernum
properat. Qui vero eum sequitur non errat. se-
cure ambulat. et cito perveniet ad fi-
nem quem desiderat. Item debemus sequi eum
maxime in tribus. in prime humilitate. in
caritatis dilectione. et tertio vero paupertatis sub-
portatione. Item debemus eum sequi velociter
vacando. alacriter. fiducialiter. et inseparabi-

nota

Item debemus eum sequi sicut strenuum et fidelissimum ducem. clementissimum regem. splendidissimam lucem.

liter. Sequitur quod pharisei audientes verba
domini. unde debuerunt illuminari. sunt exce-
cati. fiunt enim sicut noctue. que de luce
excecantur. Unde dixerunt. tu de te ipso testi-
monium perhibes. testimonium tuum non est verum
id est non est recipiendum. quia tu es solus. et
testimonium unius testimonium nullius.
hoc dicebant ut verba eius vituperarent.
Sed dominus licet potuisset eis dicere. Immo
Iohannes quem vos reputatis sanctum. michi testi-
monium perhibuit quod sum filius dei. tamen hoc
obmisso dixit eis. Et si ego testimo-
nium perhibeo de me ipso. testimonium meum
verum est. quia scio unde veni. quia a
patre missus sum. et scio quo vado. quia
cito per mortem et passionem ad patrem
redeo. Et ideo michi sicut deo credendum
est. Vos autem nescitis unde venio
quia ignoratis quod a patre missus sum. et
nescitis quo vado. quia ignoratis quod
ad patrem sum ascensurus. et hoc est quia
vos iudicatis secundum carnem. id est secundum
exteriorem apparentiam. sicut cum quia me purum hominem
estimatis. Cum de sua laude est creden- nota
dum. Non omnis laus in proprio ore sordes-
cit. Ego autem non iudico quemquam. secundum
carnem. scilicet modo non primo adventu in
quo appareo purus homo secundum carnem
qui non veni modo iudicare mundum sed ut
quod perierat salvarem solum. Et si ego iudico.
quod erit in secundo adventu. iudicium meum
est verum. quia solus non sum in testimonio sed ego et
pater meus qui misit me. meum est. Sed
et in lege vestra a deo data scriptum est
quod duorum hominum testimonium verum est. Et si duo-
rum hominum testimonium verum est. multo
magis divinarum personarum et mei. quia ego testimonium
perhibeo de me. pater meus opere. Unde infra
dicitur. pater in me manens ipse facit o-
pera. ego testimonium meum et iudicium
meum verum est. quia duarum personarum. scilicet
patris et filii. nec propterea excluditur
persona spiritus sancti. quia una operatio est
patris et filii et spiritus sancti. Sed quia tu dices se

plex in fide · obediens in preceptorum ob
servatione · et humilis in peccatorum confessione ·
devotus in oratione · assiduus in operibus pe
nitentie · fervens igne caritatis in corde ·
studiosus in operibus misericordie · frequentans sa
cerdotum limina · cupidus audire missas
et sollempnia · et sacri predicatoris verba ·
Unde scit tibi dominus in celo testis et in
terra in bono · quia tres sunt · qui testimonium
dant in celo · pater verbum et spiritus sanctus · et
hii tres unum sunt · id est in unum convenient
· scilicet ut animam tuam commendent coram celesti curi
a · et coronent eam honore et gloria ·
Iudei autem admirati · quia dicebat quod iste se
patrem habere invisibilem · et cum viderent eum
hominem · dicebant ei patrem suum dixe
runt · Ubi est pater tuus carnalis · Fu
it iuvenis et est senex · vel vivus · non
mortuus · fuit dives · et est pauper · et
ita de aliis · sic erit de te · Item ubi est pater
tuus · scilicet celestis · In solo corde esse ubi ipse
est · Philippenses 3° · nostra conversatio in celis est · Quo
niam autem non respondit eis ad interroga
· sciebat · id est quod ex visione sua non profi
cerent · sed deteriores fierent · Et ideo dixit
eis · Neque me scitis neque patrem meum
· si me sciretis et cetera · quasi diceret · Preterea non es
tis digni audire ubi sit · a quo sit
pater meus · Et sequitur quod hec verba lo
cutus est dominus in gazophilacio in templo
ubi convenerant iudei · ad tractandum
de verbo domini · et de hiis que spectant ad
honorem dei · Iudei non cogitantes quod
Christus eos respiceret · et invidentes quod ipse se
super homines exaltabat · deliberaverunt a
pud se comprehendere eum · et nullus potuit
extendere manus in eum · quia sicut dicit
evangelium · Nondum venerat hora eius · scilicet
qua disposuerat pro nobis pati · Sicut
enim conceptus est eo tempore quo voluit
· et non sic comprehendi · crucifigi · et mo
ri potuit · quando voluit · et non aliter · De
Ego sum lux mundi · beata virgine sermo
Secundum Augustinum tanta est unitas

capitis ad membra · et membrorum ad ca
put · quia aliquando caput sumit personam membro
rum · secundum illud · Saule Saule quid me persequeris ·
Aliquando membra notant ex persona capitis ·
secundum illud · Nolite tangere christos meos
Multo fortius tanta est unitas inter
virginem · scilicet gloriosam · et filium eius Christum ·
quia illud quod de filio dicitur · potest de matre di
ci · unde verbum propositum · scilicet Ego sum lux mun
di · licet dictum sit de filio · tamen et matri congrue
potest convenire · Est igitur Christus lux mundi
que illuminat non illuminatur · Et mater lux
mundi · sed quia illuminatur a filio · et quod il
luminat mundum · et ideo assimilatur stelle ·
Qualiter autem ipsa sit lux mundi · Salo
mon admirando ostendit dicens · Que est
ista que progreditur quasi aurora consurgens
et cetera · Ecce qualiter est lux mundi · In mun
do enim sunt quidam tribulati · quidam temp
tati · quidam peccatores · et quidam iusti ·
Ipsa igitur peccatoribus est sicut aurora · quia
eis dat radium lucis misericordie · Iustis sicut
sol · quia dat eis radium lucis gratie · Tri
bulatis est sicut luna · quia dat eis
radium lucis consolationis · Temptatis
sicut acies castrorum · terribilis · quia demo
nes expellit fulgore maiestatis sue ·
Primum igitur est peccatoribus sicut auro
ra · quia dat eis radium misericordie · Sicut
enim aurora tenebras expellit · et lucem ad
ducit · sic ipsa eius nocte culpe a pec
catoribus expellit · et dat lucem gratie · ideo
vocatur mater misericordie · Dominus enim dedit sibi facul
tatem omnis misericordie · de quo non est ava
ra · sed multum liberalis et larga · Secundum illud
Proverbiorum · Manum suam aperuit inopi · et
palmas suas extendit ad pauperem · Si esset aliqua domina
que ad pauperes semper manus extenderet
· et manus apertas teneret · et ipsas ple
nas haberet · multum liberalis esset · per istum
modum loquitur Salomon de beata virgine · Te
net enim brachium extentum versus peccato
res · quia eius misericordia ad omnes miseros ex · vult
tenditur · Tenet manum eius apertam · et

Marginalia (left margin): non · detinent · de beata virgine · ys

/ ubi est pater tuus · hanc questionem deberet
sic quilibet homo facere cottidie · et co
gitare

et nō clausa· quia manus nō diffi
cilit dat· & facilit. No· n· dñi invitat
se rogare sicut multi hñt· magnus ple
nas elyos· quia manus largiter dat
et habundant· et ideo debemus eam cor
de invocare et ave· Ipsa ergo ad
vocata· Secundo est tribulatis sicut lu
na· quia dat eis radium sue consola
tionis· Sicut enim luna habet virtutem hu
mare· sic et beata virgo sup tribulatos et
amaricatos· Et sicut luna lucet in
nocte· sic et ipsa subvenit tribulatis· non
mirum si ipsa lucet tribulatis· et obscura
tis· quia etiam ipsa fuit tribulata· et ideo scit
in tribulationibus compati et misereri· Sm
aug'· Luna eplie obscuratur aut quando
vacua· aut quando nube tecta· aut quando est eclyp
sata· Beata virgo in hac vita hu
it tres tribulationes· Una quando herodes
puerum occidere voluit· et ipsa in egyp
tum fugit· Tunc enim omni consolatione lu
na fuit vacua· Que enim sibi esse po
tuit consolatio quando ipsa puella delicata· que
partu recenter surrexerat in terram longin
quam p vias asperas fugere cogebatur· que
puerum sic tenellum p vias longas sic
cogebatur circumferre· quem mox p violatis
cogebatur mavere· Secunda tribulatio fuit
quando filium suum amisisse credidit· timens
ne in manus hostium devenisset· vel
ad convertendas longinquas gentes acces
sisset· vel ad patrem celestem· sine redemptione
humani generis redisset· et tunc fuit nu
be tecta· quia obscuritas doloris et
tristitie eius animam occupavit· Unde ipsa
dixit· Pater tuus et ego dolentes querebamus te
Tertiam tribulationem huit in filii pas
sione· et tunc fuit eclypsata· Luna
vero quando eclypsatur· tota sagnolenta videtur
Et ipsa in passione fuit gladio dolo
ris vulnerata· scdm illud· luc· ii· Et tuam ip
sius animam etc. Johel· ii· Sol conver
tetur in tenebras· id est p mortem· et luna
in sanguinem· id est virgo maria p dolorem·

Quarto est iustis sicut sol· quibus mittit
radium gratie· Illuminat enim eos p ex
emplum· et p beneficia· p exemplum quia
ipsa est velud quoddam speculum· in quo de
bemus nos speculari eius vitam opera et
virtutes· consuetudo de eius vita scri
bit Jeronimus· d· quod a mane usque ad tertiam o
rationi vacabat· postmodum ab oratione
surgens a 3a usque ad 9 operi manuum
instabat· postea intermittens opera ma
nuum· tamen ad orationes redibat· et in
de nō recedebat donec angelus veni
ret· qui sibi cibum ministraret· et cum quo
conversationem suam habebat· Ex hiis habemus
ut in certam ordinem et operationem· et
librum tu miris anglicis conscendimus·
Lucet etiam p beneficia sua de quibus ec
c· 24· Ego mater pulchre dilectionis et
c· Dat enim eis amorem vel dilectionem p
quam inflammentur· Dat eis timorem p quem
humilientur· Dat eis agnitionem p quam illu
minentur· Dat etiam eis sanctam spem p
quam expectant celestia eterna· Quinto tem
ptatis est sicut acies armata· quibus
dat radium sue defensionis· Est enim ter
ribilis eius nominatio· eius salutatio· et
eius laudatio· Numquam enim ipsam no
minari salutari et laudari audiunt
statim fugiunt· Quando dyabolus audit no
men eius· ita est intollerabile ei· ac si
sentiret clavam cum qua percuteretur· Num
24· Consurget virga de israel· et percu
tiet duces moab· Quando audit eius
salutationem· ita est ei ac si audiret to
nitruum quo terreretur· unde ps· Vox to
nitrui tui in rota· Tunc enim dyabo
lus insanus terretur et rotatur· Quando
audit eius laudationem· ita est ei· ac
si sentiret gladium quo iugulatur· hoc
figuratum Judith· 13· Ubi dicitur quod ipsa
cum pugione amputavit caput olofer
nis· Sive igitur gravemur a dyabolo sive
tyranno· sive corpe nō· ad ipsam recur
ramus· et ad ipsam appellemus· Ipsa e

nim est

q̄ de

omnes demones

rũ est dicta et augusta. Cũ obliuioni
sis omnibz suis. ad ipam appellare li
cet. theophilus enĩ deceptus a dya.
ad augusta appellauit 7 liberatus
fuit. ab eius tyranno. ad hester au
gusta appellauit mardocheus et mor
s castitatem reddidit l' concessit. Si 7
aliquis grauaret 7 iusticia dei. ad ip
sam appellet et iuuabit eum. Vn legit
i uita bti dunst'. q cũ xps ꝯ mundũ es
set iratus. virgo et dixit. Bone fili nõ
deles eũ eis age scdm tuã iusticiã. sz
scdm tuã miaz. et sic ille sitiam re
uocauit. Ro'. Dominica i passiõe dñi

Quis ex uobis arguet me de peccato. Jo
8. Potest sic incipe istd ewim.
In resuscitatione lazari. q fuit. fer. vi.
precedente istã dñica. pp q uocat
dñica de lazaro. apud sedarles. e re
suscitatiõis ca. multi conuersi fuerunt
ad fidem. ex quo principes sacerdotũ
conturbati sunt: sequenti die. sicut fuit
hr. fecerunt consiliũ. Vbi cayphas
dixit. Vos nescitis q' q'rit cogitat
tis. Expedit uob' 7c. Male dixit. sz
suã intencõem. Et cũ ius hoc consiliũ ha
beret decretũ. xps tn qui omnia scit p
sciuit et cognouit hoc ipm. et sequenti die
sicut est hodie. xps templũ ascendit
et dixit i predicatioe. q' tractatis me
occidere. Ml' pcciam feci. Et hoc est.
Quis ex uobis 7c. ¶ Vel potest sic incia
pe. h' dñica duobz nominibz appellat'
vnũ nomẽ imponit scã mater ecclia.
s. dominica de passiõe. nõ q hodie sta
fuit. sz quia post lazari suscitacõem
fuit ad morte sentenciatus. ut hr
Jo. xi. Et io hodie scã mater ecclia
ista incipit annũciare fidelib' passione
dñi. et continuabit usqz ad pasche 7
q' ita fuit. Nũc quidẽ annũciatio
tã longa. et tam continua fit. pp 3a.
¶ Primo ut sequamur mores ali
quorũ priũ. sicut iacob 7 moysi. qui

fleuerunt multis diebz. xps autẽ ma
ior fuit homo. qui vnq' fuit i uita
ista. scitate. dignitate. potestate. et io sua
mors. nõ tñ. xxx. diebz tn's esset
deflenda. et quia fletus iste nõ pot
fieri post morte eius. tũ statĩ sequat'
gaudiũ resurrectionis. io p'uenimus
saltẽ. xiiij. diebz. ¶ 2° ut illi qui alio
tempe nõ reducunt ad memoriã passi
one xpi. saltẽ mõ qñ audiunt eam
totiens recitari. hebant ea i memo
ria. Tal' enĩ memoria est vtilis. pp
multa. Primo q' peccatorem reuocat a pecc'.
amore eius inflamat. ad agenda
pniaz nos prouocat. hũdancia diui
ne cõsolacõis nobis insinuat. Via
eundi ad celũ nob' demõstrat. penitudine
amaritudine. et omnez dilectione dulco
rat. Om̃ peccatoz temptacõibz repugnat
timore dei in nobis generat. ad hũdã
humilitate. paciencia. pseuerancia. nos
informat. ad seruiendũ deo i magnis
et arduis. q' i tã dulci et vtili seruici
tio sumus nobis nos incitat. q'
magna sit glã celi. p qua nobis ad
quirenda xps tam grauiter passus
est. nos certificat. ¶ Et nõ q' sca mr ec
clesia. ut passio xpi. sit q' i memoria
nr'. q. recens. facit tria. ¶ Primũ est q'
signũ passionis xpi. i. crucẽ ponit i
medio ecclie. ut ingredientes statĩ leuan
tes oculos ad crucẽ. recordentur passio
nis xpi. sic ad cordis humilitate. et de
uotionẽ prouocent'. ¶ 2m est q' corp'
xpi i missa consecratũ. pplo ondit. q.d.
attendite hic est ille. qui p uob' pass'
est. quẽ nobis ondo in recordatõem il
lius dulcissime dilectionis. q' ipse nob'
in cruce ondere dignatus est. ¶ 3m est q' pe
nitentibz. p maxima ex tuore imponit. abstin
nencia ciborum. asperitate uestimentoz. la
bore orationũ. fatigacõem peregrinationũ
& huiusmodi corporal' afflictiõ. est. q. passio
nis representacõ. Cor'. Glose. et ptate.

dum in corpe viu͂o ¶ Sunt illi q̄ nō dū
assūpserūt curcem pniē · audito q̄ do
m̄r mortuus est ī cruce p p̄ctīs nr̄is
abluendis. festinēt assūere crucem
pnīe ut ī ea deleant p̄ctā sua. ¶ Aliud
nom̄ ꝓponit et declares · q̄ꝫ notauit ea
doctam de lazaro · cui ratio est dc̄a sup̄ · ob
cui resuscitatōe · dn̄s passus est. ¶ Dic
hystoria ewangelij. ¶ Narrat iohēs · q̄n
dā disputacōem · q̄ fuit int̄ xp̄ et iu
deos · et quia in ea xp̄s se affirma
bat filiū dei · uolebat eū iudei occi
de. s; nō ualētes tūc. hoc postea
ꝯtinue cogitabāt · Vn̄ dicit eis · q̄
dn̄s nr̄ p̄dicās iudeis · uolebat eos
eum docē se esse filiū dī · et q̄ se occiderēt ·
et peccores saluaret. ¶ Incepit aūt
sic · Quis ex uobis arguet me de
pcco · q̄r dixit p̄ dn̄o. ¶ Primo ut
ostēdet se omībꝫ sanctiorem · q̄ꝫ null
est ita sc̄us · qui saltem ī ꝑuis pec
catis nō sit rephensibilis · ¶ In hoc
ꝯ datur intelligi · q̄ uita p̄dicatoris
debꝫ ēē irrephensibilis · et magꝭ debꝫ
p̄dicarē uita q̄ lingwa · Quaꝛ · sic
dicit · Gg̊ · Plus mouēt exempla
q̄ u̇ba · ¶ Item q̄ quilꝫ xp̄ianus ta
liter debꝫ uiuē · q̄ nō posset argui · de
aliquo mortali crimine · neqꝫ a ꝯ
sciā · neqꝫ a deo · neqꝫ a dyablo · ¶ Si
cut iudei u̇bis suis fidem adherēnt
tanq̄ sc̄is · q̄ꝫ de ore eius sine pcco
nō p̄cedet nisi sc̄m u̇bum · neqꝫ u̇bū
nisi utilitate plenū · Et cū xp̄us
dixisset hoc u̇bum · et nullꝰ ꝯtradicere
scīuerit · Veritate dico · xc̄ · Hoc e
q̄ꝫ ego ꝟitas sum planū est · q̄ q̄cq̄ lo
q̄r totū est ꝟitas · Ergo q̄cq̄ loquit
ꝟ xp̄ianus totū debꝫ esse ꝟꝫ · ps̄ ·
Dn̄e quis xp̄ianus · s · habitabit in ta
bnaclō tuo · Et dn̄s r̄ndit · Qui lo
quit̄ ꝟitatē in corde suo · Ephē · lo
quīnī u̇itatem unusq̄sqꝫ xc̄ · Sꝫ et
mendacibꝫ dicit · ps̄ · Pdes om̄s q̄ lo
quit̄ mendaciū · Et q̄ nullꝰ eaꝫ · Sꝫ ut
ad illā h̄ni obsū · dn̄s reddidit eis ra
tōm · q̄r ipsi nō credebāt ei · Et dixit
Qui ex deo · i · qui filius dei est ꝑ gra
ciaꝫ · abstinēs a malo · et dō seruiēs
u̇ba dei audit · libent̄ · frequēt̄ · et reuerent̄
Et audit nō solū aure nature · Sꝫ ī
telligencie et obediencie · ¶ Propterea uos
nō auditis · q̄ꝫ ex deo nō estis · Hoc est
dicē · Ista est causa · q̄r nō libent̄ · nō
reuerent̄ · u̇ba dei auditis · nec ea ser
uare uultis · quia ex deo nō estis · i ·
filij dei · Sꝫ filij dyabli · cuꝰ ope · et uo
luntate facitis · ¶ Iudei nō q̄ ex u̇bis
dn̄i debebant corrigi · et ad bonū in
formari · fcī sunt deteriores · Et sicut mos
est disputanciū · cū ignorās disputat
cū sciente · q̄ꝫ cū nō sit uerꝫ · ꝯtradicere
q̄ in obprobriū et ꝯtumeliā erūpit ·
Sic ꝯ fecerūt cū xp̄o · prīu unus p oi
bus · Sic · nulla occasione hn̄s · Sꝫ
duo oppꝯ u̇ba ꝯtra xp̄m corā om̄ibꝫ
iudeis in ꝯtinēt · d · Nōne bn̄ dicimꝰ nos
i · alias diximꝰ · ꝯ nō ecīā · q̄ samari cxiiii
tanus es et demoniū habes · Sa
maritanus · i · ī sc̄us in lege · et pec
cator · samaritani qui nō sunt de po
pulo dei · et odis nos sicut samaritaꝫ
odiunt · In quo u̇bo sciēter mētiti s̄
sciebant enī xp̄m ēē iudeū nacōe · lo
cacōe · ꝯuersacōe · Sꝫ sicut iniqui · nō cu
rauerunt mētiri · dū mō eū uitupārent
ī pplō · Et demoniū habes · superbus es sic
dyablꝰ · faciens te equalē deo · q · d · ī
deo ē nō credimꝰ · q̄ꝫ es dyablo similis
¶ Ista duo u̇ba oppꝯ · dn̄s paciēter su
stinuit · Sꝫ ad primū quidē ꝟidet ꝑ z̄ta
¶ Primo quia bn̄ sciebat xp̄m ēē iu
dm̄ · Sꝫ iudaice et obꝑbiose uocaret
eū samaritanū · et nō curauit eos cō
tere ¶ Et quia iudei despiciebāt sa
maritanos · idō noluit negaē se ēē
samaritanū · ne ipē uideretur eos de
spicē · qui neminē despicit · q̄ nō ne

nit uocare iustos sed peccatores. Tercio ipse
erat samaritanus secundum significationem
interpretationem, id est custos, de quo dicit psalmista. Non
dormiet qui custodit israel. Ad tercium uero
breuiter et humiliter respondit dicens. Ego demoni
um non habeo, sed probat quia ego honorifico pa
trem meum, et uos dicitis diuinum verum quod il
lud non faceret si esset demoniatus. Hono
rifico patrem meum eius uoluntatem implen
do. Unde. Non ueni facere uoluntatem meam sed
eius etc. Gloriam eius annunciando et
nomen eius glorificando et de beneficiis ei
gratias agendo. In hac responsione honorifico
et cetera. Dat nobis exemplum dominus ut
ut iniurias nobis illatas patienter
portemus, eius precepta seruando et o
pera mire faciendo. Et continuat dominus
sic. Ego honorifico patrem meum et uos in
honorastis me, id est intulistis mihi iniu
riam, quia dixistis quod sim peccator sine le
ge dei ut demoniatus. Sed ego non
quero gloriam, id est in qua homines huius
seculi gloriantur. Est qui querat et iu
dicet, hoc est pater meus qui est in celo
ipsam requiret, id est intendit eam facere de
uobis tempore suo. Ergo exemplo Christi omni
dicam iniuriarum nostrarum deo reseruemus
qui dicit, Michi uindictam et ego retribu
am. Et cum Christus sic respondisset non cessauit
ad hoc attendendo sed dixit. Amen dico uobis
Siquis sermonem meum seruauerit non
gustabit mortem, mortem in eternum. Ser
mo dei triplex est quem ipse predicauit. Primus
fidei, ut credamus in filium dei, hoc est
ut credamus ihesum verum deum esse et homi
nem pro nobis passum et a mortuis resu
rrexisse, et uenturum ad iudicandum.
Jo. ut omnis qui credit in me et in ipsum non
peribit sed habebit uitam eternam. Secundus de
dilectione dei et proximi. Jo. 13. Hoc est p
receptum meum etc. Tertius est penitentie agendi.
Unde. Penitentiam agite etc. Iste triplex ser
mo ita est necessarius ad salutem, ut
si aliter non est saluus. Et quod hunc

fuerit

mone dei seruauit mortem id est eternam non
gustabit. Judei uero credentes eum di
cere de morte corporali turbati uehementer
dixerunt. Nunc cognouimus quia demo
nium habes. Nam per hoc tam impossibi
le quod probamus quia abraham cum locutus
est deus et prophete qui spiritu sancto sunt locuti
omnes mortui sunt, et tu sic audacter
dicis. Siquis sermonem meum etc. Nun
quid tu maior es scilicet patre nostro abraham
qui mortuus est et omnibus aliis p
rophetis qui mortui sunt. Quem te ipsum fa
cis, id est quem te ipsum reputas uel quem te esse
dicis. Uos tu forsitan maior deo. Cum
omnes isti seruauerint sermonem dei et tamen
mortui sunt. Isti tamen responsionem se
cundum litteram uidentur, quia nimis cito et sine deli
beratione responderunt. Debuerant siquidem di
cere Christo de qua morte intelligis tu, cor
porali an eterna. Sed de hac non cogita
bant, quia deus non timebant et sicut
ipsi ita et multi alii hodie enim homines
plus timent mortem corporalem quam eter
nam, quia in ipsa finitur ipsorum uita. Sed
quia iudei uidebantur exaltare abra
ham dicendo. Numquid tu maior es etc.
Dominus noster uidens uoles ostendere eis quod ip
se maior erat quam abraham et dixit.
Si ego glorifico me ipsum gloria mea
nichil est, hoc est quod dixistis quem te ipsum
facis. Et ego respondeo quod non glorifico me
id est non exalto neque magnifico me ipsum
sed est pater meus qui glorificat me id est
magnum et altum ostendit. Sed non dixit u
bi aut quibus uerbis aut factis glorificet
eum pater. Nos autem dicere possumus quod pater
glorificauit eum in baptismo quia tunc uox
de celo facta est. Hic est filius meus dilectus.
In oratione quam fecit coram gentilibus qui ue
nerant uidere et audire eum ubi dixit.
Pater clarifica filium tuum. Et uox de
celo uenit dicens. Et clarificaui et ite
rum clarificabo. In morte tali qui tristi
gatus est coram discipulis suis ubi uox

de celo venit. hic est filius dei. In scrip
turis suis in quibus deus prius loquitur de fi
lio incarnando passuro et resurrecturo. In
operibus miraculosis. qualia nullus alius
facere potuit. Cum autem christus dixisset. est
pater meus qui clarificat me. statim
subdit quem vos dicitis. quia deus vester est
et non cognovistis eum. per dilectionem et
mandatorum observationem. hic enim est
modus cognoscendi eum. Tit. i. Fatentur
se nosse deum. factis autem negant. Ego autem
novi eum. i. diligo. Et si dixero quia non
scio eum. i. non cognosco eum. ero similis menda-
x. i. contra veritatem. et esse similis
vobis. qui dicitis vos cognoscere deum. et
eius mandata non impletis. Io. i. Qui
dicit se nosse deum. et mandata eius non
custodit mendax est. Sed ego scio eum
i. cognosco eum modo cognoscendi. et ser
monem eius servo. i. voluntatem eius fa
cio. In quo manifeste ostendit se esse
filium dei. q. d. sic. Scitis quia ego sum
et sic respondet questioni quam dixistis. quem te ipsum
facis. Modo restat videre utrum sit ma
ior abraham. Dicit enim. abraham pater vester
exultavit ut videret diem meum. vidit
et gavisus est. i. toto corde desideravit
me videre oculis carnis. predicantem et mi
racula facientem. salutem humani generis
operantem. et quia sic ardenter desideravit
ipse vidit et gavisus est. hoc est dicere
Deus enim ei revelavit. et vidit oculis
mentis ista omnia predicta clare et aperte. ac si
oculis corporis vidisset. et gavisus est
i. deo gratias agens pro tempore huma
ni generis. et in eius amore accensus
est. q. d. modo cogitate quis est maior
ego vel abraham. qui desideravit vide
re me tamquam maiorem se. Judei autem irati
quia dicebat se maiorem abraham. qui
ipsi gloriabantur se filios esse abrahe. vel pu
tabant. Ideo scandalizati sunt. quia ipsi
minore videbant christum iuvenem. et tamen dicebat
quod abraham vidit christum. Cum ergo dixe

runt et l. annos nondum habes et vidis
ti abraham. qui mortuus est plusquam mil
le annis. Dubitabant quasi stupefacti nescientes
quid vellet dicere. Sed mirum videtur quod dixerint
Quinquaginta annos. Cum ipse nondum xxx
iii annorum fuit. Dicendum quod dominus propter
nimiam abstinentiam et graves labores.
sic erat desiccatus. quod videbatur longe
maioris etatis quam esset. Tunc dominus quo
niam eorum respondens ait. Amen amen dico vobis
quod antequam abraham fieret. i. cum in matre for
maretur. Ego sum sine principio sicut deus
qui semper fui et semper ero. Sed videamus unde
debuerunt proficere. defecerunt iudei. sicut respo derunt
infatuati propter iram cucurrerunt ad lapides
ut lapidarent eum. Et quia hec disputatio
erat in templo ubi lapides non erant.
exierunt de templo ut lapides invenirent.
et interim dum quererent. dominus per aliam viam exi porti
vit. et abscondit se. At illi cum lapidi
bus revertentes non invenerunt et ita imple
verunt peccatum suum. Sed hic queritur quare dominus
fugit. cum potuisset eos sua virtute facere
vel cecos vel attonitos. ita quod nullo modo eum
ledere potuissent. Et dicendum quod hoc dominus fe
cit propter iii. Primo quia nolebat eos coge
re per potestatem seu violentiam. sed predicationibus
seu suasionibus ad fidem suam convertere
ii. ut daret nobis exemplum quod non
contendamus cum hominibus iratis. sed demus
locum ire secedendo. Prov. xx. Honor est
homini qui separat se a contentionibus.
Tertio quia tunc dominus in mundum venit. ut per
mortem suam mundum redimeret. tum modo
fugit mortem. cum per hoc mundum potuit
salvare. Et decebat. christus voluit occidi
pro salute hominum. servata tamen iustitia. scilicet
ut mors sua videretur tempestive advene
unde quia adam erat perfecta et completa
perfectione ne qui peccavit. sicut modo
est homo cum est 33 annorum. ideo christus vo
luit differre mortem suam usque ad per
fectam etatem in qua nondum erat. Alia
ratio est quia adam comedendo ligni

vetitum
fructum dignus fuit perire morte la-
tronum. et ideo Christus voluit occidi morte la-
tronum. quod erat supplicium crucis. Secunda ratio
est. quia primum Adam peccavit ex fructu ligni
ideo Christus occidi voluit in ligno. Tertia est.
quia cibus per quem peccavit Adam. consti-
tuit in carne eius et sanguine. ideo Christus
voluit totum sanguinem suum fundere in cru-
ce. ut totum genus humanum salvaret. Quarta
est quia Adam post peccatum fuit a deo sententialiter con-
dempnatus ad mortem. ideo Christus voluit per
hominem id est per Pylatum ad mortem sententialiter
condempnari. Quinta. quia Adam post sententiam mor-
tis fuit expulsus extra portam paradysi. et
ibi mortuus est. ideo Christus non in templo.
nec in civitate. sed extra portam Iherusalem voluit mo-
ri. ut per mortem suam Adam et eius filios re-
duceret intra portam paradysi. Sexta est. quia Adam
erat nudus quando peccavit. ideo Christus nu-
dus in cruce voluit mori. Septima est. quia
Adam comedendo fructum per quem peccavit
sensit delectationem in gustu. ideo Christus fellis
amaritudinem in cruce voluit gustare. Octava
est. quia Adam peccavit sexta feria. ideo Christus
ipsa die. ipsa hora. scilicet sexta. qua Adam hora
peccavit voluit mori. Nona est quia A-
dam cum reprehenderetur a deo de peccato suo
abscondit se sub ligno de quo comede-
rat. ideo Christus voluit mori sub ligno cru-
cis. ut crucem super humeros eius exi-
vit extra portam Ierusalem baiulans sibi crucem.
Sciendum quod sunt quidam qui bene portant crucem
primo in corde ponentes de die in diem assu-
mere in corpore. sed numquam ducunt propositum ad
effectum. Quidam portantes eam in ore. eam
aliis laudantes. sed numquam eam aggrediuntur.
Isti non Christi imitatores sunt. sed illuso-
res. Sed qui baiulat sibi crucem. et sequitur eum
id est servat doctrinam eius. iste est verus
christianus et eius discipulus. Sunt etiam ali-
e due fortissime rationes. propter quas non erat
conveniens. quod Christus occideretur tali morte.
Prima est. quod qui occidebantur tali mor-
te. erant soliti pro crimine gravi ut fa-

cinora. ut puta adulterii infamia. matri-
monium violantes. filius rebellis et con-
tumax contra parentem. Maleficus qui trahebat
fideles ad cultum ydolatrie. Testis falsus
contra proximum suum. Et blasphemus in deum.
hii omnes sicut canes rabidi. mactaban-
tur lapidibus. Unde ne Christus putaretur fuis-
se talis. noluit primo nec decuit tali
morte occidi. Secunda est. quia in lege Moysi pre-
ceptum erat. quod agnus paschalis sic deberet
occidi et manducari. quod nullum os eius
frangeretur. quod dictum est in figura Christi. qui erat ag-
nus dei occidendus in ligno crucis pro
peccatis nostris. ita ut corpus eius integrum
servaretur. Sic et nunc ducitur in sacramen-
to altaris. ut semper integer maneat. Et
non poterat occidi lapidibus. quin aliqua eius
ossa confracta fuissent. ideo tali morte debu-
it subiacere. Ex hiis omnibus colligo quod
nec tempus. nec locus. nec genus
mortis. nec modus requirebat pri-
mo nec sustinebat Christum occidi taliter.
Nimis autem mors Christi fuit despecta
et vilis. tamen et nobis illa convenien-
tior fuit. ut ipse integer servaretur. Vi-
vens in cruce magis loqueretur latroni
seu morienti. paradysum largiretur. pro su-
is occisoribus patrem precaretur. Tertium
est sciendum. quod a deo factum est. quod filius
morte crucis moreretur. ut eius semper
sit ante oculos fidelium. pictura in pic-
turis cum devotione reveretur. et ipsius
signum in frontibus fidelium contra temptatio-
nes et devastationes demonum. et contra domi-
nica pericula. et contra hostes tamquam adiutorium
fortissimum habetur. et tamquam vexillum
et signum honorabile christianorum. ubi di-
ceretur. Rogem dominum et cetera. Feria ii.
Miserunt principes et pharisei minis-
tros ut apprehenderent Ihesum. Jo. vii. In evan(gelio)
hodierno agitur de duobus. que sunt ad mag-
nam confusionem penitentium. In principio
enim agitur de duobus que Christus passus est
a iudeis. et cum in hiis ita parates fuerunt. quod

ad pctm redeunt· et q x· recedunt· tal
es in· xl· viuunt

·q' pp hoc a pdicando eis salute anima
r· no cessauit· in quo dat penitentib'
continuu· qd omnis pene· et tepta toles
patient' portent· et dm sui ¶ In fine
no dicit de magna pmissione· q xps
fecit eis· pmittit eni se daturu· eis co
piose scm· quib' nichil melius hri pt· ut
ex hoc co fortent'· et animet· ad aite
statem· et pti detestacom· et xpi dilec
one· Sicut dicit Jo· sup imediate q
multi crediderunt de turba in xpm· Et q
si cu quoda gaudio dicebant· xpus
cu venit· Nuqd pla signa faciet· q fa
cit· et io ad phariseos· qui xpm psseque
bant· murmurabant ¶ Qd audientes
pharisei· et vehementer comoti· mittebant
eum cophende· Sz timentes turbas· n
fuerit ausi p se ualit ire ad capiendu
eu· Sz miserut ministros· tanq alie
nos· qz tales plem pcco periculis se
exponunt· Et de hoc agit in ewangelio hodier
no· Cui hystoria tal' est ¶ Dicit Jo·
q dns q'dam fuit in quoda festo iudeo
r· s· scenophegie· i· tabnaclor· du
rans viii· dieb'· et fiebat in septebri· Cu
ius sollempnitatis· pma et ultima dies
erant celebriores· pdicans in teplo salo
mis· ita dulcit locutus est· qd multi
iudei crediderunt in eum· principes uo iu
deor· et pharisei audientes h miabili do
lunt· et ex inuidia simulati· miserut
milites cducturos armatos qui eu
caperent· et ducerent ad se· Nō mirabile
q serui domini mittim in medicum ignoran
tes magrm· et homines diu cape nolet
· Ecce homines maledci· unde eni debue
rit eu dilige· oderant eu· Isti autem anim
ti cu puenissent ad xpm· inuenerunt eu
pdicante· et steterunt ut audirent eu
· cu pp timore· et reuerencia xpli· cu pp
vba xpi· q corda audientiu penetra
bant ¶ Dns autem uidens· et sciens ad
q uenissent· dixit homib' circumstan
tib'· et illis armatis audientib'·

Ego modico tempe ero uobiscu· quia
uado ad eu qui me misit· duo vba di
xit· unu amarissimu· et aliud dulcis
simu· amarissimu erat modico co
ram ¶ Miseri felices· cu quib' xpus modico
tempe manet· q est gaudiu· et beatitu
do angelor· et omn scor· sine quo ni
chil boni· et mltu in ferunus· Tales
sunt q in xl· p primam recedentes se deo
et p pascha viuunt de nocte· du xpo
assistunt· missa audiunt libent· ely
mosinas faciunt hylariter· et cu in
pctis vita finiunt· tales erunt omnes reprobi
· qui modico tempe stabunt in iudicio
an faciem xpi· ut audiant sntam q sep
antur a xpo· et mestiu erunt in fine·
Sz beatissimi erunt· q in psencia sepabilit
stabunt· Unde dcm est salom· i· regum x
· Beati uiri tui qui astant cora te semp
Tales erunt omnes q in pma uita finiunt
· sicut dicit ap· i· thes· iiii· Rapiemur obuia
xpo in aera· et sic semp cu dno erimus
sine quo nichil est bonitatis ¶ Vbu
dulcissimu fuit· Vado ad eu qui misit
me· s· p uiam passionis et crucis et sta
tus q'ue pene· in a bilacionis etia
gustre est uia qua itur ad celu· Ite
uado apire uob celu q nullus pt intra
re· nisi pcedat ipm· Ex cuite p uob aps
przem aduocacois offm Mitte nob
spm scm· Leuate corda vra sursu· ut
ibi sit amor vester· et desideriu ubi xpus
est· Felix est quilz xpianus qui vba
ter pt dicere· Vado· i· die ac nocte ire
n cesso ad dnm· q in mundu me misit
· et reddam ei ronem· de omnib' q feci
· et obmisi· de reb' que male acquisiui·
et auare retinui· et male expendi·
de tempe q expendi in malo· quo uaca
ui ocio· audituus sntam· Ite exite bn
dictionis· sed iuxta pma ab his recedi
te· siue exite maledictionis· sicut ego pe
ma mortuus fuo· et id homo ista
cogitans et sepe in corde reuolues· solli

tepr

mali· f

depque

eos

citius esse debz de rone reddenda coram ca-
thedra te. et de prima agenda rpnti tempe-
ut sit securus de mundo exeat. et coram
deo letus compareat. addidit autem dns dicens.
Queretis me et non inuenietis. et ubi sum
ego uos non potestis uenire. Hoc est.
quando apostoli predicabunt resurrectionem meam. et
uos dolentes de absentia mortis mee. queri-
tis corporaliter uidere. ut in dulcedine conse-
quamini. sed non me inuenietis. quia ero iam in
celo. Vel queretis spiritualiter per fidem. sed non in-
uenietis. quia tanta est duritia cordis
uestri. quod non potestis credere. quod homo cru-
cifixus sit deus. Et ubi ego sum. uos non
potestis uenire. Voluit dns sic dicere.
Vos consideratis solum humanitatem meam quam
uidetis. et non attenditis diuinitatem. quam non
uidetis. quia ego sicut filius dei sum in
patre. et pater in me est. Et sum unus deus cum
patre et spiritu sancto. Et ad hanc fidem ut cre-
datis. scilicet quod ego sum deus non potestis ueni-
re modo propter duritiam cordis uestri. Iudei autem
admirantes de uerbis domini. et eum non intelligen-
tes dixerunt ad inuicem. Quo iturus est
iste. Numquid ibit ad docendum gentiles. qui sunt
sine lege dei. et ignorant dominum. Presenserunt
a. ignorantes quod christus per apostolos erat docturus
gentiles. et recepturus ad fidem. Et cum
iudei uerba sua compleuissent. dns recessit
ab eis. Et alia die. que erat ultima huius
festi. ualde sollempnis. uenit dns iterum
in templum. ubi inuenit maximam multi-
tudinem congregatam. quia quasi recessuri a
festo. se deo recommendabant. inter quos er-
ant illi qui prius uenerant ad capiendum eum.
Dns autem uidens tantam multitudinem
ad se festinantem. ascendit in locum eminentem ut
predicaret. Et eleuata uoce clamauit
fortiter. Si quis sitit. ueniat ad me et bi-
bat. Que uerba domini sic sunt intelligen-
da. Qui credit in eum. et facit uoluntatem
eius. recipit spiritum sanctum. qui fit in anima
eius fons aque uiue. ipsam ab omni
macula peccati lauans. ardorem carnalem co-

cupiscentie refrigerans. Sicut autem etiam famis
grate sedans. Et de uentre mentis eius. i.
conscientie fluent flumina. ad irrigandos predi-
aque predicationis. et consolationis. et sic uen-
tionis. quia spiritus sanctus sicut ignis feruere in
dilectione. facitque non solum salutem. sed et
aliorum desiderare. Illi uero homines qui uenerant
ad capiendum eum. audientes uerba eius.
que corda audientium penetrabant. Ait Iohannes. unus
est sermo domini. Et uidentes deuotionem populi
circa eum. Compuncti corde reuersi sunt ad eos
qui miserant eos. Et cum illi eos reprehen-
derent. cur ipsum captum non adduxissent.
dixerunt. Non cepimus eum. quia sic numquam
locutus est homo. et mirantur quod totus
mundus non sequitur eum. Tunc illi dix-
erunt. Numquid et uos estis seducti. Ammo
nescimus quod debeamus facere. Numquid aliquis
de principibus credidit in eum. quasi diceret. non.
nec hodie. Queritur quare dns sitientes
populos uocat ad potum. maxime cum non
haberet uinum. aque uel aliud potabile. Dicendum
quod ipse non loquebatur de siti corporali. sed spi-
rituali. que duplex est. una bona. alia
mala. Mala sitis carnalis uolup-
tatis. terrene cupiditatis. et mundane
prosperitatis. que consistit in honoribus. gaudiis
solaciis et dignitatibus. hanc scilicet tam
malam nullus extinguere potest. nec
tollere. nisi solus christus. Non enim tollit
carnalis uoluptas. sed si ad uotum imple-
atur. quia dicit Gregorius. Que dilatata cruciat
hec non satiat. Terrena cupiditas
per habundantiam temporalium non minuitur. sed au-
getur. Nam. Auarus non implebitur pecu-
nia. Appetitus mundane felicitatis
et caduci honoris. et dignationis. et quanto
quod copia habeatur. non extinguitur. tanto enim
plus habet plus cupit. et per multiplicata
omnia honorum sitis non tollitur sed augetur.
Dicitur quod alexander dicebat magistro suo
quod sit esse solus dns mundi. ad hoc re-
putabat se nichil habere. cum audisset aliquem
quemdam maiorem se. Solus autem christus

suam

vel honor

hanc sitim extinguit non potu aque viui. sed haustu dulcissimi amoris sui. Ille liquor sanctus reddebat siti. cui cuiusque praue voluptatis sedat. facit hominem ardorem. saciat plenissime. quod omnia que in mundo sunt arbitretur ut stercora. ut christum lucrifaciat. Bene ergo dixit christus. Siquis sitit hac siti. per sitiet et insaciabili ueniat ad me per penitencie uiam. deuocionis stratam et fiducie magnam. et bibat de calice amoris mei. qui est suauis et dulcis. preclarus et inebrians. et fiet in eo fons aque salientis in uitam eternam. Bona non sitis est appetitus sanctificacionis anime. augmentacionis diuine gracie. visionis maiestatis diuine. et hanc sitim sedat et tollit solus christus. et nullus alius. quia ipse est. qui sanctificauit mundum. scilicet per mortem. peccatores per penitenciam. sanctificatos perducit ad gloriam. quia ipse donat graciam. quam in bono perficit. et in caritate uita firmat. qui visione diuine maiestatis hominibus penitentibus donare non despicit. ad hanc visionem amicos suos introduxit. quia ipse est. qui solus implet in bonis desiderium nostrum. Bene ergo dicitur. Siquis sitit ueniat ad me per ardorem dilectionis. per deuotam ordinem. per stratam communem operacionem. et bibat et saciabitur et inebriabitur ab ubertate domus sancte dileccionis mee. donec introducam illum ad plenam et sempiternam visionem maiestatis mee. Quod nobis prestare dignetur. Feria tercia

Ambulabat ihesus in galileam. Non enim volebat in iudeam ambulare. Jo. vii. Licet omni tempore vitanda sit inanis gloria. quia homo consueuit habere ex bonis operibus. Nam inanis gloria. Primo deum offendit. cum aufert honorem sibi debitum. Thimot. Soli deo honor et gloria. Secundo hominem decipit quod suum non est sibi ascribere facit. deus enim qui operatur in nobis et uelle et perficere. bona uoluntate sua. non

propriis uiribus hoc facit. ut dicit glosa. Phil. ii. Tercio bonum opus nostrum sic destruit. ut apud deum meritorium non sit. quoniam. dico uobis. receperunt mercedem. scilicet propterea dicitur. Val. Non efficiant in amis glorie cupidi. inuicem prouocantes. inuicem inuidentes. ubi dicit glosa. hec duo mala generat inanis gloria. scilicet iram et inuidiam. et id dominus deus hodierno nos instruxit suo exemplo fugere inanem gloriam. tamquam pestem anime ualde nociuam. Omnis dies et dominica de passione. quia ecclesia in officio et euangeliis et epistolis commemorat passionem christi. Qui quasi incipiendo penam passionis sue. dictum est. quomodo contra eum habuerunt turpia. et mala verba. et quod ceperunt lapides ut eum lapidarent. sed ipse declinauit ab eorum furia. exiens de templo abscondit se. hec. quia uiderunt ministros ut apprehenderent eum. id dicit Jo. quia nolebat hodie manifeste coram iudeis ambulare. et id voluit ire in galileam. non timore mortis. sed quia non dum uenerat hora eius siue tempus quod disposuerat mori. Dicit autem euangelista quod eo tempore quo christus ibat versus galileam. cum discipulis. tempus erat in iherusalem quedam magna sollempnitas que durabat pluribus diebus. et dicebatur scenophegia. id est tabernaculorum. et fiebat in septembri. quia sicut fuit in iudaismo memoria habitacionis in deserto. cum de egypto egrederentur. ubi multa dei beneficia receperant. Fratres autem eius. id est consanguinei. qui erant discipuli. non dum bene credebant in eum. Sed adhuc mundi gloriam querentes. dixerunt ei. Transi hinc et uade in iudeam. id est in iherusalem. ubi erat predicta sollempnitas. ut ibi facias opera miraculosa. ut et discipuli tui quos habes ibidem. id est credentes in te. uideant opera magna que tu facis in occulto. id est in istis paruis locis. ubi non cognosceris. et ubi paruus populus et uiles condicionis habitant. et fama sanctitatis tue diuulgabitur per totum regnum. cum ibi sit congrega

mltitudo totius puincie · et sic sedm co
suetudine alioz · quia omis qui uolt
uidi magnus publice · nō facit opa
sua magna i occulto · i · i puo loco · et vbi
pauus est pplus · sz i loco magno · et ta
moso et pploso · et io p hopa q̄ tu facis
manifestes teipm mūdo · Dicit dñs
ewangeliū · istā ꝯ sagīo mei dñi · nō ple
ne credebāt in eū · et glo dicit · ꝙ ipi
ad huc erat carnales · et huanas
laudes diligebāt · et credebāt dnm
magfice exaltari · si magnifice a ppls
laudaret · Vnde sicut in anis gle cu
pidi · eum ad manem gloriā inuitabāt
Dn̄s nō sciens eos rudes ēē in fide · et
amore mūdi ad huc urgere i cordib
eoꝝ · noluit eos dure rephende · sed
dulcit excusauit se p aliū modū nō i
bat tūc iherlm ad festū · ad qd ꝯfluebāt
mltitudo ppli · et dixit · tempus me
ū nō dū aduenit · tempus aūt urm
semp est pcatū · nō p mundus vo
Hec dm verba dupliciter exponunt̄ · P
hystorialit̄ · Tempus meū · quo s
celero capi · ligari · flagellari · crucifi
gi et occidi · p salute mundi · sicut
disposui · nō dū aduenit · qr in festo h
nō elegi mori · sz i festo pasche · qn
agnus ymolatr · qui mea significat
passione · et io nolo ante tempus
iudeis dare occasione scandali · Sz
urm tempus · quo s · deletis p me
pati psecucōnes · vnde a vba · semp
est pati · quia adhc qua incipietis
eos pdicare · et glam mea · usqz in
fine uite uře · psecucōnes nō cessa
bunt · sz nō dū incepit · quia mundus
· i · amatores mūdi quales sint ui
der · ad huc nō odiunt nos · quia nō
pdicatis ad huc ꝯt eos · Sz me o
diunt · i · iā incipiunt psequi me · qre
testimoniū phibeo de eis · ꝙ opa sua
mala sunt · et io nos secure uře ipo
potestis ad festū sine scandalo iudeo

rū ego uo nō · s · sic est moraliť · Tem
pus meū · q̊ s · ego solus · et null alius
excepto iustiaz · et punitis · p meas iō
da · nō dū uenit · quia hoc est in fine
scli i die iudicij · Tempus iudicij ua
lde est timendū · qr tūc nō inuenient pec
catoꝝ venia · nec fiet aliciu mia · nec
pderit oblata pnia · cessabunt sacōꝝ su
ffragia · nulla pr sua ꝯcedet alicui gra ·
Continue memorandū · quia tria
bona facit · Primo incutit dei timore
· et sic homines a malo reuocat · Sc̄o
ducit sollicitudine · de reddenda rōe
· et sic homines excitat · ut uideat q̄
tum deo ꝯgruentr uiueat · Tr̄ · accendit
mētis feruore · ut homo temp in bo
pficiat · et cū elāis dei · tūc bndictone
pcipiat · Dependine igit̄ est pplis p
dicandū · ut ꝯgnoscat xpi omnipo
tencia eius pclara iusticia · et pnitenci
gla · et pccōꝝ mia · Sz tempus
urm · i · uite uře · in quo hetis liber
arbitrium · bn uł male opandi · temp
est nob pati · s · a deo · maiam ꝯsequenda
graz ipetrāda · pniaz agenda · uri
ta mlta · Sed tempus est modicū
· et id in eo est utilit opandū · ne p ne
gligencia pdat · Incertū est rō tunc
dū · ne aliqs credat̄ fugiat · Tempus
et laboribz plenū · et io est redimendū
· Etiā p tirla diei bone nō te pt̄ereat
· Est utilissimū et pciosum · Bn̄ · Berh
pciosius tpe · sz heu michl hodie uili
reputat̄ · Et tn̄ michl est pciosius ·
Plus enī ualeret vni dapnato · uni
te tempe · qd est spaciū v unius hore
ad pniaz agenda pniaz · qr totus mū
dus · Potest rō dici tempus urm tep
pñme · qd est institutū ad aīmaz pur
gacōm · pccōꝝ reconciliacōm · ad au
genda sanctificacōm · dei graciam acqren
da · pniam agenda · carnis volupte
domanda · dei miaz cū opibz bone inuen
ienda · aīma spūalibz diuicijs ditāda ·

scilicet ieiuniis, orationibus, fletibus, peregrinationibus, missarum predicationum et ecclesiarum frequentationibus, sanctis et devotis meditationibus et aliis operibus bonis. qui sic se tractat huiusmodi vivit et recte dicere potest quod tempus gratie suum fuit, et in utilitate anime sue bene expensum sit.

Qui vero prorogat gratiam in peccato iacuerit, aut in fine ad penitentiam venit, potest dicere quod tempus gratie per negligentiam et miseriam suam irrecuperabiliter perdidit. Vnde mirabilem bonitatem Christi, qui de toto tempore solum unum diem servavit ad iusticiam exercendam, totum aliud concessit ad misericordiam consequendam. et hoc est quod pronior est ad misericordiam quam ad iusticiam.

Sequitur quod postquam dominus se excusavit de eundo in ierusalem, dixit discipulis: Vos ascendite ad diem festum, ut videatis solacia ad quod huc aspiratis, et visitetis templum, et cum aliis laudetis dominum. Ego autem non ascendam vobiscum, nec in prima die sollempni, nec in manifesto ut predicem populo aut miracula faciam coram eo, quia tempus meum nondum est impletum, quo scilicet disposui pati et occidi. In hoc verbo dominus docet duo. Primum est ut dies festus devote celebretur, scilicet corporaliter abstinendo ab omni opere servili, et spiritualiter ab omni crimine. Et hoc debemus facere propter tria. Primo propter dei preceptum, sicut habetur in exodo et levitico. Secundo propter dei promissum. ysaie .lvi. dicit dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea et cetera. .3. propter meritum augendum. Quia dum in festis a corporalibus operibus abstinemus et intendimus divinis laudibus et bonis operibus, vitam eternam meremur. Quarto ut ecclesias et in atrium ecclesie festivis vestibus liberaliter. ad hoc invitat nos spiritus sanctus dicens: In ecclesiis benedicite domino. Et iterum in psalmo: Mane astabo tibi, scilicet iuxta altare ad audiendum missam. Et videbo te, scilicet in manibus sacerdotis. Et adorabo ad templum sanctum tuum. Non enim videtur esse verus filius dei qui domum patris sui non sepe visitat, et quem deus pater in officio laudat, in predicationibus honorat, et devotis filiis adorat.

Sequitur quod post predicta verba remansit dominus in galilea, et discipuli iverunt ad festum in ierusalem. Iudei quidem invenientes in templo sine magistro suo admirati quod ipse non veniret ad festum predicare et miracula facere, loquebantur mutuo dicentes: Ubi est ille? Quod a discipulis recessit? Quare in tali festo templum non visitat? Et ceperunt murmurare, et murmur de eo erat in populo. Quidam dicebant quod bonus homo est, et sanctus ipse est. Alii vero erant quidam simulatores decipiens per sermones que sequebantur eum. Et tamen illorum qui dicebant eum sanctum esse, non audebant hoc palam dicere propter metum iudeorum, qui iam ordinaverant quod quicumque confiteretur eum esse christum extra synagogam fieret, id est excommunicaretur et expelleretur de consortio eorum, sicut qui deiceretur de societate aliqua. In hiis dat nobis triplex exemplum. Primum est quod amicus dei dummodo bene vivat, debet exemplo christi despicere si de ipso mali mala loquuntur. Vnde et quidam philosophus cum diceretur ei: homines male loquuntur de te, respondit: Faciunt quod solent, non quod debent. Seneca: Turpe sit tibi a turpibus laudari quam ob turpia. Secundo quod ille reprehensibilis erit coram deo, qui veritatem quam scit de deo vel credit, scilicet de eius humanitate sive divinitate sive iusticia sive bonitate, timore hominum tacent et confiteri non audent, sicut fecerunt qui non audebant dicere in publico quod esset bonus propter metum iudeorum. Luc. Qui me confessus fuerit coram hominibus et cetera. Tertium est quod ex discipulorum debemus iniuriam pacienter portare. Ipsi enim audientes eos qui dicebant christum esse malum et seductorem, tacuerunt et dissimulaverunt pacienter. Pacia

eum est nobis necessaria ad salutem. a christo
predicata. in exemplum a christo exhibita.
in signum sapientie tradita. et certe ad
consistendo regnum celorum ab eterno disco
scripta. Rogem domini. Feria quarta.

Facta sunt encenia in Jerosolimis.
et yemps erat. Jo. Quia per parte v.
tes dixit oves christi. idcirco unusquisque
apud se cognoscat. an sit de ovibus christi.
Dicitur autem in ewangelio hodierno quod oves
christi vocem eius audiunt. scilicet predicacioni
bus. Mellis et sanctis amonicionibus. Sacerdo
tis monita. et ordinaciones prelati. ala
criter suscipiendo. et perfecte implendo. et
pauperes et libenter conveniendo. Unde qui hoc
non facit maxime ~~facit~~ in fine non e
de ovibus christi. Videamus ergo hystoriam.
Dicit Jo. quod dominus quadam vice tempore scilicet
yemis. et quodam festo quod dicebatur Ence
nia. id est dedicacionis templi. Et dicitur
ipsi. Encenia Encenion. quia per plures
agebantur dies. Et dicitur ab en. quod est in.
et cenos quod est novum. Unde encenio en
cenias. id est renovare. vel aliquid de novo facere. Unde
veste enceniat nova qui primo eam por
tat. Et opus etiam enceniatur quia eam
consecrat. Unde ubi quicumque ad novum de
dicavit notatur. Encenia. et tunc agebatur
festum dedicacionis templi. Secundum Jo. tres
fuerunt dedicaciones templi. Prima
facta fuit a Salomone in autumpno in tempore se
ptembri. Secunda a redeuntibus de captivitate babi
lonis in vere in marcio. Tercia a Juda
Machabeo. qui templum prophanatum a gen
tibus mundavit in yeme in mense decembri.
scilicet in die de qua hic dicitur. Facta sunt En
cenia. et yemps erat. Ad istud festum ac
cendit. Ihesus. et ambulabat in porticu Sa
lomonis. Fecerat quidem Salomon porticum an
te faciem templi. qui erat tante magni
tudinis. tante pulchritudinis. et venera
cionis. ut ab omnibus diceretur templum. In
quo Salomon stabat ad orandum. In
hoc conveniebat populus ad oracionem. prese

dicacionem. et oblacionem. Et ideo dominus ad
hunc locum in die festo veniebat. ut ibi posset
sine impedimento populo predicaret. Et dicitur
quod yemps erat. id est frigus erat. in quibus [illegible]
it. quod inter eciam templum existentes. erant fri
gidi in fide et amore dei. Et tamen exem
plo domini talibus predicandum est. quia ex
hoc pauciora mala committunt. ad con
punctionem inducuntur. et aliqui convertuntur.
Veniente autem domino in porticum predictum. In
stinctu inimicorum venerunt ad eum. et circumde
derunt eum dicentes. Et quod unus loqueretur
pro omnibus. Quousque animam nostram
tollis. id est tenes nos in suspenso. et fa
cis nos de te dubitare. Si tu es christus
dic nobis palam. Hoc autem dicebant. non quod
vellent ei credere. Sed ut ex ore suo aliquid
audirent. unde possent eum accusare. Res
pondit de malicia eorum. non curans. Et. E
go sepe loquor vobis in predicacione. et
confirmo sermonem. et cum verbis meis non cre
ditis. Ecce coram vobis miracula vel opera fa
cio in nomine patris mei. que nemo alius
potest facere. et que michi perhibent testimonium.
scilicet quis sum. et tamen operibus meis non creditis.
Sic nec verbis. nec operibus creditis. Et
racio est. quia non estis de ovibus me
is. quasi diceret. Vos estis peccatores. et racione pec
cati. vos estis de ovibus dyaboli. et id
superbi. quia ipse est super omnes filios super
bie. et ipsa superbia vestra non permittit cre
dere. nec verbis nec operibus meis. Nam super
bia est obstaculum. ut verbum dei ad cor au
dientis pervenire non possit. Et ideo in ewangelio
de sentibus assimilatur petre. quia quantumcumque tu
pluat. nichil dicit tectio. Et sicut
quidam balneatur intus autem sicca permanet
ut. Sed oves mee. id est fideles mei. qui
ad instar ovium sunt humiles et innocen
tes. audiunt libenter vocem meam in pre
dicacione. et credunt verbis meis. que
confirmo miraculorum operacione. et libenter
voci mee obediunt operum execucione.
Hic potes dicere. quomodo assimilantur bo

i. ex deitate quam habeo ex patre

nis animalibus. et mali malis. Et au-
ctoritate docet. Cognoscunt igitur. et ego co-
nosco. i. diligo eas. et quia sequuntur me
i. doctrinam operibus implent. et vitam
meam pro modulo suo imitantur in doc-
trina et vita. Et quia possent eas dice-
re: Quid das nobis ex perfecta imitacione et
dilectione. dicit dominus. Ego vitam eter-
nam do eis. s. in presenti per graciam et spem
sed in futuro per speciem. Et non peribunt in e-
ternum. quia qui sequitur me. non potest er-
rare. quia sum veritas in docendo. via
et lux in exemplo. ergo non potest devi-
are. et perire. quia sum salvator nu-
triendo. et custodiendo. Et non rapiet
eas quisquam de manu mea. quia ego
omnibus forcior sum. Nota hic. ad
nostram informacionem. scilicet quod oves Christi ex
duobus cognoscuntur. Primo studere et
doctrinam eius libenter audiunt. et
operibus implent. Secundo et vitam pro posse se-
quuntur. Aliud quod pertinet ad nostram con-
solacionem. scilicet quod Christus oves suas dili-
genter custodit. et ad vitam eternam per-
ducit. Beatus qui fuit de ovibus Christi.
Sequitur quod dominus ad confirmandum illud quod
dixerat. non potest eas rapere. et cetera. Ad-
didit illud. Quod pater meus dedit mi-
chi maius est omnibus. et nemo potest ra-
pere de manu patris mei. quia ego et pater
unum sumus. Que verba sic intelliguntur.
Deus pater dedit michi. quod est maius
omnibus creaturis. quia genuit me sibi coe-
ternum. et coequalem. et ideo nemo potest
rapere oves meas de manu patris. Unde
ego et pater unum sumus in substancia. potestate.
et maiestate divinitatis. Modo videt
dominus quod iudeorum qui volebant scire
ab eo. utrum ipse esset Christus in lege
promissus. et licet non diceret expresse ego
sum. dixit tamen pulchriori modo. et intelligi-
bili valde. Dicens ego sum deus. intus
quem videtis hominem exterius. quasi diceret.
ego sum deus et homo. et talem debebat

esse Christus. scilicet deus. qui possit humanum ge-
nus redimere. et homo qui humane redemp-
cionis sit debitor. quia deus purus non
debebat. et homo purus non poterat. Ideo
oportebat quod Christus iuxta legem moysi et prophetas
esset deus et homo. et qui aliter crederet
esset hereticus. et haec dicta. Iudei non
audientes quod dicebat se filium dei et
equalem deo. ignorantes scripturas et
hoc esse blasphemiam in deum putantes.
tulerunt lapides. ut lapidarent eum. ut pro
more blasphemiis occiderent eum. Et
cum starent omnes elevatis manibus ple-
nis lapidibus. non tamen proiciebant. quia nisi a
Christo permissi non poterant. Dixit eis Christus
Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo
propter quod horum vultis me lapidare. quasi diceret. Il-
lius debetis punire nisi de malo opere. Sed
non invenitis in me. nec verbo nec opere a-
liquid dignum reprehensione. et ideo non potes-
tis me de malo opere lapidare. Res-
tat ergo quod de bono. Sed ego multa bona
opera feci inter vos ex patre meo que nec potest 1
facere nisi deus. Ideo dicite michi. quod
illud bonum opus propter quod vultis me lapi-
dare. Hoc dicebat ut ipsi maliciam su-
am cognoscerent. et ab ea abstinerent. Sed
heu hodie sunt multi christiani istis iudeis
similes. qui multa bona opera receperunt
a deo temporalia. spiritualia et corporalia.
et tamen non cessant inpugnare deum in peccatis vi-
vendo. peccata multiplicando. filios dei
persequendo. et eos ad peccata trahendo.
Iudei non audita interrogacione domini re-
sponderunt. Non lapidamus te de bono
opere. multa siquidem bona opera inter nos
fecisti. propter ista non lapidamus te. Sed de hoc
verbo quod reputamus blasphemiam. quia tu
es homo sicut quilibet nostrum. et tamen di-
cis te esse deum. quod est in magnam iniuriam
dei. Post dictam responsionem iudeorum do-
minus dixit eis. Nonne in lege vestra scrip-
tum est. i. psalmo quod dominus ... loquens de amicis
dei dixit. Ego dixi dii estis. et non potest

Vel ipsa gracia eius quis creat

magestate

vel

solum scriptura · id est tante auctoritatis est · quod
et contradici non potest ¶ Si ergo deus illos
homines vocat deos · cum contradictione alicu-
ius quare dicitis · quia blasphemo dum
dicendo · quod sum filius dei · q · d · Constat quod
illi fuerunt homines · non dii de natura ·
sed sanctitate et bonitatis divine participa-
cione · et non ideo propter istis omne credere · et
maxime · quia pater me sanctificavit · id est sanctum
me operibus meis ostendit · Et ideo si non
facio opera patris mei · nolite credere michi
Si autem facio · et non vultis credere verbis ·
credite operibus · Et si credetis · tunc cogno-
scetis · quia pater in me manet · et ego
in patre · id est una est natura · et una es-
sentia patris et mea · Et hoc dicto recessit
ab eis ¶ Infelix homo · a quo deus re-
cedit · sive per culpam · gratiam et subtrahen-
do sibi in morte · per penitentiam et non conveni-
endo · sive per occultum iudicium · peccatore sibi
non reconciliando sibi in die iudicii · per
sententiam eum a se repellendo · Bonum erat
ei si natus non fuisset homo iste ¶ Et
nota quod tria sunt que faciunt deum esse cum homine
¶ Primum est consciencie puritas · ps · Tu autem
in sancto habitas · id est in loco mundo ¶ Secundum est
mentis tranquillitas · scilicet cum homo habet pa-
cem cum deo · cum proximo · cum se ipso · Tertium est dei et
proximi perfecta caritas · Jo · 4 · Qui manet
in caritate in deo manet · et deus in eo · Deus
per suam pietatem · et non solum deus · sed tota
trinitas · primo pater per suam sapientiam · filius per
potentiam · spiritus sanctus per suam clementiam · quod nobis
in hac vita · ista tria donare dignetur · qui
vivit et regnat in secula seculorum amen · Feria
Rogabat ihesum quidam phariseus quinta
ut manducaret cum illo · Luc · 7 · Sancta
mater ecclesia toto tempore quadragesime in divinis
officiis et predicationibus ostendit · quod filiis
suis auctoritate scripturarum · quod penitentia sit deo
cara · angelis grata · peccatoribus necessaria · et
iustis et penitentibus utilissima · Sed
quia homines magis credunt exemplis quam ver-
bis posuit nobis hodie in eius exemplum

unius mulieris · quondam meretricis peccatricis · ac certi-
us sacrificium penitentie offerens a christo peccatorum
veniam obtinuit · tanquam sancta et bonis operi-
bus plena · dei gratia et divini amoris
igne succensa · beate letitia recessit ·
O mirabilis mutatio dextere excelsi · que
de immunda fecit sanctam · de peccatrice ve-
nerandam · de frigida devotissimam · et que
ante penitentiam erat infamis · immo nec
notabilis · modo per penitentiam facta est deo ama-
bilis · et supra modum familiaris · Vi-
deamus ergo hystoriam ¶ Dicit Luc · quod
exemplo eunte secundum quosdam in Naza-
reth · alii quidem dicunt ipsam civi-
tatem · Galilee que dicebatur · Bethania
trans Iordanem apud Enon · iuxta Salim oppi-
dum · ubi olim regnabat Melchisedech
· et ubi dominus erat · quando Lazarus infirma-
tus est · longe per dietam a villa que eodem
nomine vocabatur · in qua habitabat
Maria Magdalena · que adhuc patiebatur
infamiam · quod fuisset peccatrix · Quia erat
quod peccatum luxurie est · tante infamie ·
quod et postquam homo ab eo recesserit usque
ad longum tempus infamia non recedit
¶ Faciente autem christo ibi multa miracula · qui-
dam phariseus dives et sapiens · videns
christi sanctitatem · et admirandam virtutem · at-
tendens suam paupertatem · invitavit eum ad
prandium · Cum invitationem dominus · sicut in-
digens tenuit ¶ Iste autem ratione domini in-
vitati · et ratione sui · quia dives erat et po-
tens · invitavit et multos alios ¶ Et nota
quod tres personas legimus recepisse dominum ex-
cellenter et singulariter in domum suam ¶ Una
est Martha que recepit eum magna solli-
citudine · providendi hospitium et administrandi
convivium ¶ Secunda est phariseus · qui cum reverentia
et devotione invitavit eum ad prandium ¶ Tertius
Zacheus qui gaudens excepit eum in do-
mum suam · Horum exemplo debemus eum reci-
pere in domum mentis · per sacram communionem · ut
exemplo Marthe · simus solliciti ministra-
re constantiam per puritatem · quod fit per contritionem

amore scilicet inflammavit. ad agendam penitenciam animavit.

et confessionem. Parate cibum propter olle die. quia tibi eius est. ut faciam eius voluntatem. ¶ Exemplo pharisei suscipiamus eum cum reverencia et cum fide et humilitate. et cum devocione et cum fervente dileccionis dulcedine. ¶ Exemplo Zachei suscipiamus eum cum gaudio et exultacione agentes gratias christo qui nos dignos fecit participacione tanti sacramenti. pro quo deo magnificet pro amore virtutum. gratia dei in nobis nutritur augetur et conservatur. contra dyaboli suggestiones et per totam temptaciones mundi tribulaciones fortes efficiamur. quedam peccata que pene pro mortalibus debite diminuitur. magna multitudo venialium remittitur. devocio cordis in hiis que ad deum pertinent in nobis augetur. desiderium nostrum ad superna erigitur. memoria passionis christi que valde utilis est in corde nostro infigitur. Adveniente hora prandii. ab hominibus ibidem congregatis accidit quod in civitate illa erat maria magdalena forte causa visitandi parentes vel pro familiari negocio. et quia forte sepe frequentabat viam illam. nomen eius erat ibidem quod erat peccatrix. hoc est quod non bene servasset honestatem corporis sui. ¶ Et non quod nomen eius taceretur et diceretur peccatrix propter tria. Primo quia mos est scripture publicos peccatores non notare propriis nominibus sed solum peccatores eos dicere. Secundo quia per peccatum privata erat proprio nomine apud deum. ps. Neque memor ero nominis tui. ¶ Tercio quia quamdiu peccando vivit et peccare non metuit. oblivioni tradit nomen dei sui. ideo deus iuste oblivioni tradit nomen eius. non quo ad ignoranciam sed quo ad benivolenciam. ¶ Hec mulier audiens quod dominus deberet comedere in domo pharisei. tacta aliquo radio divine virtutis existentis in christo cepit intra se cogitare. Hic est ille qui in mundum peccatores venit salvos facere. qui peccatores sic dulciter recepit. qui peccata sic facile dimittit. et nemo quis te michi abstulit. Certe non recedam ab eo. sed vado ad eum et ponam

me in manibus suis sicut nec appello et manibus vacuis. sed feram mecum unguentum preciosum. Pedes enim quos hic peteres in multos circuitos [?] quia vadit discalciatus et per ardorem pulveris lapillos et spinas quas invenit in via. habet eos conscissos et pulveribus plenos. Sed ego veniam et mundificabo eos et postea unguento ungam. ut ipse visio amore cordis mei in tantis moveatur ad pietatem ut faciat mecum misericordiam suam gaudeam. ¶ O bona mulier quid cogitasti quod prius sic dominum contempnebas. modo eum sic fortiter amas. horrebas apparere in conspectu eius. modo queris videre filium dei. Trahebas alias ad anime perdicionem. modo sollicite curris ad anime tue salvacionem. numquam audisti eum predicantem nec miracula facientem. nec legisti sepius cum eo loquentem. et tamen ex aliorum relacione credis ipsum esse filium dei salvatorem mundi potentem peccata dimittere et graciam dei conferre. ¶ Unde tibi tanta gracia tam grandis fides. Certe ille qui te ad se vocavit. ipse cor tuum illuminavit. ¶ O bona et sapiens mulier. quid sic secura vadis ad christum in domum alienam. Sola vadis ad tam grande negocium. non habes tecum advocatum. tamen audacter potes intrare tam solempne convivium. ¶ Posset hec mulier sic intimo gratia respondere. Ille qui deus me vocavit ille me sic invitavit et ideo non quiescam donec ipsum videam. donec ab ipso a peccatis absoluta et liberata recedam. ¶ Surgit ergo mulier et que in sana abiit ornamenta ne superba coram magistro humilitatis accederet. Et hiis secum preciosum unguentum pervenit ad locum convivii. videns quod omnes sedentes oblita est verecundie feminee. sed ex christi precata suscepta fiducia. sola absque socia audacter intravit ponens se ad pedes christi. Cogitans autem quod non erat digna stare ante faciem eius posuit se post tergum et prosternens se ad terram manum extendit.

et cum venerat posuit se iuxta pedes
domini qui erat in capite unius mense. Et
statim ad tactum pedum tantus ardor di-
vini amoris accensus est in corde eius
et tanta contritio et dolor de peccatis est [?] ube-
rata et dulcedo devocionis tanta quod la-
crime de oculis ceperunt fluere. quasi de quo-
dam fonte. et in tanta habundancia quod
ex eis sufficienter lavit pedes christi. Num-
quam tale miraculum legimus in aliqua femi-
na. Et vide mirabile. ille lacrime conti-
nue lavabant pedes christi. sicut dicitur anima
magdal'. O quam beatus homo est cui a
deo donatum est pro peccatis lacrimas fundere.
Unde beatior. sicut ille habuit lacrimas cordis
Mt 4. Beati qui lugent quoniam ipsi consola[buntur].
Unde iam ista sancta mulier. lotos pedes cum
pannum unde terget non habet. fecit de ca-
pillis suis facitergium. et eis desiccatis et
cessantibus lacrimis quia non erant eam
plus necesse. Sed non cessavit mulier a sua
devotione. nam stans post pedum munda-
cionem. facta est cum christo in tantum familiaris
quod non petita licentia audacter cepit os-
culari pedes eius. et non tantum semel vel bis
sed quociens voluit. nunquam osculando christus e-
am prohibuit. et postmodum ut compleret
officium huius servicii. accipiens unguentum
odoriferum diligenter perunxit pedes illos
sanctissimos. O beatissima mulier et christo
dilecta gratissima et audacter dico quod si sanc-
tificata fuisses in utero. et quod vixisses plena
spiritu sancto. satis immo nimium esset. si tanta
gratia collata fuisset. Sed quod manibus contrac-
tares lacrimis rigares et capillis ter-
geres. et unguento perungeres illos pedes
qui portabant dei filium celi et terre dominum.
Dicit Io. bap. Non sum dignus calcia-
menta eius solvere. Sed maria mag-
dal' digna fuit non tantum calciamenta. sed
ipsos pedes tangere osculari et contracta-
re sicut voluit. Mirum videtur quod dominus
[?] tot virorum permisit se sic fami-
liariter tangi ab una muliere sic et fa-

mi. apud populum. licet sancta esset apud
dominum. Dicendum quod propter duo. Primo ut
penitencia huius mulieris daret nobis exem-
plum et formam penitencie. Ipsa enim sicut vere
penitens habuit cordis contritionem et dolo-
rem cordis. Exterius lacrimas in oculis.
signum devocionis et divini amoris
in multis obsequiis. scilicet in lotione. deos-
culatione pedum unctione. Ipsa satisfac-
tionis quod membra quibus deum offendit ex-
hibuit in obsequium christi. scilicet oculos capil-
los et os et manus. et sic se totam ad ser-
viendum deo convertit. quod postea ab eius
amore et via penitencie non recessit. Con-
fessionem non quod sacerdoti faceret non ha-
buit ipsa nec oportuit propter duo. Primo quia
non dum instituta erat. Secundo quia confessio
sacerdoti fit qui est homo purus et qui ig-
norat peccata confitentis. et contritionem et penitenciam
in corde. non potest iudicare utrum aliquis
homo sit peccator vel penitens. et absol-
vendus vel ligandus. seu quam penitencia
dignus in exclusione ipsius. Christus
autem erat deus verus. et sciebat sicut
deus omnia peccata eius. et videbat sicut
deus contritionem cordis ipsius. et remitte-
bat sicut deus omnia peccata eius. et id-
circo huius confessionem non oportuit. Habuit autem pro
confessione magnam contritionem. quia in corde tanta
multitudine. ad pedes christi se prostravit
et pro peccatis dimittendis fortiter flevit.
non verbis sed factis. et devocionibus veniam
peciit. et tandiu prostrata iacuit donec
peccata sua a christo esse dimissa audivit. Qui
ergo exemplo huius mulieris sic penitu-
erit. sic se totum a peccatis [?] sic autem bene
sibi erit. Secundo ut cognosceret ab omnibus
habundancia clemencie. qui mulierem peniten-
tem sic benigne suscepit. sic devotam se-
cum [?] ita fecit. sic in sua familiari-
tate. recepit quod plus est. ita voluit. e-
tiam deinceps familiarem nimis sue ut be-
ate virgini. que semper habuit eam sociam. sive ad
crucem vadens. sive ad sepulchrum pergens

sive ad domum rediens· sive cum apostolis degens· et quam ante peccatricem non erat digna noscere· modo facta est sedula ministra dei· Ecce quid operatur unctio Christi in penitente· quia non solum peccata dimittit· sed et decorat maculatam propter peccatum animam ipsam· et tollit sic devenire karissimam· quod amplius apud dominum et amicos eius non noceret· nisi forte per iniuriam Christi contemnenda· ut hic et in paulo et similibus. ¶ Item unctio Christi penitentes sic facit excellentes· ut illi qui semper sine peccato fuerunt· ita delectentur esse cum eis· ac si semper sic extitissent. ¶ Sequitur quod phariseus qui Christum invitaverat· videns ipsum sic patienter sustinere· quod talis mulier sic tangeret eum· admirans dicebat in corde suo· hic homo etc· Si sanctus sit· cum non videtur esse propheta· quia si esset propheta· in spiritu dei sciret utique que et qualis esset mulier que tangit eum· quia peccatrix est· Et si hoc sciret non permitteret se tangi ab ea· Nichil mali suspicabatur in Christo iste· sed non prophetam esse credebat. Christus autem sicut deus videns cogitationes pharisei· proposuit ei talem questionem· Duo debitores erant· Quis ergo eum plus diligit· i· diligere tenetur· Respondit· Estimo cui plus donavit· Et ait ei· Recte respondisti· Voluit enim ex responsione convincere eum· Et procedens in verbis tria fecit. ¶ Primo quia illum de eius incurialitate et modica dei dilectione redarguit. ¶ Secundo mulierem exaltavit· 3° se non esse prophetam sed deum ostendit· Unde sibi dixit pharisee· Vides hanc mulierem· i· considera opera eius· et ego ostendam tibi quod ipsa est melior te· qui sic in corde tuo iudicas eam· Unde subdit· Ego intravi in domum tuam· nec exhibuisti hospitalitatem· secundum morem patrie· quia aquam pedibus meis non dedisti· ad osculum pacis non me recepisti· Oleum ad ungendum caput meum non dedisti. ¶ Que tria secundum morem patrie hospitibus exhibebant· et maxime civitatis· Non ergo suscepisti me caritate ut hospitem· sed ut cognitum et minime dilectum· Sed hec mulier non in domo sua· sed tua· quod ex te defuit· ipsa supplevit· quia officium hospitalitatis et plura signa dilectionis et devotionis ipsa michi exhibuit· Nam ipsa per se non per servum meos pedes lavit· non cum aqua fontis· sed cum lacrimis capitis· Tersit non cum pannis lineis· sed cum capillis propriis· Oscula pedibus impressit· non semel aut bis· sed ex quo intravit non cessavit. Caput et pedes unxit non oleo· sed unguento precioso· et hec in penitencia tua fecit· nec adhuc ab obsequiis meis desistit· Et ideo iuxta sententiam tuam dico· quod dimissa sunt ei peccata multa· i· omnia que in deum et hominem commisit· quia dilexit multum. ¶ Ille autem cui minus dimittitur minus diligit. Tu putas pauciora et minora peccata tibi commissa· et ideo minus diligis quam ipsa· quasi ipsa non est peccatrix sicut tu· scilicet iudicas eam· immo precedit te devotione· scilicet caritate et dilectione. ¶ O pharisee putabas dominum non esse prophetam· quia ea que in corde habebas ita clare videbat· qui te et eam tam peccatricem cognoscebat· qui mariam sic non peccatricem abiciendam· sed sicut a peccatis absolutam· scilicet penitentem· et devotam esse· ab ipso dominum suscepit et demonstravit· Certe multum errabas. ¶ Sic sepe homo multum errat in iudicio· quia credunt iudicantes aliquem malum apud deum qui bonus est· etc. ¶ Sequitur quod postquam dominus locutus est Symoni sic dixit mulieri· Dimittuntur tibi peccata tua· i· scias peccata tua contritione et lacrimatione tibi esse dimissa. ¶ O verbum dulcissimum et iocundum· quomodo potuit extollere eam· que prius sciebat se peccatis plenam· nunc audit se mundam et sanctam· Illi autem homines qui simul discumbebant cum Jhesu· audito verbo eius dixerunt· Quis est hic qui etiam peccata dimittit· quasi diceret· solius dei est peccata dimittere· et iste quasi ipse sit deus peccata dimittit etc· Non enim credebant ipsum esse

dei filium et incarnatum. sine tamen in
illi. Et dixit dominus mulieri. Vade in
pace. fides tua salvam te fecit. quasi diceret pace
tecum pace servata. et amplius noli me
nec proximum. nec animam tuam per peccatum
offendas. Feria sexta

Collegerunt pontifices et pharisei concilium
adversus Ihesum. Jo. xi. Quando aliquis rector ci
vitatis audit aliquod negotium grave
et periculosum. convocat concilium. et exponit
eis negotium. et audit consiliatores pro
loquentes. et tandem facit preceptum. et ista
illa similitudo approbatur in qua plures convene
runt. Eodem modo pontifices et pharisei fe
cerunt. audierant enim de resuscitatione La
zari propter quod omnes in Christum credere videbantur.
Unde timentes ex hoc sibi periculum imminere
consilium collegerunt. ut dictum est. Vel
sic quia fuimus in hac ebdomada in ieiu
niis. abstinentiis. et aliis afflictionibus
precedentibus ideo ut illud quod usque modo portavimus.
videatur nobis leve. et quod adhuc
sustinere debemus in paucis diebus nobis
dulcescat proponit nobis ecclesia in officio ho
dierno. et deinceps singulis diebus usque
ad pascha. predicationem amaritudinem et tri
bulationem flagella. et asperam passionem et
mortem quam dominus Ihesus Christus noster pro amore
nostro sustinuit. ut sic nostra pena Christi
penis comparata dulcescat. Unde in h
eo agitur. Primo de tractatu quem fecerunt in
dei contra Christum. quomodo vellerent eum occidere
an cessare a persecutione eius. Secundo de or
dinatione qua firmiter statuerunt ipsum
occidere. Tertio de fuga domini. quia nole
bat adhuc pati. et ideo exivit cum disci
pulis suis a Iudeis. de qua erat oriun
dus. et ivit ad terram extraneam. donec
venit hora. qua voluntarie ivit ad
passionem. Unde videamus hystoriam.
Dicit Jo. quod suscitato Lazaro. secunda vi
delicet ante dominicam de passione. multi iu
dei viso tanto miraculo. crediderunt
in Christum. maxime cum ipse Lazarus diceret
Christum esse dei filium. et salvatorem mun
di. referebat enim loca penarum et sedes in
ferni. ipse enim tunc primo de sinu Abra
he. et aliis locis infernalibus dispu
tavit. Pharisei autem invidentes glorie Christi
venerunt Ierusalem ad principes et sacer
dotes dicentes miraculum quod fecerat Christus. et quomodo
ex hoc secutum esset. Tunc pharisei simul
cum pontificibus qui regnabant populum Iude
orum. Hiis auditis statim. et in sabbato
post suscitationem convocaverunt consilium senio
rum et sapientium. quibus congregatis propo
situm fuit in medio. quid eis videretur de
Christo faciendum. quia multa signa faceret
et modo suscitavit Lazarum. propter quod multi
diverterunt in eum. Et quidam in consilio surrexe
runt quidam. et unum pravum consilium dede
runt dicentes. Si dimittimus eum sic omnes credent
in eum. et venient Romani. et tollent nostrum locum. et
gentem. quasi diceret. Iste locus habitur venerabilis
et in gentibus. Nam Alexander et Pom
peius et multi alii venerant et eum Et sic
autem homo diceret sacra nostra absoleta
esse et vana. Unde Romani credentes o
pes templi tollerent eas. quia audierunt quod
sine peccato eas accipere possunt. Modo
considera mirabilem nequitiam iudeorum.
Christus secundum carnem natus erat ex iude
is. et ideo magnus honor erat eis. quia
unus ex eis tam gentiles quam iudeos ad
perditionem suam converteret. Modo pessimi
vos dicitis. Si dimittimus eum sic paterna
relinquere. omnes credent in eum. Et si hoc
verum est. quare et vos non libenter creditis.
volens solum esse rebelles. Ubi omnes credunt
solo supponitis quod Romani id est ytalici cre
dentes in eum spolient vos. O magna stul
titudine ostenditis de temporalibus non
perdendis. sed de eternis non curatis. propterea
datis tamen iniquum consilium. ut homo sanctus
et innocens occidatur. Ve hominibus consiliari
is civitatum. qui dant consilia de guerris
faciendis. et de vicinis suis expellen
dis. ad eschinia [?] maledictis. Tollas non

necessariis respondendis · de hiis que ad
honore dei sunt respondendis · de ori
bus talibus tenent reddere rom ¶ Cay
phas aut qui erat summus pontifex
illo anno · q' maior inter alios locutus
est · d · Vos nescitis q̄cq̄ · nec cogitastis
· q' expedit uob · ut vnus moriat homo
pro populo · et nō tota gens pereat · Ecce iste
dat consiliū de xp̄o occidendo · et assignat
cam · quia expedit · i · vtile est · q' vnus
homo pro populo moriat · et sic eo mortuo
nō peribit · immo saluabit tota gens
iudeorum · uel ē totū genus humanū ·
¶ Iste multa intencione locutus est · q' nō
intendebat in vbis suis · n q' xp̄s tamq̄
tamq̄ sibi contrarius et phariseis occiderent
Nō aut · q' p morte sua aliq̄ vtilitas
humano generi acquireret · Dz beatus
Jo · dicit · q' hec vba nō dixit a se · i ·
hūs aliq̄ noua intencom · Dz igno
rās prophetauit · q' xp̄us erat occiden
dus p gente · i · p populo gentili saluā
do et ut filios dei · i · iudeos qui erant
dispsi · p diuisas p uincias congregaret
in vnū · i · cū gentili populo · vel filios dei
futuros · qui erant dispsi ab inuicem p
cultus diuisitate congregaret in vnū · i · in
vnius cultus et fidei · q' factū est post
morte xp̄i predicacom aplorum ¶ Que
q'r expediat · q' xp̄us occideret · dicēdū
q' pp̄ · vi · ¶ Primo ut scripture prophetarum
implerentur · Mt · Quomō ergo implebunt
scripture · quia sic oportet fieri · ¶ · ii · ut
dei iusticia conmitteret · q' exigebat · q' p pecca
primorum parentū tollēdo p ipsis et filiis
suis saluandis · vnus homo iustus oc
cideretur · qui sic potens eet · q' posset huma
nū genus sua vtute saluare · h' nullus
poterat facere · nisi deus · ergo oportebat · q' sal
uator hominū · esset homo qui deberet · et
deus qui posset · et talis fuit xp̄us · h' d'
Anshelm' ¶ · iii · ut cor ad dm̄ diligēd'
accenderet · Jo · Sic deus dilexit mūdū
&c · Jere · ueni mitte in l' &c · ¶ · iiii · ut
porta celi q' p petm̄ clausa fuit hominibus ·
aperiret · hebr · Per p̄priū sanguine intro se
mel in sca ¶ · v · ut ira p q' ire in celū
nō tm̄ vba · s; facto ostenderet · et hec est uia
crucis · i · penitencie · q' dicit crux tua · Qui tol
lat crucē suā et sequat' me ¶ · vi · ut q' ds
odiat peccatū ostenderet · q' hominibus remittere
noluit · n̄ p̄ius occideretur filius suus
crudeliter · Sz n̄ g' dixit · Cayphas · expedit
nobis ut vnus moriat homo · i · xp̄us
moriet p peccatis hominū saluandis · Dicendū
· n · quia saluati p ipsm̄ · i · p morte et
fidem ipsius saluantur ¶ Isto igit' consilio
dato vt a caypha · et a iudeis · tamq̄ salu
tari accepto · statuerūt xp̄m occidere ¶ Ma'
q'ro · que fuit cā que mouit iudeos · ut eum
morti traderent · dicendū · q' sola inuidia
fuit cā mota tanti maliciu · q' inde precessit
ex tribus ¶ Primū est altitudo diuinita
tis · q' sibi attribuebat · d · se ee filiū dei
et vnū dm̄ cū pre · q' pbauit scripturis
et opibus magnis · que facere potat n̄
deus · Et iudei putabant hoc ee blas
phemiā in dm̄ · s · q' homo diceret se ee
dm̄ · et ignorantes scripturas suas ·
inuiti hoc moleste ferebant ¶ · ii · est
multitudo et magnitudo miraclorum · q'
faciebat · pp̄ que eū sollempnū · et prophetā
magnū ee populi dicebant ¶ · iii · est dulce
do vborum suorum · que pdicabat · pp̄ que
audienda · omnis s · gentes post eū cur
rebant ¶ Pharisei uo et pontifices · qui re
gebant populum iudeorum · videntes q' fama
deitatis · et sanctitatis · miraclorum vtutis · et
glorie pdicacomis xp̄i · sp̄ crescebat · et
in fama ipsorum qui aliis seniores reputa
bantur · et soli erant in populo pdicatores et
doctores · continue minorabatur · et ita q'
nullus eos sequebatur · sic grauiter sus
tinebant et · q' ordinauerunt · q' traderet in ma
nibus pylati · et ipsi eū ita fortiter accusaue
runt · q' occideretur · et sic famā eius sup
fā tolleret penitus ¶ O nequissimum
peccatū inuidie · q' tollit de alieno bono vn'

debere gaudere · et gaudet de alieno
malo unde deberet flere · Bo · Flere cum fle-
gau · cum gau · Inuidia fuit causa mortis
· s · gnis humani · Sap · Inuidia dyabo-
lo mors introi · orbem terrarum · Inuidia est
causa fere omnium iurgiorum et discordiarum · que
sunt in mundo. Nota exemplum Sabbato ante letare · hic
est que faciunt homines detractores · blas
phemos · cupidos · ambiciosos · et adeo
sunt murmurare contra deum · et proximum · hic
dicitur esse peccatum in spiritum sanctum · eo quod secundo proximum
diuine et superne dilectionis. Sed quia christus
sciens hanc ordinacionem contra se factam dis-
simulauit eorum · et deinceps noluit eos inter
ambulare · Ideo iuit in quandam ciuitatem iuxta
desertum · que dicitur effrem cum discipulis suis · et
habitauit usque ad diem · quo uoluntarie ue-
nit ierusalem. Sed queritur quare christus recessit
cum nullus ei possit nocere · si uellet. Dicen-
dum quod propter duo. Primo ut tolleret iudeis causam
maioris peccati · Nam si exposuisset hanc ordinacionem
cum eam uidissent · eius cum cape non pos-
sent · semper maior inuidia moti fuissent.
et sic peccatum peccato addidissent. Secundo · ut nos
suo exemplo doceret quod quando aliqui nos
iniuste persequuntur · nobis sine causa · non
contendere · sed humiliter ab eo recedamus · Bo-
genius gregorius dominum · Sabbato Primo pmⁱ
Sublevatis ihesus in celum oculis dix-
it · Pater clarifica filium tuum · Io · xvii · Hoc
ewangelium non habet ystoriam aliquam · sed oracionis
ac predicationis · aut disputationis quam christus
fecit · Et est ultima pars sermonis · quem christus
fecit in cena ultima · quam cum suis discipulis
celebrauit · et ideo obmissa litterali expo-
sicione que longa est et grauis ad intellige-
dum · sumatur ex dictis quod ewangelium continet
ut ex hoc reportemus cordis deuotionem ·
prouocemur ad christi dilectionem · et animemur
ad actus penitentie assumpcionem · et aspiremus
ad glorie celestis exultationem. Sciendum
igitur quod christus in hoc ewangelio · a principio usque
in fine · loquitur patri in conspectu discipulorum
suorum · Et in verbis suis facit duo · primo

· n · narrat patri · quomodo humane redempcionis
opus · ad quod missus fuit · perfecte compleuit.
unde dicit · Pater uenit hora · scilicet passi
onis et mortis mee · per quam mundus sal
uabitur · Nam ea statim in hac nocte capi
ar a iudeis · et ad mortem producar · et quia
hoc fuit in proximo · dicit quod opus consum-
aui · quod dedisti michi ut facerem. Sed con-
sideranda propter christi obedienciam · humilitatem
patientiam · ad nostram salutem · dilectionem ex-
imiam · Vade et tu fac similiter · et exemplo
christi obedientiam deo in preceptis exhibeas ·
humilitatem in corde · ore · et in conuersatione
coram deo et hominibus habeas · salutem animarum
super omnia diligas · In hoc quod dicit · Opus
consummaui · Instruxit nos quod opus pe-
nitentie ad quod uocamur · tota die debemus consu-
mare usque ad finem uite nostre. Opus enim
est opus penitentie · ad quod mittit nos pater
familias · deus · scilicet facta conuectione · et de
nario uite eterne · sed denarium solum in fi-
ne operis · et post finem huius uite dat · Mt
· Cum autem sero factum esset · dixit dominus ui-
nee · Ab isto opere · nullus est excusa-
tus · immo qui penitentiam non egit · ab sine
dubio meritum perdidit · Et sciendum quod o-
pus penitentie · est opus breue ratione temporis
In opere illius exiguum laborabis · leue
ratione laboris · Mt · Tollite iugum meum
super uos · quia suaue est onus meum leue
etc. · penitentiam uocat iugum suaue · quia ipse
eam sustinuit · sed eam totam suam · et uult ut
sustineamus · et nostram · et sic leuius est he-
ijum cum ipso. Delectabile ratione promissio
nis · quia penitentibus in penitentia promittitur eius
penitentia et sacietas · Mt · ecce ego uobi-
cum sum etc. Consolatio spiritus sancti · ps · Secundum
multitudinem · do · in · cor · me · consolo ·
tuas etc. Tranquillitas animi · Mt · Pa-
cem meam · In futuro promittitur regnum celi ·
Mt · Penitentiam agite · appropinquabit regnum celorum
Securus omnis malis · ps · Non accedet
ad te malum. Habundantia omnis boni
Pietibus · Bonorum omnium habundantia perfrue

ris. Supra modum utile ratione red
burionis. Mercillo qui impenitens moritur. ne
n. xx. Fidelius non uidet xx c. Beatus ergo
qui erit. qui cum xpo dicere potuit. Opus
penitentie quod in et aliis hominibus dedisti ut fa
cere compleui. hic certe acciperet benedictio
nem a deo. et mitatim a deo. Exemplum. Quidam
monachus interrogauit semel quendam
senem unum. quare xpus non descendit de cruce.
Qui respondit. Ne tam cepi opus declinaret.
Sed sunt aliqui qui opus penitentie inchoant
et cito finiunt. scilicet post pascha. quasi ulterius
non teneantur reddere rationem. Quibus dicitur
Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum
Secundo rogat patrem ut clarificet ipsum. i. unum
et unum esse cum eo ... clare et apte dem
onstret. ipsum resuscitando. et ipse filius pre
modum clarificabit eum. i. clare et pu
blice predicabit in apostolorum collegio. et per
apostolos uniuerso mundo. quod ipse cum patre et spi
ritu sancto sit creator mundi. Saluator
et gubernator omnium. Retributor bonorum
et malorum. Vel clarifica me. i. notam fac
famam meam bonam apud omnes. Isti n. sunt
obscuri. quorum fama est mala. Et in is
tis paucis uerbis xpus docet complere dat doce
mentum. Primum est quod exemplo ipsius a
morte peccati cito resurgamus. est n. incer
ta uita nostra. et mors incerta ut ait Bernardus.
Quid in rebus humanis nichil certius mor
te. et nichil incertius hora mortis. Non enim
cedit inopie. non reueretur diuitias. non generi
cuilibet. Non ipsi denique parcet etati. Nam
quod senibus est in ianua. Iuuenibus est in
insidiis. O quam beati sunt illi. qui in domino mo
riuntur. Audientes a spiritu. ut requiescant
ut a laboribus suis. Sed talis resurrectio
cito non potest fieri nisi per penitentiam te adducatur.
Ideo homo qui est in mortali peccato. debet
desiderare debet. et laborare quod cito resur
gat a morte hac propter tria. Primo propter
mortis corporalis periculum. que omni ter
rore. et ubique nos expectat. Et si
peccator morte preuentus fuerit. etc non d(?)

refrigerio erit. sed in eterno supplicio.
Secundo propter bonorum operum. et temporis perditio
nem. Peccator n. totum quod in peccato uiuit. quan
tum ad meritum anime totum perdit. quia in illo sta
tu non meretur. nec ad placitum uiuere potest.
Et talis perditio est maximum dampnum. quia
in modico tempore potest homo qui est sine
mortali peccato acquirere maiorem gra
tiam dei. ampliorem mundiciam cordis
sui copiosiorem habundanciam meriti quam
prius habebat. Et ideo magna iactura est perdi
cio temporis. quod est irrecuperabile. et de quo
male expenso et neglecto tenemur
rationem reddere deo. Et opera que tunc fiunt. non
sunt meritoria uite eterne. licet ualeant ad
multa alia. et esse dampnum detestabile.
Tertio quia quanto aliquis longiori tempore in
peccato uixerit ~~tanto plura peccata relinquit~~. tan
to difficilius peccata relinquit. tanto longio
rem penitentiam eum facere oportebit. Bernardus. Cur e
go uitam istam tanto tempore desidero. in qua
quanto amplius uiuo. tanto plus pecco.
quanto uita longior. tanto culpa grauior. quia
de die in diem crescunt mala. et subtrahun
tur bona. assidue. scilicet uariat homo. prospe
ra et aduersa. et ignorat quando moriatur.
Tertio quod orem dominum ut clarificet nos. i.
det nobis claritatem conscientie et fame. Quarto est
quod patrem orat pro discipulis. qui serua
uerunt doctrinam suam. qui debebant per
mundum predicare fidem. et gloriam suam. quam
debebant propter dei amorem tota expendere
uitam suam. Et petit eis bonum tria. scilicet ut ipse
deus pater seruet eos a malo culpe.
confirmet eos in bono gracie. et perducat
eos ad bona glorie. Et nota quod xpus in
hac oratione tria facit. Primo pe
nitentes confirmat. ut nullus eos terreat. sed
semper in bono proficiant. quia ipse assidue
pro eis patrem orat. Ipsi enim sunt illi ue
ri discipuli xpi. qui xpi doctrinam ser
uant. xpi gloriam uerbis. et operibus predi
cant. xpi in corpore suo imitantes. abstinen
ciis. uigiliis. lacrimis. orationibus et

in dei adiutorium
Bo. benignitas dei
ad penitentiam

aliis

alii sunt flagellis debitis continue castigant. Secundo eos confortat pro quibus
specialiter orare debeat. quia primo pro bonis
orat. ne ipsi deficiant. sed semper in bo
no proficiant. Gen. xviii. boni una hora de
fecerint. quis placabit dominum iratum con
tra malos. Sicut fecit Abraham.
Moyses. David. et multi sancti qui fu
erunt in mundo. Forte multo melius esset
malis quod ipsi non essent. quam quod in mundo is
to sine bonis essent. Mali enim exi
gentibus suis meritis malis dampna
tione sunt digni. Sed iustorum orationibus
intercedentibus. et multis efficiuntur digni
et filii dei. ad resistendum peccatis fortissimi
ad omne opus bonum et devoti. In
dilectione proximi. et inveniende studi
ose conversacionis honeste et sancte. Feli
ces ergo sunt qui se et suos in mundo isto
orationibus recommendant. Tertio docet eos
fideles quid petere debeant. scilicet dei veniam
qua liberentur a peccatis preteritis. Quia non ple
nam noticiam de remissione peccatorum habere non
potest secundum legem communem nisi ex revela
cione vel per coniecturas. ideo dicitur in psalmo. De pro
piciatu peccatorum noli esse sine metu.
Unde qui de remissione peccatorum non est
certus. quantumcumque se in bono perfecte videat.
semper orare debet ut sibi debita dimit
tantur. Gratiam per quam liberentur ab imminentibus
peccatorum periculis. delectentur in bonis operibus.
senciant in tribulacionibus. Et magnam et
ardentem dilectionem. qua mundus despicitur.
carnalis delectatio respuitur. divinus amor
perfectius et saluti communis omnino destru
itur. sollicitudo bene operandi acquiritur.
et omnis negligencia. pigricia. tepidi
tas omnino tollitur. O quam beatus erit
qui fuit hac dilectione repletus. quia quanto
maior est. tanto maior in anima erit
puritas. in conversacione bonitas. in toto homi
ne in celo felicitas. et ihesu christi visio
nem et eorum societatem habebit. Per quam
acquirenda laboribus et matis(?) et sic

in mundo positi. ad quam introducuntur solu
modo boni. Jo. xvi. a nobis sumus bonum
petendum a nobis est desideriis suspiriis et
orationibus. et bonis operibus quamdiu sumus
vivi. et ut una sit ea facti simus inveniri
digni. Quarto non rogat pro mundo et
pro mundanis. Ubi nota ad quos non
pertingit oracio christi. quia non ad excommunicatos
eo quod sunt precisi a corpore christi. Nec ad
eos qui sunt in peccato mortali. quia sunt sicut
paralitici. Omnes enim homines sunt corpus
et membra christi. et ipse est caput. Unde
sicut a capite est motus et sensus
in membra. ita in christo in homines qui sunt
de corpore suo est influxus gratie spiritualis.
Et sicut membra precisa vel paralitica non
recipiunt influxum a capite. nec habent
motum bone operacionis vel sensum alicu
ius delectacionis. Ita precisi a fide vel ex
communicati vel per peccatum paralitici effecti non habent
motum bone operacionis vel sensum spiritu
alis dulcoris. quia non receperunt influxum
a capite christi. Quinto orat ascensurus in celum
et recessurus de mundo patrem sanctificari dicens
Jo. xvii. sed discipuli remanent in mundo et
ego venio. scilicet per mortem crucis. quasi dicat. Istum
transitum qui est de vita ad mortem faciam
die crastina in cruce moriens. Istum non
transitum qui est de morte ad vitam fa
ciam die tercia resurgens a morte. et pos
tea faciam tertium transitum quia transibo de mun
do ad celum. et ideo dicit. quia ad te venio
vel venire cupio. quia ad passionem
paratus venio. igitur coronam regni accep
turus. ad dexteram tuam sessurus. celum
petentibus aperturus. de premio pro peccato
ribus rogaturus. locum omnibus habitu mita(?)
sua paraturus. Ecce magna consolatio christi
anorum. maxime bonorum. Sexto certo de
bet et quilibet homo christi exemplo di
cere in corde suo domino deo nostro. Domine ecce
ad te venio. quia die ac nocte ad mortem 53
propero. et quam cito ego tibi presentatus
reddituris vite mee racionem recep

mi[n]icte. s[er]mo x dominice luce . i nerso[?] . n. gratiam apud deum.

turus p[ro]mittis incedentem audituri si
p[ec]cator tunc fuerint . sed etiam maledi[cti]
one . Secundo bonus . i. cum p[ro]ximis assidu
atus etiam benedictionem . Quod bonus est
qui sic assidue cogitat . de solitudine .
non solum de ratione reddenda . et de pe
na inferni fugienda . sed de p[ro]ximis faci
enda et conservanda . de sanitate acquirenda
de tempore vite sue . quod est modicum bene
et utiliter expendendo . et de thesauro bono
operum multiplicando . de iungendo se deo ma
gis ac magis per amorem . de nutriendo in corde
suo dei devotionem per continuam orationem .
frequentem confessionem . beneficiorum dei iugem recor
dationem . et bonorum celestium meditationem .
Ergo quod volentes tamen ad mortem
sine mora . Rogemus ergo dominum . ut det no
bis taliter vivere . quod possimus in fine vi
te videre eum cum leticia et audire . et cum
christo semper regnare . Quod nobis prestare
dignetur . qui vivit et regnat in secula.

Sermo in assumptione [beate] [virginis]

Omnia mea tua Sermo secundo secundus
sunt . et tua mea sunt . Quamvis
hoc verba christus dixit ad patrem . possunt
tamen dici ad matrem . Nam sua officia
deus sibi commisit . et ipsa omnia que habu
it deo dedit . Sicut sua officia deus
beate virgini commisit . non ergo inmerito potest dicere
deus . Omnia mea tua sunt . Siquidem pater
eam fecit thesaurariam suam . filius
camerariam suam . Spiritus sanctus cancellariam
suam . Primo pater eam fecit thesaura
riam suam . Commisit enim sibi thesaurum
potestatis sue similitudinem . Ecclesiastici . 24 . In ierusalem po
testas mea . Habet autem magnum posse
thesauraria alicuius regis . aut propter prelationem . sicut
quam quis propter suam bonitatem et sapientiam
invenit gratiam apud regem . et propter exequia
exhibita . sicut quando multa fecit in ob
sequium regis . His tribus de causis
beata virgo debet habere magnum posse
in curia celesti . Primo propter prelationem
quia est mater regis . et ideo rex nichil de
bet sibi denegare . ideo dixit Salomon 3

salvere matri sue . Pete mater mea ne
que enim fas est . ut avertam faciem tuam .
Secundo habet posse propter obsequia que regi
exhibuit . quia et corpus suum tanquam
mundum hospitium dedit . In infantia sua lo
cum fecit . lacte nutrivit . et ei usque ad
finem vite sue se totam in eius obsequiis
occupavit . Tertio habet magnum posse
ratione gratie apud deum . Eva quidem gratiam
perdidit . et quia nulla amor et am
plius perdita remansit . Sed beata
virgo ipsam invenit . non tamen sibi sed et no
bis . ideo dicitur mater gratie . i. inventrix .
Secundo eam filius fecit cameram suam ordi
nis augustinensium . i. inventorem . Nota . fi
lius fecit eam camerariam suam in suo v
tero . tanquam in thalamo quiescendo . decet
autem thalamum regalem esse pulcherrimum
depictum . et sic regem ibi quiescere . Pro
tus igitur beate virginis pulcher . sicut
ibidem canticorum . venter tuus eburneus . christus
enim pulcherrimum fecit eius ventrem . Fuit
enim sine macula . quia spiritus sanctus purgavit
eius ventrem . Fuit tota pulchra . quia
pater sanctificavit eius ventrem et mentem . Sancti
ficavit tabernaculum suum altissimus . Et iste thalamus
fuit depictus triplici colore . scilicet nigro
humilitatis albo castitatis rubeo ca
ritatis . Et quia sic pulcher sic depictus
ideo ibi requievit dei filius . Luce . i.
Virtus altissimi obumbrabit tibi . i. christus
qui est dei virtus . et dei sapientia . Et bene
dicit obumbrabit tibi . non . n. deus um
bram fecisset sibi . nequaquam ipsum capere
potuisset . Deus enim est ignis in se et
incombustibilis . hebreorum . 12 . Deus noster ignis con
sumens est . Est lux inaccessibilis . Thi
mothei . lucem habitat inaccessibilem . Est dul
cedo ineffabilis . Ecclesiastici . 24 . Spiritus meus
super mel dulcis . Hunc igitur beata vir
go dei filium in utero habuit ibi ignem in ex
tinguibilem lucem inaccessibilem et
dulcedinem ineffabilem . Et cum ipsa esset
creatura pura . nequaquam tamen ardore

potuisset sustinere. nec tantam lucem
perspicere. nec tantam dulcedinem suffer-
re nisi se sibi obumbrasset. Ignis igitur
diuini se sibi obumbrauit. quia intus se cet-
ciam virginis corpus assumptum appo-
suit. et sic tantum ardorem sustinere potu-
it. Sicut homo interdum inter se et
ignem aliquod medium ponit. lux diuina
se obumbrauit. quia tenui carni se uniuit.
et sic virgo lucem in testa. tamquam in
lucerna intus portauit. Dulcedo diuini-
tatis sibi se obumbrauit. quia tantam dulce-
dinem carne uelatam. et sic eam potuit
sustinere. Velud si quis aliquod donum
mellis. aliquo extrinseco uelaret. ne
tantam dulcedinem sentiret. Tertio spiritus
sanctus fecit eam cancellariam suam. Can-
ticorum. Introduxit me rex in cellam vi-
nariam. ut se sibi infunderet totius gratie
plenitudo. ut nullus aliquis de ea
posset aliquid obtinere nisi per mariam. Et
ideo dicitur ecclesiastici 24. Aqueductus ego quasi a-
queductus exiui de paradiso per ipsam
ex quo per aqueductum fluunt aque gratie.
Quarto tota trinitas fecit eam elemosina-
riam suam. Omnes enim elye que de celo
fluunt. per suas manus transeunt. Ip-
sa autem tamquam bona elemosinaria.
defendit oppressos. pascit famelicos
et uestit nudos. ideo de muliere forte di-
citur. Proverbiorum ultimo. dedit predam domesticis
suis. et cibaria ancillis suis. et sequitur
Omnes autem uestiti duplicibus. Sunt
quidam adhuc ablo carne et mundo. Hec
ipsa suis domesticis idest sibi deuotis
dat hostes in predam. et facit eos de
ipsis habere uictoriam. Et hoc est. de-
dit predam domesticis suis. Sunt
et quidam famelici quos nutrit cibo
spirituali. ideo dicitur. Et cibaria ancillis
suis. Sunt quidam nudi. quos ipsa
uestit duplici uestimento. Quia quidem
uestimentum duplex est. unde de isto de quo
dicitur. Byssus et purpura indumen-
tum eius. Per byssum quod est uestis can-
dida carnis munditia intelligitur. per purpu-
ram que est rubicunda. intelligitur feruor
caritatis. Hinc igitur suos deuotos ue-
stit duplicibus. quia eis dat munditiam
in carne. et feruentem amorem in mente.
Quinto dicitur quod omnia que fuerunt mari-
e fuerunt filij cui dicit. Et tua mea sunt.
In muliere quidem tria fuerunt. scilicet spiritus anima
et corpus. Ista tria dedit virgo filio. Et
ideo bene potest sibi dicere filius. Tua
mea sunt. Nam corpus et uterum sibi
dedit ad habitandum. animam suam
anime christi uniuit per amorem. et quod
amodo una fecit spiritum suum diuini-
tati christi indissolubiliter coniunxit. Rogamus
ipsam ut pro nobis etc. Dominica in palmis.

Cum appropinquaret ihesus ierosolimam. Mattheus
21. In expositione euangelii sic procedit.
christus uidens appropinquare diem quo di-
sposuerat pati pro nobis. uenit ad locum
ubi condempnari uoluerat et ideo dicitur.
Jerusalem quod est in medio terre. quia pro salu-
te omnium pati debebat. Et ideo ante preue-
nit. ut daret intelligi quod non necessitate. sed
propria voluntate et dilectione paciebatur
atque pro nobis. Et ut tam voluntarie non coa-
ctus infirmitatis timore curras ad
crucem properare. Et venit usque ad montem
oliueti. qui dicitur mons trium luminum
eo quod illuminabatur a templo. a sole. et re-
plebatur oleo quod est fomentum luminis. Signi-
ficat ille in quo christus est. debet quiescere.
debet habere lumen diuine cognitionis. cal-
orem diuine dilectionis. et unctionem ex-
terne compassionis. Deinde misit
discipulos petrum et philippum. qui permodum
gentes conuerterunt ad fidem. ut sol-
uentes asinam et pullum ducerent ad
se. Nota duo tamen mittit. quia lege in pri-
ma dominica de aduentu. Signans quod per
manus sacerdotis oportet peccatorem ab-
solui. Quia peccator signatur per asinum
idest pro .4. quia est animal stolidum pigrum.

nota — Dominica in palmis — [illegible]

nota — [illegible]

Onibus vilibus · s. fimi · lapidum
et lignorum deputatum · ab omnibus de
spectum · sed sedm legem i mundum ad
apta ista sicut scis · Et erat comu
nis omnibus qui non habebant iumenta
stabat ergo in bivio · et qui indig
ebat eam accipiebat illam cum filio
et tenebatur pascere eos · Vnde et subiuga
lis dicebatur · quia dominus omni subiug
ata erat. Et erat ligatus ante por
tam scilicet portam · non in stabulo sive intra
portam · quia omnis peccator quamdiu est
in mundo est supra portam dyaboli · sed qui est
in inferno · tunc est in stabulo · sed quam
diu est extra portam liberari · Si non intra
uit portam · tunc est in inferno · ubi
nulla est redemptio · propterea oramus
pro defunctis · Porta inferi. ¶ Hic nota
quod dominus noster semper et ubique dilexit
paupertatem et humilitatem · quia in ante
te · in vita · in morte · et post mortem · In
nativitate habuit pauperem matrem · In
vita · pauperem societatem · In mor
te pauperem lectum · scilicet crucem · qui a
deo fuit strictus · quod duo pedes ibi
quiescere non potuerunt · sed unus supra
alium fuit confixus · Post mortem autem
habuit pauperem sepulturam · quia non
in proprio · sed alieno sepulchro fuit sepul
tus · Ita et nunc pauperem habuit equi
taturam · scilicet asinam et pullum · quos disci
puli adduxerunt et · quod Christus videns
sine sella · et ineptum ad equitandum
· quia multum onerabatur et male pasceb
atur · noluit ascendere · Sed discipuli
posuerunt vestimenta super eum · ut e
ius turpitudinem operientes · Christus
eum detentus · In quo innuitur quod pec
cator non est aptus ad suscipiendum
in se dominum · nisi prius turpitudo eius o
periatur per confessionem · et absolutionem · et
operiatur virtutibus · ys · 44 · Indue
re vestimentis glorie tue Ierusalem · Hinc pau
lus · Et induamur arma lucis · Re
quieritur quare Christus voluit tam modi
cam viam · et tam vile animal equita
re · ¶ Dicendum quod propter tria · scilicet ut consideret
· quod erat ille de quo prophetatum erat · quod
veniret sic humilis ad salvandum
mundum · ut nullus de ipso haberet
ignorantiam et excusationem · Zacha
ria 9 · Ecce rex tuus et cetera ¶ In v
ritate vie · Nota quod honor et ga
udium mundi est · ad instar puncti
· et ideo de ipso non est curandum · Item
quod peccator qui per hoc animal signa
tur · quantumcumque propter enormitatem et
debilis propter peccatorum diuturnitatem · non
timeat ad Christum recurrere · qui pa
tus est eum sibi adiungere · et cum eo fa
miliaritatem facere · quod clare ostendit ex
tensio brachiorum in cruce ¶ Sequitur · quod
cum Christus sic staret cum discipulis · et
esset sic paratus ad iter · Ecce populus
magnus qui venerat ierusalem ad di
em festum · exierunt obviam ei · ut eum
associarent · et cum honore ducerent
¶ Queritur quid tantus populus oc
currit Christo cum videret eum asello in
sedentem · vilia induentem · et pa
uperem societatem habentem · Dicendum quod
fama resuscitationis lazari · traxit populus
ad videndum ihesum · Et quanto eum humi
liorem viderunt · tanto reputaverunt eum
sanctiorem · Et ideo ex devotione ceperunt
ei laudes decantare ¶ Quare autem
populus sic se disposuerat · ut scilicet unus
pars precederet et alia sequeretur · et ihesus
esset in medio ¶ Sciendum quod una
ratio erat ex parte populi · Audierat
enim quod pharisei insidiabantur ei · ut eum
caperent et occiderent · Et ideo ne e
gredientes de civitate ipsum lederent
precedebat una pars · et insidiantes
ipsum a tergo caperent · alia post se
quebatur · ut sic ab omni parte securus
veniret ihesus ¶ Alia ratio ex parte Christi
· ut scilicet ostenderet · quod ipse esset media

no
q' asinus fuit probus propter labore posuerunt vestimenta

equitare

tor dei et hominum · et saluator duorum
populorum · scilicet iudeorum et gentilium · Iudex
viuorum et mortuorum · Redemptor e-
orum qui precesserunt ante eum · et se-
quentur usque in fine mundi ¶ Iste que-
ritur quare populus sic ordinauit uiam
quam calcare debebat asinus christi prosternen-
do in ea uestes et ramos · Dicen-
dum quod hoc factum fuit propter 3a · scilicet quia uia dei
que est penitentia · debet esse munda a lu-
to luxurie · a spinis auaricie · a la-
pidibus superbie et ornata uestibus vir-
tutum · et ramis oliuarum · id est operibus mi-
sericordie ¶ Item quod amicorum christi aliqui
debent pro christo contemnere temporalia · quod signi-
ficatur per ramos arborum · quales fuerunt
confessores · Aliqui corpora · quod significatur
per uestes quales fuerunt martyres · Et
licet christus uadens ad mortem · uolu-
it tamen honorem recipere · cum alias consu-
euit honores fugere · quod fecit propter duo
¶ Primo ut ostenderet fatuitatem il-
lorum qui libenter honorem recipiunt ·
cum ipsi uelint nolint ducantur ad mor-
tem cotidie · Et quod honor et gloria mun-
di parum durant · Ecclesiastici 10 · Omnis pote-
status uita breuis · Et quod appetitus
glorie mundialis uia est ad infernum ·
Prouerbiorum 14 · Risus dolore miscebitur · Secundo
ostenderet se esse verum deum qui recipiebat
honorem deo debitum · sicut ostendebat
se verum hominem vehiculo indigendo ·
Et ut clarius intelligatur · quod in morte sanctorum
uirorum non est grauiter dolendum · sed potius
gaudendum · Et quia passio erat sibi ad
magnum gaudium · propter fructum sequentem
ideo iuit gaudenter ad mortem in Ihe-
rusalem · Et quod passiones debemus libenter
sustinere · ¶ Sequitur quod turbe prece-
dentes et sequentes ipsum duo fecerunt · scilicet
quod ramos portabant oliuarum et pal-
marum · In oliua significantes se amicos
quod est signum pacis · et in palma vic-
tores perpetuam · ¶ 2m est · quod christo pre-

cedente et populo comitante · ne salua-
tor mundi · qui cum tanto honore et glo-
ria ducebatur procederet sine diuina lau-
de dicebant ei · Osanna filio dauid et cetera ·
¶ Ista cantilena in scripturis numquam
fuit inuenta · nec ab hominibus au-
dita · nec fuit nouiter ab aliquo in-
uenta · sed a spiritu sancto fuit in cordibus
omnium diuinitus inspirata · et ideo eam om-
nes una uoce cantabant · ¶ Con-
uenientes autem dicebant ut · que spectabant
uel tendunt · ad diuinam laudem · et
nimiam consolationem · Hec sunt uerba can-
tilene · Osanna filio dauid · qui uenit in
nomine domini rex israel osanna in excelsis
¶ Primum est osanna · id est salua ob-
secro · in quo datur intelligi · quod ipse est
saluator mundi · et ideo salus anime
ab ipso petenda est · que consistit in pec-
catorum remissione · diuine gratie colla-
tione inferuenti dilectione in sancta operatio-
ne · et diuine gratie conseruatione · ¶ 2m
est benedictus · quod nomen sibi conuenit ·
et est secundum proprium · quia ipse solus potest bene-
dicere et nullus alius · Et sciendum quod
christus benedicit solummodo iustos · id est pre-
missos · Prouerbiorum 10 · benedictio domini super caput ius-
ti · Benedicit autem tales eos in uita presen-
ti in exitu mundi et in die iudicii ·
In uita presenti per gratie infusionem per in-
tellectus illuminationem · per cordis dilatationem
per caritatis inflammationem · Psalmus · Preuenis-
ti eum in benedictionibus dulcedinis · Item in exitu mundi
quando dicetur ingredere benedictione domini et cetera ·
et cetera · Intra in gaudium domini dei tui · Pre-
terea benedicit de uiro iusto · In diebus
defunctionis sue benedicetur · In die iu-
dicii quando dicetur iustis · Venite benedicti
et cetera · Et ex hoc inducimur · ad benedicen-
dum christum corde per beneficiorum recognitionem
ore per gratiarum actionem · Et opere per
mandatorum ipsius conseruationem · unde benedi-
citur in daniele · Benedicite sancti et hu-
miles corde domino ¶ 3m quod uenit in quo no-

tas laudat multipl'r · quia uenit pecca
tores uisitare · et magnificare · q' p'z q'
maiores de eccia quos in mundo reli
q' fuerunt peccatores · Luc · 7 · qui indica
ntur s' mundum fuerunt peccatores · et
tamen non diligit peccatores · s' uult ut
ad ipsum · qui est salus peccatorum ueniant
ur · quia de peccatoribus diligit iustos face
re · sicut ad implecionem · Gen · q' delymo t'
re fecit hominem deus · i · de peccatore iu
stum · Et sicut uenit xpus cum homi
nibus conuersari in terris · sic uult ut cum ipso
conuersentur in celis · Phi · Nostra conuersa
tio in celis · ¶ Quarto est in nomine domini magni
ficando in suis predicacionibus · in
miraculosis operibus · quam sit potens
quia dicitur ipse · omnipotens nomen
eius · Quam sit delectabile · quia nomen pius
uir · Quam sit formidabile · ps · Sanctum
et terribile nomen eius · Gloriosum in mi
raculis · ps · Glorificabo nomen tuum in
eternum · Unde Iohannes · Pater mani
festaui nomen tuum hominibus · Honora
do in operibus bonis · Ioh · Ego honori
fico patrem meum · hominibus communican
do suis fidelibus · Ioh · dedit potestatem filios
dei fieri · Ex hoc colligitur · quod debemus no
men dei inuocare et semper timere · quia uenerabile
omnino est laudare · quia gloriosum amma
rissime inuocare quia salutiferum · Iohel ·
Quicumque inuocauerit nomen domini sal
uus erit · ¶ Quinto est rex ysrael · rex cle
mens · ut nullus ad ipsum uenire tim
eat · Et reges ysrael clementes sunt
· Humilis ut nullum despiciat · nullus su
perbiat · Sapiens ut nullus se posse
abscondere a sua sapiencia credat · Ius
tus ut nullus penam suam effugere e
uadere se credat posse · Potentissimus
quia rex regum celestium et terrestrium ·
Cuius milites sunt omnes sancti gloriosi
sancti · et metinnt victoriam · De eo mi
seri sunt milites dyaboli · qui est rex
super omnes filios superbie · ¶ Sexto est
osanna in excelsis · id est quo salus eter
na postulatur · que penitentibus datur
· hoc ab omnibus desideratur · sed per ea adi
piscenda modicum laboratur · ¶ Ex
igitur istius populi petamus salutem ·
et rogemus dominum saluatorem nostrum
· qui sic salutem nostram fortiter dilex
it · ut det nobis salutem sue nec sic
ardenter diligere · sic etiam corde o
re opere · querere · quod ad salutem eternam
possimus eius adiutorio gratia peruenire
¶ Nota quod uidet · vii · homines gesti
fuerunt · erga christum quos in pane ac
cum et obprobria contulerunt · ¶ Primi
honorifici · quod eum super asinum cum ho
nore sedere fecerunt · contra quod crucem
super eum posuerunt · Ioh · 16 · baiulans
sibi crucem · hoc figuratum est · quod abra
ham posuit ligna holocausti · super
ysaac · quo ligno christus peruincit inimi
cum · i · dyabolum · ps · 30 · Parebit a
sus · vera per uirgam · vera in cruce ip
sum dyabolum qui lupum cohercuit a
gregibus ouium · ¶ Secundi fuit ciuitas
que exibat ei obuiam · Secundo contra hoc
eadem multitudo duxit eum extra ciui
tatem · ut crucifigeretur · hiis si
miles hiis qui christum cum pro presenti
tempore letanter susceperunt · Expost
ad se abiciunt per peccatum · ¶ Tercius hono
rabat ramos in uia · contra
fuit · quia eum ramis uerberauerunt
· prominsit autem se uirgis cedi · ut sic
granum frumenti a palea excuciatur ·
sic corpus eius a palea penali to
tum excuteretur · et tibi famelico pa
nem gratie dulce faceret · Io · 6 · Ego
sum panis uiuus · O homo considera quod
pro te occiditur · qui te liberare uenit
a flagello eterne dampnacionis
¶ Quarto · quia alii sternebant uestimenta
contra · que diuiserunt uestimenta sua
· Ecce denudatur uestibus · qui uestiu
nit terram floribus qui uestimenta in

deorum. Ps. amos. mensa salvavit. nunc
cum vestibus spoliant. et tamen carnem cruciant
et exuunt tota die. qui per usuras
vel rapinas pauperes spoliant. ¶ Vel
quia querebat ab eo salutem. contra que
dixerunt illudentes ei. si filius dei es
salva te ipsum. Imitantur autem eos qui
salutem a deo non querunt. sed a demonibus
per incantaciones etc. ¶ Vel quia ipsum re
gem confitebantur dicentes. Rex israel. contra
hoc fuit istud. Non habemus regem nisi
cesarem. Negaverunt quod paulo ante confessi
sunt. et sumpto cesaris nunc volunt esse
bi quod est. sic superbi. avari. ac ceteris
viciis dediti potius volunt dyabolo
servire quam cum christo virtutibus humiliari. ¶ Vel
quia ipsum benedicebant dicentes. Benedic
tus qui venit. Sed postea cum blasph
emabant. qui etiam hodie merentur penam tem
poralem. et eternam dampnacionem.
Exemplum. Fuit in comitatu mediolanensi
quidam clericus qui dum luderet ad taxill
os propter multa. cepit deum et beatam
virginem blasphemare. et evaginato
to gladio. fixit illum in terram dicens.
Utinam fixissem illum in ventre virginis
quod dum de terra traheret eduxit sanguinem
volentum. videntibus omnibus qui ad
stabant. At ille stupefactus diu com
pergit. unde statim domi reddito cecidit
et expiravit. Nos namque benedicamus
qui fecit celum et terram. ut ab eo bene
dicamur ultima benediccione. quam dicet
venite benedicti etc. Feria secunda

Ante sex dies pasche venit ihesus in
bethaniam. Jo. xii. Ista septima
na habet nominacionem ab aliis. quia dicitur
sancta. sit propter tria. ¶ Primo ut servemus
morem iudeorum. qui sex dies preceden
tes suum pascha vocabant sanctos. per ma
quodcumque die emeret. hos habebant
quasi festivos. ¶ Vel quia in hiis diebus illi
qui toto quadragesima sanctificat. in ista septimana pro pe
nitentia vera debet se sanctificare. et pre
parare. ut digne possit cum vere pe
nitentibus. sanctum pascha celebrare. Tercio
quia christus istos dies sanctificavit mul
tipliciter. scilicet per sui corporis et sanguinis sacra
mentum. et per sue passionis lavacrum. Et
ideo in hac septimana. leguntur in iiii(or) di
ebus domini passio per quatuor ewangelistas. Et in tribus di
ebus. tercia ewangelia que agunt de verbis et o
peribus christi pertinentibus ad nostram sanctificacio
nem. Unde hodie legitur ewangelium in quo agitur
de tercio. scilicet de christi sancta et devota unccione. de
christi divina et gloriosa de celo testificacione.
De christi fructuosa mortis predicacione.
¶ Videamus ergo hystoriam. que licet
longa videatur. tamen sic breviabitur eam
quod non erit audientibus onerosa. ¶ Dicit
Jo. quod christus quadam vice venit in
bethaniam. ubi morabatur lazarus
cum sororibus suis. quem dominus per paucos
dies ante suscitaverat. et quidam
dives amicus eius qui dicebatur Sym
on leprosus. quem christus a lepra cura
verat. invitavit eum ad cenam. Quo
audito. venit illuc lazarus. et so
rores eius. Lazarus autem discumbeb
at cum aliis. Unde ut ait. ~~augustinus~~
~~de verbis domini~~. iudeis qui veniebant ut eum
viderent. qui tantum miraculum perpe
traverat. Lazarus suscitavit et ab aliis (aliis)
iis coniunctis. interrogantibus loca pena
rum et sedes inferni. diligenter enarra
vit. indicavit. Ita inferni loca
longis temporibus ignorantibus tandem
dum pene invenerunt manifestatorem.
Ipse enim tunc primo de sinu abrahe
et de aliis infernalibus locis tunc
disputavit. Lazarus et sorores
eius. et symon ob reverenciam christi fe
cerunt fieri cenam magnam. non solum
vice servitorum. sed invitatorum. quia per solem
nitates et ingnias ad cenandum cum
christo invitaverat. ¶ Hec cena com
quam fecit dominus cum amicis suis. significat il
lam spiritualem cenam. quam christus facit

in cordibus penitenciu(m) · in q(ui)b(us) s(an)c(t)a tri(ni)tas
ue · p(ate)r · et fi(lius) · et sp(iritu)s s(anctus) · Fercula s(an)c(t)a
s(an)c(t)a deuoc(i)o · feruens dei dilect(i)o · iugis di(uina)
meditac(i)o · v(ir)tutu(m) et donor(um) sp(iritu)s s(an)c(t)i
infusio · O q(ua)m beatus est ille q(ui) cum i(n)
ista cena celebrat(ur) · Apoc · Si quis
michi intro ad eu(m) et cenabo cu(m) il
lo · Sequit(ur) q(uo)d d(omi)n(u)s discumbens
cu(m) lazaro · et aliis · marth(a) ministra
bat cu(m) aliis s(er)uitoribus · q(uo)d faciebat
p(ro)p(ter) duo · Primo q(uia) tu(n)c temp(or)is dili
gebat · q(uia) nolebat ut alia ei seruire(n)t
p(re)ter se · q(uia) dicit glosa · Consuetudo
erat apud iudeos · q(uod) virgines n(on) tra
debant cu(m) p(ri)mis missa · S(ed) semp(er) s(er)ui
ebant · In quo n(on) · q(uod) marth(a) erat
v(ir)go s(an)c(t)a · et (Christ)o deuota · Maria no(n)
soror eius · nec discumbebat · nec di
scumbebat · nec seruiebat · S(ed) sic
mulier tota ardens dilec(i)o(n)e plena
(Christ)i dilec(ti)o(n)e · g(ra)t(i)a (Christ)i peccator(um) remis
sio(n)e · oblita muliebris uerecund
ie · et (con)fisa de (Christ)i p(re)senc(i)a · accepit pi(s)
tem vngenti p(re)ciosi · et dom(us) odore to
ta domus · et om(n)es qui erant in ea re
pleti sunt odore et suauitate mi
rabili · Et accedens m(ari)a · sic dicit ·
Jo · ad pedes d(omi)ni qui sedebat · v(er)mi
mise · q(uia) aliter n(on) potuisset · Sed fle
xis genib(us) vultu dimisso ad t(er)ra(m)
· vnxit cu(m) mixtis lacrimis pedes eo(rum)
· Et sicut alias fecerat · ut Luc · vii
· Non requisito alio panno · pedes ei(us)
s(an)c(t)issimos tersit capillis suis · S(ed)
q(ua)re tersit pedes vnctos · Solet · e(n)i(m)
pedes tergi si sunt aqua madefacti · a(ut)
luto turpefacti · S(ed) n(on) q(ua)n(do) sunt vngento
optimo deliniti · Dic · q(uod) h(oc) fecit p(ro)p(ter) 3a ·
Primo ne ex habundancia vngen
ti · q(uod) in eius pedib(us) remanserat · nimi(us)
calor remaneret · in sup(er) sup(er)fluus
odor noceret astantib(us) · ex quo ha
berent occ(asi)o(ne)m eloq(ue)ndi · S(ecund)o ut pos
set eos plures sine fastidio osculari · sic

ut e(n)i(m) alias fecerat · q(ua)n(do) veniam ob
tinuit p(ec)c(at)or(um) · O beata mulier · q(ue)
fuisti digna in corp(or)e cu(m) om(n)i osculari ·
illos s(an)c(t)issimos pedes · qui (con)fixi s(un)t p(ro)
salute o(mn)i(um) · Ex quib(us) exiuit sanguis
diluens p(ec)c(at)a ho(m)i(num) · Sup(er) quib(us) mare
se p(re)buit solidu(m) · S(ed) · ut capilli sui
ex isto s(an)c(t)o (con)tactu · aliq(ua)m reciperent bene
dic(ti)o(n)em · q(uod) et f(ac)t(u)m est · Nam cu(m) esset
p(ro)p(ter) maxi(m)u(m) tempus in heremo desti
tuta vestib(us) · capilli illius subito in ta(n)
tu(m) creuerunt · ut eius corp(us) optime op
erirent · et fieret ei p(ro) uestitu · usq(ue) ad
diem mortis sue · Ip(s)a mundi sine o(mn)i
bus · sine putredine · absq(ue) ulla la
b(e) et p(er)e(n)nitate · Non mirem(ur) · si
(Christ)us illis capillis tantam v(ir)tutem
dedit · qui plures te(n)t(i) gerat pedes ei(us)
· tu(n)c ipse ligno crucis in quo mortu(us)
est · ex (con)tactu sui corporis · tantam (con)tule
rit g(ra)t(i)am · ut ad tactu(m) eius · sanare(n)
t(ur) infirmi · et resurgerent mortui · No(ta)
q(uod) (Christ)us sicut d(i)c(tu)m est · an(te) sex dies
uenit betha(n)iam · ante ramos pal
mar(um) · qui dies erat sextus ante pa
scha · Si inuenimus ip(su)m et diem pa
sche · cu(m) iiii(or) interpositis · q(uod) greci no(n) fa
ciu(n)t · Et io cena d(omi)ni i(n) pasce(ue) (con)stitu
unt · Et erat in domo symonis le
p(ro)si · Et q(ui)a ea die · M(aria) vnxit pedes
d(omi)ni vngento · In memoria hui(us)
rei · eodem s(ab)b(at)o · d(omi)n(u)s p(a)p(a) · mult(a)s ele
mosinas debet erogare paup(er)ib(us) ·
¶ Hij e(n)i(m) pedes d(omi)ni sedentes in celo
ad huc sunt ambulantes in t(er)ra · cu
ius largic(i)o(n)is occupac(i)o(n)e · ea di
e no(n) egreditur ad aliq(ua)m eccl(esi)am · cu(m) ce
t(er)is dieb(us) quadrage(sim)e stac(i)o(n)em faceb
at ad celebrandam missam · Vnct(i)o(n)e
ergo p(re)dicta facta · cum uidisset d(omi)n(u)m
tractasse · et neme(n) se rep(re)hendisse
ex h(oc) su(m)pta fiducia · sicut d(i)c(tu)m est · Et
m(aria) · Ex eod(em) vngento cepit vnge(re) ca
put d(omi)ni · s(ecundu)m more(m) ip(s)ius p(at)rie · Nam

pp̄ intepiem illius aeris· homines a
lius regionis vtebant̄ hui⁹modi vnc
coibȝ. Dn̄s aūt nullū opimū ptā
bat in capite· et io sustinuit· q̄ heꝛ
miler vngeret caput eius. Quo fā
oīs mirati sunt· qui astabant
nl'tū mali suspitati sunt· Quidā
uō discipli ceperunt murmurare
i cordibȝ suis et dice· Quare vnge
tū tam p̄ciosum· et tanti ualoris p
ditum est .i. supflue· et inutiliter
expensum· melius esset q̄ fuisset datū
paupibȝ. Bona pietate mouebanꝛ
·s̄ indiscrete· quia debebat place· q̄
q̄ dn̄o placebat· et q̄ q̄ ei ꝯdolionis
impendebat. Vnus aūt ex eis n̄
pietate· s̄ cupiditate· motus simile
nō potuit· s̄ exclamare cepit dicens
·ut q̄ p̄ d iō hec· potuit .n. vngētū
h venū .ccc. in ll' p̄· et dari paupibȝ. Di
cit aūt Joh· q̄ h⁹ nō dixit· q̄ heret fa
tam curam paupm· s̄ quia erat
dispensator pecunie· et eoꝝ que dō
mittebanꝛ ⁊ discipulis eius· Et erat
latro· et mlta ex eis· q̄ mittebanꝛ
furtiue· misit vxori et filijs. Vnde
cogitabat· si h̄uissem ex isto vngen
to denarios· aliq̄ ptem dedissem
filijs meis et vxori. Et forte ista
fuit vna causa· q̄ statim cogitaui
vende dn̄m̄ p̄ xxx· qui ualebant
ccc· dn̄ p̄uolos· q̄ pditum ex vn
gento recupart in xp̄o uendito. Q
q̄ hodie p̄p filios ꝯmittunt furta· ve
dunt xp̄m· et se ip̄os dicunt interi
tum. Dn̄s aūt corda discipuloꝝ
uidens· et murmur pditoris di
cti redarguēs eos dixit· Nolite ee
molesti huic mlieri· quia bonū op⁹
opata est in me· Mittes .n. hoc vn
gentū in corp⁹ meū· p̄uenit horā
sepl'ture mee· que cito est. Vt q̄ tē
facere nō potuit· modo facere volu
it. Nec etiā expedit q̄ ondatis nos

hr̄e de paupibȝ tantā curā· qui m̄
aliq̄ obsequiū exhibet· quia paupe
semp habebitis p̄tes vobiscum· et
s̄ potius illis vis̄tate· me aūt ad q̄
maioꝝ q̄ ad nos ptinet cura paup
um· nō semp p̄tem habebitis· et i
deo talia obsequia· nō potius michi
exhibere. Hic attende tria ualde nō
bilia. Primū est· q̄ in p̄o maie pe
nitentis· ondit q̄ ip̄e est defensor
et aduocatus pnitentiū. Et nota
q̄ xp̄us mariam tribus uicibȝ co
ram se accusatam semp defendit· et
magnifice ꝯmdauit. Primo accu
sauit eam symō phariseus tacite·
dicens eam esse peccatricem in corde
suo. Et dn̄s eam statim defendit
.d. q̄ hoc nō erat vm· quia pcā er
ant iam dimissa· Et ꝯuementi ea
mlt'pli ꝯmdauit· de locutione pedū
et cē. Ho a aplis ceteris de pdiga[t]e vngenti cum pauperibus
dare debuerat· Et dn̄s statim eam
defendit .d. q̄ bonū opus opata eēt
ip̄m vngendo. Et postea ꝯmendauit
eam .d. q̄ illa vnctō fuit sacramti
sue sepulture. Ter. soror eius martha
de ociositate dicens. Dn̄e non est tibi cu
re· q̄ soror mea reliq̄ me solam mi
strare· q .d. Ego p̄o cenam· et ip̄a se
det ociosa. Et dn̄s statim defendit
eam dicens· Ḿ nō dicat uita ociosa
qui libent et frequent audit vbum
dei. Et postea ꝯmdauit eā .d. q̄ seiū
orem ptem elegerat· intendens ꝯte
platioi· q̄ nō martha intendēs actio
nem· Ecce q̄ bonus dn̄s ꝯ h̄s qui
sua pietate ꝯfidunt· quia nō solū
eos excusat· s̄ etiam potent defend
et comendat. Vm est q̄ mari
dat nobi exemplū vngendi xp̄m· ip̄a
siquide eum tribȝ uicibȝ vnxit· P
in domo pharisei· vbi optinuit ven
iam pccoꝝ. S in domo symonis
lepsi· qui vnxit caput· et pedes· vbi

1 quia nõ ꝯsequit̄ finē suū
et qui odit animā suā

mōna in terius recepit ꝯsolatōm · Ex
ercitus de bono ope magr̄ discipulorum et
aliorum laudabilem ꝯmendacōm · h' est
vngentū deuocōnis in xp̄m · et pi
etatis inprimū ꝉ · ij · in monum
to · qm̄ illuc portauit alabastrū vnge
ti · vt vngeret nō tm̄ pedes et caput ·
s; et totū corpus · q' si nō vnxit ope
· vnxit tamē uoluntate · Vnde q's sin
gulares ꝯsolōnes recepit · p; in eius ·
Nam ibi aūt habuit anglm̄ ꝯsolato
rem · xp̄m apparitorem · sicut aplorum a
plā · et maire mris dn̄i semp vni
ta fuerat · Nec vidoē xp̄m · Exp̄o vn
gr̄ · cū mortis eius memoriam sem
p' hēmus · ꝉ · iij · est · q' ex p'uidentia dei
p'cedit · q' paupes mendici · et q'm
sabiles · repleant totum mundū ꝯ
sit h' eius · donec hōmes possidebūt
mundū · hoc autem uoluit deus · q'
diuites de p' · deo seruire nō possunt
· cū paupibz regnū celorum lucrentur
· et ut elemosinis redimant pctā
sua · luc · 16 · Facite uobis amicos de ma
mona iniquitatis ꝉ · Sequitur · ij · secūda · et dō
mino illa nocte in bethania quies
cente · ī crastinū · s · in ramis palm
arum xp̄us ascendit sup asellū et ue
nit in iherlm̄ · et turbe exierunt si
bi obuiam cū ramis palmarum · ut
dicit · m'c · qui hanc hystoriam magis
apte refert · Et totum h' q' sequitur
factū est feria · ij · post ra · pal · Nam
ipsa dominica · rediit in bethaniā
· et sequenti die · rediit in iherlm̄ · Cū
aūt introisset in templū · quidā
gentiles qui ī erant · uidētes multa
miracula · que xp̄us ibi fecit · sta
tim venerunt ad eum · ut audirent ab
eo aliq' vbum salutis · et statī multi
tudo magna circumdedit eum · qui
ipse fecit breuem p'dicacōm · In
alia tetigit aliq' de passione sua ·
· d · Clarifica me p'r · et c' · ꝉ · Discipli

nō scientes · q' nullus potat eum nocē
· nisi uellet · dissuadebant ei · q' penas
quas se passurum p'dicebat · et mortē
impediret · Tunc uolens mortis
sue utilitatem · ostendere sub quadā me
taphora dicens · Nisi granū frumenti
cadens · Quia hic se frumento assimi
lat · id corpus suū de frumento ꝯstat
· Voluit dicē dn̄s · De me est · sicut de
frumento · q' qn̄ seminatū intra mori
tur · multum fructū affert · Sic est
de morte mea · q' cito erit · multus seq
tur fructus · Et quia aliq's posset ei
dicē · cū omnis homo uitā naturalit
desideret · quomō p'st mortē affectare
· q'uis ex h' fructus sequatur · ipse ꝯse
q'ter ꝯdām rndit · Qui amat ani
mam suam · i · uitā corpalem et ni
mis ꝯdescendendo s' inordinate ꝯpacien
do · nullam penitentiam faciendo · perdet e
am · s · animā suā in hoc mūdo · h' e 1
qui se ad modū odientis h; ad cor
pus · ipsū p' penitentiam affligendo ī ui
tam eternam custodit eam · i · ad
ui · et · Ecce mirabilis fructus de mo
dica pena · id dicit aplus · Nō sunt
ꝯdigne et c' · ꝉ · Sed quia posset a
liquis dicē · multū es largus in vbo
sicut multi faciunt largā corrigia de
alieno corio · et de suo nulla · Nō d'
ipse sic est de me · Sz quicūq; uolt esse
se discipulus meus · imitator et mi
nister faciat sicut ego · Et hoc est q'
michi ministrat me sequatur · et si de
fructu p'cipiendo dubitat · assecuro e
um · Quia vbi ego sum · illic et
minister m · e · q · d · Nolo eē melior
eo · et si tuū · q' h' que pmitto · pr
meus nō acceptaret · scīat p' certo
vnus q'sq; · q' qui ministrat michi ·
honorificabit eū p'r meus · ꝉ · Et p'
hec v'ba leuauit oculos ad celum
et loq'us p'ri dicit · Appropinquat hora
passionis mee · Et tu dn̄e salua me

i. non dereliquisti me in morte. nec cum
mortuus sum cito resuscitasti me. et cla
rifica filium tuum. ut filius tuus cla
rificet te. quia erit ad gloriam nominis
tui. Hec autem eo dicente. facta est vox de ce
lo .d. audientibus qui ibi erant. Et cla
rificavi .i. clarum omnibus ostendi. sicut omni
bus fecit puta in baptismo et in monte thabo
re. Et iterum clarificabo .s. in resurrec
ne ascensione. et .s.s. missione.
De hac autem voce sic lapsa de celo fu
it a primo in auditoribus. Nam alii sic
nimis erudiunt. et precipue de christo credentes
dicebant tonitruum quidam factum esse.
omnes .n. in sonitu illius vocis territi
fuerunt. alii non magis de eius sanctitate cre
debant in illo sonitu angelum descen
disse putabant. et eum locutum fu
isse. Christus autem ista advertens dixit.
Non propter me sed propter vos venit. s. ut
sciatis quod amorem quem pater meus ad
me facit .s. habet. Et iudas proditor ad
huc erat inter alios discipulos ostendit
quod iam discerneret eum ab aliis. et quod cum
dyabolo principe suo. iam expulsus
erat — mito ab aliis. et statim erat expelle
dus inde. Unde dixit. Nunc iudici
um est mundi. Et hoc est iudicium .i.
decretum discretio. q.d. Iam et nunc discre
tio. quis est inter vos malus et
iudaicus sicut videbitis. Nunc prin
ceps huius mundi .i. dyabolus dominus .s.
malorum eicietur foras a societate vestra
tra. quando ingressus iudas exivit de
collegio vestro .s. discipulorum. Unde dixit
iam vos mundi estis sed non omnes. Postquam
autem dixit dyabolum eiectum de mundo.
dicit per mortem .s. de mundo .i. peccator
es acquisituri. ubi et morte sua et
genus mortis predixit. Et ego si exa
ltatus fuero a terra .i. cum fuero exal
tatus per crucem. omnia traham ad
me ipsum .i. omnes alios homines ex
quibus dyabolus eicietur. Queritur quare

christus predixit mortem suam coram genti
bus. qui ignorabant deum. et coram
iudeis qui eum observabant. dicendum
quod hoc fecit propter tria. Primo ut da
ret nobis intelligere quod beneficium mor
tis sue per quod salvati sumus bonis et
malis sepe est predicandum. Et quod mo
rtem tuam sepe ad memoriam reduca
mus. et eam nobis propinquam existimemus.
Secundo ut omnes scirent quod non coactus sed vo
luntarius ibat ad mortem. et ut pe
nam crucis voluntarie assumeret. Tertio
ut tam fides passionis eius per apostolos pre
dicaretur. ab hiis qui hoc audirent
facilius crederetur. et ut et ipsi aliis
possent testificare. quod voluit mori
pro aliorum salute. Queritur quare dominus
moriens pro salute hominum noluit mori
in terra. sicut communiter moritur est
hominum. sed inter celum et terram. dicen
dum quod hoc fecit propter tria. Primo. quia
mors sua utilis erat duobus populis ce
lesti et terrestri. et ideo voluit inter utrum
que mori. Secundo quia non communicavit in terra.
.i. in corpore suo. quod erat de terra. nec
conversatione quam habuit in terra. per quod fue
rit dignum quod deberet mori vel etiam sepe
liri in terra. et ideo supra terram voluit mo
ri et etiam sepeliri. Tertio ut ostenderet. quod sicut
ipse iudicatus est iniuste. elevatus
a terra. sic peccatores iudicatus est
iuste elevatus in aere. Queritur quare
dominus mortem suam vocat exaltationem.
cum tamen maxime fuit humilitatis ad
sed quod propter tria. Primo. quia ad litteram non
in planicie. sed in monte fuit crux et
posita. non in terra. sed in quodam stipite.
et ipse in cruce positus fuit in altum
elevatus a terra. ut ab omnibus li
bere posset videri. innuens quod eius semper
debemus ante nostros oculos habere passione et morte. Secundo.
quia ipse per illam exaltationem exaltatus
est super omnem creaturam. Ex quo in
mittitur quod quanto magis propter deum est maior

nr̃a humiliatio · tanto erit in celo
maior exaltatio. Ez°· q̄z quicumq̄z ad
celi altitudinē proueniunt per crucē
illuc eleuantur. Propterea dicit · Cum
traham ad me omnia · Et quia iudei li
cet parabolice loquerentur intellexerunt
eum loqui de exaltatione in cruce tunc
dixerunt. Nos audiuimus ex lege mo
ysi · quod xp̄us manet in eternum · et non
moritur · Et quomodo tu dicis · oportet ex
altari filium hominis · Et dixit eis ihc̄
adhuc modicum lumen in uobis est · i ·
paruo tempore · Ego lux adhuc uobis
cum sum · et per hoc ostendit quod mors sua
transmigratio est · non defectio. Dicit
et si a nobis recedat · non tamen interimitur ·
sed paruum recedens rursus apparet · Dum
lucem habetis · i · dum ista lux est uo
biscum. Credite in eam · ut tenebre pec
catorum · uel cecitatis eterne uos non
comprehendant · Quia qui ambulat
in tenebris · quocumq̄z modo ductus
nescit quo uadat · Et quia de luce
dicebat · uitet indignanti · uoluerunt
in ipsum manus mittere · Ipse uero se
abscondit · i · cedens eorum furori · et exi
uit de templo · Feria tertia sermo

Quantum ad feriam 3^{am}. Nota quod con
tinuata predicatione · quam xp̄us fecit
feria 2a · ut dictum est supra in medietate · in
sero rediit in bethaniam · ubi libenter re
cipiebatur et bene tractabatur · Et in feri
a tercia mane iterum rediit in ierusalem in tem
plum et docebat · Et principes sacerdo
tum · recordati quomodo eos cum forte ex
pulerat de templo in die palmarum ·
uendentes et ementes qui ibi erant
de conuenientia sua dixerunt ei · In
qua potestate hoc fecisti · i · quomodo tu
isti ausus eicere nos de templo ·
cum non sis dominus templi · Et quomodo
doces sine licentia nostra · Tunc ihc̄
proposuit eis questionem · d · de Iohis bap
tismo · Et addidit · Publicani et me

retrices precedunt uos in regno dei · Ex
quo illi turbati sunt · sed tamen siluerunt ·
Tunc ihc̄ addens parabolam de cultu
ribus uinee sanguinariis · et de lapide
angulari · Et de inuitatis ad nuptias
quibus intrauit non habens uestem nu
ptialem · Ex omnibus autem istis mul
tum irritati · quia erat circa xp̄m · Ex quo pharisei
tamquam inuidi et maliciosi · uehemen
ter commoti consilium fecerunt · ut eum
caperent in sermone · et miserunt di
scipulos suos cum herodianis · qui uenerant
cum tunc herodes ad diem festum ·
Tunc etiam saducei · uidentes quod xp̄us
confunderat phariseos gauisi sunt de con
fusione ipsorum · Et credentes quod xp̄us
eorum positionem de resurrectione quam ne
gant deberet approbare · applaudentes
ei · proposuerunt et questionem de vii · uiris
quibus cum silentium imposuisset · hoc uiden
tes pharisei iterum conuenerunt magnam
iram habebant quod xp̄us non parcebat ei
una secta iudeorum · non ab alia · Et unus
ex eis legis doctor · proposuit xp̄o questi
onem · Quod esset in lege maximum man
datum · ubi addidit parabolam de de sa
maritano. Quia uero bene responde
bat et ita sapienter docebat · ex hoc ma
gis esse ac magis accensi · principes sacerdotum · et
pharisei · miserunt ministros · ut apprehenderent
eum sed habes supra feria 6a · de cominatione
de passione · Cumq̄z redissent mini
stri et dixissent · numquam sic locutus est
homo · increpabant eos pharisei · dicentes
Numquid et uos seducti estis · Quia
principum aut phariseorum · credidit in eum ·
Nychodemus autem qui erat inter eos
legis doctor · dixit · Lex nostra non iudi
cat quemquam · nisi prius audiat ab
ipso · cognoscente que de ipso dicunt ·
Credebat quod si pacienter audirent eum
sicut ministri audierant eum similes
ipsis fierent · Et dixerunt ei · Numquid
et tu galyleus es · i · a galyleo sedu

Fta iii^a s^o

post

nullus

ctus · Scrutamini scripturas · quia a ga
lylea non surgit propheta. ¶ Tunc omnes
principes et pharisei · sicut ad malum
sollititi convenerunt · et venerunt ad
ipsum · ut audirent ea · propter que con
dampnarent eum · Quos xpistus videns
cepit dicere ad turbas · Super cathed
ram moysi et cetera. ¶ Et addidit · Ve vo
bis scribe et pharisei · qui non intratis in re
gnum celorum · nec alios intrare per
mittitis · puta nychodemum · nicho
et alios multos · Item ve vobis qui
estis ceci et duces cecorum · Et non so
lum comminatus est eis · ve · sed · propter eos to
ti civitati iherusalem · ve totalis destructionis
Unde intuens se ad iherusalem ait · Iherusalem
que occidis prophetas et lapidas eos qui
ad mal[...] et cetera usque ibi · Non me vi
debitis donec dicatis · Benedictus
qui venit in nomine domini · id est ab hoc tempore
passionis · non videbitis faciem me
am · donec ad iudicium veniam · ubi
videbitis me venientem cum gloria di
tatis · Et quia videt convertenti in fine
ideo refertur ad eos qui tunc erunt · qui
tunc xpistum benedicent · Hoc cum dixisset
cepit recedere de templo et ire in beth
aniam. ¶ Tandem quidam ex principi
bus crediderunt in eum · sed non confite
bantur propter phariseos · Cumque egrederetur
de templo · discipuli ostendebant ei edi
ficationes templi · Audierant enim de
sub diuisione urbis · et id volebant scire ·
utrum et templum destruendum deleretur · quia
videbatur eis · quod nec capi · nec destrui
posset. ¶ Quibus ait dominus · Venient dies
in quibus · nec lapis dimittetur super la
pidem · Et tunc inde recedens cum esset
essent in monte olyveti · respicere ce
pit versus templum · et civitatem quasi compa
tiens eorum destructioni · et condolens proprie
passioni in ipsa civitate · in brevi fu
tura · propter quod dicam[...] · ruina erat futura
¶ Discipuli autem accesserunt ad eum
et secreto interrogabant eum · si pos
set perpetrari hec cum sto · et si aliqua sig
preirent · Et quia dixerat se ventu
rum interrogaverunt eum · et · si aliqua signa ·
suum adventum precederent · Et quantum
ad eversionem · tam templi quam civita
tis. ¶ Ihesus autem dixit quod venirent Ro
mani et obsiderent totam terram · Quod
factum est sub vespesiano et tyto · Quantum
autem ad signa sui adventus dixit
· Erunt signa in sole et luna et stel
lis et cetera. ¶ Cum autem ihesus consummasset
omnes dictos sermones · et sedens in
monte olyveti · scilicet feria 3a · Dixit dis
cipulis suis · Scitis quia post biduum
pascha fiet · et filius hominis trade
tur · ut crucifigatur · hoc enim feria iii · dixit
discipulis suis · Et quia quinta feria
ad vesperum immolabat pascha · in quo
debebat agnus immolari · Post hec ivit in
in bethaniam · et ibi docebat eos · qui
libenter eum audiebant · et mansit ibi
tota ista nocte. Feria iiii.

Quia xpistus feria iii · recedens de tem
plo · et de iherusalem dixerat · non me
videbitis amodo · donec dicatis be
nedictus · Crediderunt principes sacer
dotum et pharisei · quod vellet redire in ihe
rusalem in die festo cum honore · sicut
venerat in ramis palmarum · Unde omnes
dixerunt deum firmum · bene · qui venit
ideo timentes favorem populi circa eum · Feri
a quarta congregati sunt cum senioribus
populi in atrium Cayphe · et querebant
quomodo possent eum occidere · antequam fama
eius amplius cresceret · dicebant autem
tamquam sapientes ad malum · non in die
festo ubi convenerant pueri et magni viri et
mulieres · quibus multa beneficia prestiti
tit tam predicatione quam sanitatum · unde
posset tumultus crescere in populo · propter quod
possemus morte et destructionem mori
rere · Dicebant autem diversi diversa
in consilio illo. ¶ Audiens autem iudas

sit

in glo.

timetes

fit iiij

eos congregatos abiit ad eos, pepigit
cum eis de Jhesu tradendo pro xxx argente-
is, qui singuli quosdam valebant decem
denarios, quia Maria Magdalena feria iiii perfuderat
capud et pedes Jhesu. Et tunc cepit trac-
tare cum eis quomodo posset eum tradere si-
ne turbis, forte quia audierat dominum
die tercia moriturum, putavit eum in
morte detinere, morte sibi imminente vo-
luit facere lucrativam. Quia vero dominus
venditus est feria quarta, ostendit ecclesia ieiu-
ne ys, premittens epistolam in qua legitur: Ec-
ce mercedes, id est precium eius cum eo. In me-
moriam esse huius vendicionis per to-
tum annum in ieiuniis primam habet feria
iiii, sicut locum habet post sextam
feriam. In cena domini.

In cena domini

Ante diem festum pasche. Jo.
xiii. Hec enim dies sortita est unum
nomen, quod nunquam alia dies habuit nec ha-
bebit. Dicitur autem cena domini pro eo quod do-
minus in ea cum discipulis suis collegia-
liter cenavit. Et licet dominus alias se-
pe cenavit, ista tamen dicitur cena pro-
pter tria. Primo quia fuit ultima et co-
tribus aliis sacrior. Nam in ea agnum
paschalis figurans Christum, ut patebit
inferius, esus est. Christus discipulorum pe-
des lavit. Secundo quia omnibus aliis so-
lempnior fuit. Nam in ea nullus
extraneus interfuit. Dominus longum sermo-
nem de instructione fidei discipulis
fecit, predicens mortem et passionem
suam predixit instare. Tertio quia om-
nibus aliis mirabilior fuit et multo u-
tilior. Nam dominus in ea sacrificium cor-
poris et sanguinis sui instituit. Corpus
suum ad manducandum et sanguinem
suum ad bibendum sub specie panis et vi-
ni discipulis tradidit. Et hoc sacramentum
in memoriam sue mortis perpetuo
celebrari mandavit. De hac cena
omnes evangeliste loquuntur. Johannes qui ultimo
scripsit de lotione pedum et de ser-
mone loquitur. Et ideo secundum dicta om-
nium evangelistarum hystoriam huius cene
servato verborum ordine scilicet usque in fi-
nem texemus. Dicit sanctus evangelista quod hoc
die circa cenam Christus stans cum discipulis
et loquens cum eis de suo festo pasche
dixit quod in die festo, id est sequenti die cruci-
figeretur. Durabat enim istud festum vii
diebus et ideo omnes dies illius sep-
timane vocabant pascha et dies
festi. Discipuli autem audientes quod do-
minus faceret mentionem de festo, sicut
ad ostendendum obedientiam et quod irent ad
festum dixerunt: Ubi vis paremus ti-
bi comedere pascha, id est agnum illa die occidendum
erat secundum preceptum dei.
Nota considera hec duo, scilicet paupertatem
domini et discipulorum, qui nullam habebant
mansionem in qua habitare aut com-
medere possent. Ecce verus magister
paupertatis et veri discipuli et vera
dilectio inter discipulos et magistrum, quia
non vult magister esse sine discipulis nec
e converso. Tunc dominus vocavit duos
ex eis, scilicet Petrum et Johannem, et dixit e-
is: Ite ad civitatem ad talem homi-
nem et dicite ei: Tibi dicit magister:
Tempus meum prope est, apud te facio
pascha cum discipulis meis. Et ipse ostendet
vobis cenaculum grande stratum,
id est domum magnam et paratam ad ma-
nendum et cenandum, et ibi parate no-
bis cenam. Dicitur autem cenaculum pars
superior domus, que plana erat, ubi
secundum morem palestinorum cenabatur
per estum. Inferius autem iacebant cu-
bicula. Discipuli autem Christi mandatum
implentes iverunt ad civitatem. Hoc
signo quod Christus dixerat per vas aque
invenerunt. Qui quamvis non esset eis
familiaris, tamen audito verbo eius
statim libenter concessit et omnia neces-
saria prestitit. Deinde dicti discipuli civita-
tem intrantes emerunt agnum et omnia

integ(er) absq(ue) ossiu(m) confractione
assabat(ur) ad igne(m). sic (christus) i(n) veru
crucis assat(us) fuit integer

ncia ad diem festu(m) ip(su)m assante(s)
et (com)ponentes in magno catino in
medio mense. Erat aut(em) mensa qua
drata. et sedes circu(m)quaq(ue) posite
et in qualib(et) quadratura sedeb
ant tres. S(ed) in illa i(n) qua sedet (christus)
oportuit q(uod) essent .iiii(or). quia discipli
erant .xii. p(re)ter (christu)m. hec mensa est
hodie mensa altaris lateranis. Et
circa vesp(er)as venit ih(esu)s cu(m) discipulis
s(uis). et posuerunt se o(mn)is ad mensam. Jo
h(ann)es aut(em) stetit iux(ta) domi(num) et agnus
assatus positus i(n) medio mense integ(er)
ut vnus quisq(ue) inde acciperet. sic(ut)
vellet. du(m)modo nullu(m) os (con)fringeret.
et iuxta apposite salsamenti. que erat
iux(ta) agnu(m). o(mn)is intingebat volu(n)
tas. Iste agnus signat (christu)m p(ro)p(ter) .iiii(or). P(rim)o
quia in die pasche ymmolabatur
dn(o). et dicebatur p(ro)p(ter) sanctitate(m) ip(s)i(us)
et ideo dicebat(ur) pascha. Cor(inthios). Pas
cha n(ost)r(u)m ymmolat(us) e(st) (christu)s. Se(cund)o q(uia)
in veru integ(er) ad ignem passionis.
3(o). q(uia) agnus erat sine macula et (christu)s
sine pecc(at)o. Q(uar)to. q(uia) comedebat(ur) cu(m) azi
mis sinceritatis. i(d est) sine fermento. q(uod)
signat corpus (christ)i. Sumendu(m) est cu(m) azi
mis sinceritatis. Et cu(m) lactucis ag(re)
stib(us) q(ue) amare s(unt). Quia corpus (christi)
reb(us) sumi ab hijs. que sunt i(n) am(a)
ritudine p(e)nite(nti)e. Cu(m) aut(em) d(omi)n(u)s et disc
ipuli cenare cepissent. et iam aliq(ua)n
tulu(m) comedissent. surgens d(omi)n(u)s de m(en)
sa fecit sedu(m) surge(re) et discip(u)los et
sedere extra mensa(m). Et exiuit se sup
tunicale in (con)sistile. q(uod) fecerat sibi m(a)ter
a pueritia. et remansit in vna sola tu
nica. Et p(re)cingens se linteo mundo
posuit aquam in vno magno cati
no. et p(ri)mo veniens ad petru(m). qui
erat in capite o(mn)i(um). voluit lauare
pedes eius. Petrus aut(em) videns an
se in cuiruatu(m) eum. q(uia) (con)fessus fuerat fi
liu(m) dei. volente(m) s(uos) pedes lauare obstupuit et

clamauit dicens. D(omi)ne tu m(ihi) laua(s)
pedes. q(uasi) d(iceret). nullo m(od)o est. h(oc) excepte tu(m)
faciendum. nec ex me sustinendum.
Cui d(omi)n(u)s dulcit(er) ait. Q(uod) ego facio
i(d est) q(uo)d ista loco significet. no(n) intelli
gis m(od)o. sed intelliges postea. quia
faciam te intellige(re). S(ed) petrus inf(i)
rmitatem sua(m) attendens. et d(e)i digni
tatem. ait. No(n) lauabis mihi pe
des in eternu(m). Tunc (christu)s videns
q(uod) petrus no(n) acquiesceret. nisi for
te (com)minatio(n)em audiret. minatus
est ei d(icens). Nisi lauo te no(n) h(ab)ebis p(ar)te(m)
mecu(m). Petrus aut(em) time(n)s p(er)dere so
cietatem (christ)i. et celi felicitatem. et
dixit. D(omi)ne no(n) t(antu)m pedes s(ed) et manu(s)
et caput. Et d(omi)n(u)s statim sibi et ali
is aperuit q(ui)d significaret loco illo
pedum sicut p(re)misat. et dixit. Q(ui)
lotus est no(n) indiget nisi ut pedes
lauet. no(n) corpus s(ed) anime cogitatio(n)es
et affectiones que sepe a luto morta
liu(m) ap(er)tuliuere venialiu(m) peccator(um) i(n)qui
nant(ur). Et hij lauant(ur) (con)tricio(n)e. (con)fes
sione oronie. elymosinar(um) largicio(n)e. et f(re)
quenti oracione. Et cu(m) d(omi)n(u)s hec v(er)
ba dixisset. lauit pedes flexis geni
bus volu(n)t(ari)e. et cu(m) magno si
lentio. postea extersit eos linteo
quo ipse erat p(re)cinctus. Deinde p(er)
hunc modu(m) lauit pedes om(n)i(um) ali
or(um). et i(ns)t(er) ip(s)i iude. Quo facto i(n)du
it vestimenta. et iterum intrauit ad
cenam cu(m) discipulis. Et cu(m) iam cep
issent (con)medere dixit eis. Scitis q(ui)d fe
ci vob(is). vos vocatis me mag(iste)r et do(mi)ne
et b(e)n(e) dicitis. Sum etenim. Et si ego
ex(sum) mag(iste)r et d(omi)n(u)s laui pedes v(est)r(o)s. et
vos debetis alter alterius lauare
pedes. idest mutuo vos dilige(re).
mutuo vob(is) subuenire. i(n)iurias di
mitte(re). p(ro) i(n)uicem orare. Exemplu(m)
e(ni)m dedi vob(is). s(cilicet) humilitatis. paup(er)
tatis. et caritatis. sanctitatis. obedie(n)

sed est mundus tot(us)
hoc est dicere
qui lotus est aqua
baptismi. sic(ut)
vos estis. non in
diget nisi ut la
uet pedes

et prime. ergo sicut feci vobis. ita
et vos faciatis. Et cum hoc dixisset
cum sit magnum suspirium. et ait. Unus
vestrum me traditurus est. Discipuli autem
contristati valde ceperunt singuli dicere.
Numquid ego sum domine. Et christus qui
intingit manum mecum in parapsi
de. hic me tradet. Et bonum erat ei. si
natus non fuisset. i. ex utero. quia des
cendisset ad limbum. non ad infernum.
Queritur quare dominus sic obscure nominavit
cum omnes manus suas cum solum intingerent cum
eo in vaso parapside. Non enim potuit
sciri quis esset. Et ideo dicendum quod pec
catum unde erat occultum. noluit reve
lare istud. ne inde deterior fieret. Item
ut nos doceret. quod peccata occulta non
sunt publicanda. ut conservet famam
proximi quod diu potest. Infamia enim
semel irrogata. vel post peracta perma
nere curat quia semel horrendis macu
lis infamia ingeritur ad vix tergendum mul
ta laborat aqua. Petrus vero ac
census zelo vindicte contra proditorem
dixit. Iohanni in aure summissa voce. qui
sedebat inter se et dominum. ut inquireret
a domino quis esset proditor. Forte intende
bat petrus si eum agnosceret statim
trucidare. Iohannes autem hoc distulit
dicere domino. donec cena finiretur. Et cum
omnes cessassent a cena. i. cene. accepit
dominus panem de mensa. quem habebat ante
se. forte unam buccellam. et elevans
eam in altum coram omnibus. patri gratias
egit. sicut homo qui semper ab eo exau
ditus fuerat. Deinde manu sua bene
dicta. eam benedixit et fregit in duo
frustula. porrigens a dextris et a sinistris
discipulis et dixit. Accipite et man
ducate hoc est corpus meum. Quibus
verbis completis statim ille panis conversus
est in corpus christi. Itaque christus habebat
in manibus corpus suum sub sacramento. sub
forma panis. Discipuli autem de

manibus eius accipientes discerne
bant se et comedebant. Et non quod de
dit eis corpus suum. non quale fuit
prius erat sicut dicit ambrosius. Pos
tea accepit dominus calicem. i. cyphum
cum vino quem habebat ante se. et dedit
illis dicens. Bibite ex eo omnes. hic
est enim calix et cetera. Quibus verbis com
pletis. statim istud vinum conversum in ver
sanguinem christi. et biberunt ex eo omnes.
Judas vero comedit et bibit de corpore
et sanguine christi. sicut et alii. Sed alii ad
vitam. ipse autem ad eternum iudicium.
Quo facto Johannes qui amantissimus erat
et qui extra positus per verbum domini di
centis. Unus vestrum me traditurus
est. inclinavit caput super pectus
domini. et dixit domino summissa voce. Domine
quis est. qui te tradet. et dominus in
dex et secrete. Ille cui prebeo panem
intinctum in salsamento. quod est in parapsi
de me tradet. et statim panem intinctum
in salsamento prebuit iude. Quo acce
pto continuo exivit domum ut compleret pro
ditionem quam inceperat feria iiii. hoc verbum
non indicavit Johannes Petro tunc. sed silu
it. Et finita cena. tunc dominus et dis
cipuli surrexerunt. Tunc fecit dominus
eos sedere. et posuit inter omnes eos
pulchrum devotum et longum sermonem.
Instruens eos de fide caritatis et de do
nis spiritus sancti. de amore dei et de gloria pa
radisi. de utilitate pene. de timore di
vine vindicte. Hic queritur quare dominus di
scipulis tradidit sacramentum corporis
et sanguinis sui. post cenam cum hodie
ecclesia. que christum quicumque potest inu
tatus non permittit hoc sacramentum. nec
sumi a ieiuniis. nisi in necessitatis
articulis constitutis. Dicendum secundum
augustinum. quod dominus hoc sacramentum tradidit suis
discipulis in signum precipui amoris
quia cum dilexisset suos qui erant
in mundo. i. discipulos. hoc est cum nullus

i. dextre

signa dilectionis ondedit eis · s · sua
tacione de mundo · i purificatione a pec
cato in applicatus officio · et multis
alijs in fine tamen dilexit eos · hoc est
in fine uite sue · signum magne dil
ectionis ondidit eis · ut sub speciebus pa
nis et uini · corpus et sanguinem suum
daret · non ut cibum corporis sed ut ani
me nutrimentum · et auxilium magnum ·
ut ex hoc christo amplius uniuntur et ad
hererent memoriam passionis eius
et mortis · luc · 22 · Hoc facite in me
am commemoracionem ¶ Et ideo ut discip
li melius commendarent memorie · dominus
hoc sacramentum instituit · et dedit eis in fine
cene · quando nichil restabat faciendum ·
nisi ut caperetur et occideretur · Et di
misit apostolorum arbitrio · de modo conficien
di · et de hora · et de modo sumendi · Ip
si autem statuerunt horam celebrandi ·
de mane usque ad terciam · exceptis
diebus ieiuniorum · in quibus potest celeb
rari usque ad nonam ¶ Modus autem
sumendi est · nisi a uere penitentib
· non ab alijs · et et ieiunijs · nisi in
necessitatis articulo · Que duo sic or
dinauerunt · propter dignitatem et re
uerenciam sacramenti · et non omnib
horis · sed solum illis in quibus solet
heri deuocio celebrari · Nullus ergo
cibis potus et modicus precedat cib
um anime · tamen in recipiente exigitur
sobrietas reuerencia · deuocio et consci
entie puritas ¶ Utilitas huius sacram
enti est multiplex · Nam in recipiente dig
amorem diuinum nutrimenti auget · gra
tiam conseruat · valet ad dissione
peccati mortalium cum generali contritione · for
tiorem reddit sumentem · valet contra
temptaciones demonum · et uiciorum ·
et multa alia facit · sicut hales in
uniuersitate tholosana · ¶ Cenam istam sig
triplicem cenam quam dominus facit nobis
cum ¶ Prima est spiritualis · s · penitentia ·

ad quam omnes inuitantur · in qua omnes
uere penitentes delectantur · Non est ei
maior delectatio in hac uita · quam sen
tire se per penitentiam absolutum a uinculo
peccatorum · sine ista cena nichil facit
homo quod sit deo acceptum ¶ Apoc
· 3 · Intrabo ad eum · et cenabo cum eo · et cum
penitente ero ¶ Alia cena est sacramenta
lis · que fit in mensa altaris · in qua christus
sumitur · ad quam accedens debet purifi
cari · ut nichil sit in eo de fermento pec
cati ¶ Tercia cena est refectionis eterne · in
qua christus omnium bonorum plena socie
tas · Beati qui ad cenam agni uocati sunt ·
Roger · ex · In cena domini
Probet autem se ipsum homo · et
sic de pane illo edat · et de calice bibat
Cor · xi · Si reliquus debet aliquem cibum
recipere · oportet quod uideat et probet · si
cibus ille est sanus · et si cibus est bene
dispositus se ex potius esset ad noc
umentum quam ad profectum · Cibus autem iste
celestis non est probandus · quia sp
est bonus · sed homo est probandus
sed bene est spiritus · Ideo non dixit apos
tolus ¶ Probet hunc cibum homo · sed
probet se ipsum · Gregorius dixit · Sicut ci
bus corporalis cum uentrem inuenit
aduersis humoribus occupatum · ampli
ledit · magis nocet · nullum prestat aux
ilium · Ita cibus spiritualis · si aliquem rep
erit malignitate pollutum · eum magis
perdit · non sua natura · sed accipientis uicio
¶ Notandum est autem quod ille · qui de
bet hunc cibum recipere · in quo debet probare
re ¶ Primo se ipsum quale sit puri
tas · que puritas attenditur quantum ad
manus · quibus ministratur · quantum ad
os quo suscipitur · et quantum ad cor quo
suscipitur uel recipitur · Manus quidem
debent esse munde · ps · Lauabo inter in
nocentes manus meas · Et ideo sicut di
cit · Dyonisius · Accessurus ad conse
crandum · quilibet sacerdos lauat digitos

Aue

sps
In cena domini

stomachus

tos per quos peccata venialia designa
ntur. ad innuendum. quod non tantum a mag
nis sed etiam a paruis peccatis debet esse
mundus. Debet ergo habere mundas ma
nus. i. munda opera. Qui non haberet
munda opera non est dignus tangere
nec recipere tanta sacramenta. ii. Re. vi. Oza a
deo percussus est. eo quod archam mani
bus tetigit. Et assignatur iudei racio
quia in nocte precedenti iacuerat cum vxo
re. Qua percussione dignus est qui iacet
meretrice. Et ille qui tetigit. quid de
illo qui indigne tangit? Et sic ille
percussus est. qui tetigit archam lig
neam. qua percussione dignus est
qui corpus christi ad inuiat. a quo percie
dum in lacerniam. i. in concilium i mun
dam. Secundo debet habere os mundum
per quod suscipitur. et maxime a duobus pec
catis. scilicet detraccionis et gulositatis
. Unde dicitur Corinth. xi. Ubi apostolus
loquitur de hoc sacramento. Conuenien
tibus uobis in unum. i. ad ecclesiam
audio inter uos scissuras esse. Ecce
peccatum detraccionis. Et iterum. alius quidem
esurit. alius ebrius est. Ecce peccatum
gulositatis. primum ii. scilicet detractor est
sicut canis. Secundus scilicet gulosus est
sicut porcus. Ideo dicitur in Mat. vii. No
lite sanctum dare canibus. neque proiciatis
margaritas vestras ante porcos. Tercio debet
habere cor mundum. in quo suscipitur.
Quia cum sit splendor et speculum et
speculum sine macula. non habitat
nisi in mente pura. Sap. i. In animas
se transfert sanctas. Aug. mundo deo mun
da debetur habitacio. Cant. v. Qui pas
citur inter lilia. i. delectatur inter opera pura.
Auarus autem ponit ipsum in terram. qui
habet cor terrenum amando indebite ter
rena. Luxuriosus ponit ipsum in lu
tum. quia habet cor lutosum. i. luxuri
a et immundiciis plenum. Superbus p
onit ipsum ad uentum quia cor habet ventosum

i. superbia et ambicione plenum uel reple
tum. Quarto debet probare corpus domini quod
te sit maiestatis. In primo. n. sacra
mento totus christus continetur. quantum ad corpus
et sanguinem et animam. et diuinam naturam.
Recipiendo enim corpus corporis mysti
ci unimur. et eius omnium participes effici
mur. Unde i. Cor. x. Panis quem frangi
mus nonne corporis domini est. De hac par
ticipacione dicitur in ps. Participem me fac
etc. Recipiendo eius sanguinem ab
omni prauitate conscientiam mundamur. Heb.
2. Sanguis christi emundat conscientias nos
tras ab operibus mortuis ad seruien
dum deo viuenti. Recipiendo eius a
nimam ab omni seruitute redimimur.
Jo. x. Bonus pastor animam suam dat
pro ouibus suis. scilicet redimendis. Mat. 20. Fili
hominis non uenit ministrari. sed ministra
re. et dare animam suam in redemptionem
pro omnibus multis. Recipiendo eius di
uinitatem. omni dulcedine saciamur.
Joh. x. Ingredietur. scilicet ad contempla
cionem diuinitatis et egredietur ad vi
sionem humanitatis. et pascua inueniet. De hac
refectione dicitur Mat. xi. Venite ad me
omnes qui laboratis et onerati estis. et
ego reficiam uos. 5o debet probare quod
digne sumitis periculum. quantum periculosi
tas sit. Incurrit. n. penam temporalem
spiritualem et eternam. De temporali di
citur. i. Cor. xi. Ideo inter uos multi infir
mi. et imbecilles. et dormiunt multi. Dicitur in lib.
pascasii. Quicunque indigne communi
cat. nisi bonitas dei gladium susp
enderet ab angelis ad hoc positis
statim periret. Secundo tales incur
runt penam spiritualem. quia dyabolus
in eos maiorem potestatem accipit. Unde
dicitur de Juda. Jo. 13. Quod statim post
buccellam introiuit in eum sathan
nas. scilicet amplius quam erat. Et illa
buccella non erat corpus christi. Aug.
Nuttus malignus ad corpus christi acce

A Sicut iste percussus
est qui iacuerat cum vxore
(et similiter)
A qui indigne sumit
uerum carnem christi ve
ram. sicut ille qui
tetigit. ut innua
[vit] ne pateret
ruinam

de audeat. nullus fictus adveniat, nullus fuscatus animo appropinquare audeat, ne sicut iudas sustinuit paciatur. Nam in illum post communicacionem introivit sathanas. Item qui sumpserit corpus domini sed cum imprudencia vite et malignitate mentis ad iudicium facit, ut dicitur qui indigne celebrantibus misterium secreta insidie dyaboli parantur. Ideo incurrunt penam eternam. Unde super illo verbo: Reus erit corporis et sanguinis domini, dicit ambrosius: Mortis christi penas dabit ac si christum occidisset per [?]. Secundo non reputantur occisores christi sed iudei magis [illegible] et corpus christi indigne sumentes. Et istud patet omnibus per tale exemplum. Est aliquis homo qui habet tres tunicas argenti. unam sibi violenter aufert. aliam dat in [?]. terciam ponit in [?] que sibi auferunt. [?] ponit in latrinam. Iste potest se dicere tunicas amisisse. Iudei illis similes sunt qui tunicam violenter auferunt, quia vitam christi cum violencia abstulerunt. Pagani sunt qui similes illis quibus baptismum non consentiunt nec aliquod servicium christo impenderunt. [?] mala viventes sunt illis similes qui mercedes auferunt. christus enim animas nostras sanguine suo emit. ideo qui ad peccatum revertitur animam emptam sibi auferre conatur. Illi vero qui in immunda mente corpus christi recipiunt ipsum quasi in eis est in latrinam proiciunt. Sic debet probare digne recipiendum fructum [?] tum quare sit utilitatis. Hec autem utilitas attenditur in vita et in morte. In vita quia est dimissum in memoriam passionis christi. Scimus autem triplex memoriale passionis eius. Unum in visu, scilicet passio eius depicta. istud debet affectum nostrum multum movere. Secundum memoriale in auditu, scilicet christi passio audita et predicata. Et illud debet movere magis. Tercium est in gustu, scilicet passio christi in hoc sacramento [?] et tam significanter expressa. et istud debet movere maxime.

Secundo dimissum est nobis in medicamentum nostre curacionis. Est enim medicamentum efficax contra omnes infirmitates nostras sicut patet in illa oracione: Purificent nos quesumus domine sacramenta que sumpsimus etc. Est enim medicina curativa quia sanat omnes morbos viciorum. Ideo dicitur: Sit ablutio scelerum. Est medicina corroborativa. Ideo sequitur: Sit fortitudo fragilium. Est medicina preservativa quia preservat hominem ne iterum cadat. ideo additur: Sit contra mundi pericula firmamentum. Est medicina meliorativa quia vivos et mortuos ad meliorem statum producit. ideo subditur: Sit vivorum atque mortuorum fiat vera omnium delictorum [?].

Tercio attenditur hec utilitas in morte. Via enim qua de corpore est anima exitura est tenebrosa. Job 19. In calle meo posuit tenebras. Est periculosa. psalmus. In via hac qua ambulabam absconderunt laqueum. Est longa. 3 regum 19. Grandis enim tibi restat via. Est ignota. psalmus. viam civitatis habitaculi non invenerunt.

Cum igitur corpus christi animabus decedentibus datur portant secum lumen ad tenebrose vie illuminacionem. Joh. 8. Ego sum lux mundi. habent secum pugilem ad hostium defensionem. Job 17. Pone me iuxta te et cuiusvis manus pugnet contra me. psalmus. Si ambulavero in medio umbre mortis non timebo mala quoniam [?]. habent secum cibum ad confortacionem. psalmus. Panis cor hominis confirmet. 3 regum 19. Ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad montem dei oreb. habent secum ductorem ad me [?] Michee. Et ascendet iter pandens ante eos. psalmus. Deduxit eos in [?] voluntatis eorum. Ego [?] dicitur et cetera.

In parasceve [?]

Egressus ihesus cum discipulis suis trans torrentem cedron. Joh 18. Io.

Marci 14. Luc. 22. Mat. 26.

Ideo quia roborat et confirmat in sanitate recepta.

In parasceve [?]

passio domini a iiii^or euuangelistis scripta
est .i. iiii^or diebus &c. ut quod omnes qua
tuor scripserunt ab omnibus audiatur
quia aliquid unus dixit quod alius obmi
sit. Et ideo ex omnibus quatuor hystoriis ordi
nabitur passio domini secundum quod ex euuange
lijs haberi potest. Sed si passiones sanctorum
recitantur in pluribus ut inducant ad
deuotionem peccatorum contritionem mundi desp
ectionem et tribulationum supportationem.
Multo magis passio Christi est deuote
et reuerenter audienda. qui est sanctus
sanctorum dominus uniuersorum. iudex uiuorum et
mortuorum. ut audientes cognoscant
quod deus dedit pretium pro quo tollendo
totum sanguinem fudit. Multum dilexit
genus humanum pro quo saluando grauia
pertulit. Multum desiderat peni
tentiam hominum ad quam ostendam fi
lius suus quasi quendam librum scriptum in
passione coram omnium oculis expan
dit. Multa uoluntate quia brachia extensa
quasi ulna dulcissima. nisi proprie nomine
Vocauit enim nos ad penitentiam uerbo sed
melius exemplo. Incipiamus ergo
hystoriam huius passionis mirifice secundum
Johannem. Cui alij euuangeliste consenciunt
dicentes. Dominus noster die iouis cena
completa completa cum iam esset nox. Eg
ressus cum discipulis suis duxit eos in
chedron. et transiuit quendam torrentem
qui dicitur Cedron. et intrauit ortum
quem sepe cum discipulis introierat ad
instruendum et consolandum eos. Sed
queritur quare Christus uoluit capi in loco
solitario non in ciuitate uel in domo in qua
cenauerat. Forte hospes aduocasset
vicinos et concitata fuisset turba
cio in qua forte quam plures interfecti fuissent
quod Christus noluit. quia non uenit ad inter
fectionem sed ad mortis destructionem.
Uel quia potuisset credi quod in domo uellet
se abscondere. et quod passio sua non esset
uoluntaria sed coacta. Et consequitur n^o

M. Christus duo
primo. si fuisset
captus in domo
in qua cenauerat

sibi nec ubi uictoria. Et ideo exiuit
ad locum ubi libere posset inueniri et
capi. ad quem sciebat iudam uenturum
cum multitudine armatorum. Sciebat
enim iudas locum illum. eo quod dominus sepe
illuc ibat post cenam cum discipulis.
Et iterum forte uoluit capi in orto. ut
sicut adam peccauerat. sic passi
o eius inchoaret in orto. et sic pe
riret culpe. Et cum intrasset ortum
dixit discipulis. Sedete hic. donec
uadam illuc. i. aliquantulum longe
a uobis et orem. Et uos orate. ut
non intretis in temptationem. i. ut non uin
cat uos temptatio. Sed non solum me
credatis hominem quia permitto me
ligari et capi et ad mortem duci. quia
mecum enim deus maneo latens non possem
per mortem meam mundum redimere.
Et statim Petro et filiis zebedei secessit in partem
et dixit eis. Tristis est anima mea
usque ad mortem. Locutus est more
humano. uoluit dicere tristor ualde
donec per mortem meam liberem filios
meos. Et secessit ab eis quantum ia
ctus est lapidis. et orauit dicens. Pater
si fieri potest transfer calicem hunc a me.
Christus sicut uerus homo secundum sensum
carnis nolebat mori. et postea fiet de
iusticia. sed secundum uoluntatem rationis uo
lebat implere iusticiam patris que
exigebat quod ipse pro salute hominum pate
retur. et ideo uoluntatem suam uolunta
ti patris subiecit dicens. Verumtamen non mea
uoluntas sed tua fiat. O quam miser est
homo qui non uult uoluntatem suam
uoluntati diuine subicere. Facta autem
hac oratione Christus rediit ad petrum
et johannem quos inueniens dormientes
dixit. Sic non potuistis una hora
uigilare mecum. Et abiens secundo o
rauit eundem sermonem dicens. Et
apparuit ei angelus confortans eum. ut
constanter subiret mortem. Et ipse posi

tus est

tus est statim in agonia .i. in certam-
ine quodam contra mortem. Et prolixe
orans in corde cepit sudare guttas san-
guinis. et decurrebant usque in terram.
Ecce iam incipit pati. et fundere san-
guinem pro salute nostra. Et cum surrexisset
ad orationem. rediit ad discipulos suos discip-
los. et invenit eos dormientes. Quib-
us dicens tercio oravit eundem sermonem
quem primo oraverat. et iterum reversus ad
eos dicebat. Dormite et requiesci-
te aliquantulum. Vidit enim quod oculi eo-
rum erant gravati sompno. Et cum pau-
lulum quievissent. dixit eis. Sufficit.
Surgite ecce appropinquat qui me
tradet. Adhuc eo loquente ecce iudas
proditor venit in ortum. cum cohorte
militari accepta a preside. Et cum ma-
gna turba peditum armatorum. missa
a pontificibus. quos iudas antecedebat.
Ecce miser homo qui ita sanctus credeba-
tur apostolus fuerat. coram quo tanta mi-
racula faciebat. Cum quo statim
conversatus erat. a quo tanta beneficia ac-
ceperat. statim eum vili precio vendebat.
Dederat autem eis signum dicens. Quemcum-
que osculatus fuero ipse est tenete eum.
Hoc autem signum dederat proditor dicens. Pro-
pter consuetudo erat discipulis ut quando
venirent. salutarent dominum in
osculo pacis in signum quod ostenderet. quod
eorum adventus esset pacificus. et ideo
ne putaretur traditor a discipulis vel ab
aliis voluit more solito dominum oscula-
ri. Vel ideo ne illi qui veniebant eum ca-
pere. alium caperent loco eius. Appropinquans
autem christo osculatus est eum dicens.
Ave rabbi. Dominus autem videns
conspiratam eius maliciam eius per-
manifestavit et dixit. Juda osculo
.i. cum osculi signo. filium hominis tradis.
Cui ille non respondit. Discipuli autem dix-
erunt domino. licet nobis pro defensione
percutere in gladio. Sed antequam dominus re-
sponderet. Petrus evaginato gl-
adio. amputavit auriculam servi pon-
tificis sacerdotum. cui dominus ait. Converte
gladium tuum in vaginam. Omnis e-
nim qui gladium acceperit contra primum
gladio peribit. scilicet proprio gladio quem leva-
vit contra primum peribit. eternaliter. si
sibi non penituerit. Non enim semper necesse
est. quod qui alium gladio occidit. quod gl-
adio occidatur. Nec dicit ille ac-
cipe gladium. cui datur potestas a deo. vel
audite. Et statim dominus in presencia omn-
ium. sanavit auriculam servi. Multi-
bus vero et aliis qui cum iuda venerant
appropinquantibus ad ihesum. dixit ipse ihesus.
Quem queritis. Et dixerunt. Ihesum
nazarenum. At ille dixit vobis. quia ego
sum. Quo audito abierunt et ceci-
derunt. Qui surgentes. rursus iterum in-
terrogavit eos. Quem queritis. Et dix-
erunt. Ihesum nazarenum. At ille. Dix-
i vobis quia ego sum. Si ergo me que-
ritis. sinite hos abire. Tunc omnes
discipuli relicto eo fugerunt. Et appre-
hendentes ihesum. ligaverunt eius ma-
nus a parte anteriori. et fune posuerunt
et in brachio et in collo. Dominus autem
videns se duci sic ligatum. dixit. Tan-
quam ad latronem existis cum gladiis
et armis comprehendere me. Cum tamen
eadem cotidie vobiscum in templo. et
non me tenuistis. Et duxerunt eum
primum. ad annam socerum Cayphe.
Johannes autem qui erat notus pontifici
intravit cum ihesu. et petrus sequebatur
a longe. Qui cum pervenisset ad ostium
nec posset intrare. Johannes introduxit e-
um. Qui posuit se ad sedendum ad ig-
nem cum [ministris]. Ancilla vero intuita ad petrum
dixit. Numquid unus es ex discipulis
hominis istius. Et petrus. Non novi
hominem. nec scio quid dicis. Mo-
ralitas. quod periculosum est esse in societa-
te malorum. Si enim petrus se cum mal-

non
. qui non habet potestatem
eliminandi [illegible] [illegible] non
sacerdotis [illegible]

stris nō instruxisset · do⁹ nō negasse
Pontifex aūt interrogauit ihm̄ de
discipulis suis et de doctrina eius
Cui rn̄dit · ego palam locutus sū
et docui in synagoga · et in templo
q̄ iudei conueniunt · Quid me inter
rogas · interroga qui audierūt q̄ locu
tus sum eis · Et cū hoc dixisset · vn⁹
mīstroꝝ dedit ei alapam · d · Sic rn̄
des pontifici · Q̄d dn̄s paciens tolle
ras dixit · Si male locutus sum · tes
timoniū phibe de malo · Si aūt
bene · cur me cedis · Tunc annas mi
sit eum ligatū · ad caypham socerū su
um · In cui⁹ domo iā conuenerāt mai
ores iudeoꝝ · Petrus aūt sequeba
t̄ eum adhuc ut uideret finē · i · si
dimitteret ul' condempnaret ad mortem
· Sꝫ antequam intraret domū caypħ
· gallus cantauit · Et petrus nō ad
iuit · Sꝫ intrauit domū cū alijs · Et sta
tim vna ancilla que erat ibi dixit
ei · Et hic cū ihū nazareno erat · Ille
aūt negauit eū cū iuramento · q̄ nō
noui hoīem · Et sꝫo interuallo mo
dico · ille qui stabat cū eo ad ignem ·
dixerunt ei · vere de discipulis eius es
Nam loquela tua manifestat te · q̄ ga
lyleus sis · sicut ipse dn̄s galyleus di
cebat · quia nutritus erat in Nazar
eth galylee · Tunc petrus cepit detes
tari et iurare · q̄ nō nouit eū
· et continuo gallus cantauit · Dn̄s
aūt conuertens se · respexit petrū · Et recor
datus est petrus verbi dn̄i q̄ dixerat ·
Prius q̄ gallus cantet · ṫc̄ · Egres
sus foras fleuit amare · Aug' · d · Re
spectus dn̄i nō fuit corporalis · sꝫ di
uinitus ēēus ī mēte petri · ut ipse recor
daret quociens xp̄m negauerat · et
taliter fleuit · q̄ in ipso fletu fuit sibi
dimissa · culpa · et pena · Vnde Amb'
Peccati lacrimas lego · satisfactionem n̄
lego · Et postq̄ petrus exiuit · amplius
nō rediit · Tunc iudei velauerūt fa
ciem dn̄i · dantes ei alaphas · et ge
nuflexo salutabant eum d · Prophēti
za nob' xp̄e · quis est qui te percussit
Et multa alia conuiciebant ei · Post
h̄ dixit cayphas xp̄o · corā omnibus
Adiuro te p dm̄ viuū · ut dicas nobis si tu es xp̄s
filius dei · Et rn̄dit · Tu dixisti · Et
amodo · i · in futuro · uidebitis filiū hoī
nis sedentem a dextris v̄tutis dei · et ue
nientem ī nubibus celi · Statimq̄ ca
yphas scidit uestimenta sua · d · Bla
sphemauit · Et dixit astantibꝫ · Qd
uobis uidet' · s · de isto homine fa
ciendū · Qui rn̄derunt · reus est
mortis · i · dignus est · ut condempnē
ad mortem · et expuerūt in faciem
eius · q · d · esto reprobatus et maledictus
a deo · Et sꝫo mane · s · terciā fa · dux
erunt eum ad pylatum · qui erat p
ses pūincie · et rector ciuitatis iherlm̄
p imperatorē romanū · et erat gen
tilis · Accusabant aūt eū de duobꝫ
· s · q̄ phibebat tributum dari cesari ·
ut ex hoc pylatus moueret' contra eum
· Et q̄ dicebat se regē ī p̄iudiciū īpa
toris · qui tūc dominabat' in regno
iudeoꝝ · Vt ex hijs duobꝫ tamq̄ īim
micus īpatoris iudicaret · Pylatus
aūt uocauit eum seorsum · et pri
mā accusacōem n' reputās · q̄ forte
audierat dn̄m dixisse iudeis · Red
dite que sunt cesaris cesari · ṫc̄ · Inter
rogauit eum de sc̄a · d · Tu es rex
iudeoꝝ · Et rn̄dit · dicis h̄ a te · an a
lij tibi dixerunt de me · s · q̄ ego sū
rex · Pylatus rn̄dit · Ego nō sum
iudeus · sꝫ gens tua de qua natus es
et pontifices tui tradiderūt te michi
· d · q̄ dices te regē esse iudeoꝝ · q̄ fecis
ti · q · d · est ne alia causa nisi ista · Il
le dix · Regnū meū nō est de hoc mū
do · i · terrenū · sꝫ celeste · Et pylatus
ergo rex es tu · Rn̄ · ait · Tu dicis q̄

rex sum ego. Tunc pylatus exiens
ad iudeos dixit. Ego nullam causam
inuenio in homine hoc. Credebat enim quod
iudei deberent desistere ab accusatio
ne. Sed ipsi statim addiderunt aliam
causam. quod ipse sua doctrina noua com
mouet et peruertit a uia ueritatis om
nem gentem incipiens a galylea usque
huc. Pylatus uero audiens quod esset ga
lyleus. et propter hoc de iuris dicione hero
dis. misit eum ad herodem regem
galyleum. qui tunc erat in iherusalem
ut ipsum iudicaret suum subditum. hero
des autem interrogauit eum de multis cu
piens uidere aliquod signum ab eo. Iudei
uero qui fuerant cum eo stabant fortiter eum
accusabant. Sed dominus nec herodi nec accu
satoribus aliquid respondit. propter tria. Primo
quia herodes indignus erat ad uidendum se
creta diuina. Secundo quia dominus noluit
facere signa ad peticionem tam malorum
Tercio. ne utilitas sue passionis impe
diretur. Si enim respondisset herodi liberari
poterat. Sed ipse oblatus est quia uoluit.
Herodes autem uidens quod non proficeret. quod non
sibi quod eum poterat liberare et contempnere
nec accusatoribus contra se factis uellet respon
dere reputauit eum fatuum. et repletus a
se ut remitteretur ad pylatum. Tunc
milites herodis ut totaliter ostenderent eum
fatuum induerunt eum ueste alba et
illuserunt et sicut fatuo. clamantes
diu super eum. fatue fatue. Et sic indu
tum ad iudicium fatuitatis legatum duxerunt
ad pylatum. ut de eo faceret sicut ue
llet. Ob hanc autem causam herodes
et pylatus facti sunt amici. qui prius
erant inimici. Tunc pylatus dixit
iudeis. Ego nullam causam mortis in
uenio in homine isto. Sed neque herod
es. nam remisit illum ad me. id est. nul
la in eo causa mortis inuenta. Facti
am eum flagellari et flagellatum di
mittam. Forte hoc dixit. ut saciati
hac pena desisterent ab accusacione
ista. Sed ipsi statim clamauerunt. cruci
fige eum. Mira res. Pylatus infi
delis iustior est iudeis fidelibus. Ille no
lebat innocentem condempnare. ista sola in
uidia ut occideretur clamabat. Sic ho
die multi diuinis obsequiis deputati. et
precellunt alios ordine et dignitate de
teriores sunt laycis. et minus erubes
cunt peccare. Pylatus autem clamo
re dixit eis. Quam accusacionem nou
am defertis aduersus eum. Ipsi autem pre
dictis accusacionibus addiderunt. quod
filium dei se dixit. Tunc pylatus mag
timuit et quesiuit ab eo unde esset.
Cui christus non respondit. Et pylatus michi
non loqueris. Nescis quia potestatem ha
beo crucifigendi et dimittendi te. cui
dominus. Non haberes potestatem aduersum
me. nisi tibi datum esset desuper a deo
Et ideo qui tradidit me tibi. scilicet iudei
maius peccatum habet. Quia ille sola
nequicia peccauit. tu uero timore
siquidem. In quo notatur quod circumstan
cia aggrauat peccatum et attenuat. Ad
huc autem pylatus uolens inuenire causam
dimittendi eum dixit iudeis. Consue
tudo est. ut dimittam uobis unum in pa
scha. quem ergo de duobus uultis uobis
dimitti. Regem iudeorum an barrab
am. qui erat latro et propter homicidium
erat in carcere. At illi dixerunt. Dimitte
te barrabam. Et pylatus. quid ergo fa
ciam regi iudeorum. et illi. Crucifige eum.
Et pylatus regem uestrum crucifigam
scilicet innocentem. Qui dixerunt. Non hab
emus regem nisi cesarem. Si hunc dim
ittis non es amicus cesaris. Pyla
tus uero. quod uidens quod nichil proficeret.
fecit dominum per ministros. scilicet nudum ligari
exceptis femoralibus ad quandam lapi
deam columpnam in platea ciuitatis
ut pena eius lapis ab omnibus uide
tur. Et fecit ipsum flagellari corrigiis

audie

totum

nodosis · ante et retro · ita quod corpus
eius erat lividum vulneratum · et
sanguine madefactum · Ad hoc apparent in
columpna vestigia cruoris ¶ Fecit autem
ipsum flagellari · quia erat statutum
a romanis · ut crucifigendus prius
flagellaretur · Hoc facto milites pyla
ti · duxerunt eum sic cesum · in pre
latorio pylati coram iudeis et expecta
tibus · ¶ Cui precepto non dum saciati
suggesserat militibus · ut et illude
rent tamquam regi · Tunc milites
sertum de spinis acutissimis fecerunt
quod posuerunt super caput eius · tamquam coro
nam regi · Et dicunt quod eam viderunt sic
iste de vittis marinis · Quorum acies ni
mirum dura est · et penetrativa · quasi spi
na · Illi autem aculei · cruorem de capi
te eius extrahentes · Arundinem et in
in manu eius dederunt tamquam sceptrum
Clamide coccinea ad similitudinem
purpure · qua reges utebantur eum in
duerunt ¶ Tunc inter dicebant · Tu
dicebas te esse regem iudeorum · modo
es coronatus · et ornatus · sicut decet
talem regem · Sed aliqui nequiores
accipiebant arundinem de manu eius
et percuciebant caput eius · Aliqui vero
sic saciati tamquam nequissimi dabant
ei alapas · percuciendo ei modo unam
maxillam modo aliam · Et dum age
rent hec supervenit pylatus · videns

afflictum

quod eum tam graviter vulneratum · sic fa
ctum lividum · sic doloribus repletum
ut nec pedibus stare · nec pedibus sta
re · nec bene ambulare posset · cogitavit
si iudei eum talem viderint · et eius
innocentiam audierint · nisi fuerint
lapidibus duriores absoluerent eum ·
Et sic duxit eum foras ad plateam
ubi erat multitudo expectans adu
entum rei · Et ondidit eum omnibus ta
liter coronatum ita crudeliter tracta
tum et vulneratum dixit · Ecce adduco

vobis eum foras · ut sciatis quod nullam
causam invenio in eo ¶ Pontifices vero
cum ministris clamaverunt · dicentes crucifige
crucifige eum · Et ad hoc ipsi alios
provocabant · Tunc dixit pylatus
· tollite eum vos et crucifigite · Et illi
nos legem habemus · et secundum legem no
stram debet mori · quia filium dei se dixit
· Et si eum dimiseris non eris amplius
amicus cesaris · ¶ Pylatus vero au
dito verbo timuit · scilicet incurrere iram
cesaris sed non dei · Et accepta aqua
lavit sibi manus coram populo · dicens · Innocens
ego sum de sanguine huius iusti · Et po
pulus respondit · Sanguis eius · scilicet ulci
o debita · pro effusione sanguinis huius
veniat super nos et super filios nostros
qui non credentes · quod pro hoc peccato punien
tur adeo vel dyra ¶ Tunc pylatus
dedit sententiam · ut crucifigeretur et morte
latronum moreretur · Unde et eadem
hora duos latrones simul ad mor
tem condempnavit · O iniusta et male
dicta sententia · et equitas simulata · dice
bant pylatus dominum esse innocentem et
iustum · et dicebat quod per invidiam tradi
dissent eum · et tamen ad mortem eum conde
mpnavit · Faciebat manifeste contra iu
sticiam · et volebat videri iustus · Si
mulator erat sive ypocrita · qui dicit
quod agit · et si aptum sit malum · volt
tamen iustus ab aliis reputari · Et ideo
dominus hoc peccatum reputans gravius sit ·
· quod super omnia alia · quia non solum deum offen
dit · sed etiam peccatum esse iusticiam dicebat
et de testatur in malachie · Ve vobis ypocrite
de vobis ¶ Lata igitur sententia contra xpm
a pylato · Milites exuerunt eum cla
mide purpurea · induentes eum vesti
bus suis · et tollentes coronam de capi
te eius reposuerunt super humeros eius
crucem · ut portaret eam usque ad lo
cum ubi erat crucifigendus · ut eius
continua visione · et portandi fatiga

cione grauaret tam intus quam ex
tus. Et alii duo compnati cum eo
simil. cum suis catenis in collo posi
tis cum eo ibant. ut ex illorum societa
te amplius diffamaretur. Videba
tur enim eisdem criminibus esse condem
pnatus. Multitudo autem maxima
populi. tam iudeorum quam gentilium seq
batur eum. Aliqui autem ut insulta
rent et illuderent gaudentes de pe
nis eius. Aliqui ut uiderent si se de pe
na liberaret. vel si moriens aliquod mi
raculum faceret siue ad quem finem deueni
ret. ¶ Sequebantur autem eum mul
te deuote mulieres. sibi compacien
tes et plorantes. et pre nimio dolo
re pectora percucientes. quibus ipse
dixit. Filie iherusalem. nolite flere super
me. sed super uos. et super filios uestros
. Quia ueniet dies in quibus dicent.
beate steriles. que non genuerunt. et que
filios non lactauerunt. quasi diceret. No
lite flere de morte mea. quia cito
resurgam. sed flete destructionem ciui
tatis uestre. que funditus distruetur propter
peccatum quod ciues eius operantur in me.
. Et cum transissent aliquantulum ciu
itatem. inuenerunt quendam nomine
symonem. uenientem de uilla. quem mi
nistri pylati cogerunt. ut portaret cru
cem ihesu. Erat enim ihesus ita debi
litatus propter penas precedentes. quod
eam portare non poterat. Et sic per
uenerunt in montem caluarie. et fixe
runt per ordinem tres cruces. et cru
cem domini in medio. ita quod haberet v
num latronem a dextris et alium a sinis
tris. Et primo crucifixerunt alios
duos. ut christus audiendo dolores et
clamores eorum magis horreret cru
cem. Quibus crucifixis milites spo
liauerunt ihesum omnibus indumen
tis. ita quod remansit omnino nudus
exceptis femoralibus. quas uestes

inter se diuiserunt. Et quia ipsi erant
quatuor. fecerunt quatuor partes. ut quilibet
partem suam acciperet. ¶ Erat autem inter
uestes vna uestis. facta opere reti
culato. et desuper contexta per totum. Ibi
est ihesus pannum aliquem ex cubitis
super humerum positum. ad modum cor
rigie in pelliciis. et ideo non poterat
scindi. Unde miserunt sortem cuius esset
. vt vnus eam integram haberet.
Quo facto milites leuauerunt eum
in cruce. et confixerunt ambas ma
nus in brachiis crucis cum clauis ita
grossis et longis. quod ex wlnere ip
sorum. caro et sanguis interuaverit li
gnum. et ultra lignum apparebant
claui sanguinolenti. et ex wlneribus
manuum fluebat sanguis usque ad
terram. ¶ Deinde accipientes pe
des. ita fortiter traxerunt versus terram
quod omnes coste eius poterant numerari
. Et quia lignum crucis a deo erat
arctum. quod duo pedes singulariter non
bene poterant configi in eo. posuerunt — vnum pedum
super alium. et cum vno magno clauo
confixerunt ambos. Et cum dominus pende
ret in cruce. et crux et terra eius san
guine perfunderetur. pontifices scri
be et seniores iudeorum illudentes ei
dicebant. Alios saluos fecit seipsum
saluum facere non potest. ¶ Si rex ysra
el est. descendat nunc de cruce et cre
dimus ei. Sed mulieres qui transibant
blasphemabant eum dicentes. Si filius dei
es descende de cruce. Et statim cru
cifixo domino. quod fuit hora vi. tenebre
facte sunt super vniuersam terram usque
ad horam nonam. Et sol obscu
ratus est. Nec mirum quia ille sol
a quo habet lucem pendebat. et
petre scisse sunt. Et terra fortiter tre
muit. et uelum templi scissum est
a summo usque deorsum. quod erat ante
fores templi appensum. ad tegendum

fores. Et 𝔭 mutus uelū. ut dicit Jo
sephus. Et in ew° nazareor dicit q
infinite ymagines qui erant sup
liminare templi fcē sunt ¶ Stabā
bant aūt mr eius. et alie marie et m
ulieres. que secuta uero eum a lon
ge. pp timore ppli. Videbant autē
omīa que ɔtra dnm̄ fiebant. Rcp
entibz aūt illis mirabilibz omīs
pplus recessit ¶ Pylatus aūt fece
at scribi in quadā tabla talem ty
tulum. Jhūs nazarenus rex iudeo
r. Hanc tabulam fecit affigi cruci.
ut appereret sup capud xpi. Mūi scp
turā multa sequunt. Et erat scptu
ebrayce grece et latine. Et nota q
crux nō hēbat lignū sup trāsuersū
altq. ƺ habebat formā. T. ƺ pyla
tus supposuit cauillā et tablam ĩ
qua erat tytulus et affixus sicut
T. Dicunt aūt in cruce fuisse. iiij.
ligna scdm diuisitatem. forte ligno
r. s. lignū erectum trāsuersum. ta
bla supposita. Et truncus quidā
cui infixa erat crux xpi. Ligna fue
runt. ut dicit. Palma. cypressus. oly
ua. 𝔩 pinus. Cedrus tytulus tm̄ cp
tabat. Ideo crucifixus erat. quia
erat rex iudeoꝝ. Et post recessum
ppli. dns orauit p eis. d. Pr ignos
ce illis. quia nesciunt qd faciunt. P
ostqꝫ vba latro. qui erat a sinistr
eius sicut fuerat malus in uita.
sic malitie sue nō oblitus ĩ morte
blasphemauit xpm. d. Si tu es xps
salua temet ipm et nos. Insultando
loqr. q. d. Tu dicebas te eē xpm.
modo bn̄ appet quomō sit. quia si
esses saluares te 𝔩 nos. qd facere ñ
potes ¶ Dominꝰ nō michil rndit
ƺ alius latro qui erat ĩ dextra pte
fuis est aduocatus eius ɔ xpo fi
ret. et rephendens illū ait. Neqꝫ
tu times dm̄ cū sis nobiscū ɔrep
natus ad mortē. Et tu et ego dig
quidem fus recipim̄ .i. talē mor
te bn̄ meruim̄. ƺ hic nō qꝫ michi
mali fecit ¶ Conuertens se ad xpm
ait. Memēto m. dn̄e. cū ue. in regnū
tuū. Ecce iste latro fecit. v.ͥ. quibꝰ
ueniam meruit et gloriam ĩpetra
uit ¶ Pͦ. blasphemātē increpauit.
¶ iiͦ. se accusauit ¶ iiiͦ. ipm excusauit.
¶ iiiiͦ. ueniā postulauit ¶ vͦ. fidem
qd de xpo habuit audacter nūciauit
d. Dn̄e cū ueneris in regnū tuū. V ide
bat eum mortalē. et ɔfitebat re
gem eternū .i. vm̄ dm̄ et verū ho
minē. Et ideo xpus statim rn̄dit
Hodie mecū eris ĩ paradyso. hoc ē
dicē. post mortē meam aīa tua er
it mecū vbicumqꝫ ero. et uidebit di
uinitatem meā qd est = in paradyso
Attende penitentis mirabilē dig
tatem. et saluatoris ineffabilem
largitatem. latro petebat solū
sui memoriam. et habuit omīū pcco
r suoꝝ ueniā. et cū hoc eternam
gloriam ¶ Hys itaqꝫ pactis. mat
eius q stabat a longe uidens q mu
ltitudo ppli recesserat. uenit ad fi
liū cū duobz sororibz suis. et ma
ria magdalena et iohē. et Johē e
wangelista ¶ Johes nō posuit se sub
brachio crucis sinistro et beata vir
go cū sororibz sb dextro. Et omibz
tacentibz nec p doloribus ualen
tibz. Dns sciens matrē pdidisse
obsequiū sponsi. et statim pdere
solaciū filij. aliqualiter eam ɔsolai
dixit. Mulier ecce filius .t. loqui
tur de Johē .i. hunc hēbis loco fi
lij. et ad ipm recurrens in omi
bz tuis agendis sicut ad filiū.
¶ Deinde dixit Johi. Ecce mr̄ tua
.i. curā eius habebis. sicut filꝰ
de bona matre. Et illa ex hora.
Johes accepit eam ĩ curam suā

ut semper ei assisteret semper seruiuit
Mater autem noluit ante mortem fi
lii a cruce recedere. unde ea presente cum
societate. s. xpus dolore vulnerum sua
crescente et morte appropinquante. clama
uit fortiter. Deus meus ut quid me
dereliquisti. Dicebat autem se derelictum
quia tot a patre videbat se calami
tatibus expositum. Vel quia passio
sua. quasi inutilis videbatur eo quod de toto
genere humano unus solus appendebat cre
dens in eum. s. latro. Et paulo post hec
verba dixit. Sitio. Mater non sine ali
qua de societate eius non permaneret
scilicet quod non potavit nec habebant. Et cru
cifixores obtulerunt more eius mi
dam spongia acetum. sicut dicit unus
euangelista. Alius dicit quod fuit vinum
mirratum. hoc solum vult dicere quod
quod talis potus fuit quod cum dominus gustasset
et ad gustum sensisset eius amaritudinem
noluit bibere. Modo vide quanta iniquita
humani generis erga creatorem suum. Ip
se enim est qui omnes potat et passus
in cruce moritur. Sic enim mori poterat
a siti. sicut de vulneribus. Et post ta
le gustatum dixit. Consummatum est. s.
humane redemptionis opus et omnis
prophecia loquens de passione et mor
te mea. Ex quo habemus exemplum
quod qui in cruce penitencie ascendit non de
bet inde descendere donec in morte dic
at. Consummatum est. s. opus penitencie me
e. Et postea clamavit statim voce
magna dicens. Pater in manus tuas com
mendo spiritum meum. Et inclinato capi
te emisit spiritum. Jam erat vi hora ho
ra et remansit corpus in cruce usque
ad vesperam. Modo attende mirabi
le testamentum quod deus fecit in fine vi
te sue. secundum ambrosium. Primo vesti
menta crucifixoribus dedit. Secundo corpus
suum cruci. iii paradysum latroni. commen
dat. iiii matrem desolatam discipulo

consolandam et gubernandam commen
dat. Quinto inimicis pacem obtulit. qui
pro ipsis oravit. vi. spiritum et animam in
manibus patris commendavit. ad apta ista
Nota quod sicut adam vi. die. et
hora vi. peccavit sic xpus eadem
die et hora passus est. s. iii die mar
cii et eadem die nunciatus est xpus.
et sicut adam domino ambulante in pa
radyso et ad auram post meridiem
obtinuit veniam peccati. Sic dominus
mortuus est post meridiem in hora
nona in reconciliacione generis hum
ani. quod fuit ut per reuertetur culpe et
mitas umbre. Mortuo igitur domino et in
de cum sollatibus nunc corpus domini per se
uerante. Et de cum iam sero fuisset et a
licet illi post vesperas venerant unde
pylati ad deponendum et sepeliendum
corpora crucifixorum. Et quia invenerunt a
bos latrones adhuc vivos fregerunt coxas
crura. ut statim morirentur. Venientes
autem ad xpm. et quia invenerunt eum
mortuum non fregerunt eius crura. Sed
unus militum. s. de crucifixoribus lan
cea latus eius aperuit. et intulit gra
ue vulnus in latus eius. forte cogita
uit adhuc non esse mortuus. et si esset
vivus vult faciam quod moreretur. Et quo
niam mortuus esset preter consuetum mo
dum. exivit de latere eius sanguis et
aqua. Et dicit quod sanguis ille descendit per
lanceam usque ad manum percucientis
et cum ille posuit manum ad oculos. clare
vidit cum prius caligassent oculi eius
Quod fuit ex voluntate divina. ut si
cut de latere dormientis ade formata
est eva. Sic de latere xpi in cruce so
pno mortis dormientis formata et
conducta est ecclesia. Sanguis. n. signat. recon
ciliacionem et redempcionem nostram per san
guinem suum. Aqua vero baptismum sig
nificat. per quod a peccatis mundamur. que
habet suam efficaciam a sanguine xpi. Et

est. in

coxas

ideo sanguis et aqua simul de aqua
de eius latere exierunt. Quo facto et
duo discipuli eius .s. joseph et ny
chodemus de lycentia pylati deposuer
unt corpus eius de cruce. Involventes eum
lintheaminibus albis et novis cum un
guentis aromatibus secundum morem iudeorum
et posuerunt istud in monumento novo
in quo nullus umquam positus fuerat et
erat excisum in petra in loco ubi cru
cifixus est dominus. De dispositione et condi
tione sepulchri quere in passchate
. Et advolventes lapidem magnum
ad hostium monumenti abierunt. Si
militer virgo beata que cum societate mulie
rum sepulture assumpto Johanne et una
de sororibus rediit tota lassa. extensi
one pectoris et fletu ad apostolorum hos
picium. Maria magdalena cum alia
sorore remansit ad monumentum ut
viderent qualiter unguentum possent corpus
domini. cuius haec est hystoria passionis. Nota
quod christus ex passione sua dat nobis
octo documenta. Primum est ut sibi
gratias agamus de hiis que pro nobis su
stinuit. et de bonis que ipsam passi
onem consecuti sumus. Secundo ut ex con
sideratione ardentis amoris quem in
passione ostendit super omnia diliga
mus eum. et ut igniculum nostri am
oris illo tam grandi igne accendamus.
Tertio ut quod deus odiat peccatum cognosca
mus. pro quo tollendo voluit filium
tam graviter cruciari. tam crudeliter oc
cidi. Quartum ut quod gloriosum sit regnum
celorum per hoc cognoscamus. pro
nobis acquirendo sic oportuit pati christum.
Quinto ut exemplo christi non erubescamus
in corpore nostro tribulationes et miserias
pro peccatis nostris. cum christus non pro suis. sed
pro nostris tot pertulit passiones. Sexto
ut ex consideratione pene quam pro nobis sus
tinuit. que michi mirum per miram rep
utemus. Septimo ut sciamus per quod nu

trimur in celum. que per penitentiam cari
tatis et asperitatis. Octavo ut firmiter
credamus deum largum esse in misericord
ia. qui sic affluenter sanguine suo fudit
et pro nostra miseria. et multa alia de quibus
dicitur alibi habes. In terra ostendit tibi
ignem maximum suum. Nota quod dicit
exemplum de cedro rege. Ecce mira
bilis amor. ut dimissa veste glorie
. et decore regali. assumeret vilem
habitum. et corpus pecculium et stati
onem paupertate. et humilitate plenum.
quod fecit ignis amoris. quem hodie ma
xime ostendit. quod tam pro nobis acerrimam
mortem tulit. Maiorem hac dilectio
nem nemo habet. De qua morte
ad presens loquendum est quantum ad tem
pus. quantum ad modum. quantum ad tormentum.
et quantum ad fructum. Quantum ad te
mpus. Nota quod fuit mortuus circa
horam nonam. et hoc triplici ratio
ne. scilicet ut manifestaret amorem suum.
suam operationem. suam virtutem. Primo
ut manifestaret suum amorem. tempus
enim istud caloris est quod aliquid hora
diei. quia tunc sol est in vertice ascen
su. et quanto plus ascendit. tanto plus
accendit. per quod designatur fervor cari
tatis per quem movebatur. Secundo ut ma
nifestaret suam operationem. Ipse
enim morte sua sanabat genus hu
manum. hora autem sexta. et feria
vi. homo peccavit. per cuius peccatum totum
genus humanum mortuum fuit. sed per
mortem restitutum est. et quantum ad vivi
ficata. qui mortui sunt per peccata. Exemplum
de pellicano. Et quantum ad exeuntes de limbo
Exemplum de destructione ... et exemplum de ar
bore crucis. iuxta cuius pedem dicitur
fuisse caput ade. Tertio ut manifesta
ret suam virtutem. Mortuo enim christo
sol eclipsatus est. et ideo si fuisset
in nocte. hoc non fuisset manifesta
tum. nec mirum si fuit eclypsatus mo

1 et umbraculum et solacium. pro quo de
ut esset in signum

riebatur enim ille. a quo huiusmodi lucem
suam ¶ Tercio debemus loqui de passione
domini quantum ad modum. Fuit enim ele
vatus triplici racione. scilicet ut esset in
signum ad quod colligeremur. Homines
enim ante adventum Christi erant dispersi per di
versos errores ydolatrias. Ideo ipse ele
vatus est ut ad ipsum tamquam exercitus
dispersus colligeremur ¶ Secundo ut esset
in umbraculum. ut sub umbra eius
a tempore diuturni caloris quiescamus. Sicut
dicitur de aliquo. Ipse stat sub umbra
talis domini. Et hac de causa ipse stat
cum brachiis extensis. quasi diceret. Paratus sum
omnes defendere. qui ad umbram meam
confugient ¶ Tercio in solacium. ut sibi consolacion
es in nostris pacientiis suppetamus. Quis
est videns Christum nudum. pauperem. in
firmum. debilem. derelictum ab omnibus.
afflictum in omnibus. qui non pacienter
sustineat contrarias adversitates. et ideo debe
mus eam in signum habere ¶ Item fuit
lanceatus. et racio huius fuit. quia in
tencio eius erat. accipere eius vitam. Vi
ta autem secundum diversorum opinionem in
diversis partibus est. Dicit enim quidam
quod vita est in capite. et ideo percusserunt
eum in capite laceraverunt eum. Quidam
dicunt quod est in corde. et ideo latus eius
lancea aperuerunt. Quidam dicunt quod
est in sanguine. et ideo totum eius sangui
nem effuderunt per diversas corporis partes
¶ Item fuit denudatus. et hoc quadam
duplici racione. scilicet racione fervoris et
consolacionis. despectionis et attractionis
¶ Primo racione fervoris. in estu enim
magno homo proicit vestimenta. Ideo Christus
quia totus fervebat amore huma
no. quasi ipso inebriatus expoliavit se
secundum illud Trenorum 4. Ad te perveniet calix
et inebriaberis et denudaberis ¶ Secundo ra
cione consolacionis. nullus enim potest conqueri
de paupertate. Si rex Anglorum ita pa
uper fuit quod nec camisiam habuit. vix et

in hoc mundo est aliquis ita pauper
quod sic nudus moriatur ¶ Tercio racione de
spectionis. omnia enim mundana despe
xit. et nichil secum asportavit. Secundum illud
Job primo. Nudus egressus de utero matris
mee et nudus revertar. ¶ Quarto racione attractio
nis. Ille enim qui trahit magnum pon
dus vestimenta deponit. Dicit dei filius
quod magnum pondus trahebat. scilicet pecca
tores ad se. Joh. 12. Ego si exaltatus
fuero a terra traham omnia ad me. Ideo vesti
menta deposuit. et nudus in cruce fu
it ¶ Quarto debemus considerare mortem ipsius
quantum ad tormentum. Circa quod nota quod in
ter omnes eius penas pena mortis. fuit ma
ior penis aliorum sanctorum triplici racione.
scilicet racione voluntatis puritatis et adver
sitatis. Racione voluntatis quia vo
luntarie penas tulit. quia enim to
tum genus peccaverat humanum. totum
puniri debuit. Ipse enim salvator
noster volens satisfacere patri omni
um penas in se assumpsit. Ysaias. Dominus
posuit in eo iniquitates omnium nostrum
¶ Secundo racione puritatis. Pena enim
ipsius fuit pura. Sed in aliis sanctis
vires inferiores elevabantur per contem
placionem superiorem. et sic dolor miti
gabatur. sicut patet in Laurencio
qui in tormentis ridebat. Sed in Christo non
sic. ymo utramque virtutem. sua propria
dimisit ¶ Tercio racione adversitatis. quia
in Christo fuit magna adversitas et pug
na inter carnem et spiritum. Nam caro
mortem fugiebat. Spiritus autem ad mo
rtem ibat. et dum oraret. factus est
sudor eius. ut gutte sanguinis in ter
ram decurrentis. Erat enim in agoni
a. ut dicit Anshelmus. Angustias
corporis certissime indicabat iste su
dor. sanguineus qui tempore orationis de
tua sanctissima carne decurrebat in ter
ram. Et ideo ipse tamquam carnis ad
vocatus dicebat. Tristis est anima

Nota q penā augetur ex parte infer
entis · qui vilis erat · Ex parte sus
tinentis · sicut qn princeps patitur si
cut rusticus · Ex parte loci in quo patit
quia in fetore cadauerum · Ex parte membrorum in
quibus patitur · quia in locis neruosis · ex
parte diuinitatis et magnitudinis cor
poris · pro quo dolor semper renouatur · Ex a
ffecta ista que pia mater · pijs oculis co
siderans dicebat · O me O me · Currite
te virgines ad virginem · matres ad
matrem dolentem · Et dolores meos scire
dolores · scribite cum lacrimis · ✝c̄.
In ierusalem eram quando audiui quod captus
esset filius meus · Statim quam citius
quo potui ad filium meum perueni · et cum
uidisse illum pugnis percuti alapis
cedi · facie conspui · commota sunt omnia
uiscera mea · defecit in me spiritus meus
neque erat in me vox neque sensus ·
Dum autem ducebatur ad crucem · pre
iciebant lutum super eum · et clamab
ant post eum usque ad locum ubi cru
cifixus est · Ipse autem me vidente · et e
go eum · est eleuatus in cruce · qui me
respiciens dolentem plus de me quam
de se dolebat · Clamabam heu fili
mi quis michi det ut ego moriar
pro te · Filius mortem cum secum mitiga
mater non moritur · amor vince fili
dilectissime noli me derelinquere tra
he me ad te · ut ego tecum moriar
noli me preterire · O mors nichil michi
ita iocundum sicut quod moriar cum fi
lio meo · O iudei crudeles matrem e
tiam crucifigite · quia sine filio meo ulterius
viuere non possum · Cui dominus lacri
mas ait · O mulier cur sic ploras
Tu scis quod ad hoc veni · et propter hoc car
nem accepi · ut per crucem salua
rem genus humanum · Ego moriar
solus et totus viuificatur mundus
quod deo patri meo placet tibi ergo non
displiceat · Mater noli flere dul
cissima mater · commendo tibi filium qui
te diliget · tui quam curam habebit · scilicet
Johem · Quarto delem pena christi considera
re quod ad fructum quadrupliciter nota ·
Primo pro ipsa culpam purgatur ·
Nam ipso vero sacrificio · quod quod erat
culparum deleuit · Tertio amicitia resti
tuitur · ideo dicit apostolus · Reconci
liati sumus deo per mortem filij eius
Unde extendit in altum manus suas
· quasi porrigens patres ad patrem · pro recon
ciliatione impetranda · Tertio porta a
peritur · hic cadit exemplum de desce
ctione salomonis et cum dixit Iacob
fratribus suis · Ecce morior et dominus
erit vobiscum reducet quod vos in ter
ram vestram · Quarto potestas dyabolica
diminuitur · hic cadit exemplum de iudeo
iacente in templo dei · In die sabbati ī dic tabb
Uespere autem sabbati · que lucescit in prima sabbati · venit
maria magdalena · et altera
maria · videre sepulchrum · Mattheus · Ultimo he
ri sero · i · post vesperas fuit sepultus
dominus noster et iacuit in sepulchro to
ta nocte precedenti · et hodie per totam
noctem die et nocte sequenti usque
ad medium · qua hora surrexit · ita
quod fuerunt · xl · hore secundum Augustinum in libro
quarto de pascate · et de · re · de sabbato et
· ri · de nocte dominice · Et propter hoc officium
ecclesie nocte preterita · et hodie non solum
est de sepultura · Sed et de resurrectione ·
que tamen hodie facta non est · Ad hoc
dicendum · quod missa que hodie cele
bratur · non est de sepultura aut de mor
te domini · quia de hoc fieri non posset · Sed
et de resurrectione · licet hodie facta
non sit · tamen ecclesia · propter gaudium resurrecti
onis peruenit noctem suam · et coniun
git eam cum hora · 9 · huius diei · ut po
sset tempestiue gaudium dominice re
surrectionis celebrare · Uerum igitur evangelium
loquitur de sepultura domini que

que usq; hodie in veritate durat
et de resurrectione eius que nunctiata
e nulla fideles letificavit. Dicit
ergo evangelium. quod vespere sabbati. i.
in nocte que est inter sabbatum et domini
cam. Maria magdal. cum una sorore
virginis. que vocabatur maria.
quia fuerunt due sorores eiusdem nomi
nis. Et sic fuerunt tres marie. que
tercia arripuerunt de ihrlm et vener
unt ad videndum sepulchrum domini. i.
ut viderent qualiter possent sine impe
dimento custodum accedere ad eum.
et possent videre et ungere corpus domi
ni. Et pervenerunt illuc. cum iam dies
inciperet aliquantulum clarescere. Por
taverunt autem secum ungenta pre
ciosa. ad corpus domini ungendum
secundum morem iudeorum. ne inde fetor
exalaret. sed odor. ut sic possent di
u ibi stare sine tedio et flere. Iste
bone mulieres. non dum erant in fi
de perfecte. Putabant autem eum adhuc
mortuum in sepulchro iacere. quod crede
bant credere a mortuis resurrexisse. tamen
in illis caritas devocio commendatur. Primum
quia de domino suo mortuo tantam sollici
tudinem habuerunt ut pro eo ungendo
tam diligenter ungenta pararent. tam
tempestive venirent. Secundo. quia venientes
ad sepulchrum. non solum cupiebant
dominum ungere. sed etiam tangere
et super eum flere. et de ipso. et ad disci
pulos bonum nuncium reportare. Tercio quia
videntes monumentum tam grandi lapi
de clausum. non recesserunt ad aufer
endum. sed levaverunt oculos ad dominum
ab ipso adiutorium postulantes. Quare
quare dominus voluit corpus suum in
sepulchro reponi. cum tercia die deberet
resurgere. et non potius ordinavit
quod portaret ad domum matris et disci
pulorum. et postea coram eis resurge
ret. ut sic tamquam presentes essent tes
tes veri resurrectionis christi. Dicen
dum quod dominus noster aliorum more sepeliri
quod in hijs actis usq; ad horam resurrec
tionis. custodiri voluit. propter tria. Primo
quia sicut probavit se esse verum hominem in
cruce moriendo sic voluit probare mo
rtem suam per manifestam et visita
tissimam sepulturam et morientium. Secundo.
quia nullus articulus fidei tam antiquus
et quasi modo novorum sepultura eius nisi
unus. Unde si non fuisset more mor
tuorum sepultus in manis videretur ille
fidei articulus. Tercio. quia melior est proba
ta eius resurrectio a mortuis resur
gendo de sepulchro clauso. et signato cum
custodia armatorum. Et non quod sicut
mors eius fuit nobis in remedium. sic sep
ultura in exemplum. Primo hec fac
ta est cum multe habundancia. et
ungentorum fraglancia. in signum. quia
in morte aliquando sepeliantur. debent esse
involuti per munda. quod per mirram intelligitur.
Et tales nos in conversacione exhibere
coram omnibus. et post sepulturam
remaneant apud viventes odor
bone fame. et bone vite preterite. Illi
enim qui in peccatis vivunt. et in eis vi
tam finiunt. sicut coram deo et hominibus
sunt fetidi in vita. sic moriendo relin
quunt post mortem fetorem. Secundo. quia
sicut facta est in orto. et a sanctis viris
s. Joseph et Nychodemus. sic eorum exem
plo. libenti deberemus esse in orto. religio
nis ubi sunt viri virtuosi. velud arom
ata redolentes. Tercio. quia sicut dominus
per sepulturam factus est de consorcio sepul
torum. ita resurgendo dedit nobis in
telligere. quod qui cum eo sepulti sunt
per penitenciam resurgent cum eo per gloriam.
Sequitur quod cum dicte mulieres ve
nissent ad sepulchrum. terre motus
factus est magnus. i. iam factus erat
domino resurgente. Et tunc angelus
domini descendit de celo. et revolvit

lapidem sepulchri · et sedebat super
eum · Erat aspectus eius sicut fulgur
· et vultus eius vestimenta eius sicut
nix · Custodes autem sepulchri positi
per iudeos in adventu · et aspectu ange
li · sic exterriti sunt · quod ceciderunt in
terram · et stabant velut mortui · sci
ti quamvis angelum viderint · et dominum
resurrexisse scirent · tamen corrupti
pecunia a principibus sacerdotum dixerunt · quod discipuli
ipsis dormientibus · furati fuerant
corpus domini ¶ Hic nota de falsis testibus
· Mulieres non erant aspectum angeli non te
tiderunt · sed ex reverencia et verecun
dia vultus declinaverunt in terram
Hic sunt multa notabilia ¶ Primum
est quod qui accedit ad corpus christi su
mendum debet die una sabbati · id est ipsa
de pectoris · et debet ibi esse maria
· id est amaritudinis plena · et debet habere
aromata et bona opera et bonam
famam · Alioquin indigne accedit
¶ IIus est quia exemplo earum debemus
specialiter in rebus dubiis in tribulati
onibus in omnibus in quibus non est
nobis humanum auxilium · semper debemus
implorare divinum · Per alia · Cum igitur
vam dei c ¶ IIIus est quod sacerdotibus
nunciantibus verbum dei · et bonis
religiosis qui omnes in sacra scrip
tura angeli nominantur debemus mul
tam reverentiam exhibere · monita ip
sorum libenter audire · et cum devotio
ne suarum orationum suffragia im
plorare ¶ IIIIus est quod locum ubi corpus
christi conditur · reponitur et conservatur
· id est ecclesiam debemus libenter visitare ·
¶ Sequitur quod angelus confortans mu
lieres dixit · Nolite timere vos · quasi
dicat · Illi timeant apparere coram christo
et angelis eius qui eum offendunt · sic
ut isti custodes · Vos autem qui ip
sum cum pietate queritis non time
atis · Scio enim quod ihesum qui crucifi
xus est queritis · Surrexit sicut di
xit vobis non est hic · ¶ Tria verba
dixit angelus ¶ Primum est · Scio quod
ihesum queritis qui crucifixus est ·
Non sufficit angelo dicere · Queritis
ihesum · sed addidit · qui crucifixus est
etc. q. d. Licet ipse est salvator · quia cru
cifixus est et semper mente retinea
tis · quod per crucifixionem estis salva
ti · Et inde est quod eciam inter gaudia
resurrectionis · semper facit memoriam
passionis · Voluit enim christus beneficium
passionis sue · semper esse ante ocu
los cordis nostri · Unde ad hoc tria me
morialia instituit ¶ Primum est mi
ssa nichil aliud est · nisi representa
cio mortis christi ¶ IIum est signum cruci
um ymagine crucifixi · quod semper poni
tur in medio ecclesie · Ut intrantes semper
recolant se morte christi esse redemp
tos · et de tanto beneficio ei gracias
agant ¶ IIIum est asperitas penitencie que
fideles in corpore portant pro christi nomine
Unde apostolus · Ego stigmata domini mei
ihesu christi in corpore meo porto ¶ IIum ver
bum est · Non est hic · Quod tripliciter exponitur
· Primo est sic · Non est hic · scilicet corporaliter
unde non fatigemini querere corpus
domini · quia non est hic · ut autem michi cre
datis · venite et videte locum ¶ IIo ex
ponitur sic · Non est hic in monumento
qui est locus mortuorum · quia non habi
tat inter mortuos · morte spirituali · ut
sunt viventes in peccatis vel in morte
infernali · ut sunt dampnati · Sed ha
bitat inter viventes vita spirituali si
cut sunt penitentes · Et vita cele
sti ut sancti regnantes ¶ IIIo sic non est
hic · scilicet in monumento q. d. Non tamen que
rendus est hora mortis · dum enim
homo vivit debet eum querere ·
Et sic eum inveniet · in articulo autem
mortis invenire eum cum difficultate
¶ IIIum verbum est Surrexit · non est hic

sicut dixit vobis et eciam discipulis
quia tercia die resurget. In quo ha-
bemus exemplum quod cito debemus resur
gere a peccato. ¶ Postquam autem an
gelus nunciauit mulieribus resurre
ctionem mulieribus resurrectionem
dictam . et instruxit . tunc misit eas
ad discipulos . dicens . Euntes dicite disci
pulis eius . quia surrexit et precedet vos in ga-
lileam . Et ibi eum videbitis . Et sic iste
mulieres debuerunt dicere 3a verba disci
pulis ex parte angeli ¶ Primum est quod sur
rexit dominus voluit angelus sicut bonus
nuncius gloriam resurrectionis dicere
non solum nunciare mulieribus istis . sed et
discipulis et omnibus amicis . quia ea que
ad honorem dei sunt libenter audire
et aliis dicere debemus ¶ Queritur quare xpistus
non exspectauit generalem resurrectionem
ut cum aliis resurgeret . Dicendum quod
propter 3a ¶ Primo ut resurgens et in ce
lum ascendens . aperiret nobis portam
paradysi . Nisi enim prius ipse resurrex
isset et ascendisset firmatus paradysus
nulli patuisset . Vnde expediens fuit
sibi hiis qui in limbo erant . et qui in
mundo nec cito resurgerent ¶ 2o. quia
sicut ipse est caput ecclesie . et dominus omni
um . ita debuit resurgere ante omnes
. Nisi enim cito resurrexisset . quis suam
resurrectionem et nostram crederet . Nec
nostram probat . ut dicit apostolus ¶ 3o. quia
si corpus tam longo tempore iacuisset
in sepulchro omnes xpistiani voluissent
ire ad illud videndum et visitandum
Ex quo contingere poterat magnum
dispendium rei familiaris et periculum
tante peregrinacionis ¶ 4m. verbum fuit
quod precedet discipulos in galyleam . quasi dicat
sicut dixit vobis . ita erit post resurrecti
onem suam in galyleam . que non mi
nus distabat a ierusalem . et ibi exspec
tabit vos in monte . de quo dixit
nobis dum viueret . et loqueretur

vobiscum de hiis que futura erant . Mi
ra bonitas saluatoris . Qui enim tunc
discipulos exspectabat hodie peccatores
ad misericordiam misericorditer exspectat
3m est quia ibi in galilea eum videbitis
Galilea . transmigracio dicitur . quia qui volunt
xpistum videre debent de vitiis ad virtutes
transmigrare ¶ Queritur quare dominus volu
it educere discipulos de ierusalem in galileam
ut cum eis loqueretur et instrueret
eos de hiis que futura erant . hoc idem
facere potuit in ierusalem . Pro . Dicendum
quod fecit propter duo ¶ Primo ad confirmandos
discipulos de sua resurrectione . Ipsi enim
eum pluries viderant in ierusalem et tamen
semper dubitabant utrum ipse esset an
spiritus in persona eius loqueretur . et
ideo duxit eos in galyleam vbi mul
ta miracula fecerat coram eis et per
longo tempore fuerat conuersatus cum eis
ut ex recordacione eorum que ibi fece
rat . de sua resurrectione amplius non
dubitarent ¶ 2o. ad nos instruendos
. ut sciamus cupimus videre galileam . id est in al
titudine glorie sue ¶ Primo sciamus . id est in
pace et ierusalem . sine dubio transi
bimus ad montem celestis patrie . v
bi clara et manifesta est visio xpisti .
apostolus Tunc autem facie ad faciem
sicut est . ad . Cor . xiii . Sermo de eodem

Nolite me vocare Noemi . id est pul
chram . sed mar . quia amari
tudine repleuit me dominus . Ruth . Di
cta hystoria huius verbi . Potest ma
pere amaritudines virginis sic ¶ Pre
quod filius meus inclinato capite tra
didit spiritum . Inter dolores illos mar
tirios . multos habui detractores . sed
nullos consolatores . preter creaturas
insensibiles . Nam sol obscuratus est
petre scisse sunt . Ipsa non virgo ve
lud mortua ante crucem iacebat . ita quod
nec loqui . nec suspirare poterat . Ma
ria magdalena . sicut solebat consolari
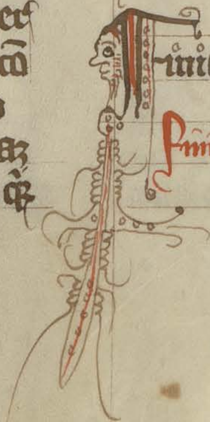
So de eade

ad primum verbum incidebat in eam
dolor · et ex vehementi dolore cum eiula
tu et lacrimis cadebat in terram ·
ita quod eius consolatio fiebat doloris au
gmentatio · Sed erat Johanna uxor
procuratoris herodes et quedam alie
que simul ascenderant de galylea · quas
non a deo doloris vis attraxerat · que
sicut poterant xpi matrem consolari nite
bantur · Quibus ipsa post aliqua
lem spiritus receptionem dicebat · Dul
cissime sorores pensate quantus dolor
est videre dei filium et meum pendere in
cruce · cuius passionis gladius ut
predixit symeon meam animam pertran
sivit · Quo dicto iterum in terram cecidit
et quasi spiritum exalasset iacuit · Cum
que per magnam horam sic iacuisset ·
Ecce Joseph et Nichodemus venerunt
volentes deponere corpus ihesu de cru
ce · Quos cum vidisset virgo maria re
sumpto aliqualiter spiritu dixit ·
Joseph tu vis deponere corpus ihesu
filii mei · ideo rogo ut michi ipsum me
stissime tribuas · ut semper meum vale
am habere · Et cum deposito corpore · quod ipsa
ex una parte sustentabat · iuncta ad corpus
dicebat · O caro munda caro pro peccatis
mortua · Caro sine peccato nata · per mo
rtem tulisti peccata · Irruens super corpus
dabat dolorosos vagitus amplexab
atur et osculabatur totum os sanguine re
plebatur que omnia videns semper dol
or renovabatur · Et dicebat · Non crede
bam fili mi talia videre · Sed paucis te
mpore gaudere · O vos omnes qui transi
tis · astatis mecum dicite filium pectore me
cum lugete · Videte quid michi accidit · Vi
dete quid advenit · Videte quomodo
iacet sol iustitie pater pauperum · Rex
anglorum · Quid faciam misera · quem tot
mundus heri venerabatur · hodie ab
omnibus despicitur · Cumque diceret ista
Isti volebant ligare in lintheo cor

pus ihesu · Sed cum unam partem corporis
ligassent et aliam ligare vellent
mater se prosternebat ad alias plagas
que adhuc ligate non erant · et iterum
amplexando osculabatur · et propter
hoc omnes stabant in amaritudi
ne · et precipue maria magdalena que
ut poterat cum ea dolorem ducebat
Dicto quod cunctis in fletu perseveran
tibus sepelierunt illud in sepulchro
Joseph novo quod exciderat de petra
Voluit autem sepeliri in sepulchro
novo et lintheo mundo in signum
quod qui debet eum recipere in corde · quod
est tumulus mentis et non ventris
ut dicit augustinus debet esse mun
dus et renovatus · Voluit sepeliri in
petra et non in terra propter firmita
tem · quia petra erat xpus · Et ad
significationem debet esse petra per fidem
et firmitatem · qui xpm vult in se
recipere · In terra autem noluit sepe
liri · quia corpus istud numquam pec
cato subiacuit · non debuit dari cor
ruptioni · et putredini terre · propheta non
dabis sanctum tuum videre corruptionem
Item quia deus terre maledixit
· ideo corpus tam benedictum · non deb
uit in ipsa poni · Cum ergo sepul
tus esset virgo reducta est domum
non valens sustinere se · Sed beatus
Johannes ex una parte sustentabat eam et alii
hinc inde · Que cum domum redu
cta esset et filium non videret · corruit
in terram · cepit quasi taciter cum lacrimi
is suspirare reducendo sibi ad me
moriam · que prius habuerat · et
quomodo patiebatur · sicut faciunt homi
nes qui de gaudio veniunt ad mi
seriam · Boecius · Infelicissimum
genus infortunii · fuisse felicem ·
et non esse · Dicebat ergo o angele
gabriel · Tu dixisti michi ave et cetera
Et ecce sum plena ve · amaritudinis

et doloris. Tu dixisti. Dominus tecum. Et ecce longe factus est a me. ita ut ipsum uidere non possim. Tu dixisti benedictus fructus uentris tui. Et ecce ab omnibus est maledicta. Elyzabeth dixit. Benedicta tu in mulieribus. Et ecce in felicissima est inter omnes mulieres. In hoc maria magdalena uolens uirginem consolari. uidebatur suos fletus abscondere. sed singultus non poterat occultare. Et cum eam dulciter alloqueretur. inuadebat eam unda doloris. quemadmodum unda maris eos qui tempestatibus obruuntur. et sic cadebat in terram. et quo apud omnis dolor innouabatur. Et quod timebat. ne anima uirginis de corpore exiret. Dicendum quod sola spes quam habebat de resurrectione filii cito futura. Et ut sciatis quod anima christi fecit quando exiuit de corpore. Sciendum quod ad inferos descendit. ut qui sub terra illuminaret. sicut sol qui recedit a nobis et ita illuminaret sub terra. Et quia multiplex est infernus. scilicet dampnatorum qui sunt infra omnes. Purgatorium est qui sub. ideo rogamus. Tertia pars fert. limbus puerorum est ibi supra. omnes et ibi morabantur sancti patres. Descendit autem christus solum ad istum ut inde educeret sanctos patres. ubi steterant quinque milia annis. et si non habuerunt penam ignis habuerunt tamen obscuritatem tenebrarum. quia ibi erat maxima obscuritas. Intrauit autem christus limbum cum maxima luce et statim omnes demones fugauit quia lucem dei ferre non poterant. Nam omnis qui male agit. odit lucem. Iohannes. Intrantibus autem omnibus qui ibi erant. eo quod nullus cum luce illuc ire conueniat. Ecce adam qui tot annis fuerat ibi in terre genu flexit coram eo ibi et dixit. Congaudete mecum quia

hic est qui me de terra formauit. et me sanguine suo redemit. Quod audiens iohannes baptista. cepit ad eum currere dicens. hic est quem baptizaui. tunc ipsa [illegible] atque digito demonstraui. Et etiam cum gaudio et dolore. quousque eduxit eos de illo carcere. quod fuit in illa nocte. Et postea dicit quod tunc fuerunt in paradiso. quia uidebant christi animam deitati unitam. Iohannes xvii. Hec est uita eterna ut cognoscatis. Nota de christo nichil plus usque ad diem tercium. Sed quia mater uirginis ad hunc est desolata. consolemur eam. secundum posse nostrum uisitando eam. Scitis enim quod quando aliquis turbatus uisitatur. eius dolor multum alleuiatur. Et iterum dolor quod quidam pondus leuius portatur. quanto cum multis diuiditur. Nos igitur eam cum doloribus coram oculis nostre mentis ponamus. et eam alloquendo prout possumus consolemur. Nam cito filius eius resurget. Ipsa cum ex hoc ad nos consolandum in tribulacionibus nostris erit magis sollicita. et tandem gaudium resurrectionis nobiscum participabit. Fecit Noe archam iuxta preceptum domini. de lignis leuigatis et politis uel quadratis. longitudo 300 cubitorum. latitudine l. et in altitudine 30. et ad modum humani corporis. longitudo est maior sexties latitudine. et decies maior altitudine. Et altitudo a planta pedis usque ad verticem. Latitudo a dextro latere usque ad sinistrum. Altitudo a dorso ad uentrem. Quod tam in uertice corpore christi esse tantum dictum uolunt. Quia sic legitur in ystoria quod humani corporis instar ostendit. in quo christus apparuit. Rogemus et cetera.

Finito libro sit laus et gloria christo.

Finito libro sit laus et gloria christo

Tractatus iste per multos ascribitur magistro Henrico de Gandavo doctori sacre theologie

libellus de pseudo apostolis

Ecce. Incipit libellus de pseudo prophetis. Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt. Ysa. xxxiii. Quia prophete in sacris litteris appellantur videntes, quia qui nunc propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns. I Reg. ix. Sic vacantes scripturis et exponentes eas, videntes merito dici possunt, cum et ipsi in eisdem litteris prophete dicantur. Ephes. iiii. Alios posuit apostolos, alios prophetas. Glossa, id est scripturarum explanatores. Cum igitur ipsi videant presentia pericula ecclesie imminere, debent clamare foris, id est aliis indicare, alioquin timere possunt, ne propter negligentiam vel contemptum evanescant in cogitationibus suis, et obscuretur insipiens cor eorum, ad instar phariseorum, qui cum cognovissent deum, non sicut deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis. Ro. i. Et maxime debent indicare illis qui possunt resistere illis, videlicet quibus ecclesie gubernacula sunt commissa, qui et si pastoris habeant et hic debeant notitiam scripturarum, tamen circa earum inspectionem vacare possunt negociorum frequentia impediti. Qui tamen postquam intellexerint memorata pericula, si fuerint veri dei sacerdotes, vehementer dolebunt, et de illis temporibus sollicitari erunt, quod notatur in auctoritate predicta cum dicitur: Angeli pacis amare flebunt. Sacerdotes enim dei angeli dicuntur. Mal. ii. Angelus domini exercituum est. Et Apoc. i. Septem stelle sunt angeli vii ecclesiarum. Glossa, id est episcopi. Episcopi autem episcopi angeli pacis, quia sunt nuntii Christi qui est pax nostra. Ephe. ii. Precipue autem sacerdotes sive illi episcopi flebunt et dolebunt qui salvatores sunt salutis animarum, ita ut Iesus merito dici possunt, id est salvatores, non potestate sed ministerio, sicut et Iesus noster, id est auctor nostre salutis, videns pericula civitatis, id est ecclesie finalis, flevit super illam dicens: Quia si et tu cognovisses. Luc. xix. Glossa: utique fleres, que modo exultas. Quod autem de ecclesia intelligatur, hec auctoritas ostendit glossa dicens: plangit hypocritas qui nesciunt cur plangant. Et infra: Qui relinquunt pericula finem que temporalem letitiam perhibent. Nos ergo christiane fidei professores, licet indigni, Parisius studentes, qui ex assumpto gymnasio sacre scripture, quamvis exiliter secundum tenuitatem tamen frequentius maneamus, attendentes in illis litteris pericula novissimorum temporum vel eius similia toti ecclesie imminere, que iam de prope ad cunctorum memoriam illa duximus revocanda, et precipue illam apostoli prophetiam, ubi idem apostolus predicit in spiritu quedam pericula novissimorum temporum, quorum iam similia diebus suis instabant, sed nunc plura videntur instare, dicens II Timoth. iii. Hoc autem scitote quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Et infra super illo verbo: Ex his sunt qui penetrant domos, dicit glossa: Iam horum principium quidem est, sed plures in fine futuri sunt. Quod autem prophetice apostolus id predixit, dicit glossa convenienter super illo verbo iiii capitulo: Coacervabunt sibi magistros. Glossa: Prophetia est sancti apostoli qui fuit prescius futurorum. Et I Timoth. iiii. ubi loquitur de eadem materia dicitur: Spiritus autem. Glossa: sanctus manifeste dicit: mihi in corde, dicit glossa, quod in novissimis temporibus, glossa, circa que iam amplius invigilandum est, discedent quidam. Glossa: nobiles a fide. Glossa: que sibi spiritus revelavit ad instructionem et cautelam ecclesie non tacet, ut premonita ecclesia sollicita sit ne ab huiusmodi hominibus decipiatur. Cum vero exierit iam octoginta annis iam elapsis premonuerit apostolus et predixerit ut futura pericula vitarentur, constat quod nunc magis et magis appropinquantibus illis periculis, multo fortius monendi sunt christiani de illis vitandis, precipue cum ex tunc omnibus sive volentibus sive nolentibus ea preceperit apostolus predicari. Postquam enim predicta pericula predixerat futura et vitanda II Thimoth. iii. consequenter iiii capitulo subiunxit dicens: Testificor coram deo et Christo Iesu qui iudicaturus est vivos et mortuos et per adventum ipsius et regnum eius, predica verbum, insta opportune importune, argue, obsecra, id est admone volentes, increpa aspere verbis resistentes in omni patientia repugnantium et doctrina accipientium, id est ita ut patienter sustineas repugnantes et doceas accipientes, dicit glossa. Per hoc patet quod necessitas nos impellit ad dicta pericula predicanda et ad sollicitandum eos prelatos super illis inquirendis et puniendis. In huius ergo scribendis periculis. Nota

pcedem9 h9 mo ¶ Pmo ondem9 q mecia
xpi mlta & magna picula sr futa· ii°· p
au9moi hoies sr futa ¶ Scdo q habiles
& ydonei erut ad picula m ducenda ¶ Tcio
au9moi erut illa picula que inducet ¶
Qrto qlr· illi pcedent m picul9 ¶ Sexto
qm & ipi pdicantes alijs mlta picula· m
mltis piclis se ipos contiuuent ¶ Septio
ondem9 mqb9 piclis & ipi erut ostituti
Octauo· q qui no pmdmt ista picula· ant
pmsa no pcaulnt· pibut m illis ¶ Nono·
ne quis dicat d pdcis piclis· no dn ee cu
randu· utpote adhuc remotis· ostendem9
pquedam signa ista picula no longe remota
·B satis ppinqua / & io· qr eoz mslio & re
pulsio no sit amplius differenda ¶ Decimo q3
e illa picula pmde & pmitciare & afidelib9 re
pelle ¶ Undecimo q pena mcurret illi qui
picula tenet pmde & pmitciare & ab eccia re
pelle si no pmdant ea & pmitcient & repel
lant ¶ Duodecimo ne iudat m possibile il
la repelli cu sint pplice pdicta· ostendem9 q
ad tepus repelli potut· si uirilr resistat ¶
Tcodecimo qlr sint repellenda siue qlitcr
repelli possit ¶ Qrtodecimo q repelli n pos
sent dca picula ·n ognoscent illi / qui picu
la pauabut· & io ondem9 ubi potut pdci
piculosi hoies m ueniri ¶ Qntodecimo on
dem9 plurima signa qda m fallabilia· q
da no pbabilia· p que potut pdci hoies
ognosci ¶ Siquis no sbtilis ac phyloso
phic9 disputator ot ea que mfius dicenda
sr duxit opponendu ut sic animu lectoris
a simplicitate ueritatis auertat· no io lector ci
to moueat a suo sensu· B ad nos recursu
hre dignet· qm parati sum9 ad omem ob
iectione circa ista materiam faciendam opitu
lante dno respondere· no p disputacione et al
tercacione phylosophica· ac sophistica que ad
nichil ualr e· n ad subuisione audienciu· B
potius p collacone katholica que sola d3
ee mt seruos xpi iuxta doctrina apli· ij·
Tim· ij· dicentis Noli uerbis otende ad
nichil em utile e nisi ad sbuisione audie
ciu· glo· qr otencio nichil pt· nisi sbuerte
audientes· dn uersosus par e ul supior
viro katholico· Contencio e mim9 stabilita
tis ul sbtilitatis sepe strupulu· Solent

generat

e in otencione talia oppom ciuinato mali
uolencie argumeto ut moueant animos
insipienciu fratru Et· i· Nemo em pacit
se uinci verbis licet sciat esse uera que
audit· Collacio g° mt seruos xpi ee de
bet no altcacio ¶ Ptestam aut abnuncio
q omia que hic ad cautela & m structone
ecce uniuse no ot p sona aliqua n ot sta
tu aliqm p eccam apbatu· B ot pcca ma
loz & picla ecce gnalis dicturi sum9 no i
uencione mea· B exutate sacre scpture col
ligim9· Nichilominus tn omia ecclialiter cor
reccioni supponim9 siquid in eis uisu fuit
corrigendu Pmu caplm

Circa pmu caplm notandu q dr aplus
ij· Tim· iij· q m finali eccia mlta i
minebut picula ecce uniuse qr dicit apo9
nihijs verbis· Hoc aut scito q in nouissimis
tepoib9 mstabut tepora piculosa et c· glo·
dr Dnis aut qui sr d eccia no mito tantu
B mito· scl dicat & ita m minebut ecce
uniuse· Vle aut credet q m extrem9 te
pib9 tn videlicet tepore antixpi mmineret
illa picula dr· glo· otieient sup illo u bo
Exhijs sr qui penetrant domos q est in p
mitiua eccia quida tales fuerut· p quales
mstabant illa picula· B appinqnte finali
eccia m maiori multitudine uemet et h d
sit Ecce hoz pmiccij quida· B infine pl es
fut sr· n dicas m fine i· tpe antixpi tm
qr tuc dr tpt ee antix· qn psecucio mminet
similis psecucoi antixpi· i· Joh ij· Nam9
q nouissima hora e· glo· i· simil nouissie
qr simil e psecucoi futr· Et ibide· Nuc
aut mlti sr antixpi glo· cu qnto mpetu
et tiore audistis futm antixpm cu tanta
uolencia isti uenient· Et ij· Tessal· i· dr
apo9 d antixpo· Misteriu iam opat· miqta
tis· glo· Jam appet antixpi impietas· B
musitata i· noie pietatis palliata ut uelit
hri mistri xpi· cu sint pseudo Dic pz q d
pre finale ecciam & e ante mlta picula
m minebut ecce vniuse · ij · cap

Circa scdm caplm iudicz p quos m
stabut ista picula pdicit aplus ij·
Tim· iij· q erut m eccia quida hoies se ip
sos amantes p quos mstabut pdicta picu
la· Illi aut dr amare se ipos qui licet

uelint alios corrigere. non tamen ab aliis hominibus
nolunt corrigi in factis suis licet aliquando prelatis
uel tales amant se plus quam ueritatem et ita
plusquam deum qui est ueritas. Ioh. xiiii. Et dicit
Gregorius in pastoralibus. Qui preesse vult agere
et adeo que facit rectos vult tacere ipse sibi
testis est quod se plus ueritate vult diligi quam contra
se non vult defendi. Et plus diligit se
quam deum qui plus diligit honorem suum quam ho
norem dei. Aug. de uita christiana. Illi quam deum
diligunt qui non aliud quam unum nomine dei
glorificeretur exercent. Illi sed maxime qui in
statu prelationis sunt. et tamen honorem suum specia
lem est cum multorum offendiculo appetunt et
querunt se plus diligi quam deum. Ex hoc autem
amore sui precipuo quasi ex quadam radice ma
la madent illi tales se ipsos amantes
in uaria genera peccatorum. quia alii eorum fient
cupidi pecunie uel mundane glorie. Alii fi
ent elati contra deum uel dominum videlicet qui
nolent subesse prelatis sed suppositi. Alii fi
ent superbi de honoribus sibi impensis. Alii
fient blasphemi in deum phses. Alii fi
ent inobedientes parentibus id est prelatis ec
clesie qui eos regenerauerunt. Alii fient in
grati de bonis sibi impensis. Alii fient sce
lesti in genibus peccatis perpetrandis qui mo
dum peccandi transcendunt et animas suas uel a
liorum occidunt uel qui corrigentibus mala
pro bonis reddunt. Alii fient sine affectio
ne non compacientes infirmis scilicet peccatoribus
sed potius eos dedignantes. Alii fient crimi
natores id est crimina aliis imponentes uel de
tractores scilicet eorum fama maculare conan
tes. Alii fient incontinentes gule uel li
bidinis non refrenantes malas cupidita
tes. Alii fient sine benignitate nescien
tes aliis subuenire. Alii fient proditores
scilicet secretorum alienorum quae reuelant quod occul
tanda nouerunt. Alii fient proterui uel
procaces scilicet que uerecunda essent aliis hominibus
inuerecunde agentes. Alii fient ceci id est
tuphi id est non intelligentes que affirmant neque
de quibus agunt. Alii fient tumidi scilicet in
flato corde. Alii fient uoluptatum ama
tores magis quam dei id est carnales delicias spi
ritualibus preponentes et hoc dicit apostolus hiis uer
bis Et erunt homines se ipsos amantes.

Glo. pro eo quod dixit Apostolus instabunt tempora pe
riculosa quia erunt homines in ecclesia se ipsos
amantes. cupidi. elati. superbi. blasphemi.
parentibus non obedientes. ingrati. scelesti. sine
affectione. sine pace. criminatores. incon
tinentes. immites. sine benignitate. proditores
tumidi. voluptatum amatores magis quam
dei. et sic exponit glo. sicut dictum est. Alii
uenefici ut legitur in Apoc. De omnibus autem
hiis generibus peccatorum conuenient aliqui in sec
tam illam. propter quam instabunt tempora periculosa. ii.
Tim. iii. post illa uerba Et erunt homines
se ipsos amantes cupidi elati etc. subiungit
apostolus Ex hiis sunt qui penetrant domos id est ex hiis
generibus peccatorum conuenient aliqui in sectam
illorum qui penetrant domos propter quos penetran
tes instabunt illa pericula ut patebit. Qui
autem sint penetrantes domos exponit glo.
sic. Illi enim penetrant domos qui ad litteram
ingrediuntur domos illorum quorum regimine animarum
ad eos non pertinet et rimantur penetrantes id est se
creta eorum. quod non potest fieri nisi ingerant se ad
audiendum confessiones eorum. Hoc enim est pene
trare domos hominum predictorum scilicet rimari con
sciencias eorum que domus appellantur. Eccl.
xxxii. Preuerte prior in domum tuam. glo. mo
mento conscientie nos recipiamus. In hanc domum
intrat per hostium rector animarum qui curam habet
ab ecclesia sibi commissam. Cum sapiens Pro.
xxvii. Agnosce vultum pecoris tui. glo.
pastori ecclesie dicitur. Diligenter autem ad obe
diendum quibus te preesse contigit. alios actusque si
gulorum considera et siquid uicii reperis emen
dare memento. Huic pastori debet hostium
domus aperiri per confessionem iuxta illud
Boecii de consolatione. Si medicinam expec
tas oportet ut vulnus detegas. Alienus
autem qui curam non habet in hac domo recipi
non debet. Eccl. xi. Non omnem hominem in
ducas in domum tuam. multe enim sunt insidie
dolosi. Et in eodem admitte ad te alienige
nam et subuertet te in turbine et alienabit te
a tuis propriis. Et ideo de seruo alieno dicit apostolus
i. Cor. iiii. Tu quis es qui iudicas ser
uum alienum suo domino aut stat aut cadit.
alienus ergo si rimetur conscientiam subditi alieni
non intrat per hostium domus eius sed aliunde
ascendit. et ideo dicitur penetrare domum fraudu

duo ordines discipulorum

lent ut fur. vel violenter ut latro. Joh. x.
Qui non intrat per ostium in ovile ovium
sed ascendit aliunde ille fur est et latro. Dic-
it glossa Jeronimi qui sunt qui penetrant domos.
Convenienter igitur dicit apostolus in secunda epistola ad
Timotheum iii. Et captivas ducunt mulierculas
oneratas peccatis. Glossa ad litteram. Verbis et ver-
sutiis verbis seducunt mulieres et per eas viros
earum. Sic dyabolus primus evam seduxit et per eam
adam. Fortasse non viros seductibiles admo-
dum mulierum seducunt .i. ad se sive ad sua con-
silia ducunt. Sic enim exponit hoc verbum sedu-
cet. Apoc. xx. Solvetur sathanas et seducet
gentes glossa .i. a christo ad se ducet. Similiter et
isti mulieres et viros seductibiles se ducent
.i. a consiliis prelatorum suorum ad sua consilia
ducent et tanquam captivabunt eos .i. in suam re-
digent potestatem obligantes se eos ad nutum
suum sive in sua consilia. Captivari enim est a propria
potestate vel a potestate illius cui subest in a-
lienam redigi potestatem. Hic glossa Jeronimi quod pil-
los qui penetrant domos et captivas ducunt
mulierculas oneratas peccatis instabunt pericula
novissimorum temporum. et qui sunt penetrantes
domos. Instabunt est pericula per pseudo pre-
dicatores. q. xxiiii. Multi pseudo prophete sur-
gent et seducent multos. Pseudo autem pre-
dicatores sunt omnes qui predicant non missi quam-
cumque litterati et sancti sint. et si faciant signa
et miracula. ad Ro. x. Quomodo predicabunt
nisi mittantur. Glossa. Non sunt veri apostoli nisi
missi. Nulla enim signa veritatem et virtutum
eius testimonium perhibent. Et sicut dicit Cyp-
rianus. [illegible] d. Si quis preposterus mandant
martires aliquid fieri. sed in lege domini scripta non
sunt que mandant. Aut est ut sciamus eos a
deo impetrasse que postulant. Missi autem non
sunt nisi ab ecclesia recte eligantur. Sicut nec a deo
vocantur hii qui recte eliguntur. ad he. vii. Nec
quisquam sibi assumit honorem nisi qui vo-
catur a deo tanquam aaron. Glossa. a deo vocatur
qui recte eligitur. Ab ecclesia non eliguntur
episcopi qui apostolis successerunt. et parrochiales
presbiteri qui discipulis lxxii successerunt et
eorum loca tenent. Luc. x. Inprimis glossa. Sicut
in xii apostolis forma est episcoporum. Sic in lxxii
discipulis forma presbiterorum secundi ordinis. Nec
plures sunt in ecclesia gradus ad regendum eccle-
siam constituti. Unde in eo episcopi quam officium episcoporum
usurpabunt. maliquos ab ecclesia sunt ablati. Cum
enim non nisi duos ordines inter discipulos esse
cognovimus .i. xii apostolorum et lxxii discipulorum
Unde tercius iste ordo processit ignoramus. et
quia ratione caret extirpare necesse est. Sicut
legitur lxviii d. Corepiscopi et c. Si quis vero
obiciat de archidyaconis et vicariis. qui
vice aliorum exercent regimen animarum. dicimus quod
tales potestatem habent in ecclesia tanquam opitulatores
.i. opem maioribus ferentes. Unde apostolus i. Cor.
xii. Quosdam quidem deus posuit in ecclesia primum
apostolos et cetera. Et infra. Exinde gratias curatio-
num opitulationes .i. opem maioribus ferentes
ut Titus paulo et archidyacono episcopis. Il-
lus gradus in ecclesia habet regimen animarum nisi episcopi et
parrochiales presbiteri. Alii eorum opitulatores .i. eis
opem ferentes vel ab eis legittime instituti
aut vocati. Si dicat quis omnis predicare pos-
sunt qui habent auctoritatem domini pape aut e-
piscoporum dyocesianorum. Cum dicatur extra de here-
ticis excommunicamus. quia non omnes qui prohi-
biti vel non missi preter auctoritatem a sede apostolica
vel catholico episcopo susceptam publice vel pri-
vatim predicationis officium usurpare presump-
serint excommunicationis vinculo innodentur. vide-
tur a contrario sensu quod auctoritate sedis apostolice
aut episcoporum dyocesianorum quilibet predicare pos-
sit. Sed dicimus quod de potestate domini pape aut episcoporum no-
lumus disputare. veritatem cum secundum institu-
tam divinam quam humanam in ecclesia una non
possunt esse rectores nisi unus. Alioquin ecclesia non
esset sponsa sed scortum. xxv. ca. q. i. Sicut in una
et eadem ecclesia non debent plura esse capita
ne sit monstrum. Extra de officio ordinarii. In-
ter cetera. Et cum in ecclesiarum regimine officium predi-
cationis existat precipuum. Sic ordo predicatorum pre-
cipuus. Extra. de hereticis. Cum ex iniuncto. Si forte
dominus papa aliquibus personis concedat potestatem
predicandi ubique intelligendum est vel ad hoc fue-
runt in civitati. quia et episcopi nisi in civitati fue-
runt vel dyoceses accedere non debent. Sup-
aliquibus civitatibus disponendis. ix. ca. q. ii.
Non in civitati. Non enim vult princeps privilegia
data sua providencia iniuriam alterius genera-
ri. Extra de usu pallii. ex tenore. Extra de officio or-
dinarii. licet. ff. ne quid in loco publico. l.
ii. Si quis aperuerit ne quid absit inde videant.

opitulatores archidiaconi archipresbiteri

nasci in uirg' vn uita nascit'. C. ij. ꝯueni
nerint ꝯtineāe Ex' ꝯ accusacōne ꝯualit'
ꝫ m̄i. Et cū ꝑm aplm̄ nlhis debeat glari
in ꝯmissis alteus regimī. ij. Cor. x. Non
glabim' in imensū uel' mēsurā regule q̄
mensus ē nobis deus. glo. i. uel' mēsuratā
in ado ꝑplm. cui' ego sū regula addirige
dum. nō ē uerisile. qd' dns̄ pp ꝯt doctrinam
apli ꝑsonis infinitis uel' plurib' licēciam
ꝯcedat ꝑdicandi plebibus alienis. ꝯ aplelā
me siunt in uitati. xxv. cā. q. i. Sut qui
dicit. Nō si roman' pontifex qd' docuerit
apli ꝫ ꝓphete. ꝯcellari. q' absit uideret' non
sinam dare. ꝫ mg' errare uideret'. Ipe ꝫ
aplus plebi aliene ꝑdicare nolebat. rōne
iam dcā. ꝫ ne sup alienū fundamentū edifi
caret. ut l'g' ad Ro. xv. cap. Sic aut ꝑdicaui
in ewn̄' nō ubi nōiatus ē xpc. ne sup ali
enū fundamentū edificarem. glo. ne ꝑdica
rē iam ꝑ alios ꝯuisis. et ij. Cor. x. Non
sum' i inmensum glantes in alienis la
borib'. glo. i. ubi alius fundamentū posuit. Et
i'. Non hntes spem glari in aliena re. Glo.
i. in ꝯmissos alteus regimi uidelicz. ¶ Et
si una ꝑsona uel' infinite ꝑsone habeat ꝑo
testate ꝑdicādi ubiqz. nō in uitati. cū h' sit
ꝓpissimū officiū epōꝝ. i. ut aliqs sit epc uel'
eē dicat'. lxxxix. d. C. ecce. iam erut mfi
niti epi uniuersales. qd' ē ꝯt iura uideliz
ut aliqs epc sit uniuersalis uel' eē dicat'. ex
cepto pp. xxix. cā. q. i. Null' ꝫc. ¶ Et con
stat q' oibus illis qui ꝑdicant ex ꝑtate de
bet' ꝓcuracō siue sumptus. i. Cor. ix. Ordi
nauit deus hiis qui ewn̄' annunciant ꝯ e
uāgelio uiuē. g'. si infinite ꝑsone hēant
ꝑtatez ꝑdicandi in qlz ecclā. quelz ecclā ha
bebit infinitas ꝓcuracōnes. q' ē absurdū.
dcā. pbri enī ꝓrochiales qui suos hnt aplos
i. epōs. ꝫ eoꝝ opitulatores ꝫ archidyaconos
ꝫ archipresbiteros quib' uisitantib' debent im
pende ꝓcuracōnes. ꝑm ꝯcreta ecclīca. ꝫ fide
les laici qui suos hnt presbiteros quib' exhibēt
stipendia ꝯbita. ꝑm ordinacōm ecclē. ulterius
grauari nō debent. x. cā. q. i. Cauendū. Vn̄
si epi inuitant ꝑdicatores ꝑ alias dyoceses
ad ꝑdicandū. debent eis ipi epi nō pbri nō
fideles layci. uite necīa exhibere. Ex. ꝯ offi
cio iudicis ordinarij. uit' cecā. ¶ Nec de

bent noui apli ꝯstitui mecclā dr'. cū ipa
ecclā tā ꝯ aplis. i. epis. q' de aliis ministris
olim ꝑ aplos ꝫ scōꝝ patrū ꝯsilia instinctu
spc scī. ad exemplar monstratū moysi i mon
te syna diuina institucōne extitit ordinata
ut dicit btūs dyonisius in ecclīca ierar
chia c. v. ¶ Cum igr' in ecclīca ierarch
ia que ad instar celestis ierarchie ordina
ta est ut dr' ibidē. nō sint n' duo ordines
s. ordo ꝑficiencium qui ē sup̄ior. hns tres grād
s. epōs pbros ꝫ dyaconos siue ministros ꝫ
ordo ꝑficiendoꝝ qui ē inferior hns tres grādus
s. uiros regulares/ qui ꝫ ibi monachi ap
pellant'. ꝫ fideles laycos. ꝫ cathecuminos.
nulli aut spūi angelico uicaū sit opari. ꝑt
q' ordinatū ē ei ado/ ut dicat btūs dyonisi'
in celesti ierarchia. c. iij. Ado aut ordinatū
ē ut nullus inferior exerceat sup̄ioris officiū
n' in fluat sup eū ꝫ ꝯtentus sit officio
suo ut dicit in eodē cap. Relinqt' q' uiri re
gulares qui a btō dyonisio monachi appellat'.
dū manēt in suo ordine ꝑficiendoꝝ qui ē
ordo inferior sup̄ioris idē ordinis ꝑficien
tiū officiū. q' est ꝑgare illuīare ꝯsumare
ut dr' in eodē cā. i°. Officiū ꝑdicādi docendi.
sacramenta ministrādi. neqq'. potiūt exercē.
ꝫ nō dr' in vj. cā. ecclīce ierarchie. q' mo
nachicus ordo nō debet aliis eē ꝑlatus. uel'
ꝑm aliam translacōm monachicus ordo nō
ē alioꝝ adductiu'. s. ꝑ doctrinā ꝫ ꝑdicacōne
vn̄ sup hs' emanauint ꝯstitucōnes ecclīasti
ce. q' monachi sic n' layci quātecūqz scie
nōie ꝑfulgent'. ꝑdicare publice nō possūt.
xvj. causa. q. v. Adiciemus cū suis ꝯcorda
ciis/ licet ad officiū ꝑdicacōnis. i. ad epatū uel'
plebanatū ꝑ electōm canonicā possūt assumi
ut dr' xvj. cā. q. i. Sic uiue/ ꝫ h' sic ꝯtīnat
grācianus. xvj. q. i. Ecce sufficient'. nō ē vi
simile q' ꝑdcām sacratissimā ierarchiā liceat
at hoi mortali in mutare. ꝑapue cū dicat
leo. pp. xxv. c. q. i. Que ad ꝑpetuā gnalit'
ordinata st' utilitatē. nulla ꝯmutacōe
uarient'. ꝫ sic nō pt' Roman' pontifex ꝯ
struere. q' ab aplis ꝫ ꝓphetis ꝯcretū ē. alio
quin errare ꝯuincet'. vt dicat urban' pp.
xxv. cā. q. i. ¶ Sut igr' qui dicit quoniam
diuint' ordinatā sacratissimā ecclīcā ierar
chiā potest qlz mortaliū i mutare/ cū ꝫ

recusare

cum nemini prelatorum data sit potestas in destructionem sed in edificationem. ii. Cor. x. Et si quod alius quam regularibus viris possit committi predicationis officium. Videtur tamen ex iam dictis quod salva et ecclesiastica ierarchia regularibus viris dum in statu inferiori perlacendorum gradu manent predicationis officium committi non possit. Item si viri regulares predicationem se immisceant. videtur quod non sint admittendi et ut pseudo sunt repellendi. Hinc patet ex dictis qui sint penetrantes domos et qui sint pseudo. Patet etiam quod periculosi instabunt vel instant pericula novissimorum temporum universe ecclesie.

iiij. capitulum.

Circa tertium scilicet quod apti erunt et ydonei predicti homines periculosi ad inducendum pericula predicit apostolus quod ipsi erunt homines habentes speciem pietatis. Glo. id est religionis christiane propter quod periculosi sunt. Virtutem autem eius. Glo. id est caritatem abnegantes. Glo. non verbis sed factis. Cum enim habeant officia prelatorum videlicet officium predicandi corrigendi confessiones audiendi ut dicetur infra. caritatem factis negant. quia caritas non est ambiciosa. i. Cor. xiii. Item cum non possint sustinere correctionem ut dicetur infra factis negant caritatem quia caritas omnia sustinet. i. Cor. xiii. Item cum non possint iniurias tollerare ut dicetur infra. factis negant caritatem quia caritas paciens est. i. Cor. xiii. Hec autem dicit apostolus hiis verbis habentes speciem pietatis virtutem autem eius abnegantes. Quod autem simulata religione tales iuvenes quod operum decipiant. dicit dominus Matthei vii. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium intus autem sunt lupi rapaces. Glo. Qui in humilitate ambulant et falsa religione. Ideo cavete ne vos decipiant blandiciis et simulationibus. Nec est credendum illorum operibus que ostentant in aperto. que bona esse videntur. nam illa faciunt simulando videlicet ut sancti videantur cum non sint. Unde sequitur ibidem super illo textu evangelii. A fructibus eorum cognoscetis eos. Glo. In conspectu hominum similes sunt ministri iusticie dum ieiunant orant elymosinas dant. sed non sunt eorum fructus quorum iudicio eis reputantur. quod dicit ab operibus eorum manifestis que bona esse videntur exterius cognosci non possunt quia ea prava intencione faciunt. Sed ab illis operibus que ostentare non audent sed occultare nituntur. eo quod mundana sunt et admundana tendunt cognosci possunt. Item quod simulacio sanctitatis faciat eos habiles ad decipiendum alios. dicit glo. super illo verbo ii. Cor. vi. In caritate non ficta. Glo. Pseudo simulant caritatem ut decipiant. Item ii. Cor. xi. super illud. Nam huiusmodi pseudo apostoli operarii subdoli sub specie religionis decipientes. Et ad Col. ii. Nemo vos seducat in humilitate et religione angelorum. Glo. Qui videntur quasi nuncii dei per speciem et humilitatem religionis et hii sunt quibus homines facile possunt decipi. Item quod sub habitu religionis decipiant. dicit Apocalipsis vi. super illud. Et cum aperuisset sigillum quartum audivi vocem quarti animalis dicentis. Veni et vide et ecce equus pallidus etc. Glo. Videns dyabolus nec per apertas tribulationes nec per apertas hereses se posse proficere premittit falsos fratres qui sub habitu religionis obtinent naturam rufi et nigri equi. et pervertendo fidem id est tantam persecucionem faciunt in ecclesia quantam faciunt aperti tiranni quos appellat nigrum equum. Unde persecucio illorum comparabitur illis duabus persecucionibus tantaaccius et ideo quia sub specie pietatis decipient plus poterunt nocere ecclesie dei quam alii homines huiusmodi speciem non pretendentes quia sicut dicit Gregorius in pastorali. Nemo plus nocet in ecclesia dei quam qui perverse agens nomen habet sanctitatis vel ordinis. Item apti hii poterunt plus nocere quia erunt familiares inimici. nam fideles christi reputabunt eos amicos recipiendo eos scilicet in domibus suis revelando eis secreta sua per confessiones acquiescendo consiliis eorum ut patebit infra quod nullus faceret nisi reputaret eos amicos. Ipsi autem econtrario mittent eos in errorem ut patebit in proximo capitulo. Unde constat quod erunt familiares inimici. Propter maxime periculosi erunt. quia secundum Boecium nulla pestis efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus. Item maxime et ubique nocebunt ecclesie quia videbuntur electi membra ecclesie et esse credentur. Unde super illud Job xxx. Ad dexteram orientis etc. dicit Gregorius. Ad dexteram orientis illico calamitates insurgent quia hii ad persecucionem ecclesie perveniunt qui electi membra redemptoris esse credebant et quia non sunt exterius qui presentes repente et ubi mala sunt. Et sic patet quod apti et quod habiles erunt illi homines periculosi ad pericula inducenda.

iiij. capitulum

Circa quintum videlicet cuiusmodi erunt pericula ecclesie que inducent seductores predicti

ti tiat apostolus ij. ad Tim. iij. Sicut Jannes
et Mambres magi pharaonis quorum consiliis i
nitebatur pharao rex egypti et populus preter
simulatam eorum sapientiam quod et ipsi gloriose et potentes cu
pidi ostenderunt falsa miracula faciendo resti
terunt moysi attendere ita et isti seductores
potentes per falsam simulatam sapientiam et cautelam quod osten
dabunt ad gloriam suam principes et populum christianum
ita seduxerint quod plene acquiescent eorum consiliis
ut audient eos a consiliis prelatorum ecclesie qui
per moysen figurantur auertentes. principes et
populum videlicet ut magis illorum obediant
eorum consiliis quam consiliis prelatorum et hoc predicat apostolus
hiis verbis Quemadmodum Jannes et Mambres
restiterunt moysi ita et isti resistent veritati id est ve
ritati doctrine prelatorum qui per moysen figurantur aue
rtentes principes et populum et principes ad auditus et con
siliis prelatorum Et inducentes ad sequendum sua con
silia. Sic magi pharaonis inducebant populum
ad credendum magis eis quam moysi et tamen eorum con
silia valde sunt periculosa finaliter quia in moribus fina
liter erunt reprobi et tandem in fide corrupti ut
dicit apostolus ibidem hiis verbis. homines corrupti men
te reprobi circa fidem glosa corrupte ?? omnis
reprobi operibus ¶ Tandem vero cum memoratos
principes et populum christianum duobus modis auerterint
a consiliis et tandem ab obediencia prelatorum tunc ipsi fa
cilius mittent eos in errores contra bonos mo
res quam contra fidem et hoc predicat apostolus hiis verbis.
Tales autem homines glosa. mali et seductores glosa
aliorum Questio quid huiusmodi homines sint dicit
glosa. proficient in peius errantes et ipsi decipientes errantes
alieno et alios in errorem mittentes ipso actu.
dicit glosa videlicet quia non tantum peruersa docebunt sed
et peruersa agent. et sic patet in generali que et quali
a erunt pericula que dicti seductores inducent vide
licet quando auertent fideles a consiliis et obediencia
prelatorum et postea ducant eos in errorem contra bonos
mores et contra fidem tandem. Boni fideles eos
audientes probabunt tamen ipsi sunt fures. ut osten
ditur infra et fideles sunt oues sed nomine omnium
predicant quando sedula se permittent. Vere autem
oues fures non audiunt Joh. x. vnde illud
Ezech. ij. Fili hominis cum scorpionibus habitas. dicit
glosa in eius. non audierunt eos oues. Quia quod
fures et latrones audiuerit omnium vocabulum per
diderunt et non quia oues perierunt sed quia vipere et
vulpes et scorpiones. Ista quarta sunt pericula inge
nerali que per predictos seductores inctabunt. Ut autem
specialius periculis defendamus dicimus quod
postmodum tanta per eos erunt pericula quod nulli et
fideles viri nullum fidele refugium inuenient
apud homines Jerem. ix. Vnusquisque a proximo suo
se custodiat et in fratre suo non habeat fiduciam. Et
quia non inuenient viri iusti quibus cor suum se
cure audeant aperire. Mich. vij. Nolite credere amico
nolite confidere in duce. ab ea que ?? dormit in si
nu tuo custodi claustra oris tui ¶ Tandem
vero tempore procedente tanta erunt pericula quod fra
ter tradet fratrem in mortem et pater filium et quod filii in
surgent in parentes id est subditi in prelatos. et
morte afficient eos. vt dicit Matth. x. Et tanta e
rit tribulacio qualis nunquam fuit ab initio mundi
usque modo neque fiet ita quod in errorem ducantur
et si fieri potest electi ut dicit Matth. xxiiij. Sed igitur sunt pericu
la quorum quedam iam instant reliqua vero non
multum distant v^m capitulum

Quarta quidem videlicet quod dolose procedent is
ti seductores ad inducendum memorata pe
ricula predicat apostolus inuenientur quod licet ipsi non
habeant curam vel regimen animarum sibi commissum tamen
auctoritate propria callide subintrabunt domos aliorum
rimantes peccata et secreta eorum quod con
stat fieri non posse nisi ingerant se ad audiendum
confessiones eorum Cum autem fuerint secreta rima
ti et peccata hominum per confessiones eorum vel alio
modo. tunc subdolus et blandis verbis primo seducent
mulieres et viros earum postea per eas sicut dyabolus
prius seduxit euam et per eam adam producet
et propter mulieres viros quos inuenerint se
ductibiles admodum mulierum. Ad quod autem seducent
cent eos id est ad sue ?? consilia ducent
quia redigent eos in captiuitatem id est captiuos
videlicet ad ?? illos ?? ad
propria illos astringendo ut ipsi relictis con
siliis prelatorum suorum qui eorum preest regimini a
nimarum quorum consilia debent requirere et vi
uere et mori per illa ut illorum consiliis ipsi ad
haereant et per illa ordinent se et suam tamen in
vita quam in morte quamuis non possint eos sol
uere vel ligare. Et hoc dicit apostolus hiis verbis. Ex hiis
sunt qui penetrant domos et captiuas ducunt
mulierculas onustas peccatis per quod glosa exponit.
Primi vero pondent ubi causa in hunc modum pe
netrant domos. ad eam domos mulierum et
virorum seductibilium ingrediuntur et rimantur.

peccatis oneratas. Et captivas ducunt i. seducunt
mulierculas primus et postea viros eas sicut dyabolus
primus evam seduxit et per eam adam. Unde glo.
Captivas ducunt mulierculas i. viros seducti-
biles ut mulieres seducunt qui dicat ... ydo-
neos ad seducendum invenerint seducunt i. a consili-
is prelatorum suorum ad sua consilia ducunt. Ita ...
exponitur hoc verbum seducere apoc. xx. Solvetur satha-
nas et seducet gentes glo. i. a christo ad se ducet
Sed conscientie fidelium christi domus eorum est. Ecc. xxxii.
Curre prior in domum tuam. glo. in domum conscien-
tie nos recipiamus. Sed in hac domo non debet recipi
alienus. Ecc. xi. Non omnem hominem inducas
in domum tuam multe enim sunt insidie dolosi. Et in e-
odem Admitte ad te alienigenam et subvertet
te in turbine et abalienabit te a tuis propriis
huic alieno dicitur Rom. xiiii. Tu quis es qui
iudicas servum alienum suo domino aut stat aut
cadit. Sed in domo conscientie debet ille recipi qui
curam habet illius. Iuxta illud Boecii de con-
solacione. Si medicinam expectas oportet ut
vulnus detegas. Ipsa enim cure commissio hosti-
um est per quod debet prelatus ingredi in domum
i. conscientiam sui parochiani. Iuxta illud prov. xx-
vii. Diligenter agnosce vultum pecoris tui
glo. Pastori ecclesie dicitur Diligentem curam adhi-
be hiis quibus te preesse contigit animos ac
actus singulorum considera diligenter et si qua vicia
reperis statim emendare memento. Constat autem
quod mores actusque singulorum non potest agnoscere
pastor nisi per confessiones eorum. Necesse est autem
quod confessiones illorum audiat saltem semel in
anno et hoc precipitur in concilio generali. Extra de
penitentia et remissione. Cumque absque ... intenci-
one confitendi proprio sacerdoti saltem semel in an-
no non liberantur parochiani quamvis alii sacer-
doti confiteantur quia ille alius non potest curasse per-
iculum custodie animarum a proprio sacerdote illius cuius
audire confessionem nisi vices gerat illius proprii
sacerdotis. Qui enim aliter ad penitentiam suscipit
parochianum alterius gradus sui periculo sub-
iacebit de penitentia dist. vi. placuit. Isti ergo quibus
non est cura commissa non videntur intrare per hostium
sed aliunde. Et sic videntur penetrare domos
et esse fures. Iuxta illud Jo. x. Qui non intrat
per hostium in ovile ovium sed ascendit aliunde
hic fur est et latro. Alios autem seducunt
maxime predicti seductores quos invenient

instabiles et varios corde et ideo nova semper deside-
rantes et hiis verbum predicat apostolus hiis verbis que sedu-
cunt variis desideriis et ita exponit glo. sic
dicendum est si diligenter et intime inspiciatur. Ex hiis
enim seductione contingit quod fideles christi ab eis se-
ducti maiorem eis reverenciam et obedientiam exhi-
bebunt quam propriis prelatis licet non possint eos
solvere vel ligare et ita fiunt claves ec-
clesie contempni et prelatos ecclesie vilipendi sicut
corinthii contempnebant nos apostolos propter pseudo
a quibus erant seducti ii. Cor. xi. Nam si im-
peritus sermone. glo. Corinthii preferebant pseu-
do apostolos veris causa acuitati sermonis.
Contemptus autem prelatorum a subditis magnum
est periculum multisque. Nam exinde sequitur odi-
um prelatorum contra subditos. vii. q. i. ... i. Thim.
iii. Oportet episcopum bonum habere testimonium ab
hiis qui foris sunt ut non in opprobrium incidat et in
laqueum dyaboli. dicit glo. ut non incidat contemptum
apud fideles scilicet subditos suos quos forsan o-
dit cum se contempni sentit in subditis. Postquam autem
fecerint claves ecclesie contempni et prelatos vilipen-
di facile poterunt inducere errores et pericula sicut
quod patebit infra. et ideo tam in textu quam in glo-
sa seductores appellantur vel seducentes i. ad
se ducentes sic exponit glo. supradicta. apoc. xx.
super illud dicens Solvetur sathanas et seducet gen-
tes. Et sic satis expresse patet ex predictis quomodo
et quam astute procedunt dicti seductores ad pericula
inducenda.

vi capitulum.

Circa textum sciendum quod qui non pretendunt peri-
cula predicta vel non precaverunt pericula peri-
bunt in illis. Sciendum quod qui non previderint
pericula transibunt procul dubio a civitate dei
in civitatem dyaboli et ibi captivi detinebuntur
ys. v. Propterea ductus est populus meus captivus
quia non habuit scientiam i. habere noluit. Ibi et morietur
in iniquitate sua. et prov. v. Ipse morietur quia non
habuit disciplinam et in multitudine stulticie sue
decipietur quia sicut dicitur i. Thes. v. Dies domini sicut fur
sicut in nocte veniet. Tormentabitur et impetrabit
i. illis qui non previderunt pericula novissimorum
temporum et qui non faciunt quod in se est ad repellen-
dum videntur amare periculum vel multo fiet eis
sicut dicitur Ecc. iii. Qui amat periculum peribit in
illo. Et maxime pastores qui sunt vigiles ec-
clesie constituti vigilare super gregem suum alio-
quin lupis irruentibus ex eorum negligentia sanguis

effusus. s. gregis requiritur de manibus eorum.
Ezechielis x. Fili hominis speculatorem dedi te do-
mui israel. ¶ Agitur adiudicandis sectis arguentur
prelati negligentes subditos suos de quorum la-
boribus ipsi gloriantur et tamen plebe seducta re-
dundabit in ipsos. **Septimum capitulum**

Circa septimum videlicet in quibus periculis
sint constituti qui huiusmodi pericula parabunt.
cum unicuique mandatum est de proximo. Ecclesiastici.
xvii. et prov. xxiiii. dicitur Erue eos qui ducuntur
ad mortem. Notandum ne pericula illorum seductorum per
quos periclitantur alii negligentes in eadem.
a quibus periculis eruendi essent. Pape per pre-
latos esse preordinatum eis quatuor pericula ad
predicandum eis et docendum. in quibus ipsi seduc-
tores qui parabunt aliorum pericula sunt constituti
¶ Primum est quod ipsi sunt fures et latrones. Qui in-
penetrant domos non intrant per ostium in ovile
ovium. sed ascendunt aliunde. preter. cum vocetur
qui ait ascendam. videlicet. non vocatus et
non a deo reprobatus. sic isti aliunde quam per ostium
intrant in ovile ovium. id est congregationem fideli-
um. ad predicandum eis et docendum. Nam intrando
per ostium non penetrarent. Igitur isti qui penetrant
domos et per quos instant tempora periculosa fu-
res sunt et latrones. Johannis x. Qui non intrat per
ostium in ovile ovium sed ascendit aliunde
hic fur est et latro. ¶ Sunt ex eo fures sunt quia sibi po-
testatem prelatorum in subditos eorum usurpant.
et eos a consiliis prelatorum et regimine auferunt
Johannis x Fur non venit nisi ut furetur. aliena
rem usurpando. Et mactet a fide retrahen-
do. id est a fidelitate quam debet prelato suo exhibere.
Et perdat. Glosa. in eterna dampnatione ¶ Secundum
periculum eorum est quod pseudo sunt. Qui enim pene-
trant non missi accedunt. Si enim missi acce-
derent ostiarius eis aperiret. et non aliunde
quam per ostium intrarent. Intrando autem per ostium
non penetrarent. ergo si penetrant missi non
accedunt. Qui autem non missi accedunt ad
fideles christi ut eis predicent et eos regant
procuratam suam pseudo sunt. Romanos x. Quomodo
predicabunt nisi mittantur. Glosa. Non sunt michi
apostoli nisi missi. Illa enim signa veritatis et
veritatis testimonium eis prohibent. ergo qui pe-
netrant non missi. pseudo sunt vel falsi prophe-
te. et sunt lata porta que ducit ad mortem. de
quibus dicitur Matthei vii Attendite a falsis prophetis

Glosa. Quos paulo super vocavit. latam por-
tam que ducit ad mortem. hic falsos prophetas a-
pertius dicit. Sunt ergo in maximo periculo. quia
sunt pseudo. vel falsi prophete. et lata porta que ducit
ad mortem. Et quia falsi prophete sunt. ideo omnes illos
qui eos reprehendunt et qui eis non applau-
dunt infamare conantur. unde super illud Ecclesiastici
xxiii. A prophetis ierusalem egressa est pollutio
super omnem terram. dicit glosa. Non sufficit
eis proximos ledere. sed quos semel oderunt per to-
tum orbem conantur infamare ¶ Tertium eo-
rum periculum est. quod cum ipsi veniant in vestimen-
tis ovium. tamen sunt lupi rapaces. ut legitur Matthei
vii. Sicut enim oves possessoribus suis ministrant
alimenta et indumenta carnalia. scilicet lac et
lanam. ita et isti qui ad predicandum christi fide-
libus non missi accedunt. pretendunt exterius
quod accedant ad ministrandum christi fidelibus alimen-
ta et indumenta spiritualia videlicet doctrinam spiritua-
lem et bona exempla. intendunt autem men-
dici refici de bonis carnalibus eorum. sic lupi
accedentes ad oves. ad hoc accedunt ut de
carnibus eorum reficiantur. Actuum xx. Sic paulus
argentum et aurum nullius concupivi dicens. Glosa.
quod michi cognoscunt lupi qui talia concupiscunt
et ideo dicitur Matthei vii. Qui veniunt in vestimentis ovium. intrin-
secus autem sunt lupi rapaces. Glosa. In humilitate am-
bulant et ficta religione. Et glosa. de omnibus
hic intelligitur qui aliud habitu et sermone aliud
operibus ostendunt. Nec hic intelligendum est de operi-
bus exterioribus que pretendunt. quia illa bona
videntur. sed de illis que intendunt non tamen illa pre-
tendunt. unde super illud in eodem capitulo. A fruc-
tibus eorum cognoscetis eos Glosa. In conspectu ho-
minum tales sunt ministris iustitie. dum ieiu-
nant orant. elemosinas dant. sed non sunt eorum
fructus. quia pravitatio eis reputantur. Sunt ergo
lupi rapaces de quibus dicitur Johannis x. Lupus ra-
pit et dispergit oves. Rapit alienos subditos
usurpando. sed dispergit eos a prelatorum doctri-
na et consiliis avertendo. Sunt ergo in maximo
periculo. cum sint lupi rapaces ¶ Quartum eorum
periculum est quod finaliter corrupti erunt in
fide et finaliter deferent christum et sic inter re-
probos dampnabuntur. sicut dicitur apostolus ii. Thimothei iii.
de penetrantibus domos. Homines [illegible] reprobi
mente corrupti circa fidem. Constat autem
quod nullus reprobus est nisi qui finaliter deserit

Christum. Quia autem secundo tales in periculis multis et magis
non solum in predictis sed in multis aliis, scilicet ad pre-
sens sufficiant. Qui autem predictis periculis
non terrentur, durum cor habent, et ideo finaliter ma-
le accidet eis. Eccl. iii. Cor durum male ha-
bebit in novissimo. Et qui in predictis periculis
sunt et nolunt deserere statum tam periculosum, peri-
culum amare videntur, et ideo in statu illo peribunt.
Eccl. iii. Qui amat periculum peribit in illo.

viii capitulum

Circa octavum videlicet | viii. capitulum
quod non longe remota sunt illa pericula
novissimorum temporum, et quod eorum inquisicio et re-
pulsio non sit magis differenda, ex eo patet, scilicet quod
sicut dicit apostolus i. Cor. x. Nos sumus in quos
fines seculorum devenerunt. Glossa: quia in ultima eta-
te seculi sumus. Glossa: quod non dicit etates
per numerum annorum, scilicet millenarium, sicut quidam
putant, sed per mutabiliora que facta sunt in prin-
cipiis: In principio prime est mundi institucio.
In principio secunde mundi per diluvium purgacio.
In principio tercie institucia est et originale cir-
cumcisio. In principio quarte regum inunccio.
In principio quinte populi dei in babilone transmi-
gracio. In principio sexte filii dei incarnacio.
In principio septime ianue celestis apercio.
In principio octave corporum resurrectio tam bo-
norum quam malorum remuneracio. Versus.
Incipiens ab Adam quam formavit deus etas.
Ad Noe transierit prima, sequens ad Abram.
Ad David extendit se tercia, quarta sed inde
Ad transmigrantes in babylone fuit.
Cursum sexta parat Christi venientis ad ortum.
Claudit in requie sanctorum septima cursus | vel
Claudet fulgore nescia nulla potest. De etate
primus Adam, iustusque Noe, magnusque pater Abram,
Rex David, magnus Babilon, natusque redemptor.
Post istam non sextam etatem que est pugnancium
cum qua currit vii etas que est quiescencium, ii
est ventura etas, scilicet octava, que est resurgencium. Ergo
nos in ultima etate huius mundi sumus, et ista
etas iam duravit plus quam alie que cur-
runt per millenarium annorum, quia ista iam du-
ravit per M° CC xlix annos. Verisimile est
ergo quod nos sumus prope fine mundi, ergo propinquiores
sumus periculis novissimorum temporum que ventura
sunt circa adventum antichristi, presertim cum dicat
Jacobus v. Ecce iudex ante ianuam assistit. Glossa:
veniet cito ad retribuendum. Et ad Hebr. x.

Adhuc aliquantulum modicum qui venturus est veni-
et et non tardabit. Et Ioh. ii. Scimus quia novis-
sima hora est. Glossa: id est scimus quod absque dilacione
dies iudicii veniet. Et Matth. xx. Circa unde-
cimam vero horam exiit et cetera. Glossa: Undecima
hora est ab adventu domini usque ad finem mundi,
et certum est quod huius hore xi^e transacti sunt mille
CC xlix anni. Relinquitur ergo quod in novissi-
mis temporibus sumus vel illis valde propinqui.
Preter has predictas auctoritates ostendemus
per viii signa quod predicta pericula instant. Primum
est quia iam sunt M° CC xlix anni quod a-
liqui laborabunt ad mutandum evangelium Christi in ali-
ud evangelium quod dicunt fore perfectius et dignius
et melius, quod appellant evangelium spiritus sancti sive
evangelium eternum, quo adveniente evacuabitur
evangelium Christi, ut patenter sumus ostensuri in illo evangelio
maledicto. Hoc autem signum est manifestum quod
prope est tempus antichristi, de quo in Ps. Constitue
domine legislatorem super eos. Glossa: antichristum legis
prave latorem. Et in eodem: auferuntur iudicia tua a
facie eius, scilicet antichristi. Secundum signum est quod
illa doctrina que predicabitur tempore antichristi, vi-
delicet evangelium predictum eternum, Parisius ubi vi-
get sacre scripture studium positum iam fuit
publice ad exemplandum anno domini M° CC 1254
liiii. Unde certum est quod iam predicaretur nisi esset
aliquis qui eum detineret. Quid autem eum detine-
at, sanctitatis scilicet imperium Petri et eorum qui te-
nent locum apostolorum, scilicet episcoporum. Nisi enim venerit
dissensio primum, non revelabitur filius iniqui-
tatis. ii. Thess. ii. Unde caveant episcopi ne da-
predicatores pseudo pariant eorum permissione,
id est ablacionem potestatis eorum, sicut signatur in evangelio
eterno. Tercium signum est quod sicut in babylone
reproba potestas visa est manus scribens Mane
techel phares, cito est secuta destructio eius.
Daniel v. Sic in babilone domini dilecta,
Apoc. xxi, id est in ecclesia, cum iam visa dicta scrip-
tura sit, constat quod prope sint pericula eius.
Sed ista tria verba iam visa sunt scripta in ecclesia,
precepta enim sunt in illo maledicto libro, que appel-
lant evangelium eternum, quod in ecclesia iam propalatum
est. Propter quod timendum est de destructione ecclesie. Primum
verbum est Mane, id est numeravit deus regnum tuum
et complevit, ut exponit Daniel v. Ubi enim
numerat regnum ecclesie secundum evangelium Christi et con-
cludit M° CC lx annis ab incarnacione

one xpi · Sed ibi inuenitur Thechel · quod est appe
sum in statera / et inuentum est minus habens ·
ut exponit Daniel · v · Nam ibi comparatur euangelium
xpi ad euangelium eternum · et inuenitur minus habens
et dignitatis quam euangelium eternum · Quanto minus lu
cet luna quam sol · quanto minus ualet testa quam nu
cleus · et multe tales sunt ibi septem comparationes / quibus
probatur minus ualere euangelium xpi quam euangelium eternum
Sed in scriptura illa scilicet in euangelio eterno inuenitur · Pha
res · quod interpretatur diuisum est regnum tuum a te · ut ex
ponit Daniel · v · Nam ibi inuenitur quod regnum
ecclesie diuidetur post predictum tempus ab illis qui tenent
euangelium xpi · et dabitur tenentibus euangelium eternum · Hic
ergo euangelium est quod scriptura illa Mane Techel Phares
iussa est in mensa · unde nichil aliud restat princi
pibus ecclesie / qui sedent in mensa domini / et simili
doctoribus qui sedent in mensa sacre scripture · nisi
ut surgant ad obuiandum aduersariis ecclesie
sicut precipit dominus ysa · xxi · ubi loquitur de ea
dem materia dicens Comedentes et bibentes glossa
carnem et sanguinem domini · Principes surgite et arri
pite gladium · glossa sumite armaturam apostoli
et gladium spiritus sancti · quod est uerbum dei in quo possitis i
gnea tela dyaboli extinguere · Nichil etiam restat spe
culatoribus ecclesie id est prelatis · nisi attendere speculas
ut quecumque uiderint annuncient iuxta preceptum domini
paulo post dicentis ys · xxi · Vade pone specula
torem ut quecumque uiderit annunciet · quasi diceret
Excita prelatos ad speculandum · ¶ Quartum signum
est quando appropinquante fine seculi et aduentu antixpi
quidam qui apparebunt in ecclesia sanctiores et tamen facient
que displicent xpo / corrigentur per aliquos iuxta
uisionem prophetis de correctione ecclesiarum apoc · ii · et
iii · Ipsi autem correctionem sustinere nolentes su
os correctores tradent in tribulacionem et procurabunt
ut ab hominibus odio habeantur et ut causa aliqua
ex eis occidantur · et hoc est quod dicitur mathei · xxiiii · Tunc
tradent uos in tribulacionem et occident uos et
eritis odio omnibus propter nomen meum et tunc
erit consummacio seculi · Hoc est signum / et tamen se
quencia erit de propinquis signis consummacionis
seculi / et initia dolorum · qui erunt tempore antixpi
unde sequitur ibidem hec omnia sunt initia dolorum · scilicet qui
erunt tempore antixpi ¶ Quintum signum est quando
appropinquante fine seculi illi uidentur sanctiores
in ecclesia reprehendentur de falsa sanctitate et de presump
cione sua · propter quod multi tam ipsi scilicet quam eorum fauto
res scandalizabuntur · et hic dicitur conuenient · mathei · xx

iiii · Et tunc scandalizabuntur multi ¶ Sextum
signum est · quando appropinquante fine seculi surgent
in ecclesia quidam predicatores commendantes se ipsos ·
contra apostolum dicentem ii · cor · x · Non audemus nos
metipsos inserere / aut comparare quibusdam qui se ip
sos commendant · glossa sicut pseudo qui se ipsos com
mendant · non eos deus et extendentes se et gloriantes
ultra mensuram regule quam mensus est eis deus
ii · cor · x · glossa · Ultra mensuratum sibi a deo propter
quod gloriabuntur in predicando plebibus non suis et illi
sub specie sanctitatis multos seducent id est a consiliis pre
latorum suorum ad sua consilia ducent · et hoc est quod dicitur
mathei xxiiii · Multi pseudo prophete surgent et mul
tos seducent ¶ Septimum signum est quando ap
propinquante consummacione seculi quidam qui uidentur
in ecclesia maximi zelatores fidei / et maxime a
mare xpm · dimittent euangelium xpi / et adherebunt
euangelio eterno · quod ex toto absorbebit fidem xpi · unde
refrigescet caritas qua sermo dei custoditur · Ioh ·
xiiii · Si quis diligit me sermonem meum seruabit
et tunc implebitur signum mathei xxiiii · et quoniam ha
bundauit iniquitas glossa · id est infidelitas refri
gescet caritas multorum ¶ Octauum signum
est quando appropinquante consummacione seculi · annunciabun
tur in ecclesia signa propinqua et consummacionis
seculi · ut sic intelligant metuentes xpm prope esse
consummacionem seculi et dolorem qui erit tempore antixpi
iuxta illud ps · Dedisti metuentibus te significa
cionem ut fugiant a facie arcus · Aliis autem signis annun
ciatis ueniet consummacio · unde dominus postquam illa
annunciari precepit · mathei xxiiii · Et predicabitur
hoc euangelium regni in uniuerso orbe statim subiunxit
et tunc ueniet consummacio seculi · Cum ergo iam annun
cientur predicta signa et necesse est nunciari quando
iam apparent satis apparet ex hiis quod cito uentu
ra est consummacio seculi · Qui hec signa non uidet
iam esse in ecclesia dormire uidetur · unde acquiescat
consilio apostoli i · thes · v · Non dormiamus sed uigi
lemus / Euigilate ergo iusti · i · cor · xv · Et per signa
predicta que iam apparent uidebitis consummacionem seculi
prope esse et dolorem qui erit tempore antixpi iam
inchoari · Patet ergo quod non amplius differenda
est speculacio et repulsio dictorum periculorum · Sapiens
enim tempore apostoli inchoauit apostolus ea predicari
cum instancia tam uolentibus quam nolentibus · tam
repugnantibus quam recipientibus et tamen subiungit
scilicet quando futurum erat ut multi sanam doctrinam non
reciperent sed uolent illa sibi predicari tamen que libet

audiant et h' videm' temporibus istis cum quidam homines
sustinere non possint ut dicant prelatorum vitas
predicetur. ij. Tym. iiij. Testificor coram deo et xpo
iesu. i. adiuro teste deo patre et iesu xpo. qui
venturus est iudicare vivos et mortuos et c. Predi
ca verbum insta oportune importune argue.
increpa. obsecra. in omni paciencia et doctrina
inde glo. sup. in phemio seq. Erit enim tem
pus cum sanam doctrinam non sustinebunt. Glo.
quia onus sit eis. Sed ppria sua desideria coacervabunt
sibi magistros. glo. multos qui ea doceant que
volunt. Prophecia est sancti apli qui futurorum sunt
preciis. Indoctrina enim percipit instandum ut
de h' qui futurum erat appareret eccia. Tales n.
dicit futuros qui pro desideriis suis doceri volunt
ut a magistris constantibus et veracibus ad hos
convertantur qui h' illos doceant quam libenter audi
ant quia vitiis eis apta videbitur ut relicta
vera doctrina fabulis vacent et i. et va
na talibus quales in theatris cantant et non ta
libus quales adversus deum fingere potuisset
illa insipiencia dolemus et miram audaciam
sit quo patet expedicius quod non est remota lo
ge sed proxima dicta pericula et quod eorum specu
lacio et inquisicio et repulsio non est amplius
differende. ·ix· capitulum
ix cap. Circa nonum videlicet quorum est inquirere
et providere et repellere predicta pericula. Pre
endum quod prelati quibus dicitur est deus in iudi
cio aliud Jerem. xiij. Ubi est grex qui datus
est tibi pecus inclitum tuum qui tenetur red
dere capitum gregis. Gen. xxxi. Ego omne
dampnum reddam tibi et quicquid furto peribat
a me exigebas. Quibus et dicitur prov. xxxiiij.
Erue eos qui ducuntur ad mortem et eos qui
trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris
vires non suppetunt qui inspector est cor
dis ipse intelliget et salvatorem anime tue nichil
fallit. Ipsi inquam prelati qui speculatores sunt
ecclie ut dicitur Ezech. iij. Speculatorem dedi te
domui israel. debent ascendere speculas et specula
ri utrum talia pericula qualia dicta sunt sint in
ecclia nostra sic dicit. glo. intelligit ibidem.
Speculator est qui semper in alto stat ut quod
quod venturum est longe ante prospiciat. et si
pericula provideriut debent premonere subiectos
de illis vitandis. Unde supra i° ys. lij. Vox specu
latorum tuorum dicit. glo. Speculatores sunt q'
in specula sunt ut omnia provideant et subditos p
moneant. Et ad Tym. iiij. In novissimis
temporibus discedent quidam a fide. dicit glo. Contra
quos amplius vigilandum est ut premonita
eccia sollicita sit ne ab huiusmodi hominibus capiatur
veniat. Episcoporum enim officium est prelendo predicato
ribus resistere ut dicit glo. i. Tim. i. in prin
cipio huius verbis Tymotheo relicto in Ephe. Ero.
scripsit apostolus de pastoris officio. scilicet quomodo pseu
do resistat. et in apoc. ij. de hoc commendatur ephe
sinus huius verbis a domino. pro eo i. applo. opera tua
et laborem tuum i. tribulacione tua. Et quia non
potes sustinere malos in emendes et expellas
et probasti eos qui se dicunt apostolos et non sunt i.
missos se a deo dicunt ut seculis deciperant
Et invenisti eos mendaces et paciencia habes i.
malis que ipsi commiti prelatus inge
runt Et sustinuisti propter nomen meum. i. non pro
humana laude. Et hic est ponens eorum. ut in dioce
sibus suis scelera inquirant iudicent et ulcis
cantur absque impedimento aliquo et publicum
auxilium si necesse fuit convocando. Ex de
officio ordinarii. ca° i°. Purgare enim debent
dioceses suas de malis hominibus unicuique sunt.
administrare presidis. ff. de officio presidis. l. p
ses. et h' nullo obstante privilegio. C. ubi de
crimine agi oportet. auct. qua in provincia
maxime autem purgare debent suas dioceses
ab hereticis et seminatoribus errores. alioquin de
ponendi sunt. et alii loco ipsorum substituendi qui
hoc velint et possint. Ex de hereticis Excommu
nicamus. Et sic patet quorum est pericula predicta
inquirere et providere et ab ecclia repellere videlicet
prelatorum. Decimum capitulum
Circa decimum videlicet quod pena maneret
prelatos si circa predicta fuerint negligen
tes. Sciendum quod si hec predicta non fecerint episcopi. san
guis illorum qui in illis peribunt de ipsorum manibus
requiretur. Ezech. iij. Sanguinem eius de manu tu
a requiram. Et preter hanc penam quam erit infini
to puniendum et in presenti. quia sic danieli viro
desideriorum. et stanti in gradu suo dan. x. Dan.
x. Veni autem ut docerem te que ventura sunt in
novissimis diebus populo tuo. ita e contrario e
piscopis non stantibus in gradu suo i. negli
gentibus circa predicta. corda excecabuntur ut non
possint intelligere dicta pericula nec precavere et
ideo peribunt in illis. et hoc est quod dicitur ys. vi. Excecta

in populi huius et aures eius aggrava et oculos eius
claude. Et nisi pervenientur speculatores ecclesie
si non steterint super speculas suas ad providendum
et pronunciandum pericula ecclesie. quia cum per neg-
ligenciam suam ipsi sero videant dicentes pacem et se-
curitatem tunc repentinus interitus veniet super
illos et super subditos eorum secundum quod dicit apostolus .1. thess.
.v. loquens de ultimis temporibus. Cum enim dixerint
pax et securitas tunc repentinus eis superveniet
interitus. Has quoque penas predictas incurrunt
tam prelati quam eorum subditi. si ipsi prelati in predic-
tis fuerint negligentes. xi. capitulum

Questio undecima ne forte prelati quorum est
ista predicta pericula repellere dicere possint.
ex quo ita futurum prophetavit apostolus / nos non pos-
semus pericula illa repellere. ideo occurrit idem apostolus
.ij. Thy. iij. dicens. Qualia michi facta sunt in an-
thiochie yconij listris quales persecutiones sus-
tinui et ex omnibus eripuit me dominus. Patet si
prelati quorum est etiam defensare viriliter se oppo-
suerint resistendo illis seductoribus manifesta-
bitur eorum seductio et intencio. Sic enim moyses
non obstante populo et offensa regis egypti quorum
favorem habebant magi. scilicet Jamnes et Mambres
viriliter illis resistendo superavit eos defecerunt
enim in tercio signo. Exo. viij. Et sic in sapiencia
magorum que prius ab egypciis sapiencia putabatur.
manifestata fuit per moysen. sic et prelati ecclesie
qui per moysen significantur si viriliter restiterint
illis seductoribus non obstante offensa regum
et principum et populi xpianorum. quorum favorem
et graciam malis artibus sunt adepti secundum quod dicit
Seneca ad lucillum. Malis artibus parlatis favor quem
est procul dubio superabunt eos et manifestabunt
insipienciam eorum que prius sapiencia putabatur. Et hoc
predicit apostolus hiis verbis. Sed ultra non proficient. Glosa
seducendo quia in brevi deficient superati a catho-
licis supple prelatis. quorum est etiam defensare.
Insipiencia enim eorum. Glosa. que modo sapiencia putatur. Omni-
bus erit manifesta. glosa per bonos supple prelatos
et doctores. Sicut et insipiencia eorum. scilicet magorum fuit
manifestata per moysen. scilicet qui gerit figuram
prelatorum. Et ecclesie. quomodo fiet manifesta insipiencia
eorum que prius sapiencia putabatur. Cum enim xpiani
principes et populi qui predictis seductoribus suas com-
mittant animas ad regendum et ad ipsorum predicatorum
predicatione et clamore spem salutis sue posu-
erunt quasi essent eorum patres spirituales per exhortaciones

omnes doctorum et prelatorum ecclesie advertent illos
non habere potestatem regendi animas quam usurpant
sibi et ita cognoscent se esse deceptos tunc re-
lictis illis consentient ad consilia et precepta prelatorum
suorum. et tunc apparebit insipiencia seductorum predicto-
rum que prius sapiencia putabatur. Et hoc dicit augustinus
in glosa. ibidem recitans auctoritatem Jeremie
comparantis illos seductores perdici que ad clamorem
suum congregat pullos alienos quos non peperit
et facit eos divicias suas id est vendicat eos
quasi suos. Sed tandem recognoscentes pulli quod non
est mater illorum derelinquunt eam. et tunc appa-
rebit insipiencia ipsius perdicis et hoc est quod dicit glosa.
hiis verbis comparat illos seductores magis pha-
raonis. quos Jeremias perdici avicule insipienti
comparat dicens. Clamabit perdix et congregabit
que non peperit et facit divicias suas non cum
iudicio id est temere in medio dierum eius derelin-
quet eam et in novissimis suis erit insi-
piens ipsa perdix id est apparebit insipiens ipsa
perdix. Similiter et isti pluribus modis manifesta-
buntur id est apparebunt insipientes. Sic ergo apparebit
quod predicta pericula repelli poterunt ad tempus si
prelati duxerint viriliter resistendum. xij. capitulum

Questio duodecima. scilicet qualiter sint predicta
pericula repellenda. Sciendum quod sex sunt
necessaria ad repellendum ea. Primum est contemplari
qui sunt qui penetrant domos et utrum iam ve-
nerint ad ecclesiam xpi. Unde dicitur Ysaie. xxi.
Vade pone speculatorem id est excita speculatores
ad speculandum predicta pericula. et hii boni specula-
tores faciunt diligenter secundum quod dicitur ibidem
Super speculam domini ego sum stans iugiter
Secundum est ut cum inventi fuerint indicetur nescientibus.
Ysaie xxi. Postquam dictum est. pone speculatorem. statim
subiungit. ut quodcumque viderit annunciet. Tercium
est cum indicati fuerint pape ut vitentur. ut
dicit apostolus .ij. Thim. iij. Et hos devita. in locum
de talibus. Quartum est inhibere illis docendi licen-
ciam sine predicatione. quia ut dicitur .1. Cor. xv.
Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Ipsi
non colloquia mala habebunt. quia sic dicitur .ij. Tim.
.iij. Quemadmodum Jamnes et Mambres re-
stiterunt moysi ita et isti resistent veritati.
Quintum est illis pape qui sunt de secta illa ut
desistant eam quia tales finaliter deserent xpm.
.ij. Tym. iij. Homines reprobi corrupti mente
circa fidem. Sextum est inhibere illis quod non

sit ꝺ secta illa ne ꝺ illa fiant. q̄ secta illa ꝑ
ficiet distendo uł docendo. ꝫ insipiencia eoꝝ
omnibus manifesta fiet. ij. Tim. iij. ꝑ. is.
sex fr̄a eciāt sufficient repulsa eciāt ꝑi
cula ꝑdicta q̄m ad penetrantes domos.
Cautū ūb ad omīs pseudo generali sciend
ē. q̄ necesse ē eos simił cauteri. vn̄ ꝺ uł
ꝺ. Rom. ult. Rogam⁹ uos frēs ut obs
uetis eos. glō. i. discnatis qui dissensioēs
faciūt ⁊ offendicla ꝑt doctrina q̄ didicistis
glō. ab aplis. ⁊ nih tangit pseudo q̄s in
tota epla cauendos monet et ꝺclinare
ab illis. huiꝰmodi enī xp̄o dn̄o nō seruiunt
ꝫ suo uentri. glō. aliis adulant aliis de
trahūt ut possint suū uentrē implere et
ꝑ dulces sermones ⁊ bn̄dcōnes seducūt
corda innocenciū. glō. ꝯpositis ꝺbis sieꝫ
ꝑdicacōne ꝯmdant quibꝰ simpliciū corda
ꝺcipiūt. De ociosis aut. gyrouagis. et
curiosis. cauendis. q̄m ⁊ ipi frequēt pseu
do st / ⁊ io ꝑiculosi st toti ecc̄ie. et cont doc
trīā apli uiuūt / ꝑ̄bond̄m q̄ ꝺt apo i. thess.
.iij. Denunciam⁹ uob frēs in noīe dn̄i nr̄i
iesu xp̄i. glō. ꝑ xp̄i auctoritate nobis ꝑa
pim⁹ ut subthatis uos ab omi frē ambu
lante inordinate. Aug. in lo. ꝺ ope monach
oꝝ / ubi recitant hanc auctoritatē apli. ꝑo
nit inquiete. ꝑeo q̄ hic dicit inordina
te / et ita. et nō sm̄ tradicōnē q̄ acceperūt
a nobis. ipi enī scitis. quemadmodū oporte
at imitari nos. q̄ nō inquieti fuim⁹ in
ē nos. glō. sic illi qui aliena negocia curāt
uagantes hac et illac. neq̄ grātis mandu
cauim⁹ panē ab aliq̄o. ꝫ in labore ⁊ fatiga
cōne. die ac nocte. operantes. Hic q̄o patet
quali dicti ꝑiculosi hoīes sūt uitandi. et
qualit ꝑdicta ꝑicula que ꝑ ipos imminet
st repellenda. Si aut breuiori manu
uelint ꝑlati ecc̄ie ꝑdicacōni a ꝑdictis ⁊
ꝑ ꝯsequēs ꝑicula que ex eoꝝ ꝑdicacōne
secūtur abecciā ammoue. ꝑuideant ne ipi
exigere aut recipe sumptus possint. q̄ ꝑaul
dubio si nō recipent nō diu ꝑdicarent
ut ꝺt. glō. sup. i. ij. Cor. xi. Ut amputē
occōnē eoꝝ qui uolūt occōnem. glō. Occōm
sumendi sumptus auferebat apo pseudo
aplis. Sciebat enī q̄ si nō reciperent non
diu ꝑdicarent. Duo enī st que ipoꝝ

ꝑdicacōni fomentū ꝑstant. Primū videlꝫ
q̄ manibꝰ ociosis uiue uolūt. ꝺ ewo̊. Scdm
ē q̄ plurimꝗ uiuē uolunt ꝺ curiositate. i.
ꝺ curando negocia aliena. quoꝝ utrūꝗ il
licitū ē eis. De enī ꝺ ewn̄o nō possūt vi
uē. qui nō st ueri apli. aut eoꝝ ꝑtatem
nō hn̄t. ex eo ꝯstat. q̄m sup illud ij. Thess.
.iij. nocte ⁊ die operantes. dicit. glō. Tunc
ipi pseudo mḡ uiuē debent ꝺ labore. s. q̄
no hn̄t hanc potestatē uiuendi de ewn̄o
ꝑ. i. thess. ij. Neqꝫ enī alii fuim⁹ in occōe
auaricie cū tn̄ possem⁹ oni ee ut apli. x̄.
glō. aplice potestatis ꝺbitū. notat oni
ꝑ pseudo. qui illud onus indebitū im
portune a plebibꝰ exigebant. Hoc ē exp̄sse
dicit aug. in lib̄o. ꝺ ope monachoꝝ. loquēs
ꝺ quibusdā. regłaribꝰ qui uiuē uolebūt
ꝺ ewo̊. sic dicens. Isti aut frēs nr̄i sibi te
me arrogant q̄ntū estimo q̄ eius habe
hant ꝑtatem. s. uiuendi de ewo̊. Si enī ē
uangliste st si ministri altaris sūt. si dis
pensatores sacramentoꝝ st fateor hn̄t. q. d.
si h officia nō hn̄t. nc uiuendi ꝺ ewn̄o ꝑta
te hn̄t. Constat aūt q̄ h officia nō hn̄t n
qui plebem hn̄t subiectā. ut ostensū ē sup.
Sc. i. Thess. ij. Rogamus uos frēs ut no
ueritis. i. ostendatis uos nosse eos qui labo
rant int uos. i. in regimine ur̄i et doctrina
⁊ ꝑsūt uobis dignitate et ħo in dn̄o. i. mor
dinacōne dn̄i. Illis q̄o solis debent sumptus
qui ꝑsūnt in regimine aīaꝝ. et officij dig
tate. De aūt ꝺ curiositate siue ꝺ cura
do negocia aliena. nō liceat eis uiue. pꝫ
ꝑ aplm̄ dicentē. ij. thess. iij. Non enī in
qui fuim⁹ int uos. glō. ut illi qui aliena
curant. uagantes hac ⁊ illac. Et. i. Audi
uim⁹ enī quosdā int uos ambulare inq̄e
te nichil operantes. ꝫ curiose agentes. glō.
ꝺ negocijs alienis ⁊ sic pacia mēnt. q̄ ualū
abhorret disciplina dn̄ica. eoꝝ enī deus uē
ter ē. qui foeda cura necessaria sibi ꝑuidet
Isti uē dici possūt se inmiscē secłaribꝰ nego
cijs qui ex tali cura plurimꝗ colligūt ma
gna ꝑcuniam. ꝯt aplm̄. dicentē. ij. Thim.
.iij. Nemo militans ꝺo implicat se secła
ribus negocijs. glō. illa negocia st secłari
a. cū anim⁹ occupat colligende cure ꝑanē.
sū labore corpis cura enī nō manibꝰ opa

q̄ no

tur. ¶ Et q talès viue debeant d labore cor
pis. immo & oms xpiani qui no hnt ali
unde vn viuant. du tn sint ualidi corpe
no obstante & si uacent opib; spualibus
que st meliora. Dic aplus. i. Thess. iiii. Op
emini manib; uris sic pcepim; uobis ut nulli;
aliqd desideretis. Glo. ne du rogetis. Et ii. thess
iii. repetit idem dicens. Nam & cu essemus
apud uos h denunciabam; uobis. qm siquis
no wlt opari nec manducet. glo. aug; Qui
dam dicit d opib; spualib; h dne intelligi
aliorm si d ope corpali ut e agri cultura &
huiusmoi h intelliget. uidet contrius dno di
centi. Nolite solliciti ee dicentes q manduce
mus. Et supflue conant sibi & ceteris caligine
obducere & q caritas ualet monet no solu
facere nolunt. Et nec intelligere. cu in multis aliis
locis epla; suarum q hunc senciat aplus nimi
infestissime doceat. Volt eni xpi suos corpa
lit opari ut viuant. ne compellant egestate
necessaria petere. Si querat cuiusmodi pericu
lu sit in petendo necessaria si in mendicando. Respon
dem; qd illi qui de mendicitate viuere uolunt.
fiunt adulatores & detractores & mendaces & fu
res & iusticia declinantes. vn aplus. ii. Thess.
iii. Ut nos metipos daremus formam uobis
ad imitandum nos. glo. aug; Se ipm debat
aplus formam hiis qui tenues erant substan
cia implebe. ut discerent libertate sua. no ad
inerte. Et j. Qui eni ad aliena mensa
frequent conuenit ocio deditus adulet. nec
ee e pascenti se. cu religio nra ad libtate
aduocet. Ecce periculu adulacionis. Et sup
illud. i. thess. v. Rogamus uos fres ut no
uitis eos qui laborat in euan. dic. Glo. Sic
diuiciae negligencia salutis pariunt. ita egestas
du satiari querit iusticia declinat. Et puer.
xxx. Mendicitatem & diuicias ne dederis michi
et j. ne egestate compulsus furer & piurem
nome di mei. Glo. Ne copia uel inopia
rerum tribulacionu in obliuionem cadam etno;
¶ Sz dicet aliquis. in mo opus pfcois e
omia relinquere pxpo. & sequi xpm. bonis
opibus insistendo. opus pfcois est. luc. iii.
Vende omia que habes & da paupib; & sequere
me. Glo. vn operando dicit. no mendicando
Nam hoc phibet ab aplo ut dcm e sup.
¶ Qualr g viuendu sit. uiro pfco. cum

relinqrit omia. Rndem; ait operando mani
bus corpalit. aut intrando monasteriu ubi
habeat necia uite. De pmo luc. xxxii. Ve
dite que possidetis & date elemosinam. Glo.
Ut oibus uris semel spretis pdo postea
operemini manib; uris. vn viuatis. De se
cundo d actu. iiii. Erant illis omia coia
& nullus egebat int illos. Sup quo edita
e constitucio canonica. xii. q. i. Videntes ubi
de clericis ecce. Epi. & fideles dispensato
res eor omib; comun uita degere uolentib;
ministrare necia necia debent. put meli;
potuerint ut nemo in eis egens inueni
at. Et j. Siquis in modicis ac futilis re
pib; inueniat. qui h euellere mitat. ita
dicta dapnacione feriat. Hic e contrat ue
nire ee exemplo ~~de apli~~ qui loculos habe
bat. Joh. xii. Dr de Juda. qui fur erat. lo
culos habens. glo. loculor dni custos. aug;
xii. q. i. habebat dns loculos a fidelib; ob
lata conseruans & suor necessitatib; & aliis i
digentib; tribuebat. Et ta dns q eius a
pli mulieres xpianas circumducebant. q illis
sua exhibebant & necessaria ministrabant
sic dr. Glo. i. Cor. ix. sup illud. Nunquid no habemus po
testatem hem; mulierem sororem circumducendi &c. — Nō.
¶ Postq uo dns qui aplis suis d loculis
necia ministrabat. ut dcm e ab ipis aplis
corpali recessit. p morte & resurrectione ipi
no ad mendicandu se conuertut. Et licet apli
& pdicatores eent. & sumptus ab eis querebat
nec mendicabant. Et arte sua licita. victum
querebant. qn vn uiuerent no habebant. Joh.
xxi. Dicit eis symon petrus. vado piscari. — Piscari
dr. Glo. Post acceptam insufflacionem spm post
vba eius. Sicut misit me pr & ego mitto
uos. statim fiunt apli q fuerunt. s. piscatores
no hoim Et piscium. Sz sciendu e no p — Nō
hibitos fuisse arte sua licita victu querere
apostolatus integritate seruata. cu vn uiuerent n
haberent. Et sic illis laborantib; adiecit dns
necia que pmisit. Oblata uo recipiebant.
Quaebant eni apli q no e cum dj ex necessita
te uel tristicia. & io michi querebant. ii. Cor. ix.
Vnus quisq; put destinauit in corde no ex ne
cessitate uel tristicia. hylarem eni datorem dilig
deus. glo. qui dat ppt plenitudine pudore a
ut tedio interpellantis careat. & rem. et

micam pdit. nō ɔtenti erant oblatis et
reliqua necessaria labore manuū quere
būt. luc. x. sr illud. Edentes & bibentes que
apud illos sūt. dr glō. sumptus expdicacōne
ɔcedit. sic tn̄ ut oblatis cibo & potu sint
ɔtenti. Panis enī aplōꝝ debet ee ɔ̄tui
tus. immo & rogati apli. recipe nole
būt. timentes ne ipos offentes ɔ̄uarēt
.ii. cor. viii. dr apo⁹ Cū multa obsecratione
obsecrātes nos glō. tn̄ timebāt eis nō alle
tire gram & ɔmōne ministij. que fit in
scōs .i. obsecrābūt nos ut liceat sua dare n̄
n̄ ppa ꝫ nī ɔmia. vn̄ sr. i.i. cor. ix. Qs
pascit ɔ̄gem & d' lacte gregis nō man
ducat dicit glō. Lac gregis dr. qd ḡ aple
be ꝓpositis datur. His ūbis satis indicat
apo⁹. nō sibi uel' debitū suū usurpare &
corrptos suos. ꝫ ɔstituit dns d'ens inuentes
panē ɔ̄tuitū manducabūt. Inh' ē q' recipi
ebūt. nō q̄rebūt comoda sua ꝫ multa & fruc
tū donatiuū. philipp. iiii. Non quero datū
ꝫ fructū dicit apo⁹. ¶ Qd' aūt dns medi
cauit uel ex apli nusq̄ repit'. Nam q' aq̄
pecijt a muliere samaritana. ioh. iiii. Da
michi bibe. nō fuit medicitas. cū sit uel'
ɔmis aquaꝝ. nc bibe nolebat aq̄ corpalem
cū nō dū comedisset. ꝫ miserat discipulos in
ciuitatē ut cibos emerent. ut dr ibidē. ꝫ pe
tebat ab ea aq̄ spualem .i. fidē & amone
bat ut ipa peteret spm scm ut dicit glō
ibidem ¶ Qr q' xpc nō potuit mendicare ab
illis quib' pdicabat. patet sic. Constat
naq̄ qd' ipe pastor erat. ioh. x. Ego sum
pastor bonus. Et missus erat ad oues q
perierant domus isrl. ꝫ pdicatore siue
pastore sumptus sumē ab eis quos tanq̄
gregē pascit. nō ē medicitas. ꝫ potestas.
ut dicit ut glō. ii. Thy. ii. Laborante agri
colam oportet pmū d' fructib' pape. Ergo
cū xpc eēt pastor & missus ad pdicandū.
relinqt' q' ab illis quib' pdicabat non po
tuit mendicare. Immo qui dicit eū mendi
casse nō dicit eū fuisse pastorē nc fuisse
missū a pre & p ɔsequēs nō fuisse messiā.
pmissū in lege. nc filiū dī. vn̄ qui h' dicit
destruit fundamentū fidei xpiane & non
tm̄ ē hereticus. ꝫ & heresiarcha ¶ Qr q' dicit
dns in luc. xix. Zachee festinans d'scen
de q' ho. mdo. tu. op me mane. nō fuit
medicitas ꝫ urbanitas. Sciebat enī dns qd'
zacheus & si nō dū inuitabat eū inuitādi
tn̄ animū habebat. vn̄ glō ibidem Non
inuitatus inuitat q' et si nō dū audierat
uocē inuitātis audiebat tn̄ affectū ¶ Qd'
aūt nō liceat mendicare ualidū corpe. vn̄
expssum ē in iure hūano. cap. Demendi ar. c.
cantib' ualidis. xiiii. l. li. xi. et. xxxi q.
i. Quomo virginib' ut dr. Ion. & apo⁹ i.
Tim. v. Vidua eligat' nō minus lx. an
noꝝ adh'. s. ut d' elemosinis paupū. suste
tet'. Et i. Ptas ideo pscribit' ut ille tm̄
accipiant paupū cibos que iam labore nō
possūt. lxxii. d. Apc paupib' uel in firmis
qui debilitate faciente laborare nō possūt
uictū uestitū & inquātū sibi possibile est
largiat'. ¶ Qr' ualidis uel potentib' labora
re. nō debent dari elemosine paupū pci
pue mendicātiū qui ɔtepnendo pceptū a
pli. i. Thess. iiii. Operemini manib' uris sic
pcepim⁹ uobis. Sin iuste petit & id nō debet
eis dare q' petit ꝫ potius correctione. oꝝ
.v. Qui petit ate da ei glō. & si nō q' pe
tit ꝫ melius cū in iuste petente correxis.
Vtilius enī esurienti panis tollit' si d' abo se
curus iusticiam negligat. q̄ q' eidē panis
frangat' ut in iusticie seductus acquiescat
.v. q. v. Non omnis ¶ Et sicut clericus q
sustentari pt de opib' parentū si elemosinā
paupū recipit sacrilegiū ɔmittit et pabu
lione talium iudiciū sibi manducat & bibit
ut lr. xvi. q. i. Qm qq' ita uidet' q' ua
lidus corpe qui d' labore suo uel aliunde sine
pctō uiue pt si elemosinas paupū mendi
coꝝ recipit sacrilegiū ɔmittit. Sz dicet quis
quidā sr regulares qui licet sint ualidi corpe
tn̄ ecclia illos diuiaus mendicare pmisit uel tol
lē dissimulauit. nūq̄ tales ꝑetuo pmittendi
sr mendicare. Videm⁹. q' nō cū fuciaut ɔtr
aplm & alias scripturas pdictas & diuturnitas
tēporꝫ nō minuat pctā ꝫ auget. Ex' d' symo
nia. Non satis. Qua ppt. si ē ɔfirmatū es
set ab ecclia p errore. inchoi⁹ tn̄ ɔpta uita
te reuocari debet. Nam sinam romane se
dis nō negam⁹ in melius posse ɔmutari.
.xxxv. q. ix. Penitenciam et sicut vitris sepi⁹
exagitata magis splendescat in luce ita pma

es in iudicium revocata convictus et sine pena
i. cum maiori convictione etc. quod non oporteat primum
te deinceps condempnatur. Nam fructus divinus
est iusticia sepius recenseri. legitur xxxv. q. ix.
Frater. Et quod dicitur aliquem maioris perfectionis
esse mendicando quam non, neque in opere neque in consilio. quia
mendicando quam proprium. sed quam in commune. sic sunt mo
nachi. contrarium est veritati. cum dicat prosper xii.
q. i. Expedit facultates ecclesie possideri. Et i.
libro suo satis ostendit. et prima parte perfectionem
debere contempni et sine impedimento perfectionis pos
se ecclesie facultates que sunt pauperum communes possideri.
Patet etiam regulariter habere possessiones com
munes non impedit neque diminuit perfectionem
regularium. Sic ergo patet manifeste ex dic
tis quod nec predicatori nec alii christiano licet me
dicare precio si aliunde possit habere vite necessaria
sine peccato. Patet etiam quod per substractionem mendicandi
vel vite necessaria querendi. subtrahitur pseudo
predicatoribus usurpatio predicandi. nam cessante
causa cessat effectus. et sic patet quale periculum
que instant ecclesie per illos qui penetrant do
mos et per alios pseudo et curiosos ociosos gi
rovagos possunt ab ecclesia repelli. xiii. capitulum

Caveat ecclesia ne dicat aliquis quo
modo possunt isti seductores arceri a prelatis
et evitari ab hominibus nisi cognoscantur. Quo
modo autem cognosci possunt aut ubi invenientur aut
unde venient isti seductores nos pastores
populi. prelatos volentes hoc inquirere ne vitare
possint. inveniemus per scripturas domino concedente.
Certum est quod isti seductores non erunt de barbaris
gentilibus. aut iudeis. sed erunt de christianis. cum di
cat apostolus de illis ii. thi. iii. habentes speciem pie
tatis. glosa i. christiane religionis. per quod constat quod erunt
de christianis. Et sciendum est quod cum inter christianos
sint aliqui aperte mali. alii vero occulte mali.
qui videntur esse boni non reperientur inter aperte
malos. sed inter illos qui boni videntur. cum dicat
glosa super illud Matth. vii. Attendite a falsis prophe
tis glosa qui in humilitate ambulant et ficta
religione. Et super ii. Cor. vi. In caritate
non ficta. dicit glosa. pseudo simulant carita
tem ut decipiant. Relinquitur ergo quod erunt de
apparentibus bonis. inter occulte malos. alii enim
seducere non possent. Et cum inter occulte malos
apparentes bonos. quidam sint semper vacantes studio
litterarum. quidam non semper vacantes. seductores
isti reperientur inter illos qui semper vacant studio
litterarum. Unde apostolus de eis dicit ibidem ii. Tym.
iii. Qui erunt semper discentes. et quod sequitur nunquam
tamen ad scientiam veritatis pervenientes. intelli
gendum est de veritate vite et bone operacionis du
cente ad vitam eternam ad quam finaliter non perveni
ent. quia et si multa sciant verba veritate
significationis aut annunciationis non tamen ad
eam pervenient. id est finaliter non venient ad veri
tatem vite et bone operacionis. Unde Iosue iii. Qui
stat vestibule venit ad vitam. Ad quam quod distin
guit Anselmus. veritatem. multiplices de veritate. in
modo finaliter resistent veritati. sicut Iamnes et
Mambres restiterunt Moysi. ut sequitur ibidem
Scientiam enim veritatis appellat apostolus viam que
ducit ad vitam. Unde super illud. Nunquam ad scientiam
veritatis pervenientes. dicit glosa. Semper am
bulant et nunquam ad vitam perveniunt. Nos autem
semper ambulemus in via donec eo perveniamus
quo ducit via. id est donec perveniamus ad vitam
eternam. Sic ergo apparet quod inter illos invenientur
qui semper vacant studio litterarum. Et quod
inter litteratos inveniantur. dicit Gregorius xiii. mo
ralium super illud Iob. Homines mei circumvolo
cutus muliebris est me. Hic in carnacio ve
ritatis in predicacione sua pauperes ydiotas et
simplices elegit. Hic contrario antichristus ad pre
dicandam falsitatem suam astutos et duplices
et huiusmodi scientiam habentes electurus est id est tales
qui scientiam quam habent ad astucias mundi huius
convertent. Et inter litteratos querendi sunt non
quoslibet. sed inter illos quorum consilium reputatur
preciosum et maximum et optimum quasi siquis
consulat deum. sicut dicitur de Achitofel ii. Reg. xvi.
Consilium autem Achitophel quod dabat in diebus
illis quasi siquis consuleret deum et cum esset cum
David et cum Absolon. Isti autem recte significantur per
Achitophel. qui prius fuit cum David et postea
adhesit Absoloni. Ita isti prius adherebant
Christo. ii. Tim. iii. Habentes speciem pietatis.
glosa. eadem sacramenta recipient nobiscum.
in fine vero contrarii erunt christo. quia a christo recedet
et a fide ipsius ii. Tim. iii. Homines corrupti
mente reprobi circa fidem. Et inter vacantes
studio litterarum quidam obligati sunt tantum ad precep
ta domini. et non ad consilia. quidam vero ad consilia
et precepta. ut sunt qui summa paupertate si
ve humilitate summa continencia profitentur. et

isti int' memb' ecclie electa mēbra uidebū
tur. Int' illos aut' inuenient' seductores
pdcā qui ecclām pscaūt'. potestate ecclie
sibi usurpando. et tn̄ fideles xpī in errore
mittendo. ut dcm̄ e sup. et h' dicit glo.
sup i°. Job xxx. Ad dexteram orientis illico
calamitates mee insurrexit. gl. Ad dex
teram orientis illico calamitates insurgūt
qr hij ad psecucōm ecclie psiliūt. qui elec
ta memb' redemptoris ee credebant'. illi
s. qui ad osilia se obligarūt et altissimā
paupertate et sanctitatem et humilitate pfi
tentur. Item qr isti seductores inueniri de
beant int' illos qui sanctiores et sapientio
res in ecclia apparebūt. pt' hij p illud. q
dicit. glo. sup illud. Mt. ii. Futurū est
ut herodes querat puerū ad perdendū eum
glo. Tam cito xpc apparuit mundo mox incep.
meū psecucō/que figurauit psecucōne
scōr. sedm glosa. utra. Sicut illi qui i pri
mo aduentu eius se opposuerūt xpc sa
pientiores et sanctiores alijs uidebant'. s. scri
be et pharisei. sic illi qui in fine resistent
testib; xpi i. pdicatorib' ueritatis. sapientio
res et sanctiores alijs qui erūt in ecclia
apparebūt. Inuenient' aut' seductores
isti int' xpianos apparentes pios studio litt'
arū qz deditos/astutos/et sciolos in consilijs
dandis. famosos nō tm̄ ad pcepta dni. s3
et tales qui sanctiores et sapientiores in ecclia
apparebūt. pt' qd' electa mēbra redempto
ris ee credent' et ideo uehement' et subito
nocebūt ecclie/qr nō sꝫ aperta exterrei qui
pscaūt'. s3 qr in uisceribus ecclie repullulacone
oim osiliati et h' e qd' subiungit. gg. in glo
pdicta Job xxx. dicens. Recte asserit illos
ot' ecclam illico surgere qr diu nō sꝫ exterrei
qui pscaūt' ab eis repente et illico male
ficit. Nunc enim paulatim ogregant' hoies
ficti in ecclia et ypocrite sub spē religionis ut
pariant magnū pplm de se ipis et sequa
cibus eor antixpo. uenienti. Vn sup illud
ij. Tessal. ij. Iam mistium opatur iniq
tatis. dicit glo. Aug' sup̄ta multu' d'cita
te di. Quidā putāt h' ee dcm̄ de malis
et fictis qui sꝫ in ecclia tam diu ont' pueni
ant ad tm̄ numerū qui antixpo magnū
faciat pplm. et h' dcm̄ uidet' ee mistium

iniquitatis/qr occultū. Hic g° appet int'
quos querendi et inueniendi sūt seducto
res pdicti. xiiij capitlm
Circa ostitudeamū cap pter seductiōm
etiam frm̄ qui seductores pdicti dic
turi sūt se ee aplos sine ad° uinlos ad p
dicandū et caluandū aīas p minimū siui
uix illud apli. ij. Cor. xi. Nam huiusmodi
pseudo apli opari subdoli transfigurantes
se in aplos xpī. ideo ostendemus quedā signa
infallibilia p que discerni possūt pseudo a
pli a ueris aplis. Primū signū
Primū signū e qd ueri apli non
penetrāt domos ut captiuas ducāt
mulierculas oneratas peccatis. sicut faciūt q
dam pseudo. ij. Thim. iij. Ex hijs sꝫ qui
penetrāt domos et cetera. Et h' expositū e sup.
xo et x. cap°. Illi g° pdicatores qui penetrāt
domos et captiuas ducāt mulierculas on'
atas peccatis nō sꝫ ueri apli s3 pseudo. Scdm signū
Secundū signū est qd ueri a
pli nō sapiūt corda fideliū uerbis co
positis quib' tradicones suas omendant
sicut faciūt pseudo. Ro. ultio. p dulces ser
mones et bndictiones seducūt corda inno
centiū. glo. opositis uerbis suas tradicones co
mendant quib' simplicium corda sapiūt/et
s'o aut' seducūt corda simpliciū qr faciūt
eos ingredi sectā illā quā religionē appel
lant. et qui plus in simplicitate uiuebūt
post ingressum sūt astuti ypocrite et pseudo et
penetrantes domos una cū alijs et quaz sūt
illis peiores. Mt' xxiij. Ve uobis scribe et pha
risei ypocrite qui circuitis mare et aridam ut
faciatis unū proselitum. et cū fuīt facitis fi
lium eū filiū gehenne duplo quā uos. Illi
g° qui h' faciūt nō sūt ueri apli s3 pseudo
Tercium signū e qd iij^m signū
ueri apli si arguunt' patient' susti
nent. ij. Cor. xij. Signa aplatus mei facta
sꝫ sup uos in omni paciencia et cetera. glo. Paciam
omemorat aplus qr admonere pdicatoris p
tinet. Illi g° correccione nō sustinent ue
ri apli nō sūt immo nō ee ueros xpianos
se ostendūt. i. Cor. xij. Nemo pt dicere dominus
iesus xpc nisi in spū sco. glo. Humiliari de
bent ueri xpiani ut paciant' se argui nō
adulacōnib' demulceri. et tales ostendūt se

esse carnales licet se spirituales simulent. Ad Gal. iiii. Ergo ego factus sum vobis inimicus verum dicens vobis. Glossa: Nemo carnalis vult argui se errantem. Illi ergo predicatores qui correctionem non sustinent non videntur veri apostoli sed pseudo. iiii^m signum

Quartum signum est quod veri apostoli non commendant se ipsos. ii Cor. iiii. Non enim predicamus nos metipsos. ii Cor. x. Non enim audemus nos metipsos inserere aut comparare quibusdam qui se ipsos commendant. Glossa: sicut pseudo qui se ipsos commendant quibusdam actibus non eos deus. Quia ergo veri apostoli et si reddant per bona opera sua se commendabiles ad omnem conscientiam hominum non tamen commendant se in comparatione ad alios. Unde glossa ibi dicit commendabiles non facientes se in comparatione aliorum. Immo preferunt sibi seniores aliorum ut Petrus ult. Sic et karissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scribit vobis. Glossa: Primus apostolorum oblitus sui primatus et datarum sibi clavium datam Paulo miratur sapientiam quia mos est electorum ut magis aliorum quam suas mirentur virtutes. Et Philipp. ii. In humilitate superiores sibi invicem arbitrantes. Illi ergo contrarium faciunt dicentes statum suum aut traditiones suas esse meliores aliis si sint predicatores non sunt veri apostoli sed pseudo. V^m signum

Quintum signum est quod veri apostoli non indigent commendaticiis litteris nec faciunt se ab hominibus vel ad homines per litteras commendari. ii Cor. iii. Non indigemus commendaticiis epistolis sicut quidam. Glossa: pseudo. Ergo qui commendari se faciunt non sunt veri apostoli sed pseudo. vi signum

Sextum signum est quod pseudo apostoli potius gaudent se commendari quam dei doctrinam. Veri autem apostoli econtrario. i Thess. ii. Neque querentes ab hominibus gloriam. Glossa: Tangit pseudo qui se plus quam dei doctrinam commendari volunt. Apostolus autem qui non ad plenum sed in minimo gloriam querit se humilem faciebat ut dei predicationem exaltaret. Illi ergo predicatores qui se plus quam dei doctrinam commendari volunt non sunt veri apostoli sed pseudo. vii signum

Septimum signum est quod veri apostoli non predicant nisi missi. Rom. x. Quomodo predicabunt nisi mittantur. Glossa: Non sunt veri apostoli nisi missi. Nulla enim signa virtutum eis testimonium perhibent. Qui autem sint missi dictum est supra secundo cap°. Qui ergo non missi predicant pseudo sunt.

Octavum signum est quod cum | Octavum sig^m
pseudo auctoritatem non habeant a deo novam sibi vendicant auctoritatem. ii Cor. x. Non enim audemus nos inserere aut comparare quibusdam etc. Glossa: pseudo non acceptam potestatem a deo sed usurpatam damnari voluit novam sibi vendicantes auctoritatem. Et non licet forte dicat se a deo missos presumptuose sicut dicunt omnes heretici, cum tamen missi probaverint suam missionem aut per spiritualem prophetiam sicut Iohannes Baptista dicens: Ego vox clamantis in deserto. Sic aut per prophetiam aut per miraculum sicut Moyses qui vertit virgam in colubrum aut econtrario Exo. vii. Examinari debent donec cessent a predicando. Extra de hereticis c. Cum ex iniuncto. Miracula tamen non sunt sufficiens testimonium missionis cum fiant frequenter a malis i. q. i. c. Teneamus. Et maxime in finali ecclesia suspecta erunt miracula cum dicat dominus Matth. xxiiii. Surgent pseudo prophete et dabunt signa magna et prodigia. Illi ergo qui vendicant novam sibi auctoritatem cum a deo non habeant non sunt veri apostoli sed pseudo.

Nonum signum est quod | ix signum est
pseudo pretendentes sapientiam in superstitione et humilitate traditiones suas religionem appellant quod potius est sacrilegium quam aliorum iura sibi usurpant glandio implebitur. Ad Coloss. ii. Loquens apostolus de pseudo dicit: Secundum precepta et doctrinas hominum que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate. Glossa: i. in simulata religione quia traditioni humane nomen religionis applicant ut religio appelletur cum sit sacrilegium quia contra auctoritatem est. Sacrilegia namque inventum est. Certum est autem quod contra auctoritatem i. contra deum est velle regere populum alienum sine mandato plebani. Deut. xxiii. Ingressus vineam proximi tui comede uvas quantum tibi placuerit foras autem ne auferas tecum. Glossa: In ecclesia alterius episcopi vel alius aliquis corrigere vel monere totam vel plebem non licet ei regere vel magna negotia tractare et quod licet episcopo in diocesi aliena constat quod non licet ei qui non habet iurisdictionem. Ad hoc facit quod legitur vi. q. iii. c. Scriptum est. ix. q. ii. per totum. Illi ergo predicatores qui traditiones suas contra deum sive contra sententias divinas factas religionem appellant non sunt veri apostoli sed pseudo. X^m signum

Decimum signum est quod veri apostoli per deum et

salutē aīaꝝ tm̄ n̄o p̄dicant nō ꝑ tēpa
le lucrū. ij. Coꝝ. iiij. Non p̄dicam⁹ nos
metipōs. glō. p̄dicacō mēa non tendit ad
glām meām ul' lucrū meū. ſꝫ ad xp̄i
glām. ſꝫ p̄dicacō pseudo ad ꝯtrū tendit
philip. i. Siue p occōne siue ꝑ ueritatē
xp̄c annūciet ꝯc. glō. pseudo ex occasio
ne euglizant quērentes comoda sua ul'
pcuniaria ul' honorū ul' laudis huāne
quomodolibꝫ uolentes accipe muna non
tam salutē quēentes eius cui qui nūciat
q̄ comodū suū ⁊ ideo quilibꝫ a dō p̄t dm
aliq̄ q̄rit nō caste dm ꝯrit ij. Coꝝ.
xij. Non quero que ura ſꝫ. glō. s. diui
cias uras in auro ul' argento. ſꝫ uos
glō. q̄ aliт nō fieret nisi accipientibꝫ p̄
cauē abstinet ut intelligentes q̄ p̄ caue
ꝑ p̄uit eos. tamē ꝯgnoscēt affcm̄ illi⁹
erga se. Illi g° p̄dicatores qui ꝑ lucrū
tēpale aut ꝑ honore mūdanum aut
ꝑ laude huāna p̄dicant nō ſꝫ ueri apli
ſꝫ pseudo. Ecꝫ quoni° qui p̄dicant ad glām
suam cū ipi laudant dm Pudeam⁹ qui p̄
dicant nō uocati. ij. Cor. xij. Qui glatur
in dn̄o glet. glō. q̄ nō p̄t ille qui nō hꝫ
a dn̄o ptātē talis eni si p̄dicat glām su
am querit quī a dō ptātem nō hꝫ qui a
dō uocatus nō est .i. ab ecclā. hebꝛ. v. Nec
quisq̄ sumit sibi honorē nisi qui uocatꝛ
a dō tanq̄ aaron. glō. a dō uocatꝛ qui ab ecclā
recte eligitur. xi signum

Undecimū signū ē q° pseudo simulāt
se hr̄e maiorē zelū aīaꝝ q̄ ecclaꝝ
rcōres ⁊ pastores cū tn̄ eꝝ curā nō hēant
ꝯt̄ illud q̄ dr̄ glō. sup id. i. thessal'. ij. Fci
sum⁹ puuli int̄ uos tanq̄ si nutx foueat
filios suos. glō. alienos filios nutrit mu
lier pincede nō ex amore ꝑpos uo ex dilecō
ne. Illi g° p̄dicatores qui simulant se hr̄e
maiorē zelū aīarū q̄ coꝝ rectores nō uidē
tur uri apli ſꝫ pseudo. xij. signū

Duodecimū signū est q̄ ueri apli non
student eloq̄ncie aut ꝯposicioni ūboꝝ
pseudo aut̄ ꝯtrario. ij. Coꝝ. xi. Nam si im
pitus sū sermone. glō. nō erant eloquētes
apli ſꝫ pseudo ūba ꝯponebāt. Et sup eo
dē alia glō. Corinthij pferebāt pseudo
ueris aplis ꝓpt̄ accuratī sermonis. Et .i. coꝝ.
i. Non in sapia uerbi ut nō euacuetꝛ crux
xp̄i. glō. Non in lepore aut ornatu ūborū
q̄ religio xp̄iana non indiget pompa et el'
ti sermonis. Et .i. Coꝝ. ij. Sue ⁊ loquimr̄ nō
in doctis huāne sapie uerbis. glō. Sic faciē
bāt pseudo ꝯpalebat eni ap⁹ illa .s. ūba su
a sola puritate ūitatis ondē q̄ falsū eloq̄
cie fucare. Illi g° qui student eloq̄ncie
ac ꝯposicōni uerboꝝ nō ſꝫ ueri apli ſꝫ pseudo.

Tercium decimū signū ē xiij sign.
q° ueri apli nō adulantꝛ hoībus. ſꝫ
pseudo adulantꝛ questus cā de quibꝫ Eze
xiij. Ve qui ꝯsuunt puluillos sb omi cubi
tu manus ⁊ faciūt ceruicalia sb capite uni
ūse etatis. glō. i. suauē adulacōm ⁊ uiola
bant me ad pplm meū. ꝑ pugillū ordi
⁊ fragmen panis .i. profeccionē uentris
ut interficiant aīas que nō moriūtꝛ. glō.
morcias dicentes. si nō dat quippiam in
ore ipoꝝ ⁊ uiuificant aīas que nō uiuūt
ij. Coꝝ. vj. In oībus exhibeam⁹ nos metipōs
sicut dī ministros. glō. Dei ministri nō adu
lantꝛ hoībus sicut faciūt pseudo. ⁊ iō ūi
apli nō ꝯuersantꝛ in curijs pncipū ⁊ magna
tum. scientes illud Mt̄. xi. Ecce qui mollib⁹
uestiūtꝛ in domib⁹ regū sūt. glō. Rigida ui
ta ⁊ p̄dicacō debet uitare ⁊ declinare mol
liū pallacia q̄ frequēter induci mollibus
adulantes. Illi g° p̄dicatores qui curijs
ꝯmorantꝛ ⁊ alibi adulant nō ſꝫ ueri a
pli ſꝫ pseudo xiiij signū

Quartumdecimū signū est q̄ ueri apli
nō ꝯueniūt hoīes ut dent eis bo
na sua tpalia siue in uita siue in morte
immo rogati recipe nolebūt. ij. Coꝝ. viij.
Cum multa obsecracione obsecrantes nos. glō.
Cum timens eis nō assentire grām et
ꝯmunionē ministerij .i. ministracōnis q̄
s. ministerium fit in scōs. glō. i. obsecrantes
nos ut liceret eis sua dare nō q̄ ꝯpa. ſꝫ
q̄ ꝯtra. pseudo aut ꝯtrario ul' importune
petūt ul' saltē blande auferūt. ij. Coꝝ. vij.
Neminē eni circumuenim⁹. glō. fraudulē
ta rerū suaꝝ oblacōne ut pseudo faciūt
qui ura blande auferūt. Et Mt̄. xxiij. Ve
uobis scribe ⁊ pharisei ypocrite qui comedi
tis domos uiduaꝝ orōnes longas orantes.
glō. qui ura supsticione nichil intendicis

n ut p̄dca

nisi ut pcia de plebibus capiatis. luc. xx. Qui
deuorant domos uiduarum simulantes longam
orationem glo. Qui ut religiosiores appareant
prolixius orant ut ab infirmis quibusque et
peccatorum suorum conscientia turbatis quasi patroni
laudes et pecunias accipiant quorum oratio fit
in peccatum qui nec sibi nec aliis possunt proficere
ad salutem immo pro ipsis orationibus cum peccatis ali
os decipiunt magis dampnabuntur. Per hoc autem quod
aurum et argentum acceperunt apparet quod non causa
salutis predicant. sed causa lucri. Mt. x. Noli
te possidere aurum uel et argentum glo. Si hec
habeant uidentur non causa salutis predicare. sed
luc. Et dicit Ieronimus super Malachiam quod quando
prophete pecunias accipiebant prophetia illorum facta est
diuinacio i. non esse a deo sed a dyabolo. et hec leguntur i. q. i.
Nunquam diuinacio et cetera. Alii ergo predicatores qui tam
uellent homines ut dent eis bona sua temporalia siue
in uita siue in morte non sunt ueri apostoli sed pseu

xv. signum

Quintumdecimum signum est de
eo quod qui predicatur aliquis uitia quod eis insoli
ta et aspera uidentur. irritantur et latrant incon
tinenti. vnde Philipp. iii. Videte canes. glo. i.
illos cognoscite esse canes non ratione sed consue
tudine contra insolitam ueritatem latrantes. Bene ergo
eos canibus comparat quod sicut canes magis
consuetudinem sequuntur quam rationem. ita pseudo.
apostoli consuetudinis legem tenent et contra ve
ritatem irrationabiliter latrant et mordent. Et
ii. Tim. iiii. Secundum desideria sua coacerbabunt sibi
magistros. glo. qui ea doceant que libenter au
diant quod ueritas eis aspera uidebitur. Alii ergo predi
catores qui latrant contra ueritatem insolitam et
asperam eis et pauent quod illa ueritas taceatur.
non sunt ueri apostoli. sed pseudo

xvi. signum.

Sextumdecimum signum est quod ueri apostoli nolen
tibus recipere illos nullam uiolenciam inferunt
sed eos dimittunt ne uideantur aliquid querere ter
renum. Mt. x. Quicunque non receperint uos ex
euntes foras de ciuitate excutite puluerem
pedum uestrorum. glo. ut ostendatis appetitum
terrenorum non esse in uestris affectibus. Alii ergo predica
tores qui ut recipiantur ab hominibus plures concedunt
uel apostoli non sunt cum dicat apostolus i. Cor. xi. Si quis
uidetur inter uos contenciosus nos talem con
suetudinem non habemus nec ecclesia dei

xvii. signum

Decimumseptimum signum est quod veri apostoli
principes quorum fauore sunt adepti non pro

uocant contra illos qui eos recipere noluerunt. Sicut
quod legitur in vita Symonis et Iude. Vbi dicitur Tunc
iratus dux iussit copiosum ignem accendi ut
pontifices ibi concremarentur et omnes hii qui apostolos
Christi obfuscare nitebantur. Apostoli autem prostrati
erunt se ante ducem dicentes obsecramus domine ne efficia
ciam eam incitans corporum et qui pro salute hominum
huc missi sumus ut uiuificaremus mortuos
uiuentes occidere uideamur. Alii ergo predicatores qui
principes eis fauorabiles prouocant contra illos
qui eos non receperunt aut quos oderunt in a
postoli non sunt sed pseudo.

xviii signum

Decimumoctauum signum est quod ueri apostoli non
solum habent cognicionem de hiis que fecit
deus. sed etiam de hiis que futurus est. vnde Apoc
iiii. Animalia erant plena oculis ante et retro
glo. habendo cognicionem de hiis que fecit deus et
futurus est in fine mundi. Alii ergo qui dicunt
se ignorare pericula finalis ecclesie que predicta sunt
aut non curant de illis. ac si ignorent non
habent oculos ante et retro. vnde non sunt ueri apostoli. sed
cum dicant se apostolos pseudo sunt

xix signum

Nonumdecimum signum est quod ueri apostoli non
accipiunt temporalia bona illorum quibus predicant
per quod discernuntur a lupis i. a pseudo prophetis.
vnde Act. xx. Argentum et aurum aut uestem nullius
cupiui. glo. per hoc cognoscuntur lupi quod talia con
cupiscunt. et ita ad ea que mihi opus erant et
hiis qui mecum sunt ministrauerunt manus iste.
glo. exemplum operandi et signum quo discernuntur
a lupis. Tales enim qui petunt ab eis quibus pre
dicant. aut alius petit nomine ipsorum uidentur ex
post facto committere symoniam ad instar Gezi de quo
legitur iiii. Re. xvi. quod petiit uestes a Neaman
Syro cui dominus et magister suus Helyseus dederat
graciam sanitatis. et peccato dicitur Gezi uendidisse
se graciam sanitatis. Neaman Syro. licet peti
isset illas uestes domino ignorante. Vt habetur.
Nazarenus i. q. i. Qui studet autem dicat quis
questione predicator sumptus petere saltem mendi
cando Vndecimus Qui predicat ex potestate ut tam
quam uerus pastor pascat gregem suum pabulo uer
bi dei sumptus potest recipere et tunc non est mendici
tas sed potestas ii. Tim. ii. Laborantem agrico
lam oportet primum de fructibus percipere. glo.
Castum euangelistam sciauerit facit et uult ut
intelligat quod necessaria ab eis sibi sumere quos
tanquam gregem pascit non est mendicitas sed po

testas. Qz qd predicator ualeat mediare nisi q missus sit sicut scribit. Et mediantes omni
xpiano ab aplo phibet & a salomone abhor
ret. Et ab augustino & aliis sanctis expositori
bus reprobat ut ostensum e sup. xii capto.
Hic g patet q ueri apli bona tpalia
eorum quibus pdicant no cupiunt nec ea que
dicant. Qui ergo petunt ab aliis quibus pdi
cant aut aliis petit p ipsis no uident ee
ueri apli s pseudo. xx. signum

xx. signum

Vicesimum signum e q ueri apli in tribula
cionibus pacientes st nec reddunt malum p
malo. Mt. x. Ecce ego mitto uos sicut a
gnos inter lupos. glo. qui locum pdicationis
suscipit mala inferre no debet s tollare
exemplo dni. de quo i. pet. ii. Qui cum ma
lediceret no maledicebat tradebat enim iudi
canti se iniuste. Qui g no tollat s prauis
inferunt non st ueri apli s pseudo. xxi.

xxi. signum

Vicesimum primum signum est i pri signum
mo aduentu suo male recipiunt. sic
dicit dns Mt. xxiiii. Odio eritis omnibus homi
nibus propter nomen meum. s postea uincunt.
iux illud i. Ioh. v. Omne q est ex deo uincit mun
dum. Illi g qui econtrario in principio recipiunt
& bene suscipiunt in fine aut despiciunt no
uident ee ueri apli s pseudo. xxii signum

xxii. signum

Vicesimum secundum signum e q ueri apli
no uadunt ad pdicandum illis qui ptinent
alios aplos qr nolunt gloriari in plebibus alienis
eorum penult. Sic g autem pdicaui h euangelium
no ubi nominatus est xpc ne sup alienum fun
damentum edificarem. Et ii. Cor. x. dicit aplus
Non sumus in inmensum gloriantes in alienis
laboribus. glo. ubi alius fundamentum posuisset.
Et in eodem Non in aliena regula gloriari in aliena
re i. in commissis alterius regimini. Sapiens cum
dicat Gg. in moralibus Cum locus superior imp
at qui ad capienda s obedit obedientie in
tus sibi euacuat qui adhuc exposito ambulat
Et aug. honorem dei quere no tuum. Et Criso.
Primatum fugientem desiderat desiderantem horret
Illi g qui no in ciuitati pauent & gaudent
pdicare plebibus alienis qd e officium honoris
sapiens in consiliis & synodis & conuentibus mag
nis nec no in curiis regum & principum et
platorum no st ueri apli s pseudo. xxiii.

xxiii. signum

Vicesimum tercium signum est qd ueri signum.

apli e qui magnum pfectum faciunt in ecclesia non
extollunt inter se nec nolunt extolli. Ezech. iii.
Fili hominis dedi faciem tuam ut adamantem. adamas
de specie forme tamen attrahit ferrum no inde
mutatur nec extollitur. Sic uerus aplus cum pdi
catione sua attrahit peccatores & durissimos si
cut ferrum non inde extollitur. Et luc. xvii. Cum
omnia bene feceritis dicite q serui inutiles sumus.
ps. Non nobis dne no nobis s no. tuo da gloriam.
Qui g de fructu quem in ecclesia dei faciunt delectantur
arrogantur se iactant dicentes nos illumina
mus ecclesiam uniuersam que antea tota mala erat
ceca & extinximus flammam peccatorum in ecclesia dei
cum forsan magis pmouerint ypocrisim q ue
ritas uirtutes no sunt ueri apli s pseudo de
quibus dicitur as eorum locutum e superbiam. xxiiii.

xxiiii. signum

Vicesimum quartum signum e q ueri apli non
querunt gloriam huius mundi nec fauorem nec
placere hominibus. Gal. i. Si adhuc hominibus pla
cerem glo. i. placere uellem seruus xpi no essem.
ut i. Thess. ii. Non quasi hominibus placentes i.
placere uolentes qr nec semper placetis hominibus
appetens placere e esse delictum. Illi g pdi
catores qui querunt fauorem mundi & adhuc labo
rant ut hominibus placeant non st ueri apos
toli sed pseudo. xxv. signum.

xxv. signum

Vicesimum quintum signum e qd ueri apli ob
latis cibo & potu st contenti nec querunt cibaria
lauciora. ueri apli no querunt pasci. s
pascere. iux illud luc. x. Edentes & bibentes
que apud illos st. glo. Suptus excessus con
cedit ita tamen ut oblatis cibo & potu sint con
tenti. Illi g pdicatores qui licet sint po
testate no habentes & tamen offendunt cum no mi
nistratur eis cibaria lauciora no sunt ueri
apli s pseudo. xxvi. signum.

xxvi. signum

Vicesimum sextum signum e q ueri apli plus
diligunt legem xpi q proprium honorem
iux illud pu. viii. Serua legem meam quasi pupil
lam oculi tui liga eam in digitis tuis. & descri
be eam in tabulis cordis tui. & sup illud ps.
Bonum mihi lex oris tui sup milia auri & argenti
glo. Caritas plus diligit legem dei q cupidi
tas milia auri & argenti. Qui g uidens
legem xpi occultari & tolli p eorum illud ma
ledictum q appellant conuersionem etiam negli
git & contempnit uel forsan dissimulando consen
cit & tamen p honore suo tpali conciliando uel q

rendo lites suscitare et scandala movere non horrescit non videtur esse verus apostolus sed pseudo si sit predicator. XXVII signum

Vicesimumseptimum signum est quod veri apostoli non querunt hospicia opulenciora sive ubi melius pascantur sed honestiora et ubi conversacionis eis datur et ab illis tantum recipiunt quos credunt reputare sibi maiorem graciam fieri si recipiatur munus eorum quam si eis munus daretur iuxta illud Matthei x. In quamcumque civitatem vel castellum intraveritis interrogate quis in ea dignus sit et ibi manete donec exeatis. glossa. Testimonio vicinorum eligendus est hospes ne eius infamia predicacio ledatur. nec est cursandum per domos sed qui est dignus. glossa. Qui scit se magis accipere graciam quam dare. hic est qui libenter dat pro christo et non proprio commodo. ¶ Item veri apostoli non recipiunt ab illis qui adhuc in peccatis suis iacent sed abundantis(?) ii. Cor. viii. Sed semetipsos primum dederunt domino. glossa. Quia emendantes errores pristinos ac morum vicia deo se voverunt deinde fratribus sua obtulerunt. aliter enim non erat accipiendum ab eis quia munera excecant oculos et vim auctoritatis inclinant. Qui vero dant si arguantur fructum dandi non habent. ¶ Alii ergo predicatores qui querunt hospicia ubi melius pascantur et accipiunt munera malorum divitum ut eorum vicia tegant vel illorum qui magis dant propter importunitatem tollendam vel propter presentem verecundiam quam propter deum. non sunt veri apostoli sed pseudo. iuxta illud ii. Cor. ix. Hylarem datorem diligit deus. glossa. qui propter presentem pudorem dat aut ut tedio interpellantis careat et rem et meritum perdit. unde qui a talibus recipit non querit fructum sed datum contra illud apostoli Phyl. iiii. Non quero datum sed fructum. XXVIII signum

Vicesimumoctavum signum est quod veri apostoli non laborant procurare negocia aliorum ut exinde pascantur quia talium deus venter est iuxta ii. Thess. iii. Audivimus quosdam inter vos ambulantes inquiete et nichil operantes sed curiose agentes. glossa. de negociis alienis et sic pasti vivent(?). quia fratrum(?) abhorret disciplina divina. eorum enim deus venter est qui feda cura sibi necessaria prudent(?) et non sunt veri apostoli sed pseudo. XXIX signum

Vicesimumnonum signum est quod veri apostoli non gaudent de miraculis vel aliis factis elegantioribus que facit deus per eos ut de illis cupiant honorari sed potius gaudent de salute quam a domino expectant iuxta illud Luc. x. Nolite gaudere quia spiritus subiciuntur vobis. gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in celis. Alii ergo qui gloriantur de miraculis suis vel aliorum et de hiis que per eorum ministerium multi salvantur ut dicitur non videntur esse veri apostoli sed pseudo. XXX signum

Tricesimum signum est quod veri apostoli numquam querunt gloriam suam in hac vita sed gloriam christi secundum illud Ioh. vii. Qui a semetipso loquitur propriam gloriam querit. qui autem querit gloriam eius qui misit illum. i. a quo dicit se missum. verax est. Alii ergo qui querunt eam que pertinet ad gloriam huius mundi quorum unum est regnantibus assistere iuxta illud Boecii de consolatione. Qui impotenciam extolli cupiunt aut ipsi regnant aut regnantibus assistere conantur. alterum est vincere velle ubi non est premium apud deum. unde est illud Gal. v. Non efficiamini inanis glorie cupidi. glossa. Inanis gloria est velle vincere ubi non est premium. Qui in quam talia querunt non sunt veri apostoli sed pseudo. XXXI signum

Tricesimumprimum signum est quod veri apostoli fugiunt sollempnitates hominum et salutaciones et officia et convivia iuxta illud Ieronimi ad Nepocianum. Obsecro te fuge hic sive ibi fratres multitudines hominum salutaciones et convivia que quandam voluntatis convivia fuge. Alii ergo qui amant et querunt consorcia et convivia et officia potentum secularium et divitum non videntur esse veri apostoli sed pseudo. XXXII signum

Tricesimumsecundum signum est quod veri apostoli non frequenter conveniunt ad alienam mensam ne adulatores fiant. secundum quod dicit apostolus ii. Thess. iii. Ut nos metipsos daremus vobis formam imitandi nos. glossa. Qui frequenter ad alienam mensam convenit ocio deditus adulari necesse est pascenti se. cui religio nostra scilicet christiana adulacionem nimiam advocet. Alii ergo qui ad alienam mensam frequenter conveniunt cum ocio corporali non videntur veri apostoli sed pseudo. XXXIII signum

Tricesimu tcium signu e. q ueri apli
no odiut hoies t inimicos t odie
tes eos iux doctina dni. mt. v. Diligite
inimicos vros bnfacite hiis qui uos
oderut. pseudo aplice pximos ledut et
diffamat. iux illud. Ier. xxiij. A pphis ie
rusale egressa e pollucio sup omem t
ram. dr glo. Non sufficit eis pximos le
de. s quos semel oderut ptoru orbe co
nant diffamare. Illi g pdicatores qui
odiut illos quos inimicos reputant et
eos diffamat. no vident ueri apli. s pseu
do ¶ Cum g vitas dme scripture sit
infallibil. mt. xxiiij. Celu t tra tn
sibut. vba aut mea no tnsibut. Et sps
scus qui locutus e in aplo pphetante. ut
ostensu e sup. capitlo pmo. mentiri non
possit. no em uolutate huana allata e
pphecia. aliogn s spu sco inspirante locu
ti st sci omis. vt legr. i. pet. v. Restat
ut omis qui ecciam defensare tenent
surgat ad eius dfensione. iux id. pu. xxiiij.
Erue eos qui ducunt ad morte t eos qui
trahut ad interitu liberare necesses. nc ptren
dant friuolas excusacones. qr sic dicit ibide
Si dixis uires no suppetut. qui inspector e
cordis. ipe intellig. t saluatore aie tue nichil
fallit. reddetqz vnicuiqz iux opa sua. Ret
q em perit inercia. pp dfctu pastorum. totu
ab eis in iudicio exiget. sic dfitet Iacob.
ad laban. cuius oues pascebat. Gen. xxxi.
Ego ome dapnu reddebam. t. q q furto p
ibat a me exigebas. Et. eze. iij. Sanguine
eius de manu tua requira. dr pastori. siue
plato ¶ Si aut cetra pdictorum platos car
nales no mouent. ls debet salte moue.
qui cu spualis potestas ecce que in pdica
cionib. excendis. in confessionib. audiendis.
in penitentiis iniungendis maxie consistit. eis
pdetenim surripiat. frustratim em lupus
comedit agnu. xij. q. i. idest postqz ex toto
translata fuit ab ipis platis ad illos q iam
rone ordinis sui ut confessionis aplice illa
sibi arrogant ptate. ipo fco iurisdicio ne
gociorum forensiu que ipis platis iurisdicti
existit. nec no t possessio bonorum ecce te
palium. apud illos platos diucius no rema
nebit. Cur em hebut carnalia bona ecce

qui spualia no ministrat. i. Cor. ix. Nescitis
qm qui in sacrario laborant de sacrario ede de
bent t qui altari deseruiut de altari pticipa
t. Sicut corpus sin aia no viuit. ita nc bona
ecce tpalia sin spualib. diu stabut. i. q. ii.
Si quis obiecit XXXIIII signu
Tricesimuqrtu signu est. qm pseudo
cu examinant sine pbant ut sint
ueri apli ul mendaces. no pacient sustinet
s pocius illos qui sic pbare eos uolut pse
quunt. t ad psequendu illos eis qui ptenas po
testates vident pcurat se ingerut. sic fecit
quida pseudo in pmitiua ecce. de quo epm ephe
sinu. cu dicit dns apoc. ij. Scio i. approbo. o
pa tua. t labore tuu. i. tribulacom. t qm no
potes sustine malos. qui emendes. glo. t expl
las. t pbasti eos qui se dicut aplos ee et
non st. glo. i. missos se a dno dicut ut fallaci
dapiant. Et inuenisti eos mendaces t paciam
habes. glo. i. malis ipi iuncti ptenas potes
tates ingerut no st ueri apli s pseudo
Tricesimuquintu signu e. qm XXXV. signu
ueri apli no uadut pdicaturi eis qui
palios st consti s post ad illos conuertendos q no
du st consti. ne sup alienu edificiu edificet
sic fecit btus paulus. Ro. v. Ita laboraui
ut ab irlm pcircuitu usqz illiricu repleuim
Euuangm xpi. glo. i. plene pdicauim in quo magn
sps sci appet. Vtus t tot gentiles pme euangm
receput. Sic aut pdicaui euangm no ubi noi
tus e xpc ne sup alienu fudamentu edificare
glo. Ne pdicare iam palios conuersis. Et ij.
Cor. x. Non sumus i immensu glantes in
alienis laborib. glo. ubi alius fudamentum
posuit. h em eet glari i immesu. Et me
odem Non hntes spem glari in aliena re
gula. s in hiis q ppata st. glo. ab aliis p
dicatorib. qr hiis pdicabat apostolus quib non
erat annuciatu ut glam suo labore quer
Illi g pdicatores qui no uadut ad conuer
tendos s pocius ad conuersos hntes ppos aplos
i. ppos epos t sacerdotes ppos t ita glant in
plebib alienis no sut ueri apli s pseudo.
Tricesimusextu signu XXXVI. signu
e. qm ueri apli qui mittut uadut i
sua legacione. n ad aliena. sic paulus mittit
ad gentiles. ut pdicaturus ad illos act.
xiij. Segregate michi paulu t barnabam

in opus ad quod assumpsi eos. glo. iuxta edictum Ia-
cobi Zephe et apostolis ad magistrum venatum pro-
fectus est. Contra illos predicatores qui constat super
pedes suos nunquam ipse situs minus tangunt terram,
id est illos predicantes qui minus habent de bonis ter-
renis, propter quod expeditiores sunt ad mittendum quam
quod deo placet. Illos nunquam misit deus ad predi-
candum non orthodoxis sed infidelibus. Unde Eze. ii.
Postquam statuit spiritus domini Ezechielem super pedes su-
os in quibus ipse situs minus tangunt terram, dixit
ei: Fili hominis ecce mitto te ad gentes aposta-
tas que recesserunt a me, id est ad iudeos hereticos
et illos gentiles qui aliquando fuerunt christiani sicut
sunt Egyptii et Babylonii et omnes qui tenent le-
gem Machometi. Tales ergo si vadunt ad ortho-
doxos qui proprios habent apostolos scilicet episcopos suos et presbi-
teros suos, non vadunt in sua legatione sed in ali-
ena. Unde non sunt veri apostoli sed pseudo. Summum time-
dum est ne propter tales periclitetur ecclesia, nisi expellantur
ab ea. Sicut accidit de Iona qui cum a domino mis-
sus fuisset Niniven, que interpretatur speciosa,
non ivit illuc, sed fugere voluit a facie domini in
Tharsis, que interpretatur exploratio gaudii. Et ideo navis
nunquam tranquillitare voluit, immo periclitabatur
donec inde eiectus est Ionas. Ione i. et ii. Isti
igitur missi ad predicandum Ninivitis, id est illis qui
ambulant in via speciosa que ducit ad mortem,
id est infidelibus supradictis, non vadunt ad eos iuxta
preceptum domini, sed aliorsum convertuntur fugientes a
facie domini in Tharsim, que interpretatur exploratio
gaudii sive leticie, vadunt ad illos qui re-
ceperunt eos letanter et cum gaudio et bene pro-
curant eos, scilicet ad bonos et devotos christianos. Et ideo ti-
mendum est valde ne navis in qua sunt, id est ecclesia,
periclitetur nisi ipsi eiciantur, quia non eunt in sua
legatione et non sunt, ut dicit apostolus de talibus
pseudo. ii. Timo. iii. Et hos devita. glo. tales
quando docent, dum sunt tales, id est pseudo, devita eos.

Tricesimum septimum | XXXVII. signum

Tricesimum septimum signum est quod veri apostoli non iactant loqui
et non sibi attribuunt nisi que fecit deus per eos.
Ro. xv. dicit Paulus: Non enim audeo ali-
quid loqui eorum que per me non efficit deus. glo.
id est ea loquor tantum que per me, id est in ministerio meo,
Christus efficit. Isti ergo qui multa iactant loqui
et sibi attribuunt que per eos non fiunt, non sunt
veri apostoli sed pseudo.

Tricesimum octavum | XXXVIII. signum

Tricesimum octavum signum est quod veri
apostoli non intendunt nec innituntur rationibus logi-
cis aut sophisticis. i. Cor. ii. Veni non per su-
blimitatem sermonis aut sapientie. glo. ut rationi-
bus logicis aut sophisticis illud confirmarem. Isti
ergo predicatores qui huiusmodi rationibus intendunt
et innituntur non sunt veri apostoli sed pseudo. Exemplum
de Clemente obiciente Petro de pulice et camelo.

Tricesimum nonum | XXXIX. signum

Tricesimum nonum signum est quod veri apostoli non amant car-
naliter, sed odio habent quicquid obsistit eis in servicio
dei. Luc. xiiii. Qui non odit patrem suum et matrem
suam et fratres et sorores, adhuc autem et animam su-
am propter me, non potest meus esse discipulus. glo.
id est qui non odit quicquid ei obsistit in servicio dei
non est dignus meo apostolatu vel disciplina-
tu, nec potest in eo permanere sicut Iudas. Cum ergo
veri apostoli domini relinquant, quod isti predicatores quosdam
nepotes et consanguineos quamvis indignos pro-
movent ad prebendas et honores ecclesiasticos
contra dei voluntatem vel aliud faciunt quod eis ob-
sistit in servicio dei, non sunt veri apostoli sed pseudo.

Quadragesimum | XL. signum

Quadragesimum signum est quod veri apostoli non procurant sibi
amicicias huius seculi. Iac. iiii. Qui vult ami-
cus esse huius seculi inimicus dei constituitur, id est statui-
tur. Isti ergo predicatores qui sibi procurant ami-
cicias huius seculi non sunt veri apostoli sed pseudo.

Quadragesimum primum | XLI. signum

Omnium signum est quod cum pseudo ex parte
quod habent non sunt evangelizatores aut dispensatores sacramen-
torum, tamen vivere volunt de evangelio non de labore
manuum contra illud apostoli ii. Thess. iii. Neque
gratis panem manducavimus ab aliquo etc. glo.
cum isti pseudo multo magis vivere debent
de labore qui non habent potestatem auctoritatem (l. aut)
quam habemus, scilicet potestatem de evangelio vivendi. Et hoc expres-
sius dicit Augustinus in libro de opere monachorum
in hiis verbis: Isti autem fratres mei temere sibi
arrogant quantum estimo quod de evangelio sunt, quia si
ministri altaris sunt, si dispensatores sacramen-
torum sunt, fateor habent; quod dicant si tales non sunt
non habent potestatem vivendi de evangelio. Isti
ergo predicatores qui cum non habeant potestatem
vivendi de evangelio aut dispensandi sacramen-
ta ecclesiastica, ut pote qui plebem non habent
nec possunt regimen animarum, vivere volunt de
evangelio, non sunt veri apostoli sed pseudo. Incipit
prologus in Pharetram fidei contra iudeos.

Incip. prolog. in pharetram fidei contra iudeos

In disputacione contra iudeos notare tripliceᵐ cau
telam. Prima est ut in primis disputacionibus
iudeaeis eorum errores reprobare. sicut hereti
cis secunda parte. tum quia facilius est errores rep
bare quam nostre fidei articulos probacionibus declara
re. tum quia non probant scriptura uetustatis nisi prius
excipient. scripture et tabuli falsitatis. ¶ Secunda
cautela est ut obiectiones que uidentur esse
contra nos. non tangatis nisi eas iudeus ipse ob
iecerit. tunc soluite sic eas solutas inuenitis.
¶ Tercia est ut qui pluribus iudeis presentibus
disputatis. omnibus silencium indicatis. ex
cepto uno respondente. donec illo superato. ac
cedat alius responsurus. ne forte clamoribus
uos obruant et cum uno loquente. alius in
fine cuiuslibet questionis studeat inuenire

Incipit pharet fidei contra iudeos [margin: Incip pharet fidei contra iudeos]

Tolle arma tua pharetram et arcum ad uolun
tatis uiperculas que demoliuntur uineas meas
et accipe gladium spiritus quod est uerbum dei ut testi
moniis legis et prophetarum superbus golyath .i.
populus iudeorum tamquam proprio gladio superetur. Distin
guitur autem hoc opusculum in duas partes. In prima
ponentur que pertinent ad fidei katholice probacio
nem. In secunda parte que pertinent ad iudeicorum er
rorum reprobacionem. *De xpi aduentu.* [margin: de xpi aduentu]

De xpi aduentu prophetauit Moyses in
adabarim .i. in deuteronomio .xviii. capitulo
prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me
suscitabit tibi dominus deus tuus ipsum audies
Et paulo post dicit Moyses. Dominus ait mihi
prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum
similem tui et ponam uerba mea in ore eius
loquetur quia ad eos omnia que precepero illi. qui autem
uerba eius que loquetur in nomine meo audire no
luerit. ego ultor existam. Sed non potest intelligi
de Iosue qui fuit successor moysi. et dux populi
quia ille non fuit propheta uel quod prophetauit nec
fuit similis moysi. quia dicitur numeri xxvii. Tolle
Iosue uirum in quo est spiritus dei et dabis ei pre
cepta cunctis uidentibus et partem glorie tue. Et deutero
nomii. quod non fuit ei similis. Neque nullus propheta
rum dedit legem nisi moyses. et xpc. et io.
dixit prophetam sicut me suscitabit tibi dominus ipsum
audies .i. sicut audis legem meam sic audi
legem suam. quia dicit dominus Qui uerba eius que loquetur
in nomine meo audire noluerit ego ultor ex
istam. Nonne hoc completum est in iudeis. sicut patet

in excidio ierusalem per tytum et uespasianum et
in dispersione gentis eorum per mundum. de hac
ulcione predixit Daniel .ix. Occidetur xpc
et non erit populus eius qui eum negaturus est
et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus .s. ro
manus cum duce uenturo .i. cum tyto. *Quod* [margin: q xpc iam]

Quod autem xpc iam *xpc iam dudum uenit*
uenit probatur prophecia Iacob. qui ait
gen. penultimo. capitulo. Non auferetur sceptrum
de iuda et dux de femore eius donec ueniat
qui mittendus est. et ipse erit expectacio
gencium. Certum est usque ad ortum xpi. regem populi
non defuisse ex gente iuda usque ad herodem
qui fuit alienigena sub quo natus est xpc
qui est expectacio gencium ¶ Iudei autem men
tiuntur xpm adhuc non uenisse et nescio quem
regem de tribu iuda in extremis orientis par
tibus regnum tenere. sed eorum mendacium destrui
confutatur. quia sicut nullum templum nullum altare nul
lum sacrificium. ita nullus rex. nullus sacerdos
summus remansit eis. et quod deterius est expulsi
sunt de regno proprio. Neque enim mendax est propheta
Osee .iii. qui ait. Sedebunt filii israel sine
rege sine principe sine sacrificio et sine alta
ri. Que omnia quis non uidet nunc ipsis esse
nunc completa *Obiectio iudei* ¶ [margin: obiectio]

Sed obiciat iudeus. si messias uenit quomodo
uel quando completa sunt que de aduentu eius predixit
ysaias xi. Egredietur uirga Et infra. habitabit
lupus cum agno et pardus cum hedo accubabit
uitulus et leo et ouis simul morabuntur et cetera.
Et item .ii. Conflabunt gladios suos in uo
meres et lanceas suas in falces Non leuabit
gens contra gentem gladium nec ultra excercebuntur
ad prelium ¶ Ad quod dicendum est quod per bestias crude
les intelliguntur homines crudeles et iniusti. per
animalia simplicia et mansueta homines boni
et iusti quos simul pace xpc ihc fecit
Quod autem de hominibus intelligi uoluit propheta de
clarat cum addidit Quia repleta est terra
sciencia domini et cetera. Neque enim hec propter pecudes dixit
quia scientiam domini et cognicionem ihc non possunt
Quod autem alibi dicit Non excercebuntur ultra ad
prelium et cetera. hoc tempore xpi completa sunt in gente
in qua natus est. *Obiectio iudeorum contra aduentum* [margin: obiectio iudeorum]

In (ca)pitulo ubi probatur quod messias .i. *xpi*
xpc iam dudum uenit iudei obiciunt nobis
quod dominus promisit per Malachiam prophetam prius

helyam se missurum. quod non dum venit hely-
as quoniam nec messias. Sed hec obiectio nulla est. Iudei
tamquam ceci intelligere noluit de primo adventu
Christi quod dictum est de secundo adventu ad iudicium. Quod
autem de secundo adventu ad iudicium dictum sit, patet
ex ipso textu Malachie in fine ubi dicitur: Ec-
ce dies veniet succensa quasi caminus et
erunt omnes superbi et omnes facientes impietatem
stipula et inflammabit eos dies veniens dicit
dominus exercituum que non derelinquet eis radicem
et germen et orietur timentibus nomen meum
sol iusticie. Et paulo post in eodem: Ecce ego
mittam vobis helyam prophetam antequam veniat di-
es domini magnus et horribilis et convertet cor
patrum ad filios et cor filiorum ad patres eorum ne
forte veniam et percuciam terram anathemate.
amen. Quod de virgine natus est Christus

Quod autem de virgine natus sit probatur Ysa.
vii. propter hoc dabit dominus ipse vobis signum.
Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabi-
tur nomen eius emanuel. ysaie vii. Sed obici-
unt iudei infideles quod nomen quod ibi posuit scilicet
halma non sonat bethula id est virgo. halma
autem tantum puella significat. Nota hic. Unde
iudeus fidelis conversus ad fidem qui talis ca-
villatorum ignarus est virtutis nominum he-
breorum. Mulier namque sive iuvenis sit sive
vetula quando virgo est appellari potest bethu-
la. quando vero autem iuvenis est sive virgo sive
corrupta potest vocari naaraha. Halma vo-
catur nulla nisi sit iuvenis et virgo.
Et cum ysaias predixit ad achaz. vii. pete
tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni
sive in excelsum supra. Si postea daret signum
quod corrupta pareret, numquam non ridiculum esset
tamquam qui rem arduam et insolitam promisis-
set. Sed consuetam et naturale exhibet. Sicut quod
dicitur: parturiunt montes nascetur ridiculus
mus. Preterea adiunxit: propter hoc dabit dominus ipse
vobis signum. Ecce virgo etc. Nullum enim sig-
num esset si corrupta pareret. numquid deus qui
fecit ut virga arida floreret et fructum
ferret ut habetur Numeri xvii. non potuit fa-
cere ut pareret virgo. Quidem deus qui ru-
bum ardentem conservavit incorruptum ut legitur
Exodi iii. Nunquid virginem parientem non po-
tuit servare incorruptam? Sed quod dicit: et pariet
filium et vocabit nomen eius emanuel.

non potest intelligi de achaz scilicet de Ezechia qui tempore
huius prophetie ix. annorum erat. et xxv annos
habuit cum regnare cepit. Nec etiam intelligi potest
de filio ysaie quia de nullo alio sive de regibus
sive de prophetis legimus qui dictus sit ema-
nuel. Nec competit filio ysaie quod sequitur in
viii. capitulo: et erit extensio alarum eius implens
latitudinem terre tue o emanuel. Hic facit propheta
exclamationem eius potentiam admirans: O e-
manuel. ¶ Quod autem sequitur: Butirum et
mel comedet ut sciat etc. Si iudeus querat
quomodo intelligatur de Christo, sic expone. Secundum ysa.
Butirum fructus est synagoge venientis ex
tractatione tamquam bonis uberibus legis posite.
mel non est fructus ecclesie venientis ex gentibus
cuius fructu id est opere pascitur Christus. ¶ Sequitur autem
quod sciat puer reprobare malum et eligere bonum.
derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum re-
gum suorum. Et infra viii. cap. sequitur: antequam sciat
puer vocare patrem suum et matrem suam, au-
feretur fortitudo damasci. Sic expone: antequam
sciat scientia creata vel scientia humana in quantum
etate proficiebat, vel secundum ysidorum sic expone: antequam
sciat id est scire faciat secundum divinitatem deum se
habere patrem et secundum humanitatem virginem se habere ma-
trem. Sicut illud quod deus dicit ad abraham cum vo-
lebat immolare filium: Nunc cognovi quod
timeas deum id est nunc te cognoscere faciam.

Quod Christus sit deus et homo

Quod autem iste puer sit deus homo tes-
tatur ys. ix. Parvulus enim natus est nobis
et filius datus est nobis. Et factus est principatus
eius super humerum eius id est crux quam humeris por-
tavit. Alii autem reges signum principatus sui
scilicet coronam in capite portant. Et vocabit no-
men eius admirabilis scilicet in nativitate quia de virgi-
ne mirabiliter natus est. Consiliarius in predica-
tione. Deus in miraculorum operatione et peccatorum
remissione vel reconciliatione quia nullus potest di-
mittere peccata nisi solus deus. Fortis in passi-
one et in dyaboli expugnatione. Psalmus: Dominus
fortis et potens in prelio. Pater futuri seculi
in resurrectione. Princeps pacis mediatione beatitudinis.
Multiplicabitur eius imperium et pacis non erit
finis. Super solium david et super regnum eius
sedebit scilicet secundum carnem quam sugit pro solio
David. ut confirmet illud in iudicio et iusti-
cia amodo et usque in sempiternum. Hec omnia

de nullo rege nisi prophecia potuit intelligi nisi
de christo ¶ Ieremie xxxi. Creabit dominus novum
super terram femina circumdabit virum. Quomodo
circumdabit. Si iudeus dicat amplexibus venere-
orum. hoc non est novum. sed circumdabit gremio u-
teri sui virum. qui licet puer sit etate
et quantitate corporis est tamen vir perfectione sapien-
tie et robore divinitatis ¶ Danielis vii. Post-
quam vidit daniel iiii^or bestias ascendentes de
mari. paulo post adiunxit. Aspiciebam in vi-
sione noctis et ecce in nubibus celi quasi filius ho-
minis veniebat. et usque ad antiquum dierum per-
venit. id est miraculorum operacione patri coequalis
apparuit. Sequitur. Et in conspectu eius obtulit eum.
scilicet. in celo. Et dabit ei potestatem et honorem
et regnum. et omnes populi tribus et lingue ipsi ser-
vient. id est de omnibus populis et tribubus vel in illis/et est si-
mile cum dicitur. Omnis homo serviet. non tamen sequi-
tur quod manus eius et pedes servient. Sequitur. Po-
testas eius potestas eterna. que non auferetur. et re-
gnum eius quod non corrumpetur. angelus autem hanc
revelacionem exposuit danieli dicens. hee
iiii^or bestie magne. quatuor regna sunt. que con-
surgent de terra. Suscipient autem regnum sancti
dei altissimi. et obtinebunt regnum usque in se-
cula seculorum. Hoc non potest intelligi de regno messie
cum quo iudei se sperant regnaturos mille an-
nis. sed de regno christi nostri cum quo sancti obtinebunt
regnum in celum et in secula seculorum ¶ Quere plu-
res auctores. quanto tempore regnaturi sint cum mes-
sia. et cum dixerint mille annis tunc concludere
quod predicta non potuit intelligi de regno messie

Prophecia quod in bethlehem natus est christus deus

Prophecia quod in bethlehem natus est christus deus. Michee [sic: "in mychee"] ait. v. capitulo Et tu et homo
bethlehem effrata parvulus urbulus es in mi-
libus iuda. ex te michi egredietur qui sit
dominator in israel. Si egredietur ex bethlehem et
erit dominator in israel. est homo. Sequitur. Et e-
gressus eius ab inicio eternitatis. Et hic concludi-
tur. quod sit deus. Sicut enim est eternum nisi sit deus
Quod si esset verum esset quod omnes ante ab inicio mun-
di vel ante seculum creati essent. ut iudei fabu-
lantur. nulla tamen ab inicio eternitatis creata est.
quia impossibile est quod creatori sit coeterna crea-
tura. propterea nullus sunt dies temporis. dies eternitatis
incepit esse. et desinit esse. dies autem eternita-
tis sunt pater et filius et spiritus sanctus/quia tamen illi eius
eterna claritate lucent. propterea sic omnes ante

a diebus eternitatis esset egresse. sed prophecia
illum solum innueret. de hiis que omnibus convenirent
aut quid magni dixisset. Hoc de messia iude-
orum intelligi iudei non possunt quia ipsum de paradi-
so venturum expectant et non de bethlehem ¶
Et eius humanitatem et divinitatem satis mani-
feste innuit david in psalmo lxxi. Deus iudi-
cium tuum regi da et iusticiam tuam filio regis. Si
christus est filius regis est homo. Eius divinitas ibi
innuitur. Et adorabunt eum omnes reges terre.
quia solus deus adorandus est. secundum legem moysi.
Hoc et innuitur in illo versu. Sit nomen eius
benedictum in secula ante solem permanet nomen
eius. Que omnia si iudei de salomone vel de
alio rege voluerint intelligere frivola sunt. Quo-
modo enim conveniunt ei ante solem permanet nomen
eius. Quod si et verum esset quod ante solem anima eius
creata esset tamen nomen eius tunc non fuit. preterea
quomodo convenit salomoni vel alii regi. Descen-
dendet sicut pluvia in vellus et cetera. Et
orietur in diebus eius iusticia et habundancia pa-
cis donec auferatur luna. Hoc et de messia non
potest dici cum quo sperant se regnaturos tamen mil-
le annis. Luna autem numquam auferetur quia in ul-
timo die erit lux lune ut lux solis et cetera
ut dicit ysaias xxx. Ad hoc quod non oleo corporali sed spiritu
spiritu unctus sit in regem et sacerdotem prelidorum.

David divino afflatus spiritu ad christum lo-
quitur dicens. psalmo xliiii. Sedes tua deus
in seculum seculi virga directionis. virga regni tui. Dilexis-
ti iusticiam et odisti iniquitatem propterea unxit
te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. In qua
prophecia primo david divinitatem christi ac eternitatem
demonstrat. cum dicit. Sedes tua deus in seculum
seculi. Virga directionis. virga regni tui. Dilexisti iu-
sticiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus
deus tuus. oleo leticie pre consortibus tuis. In qua prophecia primo
david divinitatem christi ac eternitatem demonstrat
cum dicit. Sedes tua deus in seculum seculi. Consequenter
perpetuitatis virga sceptrum potestatis eius re-
gnumque nunciat. postremo quod idem deus a deo unc-
tus sit indicat. cum dicit. Unxit te deus deus tu-
us. oleo leticie. non amice oleo divini. sicut ceteri prin-
cipes tui. id est principes qui in figura precesserant
sed oleo leticie. quo unctione demonstratur spiritus
sancti. aut celesti infusione et veritate christus
est consecratus in regem et sacerdotem. psalmo. Tu es
sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech

qui obtulit panem et vinum. Quod xpc pauper ab
Osat Jeremias xiiii capitulo iect venit in mundum
Tibi peccavimus exspectatio Israel.
Salvator eius in tempore tribulationis. Quare
quasi colonus futurus es in terra et quasi viator de-
clinans ad manendum. Quare futurus es quasi
vir vagus et fortis qui non potest salvare.
Tu autem in nobis es domine et nomen tuum super
nos invocatum est ne derelinquas nos. Dum
enim dicit tibi peccavimus. exprimit iudeorum per-
sonam qui in eum peccaverunt quando venientem eum
in forma hominis crucifixerunt. Abstulit enim se aspec-
tibus hominum tamquam vagum et viatorem. Illi autem
putantes hunc tantum esse quod videbatur. occiderunt
hominem quasi qui non potest salvare. In hac autem
auctoritate manifeste exprimitur eius divinitas
et humanitas. Ad idem pertinet quod dicit zach.
propheta ix. Iubila filia Ierusalem ecce rex tu-
us veniet tibi iustus et salvator ipse pau-
per et ascendens super asinam et super pullum asine.
Hec omnia non possunt intelligi de messia iu-
deorum quem dicunt cum gloria et divitiis venturum.
Sed quia causam iubilandi habet filia Ierusalem si
rex eius veniet pauper. vel quomodo potest esse sal-
vator si pauper est. i. quia licet pauper sit in
humanitate. habet tamen virtutem salvandi ex sua di-
vinitate. Quod eum non cognoverunt iudei
Propheta ysaias dicit primo. Audite celi et au-
ribus percipe terra quoniam dominus locutus est. Fi-
lios enutrivi et exaltavi ipsi autem spreverunt
me. Cognovit bos possessorem suum et asinus
presepe domini sui. israel autem non cognovit me.
Hoc et predixit Jeremias v. domus israel et pre-
varicatione prevaricata est in me domus iuda
ait dominus. negaverunt me et dixerunt non est ipse.
Hoc idem usque nunc iudei christo dicunt. non est ipse.
expectantes alium qui est antichristus. Quod xpc est
Quod xpc triginta | triginta argenteis venditus sit
argenteis venundatus sit. Zachari-
am ipse ita pronunciavit dicens xi. Si bonum
est in oculis vestris afferte mercedem meam. Si non
quiescite. et appenderunt mercedem meam. xxx.
argenteos. et dixit dominus ad me. Proice eos
ad statuarium decorum precium quo appreciatus sum
ab eis. et tuli. xxx. argenteos et proieci illos
in domum domini ad statuarium. Statuarius est
ponderator vel fusor statuarum. Hoc tamen omnibus no-
tum est. Iudas enim pecunia ductus pecuniam

reportavit. et proiecit in templum et abiit
et laqueo se suspendit ut impleretur quod dixerat
ys. Testis falsus non erit impunitus. pro eo quod
vendidit argento iustum. Quia pa[…]m bn
dominus mercedem suam dixit. Multa enim apud
eos bona opera fecerat reddens vitam mortu-
is. lumen cecis. auditum surdis. claudis gres-
sum pauperibus omnibus vestiendi. iudei iniqua estima-
tione. xxx. argenteorum mercedem illi restitue-
runt. Quod iudei propter invidiam xpm occiderunt
Quod iudei propter invidiam xpm occiderunt
probatur ex libro sapientie ii capitulo ubi dicitur Dixe-
runt impii et post in eodem. Circumveniamus iustum
quoniam inutilis est nobis et contrarius est operibus nos-
tris et improperat nobis peccata legis. promittit se
scientiam dei habere et filium dei se nominat. et post
in eodem. Si enim est verus dei filius suscipiet il-
lum de manibus nostris et liberabit eum de manu con-
trariorum. et post. ut probemus eius patientiam mor-
te turpissima condempnemus eum. i. affixionem cru-
cis. De gloria xpi et ignominia eius et de scandalo in
De gloria xpi et ignominia eius | cenacu
passionis multa habentur in ysaia lii capitulo
Ecce intelliget servus meus servus filius obedi-
entia humanitatis et exaltabitur et elevabitur
et sublimis erit valde. scilicet in miraculorum operaci-
one in resurrectione et ascensione. Sicut obstupuerunt
super eum multi. i. quando miracula faciebat sic in-
glorius erit inter viros aspectus eius et forma
eius inter filios hominum. Iste asperget gentes
multas. i. lavabit sanguine proprio vel aqua baptis-
mi. Super ipsum continebunt reges os suum et cetera. Quod
Quod xpc propter peccata nostra passus est non sua
Quod autem propter peccata nostra omnia sustinuerit probatur
infra paulo post. liii. capitulo. Vere languores
nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit
et nos reputavimus eum quasi leprosum et percussum
a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniqui-
tates nostras et cetera. Hoc non potest intelligi de aliquo
rege nec propheta nec aliquo puro homine quia se-
quitur. et livore eius sanati sumus. Quod spon-
Sed quod sponte se | te mortem sustinuit
ad mortem obtulerit probatur quia sequitur in
eodem. Oblatus est quia ipse voluit et non aper-
uit os suum. Quod autem ipse crucifixus sit deus
et homo probatur cum subditur. Generationem eius quis
enarrabit. quia plurimorum hominum generatio bene
narratur. Sed qualiter xpc secundum divinitatem genitus

a patre . tal' secundum humanitatem genitus sit

sit/ a matre . generationem eius quis enarrare poterit . Ie-
remias . uox patris . Ps' zelus populi mei paulisper
cum . et dabit impios pro sepultura et diuites pro
morte sua/ eo quod iniquitatem non fecit neque dolus
fuit inuentus in ore eius . Et paulo post .
Ideo dispertiam ei plurimos et fortium diuidet
spolia . Dispertiam ei plurimos . i . omnes christianos qui
meum credent et fortium . i . demonum diuidet
spolia . i . animas sanctorum a demonibus captas liberabit
et diuidet inter choros angelorum . Hec omnia de
messia non possunt intelligi quia huc credunt
moriturum . De genere passionis christi

Genus autem passionis eius dauid declarat
dicens . ps' . xxi . Foderunt manus meas et
pedes meos et cetera . Item . Dederunt in escam meam fel
et in siti mea potauerunt me aceto . Hec . dauid . de
se non dicit quia sibi numquam contingit notabile
¶ Quandocumque loqueris cum iudeo de passione domini distin-
guere quod secundum humanitatem passus est qui secundum diuini-
tatem mansit impassibilis et immortalis Quod inter
Quod et inter duos latrones latrones suspensus est
nes suspensus est ysaias . l . iii . Cum sceleratis
reputatus est et ipse peccata multorum tulit et pro transgresso-
ribus rogauit Quod per mortem suam nos saluauit
Quod autem per mortem suam nos saluauit . dauid .
innuit in ps' lxvii . Exurgat deus in-
de saluos faciendi . et cetera . Ubi ponit ysidorus hec contra
iudeos . Deus noster deus salutis faciendi . et domini mors
et domini exitus . domini mors quia sustinuit mortem
et domini exitus de inferno nos . scilicet saluauit ¶
Et dominus dicit in osee xiii . De manu mor-
tis liberabo eos et de morte redimam eos . ero
mors tua o mors morsus tuus ero inferne ¶
Item zach . ix . Ecce rex tuus uenit tibi iustus et
saluator ipse pauper et ascendens super asinam . pau-
lo post . pater sermone dirigit ad filium dicens . Tu
uero in sanguine testamenti tui emisisti uinctos
tuos de lacu in quo non est aqua . scilicet refrigerium . hec
quero a iudeo quis umquam sanguine testamento le-
gauit . nisi christus . uel quis umquam per sanguinem
uinctos de lacu eduxit . Sapiue tu tollimus
prophetarum Ieremias non per sanguinem sed per funiculos
uetustis pannis circumpositis sit eductus de lacu
in quo non erat aqua sed lutum in quo tamen
regis proiectus fuit Quod deus et homo fuit qui se-
ysaie . xi . Egredietur uirga et cetera pultus fuit
paulo post sequitur . Non secundum uisionem oculo-
rum iudicabit neque secundum auditum aurium argu-

et . sed iudicabit in iusticia pauperes et arguet
in equitate pro mansuetis terre et percutiet terram
uirga oris sui . et spiritu labiorum suorum interficiet im-
pium . Ex hiis omnibus probatur eius diuinitas . Omnes
enim terreni reges iudicant secundum quod uident et au-
diunt . deus autem intuetur cor et spiritu labiorum eius in-
terficiet impium quod nullius terrenorum regum fecit pretermisit
Et paulo post . Radix iesse qui stat in signum
populorum ipsum gentes deprecabuntur et erit sepulchrum
eius gloriosum . Nichil quod dicit radix iesse notatur eius
humanitas . quod dicit ipsum gentes deprecabuntur no-
tatur eius diuinitas . quia solus deus est adorandus . Et
erit sepulchrum eius gloriosum . hoc manifestum est
in hebreo habetur Et erit requies eius gloria
et hoc plus importat . quia triplex est requies corporis eius
gloria in sepulchro . et requies anime eius gloria in
inferno . et requies utriusque . scilicet corporis et anime in
eternum est in celo . Requies corporis eius triplex est glo-
ria in sepulchro . quia corpus eius in sepulcro non est
corruptum . unde dixit Quoniam non derelinques a-
nimam meam in inferno nec dabis sanctum tuum uidere
corrupcionem . Hoc dauid de se ipso dicere non potuit
. quia dauid uidit corrupcionem . Item triplex est requi-
es eius gloria in inferno . quia solus fuit inter
mortuos liber . unde ait in ps' lxxxvii . Uita
mea in inferno appropinquabit . estimatus sum cum de-
scendentibus in lacum . factus sum sicut homo sine adiu-
torio inter mortuos liber . Descendens enim sic homo
in infernum . sed solus inter mortuos liber fuit quia
mors illum tenere non potuit . Fuit et requies
anime eius gloria in inferno quia lumine diuinitatis
sue sanctos suos ibi illuminauit . unde ipse ait in
ecclesiastico in libro iesu filii syrach . xxiiii . capitulo
Penetrabo omnes inferiores partes terre et inspiciam
omnes dormientes et illuminabo omnes sperantes in
domino . Et . ys' . ix . habitantibus in regione um-
bre mortis lux orta est eis . Ideo fuit requies
eius gloria in inferno quia suos inde eripuit .
unde ait osee . xiii . De manu mortis liberabo
eos et cetera ¶ Item est etiam requies eius gloria in
celo deo patri equalis et regnando . unde ps' . Dixit
dominus domino meo sede a dextris meis . Donec ponam
et cetera . Si iudeus dicat quod dauid hoc dicit de abraham
uel de alio Tunc quere quomodo quod sequitur Tecum
principium in die uirtutis tue . in splendoribus scilicet . cxi . ante lu-
ciferum te . et illud . Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem .
Abraham enim non fuit sacerdos . et quis fuit sa-
cerdos secundum ordinem melchisedech nullus .

q̄ gnē passionis x̄pi

nota

q̄re latrones suspensi sunt

q̄ per mortem suam nos saluauit

q̄ deus et homo fuit qui sepultus fuit

Pater resuscitat **De resurrectione xpi**
filium dicens in ps. lvi. et c. Exurge gloria
mea exurge psalterium et cythara. Et respondet
ipse Exurgam diluculo. Et in ps. iii. Ego dormi
vi et soporatus sum et exsurrexi. Et ys. xxxiii.
Nunc consurgam dicit dominus nunc exaltabor **De**
De xpi ascensione ps. **ascensione xpi**
xviii. A summo celo egressio eius et occursus
eius usque ad summum eius nec est qui se abscondat
a calore eius. Est calor amoris et calor spiritus
sancti a quo nullus bonorum se abscondit. Et est calor
iusticie eius sive ignis infernalis a quo nullus
malorum se abscondet. unde ps. xc. vi. Ignis
ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu inimi
cos eius. Et ps. xlvi. Ascendit deus in iubilatione
et dominus in voce tube. Quod si iudei non volunt de xpo
intelligere quero quando deus sic ascendit vel unde. Et
lxvii. ps. Regna terre cantate deo psallite do
mino qui ascendit super celos celorum ad orientem
et bene adiecit ad orientem quia ille locus moveri
probatur est ubi xpc resurrexit et unde in celum
ascendit. ut dicit ysidorus vel ad orientem id est ad illum
cardinem in quo eterna claritas semper oritur et numquam oc
cidit. Et amos ix. Dominus deus exercituum qui tan
git terram et in fra. Qui edificat in celo ascen
sionem suam et fasciculum suum super terram fundavit
hic exponit de missione spiritus sancti. Sed ysidorus in eodem
ait hunc textum sic. Edificavit dominus in celo
ascensum suum et pollicitationem in terra firmavit.
Et mich. ii. Ascendet pandens iter ante
eos dividet et transibunt portam egredientur
per eam id est de mundo ad celum et transibit rex eorum
coram eis et dominus in capite eorum tamquam princeps
Et ps. lxvii. Ascendens in altum captivam
duxit captivitatem dedit dona hominibus. Hic pau
lus assignat textum psalmi qui bene novit
textum hebreorum. hic notatur xpi ascensio et
sancti spiritus missio. Queret aliquis quomodo dicitur
deus ascendere in celum qui ubique est. Unde Sa
lomon ait iii. Regum viii. Si celum celi
celorum te capere non possunt quanto magis domus
hec quam edificavi tibi. Et in propheta Celum et terram
ego impleo. Qui ergo ubique est de loco ad lo
cum ergo deus ascendere non potest. motus enim de loco
ad locum tantum convenit circumscriptibilibus. Sed deus est
incircumscriptus ergo sibi non convenit. Ascendit ergo
deus in celum secundum humanitatem qui ubique est
per divinitatem. **De missione spiritus sancti in discipulos**

De emissione spiritus sancti dominus ait per Iohel ii.
Effundam spiritum meum super omnem carnem
id est super electos de omni carne et prophetabunt filii
vestri et filie vestre etc. Et paulo post Sed et
super servos meos et ancillas in diebus illis ef
fundam de spiritu meo et zach. xii. Effundam super
domum david et super habitantes ierusalem spiritum gratie.
Quod **quod variis linguis loquebantur apostoli**
Quod variis linguis loquebantur apostoli et per to
tum mundum predicaverunt testatur david ps. xviii.
Non sunt loquele neque sermones quorum non audiantur voces eorum id est quia loquebantur omnibus
linguis. In omnem terram exivit sonus eorum
quod de nullis prophetis potest dici quia non loquebantur omnibus
linguis nec per totum mundum predicaverunt. Sed max
ime in solo iudea. **De planctu iudeorum super**
Quod iudei qui xpm **xpm quem occiderunt**
crucifixerunt videbunt eum iudicem venien
tem ipse predixit per zach. xii. Aspicient ad me
quem confixerunt et statim propheta subinfert. plan
gent eum planctu quasi super unigenitum et dolebunt
super eum sicut doleri solet in morte primogeniti.
Hic planctus et potest referri ad eundem plan
ctum quem multi iudeorum planxerunt qui xpm re
surrexisse et ascendisse audierunt. unde statim
sequitur. In die illa magnus erit planctus
in ierusalem **Quod per xpi mortem iudei desolati sunt**
Quod per xpi mortem iudei desolati sunt et
dispersi dicit david ps. lxxii. Quomodo facti sunt
in desolationem subito defecerunt perierunt propter ini
quitatem suam. Et ps. xc. iiii. Deus ultionum
...captabunt in animam iusti et sanguinem innocentem condempnabunt
et reddet illis iniquitatem ipsorum et in malicia
ipsorum disperdet eos disperdet illos dominus deus no
ster. dicit disperdet quia dispersit in mundum et disper
det in infernum. Et dan. ix. Occidetur xpc et
non erit eius populus qui eum negaturus est. et
civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce
venturo id est cum tyto. Qualiter autem civitas ierusalem
per vespasianum vastata sit per tytum et vespasia
num scribit Iosephus lib. xiiii. Sub tyto capti
vata sunt. CC. xv. milia. Et quinquaginta et xxxv
milia vendita. Et ierusalem ascendi potuit per con
gestionem cadaverum et civitas plena ca
daveribus ita quod et vie cadaveribus claudentur
et super cadavera iretur. Et in Iordane infinita
submersa sunt. Et plurium milium ventres exen
terati sunt propter aurum quod glutiverant. Et sanguis

d planctu iudeorum super xpm quem occiderunt

Nota

largior fuit ut ignem extingueret. Item
plura milia se ipsos occiderunt. Et .xxxv.
milia se mutuo occiderunt. Et matres pu
eros occiderunt et comederunt. hec Josephus.
Cum igitur iudei sepe studia pacis omise
rint pro ydolatria et alia multa. et tamen nunquam
tam acriter puniti fuerunt. patet quod gran
de sit peccatum quod xpm crucifixerunt. Testimonium
Josephi de iacobo. Et Josephus libro
xviii. Jacobus frater iesu tante fuit sancti
tatis ut destructio ierusalem et calamitas quam
passi sunt iudei propter ... eius accidit propter inter
necionem Jacobi. hec Josephus. Cum autem idem
Jacobus de pinnaculo templi precipitatus fuerit
pro eo quod xpi gloriam predicavit. et pro pena
mortis eius ierusalem sit destructa. ut dicit
Josephus. patet quod virtute predicabat. De ef
ficacia baptismi xpianorum

Gratiam bap
tismi dominus per ezechielem predixit. xxxvi.
Cum sanctificatus fuero in vobis congregabo
vos de universis terris et effundam super vos
aquam mundam et mundabimini ab omnibus inqui
namentis vestris. et ab universis ydolis vestris
mundabo vos et dabo vobis cor novum et spiritum
novum ponam in medio vestri. Figura baptis
mi precessit in veteri testamento. quia legitur iiii. regum
v. quod cum naaman syrus vir leprosus exuis
set helisei preceptis in iordane baptizatus est
ubi figuratur efficacia baptismi nostri quod primo
in iordane incepit. Testimonium Josephi de
Johanne baptista

Hoc testimonium perhibet
Josephus Johanni baptiste dicens libro
xviii. herodis exercitus ideo periit quia merito
in dignacione pro ... est divina punitio quod
vocabatur baptista. hunc enim herodes occidendum
virum valde bonum qui precipiebat iudeis ut
virtutem operam dare iusticiam colere in deum pie
tatem servare. Tunc enim demum baptismum accep
tabile fore non solum si ad absolvenda peccata
sumatur. verum et ad sanctimoniam cordis et ani
iusticiam purificacionemque fuerit. omnique pa
riter virtuti velut signaculum et custodia fi
delis habeatur. herodes vitans ne doctrine eius per
suasione populi a regno eius discederent. occidit
Johannem. hec Josephus. Item Josephus dicit. fuit is
dem temporibus iesus vir sapiens. si eum tamen virum
nominare fas est. Erat enim mirabilium operum
effector. et doctor eorum qui libenter que vera sunt
audiunt et multos iudeorum et multos ex gentibus
sibi adiunxit xpus hic erat. hunc accusacione
primorum nostre gentis cum pylatus morte agen
dum decrevisset non deseruerunt eum qui ab inicio
eum dilexerunt. apparuit autem eis tercia die vivus
sicut quod prophete vel hec vel alia de eo futura predix
erant. hic est in hodiernum diem xpianorum qui
ab ipso dicti sunt et nomen perseverant et genus.
hec Josephus. Josephus autenticus est apud iu
deos. hoc testimonium xpi ibi dicit non esse
set tunc fuere si habeant ibi dirige herode
et de tyto et vespasiano. quod si eadem habent ysto
rias habent est de xpo nisi sponte deleverint
De cruce xpi

De cruce domini nostri
iesu xpi quam iudei derident. predixit
ys. xi. Levabit dominus signum in nacionibus
et congregabit dispersos israel. et profugos iude
colliget a quatuor plagis terre. ys. xlix.
Ecce levabo ad gentes manum meam et exal
tabo ad populos signum meum. Et in ezechiele xvii.
Exaltavi lignum humile et siccavi lignum vi
ride et frondere feci lignum aridum. Crux xpi
prefigurata est multis figuris. legitur enim in exodo xv.
quod cum filii israel venissent in marath. non pot
erant bibere aquas eo quod essent amare. et mur
muravit populus contra moysen. At ille cla
mavit ad dominum qui ostendit ei lignum quod
cum misisset in aquas in dulcedinem verse sunt
Et legitur in libro numeri xxi. quod cum ignita serpentes
perderent filios israel in deserto moyses iubente
domino serpentem eneum pro signo posuit in ligno quem
qui percussi inspiciebant sanabantur. Et in e
zechiele legitur ix. Cum dominus mitteret sex viros i.
angelos in ierusalem unusquisque habebat vas inte
ritus in manu sua. vir quoque unus in medio
habebat atramentarium ad renes eius cui dix
it dominus. Signa thau super frontes virorum
gementium et dolentium super cunctis abhominacioni
bus in medio ierusalem. Et dixit sex viris
Transite civitatem sequentes eum et percutite senem
adolescentulum et virginem et parvulum et mulierem
interficite. Omnem autem hominem super quem vi
deritis thau ne occidatis. Thau est extrema
littera antiquarum litterarum hebraici alphabeti et hec
similitudinem crucis sit. T. superiori autem
altitudine caret quia non dum pylatus appo
suerat tabulam in qua scripsit titulum. Cum
phale non dum erat in corpore domini sublimata

Hac cruce quicumque signatus fuit fide et ope
cum impiis non peribit. Sed omnia ista figurativa non
essent, nisi omne dictum alius potuisset aquas amaras
in dulcorasse nisi per lignum. Nonne alius potuisset
curasse morsus serpentium quam per aspectum serpentis e
nei in ligno suspensi. Similiter de festo si non esset
prefiguracio crucis que non elegit dominus iustos. Alia
licet potuisse signari quam thau. De mutacione

De mutacione legis veteris legis in nova
veteris in novam dicit Ieremias xxxi. Ecce dies
veniunt dicit dominus et feriam domui Israel et domui
Iuda fedus novum non secundum pactum quod pepigi cum
patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut
educerem eos de terra Egypti pactum quod irritum fece
runt et ego dominatus sum eorum dicit dominus. Sed hoc erit
pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos dicit
dominus dabo legem meam in visceribus eorum et in corde
eorum scribam eam et ero eis in deum et ipsi erunt
mihi in populum et non docebit ultra vir proximum suum
et vir fratrem suum dicens Cognosce dominum. Om
nes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad
maximum ait dominus et propiciabor iniquitatibus
eorum et peccati eorum non ero memor amplius. Ubi
habetur in latino fedus novum in hebreo habetur berith
dasa quod interpretatur nova lex Moyse testante qui in mul
tis locis precepta legis sive berith appellat. Unde
paulus eandem auctoritatem Ieremie sic introducit
in epistola ad hebreos viii. Ecce dies venient dicit
dominus et consumabo super domum Israel et super domum Iuda
testamentum novum non secundum testamentum quod feci pa
tribus eorum etc. Hec omnia referuntur ad tempus gracie.
Quod autem dicitur Non docebit ultra vir proximum su
um. Omnes cognoscent me a minimo usque ad max
imum referuntur ad statum glorie ubi videbimus sicu
ti est. Sed non possunt iudei referre ad opera messie
cum tunc enim docebunt se mutuo. Unde legitur in Ce
der Nassim id est in libro Chalmuth. Abuit dissuate
in doctrina ibi dicit Rabi Levi. Non est quies sa
pientibus in futuro seculo. Quare quia ibunt de loco
ad locum ad docendum Talmuth et ideo non requi
escent. Item iudeus obicit quod paulo post sequitur
in Ieremia. Sic dicit dominus Si mensurari poterunt
celi desursum et fundamenta terre deorsum et ego
abiciam universum semen Israel propter omnia que fecerunt
sed nunquam quod dominus non abiciat universum semen
Israel. Sed tunc infideles de quibus ipse dicit per Malach
i. Non est michi voluntas in vobis dicit dominus
exercituum et munus non suscipiam de manu vestra

ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est no
men meum in gentibus et in omni loco sacrificatur
et offertur nomini meo oblacio munda quia magnum
est nomen meum in gentibus. Ecce manifeste pro
reprobacio iudeorum et commendacio gencium. Excerpta
de erroribus iudeorum in Chalmuth quos transtulit frater
Theobaldus suppor ordinis predicatorum ville Pa

Talmuth risiensis sic scribuntur in sequentibus
id est doctrina iudeorum dividitur in quatuor libros
quorum quilibet appellatur Ceder in genere
ut nos omnes libros vocamus bibliam. Sed tamen qui
libet nomen speciale. Primus vocatur Moez id est
temporis. Secundus Nassim id est mulieres. Tercius Cy
nassim id est satiria. Quartus Ieschuoz id est salutacio
nes. Hunc Talmuth iudei preferunt libris Moy
si et prophetis et ut magis inducant ad attendendum
Talmuth fabulis adducunt fabulas dicentes quod
deus studeat in Talmuth. Contra. Si deus
studet in Talmuth ergo non habet plenitudinem scien
cie quod est heresis et contra Iesum filium Syrach
qui dicit xlii. Cognovit dominus omnem sciam
etc. Legitur in Ceder Moez id est in primo quod
Rabbi Eliezer infirmus fuit et discipuli intrantes
ad eum dixerunt Magister doce nos vias vite quo lu
crentur vias future seculi et dicit eis Estote veloces
in olecia sapientum et scribarum Talmuth et prohibe
te filios vestros a studio biblie. Allicit enim et trahit
ad aliam doctrinam. Quid sit opus dei per diem et noc

Quid deus faciat et operetur per xxiiii tem
horas determinat Rabbi Meyer dicens in
Ceder Nassim id est mulierum Cum homo dicit Doleo mihi
misereor. Illa hora dicit deus in celo Doleo capud
doleo brachium et scribit. Ruta dicit deus super
sanguine et dolore iniquorum quanto magis super dolo
re iustorum id est sapientum in Talmuth. Obiectio
Rabi. Contra. Cottidie mali et iusti dolent ergo
deus semper dolet ergo non est beatus quod est heresis. Non
ne ipse dicit per Malachiam iii. Ego sum dominus et
non mutor. Item in Exodo vii capitulo ubi legitur
quod cum Pharao persequeretur Israel usque ad mare rubrum
dicit ibi Rabbi Samuel. Illa hora volebant
angeli canere laudes deo more solito. Sed Sathan
id est deus ait Vos michi laudes et laudes canti
tis et opera manuum mearum in periculo sunt hominum
vel in mari submerguntur. Item querit Rabbi A
vena a Rabbi Iuda. Quid est opus dei. Respondit in
das horas diei xii sunt. Primis tribus horis sedet
deus et studet in lege Talmuth. Aliis tribus

Excerpta de erroribus iudeorum in chalmuth quos transtulit frater Theobaldus suppriori ordinis predicatorum ville Parisiensis sic scribuntur in sequentibus

Quid sit opus dei per diem et noctem

Obiectio Rabi

sedet in duabus sedib9 ⁊ iudicat totū mundum
Et cū uidet mūdū dapnandū surgit a sede
iusticie ⁊ sedet in sede mīe. Tercijs t̄bus horis
pascit mūdū a rinoceronte usq3 ad pulicem
q̄rtis t̄bus horis sedet ⁊ ludit cū leuiathan
sic d' ps. Draco iste quē formasti ad illudendū
ei ¶ Cont̄. Parū eēt deus si h̄ p delectacōne
h̄ret. qd cū dracone ludet. Sz si ipi nolūt
ad līam intellig̃e tūc sic expone. Draco iste
quē formasti ad illudendū ei p incarnacōnes
¶ Itē querit in nocte qͥd faciat deus. Si uis
dic idem qͥd in die uel dic si uis qͥ equitat sr̄
cherubin leuē ⁊ currit ⁊ tr̄sit p̄ xcīa sclo᷑.
ul' lg̃ in ps. Currꝰ dī in cherub decē milib9
multiplex ¶ Quo equitat qui ubiq3 ē. ul' q̄re
cōbilis ē si nō pt pergere nisi sedeat sup cheru
bim causolare ¶ Itē dicit Rabbi acha ad Rab
bi naaman. Racio qd nō sunt risus corā
dō a tēpore dstructōis templi. Un̄ ys. xxij. Uo
cabit dn̄s in die illa ad fletū ⁊ planctū et
ad caluiciū ⁊ ad cingulū sacci. Deinde re
dit Rabbi naaman. et sic erit usq3 ie
rusalē ⁊ teplū instaurabit' ¶ Itē q̄rit rab
bi ysaac a rabbi iuda. Quid faciat deus ne
ctte. Respondet. Sedet ⁊ docet talmulth eos
qui moriunt' puuli ⁊ indocti. sic d' ys. xxviij
Quē docebit sciam et quē intellig̃e faciet
auditū ablactatos a lacte auulsos ab uberib9
¶ Itē ante destructōnē tēpli qñ deus lusit cū
leuiathan quis tūc docuit puulos. dico. qd
Metaton .i. summus angelus. ul' dic si uis q̄ tūc
nō faciebat deus simil' ¶ Cont̄ pmū obicie
sic. Si nō sunt risus corā dō sz fletus. ergo mi
seria ē corā dō. ergo nō beatitudo qd ē heresis. Quod at
dicit ysa. Vocabit dn̄s in die illa ad fletum
ibi intelligit cōminacōm iudeis qs dn̄s ad fle
tū uocat p peccatis suis ut pz ibidē. Quod aūt
paulo añ dicit' Recedite a me amare fle
bo. vox ē ys' nō dei ¶ Ad fin qd d' ys. quem
docebit sciam ablactatos a lacte ⁊c. Expone
sic a lacte uoluptatis ⁊ crapule ⁊ auulsos
ab uberib9 mūdane delectacōnis. Un̄ Salon pu
.i. Si te lactauerint peccores ne acquiescas eis
Un̄ ante dicat p̄ximo uersu Sacerdotes ⁊ pphe
te nescierūt pre ebrietate absorti st a uino
⁊c. qͥ iudei imponūt dō peccatum

Asserunt ⁊ dm̄ multū peccasse. sic lg̃
in Cezer Cyrassim .i. in ortu sup h̄ dło.

Gen. i. Fecit deus luminaria magna. i. solem
⁊ lunam. Ibi dicit Rabbi ananya. Dixit
luna corā dō. Est possibile duob9 regibus
uti una corona. i. michi et soli uti una
glā. Dicit ei deus. Vade minora te ipm̄. Di
cit luna. Dn̄e deus. Quia dixi h̄ ūbū mi
norabo me. Dicit ei deus. Vade ⁊ pr̄is noc
ti. Dicit luna. Quid ualet candela in meri
die. Dicit ei deus. Vade ⁊ cōputet ista dies
menses ⁊ annos uite. Videns deus qͥ non
quiescebat animꝰ lune dixit. Afferte sup me
pniām qz ego minoraui lunā ¶ Itē ubi lg̃
in ps. xc. iiij. Quib9 iuraui in ira mea si in
troib' ⁊c. Ibi dicit in Cezer Hesthuhoz .i. in q̄r
to Rabbi Sacha filius filij rabbi anna. Dix
deus. Iura mea iuraui dstructione ista.
⁊ penitet me. Afferte sup me absolucōnem
⁊ ueniam. sz quis absoluet me. Obiecio xiii
¶ Cont̄. Si deus eget absolucōne ⁊ uenia
ergo peccatū cadit in dm̄ qd ē blasphemia dicē
ergo scdm legē moysi lapidandi st qui dicūt
⁊ credūt ¶ Itē sup illo uerbo Ierē. xij. Reli
qui domū meā. dimisi hereditatē dicit Rab
bi Iohel. Tres st custodie angelo᷑ nocte. et
sup custodiam custodia ē deus. qui sedet sic
leo clamans ⁊ flens. Ve michi. Et maledcūs
ego qz misi templū ⁊ iudeos dstruxi dimisi
domū meā conbussi palaciū meū et cap
tiuaui filios meos int' gentes sclī obiecio x
iii ¶ Si deus flet ⁊ se ipm̄ maledicit ergo
ē miser ⁊ impotens se iuuare ⁊ alios qd ē here
sis ¶ Itē dicit Rabbi Iohel. a tēpore quo dstc̄ tē
plū defecerūt locus iiij^or cubito᷑ int' rui
nas ei remansit ubi studet in talmuth ⁊
cottidie exercet studiū docendo pu'os q̄ mori
unt' tali sciā nō inbuti ut lg̃ in Cezer
Hesthuhoz .i. in q̄rto obiecio xiii ¶ Si deū
continet locus iiij^or cubito᷑ puus ē si stu
det in talmuth ignarus ē ¶ Itē dicit Rab
bi Iohel. Ex quo intrant iudei domos
orōnū ⁊ domos scolarū dicūt. Sit nomen
eius magnū bn̄dcm̄. Et ridet deus. i. loco
dī unus de sapientib9. Beatus rex quē laudant
in domo sua ita. Tunc omēs uident qͥ cū
blasphemia. Ve pat' qui captiuauit filios
suos. ue ipis filijs qui captiuati st ne eis
qui carent mensa pr̄is sui ¶ Cont̄ Moy
ses dixit Qui maledixit patri morte mo

riat[ur] s[ed] ipsi maledicunt eterna pena ergo mori
ent[ur] eternaliter in corpore et anima. De odio in xpm

L egit[ur] in Cezer Massim 1. et xpianos
in eo quod iesus xpc maxima tormenta
paciat[ur] in inferno. que ego referendo specificare
nolui ne aures fidelium xpianorum abhorres
cant. pro eo dicunt eum torqueri quia derisit verba
sapientum in talmuth. ¶ Item legit[ur] in Cezer mo
hoz 1. in primo quod deus ter in die lacrimat[ur] pro adu
sitatibus iudeorum et admiratione dampnacionem xpi
anorum. ¶ Item dicit Rabbi Symeon. optimum
xpianorum occide melius est quam caput serpentis con
terere. et infra optimus xpianorum tanquam turpis
et plasphemus occidendus est. ¶ Item Rabbi Symeon
on quilibet xpianorum qualibet arte vel ingeni
o potest sine peccato decipi ut legit[ur] in Cezer Iessuhoz
1. in quarto. Ex hiis patet quid iudei facerent si
xpianis prevaleret et quam intantum sit eos fove
re et in lapsu iuvare maiestatibus. De blasphemia iudeorum

H egit[ur] in Cezer contra ecclesiam et sacramenta ecclesie
Cezer Iessuhoz 1. in quarto quod quilibet verba
polluta in peccatum reputant[ur] preter illa que in corpore
cum ecclesie demonstrat[ur] ¶ Item in eodem omnis blasphe
mia vetita est iudeis preter blasphemiam ecclesie. Un
de omnibus hec[us] in usu quod beate virgini maledicunt
et Eukaristie sacrificium pollutum vocant et cum au
diunt campanam cum corpore xpi portari pessime
plasphemant. ¶ Item legit[ur] in Cezer Massim 1. in
iiii. quod statutum est inter eos ab omnibus sapien
tibus quod ter singulis diebus in oracione quam efficaciorem
aliis omnibus asserunt maledicunt ministris ecclesie re
gibus rectoribus et omnibus iudeis inimicantibus. Oracio
iudeorum contra xpianos ¶ Hec autem oracio continet[ur] in
thalmuth et debet dici stando et iunctis pe
dibus nec ullo modo debet loqui de aliqua re quia
dum eam dicit si et serpens in talo suo ipsum
morderet non debet hanc oracionem interrumpere. Hanc
oracionem dicunt viri et mulieres ad minus cotidie
ter vero in hebreo mulieres malia lingua quam
sciunt s[ed] cum silencio utriusque Sacerdos solus dicat
eam alta voce bis. Et alii omnes respondent
amen. Verba autem oracionis ista sonant. Oracio iudeorum

C onversis non sit spes et omnes repente disper
gant[ur] et in nimium perveniunt minuant[ur] et
amplius non resurgant et omnes inimici tue
gentis israel discindant[ur] et regnum nequicie xpi
anorum eradicans confringas et conteras. Fiat
domine fiat. Comple quod petimus in diebus nostris ve

locit[er] quia tu es deus benedictus frangens inimi
cos et declinans impios. ¶ Hec malediccio
super xpianos vocat[ur] Symim et est scripta in tal
muth in Cezer Cysassim 1. iii iiii. ¶ Item dicit
Rabbi Eliezer quod post alias xviii benedictiones
quas preferebant hec a sapientibus composita est in thalmu
ta est contra hereticum iesu nazarenum qui docuit sub
vertere verba dei vivi. Obiectio xpiani ¶ Cum
autem sic cotidie orando clament et tamen non
exaudient[ur] quia regnum xpianorum proficit ipsi autem
deficiunt. manifestum est quod inique orant. Un
de dominus ait per ysaiam 1. Cum extenderitis manus vestras
avertam oculos meos a vobis et cum multiplicaveri
tis oracionem non exaudiam. Vos manus enim vestre ple
ne sunt sanguine. Ex hiis patet quod deus omnino
abiecit eos quia dum quondam erant servi dei sepe
liberavit eos. Dum enim in egypto fuerunt quadringen
tis annis liberavit eos per moysen. ut legitur in Exo
do. Postea liberavit eos gedeon de manu madi
an. et Sampson de manu phylistinorum. Iudith de
manu holofernis per oracionem et precibus hester
liberati fuerunt a sententia mortis quam princeps aman im
petraverat super eos a rege per oracionem danielis liber
ati fuerunt a captivitate babylonis in qua lxx
annis erant per iudam machabeum a rege anthi
ocho. Nunc autem omnino privat eos deus quod patet
ex hoc quia iam plus quam mille annis clamaverunt
ad deum nec liberat eos de manibus xpianorum. De erroribus
iudeorum contra opus prime creacionis et de aliis figmentis eorum

S ed quedam ponunt valde detestabilia que
tempore est audire s[ed] tamen ut plenius sciant[ur]
errores talmuth que ipsi sic autenticant scribere
non in utile iudicavi. ¶ Ubi legit[ur] in gen. ii. quod
adam dixit Hoc nunc os ex ossibus meis. ibi dicit
Rabbi Elyezer quod adam coiuit cum omnibus bru
tis et iumentis et ingeniti sunt homines mon
struosi. ¶ Conclude ergo asina et symea et si
milia sunt noverce iudeorum. non autem aliorum hominum
quia tamen iudei hoc affirmant et non alii. ¶ Item
dicit Rabbi Salon quod ante creacionem eve a
dam habuit uxorem nomine lillis. Fuit autem adam
pro ligno vetito excommunicatus per xxx. annis
in quibus cum uxore sua s. lillis illo tempore genu
it tamen demones. ¶ Conclude ergo demones sunt
fratres iudeorum. non xpianorum quia illi hoc non affir
mant. ¶ Item dicit Rabbi Ysaya quod serpens
qui decepit evam coiuit cum ea. ¶ Conclude ergo
serpens est vitricus iudeorum et id adhuc imitat[ur].

De erroribus iudeorum contra opus prime creacionis et de aliis figmentis eorum

morem sentinum. Unde ps. Furor illis secundum similitu
dinem serpentis. sicut aspidis surde et obturantis aures suas. Obturaverunt
enim aures suas ne audirent doctrinam xpi licet
viderent miracula. Item ps. c. xl. Acuerunt lin
guas suas sicut serpentis. xpm accusando. venenum a
spidum sub labiis eorum eciam blasphemando. ¶ Item
dicit Rabbi euelin super illo verbo Gen. i. Masculum
et feminam creavit eos. quod adam ex una parte
fuit masculus ex altera femina. sed deus videns de
formitatem eius scidit eum per medium. ¶ Item dicit super
illo verbo Num. xiii. quod cum moyses misit duode
cim exploratores in terram promissionis. filia cu
iusdam gygantis de stirpe enachym captivavit
eos et posuit sub femoribus devorandos imposi
te. Illi tamen adiutorio dei liberati fugerunt. sed videns
uxor gygantis et ipsos retinere volens tantum
post eos urinavit quod fere submersisset fugien
tes. Item Rabbi euelin. dicit super illo verbo deu
tronomii. iii. Ostenditur autem lectus eius ferreus qui
est in rebath filiorum amon. ix. cubitos habens lon
gitudinis et iiii^or latitudinis ad mensuram
cubiti virilis manus. Cum moyses ipsum og
regem basan occidere debuisset habuit in manu
securim cum hastili x. cubitorum. et longitudo
moysi fuit decem cubitorum. saltavit in altum
et vix tetigit eum usque ad talos qui corruit
et mortuus est. De eodem gygante dicit in
dei quod cum og rex basan vidisset exercitum
israel sex centa milia et tria milia et quingentos
viros exceptis parvulis et mulieribus tulit mo
lem incredibilis magnitudinis et imposuit ca
piti suo ut exercitum obrueret universum. sed upupa
avis parvula super sedit illi moli et rostro tan
tum foramen fodit per molem ut transiens per caput
eius in collo eius dependeret et mox tamen creverunt
dentes eius ut impedirent ne molem denuo su
levaret. quod moyses veniens occidit eum tali mo
do ut iam dictum est. Unde et legitur in talmuth quod idem
og tam magnus fuit quod cum iam computruisset et
ossa eius arefacta essent quidam venator insecu
tus fuit cervum per tybiam og uno die quod
manifeste est contra textum moysi qui dicit. inde
ut. iii. quod lectus eius ferreus habuit novem cubitus
ad mensuram cubitus virilis manus. Iudei solent
dicere quod lectus iste fuit cuna eius quod falsum est
quia in tempore moysi fuit decrepite magnitudinis
eius et ideo non deceptus est cum penes quantitatem mensu
tilem **quali inprecantur xpianis**

In festo mardochei qui sapientia sua et precibus li
beravit eos a sentencia mortis quam aman impetra
verat a rege assuero super omnes iudeos ut legitur
in hester. quod adhuc celebrant per singulos annos
xv. kal. marcii. quociens nominatur nomen aman
conterunt ollas in synagogis dicentes. Sic cont
ritus est aman. sic regnum xpianorum velociter con
teratur. **opinio iudeorum de angelis**

De angelis dicit quod deus cotidie spirat
ex ore suo plura milia angelorum igneorum
ps. c. ii. Qui facit angelos suos spiritus et ministros
suos flammam ignis. et quod sunt lxxx milia le
giones angelorum. ¶ Demones dicit habere corp
a et eos comedere et bibere et generare et generari.
Malachanuit dicit esse demonem qui interficiat mo
rientes. ¶ Item quod mentis confectis sit hittano demo
num et quod assumunt formam hominis et animalium quicum
que et quod habeant in pedibus calcaria sicut gallus et
pedes transversos **omnes animas ab inicio creatas**

Ex errore saduceorum habent quod dicit **dicit**
omnes animas ab inicio creatas esse et quod omnes
animas ab inicio creatas esse et quod omnes sunt in quo
dam receptaculo et quod in passione humiliata pri
ma infunditur. et quod ante infusionem anima omnia
videat que sunt in mundo et postea in corpore obfus
catur. **obiectiones contra istos errores**

Contra istos errores multa possunt obici
contra primum quod dicit deum spirare angelos
obicere sit. Si deus spirat angelos querere an ille
spiritus sit de substancia dei vel alia. Si est de substancia divinitatis et
illa substancia vel natura postea dividitur in multos angelos
ergo deus est divisibilis per partes et corruptibilis. Si iudeus
dicit quod ignis dividitur. tamen sunt detrimento dicit quod
falsum est. non enim ignis sed alia materia ab igne
inflammatur. Si iudeus dicit quod ille spiritus est de alia
substancia quam divina tunc querere de qua substancia sit aerea
vel ignea tunc deus indigeret quod substancia vel natura
eius igne vel aere sustentaretur. sicut nos indigemus
attractione aeris per pulmonem propter refrigeracionem
cordis et postea respiramus ut retentione aerem
hauriamus. Si sic esset modo esset imperfectius vel
unde respirauit angelus ignem et aerem crea
ret. Quod autem dicit ps. Qui facit angelos
suos spiritus sic expone. Qui angelos facit spiritus
qui ex natura sunt spiritus. facit angelos id est nuncios ex of
ficio cum eos in nuncium mittit ministerium. sic ex
ponit glossa. ¶ Contra secundum quod dicit quod sunt lxxx.
milia legiones angelorum. dico quod ipsi ex sua se

terrena coniungitur quia tamquam fatui locuntur. Dix-
erunt enim quod deus cotidie spirat ex ore suo
plura milia angelorum. Si enim heri fuerunt
lxxx milia legiones angelorum et hodie de-
spirant plura milia patet quod cotidie au-
gentur. Sunt ipsos et ideo fatue locuntur quia ipsos sub
numero determinato conputavit. Preterea dicitur in Iob
Numquid est numerus militum eius, id est numerus non est in no-
bis declaratus. Si stellas quas vident neque-
unt numerare, angelos quos non vident quo-
modo numerant. ¶ Contra eum qui dicit demo-
nes habere corpora et generare dico. Si generant
ergo habent corpora solida quia ex corporibus aereis non
possunt generare. Et si habent corpora solida quomodo
possunt intrare in homines quos vexant et loquuntur
ex eis. Sic impossibile est quod unus digitus in-
tret malum. Unde et philosophus dicit in sex princi-
piis quod impossibile est duo corpora esse in eodem
loco. Item si habent corpora solida quare non videntur
cum omne solidum non glorificatum sit visibile.
¶ Contra eum qui dicit omnes animas ab initio
creatas esse sic obicio. Quero a te o iudee
utrum anima tua fuit ante infusionem in corpus vel si
fuit in celo empireo vel sidereo vel ethereo
vel in paradyso. Si dicit quod in celo empyreo que-
re utrum sint ix chori angelorum et fac tibi e-
os in ordine nominare et quos sanctos vidit ibi
et de officiis angelorum. Si dicit quod fuit in ce-
lo sidereo quere de septem planetis et de vir-
tute eorum et de magnitudine stellarum et quare
sol et luna patiuntur eclipsim. Si dicat quod fuit
in celo aereo quere unde causantur fulgura et to-
nitrua et grandines et nives et ymbres. Si dicit
quod fuit in paradyso quere utrum adam et eva sint
ibi. Hii enim affirmant iudei. Et quere utrum he-
lyas et enoch sint ibi. Hii negant dicentes
quod sint in celo supremo. Cum ad has questiones
et similes iudeus nesciat convenienter respondere
concludere ergo mentaris te fuisse ibi. Si dicit quod
anima post infusionem in corpus obscuratur et ob-
liviscitur omnium, dico quod simile est quasi homo sapiens
licet in tenebrosa carcere includatur et intus
sinus obscuratur propter hoc non perdit sapientiam et
scientiarum bene recordatur. Si dicat Salomone dicit Sa-
lomon: Corpus quod corrumpitur aggravat animam et opprimit
terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Tunc
quere quando de aliquibus factis que contingunt ante
plures annos utrum memor sit illorum. Si di-
cit quod sic, Salomone mentem multa peccata commisisti
et tamen illa peccata non potuerunt obscurare animam
tuam quin tua memor sit illorum. Ergo nec in infusione
in corpus potuit omnia anima obscurari cum corpus
primo tamen per originale peccatum esset corruptum.
Quod autem dicit Salomon Corpus quod corrumpitur
etc. sic exponitur: Corpus quod corrumpitur per peccatum
aggravat animam ne possit ad celestia eleva-
ri et opprimit terrena inhabitatio sensum mul-
ta cogitantem ne possit celestem sapientiam perfecte
investigare. Eandem opinionem reprobat preterea
quod dixit dominus ad beatum Iob xxxviii. Ubi eras
cum ponebam fundamenta terre etc. Cum me lauda-
rent astra matutina, id est angeli, quasi dicat ubi
nusquam eras. Et sequitur: Numquid sciebas tunc quod
nasciturus esses et numerum dierum tuorum noveras.
Hoc est quod dicit contra hos quod anima ante infusionem
in corpus sciat omnia. Isti sequentes errores sunt ex-
cerpti de talmuth a quodam iudeo baptizato

Prima pars doctrine iudeorum que dicitur benedic-
tiones super illo verbo Exodi: Videbis posteriora
mea, faciem autem meam videre non poteris.
Scribunt iudei deum in cervice pixidem gesta-
re corrigia ligatam cuius corrigie nodum a
parte capitis sub cerebro firmatam. Infra
pixidem vero esse quatuor cartulas iudeorum lau-
des continentes. In sinistro autem sinistri brachii
gestare eum aliam pixidem simili corrigia
ligatam, certam quoque ibi esse continentem omnes
laudes eorum qui in precibus eum dicunt et de hoc in-
telligunt auctoritatem ysaie: Iuravit dominus in dextera
sua et in brachio fortitudinis sue, id est in sinist-
ra. Et dicit Moysen vidisse pilleum sine
corrigie nodum illius scilicet corone que dicunt
angelum nomine mutatron singulis diebus capiti
dei imponere. Lex autem de hiis nichil dicit. ¶
Contra. Numquid deus aliter non posset notas
iudeorum laudes nisi scriptas in particulis, nec
cartulas posset tenere nisi in pixide, nec pixidem
alibi quam in capite posset tenere, corri-
giam ligatam nisi nulla corrigia per se posset
ligare nisi angelus ligaret. Unde frivola sunt
hec. Obicio ergo sic. Quero utrum pixis et car-
tule et corrigia sint eadem cum divina natura
vel alias. Si sunt de natura divina, divina quomodo
separantur ut ei angelus rursum imponat et ab eo
liget. Si autem de alia materia, quero de qua materia
facta sint. Et si deus indiget extrinseca materia

Isti sequentes errores sunt excerpti de talmuth a quodam iudeo baptizato

ad ornatum suum quod inse est insufficiens. ¶ Quod autem dicit quod quatuor cartule continent laudes iudeorum dicendum probans quod continent imprecaciones eorum. In una carta continetur scelus suorum exprobacio. Unde ait dominus ad moysen. Video quod populus iste dure cervicis sit. In alia continetur eorum reprobacio. Unde dominus ad jeremiam xv. Si steterit moyses et samuel coram me non est anima mea ad populum istum. Et in osee i°. Non addam ultra misereri domui israel sed oblivione obliviscar eorum. In tercia continetur reprobatio iudeorum sacrificiorum oracionum circumcisionum festorum ieiuniorum. Unde ysaias i° ait deus Ne offeratis ultra frustra sacrificium incensum abhominacio est michi. Neomenias et sabbatum et festivitates alias non feram. Cum multiplicaveritis oracionem non exaudiam. Et amos v. Aufer a me tumultum carminum tuorum. Et dominus ait Jeremie Noli orare pro populo isto. Cum ieiunaverint non exaudiam eos. In quarta continetur super ipsos comminacio. Unde inveniunt. Disperget te deus per omnia regna terrarum et omnes populos nec ibi habebis requiem. Dominatur et eius pena eternam. Unde ys. ultimo vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur. Et inveniunt. Angelus succensus est et c. quasi deum blasphemant

Flet deus blasphemat

Dicit et deum semper in die semel plorare et ab eius oculis duas procedentes lacrimas quas in magnum mare dicit stillare et has fulgorem illum esse affirmant qui tempore nocturno de stellis videtur cadere. ¶ Contra. Si deus plorat est miser. Si lacrimas effundendo resolvitur est corruptibilis quia omne resolubile est corruptibile. Et si deus resolvitur in aquas lacrimarum sequitur quod elementum sit materia dei scilicet aqua et cum materia in materiali prior sit re materiata sequitur quod aqua prior esset deo quod est hereticum. ¶ Et cum rugire dicit ut leonem et celum pulsare pedibus more calcantium et movere caput et dicere heu heu mihi ut quid domum meam in desertum redegi et populum meum inter gentes transtuli et heu filius qui de mensa patris translati sunt et cotidie orat pro eis. ¶ Contra. Si deus dolet de iudeorum desolacione et non potest retractare est miser et impotens. Si potest retractare et non vult constat quod non dolet. ¶ Et quem orat pro eis. Si orat aliquem potenciorem se constat quod non est potentissimus sive potencia. Si orat impotenciorem se est stultus. ¶ Si dicat iudeos quod similia inveniantur in libris moysi et in prophetis. Sic in Genesi dominus ait Penitet me fecisse hominem. Et in vi° capitulo. Penituit eum quod hominem fecisset et tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo inquit hominem quem creavi a facie terre. Respondeo quod necesse est talia figurative intelligi per figuram que dicitur antropospatos id est humana passio. Sicut enim homo qui penitet de aliquo illud nititur retractare vel etiam destruere sic deus dicitur penitere de homine creato quia illum delevit in diluvio. Sed nullo modo penitet de iudeorum captivitate nec dolet quia illam non retractat cum tamen posset. Sed si vult et non potest est impotens et miser. de altercatione moysi cum angelis

Preterea dicit moysen ascendisse in celum et cum angelis de lege altercatum fuisse quia nimis esset nociva hominibus et angelis. Et de victoria moysi deum valde risisse. ¶ Contra. Si deus nunc plorat nunc ridet ergo est mutabilis. Sed ipse dominum dicit in ys. Ego deus et non mutor. Et in libro numeri xxiii. Balaam ait. Non est deus ut homo ut mutetur. Et ps. c.i. velut amictum mutabis eos et cetera. opinio iudeorum de morte

Refert et angelum mortis cum quidam nomine Iosue filio levi astitisse eique dixisse ad hoc venire ut moriatur et etiam animam suscipiam. Qui ait Neque consencio nisi in prius ostendas paradysum. Quem angelus suscepit in alis suis duxitque ad locum unde posset videre paradysum. Ille autem lapsus ab alis angeli cecidit in paradysum quem cogens angelus exire non prevaluit. Cumque de ipso querimoniam coram deo poneret angelus et iussu dei cogeretur exire iuravit ille quod non exiret. Et deus dedit sententiam ut si aliquem inveniretur periurasse in diebus suis tunc illud iuramentum eum non iuvaret. Sin autem remaneret in paradyso. Et non est inventum eum umquam periurasse et sic remansit in paradyso et adhuc vivit. ¶ Hic plurima possunt obici. Primo quare de aliis angelis de qua materia sint quod cotidie transvolant celum igneum id est speram ignis et ignitum aerem et non comburuntur. Videtur inde quod sic preciaret ex potencia a deo sibi data. Tunc dic. Numquid simili modo non poterat prevalere quod iudeus non labetur ab alis eius eo invito. ¶ Et quod dicit quod cum iussu dei cogeretur exire iuravit quod non exiret. ¶ Contra. Voluntati dei nemo potest resistere. Unde in Iob. Quis restitit ei et pacem habuit. ¶ Et contra hoc quod adhuc vivat quare cum sit mortuus. Si dicat iudeus. Numquid etc. ps. Quis est homo qui

viuit et non uidebit mortem quia dicit nullus
Quia omnes morimur. et quasi aqua mittitur dila
bimur. et dicit textus Regum et Salomon in ecclesiaste .ix.
Nemo est qui semper uiuat et cetera. quod iuste puniuntur
Dicit et quod quicquid de qui dicunt talmuth
irident uerba talmuth pessima pena
puniantur. Quare ergo rex Francie non fuit
statim punitus qui non solum derisit immo et
combussit omnes libros talmuth in terra sua. et
quare non sunt puniti fratres predicatores qui hanc
combustionem pararunt Epilogus et conclusio ex
Ex hiis omnibus patet quod ne premissis
fariam doctrinam continet liber talmuth
Continet enim blasphemias in deum sicut quod deus
fleat et quod deus possit peccare et quod petat peni
tenciam et quod maledicat se ipsum. et quod ipsi iudei
cottidie maledicant deo sic. ve patri qui capti
nauit filios suos et multas alias blasphemias
Item contra hominem blasphemias multas dicit
ut quod Adam et Euam in firmant conmixtione pes
simo cum iumentis et serpente ut dictum est
Item talmuth continet incredibilia sicut quod up
upa perforauit cum rostro montem lapideum
quem super caput portauit rex Og. et quod idem
gygas tam magnus fuit quod uenator in os
se tibie eius uno die ceruum agitauit. Pro dic
iudeus si hoc uerum fuisse potuit. Unde Quia re si
milia non credo. quod ex uoluntate dei uirgo pepe
it parere et pepit quod multo credibilius est
et honestius quam upupam cum rostro mon
tem lapideum perforare. Item talmuth continet
fabulas hystrionicas sicut quod gygantis tantum
urinauit quod fere submerserat duodecim ex
ploratores Incipit quedam disputatio iudei et
Pascalis de Roma compilator opusculum christiani
lum disputationis iudeorum contra sanam catholicam
talium ad honorem uenerabilis patriarche Grade
nis fideliter ac deuote transtulit anno domini mo.co.
l.viii. Interrogatio iudei Interrogauit iudeus
Cum deus precepit ligna non esse adoranda quare
uos christiani ea colitis et adoratis facientes
ex illis cruces et ymagines. Christianus dixit
Dic michi et tu quare adoratis librum legis tue
de pellibus in mundis et in mundis paratis sint.
Quare et Iacob summitatem uirge Ioseph ado
rauit. Iudeus respondit. Ego et si librum le
gis adoro non tamen pellium naturam adoro. sed
uirtutem uerborum sanctorum que sunt in eis. Et Iacob cum
uirgam adorauit non lignum uel uirgam adora
uit. sed Ioseph illam tenentem honorauit Christianus dixit. Sic et nos adorantes crucem
numquam naturam ligni adoramus sed quia per eam christum
in ea colimus. et quemadmodum dum tu duas
tabulas testamenti et duo cherubin aurea que
illa fecit Moyses si in uenires libenter adorares
et archam testamenti mitto de sapiente hono
rares. sic et ego cum adoro ymaginem non lig
num sed christum et sanctos eius adoro siue honoro
Ex illo enim potestis intelligere quod neque lignum
neque picturam adoramus quia ueteres ymagines
et extinctas comburimus et alias nouas pro bona
memoria facimus Iudeus dixit. Quare
blasphematis dicentes quod filium habet deus Christianus respondit Non sumus soli nos qui hoc dicimus
sed et scriptura uestra. Dicit enim dauid. quia dominus dixit
ad me filius meus es tu. ego hodie genui te Iudeus
dixit de Salomone dicit propheta. Unde propter mundi do
minatus est Salomon. Iudeus respondit neque dimi
diam partem neque terciam partem orbis obtinuit
Christianus dixit. Audi ergo diligenter et disces. quia non
de Salomone. sed de christo dicit sic propheta. Dominus dixit ad
me filius meus es tu ego. hodie genui te. pete
a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tu
am terminos terre Reges eos in uirga ferrea. et tamquam uas
figuli confringes eos. Dixisti enim modo quod Salomon neque di
midiam neque terciam partem orbis obtinuit quomodo
uel quando terminos terre obtinuit. Quomodo autem uir
ga ferrea eos rexit et sicut uasa figuli
eos contriuit Salomon. Et quod est quod Salomon in prouerbiis
xxx. dicit Quis ascendit in celum. et quis descendit
quis continuit spiritum manibus suis quis colli
gauit aquas quasi uestimentum Quis suscitauit
omnes terminos terre Quod est nomen eius et quod nomen
filii eius si nosti. Ergo filium habet pater Iudeus
dixit. Quomodo dicit dauid quod dixit dominus
ad me filius meus es tu. Pete a me et dabo
et cetera Si filius est ut dicitis. quomodo dicit deus ut
ad filium pete a me Et iterum Quomodo dicit quia
ego hodie genui te cum uos dicatis eum ante
omnia secula esse natum Christianus respondit De eo
quod dicit pater ad filium pete a me similitudo dilec
tionis hoc dicit ut si diceret quicquid uis prestabo tibi
Item de eo quod dicit ego hodie genui te de nati
uitate illius secundum carnem hoc dicit Bona enim uolunta
te patris natus est dei filius ex sancta dei genitrice
semperque uirgine maria Iudeus dixit Pu

i. christianus dixit

de michi ius ut uideo quod natus sit extra
ria et ante secula et quomodo xpc de quo dicis
est deus cum non possis hoc ostendere. ¶ Xpianus
dixit Non interroges omnia simul. Sed sigilla
tim et spero in miseracionibus illius qui ex
prophetis uiris probabo nobis omnia de xpo exis
tencia et ab ipsis prophetis predicta. Verumtamen hoc
nolo discedere a nobis. Dauid cum rex esset et
propheta et sanctus quem predicare uel dominum habuit
¶ Judeus dixit. Hec interrogacione non est dig
num. Dauid enim dominum super se non habuit nisi
dominum celi et terre. ¶ Xpianus dixit. Recte dicis
ergo ipse Dauid de xpo dicit quoniam deus eius
est. et qui ante secula natus est. In c° ix.
ps. dicit. Dixit dominus domino meo sede a dextris
meis. Ecce filium dominum suum uocat et confite
tur. Ad filium quidem dicit pater. Post scilicet
eius itinerem et in celis ascensionem Sede
a dextris meis. Attende cum diligencia ro
go. pater ad filium dicit sede a dextris me
is. do. po. ini. tu. sca. pe. tu. In splendori
bus sanctorum ex u. ante lu. ge. te. Numquid de adam
hoc dicit. Nequaquam post duos enim dies luci
feri et stellarum factus est adam Ergo de antixpo
uos dicitis. Sed et ipsum antixpm Dauid filium
esse dicitis uirum Dauid post multa tempora ade
plasmatus natus est. Adam autem vi° die ~~plasphemat~~
est lucifer autem quarta die factus est. Deus autem de
de ipso filio qui ante luciferum genui te. tu
es sacerdos in eternum secundum ordinem melch. Insinua
tum est ergo tibi uel nobis quod de xpo deo nostro est sino
iste ipse est enim sacerdos in eternum secundum or. melch. hic
est sacer genau. Melchisedech enim genaium
erat sacer. panem et uinum offerens deo. sic
ut scriptura testatur quoniam quando Melchisedech.
suscepit abraham uinum et panem sacrificauit
deo quemadmodum xpc sacerdos tradidit nobis secundum
ordinem melch. corpus suum cum sanguine sibi
offerre. Audi itaque Salomonem dicentem de filio
antequam colles fierent. antequam montes colloca
rentur prius quam fontes educerentur genitus sum
Ostende michi ante omnem creacionem quod deus
genuerit. Similiter in lxxi. ps. iterum dicit Deus
iudicium tuum re. da. et ius. tu. fil. re. Et non
dicatis quoniam de Salomone hoc dicit quia post paucos
sufflus sequitur. Et dominabitur a mari usque ad mare
nomen et ante solem permanet nomen eius et ante lunam gen.
gen. Ecce monstrum est manifeste et per dd et p.

Salomon qui ante omnem creacionem filius est
natus ex patre. Verumtamen dicite michi omnes et statim
apparebit ueritas. Seductorem antixpm expectatis
quem dicitis eum esse. Deum incarnatum aut hominem
solum. ut dd et reliquos homines ¶ Judeus dixit
hominem eum dicimus et non deum. Sed ut unum ex pro
phetis. Non enim est nisi unus deus et solus et non
duo sicut uos putatis. Tunc xpianus coram po
pulo testificabatur uoce magna dicens. Videte
dominum quod dicit iudei quod homo purus erit qui uen
turus est. Eorum xpc. attamen ergo in medium prophetas
et si deum ipsi predicant futurum xpm. manifestum est
quod xpc deus qui uenit a nobis creditur et adoratus
ipse est uere filius dei. Quem autem expectant isti ut
ueniat nisi seductorem et antixpm. Si autem
non approbabimus prophetas qui dicunt manifeste
xpm nostrum esse deum iudei illum habeant et nos er
ramus. Tunc iudei obtulerunt libros de papa syna
goga ut ex illis disputaret. ¶ Xpianus dixit
Benedictus qui uenit in nomine domini deus dominus et
illuxit nobis. ¶ Judei clamauerunt et illucebit
nobis. futurum tempus est. ¶ Xpianus autem silencium
manu indicans ait. futurum tempus sit. Tunc deum
et dominum uenturum dicit. in hoc quod dicit deus dominus
et illuxit nobis. Si autem sic apparere debet ut
ipse sit deus et dominus ergo nobis uenit xpc olim
et nobis ulterius uenturus non erit. Vos tamen hominem
et non deum speratis esse futurum. Deum autem deum et
dominum uenientem uel futurum predicant. Ysai. et aba
cuch. et ps. et Jeremias et omnes prophete deum uen
turum predicant. Ys. quidem dicit quoniam puer na
tus est nobis et filius datus est nobis et uocabitur
nomen eius magni consilij angelus Admira
bilis consiliarius deus fortis dominator et cetera. Non
hoc sicut uos dicitis purus potest esse deus for
tis princeps pacis pater futuri seculi. Similiter abacuc
dicit Deus a Theman ueniet. Audi et Jeremiam
clamantem. Non putabitur alius preter eum et
post paucula inquit Inuenit omnem uiam sciencie
et dedit eam Jacob puero suo et Israel dilecto suo
post hec in terris uisus est et cum hominibus conuer
satus est. Vides quia deum uerum predicant mecum ap
parere et cum hominibus conuersari. et dd dicit de eo
Quoniam regnauit deus super gentes et non dicit reg
nauit deus super iudeos. Et iterum uiderunt omnes
gentes salutare dei nostri et rursus Omnes gentes
plaudite manibus. Et idem Dicite in gentibus
quia dominus regnauit et ps. iterum de nobis Magnum

aut deus de nobis

aut deus de nobis dicat per Malachiam: Ab ortu so-
lis usque ad occasum glorificabitur nomen meum
in gentibus. Et iam dicat deus: quoniam propheta
meus hec est gentes et non [illegible] et hec est sy-
nagogam vestram. Similiter et Iacob patriarcha
prophetans de Christo benedixit Iudam dicens: Non
auferetur sceptrum de Iuda et dux de femore eius
donec veniat qui mittendus est, et ipse erit
expectatio gentium. Non dixit expectatio Iudeo-
rum, sed expectatio gentium. Itaque vanum est
quod expectant Iudei Christum futurum. Postquam autem Christus,
quem gentes expectabant, iam venit, propterea prin-
ceps et dux et omnia bona de Iuda defecerunt.
Et si istud negatis, ostendite in [illegible] Christum
crucifixistis quis propheta in vestris est aput
vos. Quem regem habetis hodie? Ubi sunt iudices
vestri? Ubi principes? Defecerunt. Ostendite mihi
ubi sunt sacrificia vestra? Ubi templum vestrum? Ecce
iacet desertum secundum verbum Christi dicentis: Non
remanebit lapis super lapidem. Ergo adim-
pletum est Christi verbum, non remansit lapis super
lapidem. Dixit enim: Qui veniet Romani et
tollent regnum a nobis. Ecce ablatum a vobis reg-
num et propheta et sacrificia vestra. Ubi sunt tabule quas
suscepistis? Ecce perierunt. Ubi archa vestri testa-
menti? Ecce non apparet. Ubi altare quod fecit Moy-
ses? Ubi virga que germinavit? Ubi urna et
manna? Ubi velum templi et purgatio sanguinis?
Ubi ignis qui de celo descendebat? Ubi unc-
tio per Moysen? Sicut vere habetis. Sine fine no-
cem [illegible] priorum actus nobis dicebatis quia non
est in tempore isto princeps neque propheta neque dux
et cetera in conspectu dei et in veniente nostram. Nec
neque locum ad orandum editum vobis hodie habetis,
sed et omnia loca vestra vobis abstulit et vobis
tradidit illa. Et si de monte Syna dicatis,
ubi legem suscepistis et ibi deo non complacuis-
tis, ibi Christus hodie a nobis glorificatur. Si autem de
Iordane flumine dicatis, quod cum siccis pedi-
bus transistis, ibi Christus baptizatus a nobis ma-
gnificatur. Si autem de Ierusalem et antiqua Syon di-
catis, ibi Christus crucifixus et passus cotidie adora-
tur. Si in monte Oliveti dicatis, ibi Christus
in celum assumptus hodie semper laudatur. At si
Bethleem requiratis, que civitas dei dicitur, ibi
Christus natus in sua ecclesia sit in celis cum suis semper
benedicitur. Unde quia hec dico separatim considerate orien-
tem, occidentem, transite in vestigate omnem terram

habitabilem et ipsas Britannicas insulas et Hes-
perias ipsa quoque ultima mundi et ubique Iudeorum et
paganorum sunt in vivientibus obstrusa, que autem Christi
sunt omnia credita adorata et affirmata sunt. Et ne
in vanum dicatis quia nos Christiani hinc inde cap-
tivitate tostatis et afflictionem. Unde quamquam et
sub persecutionem ab infidelibus patimur, tamen fides nostra
stat et declaratur, neque regnum nostrum destruitur,
sed in medio gentium et detineantur et possessione
cum nos ecclesias et cruces habemus et facimus con-
tra in invitis est deus quod cognoscit quod nos Chri-
stiani eramus et dimisit nos per certum cum plus quam
mille CC anni sint a Christo usque nunc dimi-
sit deus tantam multitudinem hominum perire neque
quod cum nostra fides dimisisset illa deus et nos
a Gothis et Sarracenis et Persis et Arabibus ali-
isque gentibus extincti fuissemus. Similiter quando
nos errantibus, ut dicatis, de imperium et maio-
ra regna mundi concessit et donavit. Quomodo
auri sigillum et expressionem monetarum usque nunc
habemus, cum multarum gentium reges voluissent hoc au-
ferre et non valuerunt. Hinc nimirum et si perse-
quimur omnibus tamen dominamur omnibus. Imperamus
et crucis signo invisibili victores sumus. Et vos
crucis signum quod negatis in moneta libenter
accipitis. Unde de vobis dicitur: Oculos ha-
bent et non videbunt et cetera. Preterea quod impugna-
tis aliquo modo concupiscitis et quod abhominamini
hoc libenter recipitis. Si ergo in Italiam et [illegible]
haberetis decet et vos omnes hoc signum colere et
affirmare quia fides Christi et eius crux in eter-
num regnat, vivit et dominatur. Qui fuerunt qui
fidem nostram et ecclesias nostras claudere voluerunt
et non potuerunt. Ipsi autem perierunt. Fundamentum
autem ecclesie et fides immobilia per Christum manent
qui dixit: Et porte inferi non devincent eam.
Ubi est Dyocletianus? Ubi Nero? Ubi Herodes? Ubi
Maximianus et omnes qui Christi inimicos se
fecerunt? Fides tamen nostra eorum persecutione nullo
modo commota, sed et magis firmata et solidata est.
Hic enim ipsa veritas persecutionem est testata
dicens: Eritis odio omnibus hominibus propter nomen
meum et iam ante reges et presides ducemini
propter me. Unum ergo de duobus eligite, aut neque
gentes neque nos persequamini fidem nostram
et nos, aut Christum veram ostendentem dicentemque cre-
datis. Qui ait: quia eritis odio omnibus hominibus
propter me et cetera. Predixit autem et alia multa dominus

nr̄ iesus xp̄c que cotidie fiunt. Iudeus dix
Que xp̄c uenit dixit nō credimus. Sꝫ ea q̄ ꝓph
te dixerunt credimus et credimus. Xpianus
dixit. Credis qd ꝓphete incarnacōm eius
dixerunt. Sicut itaqꝫ ex ipsis ꝓphetis uidere
uobis faciam & uos redarguentes ea que d
sunt ab eis dicta in medio afferemus. Dauid dic.
Inclinauit celos & descendit. ecce descensio
Et ysai. Ecce uirgo in utero concipiet & pariet
filium & uocabitur nomen eius emanuel. Ecce
natiuitas. Et dd̄. Foderunt manus meas &
pedes meos & dederunt in escam meam fel & in
si. meam po. me aceto & diuiserunt sibi uest.
mea & sup uest. meam mi. sortem. Ecce crucifix
io/ Qpentur sꝫ q° in ewn̄. dicentes quā
passus ē xp̄c et ꝓphete mentiti sunt. Sꝫ audi ne
q̄q͛ mentitus est. Osee. vi. v͛ne narrat
dicens. Reuertamur ad dn̄m & sanabit nos post
duos dies & die tercia suscitabit nos. Quis de
reliquo h͛ et alia ꝓphetis audiens ipm̄ xp̄m
negabit uerum dm̄ esse. Nos ꝓfecto nō dici
mus eū nudum hoiem esse. Sꝫ dm̄ & hoiem
fcm̄. Sacrificia demonū cessare faciente. Ciuitas
christiente. Ubi sunt sacrificia egypti. ubi diuina
ciones malefice. Ubi adorantes asinū. ubi
hodie colentes solē. Nonne in magno templo
pantheon & archenidus xp̄c adoratur. Omia
enim demonia cessent aduentus xp̄i uicta. predicacōe
destructa sunt. Xp̄c deus hō sūis a principibus
romanis & uniuerso orbe adoratur & glorificatur.
& uos iudei nō erubescitis nos ydolatras uoca
re. solo tn̄ nōiē. qz ois fornicaria mulier et
adultera castā & honestā mulierē adulteram et
fornicariā uocat. Sum qz semine & ydolatrie. n͛
ipi dno recepissetis nō. neqꝫ nobis. si posse
tis inuicē dimitteretis. Item qz dixistis quia
te ꝓphete nō dixerunt inde aduentū xp̄i. Op
pono & ego tibi assimili. Quare ꝓphe isti
nō predixerunt nobis de xp̄o uero ut cū uener
hō qui uocabitur iesus. Videte ne credatis ei.
quia seductor erit. Vere naqꝫ o insensati et
duri corde uos seductorē. nō xp̄m expectatis
& ne decetero michi dicatis qd ego ymaginē
xp̄i nō adorem. Vos in illud dicite que y
maginē nabuchoḋ in babylone adorastis cū
Daniel & alii ꝓphete h͛ nobis pnūciali-
ter dixerint. Ego quidē cū adoro ymaginē
xp̄i. dico gl'a tibi dn̄e. et nō dico gl'a

tibi ligno aut picture. Tu aut cū ado
ras ymaginē dicas gl'a ē nabuchoḋ. Cum
adoro crucē dico gl'a tibi ligno. Sequitur. Tu
uō cū uitulū adoras. dicis Isti sunt dii tui
isrl̄ qui te eduxerunt de terra egypti. Ego aut
& si captiuatus fuero in annos plurimos et af
flictus dm̄ nō negabo quamuis aliqui xp̄ani ne
gauerunt tn̄ cūncti omīs nō negauerunt. Sic uos
sepe fecistis. Dicatis ubi fidem tenuistis do
quamuis tot signa uidistis in omni loco sicut in
egypto & sb moyse in mari rubro in deserto &
monte amalech in columpna nubis de nocte
in nube per diem. Cum dō alienū huiusmōi bona
pmittit. Cum dō alienum sic misertus ē sic ꝓplo
iudaico. legē naqꝫ nobis dedit. manna pluit
ꝓphetas ꝓbuit gentes subiecit extraneos dis
persit angeli cū uos tubis cecinerunt tabu
las tradidit. tn̄ cū Moyses pro uobis dm̄ oraret
in monte uos deorsū uitulū adorabatis. man
na comedebatis & dm̄ blasphemabatis. vn̄
dd̄ dicit. Cum adhuc esce erant in ore eorum
ira dei ascendit sup eos. Non tam dicas in q̄re xp̄m
dn̄ adoras. Sꝫ uos dicatis michi q̄re filios
uestros & filias demoniis sacrificastis. ut dd̄
dicit. Numquid fidem habetis. Minime. Quis hebre
orum ꝓphus dn̄ amator eius fuisset. tn̄ audi qd
moyses de eo dicat. Hec ē generacō & nō est
fides mea. Et iam h͛ ꝓplus stultus & insipi
ens. Et rursus. Generacō praua & exasperans
h͛ dnō retribuet. Et alia in mirabilia ma
la de uobis ꝓphis dicta sunt. Filios inquit
genui & exaltaui. ipi aut spreuerunt.
Cognouit bos possessorem suū & asinus
presepe dn̄i sui. isrl̄ aut me nō cognouit
ve genti peccatrici. ꝓplo pleno pc̄o. Et idem
ys. ad uos clamat dicens. Audite v̄bū
dn̄i principes sodomorū. auribus percipite le
gem dei nr̄i domus gomorre. Videte quo
mō infideles & stultū ꝓplm & sodomitas
ꝓphete uocant iudeos n͛ nō & ydolatras &
filiorū mactatores et ingratos & genera
cōm prauam & puersam & delinquentem
dm̄ creatorem suū et c°. Perquirite scripturas
& nō inuenietis q° aliqui ꝓplo uel genti
tanta uel huiusmōi mala dn̄s annunciauer
it. ꝓpter eorum infidelitatem. quanta genti uestr
orum. Et mito. Certe in .xl. annis .iii. annos
ydolis ymolastis. & Ma° sub manasse rege

abhominantes templum et civitatem dei propterea caldeis babylonie semel et iterum tradidit nos deus in captivitatem. Deinde post lxx. annos nos renovavit. Illud ergo volo ut dicatis michi postquam regressi fuistis de babylone et reedificastis templum in ierusalem et in eo adorastis deum et non ultra ydola quod peccatum fecistis in conspectu dei ut vos tam crudeliter puniret. Ecce prope mille .CC. lxxx iiii^or annos in omnem terram dispersi estis. et duxit dominus Tytum et vespasianum a Roma qui exterminaverunt et interfecerunt de vestris decies millena milia. sicut Josephus hystoriographus dicit. et succenderunt templum et destruxerunt altare. et sancta. et civitatem omnem. et vos captivaverunt, et estis hodie tamquam legis prevaricatores in omnem terram dispersi. neque habetis altare. neque archam neque propiciatorium. neque locum pasce perficiendi. Dixerunt vobis deus Reliquiam faciatis pasce de foris ierusalem. neque in gradum egypti. Ecce patres vestri peccaverunt et vos in babylonia exulati. tandem deo reconciliati sunt et templum reedificaverunt. Quod autem antequam magnum peccatum fecistis quando non eduxit vos deus de gentibus neque templum habetis. Numquid ydolis filios et filias vestras sacrificastis. Numquid templum contaminastis. Numquid statuam adorastis. Numquid prophetas interfecistis sicut patres vestri. Absit. Quare ergo tanto tempore a deo derelicti estis. Vere et si vos non dixeritis causam lapides clamabunt. Quia christum crucifixistis. propterea extat meritum in dispersione eritis. Cum enim patres vestri abhominationes in tantis in conspectu dei egissent, a deo condonate sunt illis. ut neque per .CC. annos in captivitate illos dimisisset. Vos autem in christum peccantes. non .CC. sed mille .CC. lxxxiiii annos et etiam usque in finem seculi eiecti eritis. Nos autem gentes filii dei et eius heredes vocati sumus et cum glorificatemur simul cum patre et spiritu sancto. in secula seculorum amen. ¶ Iudei dixerunt Et nos exspectamus christum in mundum futurum in deum ex iudeis de ? filium qui legem nostram nullomodo despiciet sed servabit eam et renovabit sacrificia et gentem nostram. ¶ Christianus dixit. Speratis vos quod ipse legem vestram sequatur et servabit. ¶ Iudei dixerunt. Speramus et credimus et affirmamus. ¶ Christianus dixit videte quia dixistis quando futurus christus vester iudeus erit. et sacrificia moysaica renovabit. et quando adhuc veniet. Audite ergo diligenter. Si ut dicatis christus vester adhuc futurus est. et iudeus erit ipse et ea que in vestre legis sunt servabit

¶ quomodo daniel dicit. usque ad christum ducem ebdomade annorum lxx erunt. et auferentur sacrificium et libamen et ungetur sanctus sanctorum. Ostendite michi quando christus venit sanctus sanctorum post lxx septimanas Danielis. sed est post CCCC. annos et oblata sunt sacrificia et libamina templi. Cum ergo vos mentiamini dicentes quod nondum venit christus. sed veniet. Ergo ostendite quibus sanctus sanctorum venit. post CCCC^tos annos danielis Rursus mentimini dicentes quod sacrificia legalia debet facere christus vester. quia daniel dicit quod sacrificia vestra christo veniente debent cessare. Ecce nos sicut vos dicatis novum christi testamentum tenentes cultores sumus et christus vester legem vestram reformabit et tenebit quomodo testamentum illud queremus de quo dicit dominus per Ieremiam. xxxi. Ecce dies veniet dicit dominus et feriam domui israel et domui iuda fedus novum non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra egypti. Postquam enim data fuit vobis lex in monte synai. dixit deus per ysaiam .ii. Quoniam de syon exibit lex et verbum domini de ierusalem. Itaque christus venit ipse et novam legem adduxit et veteris testamentum consummavit. ¶ Iudei dixerunt. quomodo non erubescatis in homine suspensum et condempnatum speratis. ¶ Christianus respondit. Quod est peiorius apud deum homo an serpens eneus quem vos adorastis? verumtamen audite me diligenter et nolite turbare scripturam et sensum vestrum. qui dei est sermo Dicite michi crucifixistis christum an non? ¶ Iudei dixerunt. Utique crucifiximus eum. ¶ Christianus dixit. Propter quam causam. ¶ Iudei responderunt. quoniam transgressor erat legis et solvebat et sabbatum ¶ Christianus dixit. Fratres audite moyses et prophete christum futurum in fine temporum predixerunt et quod vendi debebat et duci ad mortem et ligari et aceto et felle potari et lancea perforari et quod celum obscuraretur et quod cum iniquis deputaretur et pedes eius et manus clavis confingerentur. et impossibile est quod verba moysi et prophetarum non adimpleantur. Illud ergo dicatis nobis. Si in christo vestro hec passiones

conplende aut in mundo Christo conplere sunt dicte.
Si autem neque in mundo neque in mundo finienda sunt ista
prophete omnino mentiuntur. ¶ Conangustiati un
dique iudei etc. Nouimus quod prophetae nostri unum Christum
ut legis preuaricatorem morte turpissima con
dempnauerunt. ¶ Christianus respondit. Sunt affirmamus
prophetas in medio et uideamus an crucifixus a uo
bis maleficus fuerit. Vestrum dicere tu quis
hoc tenemus est sine peccato. ¶ Iudei responderunt. Nemo
sine peccato nisi solus deus. ¶ Christianus inquit. Indu
bitanter uerum est quod asseritis. Sunt ergo audite
quid ysaias de paciente dicat. Sicut ouis ad occi
sionem ducetur et sicut agnus coram tondente
se obmutescet. ab iniquis ipse ducetur ad
mortem et dabuntur maligni pro sepultura eius et di
uites pro morte illius quoniam ipse peccatum non fecit
nec inuentus est dolus in ore eius. Ecce quod
publica uerecundia facit nobis uester propheta dicens
quod peccatum non fecit et uos eum turpissima morte di
cebatis. Dixistis enim quod nemo esset sine peccato
nisi solus deus. Ergo uerus est deus qui crucifixus
fuit peccatum enim non fecit nec inuentus est dolus in o
re eius. Uideamus item quod et relique de passione dix
erunt utrum maleficum an deum illum testentur ut for
te multitudinem prophetarum uideamus. et aduersus Christum
et christianos deinceps iniuria non proferatis. Ec
ce enim de uendicione Christi zacharias et Ieremias prophe
te dicunt quod susceperunt xxx argenteos precium ap
preciati hominis et dederunt illos in agrum figuli. Ec
ce appreciatum et appreciandum et sine precio ut uos
male putatis prophete Christum uocant. Item de obscu
racione que in crucifixione facta est et de uoce qua cla
mauit et de terre motu tunc facto audite prophetam
Iohel dicentem. Sol et luna obscurabuntur et stel
le extinguent lumen suum. dominus uero de syon cla
mabit et commouebuntur celum et terra. Ecce ipsum
dominum nominat crucifixum. Moyses item tam domini
nostri iesu christi crucifixionem quam uestram infideli
tatem annunciat dicens sic. Uidebitis uitam
uestram in ligno pendentem et non credetis. Vi
tam nominat eum qui in ligno crucifixus fuit
non potestis nisi dicere quod de ereo serpente cre
didistis sed in Christo qui uera uita est non credidistis.
Et item zacharias propheta de obscuracione dicit. Asta
bit deus meus et omnes angeli eius cum eo. In
die illa non erit lux et aduesperum erit lux
ab hora enim sexta usque ad horam nonam tenebre
facte sunt. Ecce zacharias deum et dominum crucifixum.

nota

ista dicit quoniam de ereo serpente

uocant. Neque dicatis quod hec de uiro dyaº dicta sint.
quoniam si asseritis ista de eo esse dicta necesse est ut crede
tis quod uos in hominem crucifixum et condempnatum peccatis
Cum autem iudei hec contradicere non possent surrexerunt
ac turbati sunt confusi sunt uerecundi sunt et obmutuerunt
timuerunt. alienati facti sunt erubuerunt discesserunt
dicentes. Adonay adonay erramus conuicti sumus
quando faciemus. Plurimi ergo eorum errore suum de
linquentes fideliter credentes baptizati sunt Christum deum
uerum et hominem confitentes. Cui gloria et imperium simul
est cum patre et spiritu sancto in secula seculorum amen. **Errores**
parisius apud quosdam doctores reperti et
condempnati in fine huius continentur

errores parisius doctores condempnati tenet

S permissione diuina parisiensis
ecclesie minister indignus salutem in filio uir
ginis gloriose. Magnarum et grauium personarum cre
bra zelo fidei accensa insinuauit relatio quod non
nulli parisius studentes in artibus proprie facultatis
limites excedentes quosdam manifestos et execra
biles errores immo potius uanitates et insanias
falsas in cedulis sigillatim et distincte contentos sed
et inclusos et quasi dubitabiles in scolis tractare et dispu
tare presumunt. non attendentes illud Gregorii. Qui
sapienter loqui nititur magnopere metuat ne eius
eloquio audientium unitas (communitas) confundatur. Presertim cum
errores predictos gentilium scripturis muniunt
quos pro dolor ad suam imperitiam asserunt sic cogen
tes ut eis nesciant respondere. Ne autem quod sic in
nuunt asserere uideantur responsiones ita palli
ant quod dum putant uitare sillam incidunt
in caribdim. Dicunt enim ea esse uera secundum philosophiam
sed non secundum fidem catholicam quasi sint due contrarie
ueritates et quasi contra ueritatem sacre scripture sit
ueritas in dictis gentilium dampnatorum de quibus scrip
tum est perdam sapientiam sapientium quia uera sapientia per
det falsam sapientiam. Utinam tales attendent
consilium sapientis dicentis. Si est tibi intellectus responde
proximo tuo. sin autem. sit manus tua super os tuum
ne capiaris in uerbo indisciplinato et confundaris.
¶ Ne igitur incauta locucio simplices pertrahat in
errorem. nos tam doctorum sacre pagine quam aliorum
uirorum prudencium communicato consilio districte talia et
similia fieri prohibemus et ea totaliter condempnamus excom
municantes omnes illos qui dictos errores uel ali
quem de eisdem dogmatizauerint aut defenderint seu
sustinere presumpserint quoquo modo. necnon audito
res nisi infra vii dies nobis uel cancellario parisiensi
duxerint reuelandum. nichilominus contra eos processuri
pro qualitate culpe ad penas alias prout iuris dic

cavit infligendas. ¶ Librum etiam de amore, sive de
deo amoris, qui sic incipit: Cogit me multum, et
sic terminatur: Caveto igitur, galtere, amoris exercere man-
data. ¶ Item librum geomancie qui sic incipit:
Existimaverunt Indi, etc. et sic terminatur: Ratiocina-
re ergo super eum, et invenies, sicut etc. ¶ Item libros,
rotulos, seu quaternos nigromanticos aut continentes
experimenta sortilegiorum, invocaciones demonum,
sive coniurationes in periculum animarum, seu in quibus
de talibus et similibus fidei orthodoxe et bonis mo-
ribus evidenter adversantibus tractatur, per eandem sen-
tentiam condempnamus, et omnes qui dictos libros ro-
tulos et quaternos dogmatizaverint aut audierint,
nisi infra septem dies nobis vel cancellario Parisiensi pre-
dictos revelaverint, eo modo quo superius est expressum
in hiis scriptis excommunicationis sententiam proferentes,
ad alias penas, prout culpe qualitas exigerit, nichil-
ominus processuri. Datum anno domini Mº. CCº. lxxvi
die dominica qua cantatur Letare Jerusalem, in curia
Parisiensi. ¶ Hii autem sunt articuli dampnati in scolis
annotati, et primo ordinantur qui sunt de deo. ¶
.1. Primus, quod deus non est trinus et unus, quoniam tri-
nitas non constat cum summa simplicitate. Ubi
enim est pluralitas realis, ibi necessario est additio et
compositio, exemplum de acervo lapidum. ¶ Secundus quod de-
.2. us non potest generare sibi similem. Quod enim generatur
ab aliquo habet principium a quo dependeat, et quod
in deo generare non est signum perfectionis. ¶ Tercius
.3. quod deus non cognoscit alia a se. ¶ Quartus quod
.4. deus non potest dare perpetuitatem rei transmuta-
.5. bili vel corruptibili. ¶ Quintus quod prima causa
non posset producere effectum sibi equalem, nisi tem-
6 peraret potentiam. ¶ Sextus quod deus non possit
facere plures animas in numero. ¶ Septimus quod deus
7 numquam plus creavit intelligentiam quam modo creat.
.8. ¶ Octavus quod deus est infinite virtutis in du-
ratione, non in actione. Talis enim infinitas non
.9. est nisi in corpore infinito, si esset. ¶ Nonus quod
prima causa non posset plures mundos facere. ¶ De-
.10. cimus quod cum agente ipso ut patre et homine et asin-
.11. o non posset fieri homo. ¶ xi. quod deum in hac vi-
.12. ta mortali possumus intelligere per essentiam. ¶ xii.
quod deus non potuit fecisse primam materiam nisi
.13. mediante corpore celesti. ¶ xiii. absolute an-
.14. tiquum non potuit novum procedere absque transmutatione
precedente. ¶ xiiii. quod prima causa non habet scientiam fu-
turorum contingentium. Primo quia futura contingentia non sunt
entia. Secundo quia contingentia futura sunt particularia. Deus

autem cognoscit virtute intellectiva, que non potest cogno-
scere particularia. Unde si non esset sensus, forte intellectus
non distingueret inter Sortem et Platonem, licet
distingueret inter hominem et asinum. Tercio propter ordi-
nem cause ad causatum. Prescientia enim divina est cau-
sa necessaria prescitorum. Quarta ratio est ordo scientie ad sci-
tum. Quamvis enim scientia non sit causa sciti, ex quo
tamen scitur, determinatur ad alteram partem contradictionis, et hec
maxime in scientia divina que infinita. ¶ xv. quod primum .15.
principium non potest esse causa diversorum factorum hic infe-
rius, nisi mediantibus aliis causis, eo quod nullum
transmutans transmutat diversimode, nisi transmu-
tatum. ¶ xvi. quod ab uno primo agente non potest es- .16.
se multitudo effectuum. ¶ xvii. quod primum principium .17.
non est ipsa causa eternorum nisi metaphorice, quia
conservat ea, id est quia nisi esset, non essent. ¶ xviii. quod .18.
sicut ex nichilo non potest aliquid fieri sine agente, sic non
potest aliquid fieri sine materia, et quod deus non est
causa efficiens, nisi respectu eius quod habet esse in
potentia materie. ¶ xix. quod entia derivantur .19.
ab ordine prime cause in se considerate, licet non
in ordine ad reliquas causas agentes in univer-
so. Hic est error, quia essentialior et inseparabilior est
ordo entium ad causam primam quam ad causas inferiores.
¶ xx. quod deus non potest esse causa novi facti, nec potest .20.
de novo producere. ¶ xxi. quod deus non possit movere .21.
celum motu recto, et est ratio quia tunc relinqueret
vacuum. ¶ xxii. quod deus non potest irregulariter, id est .22.
alio modo quam movet, movere aliquid, quia in eo non
est diversitas voluntatis. ¶ xxiii. quod deus est .23.
eternus in movendo sicut in existendo, alioquin
ab alio determinaretur quod esset prius illo. ¶ xxiiii. .24.
quod illud quod de se determinatur, ut deus, aut agit
aut numquam, et quod multa sunt eterna. ¶ xxv. quod deum .25.
necesse est facere quod immediate fit ab ipso. Error,
si intelligatur de necessitate coactionis, quia tollit liber-
tatem arbitrii, sive de necessitate immutabilitatis,
quia ponit impossibilitatem aliter faciendi. ¶ xxvi. 26
quod primum principium non potest immediate producere
generabilia, quia sunt effectus novi. Effectus autem novus
exigit causam immediatam que potest aliter se habere. 27
¶ xxvii. quod primum principium non potest aliud a
se producere, quia omnis differentia que est inter agens
et factum est per materiam. ¶ xxviii. quod deus non 28
potest immediate cognoscere contingentia, nisi per
aliam causam particularem et proximam. ¶ xxix. .29.
quod si omnes cause alique starent, necesse est deum fore
mobilem. ¶ xxx. quod est deus necessaria causa prime .30.

intelligencie, qua posita ponitur effectus et sit similis
31. duracione ¶ xxxi. quod deus est causa necessaria
motus corporum superiorum et coniunctionis et divisionis
32. omnis contingentis in istis ¶ xxxii. addit quod
effectus omnes sint necessarii respectu cause prime
non sufficit quod ipsa causa sit inpedibilis, sed exigitur
quod cause medie non sint inpedibiles. error, quia
tunc deus non posset facere aliquem effectum necessarium
33. sine causis posterioribus ¶ xxxiii. quod deus possit
agere contraria, hoc est mediante corpore celesti quod est
34. diversum in ubi ¶ xxxiiii. quod deus est infinitus
virtute non quia faciat de nichilo, sed quia continuat mo-
35. tum infinitum ¶ xxxv. quod deus non potest in effectum
36. cause secundarie ¶ xxxvi. quod effectus inmediatus a primo
37. debet esse unus tantum et simillimus primo ¶ xxx-
vii. quod deus vel intelligencia non infundit scientiam
anime humane in sompno nisi mediante corpore celesti.
38. 39. ¶ xxxviii. quod plures sunt motores primi ¶ xxxix.
quod primum immobile simplex non movet nisi
mediante aliquo moto, et quod tale movens im-
40. mobile est pars moti ex se ¶ xl. quod potencia ac-
tiva que potest esse sine operacione est permixta potencie
passive. error si intelligatur de qualibet operacione
41. ¶ xli. quod deus non potest multiplicare individua
42. sub una specie sine materia ¶ xlii. quod forma que o-
portet fieri et esse in materia non potest agi ab illo
43. quod non agit ex materia ¶ xliii. quod deus non potest fa-
cere accidens sine subiecto nec plures dimensiones
44. simul esse ¶ xliiii. quod impossibile simplex
non potest fieri a deo vel ab agente alio. error si in-
45. telligatur de impossibili secundum naturam ¶ xlv. quod
alius est intellectus in racione primi quam deus intelli-
git se et alia. error, quia licet sit alia racio in-
telligendi non alius intellectus secundum racionem ¶
46. ¶ xlvi. est quod prima causa est causa remotissima.
error si intelligatur cum precisione, ita scilicet quod non
47. proxima ¶ xlvii. quod aliqua possunt casualiter
evenire respectu prime cause, et quod falsum est omnia
esse preordinata a prima causa, quia tunc evenirent
48. de necessitate ¶ xlviii. quod in causis efficientibus secunda
causa habet accionem quam non accepit a prima causa
49. ¶ xlix. quod in causis efficientibus cessante prima
non cessat secunda ab operacione sua dum tamen secunda operatur
50. secundum naturam suam ¶ l. quod de deo non potest cognosci
51. nisi quia ipse est vel ipsum esse ¶ li. quod deum esse ens
per se non est intelligibile sed privative est ens per se.

vii. cap. de angelo

1. Primus quod omnia separa-
2. ta coeterna sunt primo principio ¶ Secundus quod in-
telligencie superiores creant animas racionales sine
motu celi, intelligencie autem inferiores creant vegeta-
tivam et sensitivam motu celi mediante ¶ Tercius quod 3
intelligencia, angelus vel anima separata nusquam est ¶ Quartus 4
quod substancie separate eo quod habent unum appetitum non 5
mutantur in opere ¶ Quintus quod intelligencie sive substan-
cie separate quas dicit eternas non habent proprie causam
efficientem sed metaphorice, quia habent causam conservan-
tem in esse, sed non sunt facte de novo quia sic essent transmu- 6
tabiles ¶ Sextus quod in substanciis separatis nulla est
possibilis transmutacio nec sunt in potencia ad aliquid eo
quod eterne sunt et immunes a materia ¶ Septimus quod 7
substancie separate quia non habent materiam per quam prius sunt
in potencia quam in actu et sunt actualiter ab eodem modo se ha-
bente ideo sunt eterne ¶ Octavus quod substancie separate per 8
suum intellectum causant res ¶ Nonus quod intelli- 9
gencia motrix celi influit in animam racionalem sicut
corpus celi influit in corpus humanum ¶ x. quod an- 10
gelus non potest in actum oppositum immediate sed in ac-
tus mediatos et hoc mediante aliquo ut orbe ¶ xi. 11
quod angelus nichil intelligit de novo ¶ xii. quod si es- 12.
set aliqua substancia separata que non moveret aliquod corpus in
mundo sensibili non clauderetur in universo ¶ xiii. quod 13
substancie sempiterne separate a materia habent bonum quod est
eis possibile cum producuntur nec desiderant aliquid quo
carent ¶ xiiii. quod substancie separate sunt sua essencia 14
quia in eis idem est quo est et quod est ¶ xv. quod omne quod 15
non habet materiam est eternum, quia quod non est factum per trans-
mutacionem materie prius non fuit, ergo est eternum ¶ xvi. 16
quod quia intelligencie non habent materiam deus non pos-
set plures eiusdem speciei facere ¶ xvii. quod intelli- 17
gencie superiores in inferioribus sunt causa eterne congnicio-
nis ¶ xviii. quod intelligencia perficitur a deo in eternita- 18
te quia secundum totum est immutabilis, anima autem celi non
¶ xix. quod intelligencia recepit esse a deo per intelligencias 19
medias ¶ xx. quod sciencia in illis non differt a substancia 20
intelligencie ibi enim non est diversitas intellecti ab intelli-
gente nec diversitas intellectorum ¶ xxi. quod substancie se- 21
parate sunt actu infinite, infinitas enim non est im-
possibilis nisi in rebus materialibus ¶ xxii. quod intelli- 22
gencie superiores imprimunt in inferiores sicut anima una intellectiva
imprimit in aliam et in animam sensitivam et per
talem impressionem incantator aliquis proicit camelum
in foveam solo visu ¶ xxiii. quod intelligencia cum 23
sit plena formis imprimit illas formas in ma-
teriam per corpora celestia tamquam per instrumenta ¶ xxiiii. 24
quod substancie separate sunt alicubi per operacionem et quod non possunt
moveri ab extremo in extremum nec in medium nisi

quod possit velle operari, et in medio et in extre-
mis, error, si intelligatur sine operatione substantiam non
25 esse in loco nec transire de loco ad locum. ¶ xxv. Quod in-
telligentia sola voluntate movet celum. ¶ xxvi. Quod
26. substantie separate nusquam sunt secundum substantiam. Error si
intelligatur ita quod substantia non sit in loco. Si autem in-
telligatur ita quod substantia sit ratio essendi in loco, verum est
quod nusquam sint secundum substantiam. viii. cap. de anima

viii^m cap. de anima sive intellectu

viii. cap. de anima sive intellectu

Primum. Quod intellectus non
1 est actus corporis nisi sicut nauta navis,
2 nec est perfectio essentialis hominis. ¶ Secundus. Quod intellectus
quando vult movet corpus, et quando non vult non movet.
3 ¶ Tercius. Quod ex sensitivo et intellectivo non fit unum
per essentiam nisi sicut ex intelligentia et orbe, hoc est unum
4 per operationem. ¶ Quartus. Quod intellectus humanus est eter-
nus, quia est a causa semper eodem modo se habente, et quia
non habet materiam per quam prius sit in potentia quam in actu. ¶
5 Quintus. Quod anima separata nullo modo patitur ab igne.
6 ¶ Sextus. Quod intellectus est unus numero omnium. Licet
7 enim separetur a corpore hoc, non tamen ab omni. ¶ Septimus.
Quod intellectus hominis corrupti non habet scientiam quam
8 habuit. ¶ Octavus. Quod anima humana nullo modo est
mobilis secundum locum nec per se nec per accidens, et si
ponatur alicubi per suam substantiam nunquam movebitur
9 de ubi ad ubi. ¶ Nonus. Quod substantia anime est eterna, et
quod intellectus agens et possibilis sunt eterni. ¶ x. Quod mo-
10 tus celi sunt propter animam intellectivam, et quod anima intellectiva
sive intellectus non potest educi nisi mediante corpore.
11. ¶ xi. Quod nulla forma ab extrinseco potest facere u-
num cum materia. Quod enim separabile est, cum eo quod est
12. corporale unum non facit. ¶ xii. Quod anima separata
non est alterabilis secundum philosophiam, licet secundum fidem
alteretur. ¶ xiii. Quod anima rationalis quando recedit ab anima-
13 to adhuc remanet animal vivum. ¶ xiiii. Quod anima
14 intellectiva cognoscendo se cognoscit omnia alia.
Species enim omnium rerum sunt sibi concreate. Sed hec co-
gnitio non debetur intellectui nostro prout noster est, sed
15 secundum quod est intellectus agens. ¶ xv. Quod anima est
inseparabilis a corpore, et ad corruptionem armonie
16 corporalis corrumpitur anima. ¶ xvi. Quod scientia magistri
et discipuli est una numero. Ratio autem quod intellectus sic
unus est, quia forma non multiplicatur nisi quia edu-
17 citur de potentia materie. ¶ xvii. Quod intellectus agens
non copulatur nostro possibili, et quod intellectus possibilis
non unitur nobiscum ut forma que est inseparabilis.
18 ¶ xviii. Quod operatio intellectus non uniti copulatur
corpori ita quod operatio est rei non habentis formam qua
operatur. Error est, quia ponit quod intellectus non sit

forma hominis. ¶ xix. Quod nichil potest sciri de intellectu 19
post eius separationem. ¶ xx. Quod intellectus qui est postre- 20
ma hominis perfectio est penitus abstractus. ¶ xxi. 21
Quod intellectus possibilis est in separabilis a corpore sim-
pliciter, quantum adhuc actum qui est specierum receptio,
et quantum ad iudicandum quod fit per simplicem specierum adopera-
tionem vel intelligibilium compositionem. Error est si intelliga-
tur de omnimoda receptione. ¶ xxii. Quod intellectus 22
agens est quedam substantia separata superior ad intellectum
possibilem, et quod secundum substantiam potentiam et operationem
est separatus a corpore, nec est forma corporis humani.
¶ xxiii. Quod inconveniens est ponere aliquos intel- 23
lectus nobiliores aliis, quia cum ista diversitas non
possit esse ex parte corporum, oportet quod sit a parte in-
telligentiarum, et sic anime nobiles et ignobiles essent
necessario diversarum specierum, sicut intelligentie. Error, quia
sic anima Christi non esset nobilior anima Iude. ¶ xxiiii. 24
Quod intellectus speculativus simpliciter est eternus et
incorruptibilis, respectu vero huius hominis corrumpitur,
corruptis fantasmatibus in eo. ¶ xxv. Quod intel-
lectus possibilis est in actu antequam intelligat, quia in 25
natura intelligibili aliquid esse in actu est esse actu in-
telligens. ¶ xxvi. Quod ex intelligente et intellecto 26
fit unum secundum substantiam, eo quod intellectus sit ipsa in-
telligentia formaliter. ¶ xxvii. Quod nos peius vel 27
melius intelligimus, hoc provenit ex intellectu pas-
sivo, quem dicit esse potentiam sensitivam. Error, Aristotiles
quia hoc ponit unum intellectum in omnibus, aut equali-
tatem in omnibus animabus. ¶ xxviii. Quod intellectus potest 28
transire de corpore in corpus, ita quod successive
sit motor diversorum corporum. ¶ xxix. Quod intellec- 29
tus noster per sua naturalia potest pertingere ad cogno-
scendam essentiam prime cause. Hoc male sonat,
et est error si intelligatur de cognitione immediata
diata. ¶ xxx. Quod anima nunquam movetur nisi 30
corpus moveatur, sicut grave vel leve nunquam move-
tur nisi aer moveatur.

ix^m capitulum de voluntate sive arbitrio libero

ix. cap. de voluntate sive libero arbitrio

Primus. Quod de sua natura
potentia non est determinata ad esse vel non esse, nisi 1
determinatur per aliquid quod est necessarium respec-
tu sui. ¶ Secundus. Quod voluntas manente pas- 2
sione et scientia particulari manente in actu non potest
agere contra eam. ¶ Tercius. Quod sine gratia sit ratio rec- 3
ta et voluntas recta. Error est, quia est contra glosam
Augustini super illud Psalmi: Concupivit anima mea desi-
derare etc. Quia secundum hoc ad rectitudinem voluntatis gratia
non esset necessaria, sed sola scientia, quod fuit error
Pelagii. ¶ Quartus. Quod voluntate existente in 4

tali dispositione in qua nata est moveri, et movetur
4 sic dispositio quod natum sit movere, impossibile est vo-
5 luntatem non velle. ¶ Quintus quod orbis est causa vo-
luntatis medici ut sanet. ¶ Sextus quod voluntas
6 et intellectus non moventur in actu per se sed per causam
sempiternam, scilicet corpora celestia. ¶ Septimus quod appetitus
cessantibus impedimentis necessario movetur ab
8 appetibili. error est de intellectivo. ¶ Octavus
quod voluntas per se est indeterminata ad opposita
sicut materia, determinatur autem ab appetibili sicut ma-
9 teria ab agente. ¶ Nonus quod homo agens ex passi-
10 one coacte agit. ¶ x quod post conclusionem factam
de aliquo faciendo voluntas non manet libera, et quod
11 pene non adhibentur a lege nisi ad correctionem igno-
rancie et ut correctio aliis sit principium cognicio-
12 nis. ¶ xi quod voluntas hominis necessitatur per suam cog-
13 nicionem sicut appetitus bruti. ¶ xii quod nullum a-
14 gens est ad utrumlibet, immo determinatur. ¶ xiii quod effectus
stellarum super liberum arbitrium sunt occulti. ¶ xiiii quod
voluntas nostra subiacet potestati corporum celestium. ¶
15 xv quod voluntas necessario prosequitur quod firmiter credi-
16 tum est a ratione, et quod non potest abstinere ab eo quod ratio dictat.
Hec autem necessitas non est coactio sed natura voluntatis. ¶ xvi
17 quod homo in omnibus actionibus sequitur appetitum, et semper maiorem.
error si intelligatur de maiori in movendo. ¶ xvii
quod non est possibile esse peccatum in potenciis anime su-
perioribus, et ita peccatum provenit ex passione, non voluntate. ¶
18 xviii quod scientia contrariorum solum est causa quare anima ra-
cionalis potest in opposita, et quod potencia simpliciter u-
na non potest in opposita nisi per accidens et racione
19 alterius. ¶ xix quod anima nichil vult nisi mota ab
alio. unde illud est falsum: anima se ipsa vult. error
si intelligatur mota ab alio scilicet ab appetibili vel obiecto,
ita quod appetibile vel obiectum sit tota racio motus ip-
20 sius voluntatis. ¶ xx quod duobus bonis propositis
quod forcius est forcius movet. error est nisi quan-
21 tum est ex parte moventis. ¶ xxi quod omnis motus vo-
luntarius reducitur in motorem primum. error nisi intelli-
gatur in motorem primum simpliciter non creatum, intelli-
gendo de motu secundum substanciam, non secundum difformi-
tatem. x^m capitulum de toto coniuncto

x^m cap^m de toto coniuncto

1 Primus quod homo per intellectum dicitur intelligere, prout
quidam celum dicitur ex se intelligere vel vivere vel
moveri, id est quia agens istas actiones est ei coniunc-
2 tum ut motor mobili, et non substancialiter. ¶ Secundus quod
3 humanitas non est forma rei sed racionis. ¶ Tercius
quod forma hominis non est ab extrinseco sed educitur de
potencia materie, quia aliter non esset generacio humana.

¶ Quintus quod homo per nutricionem potest fieri alius numeraliter et 2
individualiter. ¶ Sextus quod homo est homo preter animam ra- 4
cionalem. xi capitulum de mundo et eius eternitate
Primus quod nichil est eternum a parte finis quod non 1
fuit eternum a parte principii. ¶ Secundus quod re- 2
deuntibus omnibus corporibus in idem punctum, quod fit in
xxxvi milibus annorum, redibunt idem effectus qui modo.
¶ Tercius quod sicut non fuit primus homo nec erit ultimus, immo sem- 3
per fuit et semper erit generacio hominis ex homine. ¶ Quartus quod
generacio hominis est circularis, eo quod forma hominis re-
dit pluries super eandem partem materie. ¶ Quintus 4
quod Sortes factus est non receptibilis eternitatis, si cum de-
beat esse eternus necesse est ut transmutetur natura et specie. 6
¶ Sextus quod mundus est eternus quantum ad omnes spe-
cies in eo contentas, et quod tempus eternum et motus
et materia agens et suscipiens, quia est a potencia dei
infinita, et impossibile est innovacionem esse in effectu
sine innovacione in causa. ¶ Septimus quod nichil est 7
novum nisi celum esset novum respectu materie ge-
nerabilium. ¶ Octavus quod impossibile est solvere ra- 8
ciones philosophi de eternitate mundi, nisi dicamus quod vo-
luntas primi implicat incompossibilia. ¶ Nonus 9
quod duo sunt principia eterna, scilicet corpus celi et anima eius.
¶ x quod tria sunt principia in celestibus, subiectum mo- 10
tus eterni, anima corporis celestis, et primum movens ut
desideratum. error est quo ad duo prima. ¶ xi quod 11
mundus est eternus, quia omne quod habet naturam per quam pos-
sit esse in toto futuro habet naturam per quam potuit esse
in toto preterito. ¶ xii quod licet mundus sit factus 12
ex nichilo, non tamen est factus de novo, et quamvis de non esse
exierit ad esse, non esse non precessit esse duracione sed
natura tantum. ¶ xiii quod theologi dicentes quod celum 13
aliquando quiescet arguunt ex falsa supposicione, et quod
dicere celum esse et non moveri est dicere contradictoria. ¶
xiiii quod infinite precesserunt revoluciones quas
non fuit impossibile comprehendi a prima causa sed 14
ab intellectu creato. ¶ xv quod elementa sunt eterna,
sunt tamen facta de novo in disposicione quam modo habent.
¶ xvi quod quamvis generacio hominum possit deficere vo- 16
luntate prima, tamen non deficiet, quia orbis primus non
tantum movet ad generacionem elementorum sed et hominum. ¶ xvii 17
quod si celum staret, ignis in stupam non ageret, quia
nec deus esset. ¶ xviii quod celum nunquam quiescet, 18
quia generacio inferiorum, que est finis motus celi, cessare non
debet. alia racio quia celum suum esse et suam virtutem habet
a motore suo, et hec conservat per suum motum. unde si ces-
saret a motu, cessaret ab esse. ¶ xix quod eviternum 19
et tempus nichil sunt in re sed solum in apprehensione

quorum nichil est pertranseundum, tamen possibile est
infinita esse pertransita

20 ¶ xx. quod si generaretur mundus secundum totum, poneretur
vacuum, quia locus necessario precedit generatum in lo-
co, et tunc ante mundi generationem fuisset locus
21 sine locato, quod est vacuum. ¶ xxi. quod etiam prima
generatione sit facta ex illo chaos, sed sic eterna ¶
22. xxii. quod universum non potest deficere, quia primum agens
habet transmutare eternaliter vicissim, nunc ad istam
formam, nunc ad illam, et similiter materia nata est
23 transmutari. ¶ xxiii. quod tempus est infinitum quan-
tum ad utrumque extremum. Licet enim impossibile
sit infinita esse pertransita, quorum aliquod fuit per-
transeundum. ¶ xxiiii. quod naturalis philosophus simpliciter
24 debet negare mundi novitatem, quia innititur cau-
sis et rationibus naturalibus. Fidelis autem potest negare
mundi eternitatem, quia innititur causis supernaturalibus.
25 ¶ xxv. quod ratio philosophi demonstrans motum celi esse
eternum non est sophistica, et mirum est quod homines profundi
26 hoc non vident. ¶ xxvi. quod creatio non est possibilis,
27 quamvis contrarium sit tenendum secundum fidem. ¶ xxvii.
quod non est verum quod aliquid fiat ex nichilo neque fac-
28. tum sit in prima creatione. ¶ xxviii. quod crea-
tio non debet dici mutatio ad esse. Error si intelli-
gatur de omni modo mutationis.

xii. cap. de celo et stellis

1 Primus quod corpora supercelestia
moventur a principio intrinseco quod est anima,
et quod moventur per animam et per virtutem appetitivam
sicut aliud. Sicut enim animal appetens movetur, sic
2 et celum. ¶ Secundus quod corpora celestia esse habent
eternitate sue substancie, sed non eternitate sui mo-
3 tus. ¶ Tercius quod anima celi est intelligencia, et
orbes celestes non sunt instrumenta intelligencia-
rum, sed organa, sicut auris et oculus est organum
4 virtutis sensitive. ¶ Quartus quod si in aliquo hu-
more virtute stellarum deveniretur ad talem proporti-
onem cuiusmodi proportio est in seminibus parentum,
ex illo humore posset generari homo, et quod homo
sufficienter posset generari ex putrefactione. ¶
5 Quintus quod omnium formarum causa effectiva est
6 orbis. ¶ Sextus quod natura que est principium
motus in corporibus celestibus est intelligencia mo-
vens. Error si intelligatur de natura intrinseca que
est actus vel forma.

xiii. cap. de natura generabilium et corruptibilium

1 Primus quod forme non
recipiunt divisionem nisi per accidens divisio-
nem materie. Error nisi intelligatur de formis
2 eductis de potentia materie. ¶ Secundus quod forma
materialis non potest creari. ¶ Tercius quod materi-
3 a exterior obedit substancie spirituali. Error si intelli-
gatur simpliciter secundum omnem modum transmuta-
cionis. ¶ Quartus quod individua eiusdem speci- 4
ei, ut Sortes et Plato, differunt sola positione
materie, et quod forma humana existens eadem nu-
mero in utroque non est mirum, sicut idem numero est in diver-
sis locis. ¶ Quintus quod possibile est quod naturaliter fi- 5
at ignis et diluvium universale.

xiiii. cap. de necessitate eventuum

Primus quod nichil fit a casu, 1
sed ex necessitate eveniunt, et omnia futura
que erunt necessitate erunt, et que non erunt
impossibile est esse, et quod nichil evenit continge-
nter considerando omnes causas. Error, quia concursus
causarum est de diffinicione casualis, libro de consolaci-
one. ¶ Secundus quod ex diversitate locorum acqui- 2
runtur necessitates eventuum. ¶ Tercius quod ex di-
versis signis celi signantur diverse condiciones 3
in hominibus, tam bonorum spiritualium quam rerum temporalium.
¶ Quartus quod quibusdam signis sciuntur hominum 4
intenciones et mutaciones intencionum, et utrum
intenciones ille perficiende sint, et quod per tales fi-
guras sciuntur eventus peregrinorum, captivacio
hominum, solucio captivorum, et utrum futuri sint sci-
entes vel latrones. ¶ Quintus qui dicit quod dis- 5
positio universi procedit ex providencia divina non
immediate sed mediante motu superiorum, et quod
istud fatum non imponit necessitatem inferio-
ribus, que habent contrarietatem, sed superioribus. ¶ Sextus 6
quod sanitatem, infirmitatem, vitam et mortem attri-
buit positioni siderum et aspectui fortune, dicens
quod si eum aspexerit fortuna, vivet, si non aspex-
it, morietur. ¶ Septimus quod in hora generacionis 7
hominis in corpore suo, et per consequens in anima, que sequitur
corpus, ex ordine causarum superiorum et inferiorum in-
est homini dispositio inclinans in tales actiones et
eventus. Error, nisi intelligatur de eventibus
naturalibus et per viam dispositionis.

xv. cap. de accidente

Primus quod cum deus non operetur 1
per adiunctionem cause materialis
vel formalis, non faciat accidens esse sine subiecto, de
cuius ratione est actu inesse subiecto. ¶ Secundus quod
accidens existens sine subiecto non est accidens nisi 2
equivoce, et quod impossibile est quantitatem sive
dimensionem esse per se; hoc enim esset ipsam esse
substanciam. ¶ Tercius quod facere accidens esse sine sub-
iecto habet rationem impossibilis implicantis contradictionem. 3

xvi. cap. de sciencia vel philosophia

Primus quod omnes 1
sciencie sunt preter necessarie preter philosophicas disciplinas,
et quod non sunt necessarie nisi in consuetudine hominum

2 ¶ Secundus quod nulla questio disputabilis est per rationem quam
philosophus non debeat disputare et determinare
quia rationes accipiuntur a rebus. philosophia autem habet om-
3 nes res considerare secundum diversas sui partes. ¶ Ter-
tius quod possibile vel impossibile simpliciter id est
omnibus modis est possibile vel impossibile secundum philosophiam
4 ¶ Quartus quod sapientes mundi sunt philosophi tantum
5 ¶ Quintus quod non est excellentior status quam
vacare philosophie. xvii. capitulum de sacra scriptura
1 Primus quod non debet homo esse contentus
auctoritate ad habendam certitudinem alicuius questionis
2 ¶ Secundus ad hoc quod homo habeat certitudinem conclu-
sionis oportet quod sit fundatus super principia
per se nota. error quia generaliter tam de certitudine
3 apprehensionis quam adhesionis loquitur ¶ Tertius
quod sermones theologi fundati sunt in fabulis ¶
4 Quartus quod nichil plus scitur propter scire theologiam
5 ¶ Quintus quod fabule et falsa sunt in lege christiana
6 sicut et in aliis ¶ Sextus quod lex christiana
7 impedit addiscere ¶ Septimus quod lex naturalis pro-
hibet interfectionem animalium irrationabilium
licet rationabilium licet non tantum. xviii. capitulum de raptu
1 ¶ Quod raptus et visiones non fiunt nisi
secundum naturam. xix. capitulum de fide et sacramentis
1 Primus quod non credendum est de fide si di-
catur aliquid esse hereticum quod est contra fidem ¶
2 Secundus quod nichil est credendum nisi quod est per se no-
3 tum vel ex per se notis possit declarari ¶ Tertius
4 quod non est curandum de sepultura ¶ Quartus quod
5 non est confitendum nisi ad apparentiam ¶ Quintus
quod non est orandum. xx. capitulum de viciis et virtu-
1 Primus quod peccatum contra naturam ut tibus.
pote abusus in coitu licet sit contra naturam
2 speciei non tamen contra naturam individui ¶ Secundus quod
simplex fornicatio ut pote soluti cum soluta
3 non est peccatum ¶ Tertius quod dignitatis esset in
causis superioribus posse facere peccata et mon-
4 stra preter intentionem cum natura hoc possit ¶ Quartus
quod delectatio in actibus veneris non impedit
5 actum sive usum intellectus ¶ Quintus quod continen-
6 tia non est essentialiter virtus ¶ Sextus quod perfecta ab-
stinentia ab actu carnis corrumpit virtutem et
7 speciem ¶ Septimus quod pauper bonis fortune
8 non potest bene agere in moralibus ¶ Octavus quod
humilitas prout quis non ostentat ea que habet
sed vilipendit et humiliat se non est virtus. er-
ror si intelligatur virtus nec actus virtu-
9 tis ¶ Nonus quod non sunt possibiles alie

virtutes nisi acquisite vel innate ¶ Xus quod castitas 10
non est maius bonum quam perfecta abstinentia ¶ XIus quod 11
finis terribilium est mors. error si excludat terrorem
inferni qui est extremus. xxi. capitulum de resurrectione
Primus quod non contingit corpus corruptum 1
redire idem numero nec idem numero resurget ¶ 2
Secundus quod resurrectio futura non debet concedi a philosopho quia
impossibile est investigari per rationem. error est quia etiam
philosophus debet captivare intellectum in obsequium fidei
Primus xxii. capitulum de felicitate sive beatitudine 1
quod felicitas non potest a deo immitti imme-
diate ¶ Secundus quod dicere deum dare felicitatem uni 2
et non alii est sine ratione et figmentum ¶ Tertius quod 3
homo ordinatus quantum ad intellectum et affectum sicut potest esse
sufficienter per virtutes intellectuales et morales
de quibus loquitur philosophus in ethicis sufficienter dispositus est
ad felicitatem eternam ¶ Quartus quod felicitas habetur 4
in hac vita et non in alia ¶ Quintus quod homo post 5
mortem amittit omne bonum ¶ Sextus quod omne 6
bonum quod homini possibile est consistit in virtutibus in-
tellectualibus. Incipit tractatus de oculo pul-
cherrimus

Si diligenter in lege domini volverimus
meditari facillime deprehendimus ea que
ad oculum sive ad visionem pertinent perfectis frequen-
tius in sacris eloquiis recitari ¶ Ex quo probatur
considerationem de oculo vel de hiis que ad ipsum pertinent
esse utilem ad habendam divine sapientie notitiam
pleniorem ¶ Dicturus igitur pauca de oculo prout
continet animarum salutem et edificationem ¶ Primo de
ipso naturali ¶ Secundo post hec morali. brevem
volo sermonem facere prout ille qui finxit oculum
cuius oculi respiciunt in pauperem sermonis mei
decurrentem oculum dignabitur illustrare ¶ Dividetur
autem opusculum in capitulorum quindenarium numer-
um est distinctum ¶ Primum capitulum tractat de
numero partium oculum componentium ¶ Secundum de partium or-
dine in oculi compositione ¶ Tertium de visionis medio
¶ Quartum de visionis modo ¶ Quintum de visionis
completivo organo ¶ Sextum de xii. mirabilibus
circa oculi visionem moralem continentibus in-
formationem ¶ Septimum de instructione morali
secundum xii. proprietates repertas in oculo corporali ¶
Octavum de vii. differentiis oculorum iuxta septem
capitalium viciorum ¶ Nonum de sumptuosi-
tate oculi super ceteras partes corporis huma-
ni ¶ Decimum de corporalium oculorum carentia
equanimiter sustinenda ¶ Undecimum de informa-

cione scolarium de 13 condicionibus que requiruntur ad visionem ¶ Duodecimum de institucione prelatorum ex proprietatibus oculorum ¶ Tercium decimum de quatuor rebus quas spirituales debent iugiter meditari ¶ Quartumdecimum de rebus visionem oculi dilatantibus ¶ Quintumdecimum de oculo septempliciter in viciis diviso. Pars prima de oculo secundum naturalem

Sciendum quod sicut potest colligi ex scientia Constantini in libro quem fecit de oculo vel ex libris Alacen in primo libro sue perspective ¶ Oculus tres habet tunicas in sui composicione ¶ Quarum dicitur uvea que est sicut uva ¶ Secunda cornea que sicut cornu est clara et lucida ¶ Tercia vero scirotica sive consolidativa eo quod est solida sive dura ¶ Habet oculus et tres humores ¶ Primus vitreus nomen accepit quia vitri liquati similitudinem gerit ¶ Secundus glacialis sive cristallinus dicitur quia cristallum sive glaciem imitatur ¶ Tercius vocatur albugineus quia est albugini ovi simillimus ¶ Habet insuper oculus unam telam subtilem et puram cum humoribus qui tacti sunt continuam que tele aranee assimilatur propter quod et tela aranea nuncupatur ¶ Habet postremo oculus palpebras quibus velatur et a nocumentis exterioribus preservatur ¶ Humor autem cristallinus qui inter tres humores medio collocatur pupilla vocatur et causa in ea est virtus visiva sicut in subiecto licet non primo ¶ Quoniam nervus communis est organum radicale eius in medio cerebri ubi se mutuo secant duo nervi visibiles ab oculis venientes et in illo nervo communi virtus visiva singulariter iudicatur et inde in utriusque oculi pupillam diriuatur ¶ Hinc apparet qua eleganti similitudine usus sit David qui dixit Custodi me domine ut pupillam oculi. Nam ut iam dictum est pupilla humor cristallinus seu glacialis dicitur qui in duobus humoribus velut in una tela vel tribus tunicis et similiter palpebris continetur ¶ Sicut omnium continuam influenciam spirituum et virtutem capiens a formali plenitudine virtutis visive existentis ut tactum est in nervorum cruce ac intersectione ¶ Ex quo manifeste ostenditur quod vii ad pupille custodiam requiruntur. Quodam consimili modo spiritualis pupille id est anime custodia septem nobis sunt necessaria scilicet virtutes principales tres theologice et quatuor cardinales ¶ Insuper est additur continua influencia carismatum manans a plenitudine

divine crucifixi. Per hoc enim nostra pupilla spiritualis habet a deo custodiri. Ideo David sapientissimus apte dicit Custodi me domine etc. ¶ Eadem similitudine usus fuit sanctus Moyses edoctus ab eodem spiritu cum dixit Deut. xxxii. Circumduxit eum et custodivit quasi pupillam oculi. ¶ Inde enim quod nostra tota custodia vallatur oculi spiritualis informatur ad sollicitam custodiam anime oculorum ne si negligentes fuerimus tandem dicamus Dereliquit me virtus mea et lumen oculorum meorum non est mecum. ¶ Vere enim spiritualis pupilla id est anima a septem virtutibus tamquam a septem pupille custodibus ut dictum est habeat custodiri. Non est mirum si ille qui virtutes suas derelinquit lumen oculorum amisit. ¶ Et ideo est quod dominus legem suam volens districtissime custodiri ut potest quam mandata sua nimis custodiri precepit significanter legis sue custodiam pupille comparavit Prov. vii. Serva legem meam quasi pupillam oculi tui ¶ Hoc autem inspectis tunicis oculorum considerandum est quod cum tunice ad pupille custodiam concurrentes sint in mollicie et duricia differentes mollior tamen tunica est proximior durior vero ab eadem remocior ¶ Unde oculi scilicet prelati maiores spirituales possunt informari ut sic misericordie lenitatem exhibeant ut censuram iusticie non obmittant. Nam ut dicit Gregorius ¶ Iusticia sine misericordia in crudelitatem destituitur si qua una sine altera teneatur. Sint tamen ad misericordiam proniores ut sit eis misericordia vicinior quam accedat iusticia cuius rei exemplum accipiat in Helya. Reg. i. quidam oculus extitit domus Israel qui respiciens sicut providit. Qui enim modo dicitur propheta olim dicebatur videns ut dicitur i Reg. ix. ¶ Hic autem oculus rectissime fuit compositus fuit enim ad misericordiam magis quam ad iusticiam pronus et sic misericordiam habuit quod alteram observavit. De ipso quippe dicitur iiii Reg. ii. Pater mi pater mi currus Israel et auriga eius et congrue primo currus postea auriga dictus est ¶ Debet enim prelatus principaliter esse currus infirmorum per misericordiam supportando secundario debet esse auriga per severitatem iusticie discolos stimulando.

¶ Huic ordine similiter et exemplo suo prelatos ad huius observacionem informavit Samaritanus qui et custos interpretatur per quem significantur prelati. Infudit enim oleum et vinum in vulneribus sauciati. Ideo ordine congruo primo oleum quo designatur lenitas misericordie deinde vinum quo severitas discipline ¶ Audiant ergo et attendant

prelati qui priores sunt ad seueritatem quam ad pietatem
et sapientissimus super hoc dicat helyandrius pre-
lati magis et principes sint medici conpedici numquam
uti debent grauibus remediis nisi cum leuium bene-
ficio desiderata sanitas non reparatur. unde lucanus
prelatum seu principem lenem moribus esse opor-
tet. et qui moderancia contraria loquatur et vi-
cem gerat medicorum qui morbos curant nec
exinanicione in repletis nec replecione inani-
tis et dolorem secant nunc cauterio nunc fo-
mentis. Si enim cytharedi aliique tybicines
multa diligencia pauant quomodo oberran-
tes corde compescant vicium et aliis concordem
reddant. quanta sollicitudine oportet prelatum
et principem moderari ut subditos qui unanimes
et unius moris habitantes in domo reddat
Certum est autem quod tucius est corde remitti am-
plius quam intendi. Remissa namque in tenacio
artificis opera conualescit. que autem semel rup-
ta est nullo artificio reparatur. Vnde sit piger ad
penas princeps ad premia uelox. Et doleat quo-
ciens cogitur esse ferox. quorum alterum iusticie
est alterum pietatis. unde salomon in prouerbiis miseri-
cordia et veritas non te deserant. circumda eas gut-
turi tuo et describe in tabulis cordis tui et inue-
nies graciam bonam coram deo et hominibus disciplinam
Autem sine premia omnibus est odibilis qui sunt
per omnia est contemptibilis. Vnde etiam claudianus
sis pius in primis nam cum uincamur in omnibus
sola deos equat clemencia nobis. set et
quid liceat et quid fecisse licebit occurrat in
mentem domet respectus honesti. Dicit enim chri-
sostomus super ... Si erramus modicam penam impo-
nentes. melius est pro misericordia dare racionem
quam pro crudelitate succumbere punicioni. si ta-
les essent moderni prelati tunc essent similes
oculo corporali et tunc subditi sui amarent
ut oculi. Et ideo paulus qui erga subditos
mitissimus extitit. unum ut dicet ii ad cor.
xi. quis infirmatur et ego non infirmor.
ad gal. iiii. filioli mei quos iterum parturio.
ad phil. i. Testis enim michi deus est quomodo
cupiam vos omnes in visceribus iesu christi. Sed cir-
ca subditos plus quam oculos amabat. Dicit
enim ad gal. iiii. Sicut angelum dei excepis-
tis me. Testimonium enim perhibeo vobis quia si
fieri potuisset oculos vestros eruissetis et dedisse-
tis michi. sed hodie pro duricia prelatorum sepe
contingit contrarium. vellent enim subditi medium o-
culos eruisse prelati

de triplici oculorum visione

Doctores speculatiue distinguunt
triplicem oculi visionem. Prima est per
lineas rectas. Secunda per lineas fractas. Ter-
cia per reflexas. Quarum prima perfectior est aliis du-
abus. Secunda certior quam tercia. Tercia minus cer-
ta. Oportet consimili spirituali loquendo possi-
mus in homine triplicem visionem designare. vna perfec-
tam que est in statu glorie post resurrectionem
ultimam. Alia est in anima separata a corpore uel
quia ad formacionem in celo empyreo diuinam es-
senciam contemplante et hec visione debilior est
quam prima. Tercia uero est in hac uita que omnium est
debilissima et hec habet fieri per reflexionem
sic et visio qua aliquid uidetur in speculo habet fie-
ri mediantibus reflexis lineis et ab apostolo vocatur
visio specularia. unde videmus nunc per speculum
in enigmate. sed in gloria facie ad faciem. set post
visionem secundum plena rectitudine. Nunc autem
in anima secundum obliquacionem ab illa rectitudine eo
quod non implebit anima per visionis rectitudinem
uel plenitudinem ante quam suo corpori sit unita
Nam ut ait augustinus animabus iam in celo beati-
tudinem videntibus inest quidam naturalis appe-
titus ad uiuificandum corpus quo retardantur
ne totaliter ferantur in deum. Ex quo patet
quam conuenienter locutus sit sapientissimus per-
fectus paulus quando visionem patrie faciem
visionem uero vie specularem et expresse uoca-
uit. i. ad cor. xiii. Videmus nunc per speculum et
sicut cognosco expresse. Et sicut aliquis amicus
suum dilectissimum ex multo tempore uidere desider-
ans non quiret eum sed ipsum tantum uidet
in speculo multum et ipsum respicit in se ipso
sicut in presenti uidemus deum per speculum etc. i.
Non satiatur oculus uisu. Sed in futuro cum
ipsum directa uel faciali uisione uidebimus
implebimur. ps. Satiabor cum apparuerit gloria
tua. Et sic apostoli granum est visio dei sic
globi sunt infatigabili delectabunt in bono
optimo quod tenebimus quod gaudio inexpli-
cabili exultemus. unde ys. Leuate uocem simul
laudate quia oculo ad oculum uidebimus.

visus quid exigit

Sicut probat ptholomeus in
libro de aspectibus ad uisionem exigitur ut
fiat maius suscipiendo visibilis similitudinem
sed etiam extra mittendo uel cooperando speciem spe-

acem et virtute. ¶ Eodem modo spiritualis visio non solum requirit ut anima recipiat ab extra [illegible] virtute et gratiam sed ut cooperetur per virtute propriam. Nam ad iustificacionem impii motus liberi arbitrii et consensus [illegible] dicitur. Vnde aug. Qui creavit te sine te non iustificabit te. In huius rei iustificacionem cum angelus loadicie quod spiritualiter esset cecus ut dicitur apoc. iii. Tu dicis quod diues sum et nullius egeo et nescis quod miser es et pauper et cecus et nudus dixit ei celestis medicus Collirio unge oculos tuos ut videas. Per collirium quod purificat oculos significatur contricio et dolor de peccatis et conatus proprius in exacione bonorum operum quibus homo cooperatur ut visum recipiat spiritualium oculorum. Vnde dicit glo. super predictum locum. Collirio oculos inunguimus ut videamus et ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostre aciei medicamina bone operacionis adiuuamus. In signum huius rei scilicet ut cooperari debeamus ut spiritualiter videamus voluit dominus ut paulus prius quam excecatus visum reciperet oraret et triduo ieiunaret ut dicitur actuum ix. ¶ Item hoc designatur in hoc quod thobias felle piscis oculos patris sui liniuit statimque visum recepit Thob. xi. In felle quod est amarum significatur amaritudo et dolor de peccatis et indignacio contra peccatum. Ita fel commouet iras. Aliud autem ex parte hominis requiritur ut visus melior restauretur. De oculo in visione

Sicut in sciencia perspectiua docetur visio modis non completur. Nam eiusdem rei due diuerse species adueniunt oculum et cum diuersitas speciei diuersificet iudicium si visio completur in oculis per comprehensionem speciei gemine una res iudicabitur esse due. ¶ Oportet igitur ut ponatur aliquis sentiens post oculos in quo visio compleatur cuius instrumenta sunt oculi qui reddunt ei speciem visibilis rei et hic est neruus visiuus in superficie cerebri vbi concurrunt duo nerui a duabus partibus anterioribus cerebri qui post concursum in duo diuiduntur. iterum sic et ad oculum extenduntur. In illo igitur neruo virtus visiua fontalis iudicatur. et quod virtus fontalis est vna ad quam terminantur virtutes oculorum ideo pro una res apparet vna quamuis a duobus oculis videatur. ¶ In hoc autem quod visio exterius in oculis apparentibus non completur sed in neruo [illegible] qui intimus oculatur spiritualiter informamur ut iudicium temerarium declinemus non de rebus ut apparent prima facie iudicemus sed per deliberacionem ad intimum iudicii non recurramus. Vnde et de angelo magni consilii cuius sanctorum gre. Omnis actio est nostra instructio dicitur ys. xi. Non secundum visionem oculorum iudicabit. Non enim ut dicit seneca. quod ante oculos est sufficit intueri. Vnde sepe multa sordent in exterioribus oculis que tamen munda sunt si considerentur interno iudicio hominis. quod euidenter apparet de iudicio lepre. Leuit. xxxiii. Si autem efferbuerit discurrens lepra in cute et apparuerit omnem carnem a capite usque ad pedes et quicquid sub aspectu oculorum cadit considerabit eam sacerdos et teneri a lepra mundissima iudicabit.

De oculi caligine

Conscribit in sciencia perspectiua et hoc docet experiencia quod oculus in aere caliginoso locatus non videt nec percipit vapores et nebula circumspiciens. Cum autem recesserit exierit huiusmodi aerem vaporosum. si retrospiciat videt ipsum quem prius in ipso positus non videbat. ¶ Per hunc modum et peccator qui diu est in peccato peccati sui tenebras non aduertit et extra peccatum positus et luce diuine gracie illustratus tunc primo peccati magnitudinem et caliginem in qua fuit recognoscit. ¶ Exemplum de symea que diu iuxta truncum iacet non percipit molem trunci donec ab eo cepit elongari. Vnde et dauid postquam a peccato cum bersabee perpetrato se per penitenciam elongauit peccatum suum cognouit et dixit Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. ¶ Huius rei figura dicitur Exo. xi. Leuantes filii israel oculos viderunt egyptios post se. Egyptus autem interpretatur tenebre et peccatum significat quod et homo tunc primo cognoscit cum a peccato recedit. vnde dicit aug. de similibus Consuetudo viciorum est ut non sinat male cognosci ab eo qui illo premitur sed mox ut cessauit ab illo tunc demum considerat in quanta miseria et feditate iacuerat.

De digito ante oculos

Expertum est in perspectiua sciencia quod oculum si quis oculo digitum super ponat et alium de subito pellat eum per motum suum in oculo vnum videbit esse duo. ¶ Sic contingit in eodem planis modo quibus qui dum propinquacionem mali consiliarii directitudine repellunt iudicii iudicant aliquem dignum beneficio duplici quem tamen vnum eo contentum debent sentire si in iudicio non errant. hoc autem plerumque contingit per malum consiliarium qui racione discrecionis qua pollere videtur merito per digitum designatur. ¶ Oculus enim

De oculi caligine

De digito ante oculum

consiliarius suis perversis exhortacionibus quibus-
dam in persuasionibus sepe precipitat in aliquem
errorem dum ex tortis auctoritatibus et tirannorum
exemplis persuadet quod prelato sine principi cunc-
ta liceant. ¶ Exemplificat. Unus tirannus
commendaciam aut familiarem suum unicuique in ecclesiis
sine electione intruserit. Alius impunitas col-
lectas indixit. Alius tandem in subditos libitum
voluntatis exercuerit et libito licitum adequarit.
Alius clericum possiderit. Alius episcopus silencium
indixerit. Sic volo, sic iubeo, sit pro racione vo-
luntas. Et sic malus consiliarius reges perver-
tit et principes. Sic interdum et ipsos pontifices
Nota et cetus ecclesie presidentes. ¶ Si enim prelatus de
alicuius indigni promocione rogatus de facto op-
posuerit obiectione rite promoveri non debere, malicio-
sus assistens consiliarius quicquid oppositum fuerit
concurrentibus exemplis et patrum sermonibus
annichilabit. ¶ Si enim obiectum fuerit ignobilis
est, respondebit: Sed nec Petrus vertex ecclesie
gloriabatur alicubi de sanguinis nobilitate. ¶ Si di-
catur quod iuvenis est, Ieremiam in prophetam dominum pu-
erum fuisse videbit. Et iterum seniores iudi-
ces condempnandos a Daniele puero allegabit.
Illiteratus est, nec scolas apostoli leguntur frequen-
tasse. Elinguis est, sed Aaron ut legitur in Exo-
do vice Moysi impediacioris lingwe functus est
sacerdocio. Luxuriosus est et lupanaria frequentat.
Sed et Osee meretricem sibi mandante domino co-
pulavit. Insipiens est, sed et per insipienciam mundi
decrevit deus salvare credentes. Pugnator est
et arma portat. Sed et Petrus servi pontificis
auriculam amputavit. Vinolentus est et gu-
le deditus. Sed et ipse dominus potator vini et
carnium vorator legitur esse dictus. Non est autem
servus maior domino suo. Non acquiescit maiori-
bus nec vult eis in aliquo obedire. Sed et Paulus
legitur Petro apostolorum principi in faciem restitisse.
Contenciosus est et pacis turbator. Sed et inter
discipulos Christi facta est contencio quis eorum vide-
retur esse maior. Miliciam armatam exercuit.
Sed et Martinus aliquando Iuliano militavit. Ho-
micida est. Sed et Moyses interfecit Egypcium.
Perfidus est et sepius periuravit. Sed et Petrus
perfidiam periurio cumulavit. Superbus et va-
nus est. Sed talis fuit Brianus heresim quamque do-
cuit. Sed et Augustinus se fuisse manicheum asse-
ruit. ¶ Postremo si prelatus obiecerit quod

ad omnia perplus ineptus sit. Ad hec malus
consiliarius respondebit. Sed et Sampson Philis-
teos cum mandibula asini expugnavit. Et
potest adhuc deus sicut in illo tempore de lapidi-
bus filios Abrahe suscitare. ¶ Vides igitur
quam potens sit hic digitus sive malus consiliarius
ut suis persuasionibus speculatoris id est prelati ocu-
los errare faciat in videndo et eius iudicium
pervertendo. Et hic quidem tanto efficacior invenitur
quanto dilectior iudicatur, ut de ipso dicatur digi-
tus dei est hic. Talis fuit Achitofel perversissimus erat
consiliarius Absolonis, de quo dicitur Reg. ii. Consi-
lium Achytophel quod dabat in diebus illis quasi si
quis consuleret deum. Quid est hic aliud dicere
quam digitus dei est hic. Pro quo dicitur Eccl. xxxvii.
A consiliario malo serva animam tuam. Et David
oravit: Domine libera animam meam a labiis iniquis
etc. Hoc et prelatus debet orare et a domino pos-
tulare. ¶ Non solum autem per malum consiliarium
decipitur predicto modo cecus oculus id est talis pre-
latus, sed eciam accepcione munerum que alio-
quo suo quodammodo ioinis appellant oculum. Unde
et eum qui iam recepit munus vulgariter
convenimus dicere perversum. Et id pervertere iudicium
ipsi sunt digiti de quibus dicitur ys. xxix. Digiti
vestri pleni sunt iniquitate. Et ideo non est mirum
si iocunis oculum ab equo faciant declinare iudi-
cio. ¶ Tria namque precipue solent pervertere
iudicium sapientis sive cernendi facultas: amor,
munerum et accepcio personarum. Ideo dicitur Deut.
xvi. Munera excecant oculos sapientum et
de filiis Samuel dicitur: Acceperunt munera et
perverterunt iudicium. Et poeta: Quum et a forma
distorquet recti acumen iudicis et recte in-
voluit caligine mentem. Ideo dolendum est quod
si contingat quod deus avertat quod prelati qui
sunt iudices seculi ut vera mundi lumina di-
ligant munera, sequuntur retribuciones, si obiec-
tos conciant, si ut repleant suos exina-
niant alienos, ut dici possit: Iniquorum ma-
nibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta
est muneribus. ¶ Excuciant igitur prelati ecclesie
manus suas ab omni munere si volunt in iudi-
cio non errare. Exemplo Eugenii qui nullum
omnino munus accepit ab homine liti-
gante aut ab eo cui litem credebat immi-
nere. Unde et quendam priori qui modice facul-
tatis erat cuius causam non dum audierat et sibi

marcam auri devotissime offerebat, non sine
insigni indignatione fertur dixisse: Non dum
ingressus es domum et iam corrumpere nos co-
naris. ¶ Gaufridus etiam carnotensis lega-
tione fungens in aquitania nulla recipiebat
munera sed contempsit ut scoria. ¶ Piscem quoque
sturionem a quodam clerico accipere tan-
dem assensit, post tamen pretium remuneravit.
¶ Sic si facerent modo prelati, tunc diligen-
tius ut prius timerentur ut domini, colerentur ut
sancti. Si exactionibus parcerent, munera non ama-
rent, nec omnem questum pietatem putarent.
Sed hodie in domibus multorum prelatorum et principum
omnia sunt venalia, regnante ibidem avaricia.
Nam cum semel obtinuit victoriam mater in aula
pestis avaricie que sola interfecerat omnes
virtutum species, spreto modestie iure currit
infrenata nec leges curia curat. ¶ Unde licet
venias musis comitatus homere, si nichil
attuleris ibis homere foras. ¶ In multis si-
quidem curiis invenies ianitores Cerbero
duriores. Sed apud inferos unus esse dicitur Cer-
berus, hic autem tot sunt cerberi et hostiarii to-
ta familia aut mordentem invenies aut la-
trantem. Et sic dicitur Mich. iii. Si quis non de-
derit in ore eorum quippiam, sanctificabunt super eum
prelium. Sed audito nummo quasi iussu principis sum-
mo dissiliunt valve, nichil auditur nisi sal-
ve. ¶ Legitur de beato Anselmo in eius vita
quod ab omni munere manus suas excuciens ac-
ceptores munerum ut detestabiles fugiebat.
Quibus causam sepe dicebat quod prendere et
pendere non differunt nisi tantum in una lit-
tera. Unde patet quod qui munera libenter accipiunt vel
de proximi sunt suspendio nisi ea accipiunt bono
modo. Super omnia ergo quisque cavere debet ut
iniquorum munera non accipiat, ne aut iniustus
si eos non foverit aut si foverit iniustus ha-
beatur. **Quod vilius reputat omnium duo.**

Apud perspectivos expertum est quod si quis de
nocte virgam vel digitum vel quamcumque
rem aliam que umbram facit elevet inter
oculos et candelam, si tunc candelam recte
aspiciat videbitur ei de uno digito quod sint duo.
Et nisi advertendum est diligenter quod si claudatur
oculus dexter, disparebit ymago sinistra, et econ-
verso. Super quo plurimum admiratus est Augustinus viii de
xi. li. de T. Ratio longa est causam huius appa-
rentie declarare et vere longum est homini scilicet
perspectivam nescienti. Modo consimili si peccator exi-
stens in nocte peccati peccatum suum consideracionis ante
ponit oculis et lucernam aspiciat, de qua dicitur de-
ps.: Lucerna pedibus meis verbum tuum, videbit
peccatum singula quoad pene correspondenciam
quasi modo duplicatum dum poterit adhuc lucem
attendere. Peccato unico se duplicem incurrit
penam, scilicet amissionem celestis patrie et reatum supplicii
sempiterni. Quo bonum operari debeat reatus sup-
plicii tamquam ymago sinistra respondeat. Sinis-
tra autem quo malum intrare debuit velut dex-
tera ymago respondeat celeste beneficium quod a-
misit. ¶ Ad hoc mirabile sed potius miserabile
speculandum monetur peccatrix anima. Jer. ii. Vi-
de quia malum et amarum est reliquisse te dominum.
Deum reliquisse mihi aliud est quam peccasse, quod
licet actu unico committatur, tamen ipsum peccatum ge-
mina pena comitatur. ¶ Est enim malum quo-
ad privationem visionis divine, et amarum propter acerbi-
tatem infernalis pene. **Quod baculus in aqua fractus** Quod baculus in aqua fractus appareat

Experitur indicta sciencia quod ba**culus appareat**
cuius pars est una in aqua et reliqua
supra aquam prominet oculo existenti in aere frac-
tus apparebit. Cuius causa redditur, quod res quanto con-
spicitur propinquior apparet oculo quanto secundum sit
vera distancia sui situs. Et ideo pars baculi exi-
stens in aqua non apparet visui et continuum
et directum partibus alteris, sed ipsi oculo propinquius,
et ideo videtur baculus esse fractus. ¶ Sic contingit
interdum quod aliquis qui secundum veritatem est vir rec-
tus ac timens deum, si fortassis aliquam ob cau-
sam aliquam utatur deliciis huius mundi que munda-
norum oculis sunt propinque, quamvis non totaliter im-
mergat se fluxui deliciarum huiusmodi sed solum
ex parte, quia fortassis hoc fiat non propter mentis pe-
tulanciam sed propter corporis recreationem necessariam,
inclusionis scandalizat plures hoc videntes, et
a vulgo iudicatur esse spiritualiter fractus et a morum
rectitudine obliquasse. Et de hoc possimus illud
i. Reg. xviii. quod Saul de David legitur dixisse:
Dabo ei Michol ut fiat ei in scandalum.
Michol interpretatur aqua omnis et fluxum signi-
ficat carnalium deliciarum, quibus si quispiam vir
perfectus pro causa fragilitatis per amorem se copulet
in scandalum vertitur plurimorum. Et ideo viris perfec-
tis diligenter ab huiusmodi dissolucionibus propter
scandalum est cavendum. Quod attendens apostolus.

Cum ad imitationem suam ceteros hortabatur dicens
i. ad Cor. viii. Videte autem ne forte licen
tia vestra comedendi carnes ydolis immolatas
offendiculum fiat infirmis. Si enim quis vi
derit eum qui habet scientiam in ydolio recumben
tem nonne conscientia eius cum sit infirma edifica
bitur ad manducandum ydolis tradita et peribit
infirmus in tua scientia frater. Apostolus. Quia propter si esca
scandalizat fratrem meum non manducabo car
nem in eternum ne fratrem meum scandalizem.
No(ta) Sciebat enim apostolus quod facta maiorum faciles tra
No(ta) hunt ad se oculos in exemplum. Superiores nam
que quanto locum tenent inter homines celsiorem
tanto plurimum patent aspectibus. et ideo superi
ori plus studet esse conformis. Unde claudianus
Regis ad exemplum totus componitur orbis. Quia
mobile mutatur semper cum principe vulgus. Ca(pitulum)

q(uod) ea q(ue) s(un)t ma(ior)a maiora vi(dentur)

Probatur in scientia que sunt maiora maiora vi(dentur).
Perspectiva quod ea que videntur maius oculo
intuentis videntur maiora et in tercium aliquid
quod prius oculus videre non poterat possunt ali
que super infusione videri et hoc potest quilibet
sensibiliter experiri. Si enim denarius in scutel
la ponatur sumatur distancia in qua nummus
videtur eodem existente spacio intra videntem
oculum et scutellam denarius videri poterit
si aqua desuper fundatur. Modo consimili videre
possumus quod peccata carnalia que in fluxu deliciarum
carnalium committuntur oculis hominum maiora
videntur. Sunt enim maioris infamie quam
peccata spiritualia tamen minoris culpe et vix
possunt occultari. Et plurimum cum peccato
res carnales inveniunt peccatum suum putant
ab aliis non videri prodit in publicum et
fit manifestum. Unde et david cum peccatum cum
bersabee commissum cunctis credit occulta
tum vicinis est ad eum nathan propheta ut di
citur expresse dicentem. Tu fecisti abscondite ego
autem notum faciam verbis istud in conspectu o
mnis israel. Et hoc est quod comminatur dominus ysa. xlvii.
Revelabitur ignominia tua et videbitur oppro
brium tuum. Et naum iii. Revelabo puden
da tua in facie tua et ostendam gentibus nuditatem tuam.
et regnis ignominiam tuam. Oculus

ocul(us) q(uomodo) vid(e)at i(n) specul(o)

Demonstratum quomodo videat in speculo
est etiam in perspectiva scientia quod oculus de
bilius apprehendit rem quam videt in
speculo quam si eam cerneret aspectu di

recto eo quod forme reflexe debiliores sunt et ideo de
bilius representant. Et hinc est quod homo sue
forme quam pluries vidit in speculo vix et te
nuiter recordatur et melius ymaginatur alteri
us hominis faciem quam aliquociens directe respexit
quam suam quam numquam directe sed in speculo sepe
vidit. Sic et moraliter applicando perfecte in
telligo divinam legem. Nam sicut in facie volun
tas hominis interna perpenditur iuxta illud sapientie
legitur hominis secreta voluntas. Sic et nobis dei vo
luntas in lege divina monstratur. Et sicut facie
testificatur de homine iuxta illud ysa. x. Agnitio vultus eorum respondit
eis vir et abortum faciei sensatus. Sic et scrip
tura sacra testificatur de christo. Unde ipse dominus dicebat
io. v. Scrutamini scripturas. ille sunt que testimo
nium perhibent de me. Hanc faciem divinam id est
scripturam ille directe videt qui eam opere com
plet et hic etiam memoriter tenet. Qui vero
eam solum audit et non perficit quasi in speculo eam
cernit et hic statim eam oblivioni tradit. Et ideo
dicitur Ja. i. Estote factores verbi et non auditores tantum
etc. Et ideo qui vult intueri scripturam perfecte
studeat quod in ea legerit operibus adimplere. Unde
david sapientissimus ostendens quia via ad sapi
enciam pervenit dicit. Super senes intellexi quia
mandata tua quesivi. Et item a mandatis tuis intellexi
glossa. Per obedientiam mandatorum venitur ad sapientiam
oculorum. Primo ergo hic homo exercitari in stu
dio bonitatis quam in studio contemplande verita
tis. Sed enim duo studia sunt coniuncta. et studium
bonitatis debet precedere studium veritatis. Unde
ps. Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me. Et ideo signanter
ter versus Beati immaculati qui ambulant in lege
domini precedit versum. Beati qui scrutantur testimonia eius. Ideo
dicitur Eccli. i. Fili concupiscentes sapientiam conserva
iusticiam et dominus prebebit tibi De speculo in aqua

d(e) specul(o) in aq(ua) posito

Aput perspectivos expertum est posito
quod si oculus in speculo in aqua posito solem
aspiciat apparent oculo duo soles. Ad quod quidem
speculum. quia tres soles videntur oculo unus
scilicet existens in celo et duo procedentes ab ipso id est
due solis ymagines in aqua et speculo appa
rentes et tamen scimus secundum rem et veritatem tantum
unicum esse solem. Modo consimili. Si in aquis
sapientie salutaris oculo fidei solem iusticie con
templari fuerimus apparebit nobis trinus et unus
unde statim in exordio divine sapientie introduci
tur deus dicens. Faciamus hominem ad ymaginem

et similitudinem nostram. Dicens enim faciamus ad nostram pluralitatem ostendit personarum. dicens vero ymaginem unitatem essencie demonstrat. Innumera quoque testimonia habentur in effabilibus unitatis et trinitatis ostendentibus veritatem patere possunt sacras litteras speculanti. Aliud autem in iam dicta similitudine considerare dignum duxi. quod cum in speculo duplex resultet ymago. circa alteram illarum plures perspectorum leguntur errasse. putantes alteram illarum esse solis ymaginem. reliquam vero esse ymaginem alicuius stelle prope solem locate. quod tamen falsum est et erroneum. non est stella que apparet sed est duplex solis ymago que a duplici refertur speculo. Modo consimili. circa etiam in trinitate personarum. scilicet spiritus sancti. quia plures leguntur errasse quantum rei designacione magi dicuntur in tercio signo defecisse Exo. viii.

De oculo existenti in speculo

Probatum est in sua perspectiva quod oculus existens in centro puncto speculi sperici si respiciat speculum. videt se ipsum tantum. unde si totum esset speculum oculus existens in centro si aliquid respiceret solummodo se videret quod sic probatur. Cum enim res extra centrum posita radios habeat superficie speculi cadentes oblique cum equales sint anguli reflexionis et incidencie fit ut radii non in ipsum centrum sed ad partem oppositam reflectantur. Sic et suo modo est videre in deo. Ut enim dicit alanus. Deus est spera intelligibilis cuius centrum est ubique. Est et speculum sine macula. ut dicitur sap. vii. Divinus igitur oculus qui in centro omnium existens presentissimus est cum omni rei intimus in se ipso tamquam in speculo se ipsum tantum intelligit. per se ipsum. alio vero a se non dicitur. in se ipsis cognoscere. ne sicut dicit philosophus eius vilesceret intellectus. Sed ea cognoscit et intelligit in se ipso in quantum est exemplar omnium in sua essencia a ydealem continent similitudinem singulorum.

Qualiter videat oculus in speculo

Oculo respicientis in speculo facies apparent sinistre et altitudines videntur everse. Iudicat enim oculus dum res cernit in speculo quod dextrum est esse sinistrum et quod sinistrum est esse dextrum et quod superius est esse inferius et quod deorsum est esse sursum. Sic et si consideracionis nostre oculus eadem doctrine sane speculum de rebus iudicet ea que videntur esse sinistra id est adversa dicet esse dextra id est prospera et econverso. utilitatis adversitatis et prosperitatis periculum metientes. Eaciam que videntur sursum asseret esse infima et econverso alta. superba esse vilia et humilia esse preciosa. et ideo signanter dicit ys. xliii. Dicam aquiloni id est adversitati. da. et austro id est prosperitati noli prohibere. quia ea que videntur adversa sunt prospera. et dant nobis deum. et que prospera sunt adversa et prohibent nobis a deo. Et ideo legitur gen. xlviii. quod patriarcha Iacob benedicturus filios Ioseph manibus cancellatis sinistram posuit super manassen qui erat in dextra. et dexteram super effraym quem Ioseph locaverat in sinistra. Timeant ergo divites huius mundi. qui gaudent tenere dexteram in presenti. ne sinistram teneant in die iudicii. Et nunc est impletum dictum. Manasses enim qui interpretatur oblivio et significat divites. qui sunt dei immemores. positus est ad sinistram. pauperes autem ponit deus ad dexteram. sed malos divites ad sinistram. unde prov. iii. Longitudo dierum scilicet pauperes qui diu vivunt quasi divites in dextra eius et in sinistra eius divicie et gloria id est divites glorificati in dignitatibus constituti. Hoc idem quod Iacob in cancellacione manuum significavit et angelus in posicione pedum. apoc. x. Vidi angelum descendentem de celo et posuit pedem suum dextrum super mare sinistrum autem super terram. Per mare autem fluctus adversitatum per terram stabilitas prosperitatis designatur. Per pedem dextrum prosperitas per sinistrum adversitas designatur. Ut igitur angelus adversitates stabili prosperitate ostenderet dextrum pedem posuit super mare sinistrum vero super terram ut quod mundus reputat prosperum significaret adversum. Idem nobis in ymagine crucifixi monstratur. Hic enim dexteram manum ad aquilonem per quam adversitas. per austrum vero prosperitas designatur. Unde etiam advertendum est quod ymago beate virginis ad aquilonem sub dextera crucifixi posita est. quia ipsa virgo gloriosa adversitatibus in presenti fuit exposita. unde Symeon dixit ei. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. et cetera. quam deus tamen novissime sicut dilectam et nunc ad dexteram collocatam. Deus enim caros suos in presenti persecutionibus exponit quos tandem in dextera glorie sue collocare disposuit.

Qualiter visus discernat

Probatum est in perspective dicta sua quod rei visibilis fractis radiis certificari non potest quantitas. Potest autem si videat per rectas lineas

ut patet de rebus quas intus videmus macere-
runt in aqua. ¶ Modo consimili peccatum potest
certitudinaliter apprehendi sicut secundum ipse quantitatis
ab eo qui peccatum directe respicit in oculo rationis.
¶ Hoc autem modo doctor aliquis qui mentem in sin-
gulis speculando de peccatis confessionibus agnoscendis
considerat vel inquirit. Et hec quidem notitia pre-
latis est necessaria qui tenentur inter statum dis-
cernendi inter lepram et lepram ut dicitur Levi-
tici xiii. Peccator autem qui peccatum committit ipsam al-
iam non directe sed quasi per fractam lineam respi-
cit seu obliquam. Non enim aspicit ad ipsam pec-
cati deformitatem sine malicia sed potius ad
delectationem annexam, quia secundum Dyonisium nullus
ad malum facit quod facit. Unde et philosophus dicit in
ethicis quod omnis malus ignorans quia scilicet in e-
ligendo errat dum peccat. Proverbiorum xiiii. Errant
qui operantur malum. Et ex hoc plerumque contingit
quod doctor aliquis legens sive determinans de
quantitate alicuius peccati iudicabit rectissime
eo quod tunc respicit ad peccatum directe. Postmodum
ingruente temptatione succumbens errabit iudi-
cio eligendo quod prius reprobaverat in docendo, et
hoc ideo quia pro illo tempore peccatum respicit indirec-
te. ¶ Unde multi theologi in culpa quantitatibus
metiendis directum habent iudicium quod si contra
faciant hoc ideo contingit quia inveniuntur ad op-
andum desides licet sint ad discendum fervientes.
¶ Pulchre semel confutavit parisius quorun- No.
dam theologorum inquietudinem quidam stultus. Fe-
cit enim eis talem questionem: Quero a vobis
omnibus quod horum est melius facere quod homo scit vel ad
discendum quod homo nescit. Tunc illis super mota questi-
one disputantibus et pro et contra argumentanti-
bus, stultus eorum audiens altercationem tacebat ex
proposito ut videret finem. Tandem probatum et con-
clusum est quod melius est facere quod homo iam novit,
quia sicut apostolus dicit Ro. ii. Non auditores
legis tantum sed factores iustificabuntur. Et ysi-
dorus de summo bono dicit: Lector strenuus
potius ad implendum que legit quam ad discendum
sit promptissimus. Minus enim peccatum est nescire
quod appetis quam ea que noveris non adimplere.
Ergo inquit stultus omnes estis dementes qui
tum die ac nocte laboratis ut discatis que nesci-
tis et non curatis opere implere quod scitis. Aliter

Aliter res maior appareat

Probatur in sciencia perspectiva res maior appareat.
Spera quod res visa maior quam sit secundum vi-
tatem appareat oculo existenti in medio rariori.
convexo contingit. Oculo existenti in medio den-
siori. Unde oculo posito in aere rem visam ex-
istentem in aqua maiorem necesse est apparere. Mi-
norem autem oculo in aqua defixo et re visa in
aere collocata. ¶ Modo consimili plerumque con-
tingit quod pauper aliquis existens in medio
paupertatis cum videt aliquem mundanis opulen-
ciis affluentem, ipsum iudicat esse magnum. Pro-
beatum dixerunt populum cui hec sunt. Sed fallitur
in iudicio visus eius. Unde dicit quidam philosophus:
Nemo eorum quos vides natos sublimes facit. Propter hoc
magni sunt. Sed tibi magni videntur quia metiris
eos cum basi sua. Nec enim gigantem nisi
quamvis super montem positum est eo maius. Et Bernardus
ad eugenium: Numquid quia summus pontifex ideo
summus? ¶ E contra qui in transitoriis huius mundi
deliciis est immersus cum videt pauperem a
mundanis deliciis elongatum reputat eum
modicum, cum revera magis sit apud deum
oculum in pauperem respicientem et in iudicio
non errante gloriosus. Unde de Johanne baptista
dicitur: Erit magnus coram domino. In oculis autem
divitum pauperes minimi reputantur ut possint
dicere quod dixerunt exploratores terre. Numeri xiii. Fi-
lios enachim vidimus ibi quibus comparati quasi lo-
custe videbamur. ¶ Cum magistrum Alanum No.
doctorem egregium et adhuc pauperrimum qui-
dam quondam eius discipulus et iam factus episcopus
ad prandium invitasset, cernens eius ino-
piam: Miror inquit magister non modicum
quod scolares vestri iam facti magni viri. Unus
est abbas, alter episcopus, alius archiepiscopus. Et vos
estis in paupertatis vinculo relictus. ¶ Alanus
vero aliter sentiens tamquam habens rectum
iudicium respondit: Nescitis magister quam sit dig-
nitatis perfectissime celsitudo ut vera honoris
magnitudo. Non enim est magnum esse episcopum sed
bonum clericum. Probatio: ad vocem enim Tibaldo No.
in canonicorum electione humana fiet unus episcopus.
Sed si omnes sancti qui sunt in celo et omnes homines in
mundo cum deo concorditer dicerent: Volumus bonus
sit clericus, ipse adhuc in sua insipiencia per-
maneret. ¶ Fertur quod Alanus postmodum ad No.
recisse plo nobis dixit: Episcopus quod pauper est rex et
dominus huius mundi. Nam voluntati divine qui
tuncque potentis mundus per omnia non obedit
dum timet perdere quod habet et vult acquirere.

q̄s nō h̄t. et in hoc mundus eius voluntati
est contrarius q̄ vellet. q̄s h̄t nō posse perdere et
q̄s nō h̄t iam acquisiuisse. Paup̄ aut̄ mun
dum voluntati sue obnoxium nichil curat.
Cum enim contempnat diuicias nichil optat acquire
re et cum nichil habeat nichil timet perdere.
Et verum est q̄d fortunatus ait. paup̄ in ani
muso regnat habendo nichil. Et Seneca lo
quens de dyogene diuiciarum maximo contemp
tore cum alexandro regi sibi offerenti mu
nera respondit. Tolle inquit nō sunt hec mu
nera hominis sed onera iumentorum. De hoc inquit
dyogene pulchre ait Seneca. potencior erat
dyogenes alexandro macedone omnia pos
sidenti. plus enim erat quod ille nollet accipe
Nota re quam quod ille posset dare. Refert consabulus q̄
cum quidam philosophus diu fuisset ab ingressu curie
regis repulsus. tandem forte cogitans illud
poetam Curia pauperibus clausa est dat cen
sus honores. ornatus preciosis vestibus intro
ssus est. Ingressus aut̄ coram rege cepit vestem
venerabili osculari. cum rex admirans cur hoc
faceret inquisiuit. philosophus respondit. Ego ho
norantem me honoro quia quod virtus nō potuit
Nota vestis assecuit. Scribitur in hystoriis ro
manorum quod romani qui viros magnificos
deificare consueuerant. disputauerunt in consilio.
utrum xp̄c in numero deorum esset recipiendus
cum tot miracula fecisset operatus. et tandem diffi
nitum est. quod nō debet recipi. eo quod nō haberet cul
tores. cum paupertatem predicauerit. Et naturalit̄
appareant stelle vnusquisque contempnit. **quali appareant stelle**

Docet alahazem in libro septimo perspec
tiue. quod stelle versus terram in occiden
te uel oriente locate maiores apparent oculo
quam cum fuerint ad celi medium eleuate. Eodem
modo consimili tum celestes quanto ad maiora dig
nitatum videntur conscendere tanto se ipsos humiliat
nota te purificant. iuxta illud Ecc. iij. Quanto
Ecc magnus es humilia in omnibus. ut eleganti
metaphora de talibus possit dici q̄d dictum est
de hester fons paruus creuit in fluuium ma
gnum et in solem lunamque conuersus est. isti namque
et si dignitate sint magni dum non inde
superbiunt humilitate sunt parui. Ideo p̄h̄s in solem
lunamque methaphorizate conuertuntur quia instar ce
lestium luminarium exaltati humiliores fiunt. Ta
lis fuit beata virgo que cum fuit ad tante

dignitatis fastigium ut dei mater fieret exal
tata mox se ipsam ostendens humilem ancil
lam se obtulit in ancillam. **de xij. proprietatibus** de xij. proprietatibus oculi

Est enim oculus numero geminus. **oculi**
Vnus corpori suo simillimus. Colore
diuersus. Figura asperus. Palpebra velatus
Incapite collocatus. Specierum invisibilium re
ceptiuus. Non sine alio agnitiuus. Iuxta
quondam distanciam invisibilium diuersitatem cogniti
uus. Totius corporis directiuus. Archanorum
mentis indicatiuus. Post longam vigiliam
sopnolentus. **Oculus est numero geminus** oculus est numero geminus

Primo igitur oculus est numero geminus et
hoc ideo ut certius alahazen ut unus forti
ficetur ex altero et ut defectus unius per alterum su
pleatur. Vnde Ambrosius Non nichil est hoc esse duos si
langueat alter. ut iure participis suppleat al
ter opus. In quo nobis socialis vite exemplo
natura commendat. Sicut oculi cum sint duo in
vno capite. mutuum se fortificant. sic in eadem
professione degentes in vno collegio mutuo se ro
borent. Vnde Salomon Eccl. iiij. Melius est du
os esse simul quam vnum. habent enim emolumen
tum societatis sue et viuant quamdiu ad necessitatem
amalo. Ipso reddit si vnus ceciderit ab alio ful
cietur. ve soli quia cum ceciderit nō habet subleuantem se.
Vel sic. ad Rustic. refert tale exemplum
Vidi inquit adolescentem grecum in quodam ceno
bio qui nulla abstinencia nulla operis magnitudi
ne flammam carnis poterat extinguere. huic periclitanti
pater monasterij ac arte seruauit
Imperat quidam viro ut iurgiis et conuiciis in
sectaretur hominem et post irrogatas iniurias
prius veniret ad querimoniam. Vocati testes pro
eo loquebantur qui contumeliam irrogabat. Flere
ille contra mendacium cepit. nullus pro eo stetit.
Solus abbas defensionem callide obtinere stu
duit. ne habundanciori tristicia absorberetur
frater. Quid multa. Iam completo anno interro
gatus adolescens super cogitacionibus suis. si ad
huc ipsum molestarent. Frater inquit viuere non
licet et fornicari libet. Cum inquit ipsa si solus
ille fuisset quo adiutore superasset. Ideo dicit
Seneca magna peccatorum pars tollitur si peccaturi
testis assistat. Vtilis est etiam vita quo ad Socialis
conseruacionem in bono. Psalmus. Vnde frater qui ad
iuuatur ab alio quasi ciuitas firma. Legitur in
dictis patrum quod quidam quedam patrem consuluit

quod melius exponeret · scilicet ducere uitam heremiticam uel cenobitam · Cui pater respondere nolebat uerbo · ne pateret calumpnia · sed respondit exemplo · Iubet ut uas plenum carbonibus ignitis afferret · quod cum attulisset · pater ille carbonem extrahens quem ignitissimum uidit seorsum in terra locauit · vbi cum esset solitarius non multo post est extinctus · Quod ille non intelligens · ait patri · Quid sibi wlt obsecro quod fecisti · Et ille · Iam inquit si aduertisti satisfactum est questioni tue · Ecce inquit carbo qui prius repositus cum aliis erat omnibus ignitissimus prius extinctus est · ab aere frigido circumstante · quia mansit ab aliis separatus · Reliqui uero igniti permanent eo quod ex consorcio mutuo calore se fouent · Sic homo manens in sancto collegio confouetur in bono · et hoc est quod dicitur Ecc · iiij · Si dormierint duo fouebuntur mutuo · vnus quomodo calefiet · **Oculus suo corpori similis**

oculus suo xpi simil'

Secundo oculus suo Christi debet esse simillimus · Monstruosum enim est si vnus oculus sit maior quam reliquus uel si sit alter coloratus · Hoc tamen monstrum hodie possumus in multis considerare · Nam cum in nobis sit duplex oculus · scilicet intellectus et affectus · Sunt quidam qui hos oculos habent in colore dissimiles · vnum dicendo et aliud faciendo · Alii qui in magnitudine inequales · nam multa dicunt pauca faciunt · multum studentes illuminacioni intellectus et parum curantes de inflammacione affectus · Primum illuminat ueritas · secundum caritas · Vtrumque petebat Dauid illuminari cum dixit · Illumina oculos meos · Sed in multis simul oculus intellectus illuminatus est · id est in secularibus · dexter uero obscuratus · scilicet in diuinis · Huiusmodi homines sunt monstruosi quia vnum oculum habent · scilicet intellectus adeo magnum et grossum · quod cum eo contemplantur celum et stellas et cursus planetarum et distanciam totius terre et inclinacionem · ut de eis dici possit illud Zach · v · Oculi eorum in vniuersa terra · Sed alterum oculum · scilicet affectus habent minimum et est fere nullum quia parum afficiuntur in diuinis · Isti sunt similes Jacob qui amori Lye pretulit amorem Rachelis · Rachel enim interpretatur uidens principium et significat speculatiuas sciencias que inquirunt principia rerum et principium condicionum · Lya uero interpretatur laboriosa et significat uirtutis exercicium · nam uirtus est circa difficile et arduum · Audiant igitur curiosi quid dicat Seneca se didicisse ait · Si multum superesset etatis parce dispensandum erat · ut sufficeret necessariis · nunc autem que dementia est superuacua querere in tanta temporis egestate · Et Hugo de nouiciis · In lectione uestra dilectissimi prius debetis querere que mores uestros instruant adiuuante quam sensus acuant ad subtilitatem · magis quam preceptis scripturarum informari quam questionibus impediri · Legitur de beato Edmundo · quod mater sua ipsi apparuit · cumque studeret in figuris arismetricis arguendo in dextera manu eius tres circulos vnum infra alium · In primo erat scriptum · pater · In secundo filius · In tercio spiritus sanctus · et respexit et dixit · Fili karissime talibus figuris intende · Qua uisione perdoctus relictis curiosis scienciis ad sacre scripture studium conuolauit · Vnde Augustinus · Infelix homo qui scit omnia illa · te autem nescit · Beatus autem ille qui te scit etiam si illa nesciat · qui uero te et illa nouit non propter illa beatior · sed propter te solum beatus si cognoscens te sicut te glorificet et gracias agat et non euanescat in cogitacionibus suis · **Oculus colore diuersus ·**

oculus colo[re] diuersus

Tercio oculus est in diuersis hominibus colore diuersus et pro colorum differenciis uariatur operacio uisiue potencie · Vnde philosophus xxix · in libro de animalibus · quod habentes oculos nigros sunt acuti uisus in die · sed obtusi in nocte · habentes autem oculos glaucos uident in nocte clarius quam in die · ut in murilegis et ceteris huiusmodi · Spiritualiter autem ad optandum oculi glauci eo quod habent spiritum debilem et modicum humorem · sapientes huius mundi significant · in quibus humor gracie deficit · et uirtus operandi tepescit · et isti clarius in nocte quam in die conspiciunt · quia totum sensum ad terrena conuertunt · et in hoc sicut talpa que sub terra sagax est et acuta et ibi nouit multa distinguere · Cum autem super terram ascendit efficitur stupida et omnem estimacionem amittit · Sic et sapientes huius mundi in terrenis sunt astuti · sed in spiritualibus sunt hebetes et ignari · Illi uero mentis oculos spiritualiter habent nigros in quorum oculis mortis memoria firmiter est impressa et isti de nocte uidere nesciunt · sed de die · quia tales non uident · id est non approbant peccatorum opera tenebrosa · sed opera lucis · id est uirtuosa · Ecc · vij · Memor

rare no. t. et met. no pec. Hanc mortis
memoriam antiqui comendasse legunt
verbis et exemplis. Vn Seneca. Mors ubi
qz te expectat tu quoqz si sapiens fueris
eam in omni loco expectabis. Bn. Memento
homo quis te fecit. de quo. et ad quid.
Quis ds te fecit. ut ipm timeas et illi so
li servias. De quo. de terra. ut no superbias. sz
te recognoscas et humilior fias. qualem ad y
maginem sua te fecit. in natura sibi similem
ut eu diligas. Ad quid ut ad finem debitam
tendas. caduca respuas. celestia queras.
Ecc'le primordia attende media memo
rare novissima. Seneca magna sapie
cia consistit in mortis meditacione. Sic enim
humane creacionis inicium cepit a pulvere
qr ds creavit hominem de pulvere ita et princi
piu ultime recreacionis incipiet a pulvere
qn pulveres mortuorum corporum congregabuntur in
corpora gloriosa. Sic et principiu spualis
recreacionis p gram incipit a pulvere i. mor
tis consideracione. iux illud. ps. Aufferes spm
eorum et defi. Et qr tam utilis e mortis me
moria ideo david optavit ut ad eam q mente
tis oculos habeat vigiles orabat dicens.
Illumina oclos meos ne unqm &c. oculus spericus

Quarto oculus e spericus sive rotundus
Figura aut sperica est omni figurarum si
plicissima cu una linea sit contenta. Figu
ra igitur oculi simplicias nos ad simplicitatem
intencionis hortatur. Figure et orbicularitas
psuadet. ut in cunctis ad certu bravium in
tencionis oculu dirigamus. Hec aut inte
cionis simplicitas no solu in figura oculi
significatur. verum et in modo videndi. ut e
dicitur in lib de visu. Cuncta videmus. Evangelio
videmus. Centrum uertex macule ocli basis no
ad terminos visse rei inquo significatur rec
ta intencio que omes terminos cogitacionu
et affectionu nostrarum iniciat in deum. omia in
laudem dei referens iuxta illud cor. i. Si
ve manducatis sive bibitis. vel aliud quid facitis om
nia ad glam dei facite. Pro quo dns ad sim
plicitatem intencionis ammones ait Math.
Si oculus tuus simplex fuerit et c. Si aut neqam
&c. Ille aut simplicem ht oculu qui in
omnibus que agit intendit honorem dei. Qui
aliud intendit infidelem se duo ostendit

vii seq. Si aut nequam fuerit et c. Homi
siquidem q agimus totum in deum referendum
e. Talis fuit Joab dno suo. pugnans e
contra Rabath cu iam esset capienda urbs
regia. misit pro david ne suo nomini a
scriberetur victoria. In huius signum conuenit
in fine cuiuslibet psalmi decantari Gloria
patri. q. operando dicamus p quolibet nro
opere. Non nobis dne no nobis et c. Nomina
enim ultime scriptori debet ascribi non primo
Ideo cu ipse operetur in nobis omnia. soli deo
honor et gloria in secula seculorum. oculus pal
pebris e uelatus

Quinto oculus palpebris e uelatus. Ad hoc aut palpe
brarum natura in geminata est. ut oculos a
nocumentis exterioribus preservaret. vn phs
iii. de animalibus. Omne animal carens palpe
bris debilis est visus. ut patet in piscibus
et leporibus quorum ocli sunt aperti. et io fit in eis
nimia deperdicio pp defectum custodie et vela
mina palpebrarum. Modo consimili qui bo
na sua no occultant. sz p inanem gloriam
et iactanciam se ostentant dum humanos fa
vores appetunt. totu perdunt. Unde Greg. p
dari desiderat &c. Quidam senex ait.
Sicut fieri no pt ut herba nascatur si
mul et fructificet. ita impossibile e ut lau
dem et gloriam habentem secularium simul et
fructu capiat celestem. In huius signum ma
nus Moysi sana permansit. du in sinum recon
ditur. lepra aut dum extra ponitur. Exo. iii.
Vn dns Math. vi. Te faciente elemosinam
et c. et ieiunium. Cum oraveris intra et c.
Et no solu hiis verbis docuit. sz exemplo
firmavit. precepit enim aplis cora qui
bus transfiguratus fuit Math. xvii. Ne
mini dixeritis et c. Cuius etiam mis
tici documentum abscondi voluit. in se
pulchro. Hoc et notandum e circa pal
pebras qr sicut dicit phs in li. iii. De
animalibus. Aves claudunt oclos palpebra
inferiori. Animalia vero gressibilia pal
pebra superiori. Per aves vero significantur
celestes qui terrena pre amore no respiciunt
sz contempnunt. Per animalia aut gressibilia
mundani denotantur. qui oculos clausos
habent ad celestia. sz ad terrena apertos. ps
Oculos suos statuerunt declinare &c. Et de nepha

ocul' spericus

ocul' palpebris e uelat'

oculus in capite locatus

ris senibus dicitur Dan. xiii. Declinaue-
runt oculos suos ne uiderent celum. Spirituales vi-
ri non eodem modo contemplacionem celestium uehemen-
ter intendunt dicentes cum apostolo Phil. iii. Nostra
conuersatio in celis est. **Oculus in capite locatus**

Sexto oculus in capite est collocatus. Ecc.
Oculi sapientis in capite eius. Caput
nostrum Christus a quo nobis fluit sensus et motus.
In hoc ergo capite debemus oculos nostros colloca-
re. Oculum scilicet intellectus per cognicionem et affectus
per amorem, quia ubi amor ibi oculus. Unde Dauid:
Oculi mei semper ad dominum. ¶ Intellectus noster de-
bet in Christo statui ut inspecta eius uita ma-
nifesta sibi ualeat conformari. Sic scriptor philosophus:
qui oculos ad exemplar dirigit recte scribit.
2 Par. xx. Cum ignoremus quid agere debeamus
hoc solum habemus residui ut oculos nostros diri-
gamus ad te. ¶ Affectus etiam in Christo debet statui con-
siderando quanta pertulit pro nobis et quanta bene-
ficia nobis contulit ut sic ipsum super omnia di-
ligamus. Sed multi sunt sicut porcus qui fructus
ab arbore deuorat et numquam oculos ad arborem le-
uat. Talium hominum ingratitudo confunditur si
bestiarum irrationabilium gratitudo pensetur. ¶ Refert
Commentator super II De animalibus quod quidam aspidem
domesticauerat ut cotidie ueniens de cauer-
na ad mensam patris familias hora prandii
quasi petens cibum, post comestionem uero ad cauer-
nam unde ueniebat rediebat. Que processu tem-
poris duos filios genuit quos secum ad men-
sam hospitis ut alerentur adduxit. Unus uero
filiorum tamquam indomesticus filium patris familias
uenenauit. Mater cernens nimium uelud in iram
puniens filium in conspectu omnium interfecit et quasi
domus capax confusa cum altero filio recessit. ¶
Adhuc autem gratitudinis exemplum referam ad
pleniorem confusionem ingratitudinis hominum. ¶ Scribitur

Nota

in hystoriis romanorum et idem refert Policra-
ticus li. ii. Quondam in Roma hominem quen-
dam nomine Andronicum ad mortem propter
sua facinora condempnatum qui leoni obiectus
est ad deuorandum. Quem ut leo paulo aspexit
quasi admirans stetit ac demum placidus ad ip-
sum ac lenibundus accessit et caudam more canum
adulancium blande mouit et corpori hominis iam pe-
ne pre timore mortui se adiungens cru-
ra eius et manus leniter demulsit lingua.
Tunc homo ille blandimenta sapiens uix ocu-
los ad intuendum leonem paulatim aperuit et
animum quem propter metum amiserat recuperare
cepit. Tunc quasi post factam mutuo cognicionem
Cesar leones uidens et gratulabundos ad inuicem
hominem et leonem, Cesar hominem ad se uocans
diligenter inquirit cur leo sibi pepercerit qui
ceteros sibi datos prius deuorauit. Ille uero
mirabilem rem narrans ait. ¶ Cum pro-
uinciam Affricanam proconsulari imperio dominus
meus obtineret, ego propter crudelitatem et uerbe-
ra domini eius ferre non ualens confugi ad soli-
tudinem aliquam arene latitando. Ad quam
non multo post uenit leo pede debili cruen-
to terribiliter rugiens et pro dolore uulneris in-
gemiscens. Quo uiso ultra modum sum per-
territus. Sed postquam leo speluncam ingrediens me
uidit, ad me mitis et mansuetus accessit
et pedem lesum michi ostendens gratia cura-
cionis michi porrexit. Tunc ego stirpem diligen-
ter euulsi et cruorem detergens saniem con-
gregatam eduxi. Illius ipsum leuiter exsicca-
ui. Tunc leo pro medela mea alleuiatum
se senciens pede in manibus meis recubuit.

oculus in ...

Ex eo die per triennium ego et leo in eodem spe-
cu mansimus et eisdem cibariis usi sumus. Nam
cum feras uenacione ceperat pinguiora mem-
bra michi dedit que ego ignis copiam non habens
meridiano sole cocta edebam. Sed postquam me
huius uite taeduit, belluine leone uenatum pro-
uecto specum relinquo. Et post fugam statim a mi-
litibus deprehensus ad dominum quem fugeram adduc-
tus et ex Affrica ductus Romam ubi me dam-
natum sentencia dominus meus ad cibum bestiis pro-
curauit. Hic autem est leo quem quondam habui
socium qui michi ut uidetis gratiam et uicem exhi-
bet et pro fideli societate et pro sibi exhibita medi-
cinali opera sanitatis. ¶ Tunc Andronicus iubente
Cesare a pena est solutus et idem leo ut socius est
sibi datus. ¶ Exeuntibus sibi ambulantibus et urbem
peragrantibus dicebant ceteri: hic leo est hospes
hominis, hic homo medicus leonis. Erubescant

Nota

igitur omnes beneficiorum domini immemores
tantam ferarum ad suos beneficos gratitudinem
audientes. **Oculus forme receptiuus**

oculus forme receptiuus

Septimo est oculus forme seu speciei rei
uisibilis receptiuus. Unde inter alia hec
est probacio in principio libri perspectiue. Nam si quis in
luce clara uehementer aspiciat in celum de loco

super quem oclus habeat foramen magnum dil
corporal ad celum et transtrat postmodum ad locum
obscurum et claudat oclos super aspiciet forma
illius foraminis cum figura. ¶ Foramen quod nos
homines debemus attendere et frequenter aspicere est
latus xpi perforatum in cruce. vnde apoc. 1°. vide
bit eum omnis oculus et qui eum pupugerunt. et zach. a
spicient ad me quem confixerunt. plurali dicit
quem confixerunt omnes enim xpm crucifiximus quia
pro nobis omnibus est crucifixus ¶ Aspiciat igitur
vnusquisque continue consciencie et mentis oculo hoc vul
nus et repleatur ut xpo passo pro suo modulo con
formetur ¶ Narrabit mihi de commixtione ele
mentorum. Quod si infector eum quem infecerat as
pexerit vel si presens fuerit protinus sanguis
de infecti vulneris emanabit. Quod si ita est
inferri potest. Hic nos xpm occidimus quia tum pro
bis occisus fuerit. Non recte igitur ipsum aspi
cit quem sanguis eius ac si recenter de vulne
ribus eius flueret non afficit. Sed pauci proch
dolor hoc foramen aspiciunt. vnde conqueritur
dominus pu. 1. Extendi manum meam manum scilicet
perforatam et non erat qui aspiceret. Oculus non sin

Octavo oculus non sed altius agmentinus
sin sed altius est agmentinus Aliquis dixit
scilicet oculus cordis et corporis. Nam oculi corporis se
ipsos videre nequiunt sed alia aspiciunt. Econtra oculi
cordis de se non de aliis infallibiliter iudica
re possunt. vnde qui alios iudicant et non se
ipsos tales oclos mentales convertunt in corpora
les de quibus Job. Numquid oculi carnei tibi sunt
Et ideo fatui sunt qui quasi aliorum facta dicta et
cogitata nesciunt aspicere et tamen temerarie
presumunt iudicare. Sed hodie plures inveniuntur
tales. vnde aug. l. x. confess. Curiosum est genus
humanum ad cognoscendam vitam alienam. sed tediosum
ad corrigendam vitam suam. Isti sunt sicut fatuus
scolaris qui habens librum latinum quem bene
intelligeret et in eo multum posset proficere et tamen
nunquam eum inspicere vellet. Sed in libro greco vel
hebraico sibi penitus incognito musitaret. Ta
les videntur speciem humanam exuere et bestiis
speciem induisse. dum dicunt se cordis secreta
videre. Cum tamen 1. Cor. ij. Quis enim
scit hominum que sunt hominis nisi spiritus hominis qui
est in ipso ¶ Isti sunt de quibus dominus lu. Quid
autem vides festucam et cetera. Ipsi enim non
vident peccata sua in aliis autem parva vel nul

la. vnde poeta. Cum tua pervideas oculis mala
lippus invnctis. Cur in amicorum viciis tam
cernis acute. xxxi. die noctuque estu vrebar
et gelu. et fugiebat somnus ab oculis meis. Ille estu
et gelu vritur qui mentis oculos in inferni suppli
cia contemplatur vbi reprobi transeunt ab aquis ni
vium ad calorem nimium Job. xxiiij. Et ideo
legitur in vitis patrum. Quod abbas achilles
cuidam fratri cum turbaretur accidia suscitanti
quid sibi esset faciendum. Respondit. Ideo magis accidi
am pateris quia non dum vidisti premia que spe
ramus nec supplicia que timemus. Si enim ea di
ligenter aspiceres in cella etiam plena vermibus
sine accidie torpore iaceres ¶ Hic torpor non
solum facit interiorem oculum dormire. sed et exterio
rem. contra quod b. super can. Doleo aliquos ves
trum gravium in sacris vigiliis sopno deprimi
nec celi cives revereri. sed in presencia celestium
principum tanquam mortuos apparere cum vestra ipsi ala
critate permoti vestris interesse solempniis delecte
tur. vereor ne ... vestram desidiam aliquando abho
minantes cum indignacione recedant ¶ Et si
sopnus huius dormitationis tali torpore in ra
bili ... possit in mobilibus claustralibus nullo ro
nabilius in prelato qui tanquam speculator ecclie
debet sollicite vigilare ut non dormiat neque
dormitet qui custodit israel. Debet enim ut pas
tor pingal custodire vigilias noctis super gre
gem suum ¶ Accidiosi igitur oculos habent in
terius obscuratos. vnde pu. x. Sic fumus oclo
sic piger et cetera. Ut enim fumus obscurat oculos
corporis. sic accidia oculos mentis. Infelix igitur
accidiosus qui dum seculi oculi interiorem
amittit oculum ¶ Refertur parabolice regem
quendam tres filios habuisse qui volens de re
gno suo disponere. vocatis coram se tribus filiis
dixit pigriori se velle regnum suum dare ¶
Primus dixit michi debetur regnum quia adeo pig
rum quod ad ignem sedens cum pedes comburi per
mitto quam illud retraham ab ignis incendio
¶ Immo ait secundus ego ad regnandum sum
aptus. nam cum funem in collo habeam quod mox
suspendi debeam et gladium in manu tene
am pro pigricia non porrigo manum meam
ad abscidendum cordam ¶ Immo subdit tercius
ego regnare debeo quia pigricia ceteros antecedo
Supinus in lectulo iaceo et stillat aqua super
vtrumque oculum et pro pigricia non moveo me ad

i. e. tale signum ben.

R. sequitur. 8.

oculus visibilium dissimode cognitus.

dexteram vel sinistram. Huic rex legavit regnum
per integrum reputans eum magis pigrum. Rex
iste dyabolus est qui est rex super omnes filios su-
perbie. ¶ Per primum trium filiorum congrue iste designa-
tur qui existens in societate prima per quam ad
malum accenditur magis eligit igne peccati crema-
ri quam a tali societate separari. ¶ Secundus non sig-
nificat illum qui licet peccatorum funibus se videat
esse constrictum quibus mox suspendendus est ad infer-
nale patibulum inclusorum pigritatur funes peccatorum pri-
de gladio lingwe id est confessione. ¶ Tercius autem
significat illum qui doctrina audit de paradysi
gaudiis et inferni suppliciis et tamen pro pigricia
suam stratam suum non deserit nec se voluit
ad dexteram amore celestis premii nec ad sinistram
ut saltem penam declinat metu tormenti. Oculus

Nono oculus visibilium dissimode cognitus
est. Per in diversitate distancie visibilium di-
ssimode cognitus. ¶ Si enim rem videt remo-
tis iudicat esse parvam. Si autem de prope vidi-
cat esse magnam. Unde solem qui remotus est
minus esse modicum iudicamus cum tamen de-
monstretur certissime esse centies sexagesies
septies maior tota terra. ¶ Modo consimili
peccatores a deo per peccati distanciam elongati. lon-
ge enim a peccatoribus salus deum et celestium pre-
mium parvipendunt. Terrena vero quibus per a-
morem propinqui sunt magnipendunt. Unde dicitur
Numeri xxiiii. Dixit balaam filius beor ho-
mo cuius obturatus est oculus qui cadens aper-
tos oculos habet. videbo illum sed non modo intu-
ebor eum prope. ¶ Peccatores siquidem caden-
tes ad temporalia oculos apertos habentes sed ad ce-
lestia obturatos deum quasi prope aspiciunt et id
ipsum non secundum eius magnitudinem estimantes
contempnunt. Unde et pharao per peccatum elongatus
a deo dicebat Quis est dominus ut audiam vocem
eius Nescio dominum et israel non dimittam. Unde
talibus tamquam longe distantibus dicit dominus.
ysaie. xxxiii. Audite qui longe estis et cognos-
cetis fortitudinem meam. Contra vero sanctorum ocu-
lis celestia ut prope posita videntur maxima
Unde David quia ego cognovi quod magnus est
dominus Et de magnitudine celestis premii ait
Quam magna multitudo dulcedinis tue et cetera. Terrena
vero cum a cordibus sanctorum sint remota aspectum
eorum parva videntur immo et quasi nulla. Jeremias iiii.
Aspexi terram et ecce vacua erat. ¶ Con

no

similis est id est de humilibus et superbis quia isti se
magistros reputant illi vero pueros. Semel
inter scolasticos questio ista mota fuit Quo-
modo est quod quanto aliquis perfectior et sanctior est
tanto humilior et cum contrarium esse debeat ut
videtur. Nam sanctus homo plus videt habere unde
eam videri extolli valeat. peccator vero unde humi-
liari debeat cum nullum bonum habeat. Et re-
spondit quidam loquendi promptus quod ymmo e
contrario esse debet. humilitas enim deo approxi-
mat hominem superbia ab eo elongat. Vide-
mus enim in hac machina mundiali quod quanto
circumferencia est minor tanto est centro propin-
quior. Et quanto fuerit maior tanto est a cen-
tro remocior. Unde dicit dyonisius in ierarchia
Quod deus est quasi centrum et spiritus intelligibiles
moventur more circumferencie circa centrum
Simplex modum est de hominibus qui suo modo circa de-
um moventur iuxta illud actuum xxvii. In ipso vi-
vimus et cetera. Quanto ergo quis est brevior id est
humilior tanto deo propinquior. et quanto per superbiam
maior tanto a deo remocior. Oculus totius corporis

Decimo oculus est totius corporis directivus
corporis directivus. Unde et oculi vocantur
luminaria quia lumine extrinsecus recipiunt et
acceptum communicant et refundunt. Unde
philosophus diffiniens oculum ait Oculus est dux cor-
poris vas luminis index animi. Oculus non
sibi soli videt sed toti corpori Per quod natura
nos instruit ut bona que habemus aliis
communicare libenter studeamus. Unde petri. iiii.
Unusquisque sicut accepit gratiam in alteru-
trum illam ministrantes sicut boni dispensa-
tores et cetera. Bona enim spiritualia siquis illa
communicat non ideo minus habet. Unde Cassius
in epistolis suis Non debet esse difficile com-
municare beneficium quod non patitur largien-
ti detrimentum. Et Anticlaudianus dicit
Exit in omne bonum melius sibi luce patebit
Namque bonum quod sese latet splendore minori
Degenerat ceciatque magis si luce fruatur
Sic flos in fructum in flumen rivus in
undamque abit et in messem pignus procedit aurum
In gratia thesauros animique prodiga largos
vult possessores et dedignatur avaros. Clausa
parit diffusa redit quod publica fiat. Labitur
et vires multas acquirit eundo. Et sapiens
dicit Notam in fortitudinis in ante videris

oculus totius corporis directivus

no

du pigritatis ceteris co[m]municare quod gratis proba
uit accepisse. ¶ Spiritualis autem sicut oculus
corporalis lumen suum ceteris membris communi
cat. Sic qui illustratus dono sciencie debet illud
omnibus liberaliter impartiri ut possit dicere illud
Eccl. xxiiii. Videte quoniam non soli michi
laboraui sed omnibus exquirentibus disciplinam.

Vicesimus oculus archanorum indicatiuus.

oculus est archanorum mentis indicati
uus. Unde et motus animi sequitur statum in
teriorem. dicit philosophus li. de animalibus. Si oculus
fuerit mobilis signum instabilitatis mentis. Si
primus tardus pigriciam uoluntatis. Si mo
tus mediocris fidelem mentis apprehensionem
et in apprehensis constantem fixionem. ¶ Sunt n[on]-
nulli quidam feruentes in principio qui post ab inchoato
bono desistunt qui ad tempus credunt
etc. Alii sunt tepidi et remissi. Alii autem et
fideliter inchoant et cepto firmiter perseuerant.
Cum enim oculus sit index animi. hinc est quod
per oculum plerumque deprehendi possunt mentis sta
tum. Qualis enim quisque intrinsecus lateat ex
terior oculus narrat. Unde de assuero le
gitur Hester xv. Cumque eleuasset faciem ar
dentibus oculis ferocitatem pectoris indica

leat ut modo delectabiliter requiescat. unde ps.
Si dedero sompnum etc. Et alibi In pace in id
ipsum etc. Et tunc homo noster interior dormit
corpore contemplationis quo sensus exteriores le
guntur et actibus suis suspenduntur ut possit
dicere illud Can. v. Ego dormio et cor meum
uigilat. ¶ Nam uiri spirituales instar leonum
et leporum apertis interioribus oculis dormire di
cuntur. Unde et paulus excecatus exterius interius
illuminatus fuit. Sed multi sunt quorum oculus
semper uagatur exterius et in hoc similes sunt hyst
rioni qui interius uisitat domum suam et libe
ans frequentat alienam. unde Job vii. Et non
reuertatur oculus meus ut uideat bona. De

Superborum oculi qui sequitur. oculus superborum

Qui ad uaga et excelsa respiciunt. dicuntur
tumidi et elati. Elatione animi protendunt
sublimes oculi. unde Greg. Cordis superbia usque ad
membra foris extenditur et per oculos pariter indi
catur. Hos oculos detestatur dauid dicens Superbo
oculo et insaciabili corde etc. Non est
exaltatum cor meum etc. Et ideo Nicticoraci se
comparat dicens. Factus sum sicut nicticorax. Hec
auis non quolibet uisu significat. Sed cum q
me homines cegens ab in aucu hostium se querat

Margin: Et dauid

Margin: oculus archanorum indicatiuus

Margin: oculus superborum

Et dauid. Docebo iniquos uias tuas. Et paulus postquam uisum recepit continuo cepit in iudeis predicare. Ideo Seneca ad lucillum. Omnia cupio in te transfundere et in hoc gaudeo aliquid addiscere ut doceam. nec me ulla res delectat licet sit eximia et salutaris quam michi uni sciturus sum. Si cum exceptione detur sapientia ut intus teneam. Nullius siquidem boni possessio iocunda est sine socio. Et sicut uidemus quod oculus corporalis ideo non minus uidet quod toti corpori [illegible] quin potius ex uidendi exercitio potencior redditur in uidendo. Unde ex longa mora in carcere contingit aliquos cecos esse. Sic et sciencia communicando non minuitur sed augetur. Unde ysidorus Scienciam quam corde concipis ore diffunde. Sapientia enim dando fit largior. retinendo minoratur.

a. sequitur. b.

oculus visibilium diversimode congnitivus

nota

dexteram vel sinistram. Hunc rex legavit regnum pro integro reputans eum magis pigrum. Rex iste dyabolus est qui est rex super omnes filios superbie. ¶ Primus trium filiorum congruenter ille designatur qui existens in societate perversa per quam ad malum attenditur magis eligit igne peccati cremari quam a talium societate separari. ¶ Secundus non significat illum qui licet peccatorum funibus se videat esse constrictum quibus mox suspendendus est ad infernale patibulum inclusionis purgatur fune peccatorum [pa]cis de gladio lingue id est confessione. ¶ Tercius autem significat illum qui doctrinam audit de paradisi gaudiis et in inferni suppliciis et tamen pro pigricia suam stratum suum non deserit nec se voluit ad dexteram amore celestis premii nec ad sinistram ut salvari penam declinat metu tormenti. Oculus

Nono oculus visibilium diversimode congnitivus est per diversitatem distancie visibilium diversimode congnitivus. ¶ Qui enim rem videt a remotis iudicat esse parvam. Qui autem de prope videat esse magnam. Unde solem qui a remotis est visus esse modicum iudicamus cum tamen demonstretur certissime esse centies sexagesies septies maior tota terra. ¶ Modo consimili

[redacted]

similis est id est de humilibus et superbis quia isti se magistros reputant illi non priores. ¶ Quemadmodum inter scolasticos questio ista mota fuit. Quomodo est quod quanto aliquis perfectior et sanctior est tanto humilior et cum contrarium esse debeat ut videtur. Nam sanctus homo plus videtur habere materiam unde extolli valeat. Peccator vero unde humiliari debeat cum nullum bonum habeat. Et respondit quidam loquendi peritus quod ymmo e contrario esse debet. Humilitas enim deo approximat hominem superbia ab eo elongat. Videmus enim in hac machina mundiali quod quanto circumferencia est minor tanto est centro propinquior. Et quanto fuerit maior tanto est a centro remocior. ¶ Unde dicit Dyonisius in Ierarchia quod deus est quasi centrum et spiritus intelligibiles moventur more circumferencie circa centrum. Pluribus modum est de hominibus qui suo modo circa deum moventur iuxta illud actuum xxvii in ipso vivimus etc. Quanto ergo quis est brevior id est humilior tanto deo propinquior et quanto superbia maior tanto a deo remocior. Oculus tocius corporis directivus

Decimo oculus est tocius corporis directivus. Unde et oculi vocantur luminaria quia lumine extrinsecus recipiunt et

[redacted]

oculus tocius corporis directivus

diu pigritantibus ceteris adiuuare quod Christus probatur accepisse. Spiritualis autem sicut oculus corporalis lumine suum ceteris membris communicet. Sic qui illustratus dono sciencie debet illud omnibus liberaliter impartiri ut possit dicere illud Eccl. xxiiij. Videte quoniam non soli michi laboraui sed omnibus exquirentibus disciplinam.

Vndecimo oculus archanorum indicatiuus

Vndecimo oculus est archanorum mentis indicatiuus. Vnde et motus animi signat statum interiorem. Dicit philosophus li. de animalibus. Si oculi sunt mobiles signat instabilitatem mentis. Si [illegible] tardius peruicaciam voluntatis. Si motus mediocris stabilem mentis apprehensionem et in apprehensis debitam fixionem. Sunt ii quidam feruentes in principio qui post ab inchoato bono desistunt qui ad tempus credunt etc. Alii sunt tepidi et remissi. Alii autem et stabiliter inchoant et cepto firmiter perseuerant. Cum enim oculus sit index animi. Hinc est quod per oculum plerumque deprehendi possunt mentis statum. Qualis enim quisque intus se lateat exterior oculus narrat. Vnde de Assuero legitur Hest. xv. Cumque eleuasset faciem ardentibus oculis ferocitatem pectoris indicabat. Et Eccl. xix. Ex uisu cognoscitur uir et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Et ideo multum decet honestum virum ut ab impudicis spectaculis eius oculus arceatur ne in continencia probatur. Vnde Tullius. Cum Pericles et Sophocles ad colloquendum de consolacionibus publicis conuenissent et casu quidam pulcher adolescens transiret. Ait Sophocles. Pericle vide pulcherrimum puerum. Qui respondit. Pretorem decet non solum manus et linguam habere continentes sed etiam oculos. Augustinus. Impudicus oculus impudici cordis est nuncius.

Oculus post vigiliam sompnolentus

Duodecimo oculus est post longam vigiliam sompnolentus. Matthei xxvj. Dormite iam et requiescite. Inuenit eos dormientes. Postquam enim oculus corporalis circa exteriora diu fuerit occupatus quasi spiritus fessus animalis qui ad exteriora uagatur reuertatur interius et tunc dormit animal et quiescit. Huius igitur natura oculi nos instruxit. Quod cum homo diu circa exteriora aministranda intendit expedit ei ut ad interiora redeat et sic sompno spirituali dormire ualeat ut modo delectabiliter requiescat. Vnde psalmus. Si dedero sompnum etc. Et alibi. In pace in idipsum etc. Et tunc homo noster interior dormit sopore contemplacionis quo sensus exteriores ligantur et actibus suis suspenduntur ut possit dicere illud Cant. v. Ego dormio et cor meum vigilat. Nam viri spirituales instar leonum et leporum apertis interioribus oculis dormire dicuntur. Vnde et Paulus excecatus exterius interius illuminatus fuit. Sed multi sunt quorum oculus semper uagatur exterius et in hoc similes sunt hystrioni qui in [illegible] uisitat domum suam et libencius frequentat aliena. Vnde Iob vij. Et non reuertetur oculus meus ut uideat bona.

De oculis superborum

Superborum oculi quia semper ardua et excelsa respiciunt dicuntur tumidi et elati. Elacionem animi pretendunt sublimes oculi. Vnde Bernardus. Cordis superbia usque ad membra foris extenditur et per oculos primum indicatur. Hos oculos detestatur Dauid dicens. Superbo oculo et insaciabili corde etc. Item. Domine non est exaltatum cor meum etc. Et ideo nicticoraci se comparat dicens. Factus sum sicut nicticorax. Hec auis non quemlibet uisum significat sed eum qui inter homines degens ab inanitate hominum se quantum potest abscondit lucem refugit quia humane laudis gloriam non attendit. Preuidebat enim esse scriptum Ys. v. Oculi sublimium deprimentur. Et ideo ipse dicit. Oculus superborum humiliabitur. Tales oculi deo qui mitis et humilis corde est sunt odiosi. Vnde Prouerbiorum vj. Sex sunt que odit dominus et septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes. Ideo publicanus non audebat oculos ad celum leuare quasi diceret. Non sum dignus uidere altitudinem celi. Luc. Descendit hic iustificatus in domum suam. Nec mirum si sublimes oculi displiceant deo quia in hoc maxime assimilatur homo dyabolo. Vnde Iob xli. Omne sublime uidet oculus eius et ipse est rex super omnes filios superbie. Ideo petebat Ecclesiasticus xxiij. Extollenciam oculorum ne dederis michi.

De oculis inuidorum

Oculus inuidi instar oculi strabonis non recte uidet illum cui inuidet. Vnde Reg. i. Et postquam Dauid triumphauit de Philisteis non rectis oculis Saul respiciebat eum a die illa et deinceps. Nam felicitatis alterius ~~est~~ est inuidi cruciatus. Vnde Ouidius. Alterius rebus macrescit opimis. Et ideo dicitur

Invidus quasi non videns. Invidi namque oculi aliene felicitati invident. aliorum prosperitatem videre non valent. Unde Gen. xxxi. Laban audiens quod Iacob divitiis esset ditatus non exhibuit faciem suam sicut heri et nudius tercius. et in eodem xxviii. vidit Esau quod pater suus non libenter respiceret Chanaan quia inspectatur possidentes. Invidia namque non est ad minores sed ad divites. Dicit enim philosophus quod invidia est tristicia ex apparenti prosperitate boni alicuius minimi et non est via qua invidiam declinare valeas nisi ut miserrimus fias. Nam sola miseria caret invidia. Unde Socrates Platoni discipulo suo querenti qua ratione condiscipulorum suorum invidiam declinaret: Esto inquit ut Thersites miserrimus. Hinc est quod illi qui sunt illustriores meriti magis subiacent invidie et detractioni. Invidi enim ut ait Boecius nequeunt oculos suos tenebris assuetos ad lucem perspicue veritatis attollere, similes avibus quarum intuitum nox illuminat, dies cecat. Et hinc est quod servi dominos subditi prelatos detractionibus insequuntur quamvis prelati suum officium interdum recte exequantur. Oculus igitur invidorum torquetur visis prosperitatibus proximorum. Unde Socrates vocat invidos morbos civitatibus et locis oculos et aures inherent ut de alienis felicitatibus torqueantur. Hic est oculus de quo Eccli. iiii. Oculus malus ad mala. Respicit enim ad malum proximi respicit et a bono eius se avertit. Et ideo recte per Hely significatur de quo i. Regum iii. dicitur quod oculi eius caligaverunt nec poterat videre lucernam donec extingueretur. Tales sunt invidi per invidiam excecati hos videre nequeunt qui sunt lucerna in domo domini donec moriantur. Alii enim hominem commendant post mortem cui dum vivet invidebant. Unde Cyprianus: zelus invidie non modum habet permanens iugiter sine fine cum alia scelera finiantur. quanto ille cui invidetur successu meliori profecerit tanto invidus in maius incendium livoris ignibus inardescat. Unde poeta: Urit enim fulgore suo qui pregravat artes infra se positas extinctus amabitur idem. Et Rich. de s. Vic. Invidus homo quod videt invidet. quod audit odit quod tangit extinguit. Invidiam et malum alterius emulatur quia vellet eam grave pati dispendium dum alter gravius ledetur. Sic ille qui optavit sibi erui unum oculum ut utroque proximus privaretur. Talis super Iob dicit Gallus invidi torquetur esuricia in vidius morte cum vivit continua tamquam separatus ab eo qui est vita a quo ut dicit Plato relegata est omnis invidia. Natura enim aquile in probando pullos suos talis esse dicitur. ponit siquidem eos sub solis radio et eum qui solem immobili aspicit tamquam filium nutrit. Illos autem abicit tamquam degeneres quos videt oculos a sole deflectentes. Sic et ipse deus qui aquile comparatur Deut. xxxii. Sicut aquila provocans ad volandum pullos. Invidos abicit tamquam sibi dissimiles qui fulgorem bonorum in aliis respicere non valentes. Et quia lucem veritatis videre nequeunt. congrue in inferni tenebras obtinebunt.

De oculis iratorum

Ira turbat racionis oculum. Psalmus: Turbatus est a furore oculus meus. Iram furorem appellat. Nam iratus est ut insanus ad tempus. Unde ira furor brevis est. Et quoniam racionis oculus est in irato perturbatus ideo non potest iudicare de rebus. Unde non mirum cum sic iratum dic sanguine respersus. Ira enim secundum philosophum est accensus sanguinis circa cor. Unde Iob xvii. Caligavit ab indignatione oculus meus. Et sicut ymago in aqua turbida non apparet sic et in mente ira turbata veritas non relucet. Unde poeta: Impedit ira animum etc. Hanc autem perturbacionem parat dyabolus. Est enim sicut piscator astutus qui aquam turbat ut pisces capiat. Hinc est quod iratus solet interdum immoderate punire. Unde Valerius refert libro iiii. Mirabilium factorum. Quod Tarentinus dux dum de remotis partibus cum Pitagora philosopho studuisset. Tandemque adeptus doctrinam sic cum ad patriam remeasset rura que sua propter villici negligenciam desolata vidisset intuens male eum tum hoc fertur dixisse verbum: Sumerem de te supplicium nisi sumerem si tibi iratus non forem. Malo enim impunitum te dimittere quam propter iram iusto gravius te punire. Unde Iob xxxvi. Non te superet ira ut aliquem opprimas. Et Tullius libro de officiis: Cavendum est in puniendo ne maior sit pena quam culpa. Ex predictis possumus elicere saluberrimum documentum quod ira pendente nichil est iudicandum donec motus ire sedatus fuerit. Iuxta illud poeticum: Cum furor in cursu est currenti cede furori. Quia dicit philosophus quod duo sunt contraria

Seq. B. post. de

s. festinancia et ira. **De oculis accidiosorum**

Accidiosi oculi sompno pigritie sunt pregravati et significantur per discipulos dormientes de quibus Mat.: Invenit eos dormientes e. o. e. g. Hii possunt dicere illud Ps.: Dormitavit anima mea pre tedio. Hoc autem provenit ex inconsideracione societatis interne. Si enim repromissa opulencia glorie celestis attenderent, mentis sopnum discuterent et ad eam conquirendam oculos intentos haberent. Prov. xx: Aperi oculos tuos et saturare panibus. ¶ Causatur et sopnus accidie ex inconsideracione future pene, de quo potest exponi quod dixit Gen.

¶ Nota quod oculus existens in luce non videt existentem in tenebris sed potius econverso. Sic peccatores in tenebris hos qui sunt in luce gratie temere iudicare presumunt. Iusti non celitus illuminati peccatores iudicare non noverunt. Legitur de sancto Iohanne Elemosinario in vita eius, inter alia bona et hoc habebat quod neminem iudicabat, sed cum audiebat alios iudicantes corrigebat eos dicens: Vos peccatis primo contra mandatum domini dicentis: Nolite iudicare. Deinde quia nescitis qualis modo sit quem peccatorem sentitis. Sepe enim peccatum furis vel periurii vel fornicatoris videmus, sed penitentiam eius que deo accepta est non videmus. Legitur in vitas patrum de sancto Moyse heremita qui vocatus ad iudicandum fratrem culpabilem sportam vetustissimam plenam harena portabat. Et interrogatus quid hoc esset: Hec peccata mea sunt post me sequencia et non video ea, ideo venio iudicare. ¶ Dicit Augustinus: Consideracio alieni peccati multa parit mala in diversis. Si enim peccator est qui alterius peccata considerat, exemplo eius in peccato perseverat. Si vero penitens a peccato primo refrigescit, ex eo quod si eodem peccato vel alio temptabitur facilius exemplo superatur. Si autem temptacione carebat, eo ipso temptatur quod vicium illius considerat. Si autem iustus preferendo se illi in superbiam erigitur, quem si diligebat, eum in iudicio nunc incipit habere odio. Non igitur facile est considerare alterius culpam, cuius consideracio tot generat mala. ¶ Sancti ergo viri non temere iudicant alios sed sollicite noverunt iudicare se ipsos, scientes esse scriptum Eccl. xvii: Posuit oculum ipsorum super cor eorum.

De oculis avarorum

Avarorum oculi mundane possessionis pulvere sunt respersi et ideo excecati. Nam oculi stultorum in finibus terre. Prov. xvii. Et ideo sunt sicut talpe que oculis private sunt et oculorum tantum signa gerunt, terram fodiunt et eam super se iactant. Sic et avari hanc tenent similitudinem, sed non habent vere sapiencie veritatem et cum terrena querunt terrenis desideriis se ipsos vivos sepeliunt. Quia dicitur Prov. xii: Via stulti recta in oculis eius. Hic est oculus de quo Zach. v: Oculus eorum in universa terra. Quia ad acquisicionem terrenorum per universum orbem tendit tota intencio avarorum. Oculus autem pulvere respersus rem clare videre non potest, et ideo quia cupidi divicias super oculos cordis ponunt pulverem mendacium de diviciis adherentes(?) ut que sunt vilia reputent preciosa. ¶ Et sicut per interposicionem opaci corporis inter solem et oculum corporis fit corporalis eclipsis, sic ex hoc quod terrenum per amorem nimium interpositum inter oculos cordis et solem iusticie, hec spiritualis eclypsis in anima cupidi provenire. Unde Gl. super illud Ps.: Supercecidit ignis, scilicet ardentis avaricie, et non viderunt solem, scilicet solem iusticie. Et ideo congrue interpretatur argentum quasi ardor gentium. Sicut enim ursus excecatur per pelvim ardentem, sic cupidus per terrenorum amorem. ¶ Cum enim ubi amor ibi sit oculus, cupidus ad aurum quod summe diligit oculum intencionis convertit et dum eius fulgore et pulchritudine delectatur instar ursi spiritualiter excecatur. Cum avaricia sic abstulerit lumen oculorum hominem ipsum ad molam, id est ad volubilitatem horum temporalium, molere facit, ut legitur de Sampson Iud. 16, quem cum apprehendissent Philistei eruerunt oculos eius et clausum(?) molere fecerunt. ¶ Non mirum si cupidus clare videre nequeat, cum in oculo trabem gerat. Ille namque trabem in oculo portat qui astute aspirat ad ecclesiasticam dignitatem. ¶ Aranea a trabe dependet et se totam eviscerat telam inutilem componendo. Sic etiam(?) cupidus intencione que a trabe dependet, ad eam quam appetit dignitatem, et ducit filadium distrahitur per(?) varia desideria. Unde de eo dici potest: Anni nostri sicut aranea et cetera. Et sicut Levi precipiebatur abesse a ministerio habens albuginem in oculo, sic ambiciosus esset ab ecclesiastico beneficio repellendus qui tamquam albuginem in

tis oculum excecante. hec in oculo desiderata ecle
sie dignitate. ¶ Auarus autem cupidus spiritua
lium oculorum luminibus sit priuatus tamen pruden
cius et perspicacius oculatus postquam nummos in ar
cha fuerit contemplatus. Consideret enim illud
quod dicit petronius. Quisquis habet nummos se
cura dormiat umbra. Facta namque suo tempore
arbitrio carmina componat declamet concrepet
omnes. Et peragat causas sitque catone prior.
Multa loquor quid uis nummis presentibus opta
Et ueniet clausum possidet archa iouem. Sed pre
ceteris dici illud apocalypsis iii. Tu dicis quod diues
sum et nullius egeo et nescis quia miser es et cetera.

Nota. Oculi gulosorum

De oculis gulosorum

Oculi gulosorum
dicuntur carnei quia ad percipienda carnis de
lectamenta sunt intenti. Job x. Numquid oculi carnei tibi
sunt. Unde Juuenalis. Sunt quibus in solo uiuendi
causa palato. ¶ Gulosorum oculi sunt ad escam
contemplandam acutissimi tamquam aquilini. Job xxxix.
Numquid ad preceptum tuum et cetera. Inde contemplatur escam
et oculi eius de longe prospiciunt. Est enim natura
aquile quod cum ad alta uolauerit inde pisces in
mari prospicit et instar tonitrui ad eos uora
dos descendit. Et gulosorum oculi escam non
tantum contemplantur in aqua sed et in omnibus elemen
tis iuxta illud poeticum. Interea uentriculas
uersatur inquietudo piscis Clauis colitur meliore
laci quis fertilis aer. Altilibusque tua fe
ras effundat edules. Ingenium est quesisse me
rum nam gratia mensis. Absque mero dapsa
uenit ut plena uoluptas. Est mense qui
fundat aquas faciniusque receptis. Naufragi
um fecisse cibis solempnia mense. Bachus ait.
¶ Et sicut uirorum spiritualium oculi semper sunt ad
deum. sic gulosorum ad cibum et adueniunt quem
colunt et faciunt deum suum. philippenses iii. Quorum
deus uenter est. Quod exponens hugo dicit.
Per similitudinem uentri comparatur deo. Solent enim diis
templa construi. altaria erigi. ministri ad ser
uiendum ordinari. pecudes immolari. thura
cremari. ¶ Deo siquidem uentri templum est
coquina. altare mensa. ministri coci. pecu
des carnes cocte. fumus incensorum odor sapo
rum. ¶ Sed ut ait quidam. Non tibi sit uenter
deus sed uiue decenter. Peccat gustando qui
querit quomodo quando. Non prepere laute ni
mis ardenter studiose.

Nota. Oculis luxuriosorum

De oculis luxuriosorum

Oculus corporis est ianitor cordis qui si
pudicus fuerit quicquid indecens est nouit
excludit. Impudicus uero quicquid placeat
per omnia discurrit. Si malus intrat nolentes
intrare patitur uolentes autem monet et hortatur.
legitur Gen. xxxix. Iniecit domina oculos in Jo
seph. ¶ Hec sunt impudicicie tela quibus uulne
rantur multi sed longe positi. Huius telis pudici
ciam oculorum opposuit Joseph. Preceptum est enim No
li intendere fallacie mulieris. Prouerbia v. Et ideo in
oculis eius captus non fuit. Sed econtrario contigit ho
loferni. Judith x. Cumque intrasset ante faciem
eius et uidit eam captus est in oculis eius.
Basiliscus enim solo uisu aues uolantes interfi
cit et mulieris aspectus basiliscus licet aspectu
modicum quod uideatur tamen multos uulnerat et occi
dit. ¶ Videtur quoque probabile quod cum mulier ui
rum libidinose respicit tunc a corde mulieris li
bidinosus fumus egrediens usque ad oculos
uenit. deinde radios uisuales mulieris inficiat
qui sic infecti ueniunt ad oculos uiri deinde
ad cor sicut a corde mulieris primo processit. ¶
Hec est enim natura radii uenenosi sicut per
similitudinem potest uideri. Canis enim rabidus
in cerebro uenenum habet. et cum aliquem in qua
cumque corporis parte mordet ipsa parte inficiatur
in cerebro. sicut et canis infectus erat in
eodem. Cordis enim infectio ad oculos uenit.
Unde poeta. Ex cordis lampas fatalis ignescit
ocellis. Et secundum philosophum. Cum mulier menstruo
sa speculum inspicit ipsum maculat et inficit.
Sic in eodem mulier uirum respiciens ex libidine
eadem inficit in qua tamquam in speculo se relucet
ymago. ¶ Sicut autem aspectus mulieris actiuus
sepe ledit. sic et cum aspicitur non minus offendit.
Unde Quintilianus in libro causarum dicit. Ui
cijs nostris in animam per oculos uia est. Jere. ix.
Ascendit mors per fenestras nostras et cetera. ¶ Si
cut enim aliquando contingit quod in domibus per fenes
tram latrunculis latronibus magnis hostium
aperitur. qui ingressi domum spoliant et hospitem
occidunt. hoc facit aspectus illicitus. Tren. iii.
Oculus meus depredatus est animam meam. Unde
helinandus. Procul est castitas que inordinate
uidet uel indecenter aspicit. ¶ Venatores uo
lentes feram inuenire et capere primos canes
uenaticos quos fuctos appellant emitte
runt premittere. qui huc et illuc non cessant ua
gari donec predam inueniant. Et cum inuen

vnt. venator magnos canes emittit & post-
quam feram cepit venator superuenit & occidit.
Sic & dyabolus facit per fornicationem plures capien-
do & occidendo. Unde Dauid uidit mulierem ad con-
cupiscendum et cetera. Et dicitur fornicatio quasi for-
tis uel forme uenatio uel fornacis occasio.
¶ Natura leonis est quod siquis iuxta eum
transit et leonem non respicit melius euadit.
Si autem leonem respicit ipsum deuoraturus
inuadit. Sic modum ex aspectu mulieris in
tanto inuadit hominem temptatio carnalis
quod si non aspexisset securus euasisset. Unde
Iob xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis et cetera.
Super quo Gregorius. Non licet intueri et cetera. Ysi-
dorus. Tolle materiam delinquendi si uis
a fornicatione esse tutus. esto in uisione dis-
cretus. Nullus sane mentis uadit ad basiliscum
spectandum. cuius aspectus inficit. ergo nullus
debet ire ad spectacula mulierum quarum aspec-
tus inficit et occidit ¶ Quidam iuuenis
heremita cum abbate suo uenit in ciuitatem
vbi mulieres in chorea respexit. & cum inmo-
res esset ab abbate requisiuit. abbas anse-
res eas esse. Et. Reuersus puer ad claustrum
inconsolabiliter flere cepit. Cui abbas Quid
vis fili. At ille. Volo de anseribus quas in
ciuitate uidi ut des michi. Tunc abbas
fratribus conuocatis. Considerate inquit fratres me-
te sollicitat quam periculosum sit mulierum spectacula.
Nam hic puer in nocens qui prius mulierem
non uidit. in semel intuitus solo uisu sic
est igne concupiscentie carnalis accensus ¶ Si quis sa-
nus esset. vas habens plenum balsamo. si il-
lud in media platea poneret & omnibus expo-
neret ut vnusquisque contra uas lapidem iacta-
ret. Insanus igitur esset habens in corde bal-
samum gratie tamquam in uase fragili propter con-
bilitatem liberi arbitrii. habens & tunicam
castitatis in corpore si ad spectacula mulierum sit
ausus accedere & uas suum ictibus lapidum
exponere ¶ Narrat sigbertus in suis cro-
nicis. Quod ebruinus quidam cum vxore sua ad
Iohannem anachoritam accedens ipsum ut se
uidendum vxori sue multum desolanti preberet
rogauit. Ille autem hoc respuit. et adiecit.
vade quia in domo tua ac nocte me uidebis.
Nocte illa apparuit mulieri & ait. Desiderio
tuo parens o mulier ad te ueni. Sed te

admoneo ut cum faciem corporalem eorum dei
sed gesta uelis pro spiritu contemplari. Quantum
ergo nos debiles timere possumus cum audimus
quod sancti adeo mulierum uitabant aspectus. Exemplum
de Dauid et Bersabee ¶ Mulier autem non
capit virum per oculos sed et per omnes sensus et
primo per auditum ¶ Sicut enim sirene cantu
suo naues alliciunt. illectis sopore & occidunt
sic mulier cantu suo hominem attrahit & in pec-
cato dormire facit & sic spiritualiter ipsum in-
terficit ¶ Ut ferunt fabule. domina quedam
vaccam dilectissimam habuit quam pastori
cuidam commisit. Pastor ille argus nomine
centum oculos fertur habuisse. iuxta illud poe-
te. Centum luminibus argus cinctus erat.
hic autem uolens uaccam diligentissime custo-
dire binos tantum oculos dormire sinebat
ceteris uigilantibus interim ¶ Quidam autem ca-
piens habere uaccam illam filium suum nomine mer-
curium misit ei cum musico instrumento. Qui
cum uenisset cepit argo hystrionico more
fabulas dicere & plerumque cantare & tamen diu non
cessauit donec duo oculi argi ceperunt dormire
deinde ad cantum illius iterum duo alii obdormi-
erunt. & sic deinceps donec sompnum ceperunt
vniuersi ¶ Quod cernens mercurius caput ar-
gi primus amputauit & uaccam rapuit &
ad patrem adduxit & ei retulit qualiter per emp-
tus & blandimentis argum seduxit ¶ Argus
ille centum habens oculos prudentem figurat virum
& undique circumspectum. Cui tamen timendum est ne
si cantus audiat mulierum circumspectus suus
cadat vigilancia et dormiente ipsius pru-
dencia spirituali pereat. & animam quam diligenter
seruare debuerat per peccatum amittit ¶ Secundo
mulier uirum capit per uisum quia ex uisu na-
scitur cogitacio. Ex cogitacione delectacio. ex
delectacione consensus ex consensu opus ex opere
consuetudo. ex consuetudine necessitas. ex ne-
cessitate desperatio. ex desperatione mors eter-
na ¶ Nota primo igitur inceptio est a uisu. Ti-
gris enim cum cernit speculum in uia a uena-
toribus ex industria positum delectata pulchri-
tudine speculi sistit gradum & obliuiscitur catu-
lorum suorum ¶ Per speculum lucidum intellige corpus
mulieris ornatum. quod cum stultus aliquis respi-
cit spiritualem aliquem gradum sistit & celestia que debe-
ret insequi obliuioni tradit ¶ Tercio ca-

pit mulier hominem per olfactum. Dicit enim pan
thera ut dicit plinius cuius odoris fragrancia
certa attrahit animalia que postquam suavita
tis sue odorem senciunt ipsam comitantur
eam usque ad mortem. Sic et plerumque fatui quo
rum variis odoribus illectum currunt post odorem
huiusmodi mulierum. ¶ Quarto capit mulier
hominem per tactum id est opus nepharium perpetrando
et inficiatur tunc miser homo exemplo unicornis
qui sic capitur. Virgo namque puella decenter
ornata in silva ponitur que venienti unicor
ni sinum aperit in quo ille omni ferocitate
postposita caput inclinat quem sopitum
venatores capiunt et occidunt. ¶ Sic samp
son obdormiens in sinu dalide oculos perdidit
et postea morte maritur. Iud. xvij. Aspectus
siquidem corporis aufert medium oculos hominis
unde gregorius Sit recto retribucionis iudicio ut qui
exteriori negligenter utitur interiori oculo
iuste puniretur. ¶ Dicit eciam Eusebius
in cronicis quod Sargana meretrix per eximi
am pulchritudinem suam inspectantes suos me
cias reddebat in opes ut eos vertere puta
retur in lapides. ¶ Corvus inveniens animal
mortuum primo eruit sibi oculum deinde extra
hit cerebrum. Sic mulier aufert homini sensum
et reddit eum fatuum. Sic ait Solinus inter
admirabilibus mundi. Hic est modus tygrides
capiendas. Nam cum habeant ingenium emu
landi diu gestus venancium effigiari ap
petunt facto in silva a venatoribus mendo
se factum vident. Et cum cetera oculi sublimi
ti sunt. Proprium est ceteris capi. ¶ Sic et mulier
impudica oculos suos linit et ad hoc ut
capiatur ab hominibus se disponit. Unde cum fa
ciem exteriorem clarificat interiorem obfuscat.
Ier. iiij. Cum pinxeris stibio oculos tuos
frustra componeris. ¶ Quedam meretrix
cum ex morbo unum perdidisset oculum et ei sa
cerdos diceret quod illud digne ei propter peccatum
suum dei iudicio accidisset respondit magis esse
contentam uno oculo quam uno viro vir
Nota femina propter suam incontinenciam uno ocu
lo orbatam in corpore sed duobus in mente
¶ Inmenensa quedam plati fuit hec mo
ta questio quod membrum suspiciosius esset in
homine communiter loquendo. Et responsum fuit
ab hominibus quod venter. Unde illud Eccl. xi. Dis

labor hominis in ore eius. Interrogatus autem quidam
philosophus qui cum ab aliis disceberetur quid ipse
super hoc sentiret. Dico inquit quod oculi plu
ribus constant quam membrum aliquod humani corporis
Nulla res sunt que divitibus nimios affe
runt sumptus scilicet preciositas vestium librorum edifi
ciorum equorum ciborum et vasorum argenteorum
sive aureorum. Superfluitas illa nichil ad aliud
est nisi ut pascat oculos proprios et quod miserabilius
est alienos. ¶ Plus hominem pascunt oculi quam
fercula ventrem. Plus honor obsequium quam labor
ipse facit. ¶ Narrat helynandus quod rex an
glie dum moveret novas caligas mane
quesivit a cubiculario suo quanto cent empte
pro eo. Cui cum respondisset tribus solidis indigna
tus. Fili ait meretricis quare habet rex caligas
tam exiles precii. Vade et exporte centum solidos et affer in
emptas marca argenti. Ivit ille et attu
lit multo meliores et quam ut precepat emp
tas fuisse confinxit. Iste inquit conveniunt regie
maiestati in quibus oculi hominum sic intenti.
Iste ut alienos pasceret oculos denarios com
mutavit in solidos. Tanta est oculorum supra
sitas ut Salomon de se dicit Eccl. ij. Omnia
que desideraverunt oculi mei non negavi eis.
Et alibi. Oculi hominum insaciabiles. Pro.
xxvij. et Eccl. xiiij. Insaciabilis est oculus cupi
di. Idem Nequius oculo quid creatum est. ¶
Quia sumptuosa et dampnosa sit curiositas ocu
lorum testificantur non solum divina testimonia scrip
turarum immo et fabule poetarum. Unde fulgen
tius libro iij. mythologiarum qui sic dicit curiosi
tas oculorum semper per criminalia periculorum discrimi
na novit suis amatoribus parturire. ¶ Cum
Accteon venator dyanam lavantem curiosita
te quadam oculorum inde voluit et meruit
conversus non agnitus a canibus suis ab eis
legitur esse devoratus. ¶ Thobias amisso ocu
lorum lumine legitur deo gracias egisse. Tho. ij.
¶ Et legitur de petro monoculo abbate cla
revallis quod cum morbo alterum oculum perdidisset
iocando solebat viris dei dicere unum se contra
hostibus evasisse et se plus a cetero quam aper
dico formidare. ¶ Legitur libro vj. hystorie tripar
tite. Dum iulianus apostata apud Constantino
polim ydolis immolaret Maris episcopus Calcedo
nie ad eum accessit et eum publice impium
apostatam Iulianus non solam ei cecitatem

inparauit. Erat enim senex et pre debilitate
oculorum manu alterius agebatur. Et addidit im
pius Iulianus. Neque Galileus deus tuus
curare te potest. Respondens vero clarus episcopus
dixit Ego magis deo meo gratias ago quod hoc est
ideo gestum ne te videam pietate nudatum ¶
Narrat Sigebertus in cronicis quod sanctus an
dronianus Treverensis episcopus plenio cecus
factus. cum in translacione sancti Medardi visum re
cepisset divinitus dolens quod cecitatem quam domi
nus reputaverat. amisisset. oracionibus obtinuit
ut iterum cecus esset. et sic cecus exterius
illuminatus est intrinsecus. dicens. Ad te levavi o
culos meos. Sepe enim contingit ut cum lumine
corporalium oculorum amittitur. spiritualium vigoratur
¶ Legitur iiii. li. tripertite. quod cum Didimus a
pueritia cecus. Gramaticam Dyalecticam Rethoricam
Arismeticam Geometriam et musicam novum
ac vetus testamentum. sic perfecte cognovit
quod multos. li. edidit, et de trinitate tres libros
fecit Quem videns Anthonius. ait ei Non
te conturbet o Didime amissio sensibilium o
culorum. Tales enim tibi oculi desunt. quibus
musce et pulices videre possunt. Sed gaude po
cius quia habes oculos quibus et angeli cerni
tur per quos et deus videtur et eius lumine inspi
citur. Hinc est legitur quosdam mundi philosophos
oculos effodisse ut totam cogitacionem ad mentis
cogerent puritatem. Sicut dicit Ieronimus contra
Iovinianum **Visio completur per septem**

Ad hoc ut fiat visio completa ista sunt
septem necessaria. scilicet ¶ Debita disposicio
organi ¶ Presencia obiecti ¶ Proporcio dis
tancie ¶ Soliditas rei vise ¶ Attencio po
tencie ¶ Mora temporis medium illustrantis
¶ Debitam autem disposicionem. auferunt tria.
scilicet tumor seu preeminencia superbie. pulvis
avaricie. humor contextus luxurie. Propter primum
dicit philosophus. xx. de animalibus. quod oculus emi
nens est visu debilis. et prominens est boni
visus. Modo consimili est de homine humili.
Nam sicut oculos profundos habentes magis
vident distancia. et est subtilia et minuta quam
habentes oculos tumidos. sic et humiles clarius
vident subtilia quam superbi. Proverbiorum. xi. Ubi humilitas
ibi et sapiencia. Ideo dixit dominus. Mathei xi. Con
fiteor tibi pater et domine etc. Nunquam enim par
vulis a domino revelantur que a sapientibus

absconduntur. Anaus(?) signum per pueros Samarie
fuit nunciata. et asina Balaam revocavit
a via illicita. Bernardus. De gradibus humilitatis. Ia
cob de scala monstratur. nisi dominus innixus appa
ruit. quid nobis innuit. nisi quod in hac humilita
tis consistit cognicio veritatis. Ysidorus. Veri
tas mente fugit. quia humilem non invenit
Et Valerius maximus de Socrate. Qui dum
ad discendum pauperem se credidit ad docendum
se locupletissimum fecit. Nota hic quod scolaris debet
perficere multa que est quod humilitati studeat. Unde per
intellectum dat parvulis. Quanto scolaris humilitas cre
scit. ut aliquibus libenter addiscat. Unde ait
Augustinus. Ego senex et tot annorum episcopus a collega
meo et anniculo paratus sum doceri. Et quam illam
sciam comparat. dicit enim aristotiles. multis dissimili
tudinibus ¶ Similitudo est inter pauperes stul
tos et stolidos scolares. Pauper enim insipiens
cum obolum acquirit vel aliud aliquid parvum. dicit
adhuc tantillum observabo Non propter hoc dives
ero expendam magis hoc in pomis vel in tabernis
vel aliquibus rebus mihi delectabilibus Non enim illud
custodiendo sollicitus esse volo ¶ Sic stolidus
scolaris. dum perpendit minima nunquam perficit(?)
et ad maiora. Sapiens vero pauper parva que ac
quirit diligenter custodit et quo minus se
habere credit eo magis retinere considerat. quia
tenuis exiguorum(?) collectione ad maiora que
cit quandoque pervenire ¶ Sic is qui sentit pau
perem sciencia. debet facere. si velit ad aliquam
eminentem sciencie pervenire. Nam sic multe gut
te massam. multe gutte flumen. et multa
denarii divitem faciunt. sic multe parvule sci
encie sapientem efficiunt ¶ Est ut illatas in
iurias paciencia sustineat. Dicit enim h. an
tiqui phylosophi leguntur fuisse studiosissimi
ut quidam philosophus. Tu didicisti maledicere
et ego didici maledicta contempnere. ¶ Legitur
quod Socrates cum semel pulsatus et quidam cum
cum pugno percussit perculsit nichil aliud re
spondit. Malum est quod homines ignorant quando de
beant arma portare. et quando inermes ince
dere. Sed enim hunc ictum percussisset caput
opposuisset ¶ Legitur de eodem phylosopho
quod cum vellet nubere mulierem viciosissimam
quam invenire potuit. sibi in matrimonio co
pulavit. que ipsum ut dominum metuit iur
giis et contumeliis impetebat. Ille vero pacien

tissim(us) ad o(mn)ia tacebat. Cu(m)q(ue) ab amicis su-
is interrogatus fuisset cur tam inquietissime
mulieri (se) imposuisset. Respondit: Ut discerem
in domo qualis esse debeam in foro. Ier(onimus) co(n)-
t(ra) Jouinianu(m) de paciencia eiusde(m) phylosophi
dicit. Accidit quoda(m) tempore q(uo)d cu(m) socrates
vxori sue in alto domus scolaru(m) existenti
eiq(ue) infinita co(n)uicia ingerenti, diu p(ro) paci-
encia reticuisset, tandem aqua im(m)unda p(er)fu-
sus, nich(il) respondit amplius q(uam) de terso capite
Sciebam inq(ui)t q(uo)d post ista tonitrua talis se-
queret(ur) pluuia. ¶ Olim cu(m) phylosophie stu-
diu(m) vigeret athenis, senex quida(m) sedebat
in porta ciuitatis, et cu(m) scolaris aliquis
veniebat ad studiu(m), senex ille co(n)uiciis pro-
uocabat illum, et si videbat in illo signu(m)
aliq(uo)d i(m)paciencie no(n) p(er)mittebat eu(m) intrare,
s(ed) ta(m)q(uam) ineptu(m) ad studiu(m) co(m)pellebat ire
retrorsum. Scolaris igitur intimus no(n) debet
esse superbia p(ro)minens siue tumidus, s(ed) humili-
tate p(ro)fundus. ¶ Auctores aut(em) p(er)spectiue
causam triplice(m) assignant q(ua)re p(e)ius vide-
ant qui h(abe)nt p(ro)minentes q(uam) oculos p(ro)fundos.
¶ Prima est q(uia) p(ro)fundus oculus est magis a
nocumentis exterioribus elongatus. ¶ Secu(n)da q(uia)
in oculo eode(m) visiua virtus plus adunatur
eo q(uod) magis intus p(ro)fundatur. ¶ Tercia q(uia) p(ro)-
fundus oculus est ad t(er)minu(m) co(m)mune(m) magis
p(ro)pinquus accedit in q(u)o t(er)mino virtus visiua
sic in fonte consistit. Ex (con)similib(us) de cau-
sa sapiencia magis conceditur humilib(us) q(uam)
superbis. ¶ Primo quide(m) q(uia) humilitas est mag(is)
a viciis elongatiua et ideo nouit p(er)icula eui-
tare. ¶ Vn(de) cu(m) beatus Anthonius mundum
plenu(m) laqueis vidisset et quereret quis
istos posset euadere, responsu(m) est ei q(uod) humili-
tas. ¶ Secu(n)do q(uia) humilitas bona sua no(n) osten-
tat. Et q(uan)to interius tanto videt p(ro)fundius.
Vn(de) sic plinius libro ii. naturalis phylo-
sophie: Oculus existens in p(ro)fundo putei
potest vide(re) de die stellas in celo. Ideo dicit
Ptholome(us) in p(r)incipio almagesti: Qua(n)to in-
ter sapientes humilior est sapiencior existit.
Dicit aliq(ui)s laicis magis habundat cecis
latinus. ¶ Tercio q(uia) humilitas est deo proxi-
me p(ro)pinqua. Vn(de) et beata virgo q(uia) fuit hu-
millima, ideo p(ro) hoc deo fuit p(ro)xima, om(n)ia
v(er)ba saluatoris in corde suo legit(ur) co(n)seruasse.

oculus

Et ideo plena(m) noticia(m) de diuinis creditur
p(re)ceteris recepisse. ¶ Secu(n)dum est q(uo)d impedit de-
bitam disposicione(m) oculi auaricie puluis. Et
ideo quonda(m) phylosophi execrabant(ur) diuicias.
Vn(de) sicut dicit Tullius libro de offic(iis). Nobiles
phylosophi desiderio sciencie acq(ui)rende patri-
am relinquentes in exiliu(m) ierunt nunq(uam)
postea reuersuri. ¶ Anaxagoras eciam
cu(m) post longa tempora studioru(m) in patriam
redisset et possessiones suas quas reliquerat
desertas repp(er)isset, Non essem inq(ui)t saluus
nisi iste p(er)iissent. ¶ Sic enim puluis ocu-
lum obtegit et visu(m) impedit, sic reru(m)
affluencia lume(n) oculoru(m) sp(irit)ualiu(m) extin-
guit. Vn(de) Policarpus: Studiu(m) pec(un)iarum
libricolis nequeunt simul esse. Ambos cre-
de michi no(n) capit vna domus. Socrates
cu(m) esset athenis p(er)geret p(ro)pter studiu(m), non
paru(m) auri pondus in mare p(ro)iecit dicens
Ite pessime diuicie sollicitudinib(us) plene, ego
mergam vos ne submergar a vobis. ¶ Dicit
et theofrastus: Inter homines solus ille q(ui) fuit
doctus in alienis locis no(n) reputat(ur) peregrinus
amissis familiaribus no(n) erit amicus necessa-
riis destitutus, s(ed) in om(n)i ciuitate ta(m)q(uam) ci-
uis et notus difficultates fortune potest despice-
re casibus. ¶ Ille no(n) qui no(n) sciencijs s(ed) diuiciis
est vallatus lubricas incedit itinerib(us) infir-
mis presidiis et instabilib(us). Nam enim om-
nia fortune cu(m) datur alea fallacit(er) adi-
mit(ur). Discipline no(n) cu(m) animis coniuncte
p(er)manet vsq(ue) ad exitu(m) vite. ¶ Hinc appar(et)
quorundam modicorum stulticia qui omniu(m)
scienciaru(m) labore(m) in vale(?) dicit nisi ea di-
ce conuertet(ur). Cu(m) tamen s(ecundu)m sapiencias sen-
tencia(m) constet ea(m) sup(er) salute(m) et omnem pulch(ri)-
tudine(m) appetenda(m). Sap. vii. Sup(er) salu(tem) (et)c.
¶ Tercium q(uo)d impedit debita(m) oculi disposi-
cione(m) est humor carnalis co(n)cupis(centi)e. Vn(de) phylo-
sophus libro de a(n)i(m)alib(us): Quod aues humore(m)
puru(m) et separatu(m) h(abe)ntes in oculis s(un)t alti vo-
latus et puri visus, vt patet in aquila
que p(ro)pter puritate(m) oculoru(m) volat altius ce-
teris auib(us) et solem c(ir)ca irreuerberatis ob-
tutib(us). ¶ Modo co(n)simili h(abe)ntes puritatem
mentis et corporis pennis v(ir)tutu(m) volant
sublimius et celestia co(n)templant(ur) limpidius
Sicut s(anctus) Johannes ewangelista p(ro)pter p(re)rogatiua(m)

virginee puritatis tamquam celestis aquila
perfectis alarum tunc uolauit quando fluenta
sapientie de ipso deo . pectore fontis potauit ¶ Paulus etiam de
puritate sua loquens ait . ij . ad thy . i . Gra-
cias ago deo meo cui seruio in sciencia pura
Quod causa ad celestia uolauit . dicit Conuersa-
cio nostra in celis est . Fuit igitur altiuolatus et ac-
cutissimi uisus quia ad tercium celum id est ad ter-
cium genus uisionis et unius ista contemplaretur
celestia raptus fuit . ij . ad cor . xij . Nar-
ratur Gregorius Nazanzenus quod cum ipse iuuenis
studeret athenis apparuerunt ei in sompno id est in
uisione due puelle speciosissime . et accedentes
pariter irruerunt in eius amplexus . Ipse ue-
ro ut castus erubuit . et admiratus non mo-
dicum ait . Que nam estis . Et ille Nos in-
quit sumus due puelle tibi admodum familia-
res et dilecte . Ego sum castitas dixit una .
et ego sum sapientia subiunxit altera et uenimus
ad te teneri castissime iuuenis habitare qu-
ia nobis cum corde et corpore tuo sanctum habi-
taculum preparasti ¶ Sapientia cum in malos se gras se
transfert et in mundum habitaculum deleatur . An-
huius rei figura legitur . Exo . Quod moyses filius
israel recepturus legem precepit . ut uestimenta
lauarent . et a mulieribus abstinerent ¶ Cum
enim lex domini sit immaculata . ut dicitur ps . Et
eloquia domini eloquia casta . diuina sapientia im-
maculatum et castum requirit discipulum . Vnde di-
cit Hugo in dydascalicon . Laudabilis est scientia
quam uita maculata inpudica non . i . Reg . xxi . A-
chymelech sacerdos . antequam panes proposicionis
daret dauid et pueris eius diligenter quesiuit .
si uasa puerorum munda . maxime autem a mulieribus
fuerint quod dicitur mistice intelligitur . ut qui de uolunt
a summo sacerdote . xpo panem sapientie et intellectus
studeat castitati . Vnde dicit aug . li . de ciui-
tate dei . quod socrates primus inter philosophos phy-
losophiam conuertit ad mores cum omnes an-
te illum magis naturalibus intenderent . Ipse autem
dicit . aug . ibidem . Eorum fecisse ut de premen-
tibus libidinibus exoneratus animus ad noticiam
diuinorum attendere posset ubi tamquam suo fonte om-
nium rerum causas inspiceret ¶ Sicut enim
candela madefacta uix potest accendi . Sic
in corde pleno carnali concupiscencia lux doc-
trine uix potest suscipi . Et si forte recapitur
cito eueniente uanitatis extinguitur ¶ Non so-

lum autem debitam disposicionem interioris oculi im-
pedit humor carnalis concupiscentie uerum adiu-
uam . Nam ut ait Seneca Copia ciborum subti-
litatis impeditur . ps . Turbati sunt et moti sunt
sicut ebrius et omnis sapientia eorum deuorata est Et Ie-
ro . contra Iouinianum Sapientie opera dare non possumus
si mense habundanciam cogitemus . Idem Non
est eiusdem hominis uina degustare et philosophos et
philosophicas intelligere Et ysi . in li . iii . summo bono
Qui immundicie ciborum uacant quanto magis uentrem
saciant tanto magis sensum mentis obtundunt
Nam graciam dicit experta uentre sensum subti-
lem gignere non posse . Et dicit Salomon Ecc .
ii . Cogitaui ut animo abstraherem carnem
meam ut animum meum transferrem ad sapi-
enciam . Vnde dicitur dan . i . Quod pueris qui a vi-
no obstinuerant . dedit deus scientiam et discipli-
nam in omni uerbo et sapientiam Danieli autem
omnium uisionum intelligenciam . Et dan . x . In di-
ebus illis ego daniel lugebam trium ebdoma-
dibus et panem desiderabilem non comedi . et caro
et uinum . non introiuit in os meum Et sequitur
postea quod missus est ad eum michahel . qui re-
uelauit ei archana ¶ Cum igitur sobrietas
mentis et studium sapientie sint connexa . indecens
est uiris scolasticis . si uacent epulis . et stude-
ant calicibus epotandis ¶ Vnde quidam scola-
ris socio suo qui studio delicto comessacionibus
intendebat ita scripsit . Tu qui disciplinalia
militia et libris omnino postpositis nunc
codices ad calices transtulisti . et scribere in bi-
bere conuertisti . et nunc potator qui prius fue-
ras nominatissimus disputator . plus studens in
calicibus quam in codicibus . plus uacans in con-
messacionibus quam lectionibus plus in salmone
studens quam in salomone . Non est hoc igitur mutaci-
o dextere excelsi ¶ Patet igitur quantum spec-
tat ad informacionem scolarium quod debitam dis-
posicio organi requirit adiustum et qualitates pro-
impeditur **visus presenciam requirit obiecti**

Sed adiustum requirit presenciam obiecti .
Non enim sufficit scolari ut a magistro au-
diat sed oportet etiam ut libros diligenter inspici-
at . Nam duo sensus deseruiunt acquirende scien-
cie uisus et auditus Et iob dicit pu . x . Audien-
te aure et oculum uidentem deus uidente
fecit utrumque . Vnde aug . Hinc separatarum
nacionum decepimus aures labore studencium

ymo causa quasi tum ad gulam

vis⁹ presenciam requirit obiecti

sicut venti pulverem tollunt. Unde Ar. Uti-
nam haberem omnium tractatuum volumi-
na ut tarditatem ingenii erudicionis di-
ligencia compensarem. ¶ Sunt etiam qui libros
multos pulcherrimos habent. sed in eis stu-
dere nolunt. Et tales congrue phierocē(?) sig-
nari possunt qui incipiunt gloriari in pellibus.
Gloriantur enim in pellibus caprinis et vituli-
nis. Sed timendum est eis illud quod dicitur in Job. Pel-
lem pro pelle. ne incidat pro pelle vitulina
quam detinent in iniuria detur pellis corea(?)
in inferno cremanda. ¶ Ad visum autem ut
dixi requiritur presencia obiecti. Et ideo de ta-
libus potest dici ysa. xxix. Erit vobis visio
omnium sicut verba libri signati. quem cum
dederint scienti litteras et ei qui reputatur
scire. cum tamen sciat nichil. dicent. lege li-
brum istum. respondebit. Non possum. signatus
est enim. De talibus scolaribus ait quidam Anni(?)
sunt steriles in necessariis tanti(?) di(?) et hebetes
Et ne nichil fecisse videantur cum remeant.
de pellibus vitulinis cum latis spatiis magni
componunt volumina eaque rubeis vestiunt
pellibus. et sic cum sapienti sacculo et cum insi-
pienti animo redeunt ad parentes. Licet est scien-
cia quam fur surripere. mus rodere. tinea demoli-
ri. aqua delere. ignis comburere potest. Contra
quod quidam ait. Cordi non karte tradas quod no-
veris arte. Nam si karta cadat tecum sapiencia
vadat. Et ideo dicit Seneca. Non refert quam
multos libros habeas sed quam bonos in mente
tua recondit(os). Visus requirit distancie

Tercio ad visum requiritur proporcionem
proporcio distancie. Nam si super oculum
ponatur vel si nimis ab oculo distet non vide-
tur. ¶ Modo consimili. Si scolaris ab aliqua
sciencia nimis distet per odium. vel si acce-
dat nimis per amorem inordinatum. non videt
eam. nec rectum iudicium de ea facit. Nam
amor et odium pervertunt iudicium. Et sic
dicit Seneca. Perit iudicium cum res venit
ad affectum. ¶ Hinc constat aliud quod multis
opera propria licet non multum valencia videntur
aliorum operibus quamvis preclarioribus meliora. Sta-
tim(?) quam ipse facit. unusquisque tuetur opus. Ut enim dicit
Petrus Alsin(us) Statalis(?) quisque gloriatur in
suo carmine quicumque. sic et in sua prole. ¶
Videtur enim Symie quod proles sua ceteris ante-
cellat in pulchritudine. Quamvis tamen extremum ce-
dat in deformitate. Unde Symia de filio suo fer-
tur dixisse. Iudicio super omnibus iste meo.
Et sic ipse de suis operibus incertum(?) male iudi-
cat eo quod sunt ei nimis proxima per amorem. Sic
et de aliorum operibus si distet ab eius affectu per odium
vel rancorem. Unde Ar. Non facile capit in-
tellectus quod abhorret affectus. ¶ Potest etiam ex-
poni secundum modum alium proporcio distancie
que requiritur ad visum ut dicatur quod sicut distan-
cia temperata requiritur ad visionem ut nec ex su-
perflua distancia nec ex proximacione nimia visi-
bile non videatur. Sic etiam in spirituali visione requi-
ritur. Nam elongacio a deo per infidelitatem et mul-
titudinem peccatorum tollit noticiam divinorum ysa. Iniqui-
tates vestre diviserunt inter nos et deum et peccata
vestra absconderunt faciem eius a nobis. Et Aug.
dicit. Errat qui veritatem cognoscere se putat si
adhuc nequiter vivat. ¶ Hoc idem impedit
presumpcio nimia divine familiaritatis et per-
scrutacio maiestatis. Prov. xxv. Prudencie tu-
e pone modum. ne erigas oculos tuos ad o-
pes quas habere non potes. quia facient sibi pennas ut aqui-
le et volat in celum. Et in Can. vi. dicit spon-
sus ad sponsam. Averte oculos tuos a me quia
ipsi me avolare fecerunt. Soliditatem rei in

Quarto ad visum re- se visus re-
quiritur soliditas rei vise. Unde aer quia
non est corpus solidum non est visionis obiectum.
Similiter(?) informantur scolastici circa intellectu-
ales visiones intenti ut studeant in scienci-
is solidis non in vanis. Sunt enim Sap. xiii.
Vani sunt omnes homines in quibus non est sciencia
a dei. Sciencia autem dei est sacra scriptura per quam
cognoscit homo deum et se ipsum. Unde Aug. inquit
dam(?) in sermone. Deus noverim te noverim
me brevis oracio sed fidelis. ¶ Hec enim prophe-
cia integra(?) et cognicio necessaria ad salutem. Ex
priori quidem concipitur humilitas ex posteriori ge-
neratur spes et caritas. Et Aug. dicit. multo(?)
decani(?). Scienciam celestium terrestriumque rerum
magnam estimare solet genus humanum
In quo profecto meliores sunt qui huic sciencie
preponunt nosse semetipsos. Laudabilior quip-
pe est animus cui nota est infirmitas sua
quam qui ea non respecta vias siderum scrutatur
et cognitis. aut qui iam cognitas tenet
ignorans ipse quo ingreditur ad salutem. Unde

Seneca. Fatuum est laudere dimensionibus terrarum
et se ipsum nescire metiri. Stulte quippe est
vacare concordie musicorum et non habere concor
diam cum proximo vel etiam cum se ipso. ¶ Sacra igitur
scriptura tanquam spiritualis apotheca in qua inve
nitur efficax contra omne venenum et vulnus un
guentum salubre. Et sic dicit Prov. Insaciata
scriptura invenit ignorans quid dicat con
tumax quod timeat laborans premia pusilla
nimus solacia. Ecce quanta est in sacra scriptura
soliditas et quanta elongata omnis vanitas. Et
ideo sapiens invitans nos assiduum sapientie di
cit Prov. xxii. Ecce descripsi eam tibi tripliciter
in cogitationibus et scientia ut ostenderem tibi in
firmitatem et eloquia veritatis. Ergo enim con
silium Ier. Dilatavimus intellectibus quorum nobis doctrina
prevenit maculis. ¶ Et multi sunt qui sacram scriptu
ram adeo vacuam reputant et inanem quod di
cunt illud Num. ix. Nichil respiciunt oculi nostri
nisi man. quod interpretatur ~~quid est~~ quid est hoc
in code. xxi. Anima nostra nauseat super cibo
isto levissimo. ¶ Et ipsorum visus decipitur nam
in sacra scriptura veritas solidissima continetur iuxta
illud ii Pet. i. Non voluntate humana allata
est aliquando sacra prophecia sed spiritu sancto inspirati locuti
sunt sancti dei omnes. ¶ In secularibus vero scientiis est
vanitas multiplicis erroris. Unde Ier. x. Hec
dicit dominus Iuxta vias gencium nolite discere
quia leges populorum vane sunt. ¶ Narratur Gen. xi
hec cum turris babel presumptuose erigitur in ce
lum presumptuosis sublata est unitatis lingue
commercium et facta divisione linguarum subse
cuta est secatio populorum. Sic et philosophi ingeniis sui
machinas erexerunt in altum celestia et divina
curiose ruminantes et diversis verbis plurime
tes. Substracta est eis vere et immutabilis u
nitas veritatis. Et ignorantie nebula obvo
luti in reprobum sensum dati infecti erroribus
variis sunt dispersi et dicentes se esse sapien
tes stulti facti sunt. Ro. i. Et ideo in doctis corporum
parum est soliditatis et multum vanitatis. Et ideo
dicere possunt illud Ps. Oculi nostri languerunt
pre inopia quia in talibus scientiis non invenitur
refectio spiritualis quibus filius prodigus non
poterat saciari. Et quia in hiis nulla saturitas vel
cibus nulla refectio invenitur reperitur multi ca
rum inflammati vere et utinam perniciosa prevene
rant. Unde Ps. Beatus vir cuius est nomen domini
spes eius et non respexit in vanitates et insanias falsas.
Ideo dictum est Paulo Act. xxvi. Insanis Paule
multe te littere ad insaniam convertunt. ¶ Unde Ier. nar
rat de se ipso quod cum circa libros Ciceronis in
nimis erat studiosus ante tribunal eterni iudi
cis est adductus et acerrime verberatus. ¶ Nar
ratur et in vita Ypigonis climacum quod semel
cum dormiret vidit propinquum sub capite suo dor
mire multitudinem serpentum et ferarum et evi
gilans et exquirens invenit sub cervicali re
positum librum obscenitatibus plenum et fabulis gen
tilium quem postquam eiecit in pace quievit. Et
ideo debet scolaris orare. Averte oculos meos
ne videant vanitatem etc. Et Ps. Viam man
datorum tuorum cucurri. Hec est via que ducit ad
celum. Sap. vi. Concupiscencia sapientie deducit ad
regnum perpetuum. Non tamen ad singula nec inconve
niens alicui videatur si verba philosophie vel curiosis
scientie in doctrina maxime cum hoc ratio expostulat
admittantur. Nec debet aliquis calumpniose que
rere de qua facultate sumatur dummodo edificat
ad salutem. Sic nec de herbis queritur que terra eas
portaverit aut quis ortulanus terram excolue
rit dummodo virtutem habeant salutarem. Et ideo
medium causa erudicionis communis aliqua de gentilium
libris recipi possunt in divinis eloquiis. Sicut et
Paulus quosdam volens corripere usus est ver
sibus cuiusmodi poete ad Titum primo. Nota
ibi **Attencio potencie visive** Attencio potencie visive

Quinto ad visum requiritur attencio vi
sive potencie. Cum enim species multorum visi
bilium afficiant aerem medium et cursitent oculi
lum et visibilem speciem itinere alium de omnibus illis visi
bilibus coram oculo positis visus unicum apprehen
dit illud scilicet ad quod animus intendit. Sicut cum ca
nis venaticus odore tantum unius cervi
fuerit vehementer allectus sic illum solum
insequitur ut alios occurrentes non videatur sen
tire videatur. Et habet intencione videndi di
citur Ysa. xlvi. Utinam attendisses mandata
mea. Et Deut. xi. Ponite hec verba mea in
cordibus vestris et mittite oculos vestros collocate
Tunc enim scolaris studium proficit si hiis que le
git vel audit diligenter attendit. et cum ea
mentis in cordis armariolo examinat. et
revolvit. Aliter legere et non intelligere vel non intelligere
legere est negligere. Unde Bern. Ad fratres de monte di
dum cotidiana lectione aliquid invenimus memo

ne respondendū est qd fidelius eligat se
orsū qd renocatū crebrius ruminet. Et ꝑse
neat. Cū mlta pauꝑis inde tibi vnū elige
q illo die excoquas. Idem. Lui sepcā sua
torquet et d singul' sbis in consiliū ue
niūt. Nccē ē ut quociens ad intellcm re
nocant memorie affigant. Aliorz eni ue
lox ē stilus corꝑ labilis ē memoria. ¶ Sz
mlta sūt scolares desides qui studio nolūt
mentē appone. ut multiplicē laborē studij
ualeant euitare. Nam ut dic Seneca
Desidiose studē est corpere. Et dū amat
piger clericus sine labore viuē querit so
laciū in specie sue. Fiat eni cū audit q
alij in tenē studēnt. ad q labori studij
subicerentur. ad q sapiē studant. Non eni om
nes ꝑbitū qui sapientes nō sūt. Non est
opus ut ego me cruciem indiscendo. pu
ericiā exiui. et appinquo ~~quo~~ senectuti nc
iam possem ad magnū fan ꝑuenire si
nō incipem laborare. Sic piger secū trac
tat et in sua desidia simul et ignorancia ꝑseu
at. Sic rapit quē callidus hostis ad incē
tū eius sibi talia suggerit. ut inopē et neg
ligencia uiuat et tandē ꝑeat. Fiat eni mo
ritur doctus simul et indoctus. de talibus Sūt q
dam. qui scire uolūt sz nō opari. Et studiū
penitācz pati. modus iste catus uolt piscem
sz nō piscari. Nō loquor illis Sz si quos cu
rare iuuat q pena sciendi ¶ Cassianus
refert de institutis monachorū. qd quidā
adeo hanc graciam impetrauit ut cquit
ei diebus ac noctibus dedito colloquio spuali
nunquā dormiret. Si quis uō detraccionis ū
bū seu ociosū cogitabat inferre. in sopnū
nō ꝑtinus cadebat. Non sic legitur de Sicles
fuisse ad studiū ꝑhi olim circa phycam
gymnasiū qui potius tamquā indefessi milites
semꝑ fuerant intenti ¶ Narrat Ps. in li°.
de Apuianū. Cū anthyocenes ꝑhe nullū dis
ciplin reciperet. et ꝑseuerante dyogene remo
ue non posset. nouissime clauaminatus
est. ut abiret. Cū ille caput subiecisse dicitur
et dixisse. Nullus tam durus baculus ēe poterit
qui me possit a tuo obsequio separari. Bene
iste magistri uerba intenta aure capie
bat. pape quē abeo clauā non poterat
distingere. ¶ Refert et ualerius qd Salon ꝑhs

qui summo sapie feruore flagrauerat. In
ꝑmo die. cecus animas suis ꝑhys ipī mori
turo. cfestim assistentibus et de quadā qstione
inter se conferentibus. iam fere mersū morte
caput erexit. Interrogatus sz cur hoc fecisset
R. ut cū illud de quo disputans ꝑcepo moriam
dius inigēte alteratio erubescant igitur scola
res desides cū audiunt eū. morientē ab attē
cione studij nō cessare. Legitur in cronicis qd
virgilius poetarum eximius interrogatus quo
mō uersus suos cponeret. R. Ego inquit pario
uersus meos modo vrsino. Nam sicut vrsa
fetū quē pariendo in effigiatū et informē e
didat postmodū lambendo effigiat atque
format. Sic uersus mei. qui sūt quasi ꝑtus
mei cū ꝑmo ꝑdeunt in eē. rudes et imꝑ
fci sūt facie. sz postmodū tractando e
os cū summa diligencia bene formatos red
do. Et id quidā dicit ꝑhs. cura mater ē
~~et~~ instancia nouerca erudicionis neglige
cia. ¶ Septē sūt claues phylosophandi quos
ponit policratus in hijs versibus. Mens hu
lis studiū querendi uita quieta Scrutiniū
tacitū paupertas terra remota Et doctoris a
mor discendi claues reuelat. **Mora tempo**
ris

Sexto adiuisione requiritur
Mora temporis. Nam ut ꝑbat ptholo
meus. li°. ij°. de aspectibus. licet uisibile in
sui subito ostendatur. nō tamē distincte cō
gnoscitur. nisi ꝑus aliq deliberacio habeatur qua
mora uicq et tempus mensuratur. Anq° scola
ris instruitur. qd lectioni debet insistere et nō
subito ꝑtransire ut aduicatus notam ualeat
ꝑuenire. Vnde Hern. Tantū distat studiū a
lectione quantū amicicia ab hospicio et essencia
alis affectio a fortuita salutacione. Ergo ve
ritatis intelligencia cū queritur assiduitate
penetretur. Legitur gen xxxij. qd Jacob inici
ne instituus cū angelo usque ad ascensū au
rore luctamen exerauit in qua lucta neruus
femoris eius emarcuit et ab hac lucta nō
cessauit quo usque bndictione angelicā re
ceperit. Exemplo ergo eius debemus et nos
in uia ꝑegrinacionis nre septuag tamquā an
gelū nunciū uoluntatis diuine apprehende
et cū ea luctari usque ad ortū aurore i. do
nec nobis noticia ueritatis elucescat
in mente. Etc. ij. Colluctata ē cū sapi

enciam anima mea. Ex quo certamine emarces
sit uermis femoris quia ex studio sapientie debi
litatur in homine concupiscencia carnis. Ideo
anima sciencia refertur et magis non ama
bis. ¶ Ex hoc enim scolaris intellectum et af
fectum quasi duobus brachijs cum sapiencia luc
tatur per benedictionem quousque glorificacionem opti
neat. Prouerbiorum iiij. posside sapienciam etc. et
exaltabit te et glorificaberis cum eam fue
ris amplexatus. Unde Seneca. Parco nomi
ne studiosus tarditate punitur ut eo ma
iora premia retribucionis inueniat quo ma
gis in studio inuencionis elaborat. De
hac lucta poeta dicit Quemuis quamquam studeas
tamquam pugil anxia pugnat. Prestet adhuc
in uanis potit mora que uenit hora ¶ Sunt
igitur instandum ut omni tempore sapientie studium am
plectemur. Unde Ieronimus. Ad discendum nulla etas
sera uideri potest quia et si senem magis deceat
docere quam discere magis tamen discat quam doce
at quia ignorancia ueteranum confunde
tur. Augustinus. Christiana est christianorum profunditas
litterarum ut semper in eis proficerem si eas ineuen
te puericia usque ad decrepitam etatem maximo
ocio summo studio et meliori ingenio conarer
addiscere. Unde Sap. viij. Hanc amaui et exqui
siui etc. Et quesiui eam mihi sponsam assumere. De
bet enim homo sapienciam tamquam sponsam non tamquam
sponsam non tamquam concubinam assumere ut scilicet ei in
indissolubili federe copuletur non ut ei ad tempus
adhereat et post hec ab ea recedat. Sic legitur
quondam fecisse phylosophi. Unde dicit uale
rius maximus li. viij. plato anno lxxxi
decedens sub capite libros fertur habuisse. Sic
in extrema eius hora cognicione uacua re
mansit. Unde Quintilianus dicit. Amor sci
encie usus lectionis non scolarium temporibus sed ui
te spacio terminetur. Diffusio exterioris lucis

Septimo admissione requiritur diffusio
exterioris luminis medium illustrantis.
Nichil enim uidetur in tenebris. Unde probatur inpri
mo Vite perspectiue quod nichil uidetur nisi luce
oriente super rem uisam ab eadem usque ad o
culum illapsa tamen. ¶ Et adhoc quod oculus in
tellectualis ueritatem aliquam apprehendat necesse est
quod super eum sol iusticie splendor effulgeat.
Deus enim est lux uera que illuminat omnem hominem etc.
Ut sicut sine corporali non fit uisio corporalis sic

absque diuino lu... mine non fit uisio intel
lectualis. Deus enim est qui docet hominem sci
enciam. ps. et augustinus. Interius sonat qui corda
docet. Solus enim deus docet hominem effectiue
homo autem tantum docet alium excitatiue. Quod
probat augustinus triplici signo. Primo quia sine homine
doctore potest homo ad scienciam peruenire. Oportet ergo
eum alium doctorem habere et ille est deus qui docet
intus. ps. Audiam quid loquatur etc. ¶ Secundo quia a
liquando docendo homo que non intelligit quod ali
um instruat non potest esse. Sic si doctor non ha
beret scienciam quia nullus quod non habet potest dare ¶
Tercio quia postquam fecit quicquid potuit non statim
discipulus sciens efficitur immo postea cogita
do et quasi consulendo lumine eternis intus sciencia in eo
sciencia generatur. Ideo dicit Ps. Nisi apertum fuerit
omnia que scripta sunt ab eo qui habet clauem dauid qui
claudit et nemo aperit. aperit et nemo claudit. nul
lo reserante pandetur. Et Ieronimus. Falleris si pu
tas inuenire apud mundi magistros scienciam quam
soli discipuli christi deo munere assecuti. Jacobus i. Si
quis indiget sapiencia postulet etc. Augustinus. Orone
melius soluuntur dubia quam Sap. vij. Optaui
et datus est michi sensus. inuocaui et ue. in
me spiritus. ¶ Et ideo legitur quod beatus Ieronimus quando studere
uoluit apto libro oracionem premittebat dicens
Declinate a me maligni et scrutabor mandata dei
mei. Studium enim sapientie salutaris maxime
displicet spiritibus malignis. Et sicut dicit
Hugo de sancto victore. ¶ Triplex est nobis ocu
lus scilicet contemplacionis rationis et carnis rema
net clarus ¶ Cum igitur attendit homo cecitatem
intelligencie sue et reperit se nichil scire
sine diuinis muneris et luminis illustracione quod res
tat ei nisi orando dicere Deus meus illumina
tenebras meas. De institucione platonis ex p

Oculus in eminenciori | proprietatibus oculorum
loco corporis locatur ¶ In toto corpore speculatur
¶ Ea que sunt ab eo distancia non nisi adherencia
contemplatur ¶ Senescente corpore deficiat et debilita
tur ¶ Ceteris menbris dolentibus non compaciens la
crimatur ¶ Pilos habet in palpebris quorum quantitas
non augetur ¶ Magno nec reputatur. Macula
que in ceteris menbris modica censetur Oculus

Primo igitur oculus | eminenciorem habet locum
in corpore locum optinet preceteris menbris e
minentem et hic propter maiorem inter cetera menbra
dignitatem. Quo in uita docente instruimur o

De institucione platonis ex proprietatibus oculorum

oculus eminenciorem habet locum

alii spirituales ecclesie .s. prelati qui loco ocu-
lorum ecclesie sunt [positi] dati ut sciat posuit alios
dignitate ministra et uite sanctitate. Nam ut Gregorius
in moralibus. exterioribus debet esse conspicuus qui ceteris
preponitur imitandus. Et Bernardus ad Eugenium. Audi
canticum minus suaue sed salubre. Monstruo-
sa res est gradus summus et animus infimus. sedes
prima et uita ima. lingua magniloqua
et manus ociosa. sermo multus et fructus
nullus. ¶ Et ideo Constantinus matri sue he-
lene que sibi aliquid iniquum mandauerat. sic
legitur rescripsisse. Quanto excellentiore loco consti-
tuimus inter homines tanto plus patemus aspecti-
bus hominum. ¶ Atque mortalium oculi omnium in
dicta omniumque uota nostrum nolle atque
uelle considerant. Et ideo non solum irreprehensibi-
le sed et laudabile debet esse quod uolumus. Lapis
enim magnus de monte corruens multos sibi
[...]tos lapides secum in baratrum inferni dimergit.
Gregorius. Cum pastor per abrupta uiciorum graditur neces-
se est ut ad precipitium grex pertrahatur. Quia et in
alto prelati positi debent et possunt non in imo
casum uereri. Unde Bernardus scripsit Eugenio flori-
ter in papam creato. Filius est de filio meo pater
meus. Eugenius magna proculdubio mutacio
qui post me uenit ante me factus est fateor
non inuideo considero tamen gradum et timeo ca-
sum. Fastigium dignitatis considero et eminus
periculum reformido. pro eo quod scriptum est homo cum
in honore esset non intellexit. ac si diceret
honor absorbet intellectum. Debet et prelatus
attendere quod quanto gradus est altior tanto casus
grauior. Unde legitur iiii. Reg. i. Cecidit Ochozias
per cancellos cenaculi quod fecerat et mortuus est
Si non autem excelsum intantum leuius fuisset si tam
alte non ascendisset ¶ Resonare debet
sepius in aure prelati illud donati. Preposici-
oni quod accidit. unum quod. Casus tantum. Ad
casus duo. qui. accusatiuus et ablatiuus ¶ Hec
enim debet prelatus timere .s. accusari de crimine
et auferri de regimine. et sic ignominiose cade-
re. ¶ Oculus in alto positus timendus est ne
dum per hoc euanescat et cadat. Sic prelato
ualde timendum est ne dum ab alto subiectos con-
siderat per superbiam euanescat et spiritualiter cadat.
Iob dicit. Eccl. xxxii. Rectorem te posuerunt
noli extolli esto in illis quasi unus ex illis
Deut. xvii. Nec eleuetur cor eius in superbiam

super fratres. Ex hoc etiam quod in humano corpore
oculus est ori super positus et ore unico existen-
te. oculus est geminatus. spiritualiter informatur
prelatus ut principalius et amplius inten-
dat circumspectioni quam lectioni. Unde et caput in-
ter cetera super intendens. Sic etiam unitas oris
et dualitas manuum ipsum monet ut am-
plius intendat operi quam sermoni. Nam principem
et prelatum decet esse pauciloquum et multifi-
cum. Unde Iob. Sedebam quasi rex circumstante
me exercitu Stillabat super eos eloquium
meum. ¶ Sed multi sunt prelati qui possunt di-
cere. Cumque in medio sederem circumstante me
sanctorum collegio inundabat super eos eloqui-
um meum. Sed attendant quod in multiloquio
non deerit peccatum Et quod prelati pauca loquen-
tis sermo preciosior habetur. Iob dicit ibidem
verbis meis nichil addere audebant et su-
per eos et c. Aristoteles in libro de secretis secretorum quem   Vnd
scripsit Alexandro sic dicit. Speciosum et ho-
norificum est regem a multiloquio abstinere nisi
necessitas id exposcat. Melius est enim quod
aures hominum sint semper sitibunde ad eius elo-
quium quam suis affatibus saturentur quia omnis
satietas fastidit. Si ergo pauciloquum decet
esse regem quanto magis animarum rectorem.
Et ideo Socrates cum quidam ab eo quereret quo-
modo quis famam optimam compararet. Respondit. Si loque-
ris pauca et facias optima. Oculus specu-
Secundo oculus speculatur latur pro toto corpore
pro toto corpore. Sic et prelatus habet in ecclesia
speculatoris officium exercere. Ezech. xxxiii. Fili
hominis speculatorem dedi te domui Israel ¶
Speculatoris autem est vigilare ne forte si in
sompno corporis obdormiat hostis gladius in
cautos feriat. Sed audiant nunc uigiles quos
de eis dicit Bernardus super illud Inuenerunt me ui-
giles qui custodiunt. Parum est nostris uigilibus quod
non seruant nisi etiam perdant. Alto quippe dum
sic obliuionis sompno ad nullum comminacionis diuine
tonitruum expergiscuntur uel ut suum periculum expa-
uescant. Inde est ut non parcant seruis cum
non parcant sibi perimentes pereunt et perimentes.
Quis dabit michi de numero prelatorum qui non
plus inuigilet perditorum euacuandis mar-
supiis quam extirpandis uiciis. Utinam tam uigiles
repperirentur ad curam quam alacres currunt ad
cathedram uigilarent utique et non sinerent

de se dicit anima mei et proximi mei adiu. me
ap. et sic. ¶ Utinam speculatores nostri essent
saltim adeo solliciti et uigiles sicut grues
ut enim dicit philosophus et hugo in libro de auibus
Grues quod adhoc eligitur ut uigilet aliis in
pede altera suspenso lapillum tenet ut si
forte dormiat lapsus a pede lapillus cadat
et cito euigilans clamat. ¶ Prelatus igitur
qui ad custodiam sui et aliorum uigilat lapidem
in pede id est christum in mente portet. Paueat autem si-
mo per caueat ne lapillus a pede id est christus a
mente recedat. Si autem a mente recidit per
confessionem clamet ut dormientes excitet id est
plebem sibi commissam tam per se quam eorum exemplis
ad uigilanciam circumspeccionis inuitet ¶ Sed dicitur
ysaye lvi. Speculatores eius omnes ceci sunt
ceci scilicet hely. tenaciter ocio residentes et
de exitu domini sui tantummodo rumores sollicitan-
tes uolentes experiri labores exercitus nec mi-
litare cum militantibus ¶ Sunt et uelut lamech :.
qui dum feram sagittare putauit. hominem sa-
gittauit. Sic et moderno tempore plerique cum
prudenter alicuius culpam uoluit persequi re-
uera persequitur personam. Iste lamech secundum ueri-
tatem hebraicam legitur primus oculorum caligine
maculasse et bygamiam primus induxisse Et ex
prelatorum cecitate certum est bygamiam spiritualem
in ecclesia originem habuisse. Legitur ii Re. v.
Quod Iebusei dixerunt ad dauid. Non ingredi-
eris huc. et sequitur Cecus et claudus non
intrabit intus. Ceci scilicet quorum oculi intellectus
excecati scilicet per ignoranciam ut oculi affectus
per maliciam ¶ Claudus uero dicitur qui obtentis
duobus beneficiis in diuersis ecclesiis cum simul in am-
babus non possit residere instar claudi ine-
quales habens tibias uidetur spiritualiter claudi-
care. Hii uero dicuntur in muris ierusalem
poni et prohibere dauid ne templum ualeat in-
gredi quia tales hodie conueniunt in prelacionibus
ministrari et impedire ne alii boni possint in
ecclesia promoueri. Hii ergo cum sint ceci non
possunt dicere illud Job xxix. Oculus fui ce-
co et pes claudo. Sed dicit bernardus. Monstruosa
res speculator cecus doctor inscius preco mu-
tus ¶ Plane patet cecitas eorum nichil apperte
cum uideamus eos in mira morum medium plus
quam laycos conspicare. Et bene assimilantur pauo-
ni qui in cauda multos habet oculos. Sed illis o-

culis nichil uidet. Et hoc sepe euenit quod
prelati et multi alii per scienciam oculati diuinam
dulcedinem non degustant. Quibus dicitur quod
dixit helyseus. iiii Re. vi. Uidebis
oculis tuis et inde non comedes ¶ Ut ha-
bet in sciencia perspectiua ad hoc duos oculos
ingeminauit natura ut uno clauso uel
impedito. spiritus uisibilis ad alium se transferens
studiosius operetur in illo quia uirtus unita est
forcior se ipsa dispersa. Tunc enim in actu uidendi
pupilla confortatur quia spiritus uisiuus in eo habun-
dancius uniatur. hoc uidemus in sagittariis
qui unum oculum consueuerunt claudere. ut possint
direccius sagittare. Sic et cum deum in presenti
uidemus oculo duplici scilicet racionis et fidei. Quamdiu
dum oculus racionis clauditur oculus fidei clarius
et rectius contemplatur. Unde euenit aliquando quod simplex
uetula aliquem articulum fidei firmissime credit
circa quem aliquis litteratus dum racionem inui-
tur hesitabit. Legitur gen. xlviii. Oculi israel
caligauerunt pre senectute et uidere non poterat. Is-
rahel interpretatur uidens deum et significat litteratos
qui in scripturis inspiciunt et tamen quo ad
probabilia ceci fiunt ¶ E contrario legitur de moyse
quod non caligauerunt oculi eius. Per moysen qui
interpretatur sumptus de aquis laycus signatur qui scilicet
ab aquis sapiencie per ignoranciam separati. Et isti in
hiis que ad mores pertinent semper clarius uident
litteratis namque discussione nimia excecantur a sen-
sibilium excellencia. Nam secundum philosophum excellen-
cie sensibilium corrumpit sensum. Unde et
de paulo actuum legitur. Subito circumfulsit eum lux
de celo et apertis oculis nichil uidebat. quia sic aliquis exce-
catur per defectum luminis. ut hely. ita et per excessum
luminis ut paulus. Oculus uidet ab eo dis-
Tercio non uidet oculus sibi ad- tancia
herencia. Sed ab eo distancia. Sic prelati ali-
orum uicia discernunt. Sed mores suorum collateral-
ium et familie proprie non attendunt ut uere
possint dicere. ps. Lumen oculorum meorum non est me-
cum. Ps. Solemus mala domus mee scire nouis-
sime ac liberorum et coniugum uicia uicinis
canentibus ignorare ¶ Si enim isti oculum sui
per se reflecterent ut suorum uitam et mores in-
spicerent in medium meis multa mala uiderent.
Nam sicut capula est plena auibus Sic domus
eorum scilicet plene dolo ut dicitur Ier. v. Et si foris in-
terficiat gladius mors domi similis est. Tre.

r. videbunt siquidem in domo sua superbiam
iuxta illud Iuuenalis ¶ Maxima quemque do
mus seruis est plena superbis. Et dicit David
Non habitabit in medio domus mee qui facit superbiam. Tales
enim de domibus prelatorum sunt abiciendi quan
tumque alias sint necessarii. Iuxta illud Mathei v. Si
oculus tuus etc. ¶ Si etiam domum suam
prelatus inspicit interdum inueniet in ea
homines se inuicem odientes. Nam dicitur vul
gariter habitantes in curia sunt ut canes in
coquina ¶ Cum canis os rodit socium quem
diligit odit. Et dicit Claudianus Regales
famuli socium spreuere superbi. Videbit etiam
in domo sua feditatem luxurie. Sed David dicit
Ambulans in via inmaculata hic michi ministrabat ¶
Et de sancto Edmundo Cantuariensi Episcopo archi
episcopo legitur quod a clericis suis castitatem exigere
mundiciam volens omnem familiam suam
sicut esse mundam. Videbit etiam in domo su
a versipelles communium suorum seductores mol
lientes ¶ Dicit Beda quod serpens qui se
duxit Euam faciem habuit humanam et
caudam serpentinam. Huic sunt similes con
siliarii qui frequenter inueniuntur in domo
prelati. Nam sermo eorum videtur esse rationalis
et discretus sed finis tortuosus ¶ Attende
igitur prelate ne te decipiant cum sub vn
liacentes. Nam forsitan subuersores sunt tecum
et cum scorpionibus habitas. Ez. ii. ¶ Tandem in
uenit cum vicia in summam redegerit quod
non deficiat de domo sua fluxum seminis
paciens et leprosus tenens fusum et cadens
gladio indigens pane. ii. Reg. iii. ¶ Videbit
enim fluxum seminis in luxuriosis lepram in de
tractoribus gladium in iracundis et in inuidis
penis indigenciam in auaris ¶ Unde in
de potest dicere cum Ieremia xxiii. In domo mea
inueni malum. Et pre dolore simul admira
cione poterit exclamare Numquid ergo spelun
ca latronum facta est domus ista. Ier. vii.
¶ Respiciens etiam aliquem quem plus cete
ris diligit dicere potest Quid est quod dilectus me
us in domo mea facit scelera multa ¶
Videbit et verum esse quod dicit Boecius. Adeu
Aurea bonos rape facilius quam facere con
sueuit Adam in eodem ¶ Non dicam sanum
dolentem lepram. Et ideo prelatus Leuit. xiii. et
xiiii. ut sacerdos non solum consideret

lepram inficientem sed etiam corrodentem. Quia
prelatus non solum debet aliorum vitam discutere
sed et suorum mores diligenter attendere. Et in
quibus extraneorum meritis ad se venientes
dicat cum Iacob. Iustum est ut aliquando prouu
deam domui mee. Gen. xxx. ¶ Maximum
enim ornamentum prelati decet honesta fami
lia. Nam ut ait Seneca. Compositus prin
ceps compositam familiam habere debet. Et Boe
cius de consolacione. Familiaris inquit vitiosi mo
ris perniciosa domus sentina et ipsi domino in
imica. Et Iuuenalis Satiricus ¶ Videndum
est recte potest plurima tamen his sapiens de
causis ut linguas mancipiorum contemnas
Nam lingua mali domus pars pessima
serui ¶ Sicut enim in mundo videmus quod sol
non potest illuminare remota nisi prius illuminet
sed et potest illuminare proxima nisi ipse luceat
in propria substancia. Sic nec prelatus qui est
sol in ecclesia bene non potest illuminare ceteram
sibi commissam nisi illuminet et propriam fami
liam. Nam ut dicit Thymo. iii. Si quis do
mui sue preesse nescit quomodo ecclesie
dei diligenciam habebit. Si enim radius ob
fuscetur in proximo id est per suos socios et consili
arios necesse est ut talis perueniat ad illos
sed potest et prelatus habere bonam familiam
nisi ipse duxerit bonam vitam ¶ Vult enim dis
cipulus esse sicut magister suus. Nam dicitur Eccli. x.
Secundum iudicem populi sic et ministri eius
et qualis est rector ciuitatis tales et habi
tantes in ea. Oculus debilitatur senectute ocul' debilitat' senect'
Quarto oculus debilitatur corporis senectu
te. Sic proh dolor et iam quasi senescente
ecclesia videmus eius oculos caligasse ¶ Legitur
Gen. xxvii. Senuit Ysaac et caligauerunt
oculi eius et videre non poterat. et sequitur Quando
Iacob sibi pulmentum obtulit quod comedit
Et sic gustatus deceptus fuit. Non nec tac
tus quia pilositatem colli et manuum bene
sensit. nec auribus audiuit. Nam ait Vox
quidem etc. Nec odoratus quia vestimentorum fra
grantiam sensit. Solus autem visus ibi defici
at ¶ Sic et modo vergente mundi vespera
videmus prelatos ecclesie a statu pristine perfectionis
plusquam laycos cecidisse ¶ Et ideo status ec
clesie figurari potest per statuam Nabuchodonosor. Dan.
ii. Cuius caput erat ex auro. pectus

z brachia ex argento · venter z femora
ex ere · pedum aute quedam pars · ferrea quedam
fictilis ¶ Fuit enim quondam ecclesia in primiti
uis prelatis aurea propter sapientiam · argentea propter vi
te mundiciam · erea propter eloquenciam · que est predi
catori sic necessaria · s. fulgor sapientie · mundi
cia vite · sonoritas eloquencie · Set pedum i.
ultimorum prelatorum · pars quedam est ferrea propter
dis duriciam · quedam fictilis propter luxuriam ¶ Cum
petrus senonensis archiepiscopus ad claram vallem
aliquando abisset ut quendam conversum eiusdem
loci qui frequenter in extasim rapiebatur
visitaret postulauit ab eo ut sibi visionem
aliquam enarraret ¶ Vidi inquit nuper dominam
quandam speciosissimam vultu auro z gem
mis ornatam · Dixitque michi stupenti et
eius ornatum z vultum z pulchritudinem ad
miranti ¶ Que nam sum ego z respondi ·
videtur michi quod sis domina nostra · Et ipsa respici
as me a tergo · Cumque eciam eius respicerem
vidi eam putridam z vermibus scaturientem
¶ Nunc igitur potes me videre gloriosam domi
nam non esse · Non sum virgo maria · set sum
mater ecclesia que in primo statu · i. in
anteriori mei parte · s. in apostolis martiribus confessoribus
sum pulcherrima z decenter ornata ·
Set a parte posteriori · i. postremo tempore in mo
dernis prelatis sum putrida z ignominia
plena et argentum meum versum est in scori
am · ys · i^o · ¶ Narrat valerius maximus
Cum omnes optarent mortem Dyonisi
tamque tyranni crudelissimi quedam muli
er etatis prouectissime syracusis degebat
que sola cottidie tempore matutino ut dyoni
sius diu viueret deuotissime exorabat Quod
ut cognouit dyonisius tantam mulieris erga
se beniuolenciam admiratus eam ad se uo
cauit z quare hoc uel quo suo merito faceret in
quisiuit · Cum essem inquit puella ty
rannum crudelissimum habuimus eo carere plu
rimumque optabamus · Quo interfecto uir ei suc
cessit cuius mors nobis amplius quam prioris in
desidio fuit · Postremo te superioribus importun
iorem habere cepimus · Ne igitur si tu nobis per
mortem ablatus fueris succedat aliorum omni
um nequissimus ad te conseruum cottidie per
tua longeuitate rogare ¶ Hoc modo pro
dolor perdit ecclesia · In quibus considerat peiora et

peiora z modica ¶ Olim enim moyses faciem
suam uelabat quia non poterant intueri eum intende
re filij israhel propter gloriam vultus eius · ut dicitur · ij · cor ·
iij · Set hodie multi moyses · i. sacerdotes moderni
temporis propter confusionem possunt faciem suam uelare
Iam enim filij israhel in eos non dignantur inten
dere · Set peccatis erubescunt z gemunt pre dolore
Ier · ij · Malachiæ · ij · Nam non qui videt sum
mi sacerdotis vultum mente voluebat ¶ Sic
hodie si quis consideraret bene statum ecclesie
voluaret in mente · Hanc differenciam pla
torum ecclesie considerans Gre · ait · In iudicio ostendit quid
unusquisque lucratus sit · Ibi petrus cum iuda
conuersa apparebit · Ibi paulus cum gentibus conuer
sis ad fidem · Ibi andreas post se achaiam
ducens · Iohannes asyam · Thomas indyam
Bartholomeus Babariam z cetera · ¶ Cum ergo tot
pastores cum gregibus suis ante iudicem
uenerint quid nos miseri dicturi sumus
qui ad dominum iudicium post negocium nos
trum vacui redimus · Qui pastoris nomen
habuimus z oues quas ex nutrimento dilectionis
ostendere non habemus? Hic pastores uocati su
mus z ibi gregem non ducimus Oculus me

Quinto oculus · vbus dolentibus lacrimatur
Quecumque membris dolentibus · i. compaciens
lacrimatur · Sic z prelatus in spectus subditorum
miserijs compassione debet in lacrimas compassio
nis exemplo Ier. dicentis Trenorum · xiij ·
plorans plorauit z educ oculi · in lacrimas · quia captus
est et cetera. ¶ Talis erat Iob ¶ Flebam quon
dam super eo qui affl. est z a. m. p. compa. pau.
¶ Debent igitur prelati flere cum flentibus
z per compassionem infirmari cum infirmantibus
exemplo pauli qui dicit · Cor · xi · Quis
infirmatur et cetera. Natura pellicani est quod cum vi
det pullos suos recapit in ore su
um donec eos perduxit in locum securum ¶
Sic prelatus videns subditum in periculo con
stitutum debet ipsum in ore recipere per sermonem
salutiferam et exhortacionem z intra cordis vi
scera per compassionem exemplo pauli qui dicit
Phylipp · i · Testis est michi deus quomodo
cupiam vos · om · in visceribus iesu christi · Nar
rat valerius maximus li^o · v · Cum codrus
rex atheniensium et corintenses pugnaret super
euentum belli consuluit apollinis oraculum
Cui responsum est quod pars sua aliter non vinceret

oculus dolentibus lacrimatur

nisi ipse hostili gladio interiret. Quod quidam
in notuit castris atheniensium et aduerse parti
dorensium. Tunc athenienses regis custodiam
militibus commiserunt. Dorenses vero ne eius
corpus codri lederet edixerunt. Quod postquam co
drus agnovit mutato regis habitu fami
liarem cultum induit et pugnancium hostium
cuneos penetravit et unus ex militibus quem
falce percussit eciam ipsum repercuciens interfecit.
¶ Quantum exempli iste de flemisset [illegible] qui ob
hanc causam gladium super se desiderauit hosti
lem. ¶ Erubescant igitur prelati moderni qui
exemplo istius non se opponunt murum pro do
mo domini. Quorum oculi sic aruerunt quod non peni
tus compacientes populo lacrimas unicas e
miserunt. Verificatur hodie illa ewangelica
parabola que dicitur Luc. x. Quod uiso sauciato
preterierunt sacerdos et leuita. Quia multi
tam de maioribus quam de minoribus prelatis quod non com
paciuntur eciam spiritualiter sauciatis cum tamen
ad eorum spectet officium ut more medicorum spi
ritualem saluti intendere animarum. Nam ut
ait Gregorius. Cum causa uel cura elaus pericul su
scipit qui ad egrotum medicus accedit. ¶ Sed sic
ait Bernardus ad Eugenium in persona loquens prelato
rum. Cotidianas expensas cotidiano repetimus
scrutinio et continua gregis dominici detrimen
ta nescimus. De precio escarum uel de numero panum cot
tidiana cum prepositis discussio est. Rara admo
dum cum ministris collacio celebratur de peccatis
populorum. Cadit asina et est qui sublevet, cadit
uel perit anima et non est qui curet. Uni
quisque ait ¶ Non curant curas sed curas non
uera sed cera. Non equum sed equum, non mores
sed opes. Quod uerum et miserabile est quod dolent de
amissione pannie et non anime. ¶ Questio
fuit aliquando cur oua strucionum suspenderentur
in ecclesia et qui sint homines qui plura dicant
mendacia. Prima questio soluta fuit hoc
modo. Oua strucionis ideo in ecclesia suspenduntur
et prelatorum oculis proponuntur ne strucionem qui
ad filiorum in curia duratur imitentur. De stru
cione namque dicitur Job. xxxix. Duratur ad fi
lios quasi non sint sui. ¶ Sed ad secundum sic fuit
responsum. Sacerdotes et clerici pre ceteris hominibus frequ
encius menciuntur et sollempnius. Nam cotidie
clamant coram omnibus. Defectio tenuit me
pro peccatoribus. Oculus pylos habet in palpebris

Sexto oculus pylos habet in palpebris
quorum quantitas non augetur processu temporis.
Per pylos qui exterius adherent significa
tur temporalia que adiciuntur nobis. ¶ In hoc
ergo quod pyli qui in oculorum palpebris non cres
cunt pro processu etatis sed secundum quantitatem naturalem quan
titatis informantur ecclesiastici oculi scilicet prelati
ne temporalia sibi multiplicent sed de medio contentus
sint contenti. Ipsi enim regi terreno precipitur admodum.
Deut. xvii. Nec habeat argenti et auri imme
sa pondera. Quanto magis hoc indicitur prelatis
qui tantum sunt dispensatores ecclesiastice facul
tatis. ¶ Sed hodie in prelatis et clericis multum
creuerunt et multiplicati sunt isti pyli quod facti
sunt ex omni parte pylosi ut iam uere sit imple
tum quod olim de babylone predictum fuit Ys. xiii.
habitabunt struciones ibi et pylosi saltabunt
ibi. Per strucionem qui pennas habet sed mole
corporis grauatus in altum uolare non ualet si
gnificantur ypocrite qui bonorum uitam exterius i
mitantur sed actiuis ecclesie pro desiderium nunquam
se eleuant. ¶ Pylosi non sunt homines diuiciis in
uoluti et isti dicuntur saltare in babylone id est ec
clesia in qua fere omnia confusa quia ex temporali o
pulencia surgit mediocri lasciuia. Deut. xxxii.
Incrassatus dilatatus est et cetera. ¶ Diuites eciam
pylosis idem propheta alibi dicit. Pylosus cla
mabit alter ad alterum. ¶ Hodie namque vi
demus in ecclesia quod pylosus pylosum uocat quia di
ues diuitem inuitat. Cum tamen dicatur Luc. xiv.
Cum facis prandium aut cenam noli uocare diui
tes sed uoca pauperes. Oculi macula magna
Septimo magna in oculo repu reputatur
tur macula que in ceteris membris modi
ca censetur. Sic et idem peccatum maius est in prel
lato quam in subdito et in sacerdote quam in layco.
Sicut et macula plus ledit oculum quam pedem uel
manum ut merito sit tanta differencia inter prelati
et subditi sacerdotis et layci peccata quan
ta inter festucam et trabem. Unde Math. Quid
autem uides festucam in oculo fratris et trabem in oculo tuo non
uides. ¶ Sicut et locus sacer in quo delinquitur
peccatum aggrauat sic et gradus et dignitas ex
aggerat. Unde Juuenalis. Omne animi vici
um tanto conspectius in se crimen habet quanto
qui peccat maior habetur. ¶ Unde rei figura
Moyses qui de animalibus mundis tractabat per
que homines designabat circa inmundicia ani

oculus pylos habet in palpebris

oculi macula magna reputatur

um diligencior fiut. Nam plures aues i
mudas quam pisces uel bestias numerauit
ut patet in deut. xiiij. In mudicia auiu
designat pri mudiciam clericorum. bestiarum aut
et piscium laycorum. Sic et ceteris paribus pctm
idem comissum a sacerdote seu clerico grauiu
us quam a layco comissum. ¶ Sicut enim sacer
dos bonus melioris est condicionis quam layc
sic malus peioris. Nam si sacerdos malus
est officium ad quod pertinet. absque pcto exercere
non potest. quod tamen potest laycus et malus.
Sicut enim bonus sacerdos uocatur angelus. Si
cut dicit malach. Labia sacerdotis. c. sci et le. r.
ex ore e. q. an. et c. Sic et sacerdos malus uo
cari potest angelus malus. i. dyabolus. Nam
sicut dyabolus peccat in omni tempore suo licet ceterum
inse bono aut ut credit do alkadoniu dicens
dicitur dcorpe obsesso quia hoc totum facit cum mur
mure et animo malo. Sic et sacerdos malus
peccat bonum agendo. s. missam celebrando et sacra
menta ministrando. Quia sacerdos impetus
celebrans iniuriatur toti trinitati. ¶ Iniuria na
que patris est. quod filius eius conculcatur. qui muste
rium redempcionis in ministerium cupiditatis
conuertitur. qui missam pro oblacione celebratur. et
dicit filius non pro triginta argenteis sed pro ebus
denariis uenditur. Iniuria filii est quod sanguis
eius. q. polluitur cum in mundis manibus contrec
tatur. Quomodo enim potest bybere calicem dni et de
moniorum. Qui si digne sumeres terreretur dyabolus
cum tua uidet labia sanguine xpi rubricata
¶ Iniuria sci spiritus est quod grauiter contempnitur quia
dator gratiarum in hoc sacramento plene effundet
si cor tuum mundum receptaculum parares. q. bn.
ait. Sicut balsamum est et purissimum et solidis
simum uas requirit ¶ Porro cum sic offendat
sacerdos periculosius est currere super equum quam
super solum. sic grauius peccat platus quam sub
ditus ¶ Vnde hely sacerdos de sella corruens le
gitur exspirasse / et iterum cum subditi qui a collo de
pendant plati. si cecidit sequitur ut etiam
subditi cum labente labantur. Vnde ys. iij. Prin
ceps noster esto ruina autem hec sub manu tua
¶ Sicut enim uidemus in nauigantibus si nau
ta in remigando deficit modicum infert re
migis lesionem. Si uero nauclerus in gub
nando deficit fert naui subuersionem. Sic
pctm plati magis nociuum est qui alios d

bet regere quam priuate persone cuiuslibet. Et rex in
sipiens perdet ppl'm. Et io de rege dicitur deut.
xxvij. Non reducet ppl'm in egyptum equitatus
numero subleuatus ¶ Diligenter enim cauen
dum est omni indignitate constituto / ne exemplo
eius comissus sibi ppl's corrumpatur et qui debu
it eum producere ad supnam ierusalem ducat eum in
tenebras et merorem ¶ Platus siquidem de
omnibus tenetur et omnium auctor esse uidetur.
quia cum peccata subditorum possit corrigere / eorum merito
particeps est quos noluit emendare ¶ Vnde ual
de debent plati timere. audientes quod postquam
isrl' cum madianitis fornicando deum prouoca
uit. Iratus dns ad moysen dixit. Nu. xxv.
Tolle cunctos principes ppli et suspende eos in
patibulis contra solem. ut auertatur furor meus
ab isrl'. Peccasse quidem ppl's legitur et forni
cacio principum nusquam exprimitur. et tamen suspen
duntur. et in eorum pena placatur dns dicit / eo
quod exnegligencia platorum sepissime excessus
proueniunt subditorum ¶ Patet ergo quod peccati
macula magis nocet cum oclus ecclie. i. pla
tus inficitur quam cum membrum aliud. i. priuata per
sona polluitur. Et ideo sapiens auctor nature
prouidit ut in sole non esset macula. sic cum
uidemus in luna. Nam per bn. siluestrum sol
est oculus mundi quem omnibus astris preminet
et celum uendicat esse suum ¶ Sic enim sol ra
diis suis cuncta illustrat. Sic platus q. al
ter sol omnibus preminens singulorum iniura con
spicere debet et instar solis uariis exemplis
cum quibusdam radiis debet lutum. i. fluidum
pluxiam desiccare. et congelatum perueruicatis
in largitate et in misericordia in pietatem
dissoluere ¶ Raro enim uel nunquam in scriptura
sepius de obscuracione solis fit mencio quin
statim sequatur lune et stellarum obtenebraci
o. ys. xiij. Obtenebratus est sol in ortu suo et
luna non splendebat in lumine suo. Iohel. ij.
Sol conuertetur in tenebras et lu. in san. In quo
datur spuali intelligi quod plato peccante sequitur
ut peccent subditi. exemplo illius ad pctm in
ducti. Qualiter debet homo respicere

Hec quatuor debet homo sepissime respi
cere. s. fedicatem iniquitatis sue ¶ Calami
tatem aliene miserie ¶ Vtilitatem pene presentis
¶ Remuneracionem uite beate / ut sic sit oculatus ex
omni parte. instar animalium que Ioh vidit. Apoc.

Qualiter debet homo respicere

iiii. Animalia plena erant oculis ante et retro et singula eorum in circuitu et intus plena sunt oculis. ¶ Dextro enim oculo debet homo inspicere penam, sinistro supplicia, posteriori proximorum et miseriorum que amundo delectorum miseriarum. Anteriori propriam culpam. ps. Delictum meum contra me est semper. ¶ Hujus rei figura dictum est moysi Deut. iii. Ascende montem Fasge, et oculos tuos circumfer ad orientem et occidentem ad aquilonem et austrum. ¶ Per orientem eterna penam que sequuntur mortem quasi nova. ¶ Per occidentem eterna pena in qua occidet temporalis leticia. ¶ Per austrum feruor peccati. Per aquilonem miseria proximi. ¶ Debet igitur unusquisque magister oculatus esse, ut non solum aspiciat presentia, verum et diligenter consideret et futura. ¶ Unde Boecius de consolacione. Non quod ante oculos est sufficit intueri, rerum exitus prudencia metitur. Hec prudencia maxime decens est in philosophie et plato unde aristoteles in libro de secretis secretorum dixit alexandro. Omnibus prudens previdendo que possunt contingere. Nam cum evenerint sciunt homines quod oculi cum pace vident et propterea tua laudabunt sapientiam et cavebunt regiam offendere maiestatem. Inspicienda est culpa propria.

Primo aspicienda est propria culpa. unde propheta dicit Jer. iii. Leva in directum oculos tuos et vide ubi prostrata sis. ¶ Viator siquidem si oculos levaverit et viam in mundam maculatam et distortam viderit revertens abea divertit. ¶ Via autem peccatorum in mundo est propter feditatem luxurie periculosa propter foveas avaricie distorta propter elacionem superbie. ¶ Et ideo scitum est attendi via retrorsum abire. Et paulo ante premiserat propheta dicto et vide quoniam malum et amarum est te dere. d. d. t. ¶ Debet enim homo scire per peccatorum recordacionem quam malum sibi propter gravitatem spoliacionis et amarum propter conscientie lesionem, se dereliquisse deum qui eum creavit cum non erat, dominum qui eum possedit cum iam erat, suum qui eum redemit cum perierat. ¶ Debet ergo homo culpam suam respicere ad detestandum non ad delectandum. Aliquas peccatum per solam recordacionem inficiat. Animi signum uxor loth incurrit quam sodomam de qua exierat retrorsum visa respexit. Gen. xix. Et ideo dicit aug. O homo si te vide

res tibi displiceres et michi placeres. Sed quia aut quia te non vides tibi places et michi displices. Veniet tempus quod michi et tibi displicebis. michi cum iudicaberis tibi cum ardebis. ¶ Sic autem peccatores non vident periculum sui status. nec mirum quia sunt excecati. iiii. Reg. vi. Percute gentem hanc cecitate et sequitur. ¶ Domine aperi oculos istorum ut videant. Aperuitque oculos illorum et viderunt se in medio samarie scilicet inter hostes. ¶ Sic peccator si oculos apertos haberet et in medio hostium id est demonum se videret. Dyabolus enim primo nititur hominem excecare ut non possit peccatum suum videre. Sic latro domum ingressus consuevit primo lumen extinguere. unde et antiochus templum ingressus legitur candelabrum luminis abstulisse. i. Mach. i. ¶ Sicut enim sampson a dalida deceptus a philisteis captus primo crinibus est nudatus. Secundo excecatus. Tercio funibus astrictus. ¶ Sic peccator deceptus a carne captus a demone primo virtutibus spoliatur. Secundo oculis intelligibilibus excecatur. Tercio funibus peccatorum astringitur. Et sicut ursus excecatus pellius claritate coram domino suo ludit. ¶ Sic et peccator excecatus apparenti delectatione coram demonibus in peccato lascivit. unde legitur Jud. xvi. quod postquam philistei excecaverunt sampsonem preceperunt ut coram eis luderet. Et sic rex babylonis filios sedechie in oculis eius interfecit et ipsi oculos eruit. Sic et rex confusionis dyabolus bona opera per peccatum mortificat et peccatore spiritualiter excecat. quia postquam homo cessavit a bonis operibus lumen gratie ei subtrahitur et penitus excecatur. Pro tanto autem peccatores excecati sunt quia discrecionis iudicium amiserunt. significati per sodomitas qui prout dicitur Gen. xix. percussi cecitate hostium loth non poterant invenire. Loth enim interpretatur declinans et ipsi a peccato nesciunt declinare. Inspicienda est miseria proximorum.

Secundo est inspicienda proximorum miseria. Eccli. iiii. Ne avertas oculos tuos a paupere. ¶ Sed proh pudor proh dolor sunt qui per dispensacionem in pauperem respiciunt. ¶ Alii vero qui a rebus inopie oculos avertunt et eorum miserias videre non possunt. Oculus enim qui est in lumine non videt eum qui est in tenebris. Sic et dives existens in luce prosperitatis non videt pauperem qui est in caligine adversitatis. ¶ Unde et

[Margin, left: Inspicienda / Inspicienda est culpa propria]
[Margin, right: Inspicienda est miseria / proximorum]

prouincia qui diu in tenebris carceris Joseph
afflictum nouit et socius eius fuit. Sed exaltatus
ad fulgorem prosperitatis ipsum amplius non
agnouit. Immo succedentibus prosperis oblitus est
interpretis sui. Gen. xl. ¶ Intellexi quod quedam
domina cum uideret pauperes tempore caristie her-
bas ad esum colligentes magno. Nonne
inquit possent comedere pistam cum lardo. Re-
spondit unus ex assistentibus. possent utique
quod si haberent. ¶ Oculus siquidem huius qui in
luce prosperitatis erat in imo pauperum in tene-
bris egestatis degencium inopiam non uidebat.
¶ Nam uenter plenus nescit quid patitur egenus.
Et sic uidemus quod qui diu in lumine fuit
si accedat ad egrum existentem in tenebris
non statim eum agnoscit nisi prius cum diu per-
manserit. Sic qui in prosperitatis lumine
iam agit eos qui sunt in tenebris aduersitatis
pietatis oculo non aspicit uel agnoscit nec eo-
rum miseretur donec eis per compassionem ceca-
uerit ut sic paciatur in mente sicut illi paci-
untur in corpore ¶ Hec figurata sunt Exo. iij.
ubi legitur quod Moyses uiso ubi uidet uisionem
magnam ait dominus Tolle. cal. de pe. t. q. dicat
hanc uisionem uidere non poteris nisi prius calciamen-
ta deposueris que postquam deposuit ad uidendum
uisionem quare rubus arderet et non combureretur
accessit ¶ Rubus ardens et incombustus est
pauper uel infirmus in paupertate et miseria
per impacienciam non fractus sed permanens per pa-
cienciam illibatus quod diuites rem admira-
bilem et magnam reputant uisionem hunc rubum
non ardere ¶ Non uidet oculo compassionis di-
ues stipatus diuiciis et nullus ad istius mo-
modis nisi prius soluit calciamenta pedis
ab offendiculis progenata i. carnis nutrimen-
ta quibus impeditur mentis affectus ne pro-
cedat ad opera pietatis ¶ Hinc est pincerna
de quo prius mencio facta est in carcere tamquam
discalciatus i. a deliciis segregatus bene
uidebat rubum qui ardebat et non combureba-
tur i. Joseph qui paciebatur sed per impacienciam
non ledebatur. Sed postquam prosperitatis calciamenta re-
sumpsit ulterius Joseph non cognouit ¶ Quis ui-
de hominem in pauperem liberalem et ab eorum ne-
cessitatibus nequaquam oculos auertentem. Respi-
ce beatum Job et audi quid loquitur uir iustus
et timens deum et re. a ma. Non dicit ad

me confluebunt hystriones adulatores lumi-
geruli uenatores et contentores. Non dicit
ursos alebam sed quid dicit. Humerus me- *et symeas et catu-* *los educebam*
us a iunctura sua cadat brachium meum cum
ossibus conteratur si negaui pauperi quod uolebant. Si oculos
uidue expectare feci. Si comedi buccellam
solus et non comedit pupillus ex ea. Et paulo
ante dicit. Oculus fui ceco et pes claudo.
pater eram pauperum et non predo ¶ Et ut
magis affluas pietatis uisceribus uide et
alium qui beatum Job imitatus oculos uidue
non fecit expectare ¶ Narratur in hystoriis
romanorum quod cum Traianus iturus ad bellum
iam ascendit equum quedam paupercula pedem
eius apprehendit et exclamauit et dixit. Domine
fac michi iudicium de eo qui interfecit filium
meum. Cui ille dixit. Ego cum rediero iusticiam
exhibebo. Et illa quid michi si non redieris. Et il-
le successor tibi satisfaciet. Cui illa. Tu michi
debitor es sed meritum non recipitur? Sed factus est
non reddere quod debetur. Successor tuus premiabitur
de liberali iusticia sine iudicio teque non liberabit
aliena iusticia ¶ Hiis uerbis Imperator motus
de equo descendit et totum exactum expectare fe-
cit et sedens pro tribunali de causa uidue dili-
gentissime inquisiuit et satisfaccione digna
eius iniuriam releuauit. Et ideo quod est dic-
tu mirabile deus eum oculo pietatis respi-
ciens precibus beati Gregorii a miseriis reuocauit.
Beati enim misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Iste cum
beato Job bene potuit dicere. Si oculos uidue ex-
pectare feci. Job xxxi. Et cor uidue consolatus sum. eo-
dem xxix. Inspicienda est iehennalis pena *Inspicienda est iehennalis pena*

Tercio inspicienda est Jehennalis pena.
Jeremias postquam ollam succensam uidit et
faciem eius a facie aquilonis et audierat di-
centem dominum ab aquilone pandetur omne malum. Jere.
i. Hortabatur postmodum oculos admouendum
idem Ierusalem. Jere. xiij. Leuate oculos et uide-
te qui uenerunt ab aquilone. Per aquilonem quod
est regio intemperatissima et a sole maxime
elongata congrue datur intelligi infernalis *pena*
in qua erit acerbitas et elongacio a sole iu-
sticie per carenciam uisionis diuine ¶ Hanc pe-
nam bene respiciebat qui dixit. Cum con-
sidero Job sedentem in sterquilinio Johannem e-
surientem in heremo Paulum occisum gla-
dio Petrum suspensum patibulo tunc cogito.

qd in futuro tempus faciat qui impunita sic af-
fligit quos amat ¶ Hic affectus utilis est
et ut culpa vitetur et ut pena presens facilis
reputetur. unde dicit ysidorus primo li° soliloquio-
rum. propone tibi adversus carnis ardores fu-
turi supplicii ignes memoria ardoris iehenne
ardorem excludit luxurie ¶ Videmus in digi-
tis est exustus qd applicatur ad ignem ut mi-
nor calor possit extrahi per maiorem. Ecc. vij.
Memorare novissima tua .i. inferni suppli-
cia ¶ Facit etiam hec meditatio ut pena repu-
tetur facillima. unde Ber. vigilias times et ie-
iunia manuumque labores hec levia flammas .i. sed
perpetuas meditanti. Consideratio siquidem iehe-
nalis pene facit mentis oculos aperire. Nam
secundum Gre. pena oculos aperit quos culpa clau-
dit ¶ Et non solum facit hoc cum fuit experta.
sicut in divite epulone qui elevans cum es-
set intor. vidit lazarum. a quo cum esset in delitiis
avertit oculos. Sed et si fuit consideratione oculo in-
specta. Sicut enim collirium clarificat oculum
sic consideratio penarum infernalium clarificat
animum. unde et Job. Cuius erat oculus ita va-
lidus ut deo diceret Nunc autem oculus meus
videt te. Job. xlij. qui collirio inunxerat o-
culos. ut videret. dicit enim Job. xvij. In ama-
ritudinibus moratur oculus. Collirium est ocu-
lo in edificationem. Illius ergo oculus moratur
in amaritudinibus qui diligenter considerat amaritu-
dinem iehennalis pene Et per hoc amissam recup-
at visionem. In signum huius Tobias felle li-
niatione visum legitur recepisse. Tob. xi. ¶ Et
mirum cum homines inferni supplicia non considerant
et non formidant. cum tamen demones hec
faciant ¶ Legitur enim in vitas patrum de
sancto quodam cum eum spiritus fornicationis graviter
temptaret. oravit dominum ut spiritus idem ei visi-
bilis appareret ¶ Tunc demon ei in humana specie
apparuit. Quo viso sanctus ait Quid tibi pro-
ficit qd me temptas. Hec est enim summa feli-
citas. Tu siquidem nosti qd cum aliquem in
peccatum precipitas penam tuam et persequentes penam
augetur. et nichilominus studium tuum tendit totali-
ter ad temptandum homines et precipitandum et hoc
est ad pene tue augmentum. Audit demon.
Scio inquit verum esse qd loqueris sed dicam
tibi causam temptationis. Scio enim quia quanto
plures peccare facio tanto diem iudicii

retardabo. Illam autem diem super omnia timeo
in qua diram illam sententiam me auditurum
expecto Ite maledicti in ignem eternum et cetera Et ut
fulminationem illius sententie saltem ad tempus
valeam retardare ad circo nitor homines sic temp-
tare. Inspicienda est vita beati

Quarto inspicienda est remuneratio sempi-
terna. unde Ier. xl. xxxiiij. Pauli tamen in-
debitum iherusalem opulentam. hec est civitas quam
describit beatus Aug. in li° meditationum dicens
Civitas celestis mansio secura. patria to-
tum continens qd delectat cuius incole quieti
plus sine murmure. Quam gloriosa dicta sunt de
te ci. dei. Sicut letantium omnium habitatio est
in te Ibi pax. pietas. bonitas. lux. virtus.
splendor. honestas. gaudium. letitie dulce-
do. vita perhennis. Gloria. laus. requies. amor
et concordia dulcis ¶ Quare ergo nos angit
vesania viciorum sitire absinthium huius mundi.
sequi naufragium turpe tyrannidis ferre
dominium. Et magis convolare ad angelorum soci-
etatem. sanctorum splendorem potentis regis honorem
superne glorie decorem ¶ Unde in celestibus oculis
in defixus esse deberet per meditationem et deside-
rium qd etiam humani corporis docet erecta figura
Et hoc est qd dicit poeta. Pronaque cum spectent
animalia cetera terram. Os homini sublime dedit
celumque videre Iussit et erectos ad sidera tollere
vultus ¶ Etiam hinc empidocles interrogatus
ad quid creatus esset. ait ut celum syderaque contem-
pler. Cuius est dicti beatus Silvestri meminit
dicens Querenti empidocles cur viveret in-
quit ut astra inspiciam et celum etheris illius
ero ¶ In vitas patrum legitur qd beatus arse-
nius cum moreretur a fratribus requisitus ut
prius quam migraret ad dominum eis relinqueret ver-
bum edificatorium et memoriale. dixit. Ubi ubi.
Quo dicto emisit spiritum. Post cuius vero tran-
situm solliciti fratres ut intelligerent verborum
sensum pro eorum expositione miserunt ad quen-
dam sanctum virum. qui respondit eis. hec est ver-
borum intelligentia ¶ Ubi vera fixa sunt corda.
ubi vera sunt gaudia ¶ Ad hanc inspectio-
nem hortabatur [struck] Jero. virginem Eustochium
dicens epistola lxxiiij. Egredere paulisper.
et presentis laboris incedam ante oculos
tuos depinge quam oculus non vidit ¶ Qua-
lis igitur erit dies illa cum maria mater domini

choreis occurret comitata virgineis cum
post mare rubrum submerso pharaone cum exer-
citu suo tenet tympanum psallendo canticum domino
glorioso etc. Tunc eadem ipse sponsus occurret et di-
cet Surge propera amica mea col. iii. fo. iii.
et veni. Tunc et angeli mirabuntur et dicent
Que est ista que progreditur quasi aurora etc. Vi-
debunt filie syon etc. Parata eadem cum nuptiis
obviam veniet anna cum iudeis. Pueri quoque
clamabunt osanna in excelsis. Quociens
te varia seculi ambicio occupat et delectat
quociens videris aliquid gloriosum sic ad paradi-
sum mentem tendendo. Quartum est delectabilis

Tria sunt que corporalis oculus videt
delectabiliter intuetur scilicet aque limpiditatem
florum et viridium venustatem speculi clari-
tatem. Unde versus Delectant oculum lympha speculum
viridumque. Per aquam ad presens intelligo virginem glo-
riosam. Per flores et viridia virginum agmina preceden-
tium dominum i. Christum. Beata siquidem virgo dicitur
fons ortorum puteus aquarum viventium Cant.
iiij. Nam sicut aqua communis est omnibus sic et
virgo benedicta iustis et peccatoribus. Unde Bernardus Ma-
ria omnibus omnia facta est ut de plenitudine eius
accipiant universi. Eger curacionem captivus re-
demptionem reus veniam iustus gratiam ange-
lus leticiam filius dei humane carnis materiam
Denique tota trinitas gloriam ut non sit qui
se abscondat a calore eius. Et augustinus in me-
ditacionibus dicit O domina ad te venit et te lau-
dat concio tota celestium militum. Ad te fugit
territa turba reorum. Utinam cor meum in amo-
re tuo langweat anima liquefiat caro
deficiat. Summum enim post deum gaudium est
te intueri in tuis laudibus delectari. Propter
hoc instar aque ipsa omnibus se exponens di-
cit Transite ad me omnes etc. Ecc. xxiiij.
Ac si diceret illud ys. lv. Omnes sicientes
venite ad aquas. Sed maleficii (?) huius aque
omnis delectantur designant oculi anime tem-
pore illud Cant. v. Oculi tui sicut columbe
super rivos aquarum et resident iuxta fluen-
ta plenissima. Et non mirum si delectabilis est
ipsius aspectus in pulchritudine candoris
ammirabitur oculus ut dicitur Ecc. xliii. Hec
est enim hester regina de qua dicitur Hester. Erat
formosa valde et incredibili pulchritudine
omnium oculis graciosa. Unde et ante sole velut ad

quos studium vacando dicit ei Cant. vi. Re-
vertere revertere sunamitis ut intueamur te.

Fuit quidam — Exemplum de domina nostra
clericus et virgini devotissimus qui di-
ligenter adtendens quod scribitur Cant. iiij. Tota
pulchra es amica mea etc. audiens quod hec
omnia intelliguntur et exponuntur de gloriosa vir-
gine maria. Rogabat eam devotissime
ut se dignaretur ei ostendere beatum se reputans
si eam tam speciosam semel posset aspicere.
Post multa venit ad eum angelus ex parte vir-
ginis destinatus et salutando clericum dixit
ei Domina mea exaudivit oracionem tuam et
mandat tibi tali die et hora ad te veniet
et videbis eam. Sed scias hominem minus esse suffi-
ciens ut post aspectum tam tante speciositatis as-
picere possint et decorem omnium excellentium postea vide-
ant aliquid terrenum et caducum. Non curo inquit si
decetero cecus fuero exquo eam semel fuero
contemplatus. Cumque abiisset angelus cepit il-
le excogitare utrum esset sollicitus et cogita-
bat quod videlicet postquam oculos amitteret de-
cetero scribendo non possum lucrari panem meum
sed oportebit me esse mendicum et amittam omne
solacium et preter dicam cum Tob. Quale est michi
gaudium qui in tenebris sedeo et lumen celi non video. Tan-
dem cogitavit et dixit quando beata virgo venerit
unum oculum claudendo aperiam et alium claudam
et sic tantum unum amittam et cum michi unus
remanserit unus michi bene sufficiat. Assigna-
ta autem hora venit gloriosa virgo ipsi apparuit
et tanta pulchritudine et claritate apparuit
que non exprimi nec cogitari potest. Cumque
manum supposuisset alteri oculo ut eam cum illo
cerneret virgo gloriosa disparuit et eam ulterius vi-
dere non potuit. Tunc ille uno orbatus ocu-
lo scilicet quo eam viderat scilicet altero salvo se ipsum acri-
ter arguebat et mestus nimium cum lacrimis
hec dicebat. Heu miser quare unum oculum
clausi quare ambos non apperui utinam totus fuis-
sem oculatus ut eam viderem plenius.
Cumque diu iterum virginem orasset ut se iterato si-
bi ostenderet ut residuo salvo oculo eam videret
desiderans utroque privari oculo ut eam posset ite-
rum contemplari. Missus igitur angelus dixit ei Man-
dat tibi domina mea tuus sum nuncius. Dimitte (?)
quod petis amplius. Cui ille. Utique domine eam si
mille habere oculos optarem parere precio du... (?)

modo possem eam p[er]fecte ui[dere] tu[n]c angel[us]
Etiam ipsa clementissima d[omi]na mandat t[ibi]
q[uo]d eam uidebis iteru[m] et sep[iu]s nequa[quam]
p[er]des in mo[do] ea[m] p[re]dicari recitabis ¶ Q[ui]d n[on]
multo post t[em]p[u]s fuit. Precator atq[ue] virgo
clementissima apparuit ei et sibi uidenda[m]
et contemplanda[m] exhibuit et alteru[m] oculu[m]
ei restituit ¶ Ex quo possim[us] aliq[ua]l[ite]r modo p[er]
pendere q[ua]nta sit pulchritudo virginis glo
rie et q[uo]d delectabile e[st] eam oculo mentis
uidere. vn[de] aug[ustinus]. Pulch[ri]or est patria ad i[n]
tuendu[m] amabilis. ad amplexandu[m] delecta
bilis ad uidendu[m] Oculu[m] delectat floru[m] ue
nustas

oc[u]l[u]m d[e]lectat flor[um] venustas

Secundu[m] q[uo]d delectat oculu[m]
e[st] flor[um] uenustas Ecc[li]. x[l]. Gr[ati]am et spe
ciem desiderabit oculum et sup[er] h[ec] viri[des] sati[ones].
Eodem xxxix. Florete flores et frondete
in gr[ati]am ¶ Q[uonia]m s[an]c[t]i floruerunt intus s[ecundu]m
s[an]c[tu]m p[ro]positum et fronduerunt extra ideo sunt
grati oculo aduidendu[m] ¶ Delectat[ur] siq[ui]dem
oculus uiri multu[m] cu[m] cernit rosas mar
tiru[m] violas confessoru[m] et lylia virginu[m].
s[ecundu]m eu[n]de[m] plinium Rosa inter flores
tenet principatu[m] et ideo principibus p[ro] hono[re]
s[upe]r caput solet Rosis coronari ¶ Est enim
flos rose de coniu[n]ct[o] aspectu fraglans olfac
tu. suo namq[ue] colore reficit aspectu[m] et sua
fraglancia allicit odoratum proinde con
grue designat eminenciam martyru[m]. vn[de]
et Galathus sanguineas habens rosas fi
gurauit locum stephanum Ecc[li]. l. dicit[ur]
de Symone qui interp[re]tat[ur] obediens Quasi
arcus refulgens inter nebulas glorie
et q[uasi] f[los] ro[sarum] in di[ebus] veris. arcus enim celes
tis refulget in medio nubis et s[an]c[t]i mar
tyres rutilabant in mediis tormentis
¶ Et dicit[ur] esse inter medias nebulas glorie
q[uia] du[m] affligebant[ur] erant in celesti gl[or]ia
meditacione dominice passionis que fuit
tempore ueris ¶ Viola cu[m] ad p[ri]mu[m] uenit
caput inclinat et puritate[m] constancie re
compensat magnitudine coloris et fra
glancie. et ideo significat confessores q[ui] maxi
me fuerunt humiles. vn[de] vnus eoru[m] ait
Qui ceteras virtutes sine humilitate congre
gat q[uas]i puluerem in uentu[m] portat ¶ Flo
re uero lylii nichil e[st] gracio[s]ius in colore
redolencius in odore efficacius in virtute.

Dicit[ur] q[uasi] flos
Rosaru[m] in di
ebus veris
i[n] imitac[i]o[n]e

ut dicit plini[us]. h[abe]t e[n]i[m] lyliu[m] hoc p[ro]priu[m]
q[uo]d du[m] adhuc e[st] integru[m] et intactu[m] redolet
suauit[er] confractu[m] aut[em] u[e]l manib[us] confricatu[m] hor
ribilit[er] fetet ¶ Et congrue virginitate[m] signi
ficat. qua nichil fraglancius du[m] p[er]manet
illibata. fetet aut[em] deo et hominib[us] si fuit
p[er] impudiciciam violata ¶ S[an]c[t]i ergo qui in
uita floruerunt p[er] puritate[m] conuersacionis flo
rent nu[n]c in patria quo ad a[n]i[m]am p[er] adep
cione[m] felicitatis. ps. plantati in domo do
mi[ni]. in a[triis] dei n[ost]ri flo[rebunt]. Florebu[n]t tam[en] in corpe
p[er] dotem incorrupcionis. vn[de] ps. Florebu[n]t
de ciuitate sic[ut] fe[num] t[er]re i. ad similitudi
ne[m] herbe morientis in hyeme et renas
centis in estate. vn[de] videt[ur] sp[irit]ualit[er] e[ss]e cec[us]
qui no[n] delectant[ur] aspectus floru[m] viridiu[m]
aspectus t[am] delectabiliu[m] ¶ Et sic aspect[us]
floru[m] viridiu[m] aspectu[m] roborat. sic et vita
s[an]c[t]or[um] et gl[or]ia inuenciu[m] sp[irit]uale robur aug
mentat. vn[de] Greg[orius]. Si facta p[re]cedenciu[m] s[an]c[t]or[um]
recolim[us] no[n] erunt g[ra]uia que tollam[us]. As
piciam[us] ergo rosas paciencie martiru[m]
et excucientes ignauiam fructu[m] bonoru[m] operu[m]
p[ro]ducam[us]. Ad q[uo]d monet Ecc[li]. xxxix. Obau
dite me diuini fructus et q[uasi] rose planta
te sup[er] riuos aquaru[m] fructificate ¶ Aspi
ciam[us] violas humiliu[m] confessoru[m] et depone[n]
tes superbiam p[er] humilitatis redolenciam d[omi]no
placeam[us] ut possim[us] dicere illud Cant. i.
Cu[m] esset rex in accubitu suo et c[etera]. Nardus
e[st] humilis herba modica et aromatica et hu
militate[m] significat que adpluriMu[m] est
accepta ¶ Aspiciam[us] insup[er] lylia virginu[m]
ut abicientes i[m]mundicia[m]. munditia[m] indu
am[us] Ecc[li]. xxxix. Florete flores q[uasi] lyliu[m]
date odore[m] ¶ Qui uult ig[itur] oculos mentis
reficere debet eos ad s[an]c[t]os leuare et cu[m] ps[almista]
dicere Leuaui oculos meos in mon[tes]. Circu[m]
spiciat si[mi]lit[er] in monte martiru[m] pascua
paciencie. In monte confessoru[m] pascua hu[mi]
litatis et obediencie. In monte virginu[m].
pascua pudicicie ¶ Propter iam dicta
s[an]c[t]i congrue figurant[ur] p[er] virgas uirides
in p[ar]te decorticatas quas Jacob posuit
in canalib[us] ad quaru[m] aspectu[m] oues conceperu[n]t
uarios fetus ut l[egitur] Gen. xxx ¶ Vir
ge iste s[un]t s[an]c[t]i qui cu[m] ius gerent intra q[uo]
cu[m] possent erigebant ad celestia Dicit

tur. aut virides quia ad bonum operandum semper
erant recentes ¶ Dicitur etiam ex parte decor
ticate. quia eorum sanctitas non est nobis detecta
totaliter. sed ex parte. Multo enim plura latent
in intrinsecis quam appareant nobis extrinsecis.
Cant. iiii. absque eo quod intrinsecus latet. Hee
virge incarnationibus licet ponerentur in conspectu com
mendate. et quasi quibusdam canalibus fluunt
ad nos de sanctorum notitia. Horum autem consi
deratione debemus ante oculos habere ut imi
tando varios fetus bonorum operum possimus
concipere ¶ Postquam autem oculus mentis nostre
sanctorum vigorem perspexerit quem habuerint in via
debet elevari amplius ut delectetur ad in
tuendum et virorem quem ipsi iam contemplantur
in patria ¶ De quo Hugo li. iiii. de claustro
anime. viriditas paradisi quod est in medio
celestis claustri oculos superiorum civium re
creat et eos super sua novitate confortat ¶
In medio paradisi ponitur lignum vite et vita
sit in amenitate ¶ Cum illuc homo venit
quod petat ulterius non habebit. Tunc enim sile
bit iniquitas habundabit caritas. nec
umquam ibi deficiet. Ibi unusquisque omnia in
se habitem in se habet ¶ Nichil deesse poterit
cum deus sapientia omnibus omnia providebit ¶ Ibi
nullus in suo ordine deficiet cum nullus sapiens
ubi perfectus est ordo nature unusquisque leget

Delectatur in visione

Tercium oculus delectatur in visione speculi
Delectamentum oculi est aspectus speculi
Nullus enim de speculi demonstratione probatur quod
oculus naturaliter in speculo delectatur. Ubi enim tan
tummodo ipsum speculatur eo quod interno contactus
radium aggregantur et in superficie specularis cor
poris reflectitur ¶ Sic et contemplativus oculus
eternitatis speculo delectatur in se ipsum reflecti
non cessat et ex consideratione puritatis et mun
dicie quam in speculo illo conspexit conscientie macu
las incessanter purgat ¶ Hoc enim est specu
lum et exemplar de quo dicitur Exo. xxv. Inspi
ce et fac secundum exemplar quod tibi in monte
monstratum est. Et Ier. iii. dicitur. Leva oculos tuos in
directum. scilicet ad intuendum istud speculum et vide ubi
nunc prostrata sis ¶ Cum enim deus et anima sint
ad eandem ymaginem cum anima contemplatur puri
tatem dei. perpendit vilitatem suam ¶ Et ideo
Iob postquam hoc speculum respexit considerans se ipsum
arguebat dicens. Nunc oculus meus videt
te. id circo me ipsum reprehendo et ago penitentiam
in favilla et cinere. Dicitur autem vulgariter quod
turpis natura non libenter speculum intuetur. ne
de sua turpitudine inspecta tristetur ¶ Sic et
multi in suis peccatis et in immundiciis obstinati
non libenter speculum illud conspiciunt. sed ab eius
contuitu se avertunt. et ideo suas immundicias non
attendunt nec aufferunt. Unde Ier. ii. Verterunt ad
me tergum suum et non faciem. Et post pauca se
quitur. Quam vilis facta es nimis iterans vias
tuas ¶ Et quid mirum si vilis facta sit que speculum
ad suas maculas deprehendendas non aspicit. Et
ideo homines qui nec verbum dei libenter audiunt. nec
facta eius oculo mentis aspiciunt. in peccatis su
is tamquam iumenta in stercoribus suis computrescunt ¶
Quare speculum illud frequenter debemus aspicere
ut anime maculas possimus deprehendere et pur
gare. Ps. Respice in faciem Christi tui. In qua ta vi
sione huius speculi beatitudo consistit et hominis et an
geli. Apoc. xvii. Hec est vita eterna ut cognoscant
te etc. Et .i. Pet. i. In quem desiderant angeli prospicere ¶
Nec mirum quod illud speculum est purissimum
Est enim candor lucis eterne et speculum sine macu
la. Sap. vii. Est enim omni representativum. Greg.
Quid est quod non videant qui videntem omnia
vident ¶ Et ideo beati in patria speculatores facti
illius ymaginis deum laudant perpetuali specula
cione. Ysa. lii. Vox speculatorum tuorum levave
runt vocem simul laudabunt quia oculo ad oculum
videbunt Intuitus oculi septuplex

Intuitus oculi est septuplex

Dicit Iohannes Apoc. v. Vidi et ecce in me
dio throni agnum stantem tamquam occisum
habentem cornua septem et oculos vii. ¶ Per
agnum occisum intelligimus dominum Iesum Christum in
nocentissimum et mansuetum pro nobis in cruce ara
immolatum ¶ Per septem oculos agni intelli
guntur septem proprietates respectus divini ¶ Di
vinus enim oculus est omnium inspectivus.
Timoris incussivus. Lacrimarum eductivus
Operationis strenue promotivus. Spiritualis
fortitudinis collativus. Infirmitatis sanati
vus. Ad regnum glorie productivus ¶ Primo
igitur oculus dei est omnium respectivus. Hebr. Omnia
nuda et aperta sunt oculis eius ¶ Narrat Pe
trus Damianus de barbitonsore qui sibi
familiaris fuit non quod accidit de hoc ¶ Oculi
siquidem domini multo lucidiores super solem cir
cumspicientes vias hominum in absconditas partes

¶ Tercio diuinus oculus est timoris incussi-
uus et per hoc a peccati perpetracione retra-
himus. Fur enim non auderet furari si sci-
ret iudicem se uidere. Prouerbiorum xx. Rex qui
sedet in solio iudicii dissipat omne malum
intuitu suo. Et Amos ix. Ecce oculi domini
super regnum peccatoris et conteram illud a fa-
cie terre. ¶ Nullus auderet fornicari in
facie hominum quanto magis confundi debet
aliquid turpe committere ante conspectum domi-
ni. Bernardus. O homo quouis loco quouis diuer-
sorio quouis angulo qui te custodit ut
presente non facias que me uidente facere non
auderes ¶ Hic est magni consilii ange-
lus cui patens est omnis angelus. Et qui-
dam ait. Cum quid turpe facias quod me cer-
nente rubeas. Cur spectante deo non ma-
gis ipse rubes. ¶ Quociens igitur quando cogita-
cione locucione et opere delinquimus super-
ni iudicis oculos formidare debemus. Nam
si aliquando non appareant hominibus nostra mala illius
tamen oculis omnia nuda sunt et aperta. Et sicut
uidemus quod sol aspectu suo lutum desiccat
ubi autem lutum non aspiciat lutum habundat
¶ Sic quia homines dei presenciam non attendunt
putrescunt eum non aspicientes. Flagicia que com-
mittunt in peccatorum sordibus uitam ducunt.
psalmus. Non est deus in conspectu eius inquinate
sunt uie illius in omni tempore ¶ Quarto diui-
nus intuitus est lacrimarum penalium conductiuus.
Apocalipsis xix. Oculi domini in flamma ignis. Pec-
cator autem est peccati gelicidio congelatus et
instar glaciei frigidus et durus effectus
Et ideo sicut aspectus ignis glaciem lique-
facit sic diuinus respectus peccatorem in lacrimas
soluit. unde dicitur Luce xxii. Respexit dominus pe-
trum et egressus foras fleuit amare ¶
Quinto diuinus respectus est operacionis stren-
nue prouocatiuus. unde Boecius v. de consolacione. Ma-
gna nobis si dissimulare nolumus indicta
est necessitas probitatis cum cuncta agamus an-
te oculos iudicis omnia cernentis ¶ Do-
minus enim est sicut paterfamilias qui pro
eo quod operarios in uinea respicit eos magis
strenue operari facit. Ipse enim tanquam uineam
ecclesiam custodit. unde Ysaie xxvii. Ego do-
minus seruo eam et in psalmo. Oculi domini super
iustos. Iusti autem dicuntur non nisi operarii nam

non auditores sed factores legis iustificabun-
tur ¶ Quinto diuinus aspectus est spiritualis
fortitudinis collatiuus. ii Paralipomenon xvi. Oculi
domini uniuersam terram contemplantur et prebent fortitudinem hi-
is qui credunt in eum. Si enim planeta stel-
laque fixa uel erratica aspectu suo fortifi-
cat ut maioris efficacie et uirtutis existat
non est mirum si aspectus dei uirtuosissimus
dat lasso uirtutem et robur ministrat ¶ Sex-
to aspectus diuinus est infirmitatis anime sa-
natiuus. Ecclesiastici xi. Est homo marcidus quia
morbo culpe grauiter afflictus egens recu-
peracione quia bonis spiritualibus spoliatus deficiens
uirtute quia bene agendi uiribus destitutus ha-
bundans paupertate quia bonorum spiritualium ino-
pia perfusus et oculus dei respexit super illum
in bono quia aspectu suo morbum expulit et amis-
sam restituit sanitatem. unde dicit phisicus. Calabri-
us est auis colore candida cuius tactus est na-
tura quod si ad infirmum hominem fuerit adduc-
ta si infirmi uultum diligenter aspiciat uitam
significat. Si autem oculos ab infirmo auertat mor-
tem pronosticat ¶ Sic et Christus si oculo pietatis
peccatorem respiciat sanitatem eius non solum sig-
nificat sed causat quia si eum non aspiceret peccator
finaliter moreretur. Ideo dicitur Ecclesiastici xxxiiii. Ocu-
li domini super timentes eum et sequitur sanitatem
dans et uitam et benediccionem ¶ Septimus
diuinus oculus est ad regnum glorie productiuus
Iob xxxvi. Deus non auffert iusto ocu-
los suos et reges in solio collocat in perpetu-
um et illic eriguntur. Ad illud regnum
nos perducat qui sine fine uiuit et reg-
nat. Amen.

Similitudines
figure
& exemplum. 8 4 [illegible]

